¶Reportata ſuper ſecundū

Sententiarū fratris Joannis duns Scoti : ordinis minorū: doctoris ſubtilis pariſieñ. nunq̃ antea impreſſa.

¶Veneunt Parrhiſiis cum

gratia et priuilegio a Joanne Grãion bibliopola: apud Clauſum brunellum / inſigni magni Junci adpendente.

Extraict des regiſtres de parlement.

Veue par la court la reqſte a elle baillee par Jehan Grãion marchant libraire de ceſte ville de Paris. par laquelle et pour les cauſes contenuz en icelle. il requeroit inhibition & defenſe eſtre faictes a tous libraires / imprimeurs / et tous aultres tant de ceſte ville de Paris que dailleurs : de ne imprimer ne faire imprimer iuſqs a quatre ans vng liure intitule Reportata doctoris ſubtilis Scoti ſuper primum / Secundum / Tertium / et Quartum Sententiar. Leq̃l liure ledict Grãion a faict veoir & corriger et imprimer a grãs fraictz & deſpens. Veuz auſſi aucuns arreſtz de la court dõnez en pareil cas. Et tout conſidere / ladicte court a defendu et defend a tous libraires et imprimeurs / et aultres quelzconques de ne imprimer ne faire imprimer / vendre ne achater aulcuns deſditz liures : ſi non de ceulx qui ſeront faictz et imprimez par ledict Grãion iuſques a deux ans prochainement venans. a commencer du iour que leſditz liures ſeront paracheuez de imprimer. Et ce ſur peine de cõfiſcatiõ deſdictz liures / et damende arbitraire. Faict en parlement le. xxiiii. iour de Septembre Lan Mil cinq centz et dixſept.

Ainſi ſigne A. Robert.

¶Reportata Scoti ſup ſecundum Sententiarum.

¶Diſtinctio ꝓma. ¶Queſtio ꝓma.

Vtrū primus act⁹ cauſandi preciſe ſit a tali principio ſcilicet eſſentia vt eſt ĩ tribus perſonis. Q̃ non. Richar. iii. de trini. xvi. ſi eſſet vna ſola perſona poſſet habere plenitudinẽ potentie ⁊ ſapientie. igit̃ non neceſſario eſt primus actus cauſandi a tribus perſonis. ¶Itẽ: ſi ꝓncipiuꝫ vnius actionis eſt pri⁹ principio alterius actiõis. igit̃ / et actio prior actione: quia nichil requiritur ad actionem niſi principium agendi: ⁊ id in quo eſt illud principiuꝫ. Sed illud principiū actus cauſandi eſt prius ꝓncipio ꝓducendi ad intra: q꞉ ꝓncipium cauſandi ꝓprie ẽ ad extra: ⁊ tale eſt eſſentiale / ⁊ ipm̃ ꝓcedit producendi ꝓncipiū ad intra cū ipm̃ ſit notionale: nūc auteꝫ eſſentiale eſt prius notionali ſicut abſolutū ꝓus cõparato / vel fundamentū relatione. ¶Item: ꝓmū agens agit ꝓpter ꝓmū finẽ: ſed deus non agit propter finem. igit̃. ⁊c̃. Maior ptꝫ. ij. Phi. Minor ptꝫ q꞉ deus non poteſt eſſe finis ſui: q꞉ ſicut nobilitaretur ex hoc ꝙ eſſet finis: ſic ignobilitaret̃ ex hoc ꝙ eſſet ad finẽ. Et cõfirmat̃: q꞉ proximuꝫ ens ad vltimum finem eſt ꝓximū deo: ⁊ de⁹ eſt ꝓximus finis eius: vt nobiliſſime intelligentis. igitur non eſt finis ſui. ¶Oppoſitū: ita ꝯpetit act⁹ cauſandi trib⁹ ſicut act⁹ ſpirandi duob⁹: vt ptꝫ ꝑ Aug. ij. de trini. xvii. vbi ponit ꝙ actus cauſandi ſic couenit tribus ſicut patri ⁊ filio act⁹ ſpirandi: ſed actus ſpirandi preciſe eſt a duobus. q꞉ ſi vna perſona: puta pater poſſet ſpirare ſine alia: igit̃ ſpūſſanct⁹ acciperet eſſe ꝑfectum ab vna ꝑſona. Sed qḋ capit ẽẽ totale ⁊ ꝑfectū ab vno nõ põt capere ẽẽ ꝑfectum a duobus igitur ſi ſpūſſanct⁹ poſſit ẽẽ a patre ſolum non poſſet ẽẽ a patre et filio. ¶Itẽ: poſſe ꝓmo cauſare nõ põt ꝓmo ꝯpetere alteri nature a natura diuina: et oꝑa trinitatis ſunt ĩdiuiſa: ꝓmo de tri. c. viii. igitur primus actus cauſandi nõ põt ẽẽ niſi a ſola trinitate. ¶Circa q̃ſtionẽ duo ſunt inq̇renda: ꝓmo ſi ſoli deo ꝯpetit prim⁹ act⁹ cauſandi. Secundo: ſi cõpetit ſoli trinitati. Et loquor de cauſare proprie ꝓut reſpicit aliud in natura. Primum poteſt dupliciter intelligi: vel ꝙ ſoli deo ꝯpetit prim⁹ actus cauſandi ſimplicit̃ / vel ꝓmus actus cauſandi ſcḋm quid. Primo dico ꝙ ſic: q꞉ deus nõ preſupponit aliquid neq꞉ habet dependentiā qualis eſt ĩ cauſante alio licet nõ inq̃tum cauſans: q꞉ neceſſe eſt ſtatum eſſe in cauſis efficientibus ⁊ mediate: igitur illa que eſt ſimpliciter ꝓma nõ preſupponit aliud / nec aliquo modo eſt dependẽs: q꞉ q̄libet alia natura a deo aliquo mõ dependentiā habet in eſſe ſcḋm quācunq꞉ opinionẽ: vel q꞉ eſt ab alio cauſaliter vel dependẽter: vel aliquo alio modo vt recitatuꝫ eſt in primo libro. et actio nõ eſt minus dependens q̄ eſſe agẽtis: igitur ſoli deo põt ꝯpetere ſimpliciter primum actū cauſandi cauſare. loquendo ſcḋo mõ de ꝓmo actu cauſandi ſcḋm q̇d: hoc eſt vt cauſat ꝓmū ĩ iſto effectu / vel totū ſi eſſe eſt ſimplex nõ hñs ꝑtem et ꝑtem: adhuc dico ꝙ ſoli deo ꝯpetit primus actus cauſandi / vel primū in iſto / q꞉ vt dictum eſt prima q̃ſtione quarti libri. nulla creatura põt creare. ⁊ illud ꝓbatū fuit vbi prius ꝑ rationes vnius doctoris effectum vniuerſaliorẽ oportet reducere in cauſaꝫ vniuerſaliorẽ: ſed eſſe eſt effectus vniuerſaliſſim⁹: igitur oportet reducere in primā cauſam q̄ eſt vniuerſaliſſima. igitur ſola illa poteſt eſſe cā principalis creationis. Nec poteſt aliqua creatura inſtrumentaliter creare: vt dicit idẽ doctor: q꞉ inſtrumentum eſt primū ⁊ diſponens ad inductionem forme et cū creatio non preſupponat aliquid termini ad quem / illud inſtrumentum ad nichil diſponeret et ageret ad nichil. ⁊ ibidem arguitur ꝯtra: ꝙ agens creatū habeat ĩ virtute ſua ẽẽ ꝯpoſiti: q꞉ qḋ habet in ſua virtute formā habet in ſua virtute eſſe compoſiti. Aliter eñ ſine ꝯtradictione poſſet producere formā in materia: et adhuc expectaretur eſſe cõpoſiti: q꞉ ſcḋm iſtum doctorem deus agit mere cõtigẽter: igit̃ actiõe ꝑ reſpectū agẽtis ꝯpleta: poſſet ipſe nõ dare eſſe ꝯpoſito: cum eſſe ꝯpoſiti ſit ſuperueniens a deo poſtq̄ agens naturale induxit formam. Preterea / hoc ibidem dicebatur ꝙ equiuocatio eſt de effectu cõi et cauſa. q꞉ effect⁹ cõmuniſſimus predicatiue ⁊ vniuerſaliſſimus hñt reduci in cauſam vniuerſaliſſimā ꝑfectione: ſicut patet prima. q. quarti. ¶Ad primū dicitur: ꝙ ẽẽ huius eſt ab agente creato inq̃tum hoc ẽẽ: ſed nõ inq̃tuꝫ ẽẽ vnde ſicut ſortes ꝓducit platoneꝫ inq̃tum hic hõ nõ tñ inq̃tum homo / q꞉ ſi ſic produceret oẽm hominem ꝑ Auicẽnam / ⁊ ſic ꝓduceret ſe. et ſic intelligit doctor ꝙ nullum agens creatum dat alteri a deo ẽẽ inq̃tum ẽẽ aliud a deo: q꞉ ſic daret quodlibet ẽẽ aliud a deo: ⁊ tunc daret ſibi ẽẽ / et ſic dicit̃ ꝙ reſponſio de effectu cõmuni cõmunitate ꝑfectionis et predicationis friuola eſt qḋ põt intelligi de vniuerſalitate cõitatis vel nobilitatis qualis ẽ primus angelus. ¶Cõtra iſta ſuppono ꝙ iſte doctor non querat queſtionem de qua nullus vnq̄ dubitauit. ſed apud omẽs certum fuit ꝙ nihil põt ꝓducere vel creare ſe ſcḋm Aug. j. de tri. igitur nõ querit an creatura poſſit creare ita ꝙ ẽẽ aliud a deo inq̃tum ẽẽ aliud a deo / quia quereret an dare poſſit quodlibet ẽẽ aliud a deo. igitur ipſe intẽdit ꝙ nõ poteſt aliqua creatura creare: q꞉ nõ põt dare hoc eſſe aliō a ſe: vel illō: vel mlt̃a reſpectu mltoꝝ: ita ꝙ nõ oĩa alia a deo. Sed ꝑ iſtā expoſitionem qḋ habet in ſe virtualiter ẽẽ aliud a deo habet oĩe ẽẽ aliud a deo virtualiter. igitur ille ẽẽt intellectus doctoris ꝙ nõ põt creatura aliqua dare eſſe hoc inq̃tum ẽẽ aliud a deo hoc eſt nõ põt creare totum aliud eſſe a deo: ⁊ tunc cū ex hoc inferat ꝙ nõ poteſt aliq̇d creare fallacia ꝯſequẽtis eſt nõ põt creare oĩe aliud a deo q꞉ non ſe igitur non poteſt aliquid creare et ad iſtum intellectum creationis ꝙ creatura non poſſit creare aliud a ſe allegatur Aug. ſuper Geñ. ꝙ boni angeli nullius poſſunt ẽẽ creatores: certuꝫ

eſt ꝙ ipſe intelligit reſpectu alioꝝ a ſe. Probo hic
p̄mo ꝙ propoſitio illa de effectu vniuerſali ⁊ cau-
ſa ſit bona patet per ph̄m. ii. Metha. effectus vni-
uerſalis reducit̄ in cauſam vniuerſalē. Secūdo ar-
guitur ꝯtra ratione adductā p̄ma. q. iiii. ꝯtra Aui-
cennā. ix. Metha. iiii. ca. ꝙ nulla intelligentia ꝑ in
tentionē ſuā pōt creare ſubſtātiā: qꝛ itellectio cuiuſ
libet alterius a ſe eſt accidens ſibi: qꝛ poteſt intel-
ligere diſtincte quodlibet ens: ⁊ impoſſibile eſt ꝙ
vnica intellectione intelligat oīa alia diſtincte: qꝛ
ſic intellectio ſua eēt infinita: igit̄ oportet ꝙ diuer
ſis intellectionib⁹ itelligat aliud a ſe ⁊ eſſentia ſua
eſt vna: igitur ĩpoſſibile eſt intellectiones eiuſdē eē
ſuam ſubſtantiā: ſicut accidens nō poteſt eē princi
pium formale ꝓducendi quācūqꝫ ſubſtantiā cum
qualibet ſubſtantia ſit nobilior quolibet accidente
Probat̄ ꝙ iſta ratio non cōcludit / nā nō probatur
ſufficienter ꝙ intellectio angeli eſt accidēs ꝑ hoc
ꝙ intellectiōes poſſunt eſſe infinitoꝝ obiectorum
qꝛ non ſeqꝛtur propter pluralitatem intellectorum
pluralitas ſpecieꝝ. qꝛ angelus ſuperior per vnam
ſpeciem ſuꝑiorem ⁊ vniuerſaliorē pōt plura intelli
gere q̄ꝫ angel⁹ inferior. vnde vna intellectio poſſet
eſſe infinitoꝝ nec ꝓpter hoc eēt infinita. Sed nec
intellectio albi ē alba. Preterea: hic nō ꝓbatur qn
iſta intellectio poſſit eſſe quo angelus creat: quia
accidens virtute ſubſtantie pōt in effectū in quem
non poteſt virtute propria. ¶ Contra primū ſecū
dum doc. quē ille ſuſtinet non pōt intellect⁹ creat⁹
oīa videre in deo: qꝛ q̄to intellect⁹ plura videt in
deo tāto eſt perfectior. igitur ſi intellectus creatus
poſſet videre vel habere intellectionē oīm q̄ ſunt ĩ
deo diſtincte. igitur poſſet oīa cōprehēdere in deo
et certum eſt ꝙ nullus intellectus pōt ꝯprehende
re eſſentiā diuinā: nec oīa q̄ ſunt in illa eſſentia niſi
intellect⁹ infinit⁹. igitur ſcđm intentionē iſtius do-
ctoris quā ſuſtinet intellectio vna infinitorum di-
ſtincte eſt infinita. ¶ Itē intellectio q̄ eſt huius ita
diſtincte eſt huius ac ſi eēt ſolius huius ⁊ illi⁹ ita di
ſtincte perfectior eſt alia que eſt tantum huius di-
ſtincte igitur vel ꝯtinet iſtā ⁊ illā formalit̄ et eminē
ter. Nō formaliter hanc ⁊ iſtam cum hec ſit vna in
tellectio. igitur ꝯtinet eminenter illas. Si igit̄ plu
ralitas intellectorum diſtincte arguit pluralitatē
ꝑfectionum formalr̄ vel eminenter: igitur ⁊ infini
tas infinitatem. Et cum dicitur non ſeqꝛtur intel-
lectio eſt albi: igitur eſt alba. verū eſt: nec ſic argue
bam: quia tunc feciſſem hanc conſequentiam intel
lectio eſt infinitorum obiectorum. igit̄ infinite ſunt
intellectiones ſcđꝫ numerum. Preterea: hec cauſa
eſt quare non ſequitur: quia alique ſunt qualitates
cōmunes. alie vero ꝓprie. nunc aūt tanta eſt ſimi-
litudo inter electionē ⁊ obiectum ꝙ ꝑfectioris ob-
iecti ꝑfectior eſt intellectio ceteris paribus: ⁊ ideo
ſi eſt vna intellectio q̄ eſt diſtincte multorum obie-
ctorum ꝑfectior eſt q̄ꝫ ſi eſt diſtincte vnius iſtorum
tm̄: ⁊ ꝑ ꝯñs ſi eſt infinitoꝝ eſt infinita. De illo ver-
bo qđ dicit̄ de inſtrumento ꝙ non ꝓbatur quin in
tellectio pōt eſſe quo angelus cauſat: qꝛ perfecti⁹
poteſt virtute alterius in effectum ꝑfectiorē q̄ꝫ po-
teſt de ſe iſta eſt fuga nō intelligentiū: qꝛ pari ratio
ne poſſet ſuſtineri ꝙ muſca poſſet eēt inſtrumētū
dei ad ꝓducendū vniuerſum: qꝛ nulla ꝑfectio req̄-
ritur in inſtrumento: ſed ſufficit ꝙ agens principa
le velit eo vti. ¶ Itē q̄ro qđ intelligit̄ ꝑ hoc ꝙ di-
citur accidens in virtute ſubſtantie: aut ponit hic
aliquid perfectionis in accidente vel nichil. Si ni-
chil igitur nullo modo ꝑfectius ſe habet accidens
in virtute ſubſtantie q̄ꝫ prius: ⁊ ſi nullo modo alit̄
ſe habet in ſe nullo mō ꝑfectius aliter ſe hꝫ inq̄tū
act⁹ p̄mus. igitur nullo modo aliter ſe habet ĩ ope
ratione ad actū ſcđm q̄ꝫ p̄us: qꝛ ſi ſit actus ſecund⁹
non eſſet ab actu p̄mo. Si hoc ꝙ dꝛ in virtute ſub-
ſtantie aliquid ꝑfectionis ponat in accidente: cer-
tum eſt ꝙ nō ē aliq̄d ꝑfectius ipſo accidente: igitur
ipſum accidens in virtute ſubſtātie adhuc erit imꝑ
fectius oīni ſubſtantia: qꝛ nō tranſcendit naturam
accidentis etiā ſi hoc ꝯceditur: tūc ſeqꝛtur qđ prius
ꝙ quodlibet pōt eſſe inſtrumentū reſpectu cuiuſcū
qꝫ effectus ꝑfecti ex hoc ſolo ꝙ placet principali
eo vti. ¶ Item hoc vocabulum inſtrumentū tra-
ctū fuit ab artificibus: ⁊ ibi manifeſtū eſt ꝙ prius
recipitur motus localis in inſtrumento a mouēte
q̄ꝫ in effectu creato vt prius q̄ꝫ ſcindatur lignum et
adhuc prius ſupponitur acuties ſecuris: qꝛ habili-
tas qua aptum eſt ad talē effectum non tribuit̄ in-
ſtrumento tunc ab agente principali: igitur ſic lo-
quendo de inſtrumento non pōt intellectio angeli
eſſe inſtrumentum in creatione. ¶ Item ſecundū
ꝙ tenet ille doctor quē ille ſuſtinet: oīne inſtrumen
tū eſt cauſa diſpoſitiua. verūtamen p̄us declaratū
eſt. q. p̄ma. iiij. li. ꝙ hec eſt falſa: qꝛ in vltima indu-
ctione forme pōt vti inſtrumento quo prius vſus
nō fuerat: ideo addo maiori ꝙ oīne inſtrumentum
eſt cauſa diſpoſitiua reſpectu effectus vel medium
quo inducitur effectus in vltimo inſtanti. Sed in-
tellectio angeli nō poteſt eſſe inſtrumentū creandi
aliū angelū vel ſubſtantiā aliam diſpoſitiue: qꝛ cū
nichil creati p̄ſupponitur: igitur diſponeret extra
nichil: nec pōt eſſe inſtrumentū ſecundo modo: qꝛ
non eſt inſtrumendū ſcđo modo: niſi quo attingit̄
paſſum in vltima inductione forme: vt pꝫ de mar-
tello ⁊ ĩpreſſione imaginis in vltimo inſtāti. Sed
in creatione nichil eſt paſſum cum totū ſit ꝓductū
igit̄ intellectio angeli nō pōt ibi attingere paſſum
¶ Itē doctor ſuus dicit ꝙ nulla creatura pōt eſſe
inſtrumentum in creando: ⁊ ille cōcedit ꝙ accidēs
pōt: puta intellectio angeli: igitur ꝯdicit ſibi / tamē
q̄ꝫ ꝙ doctor hic dicat vno loco videt̄ dicere ꝯtrium
alibi: vbi dicit ꝙ ſacramētum vel caracter eſt iſtru
mentū reſpectu gratie: ⁊ tamen certū eſt ꝙ gratia
habetur per creationem. Preterea: hic vbi loqꝛtur
de caractere dicit ꝙ non eſt ſuꝑnaturale: qꝛ ſtat cū
peccato mortali pari ratione diceret ꝙ fides non
eſt donum ſupernaturale / qꝛ ſtat cū peccato morta
li. ¶ Si autem queritur quare non poteſt angelus
per ſubſtantiā ſuam creare / licet non per intelle-
ctionem ſicut ſubſtantia ignis cauſat ignē. Dico ꝙ
cauſa eſt hec. Nulla natura itellectualis poteſt ha
bere productionē / niſi per intellectū et voluntatē

quia ſi natura intellectualis poſſit habere produ-
ctionem a natura inq̃ꝙtum natura:non autem per
intellectū ſolū et voluntatem : igitur hoc maxime
poſſet ꝯuenire deo q̄ eſt ſumma natura intellectua
lis:⁊ per ꝯſequens deus inq̃ꝙtum natura poſſit ha-
bere ꝓductionem a natura:⁊ nō ſolum inq̃ꝙtum in
telligens et volens : et per ꝯñs eſſet tertia produ-
ctio nature inq̃ꝙtum natura alia a ꝓductione intel
ligentis et volētis:⁊ ſic eſſent quattuoꝛ ſuppoſita.
¶ Tertio argumētabiť.ꝑma.q.iiij.ꝙ foꝛma mate
rialis nō poteſt creare:q2 eſt poſterioꝛ materia : q2
ſcd̃m totum ſui ꝑſupponit ſuſceptiuū. Dicitur ꝙ ra
tio non cōcludit :q2 licet foꝛma ſit poſterioꝛ mate-
ria loquendo de foꝛma infoꝛmante.non tamen lo-
quendo de foꝛma ꝓducente.¶ Contra illud ſi iſta
reſpōſio valeret poſſet dici ꝙ q̃ꝙ coloꝛ ſit poſteri-
oꝛ ſupficie:q2 preſupponit ſuperficiez in ratiōe ſu-
ſceptiui veꝝ eſt loquendo de coloꝛe infoꝛmāte / nō
tamen de coloꝛe ꝓducente ſupficiem. Teneo igi-
tur ꝙ ꝑmus actus cauſandi ſimpliciter ⁊ ſcd̃m q̃d
modo prius expoſito ꝯpetit ſoli deo. ¶ De ſecūdo
ꝑncipali dico ꝙ ſoli trinitati ꝯpetit ꝑmus actꝰ cre
andi:qḋ patet auctoꝛitate Auguſtini.xi.de tri.xiiij
dei verbum potuit eſſe ꝑus omi creatura / vel ver-
bum noſtrū eſſe poſſet ſi opus nō ſeq̄retur. ſed opꝰ
eſſe non poſſet ſi verbum non ꝑcederet. igitur pro
ductio intrinſeca eſt ꝑoꝛ productione extrinſeca q̄
pꝛopꝛie dicitur cauſatio:et eſt ꝑciſe a pꝛīcipio cau-
ſandi vt eſt in tribus:hoc pꝛobo per rationem / q2
quandocūq3 ab aliquo pꝛīcipio ꝓcedūt duo / vnū
neceſſario / ⁊ aliud ꝯtingenter / pꝛioꝛ eſt ꝓductio q̄
ex neceſſitate nature ꝓcedit aliq̄d q̃ꝙ qua mere con
tingenť: ꝓductio itrinſeca eſt neceſſaria / ꝓductio
extrinſeca mere cōtingenť vt declaratū eſt diſtin.
viii.ꝑmi. Scḋo pꝛobo idē:potentia pꝛius reſpicit
pꝛimū obiectū q̃ꝙ ſecundariū:igitur qñ ſcd̃m obie-
ctū nō obijciť potentie niſi ꝑ rationez ꝑmi obiecti
pōt pꝛimū obiectū eſſe ꝑſens potentie licet non ſe
cundū·ſed pꝛimū eſt intrinſecū ſecūdariū extrinſe
cū:igitur in iſto pꝛioꝛi habetur ratio meōꝛie pater
ne perfecte:igitur in iſto pꝛioꝛi habeť verbum ꝑfe
ctum:igitur pari ratione ſpūſſanctus. Ex his ꝙ qḋ
libet eſſentiale in diuinis eſt pꝛius natura cōicatuz
tribus q̃ꝙ ſit cauſatio extrinſeci:igitur ꝑncipiuz qḋ
cauſat extrinſecū cauſabit vt in tribus:q2 illa foꝛ-
ma que eſt pꝛincipium cauſandi vel natura eſt ꝑus
natura in tribus q̃ꝙ ſit cauſatio extrīſeci.igitur tria
agunt illo pꝛincipio. Adhuc ſeq̄tur aliud ꝙ non eſt
iſta cauſatio a tali ꝑncipio cauſandi vt ī tribꝰ pꝛo-
pter imperfectionē vel inſufficientiam vnius per-
ſone quin tanta ſit perfectio in patre ſicut in tribꝰ
ꝑſonis ſicut vult Aug.xv.de tri.xiiii.oīa videt pa
ter in filio ⁊ econtra:non ꝙ alia ſit ꝑfectio q̄n ſub-
ſtantia eiuſdem rationis eſſet in patre ſi eſſet ſolus
ſicut nūc:ideo nō ꝓpter iꝑfectionez q̄n vna ſola
perſona poſſit cauſare. Sed quia foꝛma vel ſuppo
ſitū habens in virtute actiones oꝛdinatas nō ē in
potentia pꝛopinqua ad ſecundā niſi poſita pꝛima.
¶ Preterea:ſicut patet de natura intellectuali ha-
bēte velle ⁊ intelligere tanq̃ꝙ operationes oꝛdina-
tas:et ideo non eſt in potentia ꝓpinqua ad velle /
niſi poſita pꝛima oꝑatione: puta intelligere :quia
ſicut vult ꝑhs.ix.Metha.qñ aliquid eſt in potētia
ꝓpinqua ad aliquid nullo eget ad hoc ꝙ exeat in
actū pater nō eſt in potentia ꝓpinqua ad aſpiran
dū niſi filio poſito in eſſe:ſic ex parte iſta. Primuz
cauſans non eſt in potentia ꝓpinqua ad cauſandū
niſi pꝛincipio illo cōicato tribꝰ poſito in eſſe:non
igitur eſt pꝛopter iꝑotentiā vnius perſone:ſed pꝛo
pter iſtas actiones oꝛdinatas. Sed pꝛecedit ne du
ratione illud pꝛincipium actum cauſandi et cauſa
tum:diciť ꝙ ex parte cauſe nō opoꝛtet ꝙ agens qḋ
non agit per motum poteſt ſimul habere actionez
ſuam ⁊ terminū ſuum cum eo. Sed pꝛimum agēs
nō agit ꝑ motum.igitur.⁊c̄. Maioꝛ pz per Augu.
ij.de ciui.dei.c.xvi.et de tri.c.j.ꝙ non agit per mo
tum poteſt habere terminū coeuū:vt patz de igne
et ſplendoꝛe.¶ Item ꝓbatur maioꝛ ꝑ rationē / q2
oīe agens qḋ ſimul habet pꝛincipium actionis et
terminū poteſt ſimul habere actionē ſuaz ⁊ termi-
num coeuum:ſed pꝛimū cauſans eſt hmōi. Si dica
tur ꝙ maioꝛ eſt vera de productione qñ ꝓductum
nō eſt aliud in natura a producente nō autem a ꝓ-
ductione alterius rei cum pꝛincipium et terminus
non ſunt in eadem natura.¶ Contra. Augu.ponit
exēplū de effectu alterīꝰ rei vt de ſole ⁊ radio pz:⁊
de igne ⁊ ſplendoꝛe:⁊ de virgulto ſi ab eterno cau
ſaſſet arboꝛ vmbrā in aquā vmbra eſſet alterīꝰ rei
a cauſa. Si dicatur ꝙ maioꝛ eſt vera de agente ex
neceſſitate nature nō aūt de agente libere.¶ Con
tra.voluntas nichil perfectionis tollit a cā agente
igitur ſi cauſa agens ex neceſſitate nature haberet
ꝓductuz coeuū:igitur ſimiliter habebit:licet agat
libere:q2 voluntas adueniens cauſe naturaliť agē
ti nullā potentiam / nec poſſibilitatez tollit.¶ Itē:
ex ꝑte effectus nichil pꝛohibet qui pꝛimū cauſans
poſſet habere effectum coeuū:q2 licet ſit ex nichi-
lo hoc pōt eſſe ita bene ab eterno ſicut nunc: quia
non ſemper ex nichilo dicit poſt nichil : q2 Anſel-
mus diſtinguit triplicem modū:vt dictū eſt in.iiij.
Dico tñ quicq̄d ſit de cōcluſione ꝙ ratio adducta
non valet:q2 cum dicitur cauſa q̄ non agit ꝑ motū
poteſt habere effectum coeuū. Dico ꝙ ſi ſolus mo
tus eſſet cauſa ꝑciſa non ſimultatis cauſe ⁊ effectꝰ
tunc amotio cauſe ſcilicet motus eſſet cā ſimulta-
tis:ſicut pz per ꝑhm.j.Poſterioꝝ: ſi habere pul
monem eſt cauſa reſpirationis.⁊c̄. quia ſolum ille
modꝰ arguēdi tz ī cauſis ꝑciſis:ſ3 agere ꝑ motū nō
eſt pꝛeciſa cauſa nō ſimultatis effectus cum cauſa
tum quia ꝓrimus effectus agentis per motum eſt
motus:ideo Ariſtoteles poneret motum coeuum
intelligentie mouenti:igitur motus non eſt cauſa
non ſimultatis effectus cuz hoc.¶ Preterea: hoc
poſſe agere pꝛeciſe ꝑ mutationem eſt cauſa non ſi-
multatis effectus cū cauſa:q2 īpoſſibile eſt ꝙ agēs
ꝑ mutationē habeat terminū coeuum: q2 mutatio
pꝛopꝛie eſt a pꝛiuatione ad habitum.v.Phiſi. Im-
poſſibile eſt pꝛiuationem ⁊ habitum eſſe ſimul du-
ratione vel natura:igitur cauſa quare nō poſſet pꝛi
mum cauſans habere effectum coeuū:non eſt ſolū

quia ſic ageret per motum:imo ſi ageret per mutationē:et adhuc nō ſeqtur ſi non ꝓducit rem extra per mutationem nec ꝑ motum: igitur pōt habere effectum coeuum extra:qꝛ poſſet habere aliā cauſam ſi non poſſet eē actio ꝑpetua dei ad extra: tūc non poſſet habere effectū extra coeuum:ꝛ illa cauſa non eſt improbata. ❡ Preterea:hec ꝓbatio maioꝛis non valet cum dicitur. Omē qḋ habet principium actionis ſimul et terminuꝫ pōt ſimul habere actionem ſuaꝫ: quero aut loqtur de actione inſtantanea:ꝛ tunc improprie loquiṫ de duratiōe. Si loquereṫ proprie ꝛ intelligas principium productiuum ꝛ productū pro principio quo agens agit:tūc petitur ꝙ deberet ꝓbari ſcꝫ ꝙ res producta ſimul poſſet eē coeua deo:ꝛ hoc deberet ꝓbari loquēdo de creatura. Et cū allegatur Augu. dico ꝙ aliqua cōſequentia poteſt eſſe naturalis: vbi tam antecedens ꝙ̄ conſequens claudit ꝯdictionem ſicut hec ſi aſinus eſt rationalis aſinus poteſt intelligere:et tunc illa cōſequentia applicata ad talem materiā vbi antecedens eſt verum erit bona inferendo ex vero verum:ꝛ qꝛ cauſa naturalis producit neceſſitate naturali:ideo ſi ignis eēt ꝑpetuus neceſſitate naturali ſplendoꝛ eēt perpetuus:ꝛ nō reduxit Auguſti.ſolum ad poſſibilitatem: quia ſi talis cauſa ē ꝑpetua.igitur et effectus:ſed reduxit ad neceſſitatem : igitur applicando iſtam ꝯditionalem ad diuina ſeparando rationē incōpoſſibilitatis ab antecedente ex vero ſeqtur verū ſic ſi cauſa ꝓma ex neceſſitate nature producit:ſed non in aliqua natura illud ꝓductū erit ſibi coeuū. Nunc aūt ſcḋm ſuſtinentes opinionē ꝯtra quam arguit iſte. Tota cauſa impoſſibilitatis eſt ex hoc ꝙ potentia ex neceſſitate nature producit aliud in natura.ideo dicunt ꝙ impoſſibilitas eſt ponendo primū ꝓducere creaturas ex neceſſitate nature. Et ſi dicaṫ:phs nō vidit iſtā impoſſibilitatem veꝝ eſt nec vidit trinitatē perſonaꝝ/nec multa alia q̄ nos ponimus. Nec valent inſtantie de virgulto ꝛ radio ſolis/ qꝛ ſpecies virgulti ꝙ̄tum ad coexiſtentiam ꝛ menſuram ꝛ radius ſolis ſunt eiuſdē rationis cum cauſa. Et cum diciṫ ꝯtra ſcḋam reſpōſionem:voluntas non tollit naturā:nec diminuit aliquam ꝑfectionē. Dico ꝙ ſi hō nō haberet intellectum et voluntatem ex neceſſitate nature moueretur ſcḋm appetitum ſicut brutum. Sed adueniente volūtate nō de neceſſitate nature ſed libere moueret ſcḋm appetitum:nō tñ voluntas tollit naturam ſed tollit īpoſſibilitatem aliter mouendi ꝙ̄ ſcḋm appetitum naturalem vel ſenſitiuum:ſed ex alia parte ex hoc ꝙ ꝓmum cauſans voluntarie cauſat aliud in natura tolliṫ incōpoſſibilitas in antecedente: ꝛ hoc nec eſt tollere potentiam nec naturam nec aliquā ꝑfectionē. ꝛ cū diciṫ ex parte effectus nō eſt probatum. ꝛc. qꝛ multipliciter dicitur ex nichilo. Anſelmus tamen nō ponit exempluꝫ niſi ſicut ex paupere fit diues hic ē ꝓmꝰ Dico tamen ꝙ hic pōt intelligi oꝛdo nature ꝛ vnū prius alio/quod tamen non eſt niſi cōiunctum ſibi vnde multa que ſunt prius natura aliis ꝛ que poſſunt intelligi aliis non intellectis: non ſunt tamen niſi in aliis. ❡ Ad primum principale cū dicit Richardus. Si eēt vna ſola ꝑſona poſſet habere plenitudinem potentie. ꝛc. Dico ꝙ aliquando poteſt eē oꝛdo neceſſarius inter aliqua:ꝛ tamen ille oꝛdo poteſt tolli per vnam ypoſtaſim incompoſſibilē. vnde ypoſtaſis. R. ꝙ eſſet tantum vna perſona eſt impoſſibilis:et illa tollit oꝛdinem neceſſarium inter productionē intrinſecā ꝛ extrinſecam : nunc tamen neceſſe eſt principium agendi extra eſſe in tribus:quia communicatio intrinſeca prioꝛ eſt extrinſeca. Dices eſto ꝙ eſſet vna ꝑſona tantuꝫ: haberet tantam potentiam et non maioꝛem ꝙ̄ habet nunc prima perſona:igitur cum poſſet tunc in ſecundaꝫ productionem non preſuppoſita prima igitur poſſet nunc prima perſona. Dico ꝙ prima perſona nunc habet perfectionem que eſt ad duos actus oꝛdinatos ita ꝙ ſecundus nunc neceſſario preſupponit primum : ſed illo poſito non haberet oꝛdinem ꝙ̄ nunc habet. ❡ Dico ad aliō ꝙ ſi principiū vnius actionis in ſuppoſito precedit principium alterius actionis in alio ſuppoſito vel in eodem. Si reſpectu vtriuſqꝫ actionis ſit equalis neceſſitas ad ſuum actum actio erit prioꝛ actione. Sed foꝛma q̄ eſt principium actus cauſandi:licet ſit prioꝛ principio notionali qḋ eſt principium producendi aliud tamen nō eſt equalis neceſſitas illius principii ad cauſationem rerum extra ſicut principii notionalis ad productionem intrinſecam : quia reſpectu vnius agit ex neceſſitate nature reſpectu alterius contingenter. Uel poteſt dici aliter ꝙ principium eſſentiale habet aliam actionem vel operationem prioꝛem ꝙ̄ principium notionale:quia prius eſt intelligere ꝛ velle eſſentiale ꝙ̄ dicere vel ſpirare : tamen iſta ſunt prioꝛa ꝙ̄ intelligere vel velle creaturam. ❡ Ad aliud cum dicitur efficiens agit propṫ primuꝫ finem. Aliqui dicunt ꝙ philoſophus intellexit ꝙ deus non eſt primum efficiens motum: ſed tantum mouet ſicut finis vt amatum ꝛ deſideratum: et tunc ſupremis intelligentia mouet effectiue celum:ꝛ mouet propter finem.tamen Commē. xii. ponit ꝙ mouet vtroqꝫ modo effectiue finaliter ſicut declaratum eſt in primo libro. ❡ Preterea: hic theologi non poſſunt hoc ponere quin primum mouens ſimpliciter ſit vltimus finis ſimpliciter vt eſt declaratum ibidem. Dico igitur ꝙ ſi finis accipitur pro cauſa finali: tunc deus non agit propter finem ſuum :quia ſicut eſt efficiens ſui effectus:ſic eſt finis ſui effectus:ꝛ ſic mouet propter finem ſui effectus ſed non propter finem ſuum. Si tamen accipitur finis pro perfectiōe obiectiua. ſic ipſe eſt finis ſuipſius:ſed non eſt hoc ꝓpe eſſe finem ſui accipiendo pro cauſa finali: ſed metaphorice finis.

❡ Queſtio ſecunda.

SEcundo q̄ritur: vtꝝ cauſabile anteꝙ̄ cauſetur in actu habeat verum eſſe reale a cauſa

ſua. Qꝛ ſic⁹. Res que poſtea eſt in actu primo eſt poſſibilis: quia quod impoſſibile eſt cauſari non cauſatur. Sed ens in actu ⁊ in potentia diuidunt ens: ⁊ diuiſum predicatur de diuidentibus: igitur ens in potentia vel poſſibile eſt verum ens anteꝙ̄ cauſetur: igitur habet verum eſſe.
¶ Item: hoc eſt ens ratū ⁊ firmum. aut igitur eſt ens participando vel ꝑ eſſentiā. non ſecūdo modo tunc eſſet deꝰ: igitur ꝑ participationem habet entitatem / iſtam entitatem non habet ſolum in cōparatione ad efficiens cum actu exiſtit: qꝛ tunc nō eēt verum ens niſi cū exiſteret: ⁊ ꝑ conſequens nō hēret eſſe quidditatiuū niſi qñ exiſtit: ⁊ ꝑ conſequēs nec diffinitionem. Sed ſi diffinitio non eſſet eius niſi vt in effectu: igitur q̄o an eſt terminaretur per diffinitionem ꝙ eſt ꝯ phm. ¶ Itē: cauſabile non eſt in effectu niſi ſit intellectum ab efficiente. ſed in effectu eſt aliud ab efficiēte: igitur eſt per intellectum: vt aliud ab efficiente. qꝛ qui intelligit rem aliter ꝙ̄ eſt non intelligit eam vere ſecundum Auguſtinum lxxxiij. q. q. xxxij. igitur preintelligitur vt aliud ab intelligente: qꝛ ſic eſt cauſa. ¶ Et confirmatur intellectio vera non poteſt eſſe ſimpliciter non entis: igitur in illo priori eſt verum ens anteꝙ̄ cauſetur.
¶ Oppoſitum. ſi ſic ſequeretur ꝙ nullum ens poſſet deus ſimpliciter cauſare ex nihilo: quia nō ex nihilo tanꝙ̄ materia manifeſtum eſt nec poſt nichil: qꝛ prius habuit eſſe verū anteꝙ̄ habuit eē in effectu. ¶ Item: ſi prius haberet eſſe ſimpliciter ante creationem: igitur idem eſſe haberet poſt deſtructionem ⁊ tunc poſt ānichilationem haberet verū eſſe / qꝛ idem eſſe remanet poſt annichilationem q̇d fuit ante creationem. ¶ Dicitur ad queſtionem ꝙ res dicitur dupliciter: a reor reris: ⁊ a ratitudine. Primo modo quidlibet poteſt dici ens ſiue ſit opinabile ſiue exiſtens ⁊ ficticia: ⁊ ſimilia. Secundo modo dicitur ens ratum firmū quod habet verā entitatē et illud nō dicitur de impoſſibilibus eſſe nec de puris ficticijs ſicut ens. primo modo eſt ergo ens primo modo indifferens ad ens verum et fictum: ⁊ illud non per aliam intentionem realem dicitur ens ratum ꝙ̄ ens primo modo. qꝛ indifferens nō determinatur ad vnum illorum niſi per aliquid ſuꝑadditum. Ulterius notandum ꝙ illud ens ratum eſt exemplatum in mente diuina ⁊ adhuc eſt indifferens ad eſſe exiſtentie: ⁊ non exiſtentie. ⁊ ideo vltra exemplatum non dicit eſſe exiſtentie niſi reſpectum ad cauſam efficientem a qua habet eſſe exiſtentie. Sed eſſe exemplatū tm̄ dicit reſpectum ad exemplar: non ad cauſam efficientem. Primus reſpectꝰ eternus eſt: ſꝫ reſpectus exiſtentis in effectu ad cauſam efficientem temꝑalis eſt: ⁊ reſpectus ꝑus eſt in potentia diſtante ab actu ꝙ̄ ſit actu ſub hoc reſpectu ad cauſam efficientem nec ex hijs fit cōpoſitio ſcꝫ ex actu et potentia. Ultimo dicitur ꝙ nullum eſſe dicit aliquid additum eſſentie. qꝛ ſi ſic querendum eſſet de iſto addito: cū ipm̄ ſit ens ſuū eſſe dicit additum ſupra eēntiam: ⁊ ſic eſſet proceſſus in infinitum Per hoc patet ad queſtionē ꝙ res anteꝙ̄ cauſetur habet verum eſſe ratum quidditatiuum. nō tm̄ prius habet eſſe exiſtentie. Pro illa opinione arguitur. qꝛ eadem res eſt prius intellecta ⁊ poſtea poſita in eſſe exiſtentie. qꝛ ſecundum auguſt. v. ſuꝑ geñ. ad litteram ⁊. iij. de trini. non aliter nouit deus fiēda ꝙ̄ facta: igitur eadem res habuit verum eſſe q̇dditatiuum anteꝙ̄ eſſe exiſtentie. quia verum eē cognitum a deo. ¶ Item: proportio eſt relatio: igitur preſuppōit id in quo fundatur: cum igitur ꝓportio ſit intellecti ad intellectum. ¶ Item: ſicut ens ad non ens. ſic poſſibile ad impoſſibile. igitur permutant ſicut ens ad poſſibile ſic non ens ad impoſſibile. Sed omne ens eſt poſſibile. igitur quod eſt omnino non ens eſt impoſſibile nullum tale eſt factibile. ¶ Item ſi res primo non habuit verum eſſe: ſed ſimpliciter non eſſe: ⁊ chimera habuit ſimpliciter non eſſe / tamen chimere repugnat eſſe: rei create non repugnat: ⁊ vtrumqꝫ eſt nichil prius per te: igitur vnum non eſt magis nichil alio. qꝛ illud eſt magis nichil cui repugnat eſſe magis ꝙ̄ cui non repugnat. ¶ Item arguitur de natura boni ſi forma eſt aliquod bonum capacitas forme non nullum bonum. igitur ſi eſſe eſt bonum capax eſſe exiſtere nō nullum bonum. ¶ Item: auicenna. viij. methaphi. caꝑ. vltimo. fluxus rerū a deo duplex eſt. qꝛ alter eſt fluxus ſecundum eſſe quidditatiuū ꝙ̄ ſecūdū eē exiſtentie ⁊ vnus fluxus eſt prior alio. Si arguitur contra iſtas ꝙ nichil eſſet nouum in creatione niſi reſpectus ⁊ per conſequens non eſſet aliud abſolutum nouū: qꝛ qualitas abſoluta ꝑfectior ē ꝙ̄ reſpectus. igitur cū in alteratione ſit noua qualitas abſolute inducta ⁊ in creatione ſubē nichil abſolutū nouum: ſed tantum reſpectus ad cauſam efficacē: igitur alteratio magis poſſꝫ dici creatio ꝙ̄ noua ꝓductio ſubē. ¶ Dicunt ad illud ꝙ non ſolum eſt reſpectus nouus: ſed dicunt ꝙ tota res ſub vno reſpectu preceſſit ⁊ tota res ſub alio reſpectu eſt noua Contra: ꝙ̄ ꝙ̄ totum ſub reſpectu ſit nouum. tamen ibi nichil partiale eſt nouum niſi reſpectus qꝛ tale illum totum eſt antiquum. vnde ꝙ̄ ꝙ̄ ſortes albꝰ ſit de nouo generatus: hoc eſt. qꝛ nō niſi albedo noua Sic non erit totum nouum niſi qꝛ reſpectus nouꝰ. Arguo igitur contra iſtam opinionem. Primo ex hijs que ponit iſte doctor. qꝛ ipſe ponit ꝙ reſpectꝰ non eſt res alia a fundamento: igitur nō ſtant ſimul ꝙ reſpectus eſt nouus et fundamentum eternū: qꝛ non poteſt eadem res eſſe res noua et non noua.
¶ Item ille doctor dicit ꝙ in deo non poteſt eē noua relatio ad creaturam: qꝛ eadem eſt relatio vel reſpectus nunc actualis: ⁊ prius aptitudinalis: igitur pari ratione in propoſito idem erit reſpectus actualis ⁊ aptitudinalis creature ad deum. Cum igitur idem ſit fundamentum nunc reſpectus actualis ⁊ prius reſpectus aptitudinalis: ⁊ fundamentum eſt eternum. igitur et quilibet reſpectus ad deum eſt eternus. ¶ Itē ex extremis exiſtētibꝰ eiſdē ⁊ eodē mō ſe habentibꝰ intrinſece erit reſpectꝰ idē ſi ꝯſequitur naturā extremorū in ꝓpoſito extrēa ſūt

eadē: ⁊ eodē modo ſe habent: ita ꝙ non mutanꝭ ni
ſi ad reſpectum ex quo creatura habet verū eē eter
num. ⁊ impoſſibile eſt ꝙ mutatio ꝑ ſe terminetꝭ ad
reſpectū intrinſecū ꝯſequentem naturam extremorum.
¶ Itē: illa ꝓductio que eſt de nihilo ad ens vnum
eſt vera creatio. Sed ꝓductio eſſentie lapidis q̄ꝛtū
ad eē quidditatiuum vel ratū eſt productio de nihi
lo ad ens vnum ⁊ eſt eterna ꝑ te: igitꝭ cre[illegible]ō ē eter-
na quod negat iſte doctor. ¶ Dicitur ꝙ eſſe quiddi
tatiuū non fit ī iſto vt ī lapide ꝑ efficientem ſed per
exemplationem. vñ ille reſpectus eē eſſentie vt la-
pidis ad deū non eſt ad cauſam efficientem: ſed ad
exemplantem. Contra nihil ab eſſentia diuina pōt
poni neceſſe eē ex ſe in quocūqꝫ eē illud cōcedit ille
doct. ⁊ omnes alij. qꝛ ſi ſic nulla cauſa eēt qua eſſet
neceſſariū. Cum omne neceſſarium aliud a deo ſit
ab aliqua cauſa īpoſſibile ē ponere illō a deo neceſ
ſarium a ſe. ⁊ ſic impoſſibile eſt aliquid habere cau
ſam entitatis ſue niſi habeat cauſā efficientem. qꝛ
non pōt habere cauſam formalē: nec materialem/
nec finalem niſi habeat cām efficiētē. qꝛ finis mo-
uet efficientē ſicut amatū. ⁊c. ⁊ efficiens inducit for
mā in materiā: igitur lapis in eſſe quidditatiuo hꝫ
cauſam ſufficientem. Nec valet dicere ꝙ cauſa eius
eſt cauſa exemplaris / ⁊ illa eſt actus nature. qꝛ ari
ſtoteles cōphendit ſub cauſa efficiente tam agēs a
ꝓpoſito q̄ꝫ neceſſariū. vñ vel oportꝫ fingere. v. cau
ſam. vel oportet dicere ꝙ omne habens aliam cau
ſam habet cām efficientem ⁊ tūc illud eē quiddita-
tiuum habet cauſaꝫ efficientē. ¶ Itēꝫ: lapis ī illo eē
quidditatiuo ē ens ratū ⁊ firmū: quero quo forma
liter habet hoc eſſe: aut reſpectu exemplaris paſſi-
ue aut aliquo preſuppoſito reſpectui. Si p̄mo mo-
do hoc eſt cōtra Aug. vii. de tri. ii. vnūquodqꝫ ꝑus
eſt ad ſe. ⁊c. qꝛ ſi nihil eſſet ad ſe excepta relatione
nichil eēt ad aliud. Similiter eſt ꝯtra ariſtotelem
iiij. metha. vbi infert ꝙ ſi omnia apparentia eēnt
vera oīa eſſent ad aliquid quod tñ videtur ſatis in-
conueniens ꝙ quodlibet ītrinſece ſit ad aliud. igitꝭ
non ſolum reſpectu exēplationis tanq̄ꝫ quo forma
liter habet lapis hoc eſſe q̄dditatiuū. Si aliquo p̄-
ſuppoſito reſpectu hoc non eſſet niſi eēntia diuīa.
igitur p̄mus eſt illud eſſe quidditatiuum ab eſſentia
diuina tanq̄ꝫ ab efficiente q̄ꝫ ſit exēplata ab illa tan
q̄ꝫ ab exemplante. ¶ Item: iſte res ſcōm eē eēntie
vel quidditatiuum: aut ponūtur vt terminēt intelle
ctionē diuinaꝫ aut nō: ſi non tunc fruſtra ponuntur
qꝛ non videtur alia neceſſitas: qꝛ nō videtur ꝙ ſint
ponende neceſſario niſi ſicut obiectum ſecundariū
ſed ponitur eſſentia vt p̄marium terminans. Si
p̄imo modo cum quidlibet intrinſecum deo ſit ex
ſe neceſſe eē ⁊ nichil extra deum eſt ex ſe neceſſe eē
Sequitur ꝙ propter nichil intrinſecum deo dꝫ po
ni neceſſario aliquid ad extrinſecum. qꝛ nichil qō
eſt ex ſe neceſſe eſſe coexigit ſimul minus neceſſa-
rium qꝛ poſito per impoſſibile ꝙ quodlibet minus
neceſſarium deſtrueretur non propter hoc neceſſe
eē ex ſe deſtruitur. Si tñ aliquid intrinſecū deo co-
exigeret lapidem in hoc eſſe ipō deſtructo hoc eſſe
deſtruetur aliquid intrinſecuꝫ deo. igitꝭ nō eſt neceſ
ſe ponere tales res vel terminum ītellectiōis dei.
¶ Item: cum dicitꝭ ꝙ eſſe ī effectu nullam rē addit:
⁊ tñ ꝙ ex hiis fit cōpoſitio tāq̄ꝫ ex potentia diſtāte
ab actu ⁊ ex actu videntur plane repugnare: qꝛ oīs
realis compoſitio req̄rit rem additā rei. ¶ Iteꝫ: ꝙ
dicitꝭ ꝙ potentia obiectiua primo eſt in intelligi: et
poſtea ponitꝭ in eē. qꝛ actꝰ ⁊ potētia diuidūt oē ens
illud nullā ꝯpoſitionē hꝫ. qꝛ eadē albedo q̄ p̄iꝰ ītel
ligitꝭ in potētia poſtea eſt in actu. viij. methap. ⁊ tñ
non eſt magis ꝯpoſita albedo poſtea poſita in actu
q̄ꝫ illa q̄ ītelligebatꝭ in potentia añ actum. ¶ Item:
iſti tenēt ꝙ relatio nō facit ꝯpoſitionē cū ſuo funda
mento. qꝛ non dicit rem aliā: ⁊ tñ ī ꝓpoſito dicit ꝙ
nullū eē dicit additū reſpectu eſſentie: ⁊ tñ ꝙ facit
ꝯpoſitionē. ¶ Item: ꝙ dicitur ꝙ p̄mus ē eſſe ī po-
tētia ⁊ poſtea eē ī effectu q̄ro aut ītelligitur iſta po
tentia eſſe oppoſita actui vel receptiua ipſiꝰ actus
Si p̄imo mō: igitur adueniente actu nō manꝫ iſta
potentia. qꝛ ſi ſic oppoſita ſimul. Si ſecundo mō:
igitur illa recipit actū ⁊ per ꝯñs hec eſt vera muta
tio a ꝑuatione ad formā cū aliquid addatur ex hoc
ꝙ p̄fuit in potentia receptiua eē in effectu ⁊ ꝑ cre
ationē illa potētia recipit actū: igitꝭ vere mutatur.
¶ Dico igitꝭ ad queſtionē ſicut alibi ꝙ nunq̄ꝫ plura
litas ponenda eſt ſine neceſſitate. Sꝫ nulla neceſſi
tas eſt ponere tale eē quidditatiuum precedens eē
in effectu. qꝛ ita determinate ⁊ diſtincte nouit deꝰ
exiſtentias reꝝ ſicut eſſentias rerum ⁊ ita ab eter-
no exiſtentiam huiꝰ rei ꝓ tali terminatione ſicut eſ
ſentiaꝫ ſub eē quidditatiuo. Si igitꝭ non ſit neceſſe
ꝑꝑ hoc ponere exiſtentias ab eterno. igitꝭ nec ꝓptꝭ
hoc erit neceſſe ponere eēntias ab eterno. qꝛ q̄cun
qꝫ ſub p̄opꝛia ratione eēntia vt eſſentia ſit cogni-
ta a deo ab etno: ita diſtīcte ſub ꝓp̄ia rōe ē cogni-
ta exiſtentia ſub rōe exiſtentie ab eterno: igitur oꝫ
ponere exiſtentias ab eterno. que fundent relatio
nes exiſtentiaꝝ ab eterno. ¶ Preterea: hoc manife
ſtuꝫ eſt de intellectu creato ꝙ non oportet ponere
exiſtentiā eius qō intelligitur. qꝛ ſi nō poſſet cogno
ſcere rē niſi exiſtētē. opteret ꝙ produceret rē in eē
cognito q̄ñ eā cognoſceret. non eñ nouit roſā ſolū
vt in intellectu diuino: ſꝫ roſam quam nouit in exi-
ſtentia in effectu: ita ꝙ ſi ꝑ impoſſibile itellectꝰ diui
nus non eſſet nec per conſequens roſa in mente di
uina adhuc ſi intellectus creatus maneret cognoſ-
ceret roſam non exiſtentem. dicit non eſt ſimile de
intellectu creato: qꝛ vnꝰ non producit obiectum: ſꝫ
aliꝰ facit. Cōtra: ſi albedo eſt q̄litas: ⁊ tñ hꝫ eē qua
litatis producere albedinem non eſt niſi produce-
re eam in eſſe qualitatis ſicut ſi eſſe quidditatiuum
intelligibile non eſt eſſe in re ſed tñ eſt itelligibilis
igitur intelligere rem eſt ipſam producere in eē in-
telligibili. Dices quomodo poteſt lapis ab eterno
intelligi niſi habeat eſſe eternum: videtur ꝙ nullo
modo: quia ſecundum illud eſſe ſecundum quod eſt
fundamentum relationis ſi relatio eſt eterna ⁊ fū-
damentum eius. Sed ſi intelligitur lapis ab eter-
no a deo: igitur lapis fundat relationem intel-
lecti a deo ad intelligentem eternaliter: igitur il-
lud eſſe ſecundum quod fundat relationem intel-

lecti a deo. dico ꝙ diſtractū reſpectu diſtrahentis. non eſt diſtractū nec diminutū reſpectu diminuti ē diminutū. nec ꝯtractū reſpectu cōtrahentis ē ꝯtractū ſꝫ indifferēs. tñ diminutū vel diſtractū vel ꝯtractū eſt tale reſpectu tertij: qꝛ vt vult phs. ij. peryarmenias hoc eſt oppoſitū i adiecto ad quē ſequit̄ contradictio hō mortuꝰ. ſi tñ non acciperetur ſimplr̄ reſpectu mortui. ſꝫ diſtraheretur nō eſſet repugnātia iter illa. qꝛ iter hominē ſcđm quid ꝛ mortuū nulla ē repugnātia: ſꝫ diſtrahit̄ reſpectu tertij: vt cū dr̄ ſoꝛ eſt hō mortuus. ideo non iſert hominem. ſic ſi dicatur albꝰ ſcđm dentes non accipit̄ album diminute reſpectu huiꝰ partis dentes. vel ꝙ itelligit̄ albū ſecundū ptē. qꝛ tunc eſſet nugatio albū ſcđꝫ ptēꝫ. Sꝫ cum dicit̄ reſpectu tertij vt ethiops eſt albus ſcđm dentes ibi accipit̄ album diminute. Similiter ſi dicatur ille eſt homo albꝰ vel accipit̄ homo pro albo tūc eſſet nugatio nec accipit̄ ꝓ nigro ſic eſſet repugnātia. ğ ꝓ albo reſpectu tertij vt tñ indifferēs reſpectu albi contrahentis ſic eſſꝫ in intellectione eē in cognitiōe eſſe in opinione. Omnia iſta dicūt eſſe diminutiue reſpectu tertij. eſſe tñ reſpectu opionis non accipitur vt diminutū. nec reſpectu itellectionis nec cognitionis ſꝫ ſimplr̄ ſic eē lapidꝭ vt comparat̄ ad intellectū accipit̄ pro vero eē. tñ lapis intellectꝰ ꝯparatū ad eſſe habet eſſe diminutū: ita ꝙ eē lapidis in cognitione eſt eſſe diminutuꝫ lapidis ꝛ ſecundum quid. ¶ Preterea hoc dico ad rem ꝙ res intellecta non accipit̄ ſecunduꝫ eē diminutū reſpectu intellectionis imo ſcđm eſſe ſimpliciter. Nūc autē ſi relatio illa q̄ ē intellecti ad itelligenteꝫ non eſſet diminuens reſpectu eſſe ſicut nec accipit̄ albū diminute reſpectu ſimilitudis nec etiā ſub ſimilitudine reſpectu tertij tūc ſi lapis intellectꝰ eēt eternꝰ. igitur ꝛ lapis ſub eſſe ſimplicit̄. nūc aūt in ꝓpoſito licet non ſit eſſe diminutū reſpectu illiꝰ relationis. tñ eſſe ſub hac relatiōe in ꝯparatione ad tertium eſt diminutū. iō cōcedo ꝙ lapis ſcđm veriſſimū eē eſt intellectꝰ eternaliter: ita ꝙ reſpectu itellectionis accipit̄ ſcđm eſſe ſimpliciter: ſed totum vt lapis itellectus eſt diminutū. ¶ Ad primum principale cū dicit̄ cauſatū anteq̄ cauſet̄ ē poſſibile ꝛ ens potē vel i potētia vel i effectu diuidūt ens verū ē ſicut viuū et mortuū diuidunt hominem: ita ꝙ i vno ſaluatur ſcđm q̄d ꝛ in altero ſimpliciter: qꝛ futuruꝫ ita diſtrahit reſpectu p̄ſentis ſicut preteritū i hoc ꝙ futurū ē preſentatum ſolū ſcđm q̄d: ſed poſſibilitas magis diminuit reſpectu preſentis q̄ futurū: quia multa ſunt poſſibilia que nūq̄ eueniēt. ideo dico ꝙ ens ſaluatur ſcđm quid in ente poſſibili quod eſt in potentia ante actū ad exiſtere. Nunc aūt diuiſū p̄dicat̄ de diuiſibilibꝰ qñ ſimplicit̄ ſaluatur in vtroqꝫ ¶ Ad aliud ſi intelligas ꝙ ens datum habeat eſſe extra animam tūc eſſe in anima eſt eē diminutū: et tunc dico ꝙ lapis añ creationem non habuit eē ratū. qꝛ non habet eē ratum niſi qñ habet exiſtentiaꝫ ꝛ tunc dico ꝙ habet eſſe a deo effectiue. ꝛ cum dicitur ꝙ tunc non habet eſſe quidditatiuū niſi quando ē in effectu. concedo: qꝛ ſiue eſſet quidditatiuꝫ ſit idem ꝙ eſſe in effectu ſiue aliud: tñ ſimul ſunt.

ꝛ cum dicitur. igitur nō habet diffinitiōem niſi qñ eſt in effectu. dico ꝙ nō ſequitur. qꝛ diffinitio eſt rei qñ eſt diſtincta cognitio rei. vñ non ſequit̄: hꝫ diffinitionem: igitur eſt. vnde ſicut non eſt ens ratū niſi quando eſt ſic non habet eſſe qđ exprimitur ꝑ diffinitionem niſi quando eſt: et non ſequitur ꝙ diffinitio poteſt terminare queſtionem. an eſt qꝛ poteſt habere eſſe diffinitiuum / loquendo de eſſe diffinitiuo hoc eſt diſtincte cognito quando non ē / non tamen tunc habet eſſe diffinitiuum qđ exprimitur ꝑ diffinitioneꝫ. Si accipitur eſſe ratū dicendo iſtā rem eſſe ratam cui non repugnat eſſe. dico ꝙ ſic nō requirit aliquid eſſe extra deum: qꝛ eſſe eſt eſſe ꝛ homo eſt homo ex natura terminorum nec eſt alia cā formalis quare homo eſt talis natura cui nō repugnat eē et chīera repugnat eē niſi qꝛ chīera ē chiera: ꝛ hō eſt homo. Sed vñ habet homo ꝙ ſit talis natura cui non repugnat eē: dico ꝙ ab intellectu diuino qꝛ eſt tale intelligibile ꝛ chimerā impoſſibile eſt eē. qꝛ per hoc intelliguntur duo ipoſſibilia nulla enim ſimplex negatio eſt ſimplex impoſſibilis in natura: qꝛ ſi ſit maxie eſſet nō deus. ſꝫ illō ſaluat̄ in omni creatura. iō ſoluꝫ intelligit̄ aliquid ſimplr̄ ipoſſibile in natura: qꝛ hꝫ duas ptes formaliter repugnātes ſicut hō irrationalis ꝛ reducitur iſta impoſſibilitas ſeu repugnātia ad deū: qꝛ eſt cā oppoſiti huiꝰ repugnātie. Dico igit̄ ꝙ formalr̄ ratū ſeipſo eſt ratum formalr̄. Si ꝑ ratuꝫ itelligat̄ cui nō repugnat eē ꝛ cāliter eſt a deo. ſic cui repugnat eē formalit̄ a ſe eſt tale ꝛ cauſalit̄ eſt tale a deo: ſꝫ deꝰ poteſt eē cauſa rōnis oppoſiti vt dictū eſt in. i. lib. neqꝫ pt eē aliquid qn ſit res rata iſto modo niſi ſit res talis q̄ eſt incōpoſſibilis eſſe rōne formalis repugnantie ptium. ¶ Ad tertiū dico ꝙ exemplari intelligi cognoſci oēs ſunt relatiōes diſtrahentes reſpectu tertij hoc eſt nūq̄ ponūt verū eſſe. vñ rē eternalit̄ eſſe intelligi non ē ipſam eē niſi ſcđm q̄d. ¶ Ad ratiōes prime poſitiōis quō eadem res ē intellecta prius ꝛ poſtea in eē poſita patet in poſitiōe et ad illaꝫ q̄ capit ꝙ relatio p̄ſupponit illud in quo fundat̄. ¶ Ad aliud de ꝯmutata propoꝛtiōe dico ꝙ vniuerſaliter qñ eſt proportio inter cōtradictoria ꝛ ſuperiorꝭ ad inferius de forma eſt fallacia ꝯñtis. qꝛ in ꝯtradictorijs non tenet ꝯñia in ſeipſis ſꝫ econtrario ex oppoſito ꝯñtis ꝛ arguendo econtrario a deſtructiōe antecedentis ad deſtructionē ꝯñtis eſt fallacia ꝯñtis Nunc autem poſſibile eſt ſuperiꝰ ad ens. iō cū dicit̄ Sicut ens ad non ens ſic poſſibile ad non poſſibile igitur ſicut ens ad poſſibile ſic non ens ad nō poſſibile non valet. Sed contra qꝛ ens ſe hꝫ ad poſſibile ſicut inferiꝰ ad ſuperiꝰ. igitur ſic non poſſibile vel impoſſibile ad nō ens. ꝛ concedo ꝙ nullo mō ē poſſibile nullo modo eſt ens non tñ econtra. ¶ Ad aliud cum dicitur ꝙ vnum nichil eſt magis nihil alio dico. ꝙ aliquando negatio ineſt alicui propter p̄uationem eē: ſed non propter repugnātiā illiꝰ ſcđm ſe ſicut ſupficies dicitur nō alba nō qꝛ informatur nigredine: nec qꝛ repugnantiā habet ad nigredinem Sed ſolum ſibi ineſt negatio albedinis ꝑꝑ priuationem cauſe ponentis ibi albedinem. Aliquando

vero negatio ineſt alicui non . quia ſolum careat
cauſa ponēte effectū. Sed ex repugnātia ꝛ multi=
plicat aliqn̄ ꝑ vnā repugnātiā aliqn̄ ꝑ multas. ſi=
cut negatio hominis ineſt aſino propt̄ repugnātiā
ex ꝑte differētie nō ꝑ repugnantiam in gn̄e ꝓpi=
quo: Sꝫ albedini ineſt negatio hois non ſolū ꝑ
repugnantiā in differentia ſpecifica. ſꝫ ꝑ oia īter
media inter genus ſupmū : ꝛ ſpēm athomā . nō t̄n
propter hoc dicit̄ iſta ſuperficies nigra non alba q̄
ē actu nigra q̄ſi careret oī colore . neqꝫ illa dicit̄
magis non hō q̄ȝ aſinus: qꝛ quelibet negatio ē eq̄=
lis q̄tum ad hoc ꝙ ſimpl̄r remouet habitū. Aliqn̄
t̄n ex pluribus cauſis remouet̄. Aliqn̄ ex paucioꝛi
bus. Sic dico ꝙ hō ante creationem ſolū ē nō ens
qꝛ cauſa nō dat ſibi eſſe. Sed chimera eſt nō ens:
qꝛ ſibi repugnat eſſe. vel poſſet dici. ꝙ ſi illud dicat̄
magis nihil a quo plura negant̄ hoc ē pluribꝰ mo
dis non ens tūc poſſet dici ꝙ illud nihil ꝙ pluribꝰ
modis ē nō ens eſt magꝭ nō ens hoc ē pluribꝰ mo
dis nō qn̄ quelibet negatio ſimpliciter amouet to=
tū habitū. Ad aug. cū dicit capacitas forme nō nul
lū bonuꝫ ē: ipſe loquit̄ de materia ꝛ ipſa ē verū ens.
⸿ Ad auicennā ꝯcedo ꝙ ē fluxꝰ rex a deo in quodā
eſſe intelligibili quod eſt eſſe ſecundum quid: ſꝫ ī eē
in effectu qᷝ eſt eſſe ſimpliciter. hoc t̄n nō arguit ꝙ
eſſe in intellectu: ſit eſſe ſimpliciter.

⸿ Queſtio. iij.

Tertio q̄ritur vtꝝ de=
us poſſit aliquid creare. Ꝙꝙ non.
ii. de ge. Idem manēs idē ſēꝑ na=
tum ē facere idē. igitur vel ſēꝑ cre
at vel nūq̄ȝ creat. ⸿ Item: ſi aliq̄d
creat̄. igit̄ aliquid aliter ſe hꝫ nūc
q̄ȝ prius. ſed paſſiuum nūq̄ȝ aliter ſe hꝫ q̄ȝ prius niſi
qꝛ agēs aliter ſe habet q̄ȝ prius. igitur ſi aliquid cre
atur deus mutatur. qꝛ ibi nichil eſt paſſiuum qᷝ ſe
habeat aliter q̄ȝ prius. ⸿ Item: cauſa eque deter=
minata ad effectum ſemper eque agit. qꝛ ſi nunc a=
git: ꝛ aliquando non. igitur non eque determinata
tunc ad agendum ſicut nunc. Si igitur deus cauſaſ
ſet tunc eſſet determinatꝰ ad agendum prius inde=
terminatus. ⸿ Item: īconueniēs eſt ponere ꝑmuꝫ
agens ſimpl̄r agere a fortuna ꝛ a caſu: igitur per ſe
propter finem: igitur ſi naturaliter agit / nō magis
nunc q̄ȝ tunc. Si voluntarie agit adhuc expectat
magis vnū tempꝰ q̄ȝ aliud niſi ꝙ ſic magis cōgruit
effectui cū ipſum ſit equaliter patens pro quolibet
nunc. ⸿ Oppoſitum eſt Gen̄. i. In principio crea=
uit deus celum ꝛ terrā. ⸿ Ad queſtionem dico pri=
mo diſtinguendo de creare. quia creare eſt de nihi
lo producere ſecundum Anſelm̄. monolog. viii. et
illud de poteſt intelligi tripliciter. Primo ſicut dici
mus de tacente ꝙ de nichilo loquitur. qꝛ oīno non
loquit̄. Sicut de nichilo ꝙ oīno nō fit. Scḋo de ni=
hilo tanq̄ȝ de materia ꝛ tunc non negat̄ fieri oīno.
Sed ē de nihilo tanq̄ȝ de materia. Tertio ḋr de ni
hilo fieri ordinabiliter hoc ē poſt nihil ꝛ de ſic nihi
lo intelligit̄ queſtio. Et illud adhuc pōt dupliciter
intelligi. qꝛ vel eſt hic ordo durationis vl̄ nature cuꝫ
aliq̄d fit poſt nihil. ſic ꝙ poſt nihil duratiōe fiat ali
quid vel ꝙ nō ſit nichil prius duratione: ſed tantū
natura. ꝛ vtroqꝫ iſtoꝝ modorum eſt videndū. ſi ali
q̄d pōt fieri de nihilo. primo ſcḋm ꝙ itelligit̄ ordo
nature ꝛ hoc p̄t dupliciter intelligi. vl̄ ordo nature
actual̄r ꝛ poſitiue vel t̄m in potētia. ꝛ circūſcriptio
ne vel priuatiōe Exē. primi. ſicut materia eſt prius
forma ꝛ cauſa effectu ordine nature actual̄r ꝛ poſi=
tiue. Exē. ſcḋi. qn̄ aliquid non hꝫ aliq̄d niſi ab alio
ꝛ tunc circūſcripto iſto alio manet ſub negatione
illius et tunc illius non eſſe eſt prius natura eſſētia
potentialiter ꝛ priuatione: hoc eſt ex remotione al
terius. Loquendo de ordine nature primo modo /
ſcilicet actu ꝛ poſitiue: non poteſt aliquid fieri priꝰ
nichil ſic ꝙ non eſſe actu ꝛ poſitiue ꝑcedat eſſe / ſi
cut cauſa effectum naturaliter. Secundo modo eſt
ordo nature inter aliquid ꝛ nichil ita ꝙ res que nō
habet eſſe niſi ab alio per creationem circunſcrip=
to illo alio manet ſub negatione eſſe. ſicut aer: eſto
ꝙ eſſet eternaliter illuminatus adhuc prius natura
eſſet tenebroſus q̄ȝ luminoſus hoc eſt circunſcripto
illo alio a quo habet. lumen de ſe eſſet ſub negatio
ne luminis: non tamen de natura ſua includit tene
bram. Sic creatura : prius non habet eſſe: hoc
eſt circunſcripto dante eſſe quātum eſt de ſe: eſt ſub
non eſſe et ſic natura prius eſt non eſſe eius q̄ȝ eſſe.
non tamen intra ſuam eſſentiam includit non eſſe
qꝛ nature ſue non repugnat habere eſſe ab alio nec
repugnat ſibi non eſſe circunſcripto dante eſſe illo
modo loquendo de creatione vt ſolum non eē pre=
cedit eſſe natura videndum eſt an deus poſſit aliq̄d
creare: ꝛ dicitur ꝙ non ſecundum intentionem phi
loſophi. qꝛ ipſe ponit ꝙ primus effectus eſt motus
celi ꝛ non ſic ꝙ motus ſecundum ſe ſit primus effe
ctus . Sed orbis motus. qꝛ vt habetur. vii. Metha
phi. ſolum compoſitum generatur non album ſolū
ſed homo albus tam in accidentibus q̄ȝ in ſubſtan
tiis: vna pars igitur preſupponitur . loquendo ta=
men de iſtis productis inferioribus in omni produ
ctione preſupponitur materia. ideo nichil poneret
philoſophus ſimpliciter nouum ſecundum quodli
bet ſui. vnde dicitur ꝙ philoſophus non poſuit itel
ligentias eſſe effectiue a deo. Sed eſt ordo inter in
telligentias eſſētiales ſicut inter numeros qui nō
eſt ordo efficacie: ſed dependentie . motiuuꝫ huius
opinionis eſt dictum philoſophi ꝑmo de celo : vbi
dicit contra platonem ꝙ omne productum poteſt
deſinere. ꝛ. ix. metha. ponit intelligentias eē eter=
nas: igitur non poſſunt deſinere: ꝛ per conſequens
non erant producte. ⸿ Preterea. hic commenta=
tor. xii. metha. nihil poteſt eſſe perpetuum ab alio
ꝛ in ſe poſſibile niſi motus celi tantū : igitur videt̄
expreſſe ꝙ non poneret iſtam creationem.
⸿ Contra iſtum modum ponendi eſt argumentuꝫ
primo libro di. viii. primo per auctoritatem ariſto=
telis ꝙ intentio ſua non ſit negare iſtam creatio=
nem per auctoritates ſuas. ij. metha. quapropter
ſempiternarū principia eſſe talia neceſſe eſt. qꝛ ma
xime tale. ꝛc. hoc eſt ꝙ eſt cauſa veritatis alioꝛum
maxie eſt veꝝ: ſicut ignis maxime calidꝰ formal̄r

qꝛ eſt cã alioꝝ calidoꝝ ꝛ iſta cauſalitas nõ poteſt eſſe niſi efficacie cuꝫ dicit ꝙ maxie ſunt vera: qꝛ cã aliorum. ¶ Itẽ. ii. de celo dicit phs ꝙ hijs clarius hijs obſcurius determinatum eſt eẽ a primo clariꝰ puta ſẽpiternis: obſcurius puta corruptilibus.

¶ Itẽ: de intentione. co. diſtinc. quinta. orbis plane habet ꝙ primũ eſt cã omnium eẽ ꝛ ille doctor ꝯcedit ꝙ ibi cõtradicit ſibijpſi. Per rõem arti. i. Ariſt. conceſſit ꝙ primum non põt mouere ĩmediate orbem. vt patet ex intentione. viii. phi. Non qꝛ virtꝰ infinita non poteſt eſſe in magnitudine ſolum. ſed qꝛ virtus infinita mouens per modum nature non poteſt mouere in tempore: qꝛ ſi ſic cum virtus finita poſſet idẽ mouere in multo maiori augendo virtutem minuet de tempe: ꝛ ſi ſic tandẽ inequali moueret virtus finita cum virtute infinita agẽte ſcõm vltimum potentie: quia ex neceſſitate nature illud manifeſte eſt impoſſibile: igit qd mouet ĩ tempore immediate mouet a virtute finita: ꝛ qꝛ mouetur ꝑ tempꝰ infinitum aliquo modo mouet a virtute infinita: igit neceſſarie eſt / ponere duos motores. ſed ꝙ cauſa prima ꝛ ſecunda cõcurrant ad effectũ põt intelligi tripliciter. vel ꝙ prima producat ſecundã ꝛ tunc occurrunt: qꝛ ſecunda eſt a prima. vel ꝙ prima non producit ſecundam: ſed dat ſibi influentiã vel motum ſicut manus baculo: vel ꝙ ambe immediate concurrant reſpectu effectus. vnum tamen principalius ſicut ſol ꝛ generans ꝑticulare ad ꝓductionem huius generati: ita ꝙ vtrũqꝫ agit propria virtute: vnum tamen principalius. Sed illo tertio mõ non poſſet deꝰ ꝛ motor coniũctus ꝯcurrere reſpectu motus celi: qꝛ ex intentiõe philoſophi nichil põt primũ mouere in tempe imediate ꝑ ſe neqꝫ cum alio neqꝫ poteſt poni ꝙ concurrunt ſecundo modo: ꝙ intelligẽtia mouens recipiat a deo ꝛ motum: tum qꝛ intelligẽtia iſta immobilis eſt ſicut deus. qꝛ celum eſt primum mobile. Tum quia ſi reciperet influentiam ſic reciperet eſſe a deo: quia ſecundum philoſophum nullum accidens eſt in ipſa et tunc habetur propoſitũ: qꝛ ſi deus cauſat influẽtiam in ea cauſat eſſe in ea / igit opꝫ ꝙ phs intelligat ꝙ deus ꝛ motor coniunctus concurrant primo modo: ꝛ tunc poteſt ſaluari intẽtio philoſophi: qꝛ primũ mouet in ratione efficientis ꝛ in ratione finis ita ꝙ mouet in ratione efficientis ipſũ celũ mediate imediatꝰ / tñ effectus eius eſt prima ſubſtantia dependens: ꝛ illa mouet celum effectiue immediate ꝓpter amatũ ꝛ deſideratũ: ꝛ ſic deus imediate mouet iſtã intelligentiam finaliter: ſed tñ mouet effectiue mediate: finaliter vo imediate: ꝛ tũc poteſt ſaluari ꝙ ꝓpter eius infinitatẽ motus eſt infinitus ſcõm durationẽ: ſꝫ ꝓpter mouens ꝓximũ eſt in tpe ꝛ eſſet finitus q̃tũ eſt ex parte illius mouentis ſcõm ſe. ſi eñ taꝫ intelligentia mouens imediate q̃ deus eſſet a ſe incauſabiliter non eſſet maior ratio quare vnũ prius depẽderet ab alio q̃ ecõtra: nec quare vnũ magis eſſet primũ ens q̃ aliud.

¶ Itẽ ſcõm phm eſt ibi ponere intelligens ꝛ intellectũ inter intelligentias et manifeſtũ eſt ꝙ obiectũ mouet ad intelligere. qꝛ ſecunda intelligentia poteſt intelligere ꝓmam ꝑfecte cuꝫ poſſit perfecte in quodcũqꝫ ens: ꝛ nõ põt eẽ ꝑfecta intellectio prime intelligẽtie niſi ipſa moueat intellectũ ſecunde intelligentie: qꝛ inferius nunq̃ mouet ad ꝑfectam intellectionẽ ſuperioris. igit oportet ꝙ ibi ſit cauſalitas intellectionis. igitur ꝛ cauſa eſſe ſcõm Ariſtotelem / qꝛ non ponit intellectionem differre ab eſſe / nec ab eſſentia intelligentis. ¶ Dico ergo ad iſtum articulũ ꝙ deꝰ põt ſic creare / hoc eſt ꝙ põt creare aliq̇d poſt nichil ordine nature ſine aliquo preſuppoſito qd ſit pars cauſati: et non ſolum ſicut forma cauſat de nouo / qꝛ licet nichil eiꝰ ꝑexigebat: tamen aliq̇d preſupponebat ꝙ reciperet formam. Sic non eſt in creatiõe: qꝛ nichil ꝓſupponit: nec tanq̃ pars nec tanq̃ recipiens. Sed poſt non eſſe totale ordine nature datur eſſe: illud probo dupliciter. Primo ſic. deus poteſt aliquẽ effectum immediate cauſare imediatõe effectus: nõ loquor de immediatione cauſe. Sed ſic ꝙ nullus effectꝰ immediatius cãtur. Sed effectꝰ imediatiſſimus deo totus cauſatur. igitur. ꝛc. maior ptꝫ. Aliť eñ deus nichil poſſet imediate cauſare: qꝛ ſi inter effectũ cauſatum iſtum ꝛ deum ſit alius effectus imediatior et ante iſtum alius erit ꝓceſſus in infinitum in ꝑ ſe ordinatis: ꝛ per cõſequẽs omino nichil põt cauſare. Minor pꝫ / qꝛ effectus imediatiſſimus deo non ꝓſupponit aliũ effectũ: igit nõ ꝓſupponit niſi cauſam: qꝛ q̇cquid eſt aliud a deo habet dependentiaꝫ eſſentialẽ ad deuꝫ: ꝛ per cõſequens deus eſt cauſa eius: qꝛ vt habet. xii. Metha. a primo dependet celum ꝛ tota natura: qꝛ ſi poneretur aliq̇d aliõ a deo et nõ haberet dependentiã eſſentialẽ ad deum illud nichil eſſet vniuerſi: qꝛ ad vnum primum oĩa q̄ ſunt in vniuerſo habent ordinem eſſentialẽ: nũc aũt nõ depẽdet aliq̇d eẽntialr ab aliq̄ ſi illõ nõ eſt aliq̄ mõ cauſa eiꝰ. qꝛ qd nullo mõ habet cauſaꝫ aliã a ſe eſt neceſſe eẽ in ſe ꝛ a ſe: tali vero repugnat nõ eſſe quocũqꝫ poſito circa aliud a ſe. Sed qd habet eſſentialem dependentiã ad aliud: iſto alio deſtructo nõ habet eſſe. igitur iſta repugnat ꝙ aliq̇d habet eſſentialem dependentiam ad aliud: ꝛ ꝙ nullo modo habet cauſam aliam a ſe. Effectus igit immediatiſſimus deo nõ ꝓſupponit niſi deũ: igitur creatur. ¶ Secunda ratio ad idẽ: aliq̇d eſt ꝓducibile a deo ꝑ ſe. igitur illud ẽ per ſe vnũ: aut igit ſimplex aut compoſitum. Si ſimplex / totum producit: vel nichil poſt non eſſe ordine nature: qꝛ nichil preſupponitur ꝙ ſit aliquid eius. Si ſit ꝯpoſitũ cũ in compoſito ſint ꝑtes: quelibet iſtarum eſt cauſabilis totaliter: qꝛ ſi detur aliqua pars quero aut illa eſt neceſſe eſſe a ſe aut non. Si non: igitur cauſabilis. ſi ſic: igitur non poteſt eſſe potentiale nec componibile cum alio qd non ẽ neceſſe eſſe: tũ qꝛ nichil põt ꝯponi ex neceſſe eẽ a ſe ꝛ nõ neceſſe eẽ a ſe tunc qꝛ nullũ neceſſe eſſe eſt cum alio componibile. igitur ſtabitur ad aliquid primo cauſatum quod nec preſuit nec aliquid eius. Teneo igitur ꝙ per rationeꝫ naturalem poteſt probari creatio illo modo: neqꝫ ſenſit philoſophus ꝯtrariũ. ꝓmo de celo: nec alibi. quia per rationem naturalem poteſt intelligi vere

aliquid ꝓduci in alia eſſentia eternaliter ſine muta
tatione ⁊ nouitate: ſicut nos itelligimus filium dei
ꝓduci in eadem natura. Iſta productio erit efficiẽ-
tia: qꝛ filius dei non dicitur non effici vel non fac-
tus. qꝛ eternus / ſed qꝛ productus in identitate na-
ture. ⁊ illa natura quam accipit per productionem
nullomodo eſt factibilis: immo factio ⁊ efficacia ſi
bi repugnat. Alio modo poteſt intelligi lumine na
turali ꝙ aliquid producitur non ab eterno: ⁊ ſine
nouitate vt ponit prim⁹ mod⁹: ſed cũ nouitate ali-
qua: ſine tamẽ mutatione. Tertio põt intelligi ali
q̃d ꝓduci cum nouitate / ⁊ motu / vel mutatiõe. phi
loſophus igitur intellexit ꝙ iſta que ſunt ſic noua
cum mutatione neceſſario ex principio intrinſeco
tãdẽ corrũpent: hoc eſt ineuitabilr: qꝛ cuilibet vir
tuti paſſiue ſcõm ipſum correſpõdet actiua. igitur
licet ad tẽpus impeditur tñ ex quo iſta virtus acti-
ua agit ex neceſſitate nature: tandẽ ieuitabilr actu
reducet iſtã potentiã ad actũ: ⁊ tandẽ corrũpet illõ
corruptibile. Et ſic plato ſic poſuit celũ ꝓduci cũ
nouitate ⁊ mutatiõe ⁊ icorruptibile. Ariſtoteles
reducit eũ ad ꝯdictionẽ: niſi ipe poneret ſicut theo
logi ponũt ꝙ illõ qõ de natura ſua eſt corruptibile
ꝑſeruatur a corruptione ꝑpetuo virtute diuina. ſed
dictũ eſt in fine quarti qualiter corpa noſtra poſt
reſurrectionẽ ſunt de ſe corruptibilia: ⁊ tñ nũꝙ cor
rũpentur: tñ ſi plato poſuiſſet celũ incepiſſe cũ no-
uitate ⁊ ſine mutatione nõ erat tunc neceſſarium
ab intrinſeco: ⁊ tunc nõ habet Ariſtoteles tñ ꝯtra
euȝ ſicut primo modo: hȝ tñ ꝯtra eum ſufficienter
ꝑ pncipia ſua: qꝛ oẽ qõ eſt ſempiternũ eſt formali-
ter neceſſarium. Eſt igitur ſimplicir ꝯtingens: ſed
nullũ tale põt perpetuo ſaluari ab alio: qꝛ ſcõȝ Ari
ſtotelez qõ eſt tale ꝙ ſibi repugnat eſſe neceſſe eſſe
neceſſario ſibi correſpondet aliqõ alteꝝ / vel in na
tura vel ſupra natura vt de⁹ ꝙ tandẽ ipſum deſtru
et: ⁊ tunc tenet mediũ Ariſtotelis ꝯtra eum: nõ ex
aliquo intrinſeco qõ eſt corruptibile in eo. Sed qꝛ
abſolute ꝯtingens a nullo põt perpetuari. Si vero
plato poſuit tertio inceptionem effectiue celi ſine
nouitate ⁊ mutatione: nullo mõ ſeqtur ex iſto ꝙ ce
lum põt deſinere: imo magis ſeqtur oppoſituȝ: qꝛ
ſi tñ iſto mõ poſuit inceptionẽ celi: igir eſt coeter-
num deo. Sic dico ad auctoritatẽ. xii. Metha. ꝙ il
lud qõ hȝ formalir neceſſe eẽ ex ſe bñ pt eẽ ab alio
effectiue dũ tñ non ſit nouiter ꝓductũ: ⁊ illud po-
nit Auicẽna. vi. meth. ſue. Sic igitur dico ꝙ illud
põt cognoſci ꝑ rationẽ naturalẽ: nec hoc ꝯtradixe
runt philoſophi. ¶ Scõm membrũ principale eſt
de creatione ſcõm ꝙ eſt de nichilo hoc eſt poſt ni-
chil ordine durationis: ⁊ dico ꝙ Ariſtoteles non
dixit deũ aliq̃d creare iſto mõ / nec ꝓpt hoc ſeqtur
ꝙ ꝯriũ nõ poſſit eſſe notũ ꝑ rõnẽ naturalẽ. Nec ſe-
quitur: phi hoc poſuerũt: igitur illõ eſt notũ demõ
ſtratione ꝑ rõnẽ naturalẽ. Multa enĩ nõ poſuerũt
phi q̃ tñ poſſunt cognoſci ꝑ naturalẽ rõem / ⁊ mul
ta ponũt q̃ nõ pñt demõſtrari: qꝛ ꝑ nihil qõ nobis
appet põt demonſtrari ꝙ ſunt plures motores or-
bium q̃n ſufficeret deus tñ: ideo probo ꝙ iſto mo-
do põt deus aliquid creare. ⁊ adduco rationẽ na-
turalem: qꝛ pma cã põt ꝓducere aliud a ſe volun-
tate: ⁊ quod ꝓducir volũtate ꝓducir mere ꝯtingẽ
ter: igitur poteſt ꝓduci nõ ſempiternaliter: igir po
teſt creari dando eſſe poſt nõ eſſe ꝑus duratione.
¶ Prima ꝓpoſitio patet. qꝛ tã phi ꝙ catholici po
ſuerunt pmũ agere ꝑ intellectũ ⁊ voluntatez / licet
aliter ⁊ aliter. Nã vt habetur. ii. Phiſ. omĩe agens
per ſe agit ꝓpter finẽ: vel igitur ꝓpter finem quez
cognoſcit / vel qꝛ dirigir a cognoſcente finẽ. Cum
igitur pmũ agens non dirigatur ab alio: qꝛ tũc nõ
eſſet primũ: qꝛ ſuꝑioris eſt dirigere: ideo dicit phs
ꝙ ſapientis eſt ordinare. ⁊ ſcõm oẽs pmũ agens ẽ
agens ꝑ ſe: igitur cognoſcit finẽ. agit igir ꝑ itellm
⁊ volũtatẽ igir põt ꝓducere aliud a ſe voluntarie.
¶ Secunda ꝓpoſitio ꝓbar: licet nõ ſit ita euidẽs
qꝛ ſi primũ agit volũtarie ꝓducẽdo aliud a ſe hoc
erit mere ꝯtingenter: qꝛ omĩe agens qõ agit ꝑ volũ
tatem: ⁊ nõ neceſſario vult aliud a ſe fore nõ neceſ
ſario ꝓducit aliud a ſe: qꝛ illud agens quod vult fi-
nem ꝓpter ſe nõ vult aliquid neceſſario aliud a fi-
ne niſi illud aliud ſit neceſſarium ꝓpter finẽ vel ad
acquirendũ finem: vel prehabeatur ad perfectius
habendũ / vel ad firmius tenendũ. Sed nichil ali
ud a deo eſt neceſſarium ſibi ad acq̃rẽdũ finẽ / nec
ad ꝑfectius habendum / neqȝ ad tenendum. igitur
non neceſſario vult aliquid aliud a ſe fore. ⁊ produ
cit ꝑ intellectum ⁊ voluntatem: igitur nõ neceſſa-
rio producit aliud a ſe. igitur non ſempiternaliter
producit aliud a ſe. ¶ Iteȝ: impoſſibile eſt aliquid
contingenter fieri in vniuerſo in cauſis realir agẽ-
tibus / niſi primũ agat contingenter ꝙ ſi prima cã
neceſſario mouet ad aliquid: ⁊ ſcõa tñ mouet: mo
ta igitur neceſſario mouet tertiam: et ſic quouſqȝ
deuenias ad effectum: et ſi impedimentũ in proxi
ma cauſa contingat cũ iſta cauſa non moueat niſi
mota: nec ſua cauſa. Si igitur prima mouet ad im
pediendum ex neceſſitate neceſſario / illa res non
euenit. igitur vel neceſſario non euenit: vel neceſſa
rio eueniet: ⁊ ſic nichil cõtingenter: ideo deus con
tingenter poteſt creare nouũ. Unde aliqui viden-
tur ducere rationes philoſophoꝝ ad oppoſitum:
quia ſi aliquid nouum eſt in effectu ſequitur ſecun
dũ dicta eorum ꝙ nichil eſt nouum: qꝛ philoſophi
ſic arguunt: nouitas in effectu nõ eſt niſi ex aliqua
nouitate in cauſa: igitur ſi effectus eſt nouus aliq̃d
in cauſa erit nouum. illud nouuȝ i cauſa eſt ab alio
cauſatum: quia ſcõm omnes prima cauſa ſimplici-
ter non eſt imutabilis. igir illud nouũ eſt ab alio: ⁊
ſic vel ſtabitur ad effectum nouum et non ex noui-
tate in cauſa cuius contrarium ſupponunt philoſo
phi / vel erit ꝓceſſus in infinitũ: ⁊ tũc nichil nouũ
põt cauſari. ¶ Itẽ a prima cauſa ẽ tot⁹ mot⁹ celi: ⁊
iſta ꝑs mot⁹ eſt noua: qꝛ nũꝙ preſuit ſcõm aliquid
eius: ⁊ tamen nulla nouitas in cauſa: igitur. ⁊ ſi nũc
primo eſſet iſta pars: ita ꝙ nichil motus ꝑceſſiſſet
hanc partem: non oporteret aliquã nouitatem eſſe
in cauſa. Dico tamen ſecundum phos: ꝙ ſtabir in
motu celi. qꝛ effectus nouus hic inferius reducitur
ad motum celi: qui licet non ſit ſimpliciter nouus:
tamen ſecundum aliquam partem nouus eſt: ⁊ iſta

pars que eſt nunc noua reducitur ad intelligentiaȝ
mouentẽ: ꝛ tñ iſta nõ mutať / nec aliq̃d nouum ẽ in
ea ꝓpter iſtã nouitatẽ partis mot⁹. Nec hoc itelli
gunt phi ꝙ nouitas in effectu arguat nouitatem in
cauſa tanq̃ ex pꝛioꝛi poſteri⁹. ſed tãq̃ ex poſterio=
ri pri⁹: qꝛ nichil poteſt vniformiter mouere nũc et
pri⁹ quin ſemꝑ agat idẽ qd̃ pri⁹ vel ſimile ſibi: ideo
ſufficit ꝙ intelligẽtia pri⁹ habuit actionẽ cõſimilẽ.
Sed ſi neqȝ pri⁹ habuiſſet actionẽ cõſimileȝ / neqȝ
iſtã: ſȝ oino nullã cum icperet mouere aliter ſe ha
beret ſm diſpoſitionẽ ꝓximã ſm intẽtionẽ Ariſto
telis: ideo nõ poneret ꝓceſſum in infinitũ. Nec eſt
ſimilis rõ ſi nũc eſt noua pars motus: ſed ſi fuiſſet
ſimpliciter noua: ita ꝙ nichil ei⁹ p̃ceſſiſſet: tñ ſcðm
veritatẽ poteſt eẽ nouitas in effectu / ꝛ noua pars
mot⁹. et ſi nichil ſimile p̃ceſſiſſet licet nichil ſit no
uum in cã. ¶ Ad primũ principale dico ꝙ phs itel
ligit iſtã ꝓpõnẽ de agẽte mere naturali nõ de agẽ
te volũtarie ꝛ ſimpliciter libere.. ¶ Ad aliud cum
dicitur / ſi creat igiť aliter aliquid ſe habet nũc q̃
prius: dico ꝙ agẽs ꝑ naturã mere ſi vniformiter ſe
habet in agẽdo q̃tũ eſt ex parte ſui ſi effectus ẽ no
uus: igiť aliter aliq̃d ſe habet nũc q̃ pri⁹: ꝛ non po
teſt paſſum niſi qꝛ agens. ꝛc. Tamen agẽs volun=
tariũ põt abſqȝ ſui mutatiõe aliquid de nouo crea
re: ꝛ abſqȝ hoc ꝙ paſſum aliter ſe habeat: qꝛ nichil
eſt p̃ſuppoſitũ. ¶ Ad aliud cũ diciť / cauſa eque de
terminata ad effectũ eque agit nũc ꝛ pri⁹. Dico ꝙ
ſi agens voluntariũ põt eẽ determinatũ vltimata
determinatione et tamẽ nõ equaliter agere nunc et
tunc: qꝛ licet nũc ſit vltimate determinatũ / non tñ
ꝓ hoc ſed ꝓ alio: ideo nõ ſtatim cauſatur effectus:
qꝛ vltimata determinatiõe põt velle in hoc qñ / rẽ
eſſe ꝓ iſto qñ / qñ vult eã ponere in eẽ / et ſi preſup
ponitur paſſuȝ ſumme diſpoſitũ. Et ſi dicatur: ibi
paſſum aliter ſe habet q̃ pri⁹: non niſi ꝓpter agẽs.
verũ eſt aliter ſe hȝ ꝓpter agẽs: et nõ aliter ſe ha=
bet ꝓpter agẽs aliter ſe habẽs: qꝛ ſicut nũc vult ef
fectum poni in eſſe ꝓ hoc: ita prius voluit. vñ non
ſemꝑ tã eque determinata ad agenduȝ ſemꝑ eque
ponit effectum in eſſe. Dicũt ſi ponitur a proximo
ita ꝙ aſſint conuenientia que requiruntur / ꝛ amo
ueantur oia impedimenta / ſemꝑ eque agunt. dico
ꝙ adhuc ꝓpoſitio eſt vera tñ de agente naturali /
nõ de agente voluntarie mere: qꝛ tñ volitionẽ ha
bet quis de effectu ponendo in eſſe ꝓ tunc / ꝛ nũq̃
pri⁹ ſicut habet ꝓ tunc qñ actu ponit: ꝛ tamẽ non
eque ponit effectum in eſſe q̃tuſcunqȝ amoueãtur
impedimenta / et cõuenientia adhibeantur. Et cũ
dicitur poſtea: incõueniens eſt ponere primũ age=
re a fortuna: quare igitur expectat temp⁹. Dico ꝙ
voluntas q̃ habet aliã regulã ſuperioꝛem ex cuius
informitate diciť recta / habet bonitatẽ ex illa re=
gula: ꝛ talis volitio ex fine ꝛ ex circũſtãtiis debitꝭ
habet rectitudinem: ſcȝ vbi opoꝛtet / ꝛ qñ opoꝛtet
et cui opoꝛtet. Sed in prima volũtate non eſt da=
re regulã ſuperioꝛẽ: imo ſeipſa eſt recta: ideo nulla
circunſtãtia facit ipſam bonã. vnde licet voluntas
creata reſpiciat tẽp⁹ tanq̃ circunſtãtiã: non tamen
prima voluntas: qꝛ ideo res volita eſt bona ex hoc
ꝙ prima volũtas vult eã: nã omnia q̃ vult alia a ſe=
ꝓpter ſuam bonitatẽ vult ꝛ ꝓpter obiectũ primũ:
voluntas tñ que tenetur cõfoꝛmare ſe regule ſupe
rioꝛi tenetur eſſe cõfoꝛmis fini ꝛ circunſtantiis ad
finem.

¶ Queſtio quarta.

Quarto q̃ritur vtrũ
deus ꝓduxit mundũ ſine prin=
cipio durationis. Q ſic. vt ha=
betur. viij. phiſicoꝝ. nõ poteſt
mot⁹ non eſſe nou⁹: niſi primũ
mouẽs vel p̃mũ mobile / aliter
ſe habeat. et ſicut ẽ de motu ſic
eſt de toto mũdo. ¶ Itẽ: qd̃ ſemꝑ eſt in ſui p̃ncipio
ꝛ in ſui fine / ſemꝑ fuit ꝛ ſemꝑ erit: hmõi eſt mũd⁹.
¶ Item: quod habet virtutẽ vt ſemꝑ ſit nõ poteſt
incipere / ſed ẽ ſempiternũ: qꝛ virt⁹ nõ excedit ſub
ſtantiam: ſed quodlibet ſempiternum habet virtu
tutem vt ſemper ſit. ¶ Item: materia eſt ingenita
et incoꝛruptibilis. j. phiſicoꝝ. ꝛ. ij. de celo. ¶ Itẽ:
generatio vnius eſt coꝛruptio alterius: igitur. ꝛc.
¶ Oppoſitũ. In principio creauit deus celũ ꝛ ter
rã. Et exponiť in p̃ncipio tpis ſm glo. Augu. ſuꝑ
Geñ. et. ij. de ciui. ꝛ de trini. in fi. ¶ Itẽ: Augu. ad
felimolucianũ de tri. creature. eſt ꝙ ex eo qd̃ nõ eſt
ꝓduciť in eſſe. ¶ Itẽ: in annichilatione manet nõ
eſſe poſt eſſe duratione: igiť in creatione p̃ceſſit nõ
eſſe de ineſſe. Diciť ꝙ nõ opoꝛtet ꝙ creatio poteſt
eſſe ab eterno. ¶ Cõtra: qñ ꝓductiones ſiue actiões
ſunt oppoſite / termin⁹ ad quẽ vnius eſt termin⁹ a q̃
alterius: ſed terminus ad quẽ annichilationis non
eſt ſolum non eſſe quantum eſt de ſe. ſed eſt reale
non eſſe excludens eſſe: igitur ſi tale ſequitur anni
chilationem: tale non eſſe precedit creationem et
non ſolum non eſſe creature q̃tũ eſt de ſe. qꝛ illud
ſolum ẽ non eẽ ſcðm quid. ¶ Circa q̃ſtionem theo
logi cõueniunt in cõcluſione ꝙ non eſſe mundi p̃ceſ
ſit eẽ duratione. Sed an illud ſit tñ creditũ vel per
rationẽ naturalem poſſit eſſe declaratũ diſcrepãt.
Diciť igiť vn⁹ doctoꝛ ꝙ mundum icepiſſe ſola fide
tenus ad hoc adducit auctoꝛitates Geñ. ꝛ Grego.
ſuper ezechieleȝ omelia. i. ꝙ moyſes ſpiritu ſancto
afflatus prophetauit mũdum icepiſſe. illud probat
ꝑ rationes: qꝛ ſi poſſet demõſtrari incepiſſe. aut hoc
eẽt ex parte mundi: aut ex ꝑte dei cauſantꝭ. non ex
ꝑte mundi. qꝛ non põt eſſe medium ad hoc ꝓban=
dum. qꝛ qd̃ q̃dem eſt mediũ demõſtrandi ꝛ ipm ab
ſtrahit ab eſſe fuiſſe ꝛ foꝛe: igiť ꝑ ipm nõ põt demõ
ſtrari eẽ de nouo in eſſe mundo / neqȝ ex parte dei.
qꝛ deus ꝯtingenť vult ea que ſũt alia a ſe: igiť ꝯtin=
genter cãt mundũ / ſed non poſſum⁹ habere rõnem
demonſtratiuã ad ſciendũ volũtateȝ diuinã. iõ neu
tro mõ põt demõſtratiue ꝓbari mundũ icepiſſe. ꝛ
diciť ille doctoꝛ ꝙ expedit ꝙ hoc ſola fide tenetur
ne credita demonſtrarẽtur per aliquas rões ſophi=
ſticas ꝛ tũc poſſẽt infideles hẽre occaſionẽ irriden
di / credendo ꝙ ꝑ tales rões eẽt adheſio articu=
lis fidei: quas alij ſcirent ſoluere. ideo expedit ꝙ il
lud reueletur ſanctis. Et ſi additur ꝙ ſi deus non
agit per motum: poteſt habere effectum coeuum

et ponũtur ad hoc exẽpla ſanctoꝝ.vj.de trini.c.i.
de igne ꝛ ſplẽdoꝛe/de ſole ꝛ radio/ de virgulto et
de imagine ꝛ de veſtigio q̃ ponit Auguſti.x. de ci.
xxxj.Si pes ſtetiſſet ab eterno in puluere/ab eter
no fuiſſet cauſa veſtigii. Similiter Aug.v.de ciui.
iiij.Ille mod⁹quo nõ eſſe p̃ceſſit eẽ.ꝛc. vbi loq̃tur
de eternitate mũdi vix ĩtelligibilis eſt. Sed ſi ille
modus eſt ĩtelligibilis nõ ĩcludit cõtradictionem.
¶Itẽ:phi nõ viderũt ꝯtradictionẽ ponere mũdũ
coeternũ:deo igiẽ multofoꝛti⁹: neq̃ ſequẽtes mi-
nus ĩtelligẽtes videbũt.¶Itẽ: ſi naturalis cõſide
rat quatuoꝛ cauſas.ij.phi.ita methafiſic⁹.ii.meta
phiſice.Metaphiſic⁹tñ abſtrahit a motu : igiẽ põt
cõſiderare cauſam efficientẽ vt abſtrahit a motu:
igitur rõ creationis abſtrahit a rõne mutationis:
igitur poſſibile ẽ creationẽ eẽ reſpectu mũdi/ licet
nõ mutationẽ.et ſic põt cauſari:licet agẽs non mu
tetur.¶Cõtra iſtũ modũ arguit vn⁹ doctoꝛ. Pꝛio
ſcõm ꝙ dicunẽ duo ꝙ nõ põt ꝓbari ꝑ rõnẽ ſimpli-
citer neceſſariã. Scõo ꝙ nec ꝑ rõnẽ neceſſariã ex
ſenſib⁹ ꝓbaẽ oppoſitũ vtriuſq;. Pꝛimo oppoſitum
p̃mi:q2 oĩ facto opoꝛtet aſſignare factionẽ:nã vbi
mun⁹videẽ vbi ẽ ꝓductio vniuerſaliter opoꝛtet aſ-
ſignare ꝙ ꝓducto ꝯueniat ꝓductio:q2 fili⁹ dei ꝓ-
ductione ꝓduciẽ. Si igiẽ mũdus eſt fact⁹:igiẽ ali-
qua factiõe. Aut igitur illa factio manet ſemꝑ cũ
eſſe mũdi:aut nõ ſꝑ/ſ3 tñ in vno iſtãti:ſicut factio
rei tꝑalis in p̃ncipio ĩceptiõis eẽ. Si illo ſcõo mõ
igitur illud inſtãs vel qñ in q̃ ẽ factio mũdi erit p̃-
mũ in q̃ mũd⁹ẽ ꝛ pꝛi⁹nõ fuit. Si ſemꝑ factio ſit ſĩl'
cũ eſſe mũdi ſequunẽ duo inconueniẽtia. Pꝛimo ꝙ
mũdus erit ſucceſſiu⁹ꝛ nichil ꝑmanẽs. Scõo ſeq̃ẽ
ꝙ fieri eſt idẽ ꝙ ꝯſeruari/ ꝛ ſilr cauſari: ꝛ illud eſt
falſum ꝓpter duo. Pꝛimo q2 fieri eſt reſpectu ha-
bẽdi:ſed ꝯſeruari ẽ reſpectu habiti ꝯtinẽdi. Scõo
eſt hoc falſum:q2 cauſa particularis ꝓducit rem:ꝛ
poſtea eã nõ cõſeruat:igitur ꝓducere ꝛ cõſeruare
ſunt diſtĩcta in agẽte particulari:igiẽ differũt rea-
liter in agẽte ſuꝑioꝛi. Secũda rõ ad idẽ. Oẽ qd eſt
qñ ẽ neceſſe eſt eẽ. ſicut igiẽ pro hoc iſtãti ꝓ q̃ de⁹
producit nõ põt nõ ꝓducere:ſed pꝛi⁹nec ꝓ illo iſtã
ti ꝓ quo ꝯſeruat põt nõ ꝯſeruare:ſed pꝛius. Sic ſi
mũdus ẽ ab eterno:igitur ꝓ nullo nũc potuit deus
nõ produxiſſe mundũ:igiẽ neceſſario ꝓduxit mun
dum:q2 nõ potuit hr̃e potẽtiã p̃cedentẽ eſſe mũdi:
ita ꝙ non eẽ mũdi p̃cederet eſſe:igitur ꝓ quocũq;
inſtãti ꝯparetur mund⁹/ ad deũ ꝯparetur: vt actu
poſit⁹in eſſe vel vt pꝛi⁹ ꝓduct⁹:igiẽ nũq̃ potuit nõ
ꝓduxiſſe mundũ:q2 nũq̃ põt eẽ potẽtia vt res nõ
ſit pro illo inſtãti ꝓ quo ẽ niſi pꝛi⁹ nõ eẽ p̃cedit du
ratione:q2 non qñ ẽ:nec qñ p̃teritũ eſt:q2 hoc ſolo
pꝛiuaẽ de⁹.vi. Ethi. ꝛ Augu.li.xxvi. cõtra fauſtũ.
Iſte doctoꝛ inſtat ꝯ ſeipſum de p̃deſtinato : q2 ab
eẽno fuit p̃deſtĩat⁹:igiẽ nõ potuit nõ p̃deſtĩari:igiẽ
neceſſario ẽ p̃deſtinat⁹. Dicit ꝙ nõ eſt ſiĺe:q2 p̃de-
ſtinatio eſt ĩtra:reſpicit tñ obiectũ extra vt futurũ
Ideo nõ reſpicit iſtũ vt poſitũ in eſſe ſed vt ponen
dũ. ideo vt ipm ẽ extra ẽ in potẽtia ꝯtradictionis
Sed ex alia parte ſi mund⁹ſit etern⁹potẽtia crea-
tiua nõ reſpicit mũdũ vt ponẽdũ in eẽ:ſed ſemꝑ vt
ens actu:ideo nũq̃ ẽ in potẽtia ꝯtradictiõis ad eẽ
et nõ eẽ.¶Dico tñ ꝙ iſte rõnes nõ ꝯcludũt: q2 cum
dicitur p̃mo oẽ factu aliqua factiõe ſit: ꝯcediẽ.aut
igitur ſemꝑ eſt factio mũdi qñ eſt eẽ mũdi: aut nõ.
Dico loquẽdo de celo vel de aliq̃ ꝑmanente ꝙ ſeꝑ
manet factio cũ eẽ:q2 celũ ſemꝑ equaliter fit in cõ-
paratione ad cauſam pꝛimã.nã ſicut ponit Augu.
viij.ſuꝑ Geñ.ad literã. Aer non eſt fact⁹ lucid⁹ ſed
ſemꝑ fit lucid⁹:ita ꝯtinue cõſeruaẽ res a deo ꝛ gra
tia in aĩa.ſicut ꝯſeruaẽ lumẽ in aere a coꝛꝑe lumino
ſo:ſic ſm Aug.tota creatura ꝯtinue fit a deo:hec ẽ
eam ſemꝑ depẽdere a deo. Et cũ d̾r ſi ſemꝑ ſit:igiẽ
eſt ſucceſſiuũ.non ſeq̃tur:q2 in ſucceſſiuo pars vna
ſuccedit alteri ꝛ in ꝑmanẽte idẽ ꝯſeruatur pꝛius et
poſteri⁹:ſicut ſi ſil' ſtaret idẽ lumen/ cõſeruaretur ĩ
medio nõ nouũ ꝛ nouũ.ſic deus eãdẽ gratiã in aĩa
Et cũ d̾r poſtea ꝙ tunc ꝯſeruare ꝛ creare eẽnt idẽ/
vel fieri ꝛ conſeruari.poſſet ꝯcedi vno modo:alio
tñ modo differunt:q2 conſeruatio eſt datio eẽ poſt
idẽ eẽ in ꝯꝑatione ad temp⁹:nõ tñ in ꝯꝑatione ad
eternitatẽ:cũ in tali mẽſura nõ ſit pꝛi⁹. Sed crea-
tio eſt datio eẽ poſt nõ eẽ ꝙ non eẽ p̃cedit eẽ natu
ra vel duratione. Et ſic patet qualiter fieri non ſo
lum eſt reſpectu habẽdi:ſed reſpectu habiti cõſer-
uandi.ꝛc. Et cũ d̾r poſtea ꝙ illa diſtinguũtur in cã
particulari ꝓducere ꝛ ꝯſeruare:igiẽ ꝛ in cã ſuꝑio-
re. Dico ꝙ nõ ſeq̃tur:q2 cã ꝑticularis nõ eodem mõ
ꝓducit ꝛ ꝯſeruat rẽ:imo ſolũ req̃ritur ad fieri ꝛ nõ
ad ꝯſuari rem. Cã vo vniuerſalis eodẽ mõ ꝓducit ꝛ
conſeruat rem:et ideo ab iſta vere põt res cõtinue
fieri:ꝛ tñ vere ꝑmanere:q2 fili⁹dei eſt ingigni:ꝛ tñ
veriſſime ꝑmanet. vñ infinicies gigniẽ in ꝯꝑatiõe
ad temp⁹:q2 in quolibet iſtãti: ꝛ tñ veriſſime eẽ cõ
tinuaẽ in ꝯꝑatiõe ad tp̃s qd eſt totũ ſimul ĩ ꝯpara-
tione ad eternitatẽ.¶Ad ſecundã rationẽ dico ꝙ
iſta min⁹valet:q2 hec ꝓpoſitio falſa eſt/nichil cõ-
tingẽter ſe habet ad a.niſi p̃cedat a.duratiõe. Pro
bo:nã cã pꝛi⁹ duratione effectu non cauſat effectũ
nec vt poſterioꝛ effectu poſito ĩ eẽ:q2 iã effect⁹ cau
ſat⁹ẽ:igiẽ cã ſolũ cauſat effectũ: vt ſimul duratiõe
et pꝛi⁹natura:igitur ſi vt ſic non contingenter cau
ſat effectum: ꝛ vt pꝛi⁹ duratione non cauſat: nec vt
poſteri⁹duratione:igitur q̃libet cauſa vt cã eẽt ne-
ceſſaria. Si igitur cauſa qñ cauſat non contingen-
ter cauſaret nũq̃ ꝯtigenẽ cauſaret:q2 qñ nõ cauſat
igitur nec neceſſario nec ꝯtingẽter:igitur ſi aliqua
creatio eſt contingens in vniuerſo/opoꝛtet ꝙ cau
ſa pꝛi⁹natura effectu ꝛ ſimul duratione eſſet ꝯtin-
genter. Neq; valet cõparatio ad p̃teritũ: q2 ꝛ ſi qd
preteritũ eſt non poſſet non fieri. Iſta tamen cau-
ſa que cauſauit effectum preteritũ fuit pꝛioꝛ natu-
ra et ſimul duratione ꝛ ſolum cauſauit contingen-
ter vt pꝛius natura:q2 illa contingens fuit cauſa re
ſpectu ſeſſionis mee heri ſicut hodie. Et cũ dicitur
Omne quod ẽ qñ eſt.ꝛc. dictũ eſt pꝛi⁹ ꝙ homo ne
ceſſe erit ex parte pꝛimi: ita ꝙ qñ eſt determinatũ
eſſe. ꝛ ſic intelligit philoſoph⁹. Non eñ vult ꝙ pre-
ſentia omnia ſint neceſſaria abſoluta neceſſitate.
Et cum ille doctoꝛ inſtat contra ſe.dico ꝙ demon
ſtratiue inſtat et non ſoluit: q2 ex determinatione

in effectu ex hoc ꝙ ponitur in eſſe non cõcluditur
maioꝛ determinatio in cauſa q̃ ſi non ponitur. vn=
de neceſſarium nunq̃ dependet ex ꝯtingenti. ideo
ſi ſit determinatio vltimata in cauſa reſpectu effe
ctus ponendi in eſſe equaliter ponetur in eſſe pro
illo nunc / ſi cauſa eſt potẽs ⁊ nõ ipedibilis: ſicut ſi
nunc poneretur in eẽ: ideo equaliter ſequitur ſi ali
quis eſt predeſtinat⁹ ab eterno ꝙ nõ poteſt nõ pre=
deſtinari: ſicut ſi mũdus eſſet ab eterno ꝙ non po=
teſt non produci. ideo dico ꝙ contingẽtia ſtãt ſim
pliciter reſpectu effectus ponẽdi in eſſe ex hoc ſo
lo ꝙ ſunt prius natura ⁊ ſimul duratione. Iſte do=
ctoꝛ alibi adducit alias duas rationes. Prima eſt:
quelibet ſpecies eque eſt i potẽtia obiectiua reſpe
ctu dei tã homo q̃ equ⁹. Sicut igitur ab eterno ſm
iſtos deus ꝓduxit ſolẽ / ⁊ vſqꝫ huc conſeruaſſet: ſic
ab eterno poſſet ꝓduxiſſe aſinum / et ille genuiſſe
alium / ⁊ ille aliũ: et ſic in infinitũ. et tñ nũc deuen=
tum eſt ad iſtũ aſinũ vltimo generatũ. et prim⁹ aſi
nus erat iſte creat⁹: igiꝭ poſitis extremis erũt me=
dia infinita. hoc autẽ eſt ipoſſibile. Secunda rõ ad
idem: que conueniunt eidẽ oꝛdine nature / pri⁹ du=
ratione conuenit id quod eſt pri⁹ natura: ſed crea=
re oꝛdine nature prius cõuenit non eſſe q̃ eſſe: igi=
tur prius duratione. Maioꝛ patet: qꝛ non poſſent
ſimul duratione illa duo cõpetere: nec indifferẽter
vnum ante aliud: igitur prius duratione eſt qð eſt
prius natura. Ipſe inſtat cõtra ſe de principio ⁊ cõ
cluſione: qꝛ pri⁹ natura eſt veritas in pricipio: nõ
tñ prius duratione. Et reſpõdet ꝙ maioꝛ nõ eſt ve
ra cõparando pri⁹ natura ⁊ poſteri⁹ natura ad di=
uerſa: ſicut veritatẽ ad pncipia ⁊ cõcluſionẽ. Sed
qñ oppoſita cõueniũt eidẽ oꝛdine nature / illud qð
prius cõuenit oꝛdine nature prius conuenit eidem
oꝛdine durationis: qꝛ oppoſita nõ poſſunt cõueni
re eidẽ ſimul duratione. Prima iſtarũ rationũ eſt
ꝓbabilis: ſed ſecunda non valet: qꝛ vt prius dictũ
eſt / qñ duo oppoſita cõpetunt eidẽ / vnuꝫ prius na
tura aliud poſterius: ſi iſtud pri⁹ natura ſit pri⁹ actu
et poſitione: ita ꝙ ibi ſit oꝛdo nature poſitione / ne
ceſſaria eſt maioꝛ. Sed ſi oꝛdo ille nature nõ ſit po
ſitione ſed ꝑuatione: ſicut exẽplificatuꝫ eſt q̃ſtione
ꝑcedenti nõ opoꝛtet pri⁹ natura ꝯpetere pri⁹ dura
tione: qꝛ ſi ſubſtãtia pri⁹ ẽ accidẽte oꝛdie nature / ⁊
cauſa effectu: igiꝭ poſſibile eſt qð pri⁹ duratiõe ſit
pri⁹ natura: ſed non eẽ creatẽ ẽ pri⁹ eẽ ſm phõs tñ
priuatiue: hoc eſt de ſe non hꝫ eẽ: vnde ſi rõ cõclu=
deret impoſſibile eſſet ꝙ de⁹ ſimul duratiõe cauſa
ret materiã ⁊ foꝛmã: qꝛ eſto ꝙ ſic cauſet adhuc ma
teria ẽ pri⁹ natura foꝛma: et ꝑ ꝯñs pri⁹ natura ꝑua=
tiõe eſt materia q̃ foꝛma: Si tñ neceſſario ex hoc
ſeq̃retur ꝙ pri⁹ duratione impoſſibile eſſet ꝙ deus
ſimul duratione crearet materiam ⁊ foꝛmam: non
ꝓpꝛie materia ibi non mutaꝭ: qꝛ nec ꝑcedit natura
poſitione foꝛma: ideo nõ ẽ ibi ꝓpꝛie mutatio a pri
uatione ad foꝛmam: qꝛ nunq̃ ꝑfuit priuatio in ma=
teria: qꝛ licꝫ priuatio ieſſet materie ſibi derelicte ⁊
etiã nõ eẽ pri⁹ ꝯpeteret creature q̃ eſſe ſibi dereli=
cte: tñ cã extiſeca põt ꝑuenire ne priuatio habeaꝭ
in materia: et ne creatura pri⁹ duratiõe hẽat nõ eẽ
q̃ eẽ. Iſta igiꝭ rõ nõ ꝯcludit icõpoſſibilitatẽ ponẽdi
creaturã ab etno. ¶ Alij arguũt ꝯ ꝑmã opionem.
Primo ex ifinitate multitudĩs: qꝛ ex ſenſib⁹ eſt no
tũ licet nõ ſit ſenſibile: ꝙ ſi mũd⁹ eẽt etern⁹ / infini
ti hoies ꝑceſſerũt / et aĩa itellectiua ẽ icõꝛruptibi=
lis: et notũ fuit phis ꝙ ifinita nõ pñt eẽ ſil' in actu.
¶ Itẽ in cõtinuis arguiꝭ: quolibet die poſſet deus
creaſſe vnum lapidẽ ⁊ ipſum conſeruaſſe: ⁊ ex his
poſſet eẽ vnũ q̃tũ in actu. ¶ Ad primũ hoꝝ dr̃ pri
mo ꝙ illa nõ eſt demõſtratio: quia nõ cogit omneꝫ
itellectũ: ⁊ demõſtratio debet oĩꝫ itellectũ cogere
Sed illud nõ valet: qꝛ tũc ſequiꝭ ꝙ nulla eẽt demõ
ſtratio in geometria. nulla eñ ẽ q̃ cogit oẽm intel
ctum. vñ põt eẽ demõſtratio ſpecialis ⁊ potiſſima
licet nõ ſtatim aſſentiat itellect⁹ notis termis con
fuſe. Nulla eñ cã talis demõſtratio ẽ q̃ cogit itelle
ctũ niſi ꝑmiſſe ſint cões aĩmi ꝯceptiones / vel ꝓpõ
ne s ſint ꝑ ſe note ex cõceptu terminoꝝ vt termini
ſunt. vñ ſtatim q̃ſcũqꝫ nouit ꝙ totũ ẽ mai⁹ ſua pte /
notis terminis ꝯfuſiſſime. vñ licet vetula ignoꝛet
in quo genere ſit linea / ſi ſciat ꝙ hec ẽ pars / ⁊ alia
totũ: ſtatim nouit ꝙ eſt maioꝛ ſua pte. ¶ Preterea
ex hoc ſeq̃reꝭ ꝙ Ariſto. nõ feciſſet demõſtratiões i
libꝛo phiſicoꝝ: nã multe ſũt q̃ nõ cogũt paruũ itel
lectũ numero. Videꝭ multis ꝙ valde bene ſciũt re=
ſpondere. Silr Euclides cũ demõſtrauit de angu
lo ꝯtigẽtie ꝙ ẽ oĩm anguloꝝ acutiſſim⁹. q̃buſdam
videturꝙ ꝯcluſio ẽ ipoſſibilis: ⁊ tñ ex intẽtione de
mõſtrat ꝯcluſionẽ. ¶ Aliter dr̃ ꝙ illud qð iferꝭ nõ
eſt ipoſſibile: qꝛ nõ ẽ incõueniẽs i accidẽtaliter oꝛ=
dinatis ponere ifinitateꝫ: ſic ſunt oꝛdinate infinite
aĩe. ¶ Cõtra: ille cauſe dicũtur accidẽtaliꝭ oꝛdiate
q̃ ꝑ accidẽs req̃runꝭ ad actionẽ: ſicut cauſe ꝑ ſe oꝛ=
dinate ſunt qñ q̃libet ꝑ ſe hꝫ cãlitatẽ aliã ⁊ aliaꝫ ⁊
ſil' req̃runꝭ ad actionẽ: ita ꝙ deficiẽte vna nõ pt ef
fect⁹ eẽ: qꝛ tũc nõ eẽt eſſentialis oꝛdo: ille cauſe ſũt
alteri⁹ oꝛdis. Cauſe võ accidẽtaliter oꝛdinate ſunt
eiuſdẽ oꝛdis: ⁊ nõ req̃runtur ſiml': ſed ſufficit vna
ꝑ ſe. nã accidit ſoꝛti ingtũ gñat platonem ꝙ fuit a
cicerõe: qꝛ ſi fuiſſet prim⁹ hõ eq̃liter poſſet gñaſſe.
Philoſoph⁹ igitur negat ifinitatẽ in cauſis ꝑ ſe / et
nõ i cauſis ꝑ accidẽs: qꝛ ille ſunt ſucceſſiue ⁊ nũq̃
ifinite ſil'. vñ ⁊ ſi fuiſſent ſil' eq̃liꭇ fuiſſet phõ icõue=
niẽs ponere ifinitas cãs ꝑ accidẽs oꝛdinatas ſi
cut ꝑ ſe: qꝛ ſicut hꝫ ꝑ ipoſſibile ifinitũ numerũ eẽ i
actu eq̃liꭇ hoc repugnabit de nũero imaterialiũ ſi
cut materialiũ ⁊ accidẽtaliꭇ oꝛdinatoꝝ ſicut ꝑ ſe.
Vñ vt pri⁹ dictũ ẽ poſioꝛa ꝑncipia q̃ tenuit Ariſto.
debuit ponere itellectiuã coꝛruptibilẽ poti⁹ q̃ icoꝛ
ruptibilẽ. Nec hui⁹ ꝯ̃rium vult Auicẽ. nec algazel.
Tertio dr̃ ꝙ ⁊ ſi mũd⁹ ſit etern⁹ nõ ſeq̃tur ifinitos
hoies ꝑceſſiſſe: qꝛ de⁹ poſſet aliꭇ creaſſe hoies q̃ ꝑ
gñationẽ: ⁊ tũc nõ opoꝛteret ꝙ añ iſtũ eẽt ali⁹ ifi=
nitũ. Sed iſta rñſio magis ẽ ꝯ phõs ⁊ ꝯ ſenſibilia
qꝛ ſi rõ naturalis magis neceſſario ꝯcludit nõ ſem
piternitatẽ mũdi q̃ ſempitnitatẽ. igiꭇ phi nitẽtes
rõni naturali mag̃ deberẽt hoc ponere / ſi ex ſen=
ſibilib⁹ magis poſſꝫ ꝯcludi ſempitnitas. igiꭇ mag̃
dꝫ poni ſm ſenſibilia q̃ videꭇ: igiꭇ mag̃ debẽt poni
Sed ponũt philoſophi ꝙ hõ nõ ꝓceſſit in eſſe niſi

per generationē: q2 equale inconueniēs fuit pħo
deū creaſſe primū hoiem / ſicut ſecundū / vel ter=
tiū. ideo ponit vniuerſaliter ꝙ gñatio vni⁹ eſt cor=
ruptio alteri⁹: ꝛ ꝙ hō tñ ꝓducebat̄ ꝑ propagatio
nē. Quarto ḋr ꝙ poſſet de⁹ creaſſe vnū hoiem ab
eīno: ꝛ ille poſſet nūc de nouo gñaſſe qñ placuit: ꝛ
ſic nō ſequit̄ īfinita eē ſil'. ❡ Cōtra illud eſt intētio
pħi expſſe: quā tñ iſti volūt ſuſtinere: q2 ſi virt⁹ illi⁹
hoīs ſit vt ſp̄ fuit: igit̄ hꝫ virtutē vt ſp̄ maneat: igit̄
hꝫ virtutē vt ſit ſempitn⁹: igit̄ icorruptibilis. cum
igit̄ poſtea gñat ꝓducit hoiē corruptibilē: ita nō
erit gñatio vniuoca: q2 ille hō gñat⁹ ē natura icor=
ruptibilis ꝛ ṗor naturalit̄ icorruptibilis: igit̄ diffe
rūt pl⁹ ꝙ̄ gñe naturali: igitur differūt ſpē: igitur nō
eſt gñatio vniuoca. ❡ Itē: iſti dicūt ꝙ celū potuit
ꝓduci ſine motu: ꝛ dicūt etiā ꝙ nō ſunt īfinite cir=
culatiōes niſi in potētia tñ / ꝛ non in imagine: q2
tñ eſt vn⁹ mot⁹ toti⁹. ❡ Sed ꝯ illa ē itētio pħi ex=
preſſe: q2 pħs hꝫ ꝓ ipoſſibili ꝙ mouens ſit ſempit
nū ꝛ mobile ſilr: ꝛ tñ ꝙ mot⁹ icepit. ❡ Itē: eſto ꝙ
nō eſſent īfinite reuolutiones niſi in potētia tñ: et
vnus mot⁹ tot⁹ īfinit⁹: tñ incōueniēs eēt ſicut ſi īfi
nite reuolutiones: q2 ſicut ipoſſibile ē vltimū īfint
torū ſm nūerū eē acceptū: ꝛ ꝑ ꝯñs hāc reuolutio=
nē vltimā ſi eſſent īfinite: ita ipoſſibile ē vltimum
vni⁹ īfiniti eē acceptū. ❡ Itē: ꝙ nō tñ ſint reuolu=
tiones i potētia ꝛ ſm imaginē. Probatio: q2 illud
qḋ nō circulat̄ niſi i ꝯpatiōe ad a. Si plures ſic cir
culat̄ / ſimpliciter plures circulatur: ſed celū nō cir
culat̄ niſi i ꝯpatiōe ad certū pūctū: q2 nō ſm totū
mutat locū ſimplr. nō eñ mutat locū in ꝯtineri ali
ter ꝛ aliter: ſed magis i ꝯtinere. hoc ē nō eodē mō
ſe hꝫ i ꝯtinere actiue: igitur nō circulatur ſimplr:
niſi q2 pars ei⁹ aliter ſe hꝫ i ꝯpatiōe ad idē imobi=
le vt cētrū: nō ꝙ locetur ꝑ cētrū ſm fictionē. co. Ni
chil eñ locat̄ i ꝯtiere actiue: igit̄ tñ circulatur: q2
ille pūct⁹ i celo nō redit ad eūdē. ſi tñ i ꝯpatiōe ad
detminatū punctū i cētro. Sꝫ ponūt theologi pū
ctū i celo empireo qḋ ē imobile ſcḋm totū / ꝛ ptes
correſpōdere pūcto eidē i celo mobili cū miltoiēs
redit ad idē punctū: ꝛ ītio ipi ponūt circulationē
ei⁹ redeūdo ad idē pūctū celi imobil' qḋ ꝯtiet ipm
Ita ponunt pħi ex alia parte celū circulari in re=
deūdo ad idē pūctū reſpectu illi⁹ qḋ ꝯtinet actiue.
❡ Itē: qḋ ipoſſibile ē factū eē / ipoſſibile ē fieri. vj.
phi. ꝛ. j. de ce. ꝛ rō ꝓpōnis ē ſatis gñalis ꝙ poten=
tia nō ē ad ipoſſibile: igitur niſi eēnt multe circula
tiones actu vna poſt aliā / ipoſſibile eēt celū moue
ri. ❡ Et ſi dicas ꝙ ꝓpō itelligit̄ de motu recto: rō
ꝓpōnis eq̄liter ſe extēdit ad motū. Vñ bñ pōt eē
ꝯtinuitas vni⁹ circulationis ad aliā: licet ſint duo.
bene eñ ꝯtinuātur alia duo q̄ nō ſunt vnū ꝯtinuū
ſūma ꝯtinuitate ſicut pꝫ de duab⁹ lineis facientib⁹
angulū: ꝛ ſicut declarabitur alibi quō mot⁹ refle=
xus aliqua ꝯtinuitate pōt eē vn⁹ lꝫ nō ſimpliciter.
❡ Itē ſcḋm phm. iij. phi. Infinitū ē cui⁹ ꝙ̄titatem
accipiētib⁹ ſemꝑ aliqḋ ē extra: igitur ſi mot⁹ ex pte
ante ē īfinit⁹ ex q̄ terminatur ad hoc mutatū eē / eq̄
le incōueniēs ē ipm eē acceptū vel ptrāſitū. Sed
ſi eſſēt īfiniti: q2 ex ea pte qua īfinitū nūq̄ pōt eſſe

ptrāſitū. Cū igit̄ nō ſit niſi duplex īfinitū vel i vir=
te vel in ꝙ̄titate. et ṗmo mō nichil pōt eē infinitū
niſi de⁹. nec ſcḋo mō aliqua creatura: igitur ꝙ̄tum
ex ſenſib⁹ poſſum⁹ habere magis neceſſaria eſt no
uitas mūdi ꝙ̄ ſempiternitas. ❡ Dico igitur ad pri
mū ꝓ prima opinione ꝙ non cōcludit nec ex parte
mūdi nec ex parte dei. vnde vn⁹ doctor dicit ꝙ qḋ
nō eſt mediū demōſtrādi mundū eē: ſed exiſtētia.
tamen q2 exiſtētia abſtrahit / dico aliter ꝙ ꝑ qḋ qḋ
eſt poteſt aliqñ ꝯcludi ꝙ aliqḋ repugnat alicui: ꝛ ꝙ
aliud ſibi non repugnat: q2 ſi aīa haberet quod qḋ
ꝑ hoc poſſet cognoſci ꝙ ſibi repugnat albedo: q2
nunq̄ ſibi poſſet ineſſe: non tñ cōcludi ꝙ ſapientia
ſibi repugnat: immo ꝙ ſibi pōt ꝯpetere. dico ꝑ qḋ
qḋ eſt mūdi vel eſſentie create pōt ꝯcludi ꝙ eē ſem
piternaliter repugnat eſſentie create: ſed nūc eſſe
nō repugnat creature. Similiter ex parte volūta=
tis diuine quāq̄ ꝯtingēter velit alia a ſe / poſſum⁹
cognoſcere neceſſario deū nō velle ſimpliciter im
poſſibile nec ipoſſibile: igitur ſi mundum fuiſſe ab
eterno claudit contradictionē ſicut pōt ſcḋm doc.
ꝑ rationē naturalē: poſſum⁹ hoc cognoſcere ꝙ vo=
luntas dei non eſt ad hoc. ꝛ cū dicitur poſtea ꝙ vti
le eſt ꝙ ſola fide teneam⁹ mundū incepiſſe: ne ſim=
pliciores haberēt occaſionē errandi. Dico ꝙ tunc
fruſtra laborarēt ſancti: q2 in multis laborāt vt in=
telligāt que pri⁹ crediderūt: ꝛ vtile eſt ꝙ ad hoc ha
beant aliqualē rationē naturalē qñ pōt haberi: vt
credentes magis firmētur non ſolū tenendo hoc
ꝓpter illā rationē: ſed magis adherendo cū vidēt
poſſibilitatem: ꝛ non credentes videant ſophiſti=
cas rationes ſuas hoc improbātes poſſe ꝓhiberi
et ſint min⁹ efficaces proterue: nec ꝓpter hoc eua
cuatur fides. Sed ſi eſſet ſimpliciter ratio neceſſa=
ria: tūc non ſtaret fides ꝓ tanto q2 non inclinaret
intellectum ad illud verū: q2 cauſa fortior ṗcuitret
magis inclinans vt ratio ſimpliciter neceſſaria: q2
non ſolū contraria cauſa fortior exterminat con=
trariā: ſed fortior euſdē rationis ſicut patet de lu
mine maiori ꝛ minori. ❡ Ad aliud dictum eſt pri⁹
ꝙ neq3 ꝓpter hoc ꝙ agēs agit ꝑ motū neq3 ꝑ itin
rationē eſt cauſa quare nō poteſt habere terminū
coeuū: igitur q2 ſi deus poſſit haberē ad extra eter
nū: ita bene poſſet habere illum per motū ſicut nō
per motum. Et cū ponuntur exempla ſanctorū di=
ctum eſt pri⁹ quia non inducunt iſta ad declarandū
ſolum poſſibilitatem ſimul exiſtentie effectus cū
cauſa: ſed neceſſitatē: quia ignis nunc primo eſſet
nunc haberet ſplendorem neceſſario ſi prius eſſet
prius haberet: nulla talis poteſt eſſe neceſſitas pri
mo cauſe ad aliquid tātum extra. Et cū dicitur ꝙ
Augu. dicit ꝙ pes eſt cauſa veſtigii: dico ꝙ hoc nō
dicit ex intentione: ſed recitat ibi opiniones philo
ſophorum: ꝛ dicit ſic. Dicunt eñ. ꝛc. Unde ꝙ pes
ſit cauſa veſtigij ab eterno / claudit contradictio=
nem: q2 impoſſibile eſt ꝙ pes eſſet veſtigiū in pul
uere niſi ꝑ motū localē: ꝛ ꝙ ſic cauſet: ꝛ tñ ab eter
no plane claudit ꝯdictione: et illud exēplū decipit
multos philoſophātes. ❡ Ad aliud de mō itelligē
di cū dicit Augu. ꝙ ille modus eſt vix itelligibilis

poteſt dici ꝙ eſt vix itelligibilis iferioꝛi. Uel ſi ponam⁹ ꝙ mundũ fuiſſe ab eterno / claudit contradictionẽ. Poteſt dici ꝙ ibi eſt ꝯtradictio latẽs: ⁊ tũc põt dici ꝙ ille modus eſt vix intelligibilis: q꜄ ab illo itellectu q̇ nõ videt ꝯtradictionẽ ẽ itelligibilis: ab illo v̇o q̇ videt nõ ẽ itelligibilis. Ad aliud dicit: philoſophi nõ viderũt iſtã ꝯtradictionẽ / verũ eſt: imo plura dixerũt ſine demõſtratione q̃ cũ demõſtratione. vnde ſcḋm intẽtionez philoſophi nõ eſt ſuſtinẽdũ ꝙ q꜄ dixerũt hoc: ratio illa ẽ: q꜄. ij. de ce. dicit: ꝙ de illis q̄ſtiõib⁹ difficillimis ꝙ opoꝛtet minimis rõnib⁹ eſſe ꝯtentũ in difficillimis. vñ in arduo aliqñ ratio adducta nõ eſſet ſufficiẽter pſuaſiua rethoꝛi. ¶ Ad aliud cũ ḋr / efficiens abſtrahit a mutãte: ⁊ ratio cauſationis ⁊ rõ mutationis: verũ eſt: q꜄ põt cõcipi hoc nõ cõcepto illo: non tamẽ ſic abſtrahitur metaphiſicalia quin ſint in phiſicis: ideo licet poſſit concipi dans eſſe ſine mutatione et nouitate: nõ tñ põt eſſe in re dãs eſſe: niſi dat eẽ nouum. ¶ Ad p̄mũ principale dico ꝙ rõ concludit de agẽte naturali: nõ autẽ de mouẽte voluntarie. tale eñ põt de nouo mouere: licet nõ aliter ſe habeat. ¶ Ad aliud dico ꝙ q̇libet pũct⁹ in magnitudine circulari ẽ p̄ncipiũ ⁊ finis: ⁊ ideo tale nũq̃ põt eẽ finis ſimplr. nõ ſic ẽ de tp̄e: q꜄ nõ redit idez inſtans: ſed ſunt ſemꝑ ſm lineã rectã. Ideo dico ꝙ temp⁹ eſt in aliquo inſtãti vt in p̄ncipio / ⁊ in alio vt in fine: licet ſic nõ poſſet eſſe de magnitudĩe circulari. ¶ Ad aliud dico ꝙ id quod habet virtutez actiuã vel foꝛmalẽ qua ſemꝑ ſit eſt ſempitẽnũ: ⁊ ſic poſuit philoſoph⁹ ꝙ celũ haberet virtutẽ foꝛmalẽ ſicut illud q̇ḋ habet virtutẽ qua ſemꝑ ſit: hoc ẽ potentiã receptiuã qua ſemꝑ põt recipe eẽ nõ neceſſe eſt ꝙ ſemꝑ ſit: ſed põt ſemꝑ eſſe / ⁊ põt nõ ſemꝑ eſſe: ⁊ tũc nõ ſit ꝯtingẽs neceſſariũ: q꜄ ſemꝑ remanet ꝯtingẽs ex parte ſui foꝛmaliter. ¶ Ad aliud dico ꝙ igenitũ nõ incipit eẽ ꝑ generationẽ: ſed alio mõ: ideo nõ opoꝛtet ꝙ ſit ſimpliciter ſempiternũ. ¶ Ad aliud ꝯcedo ꝙ generatio vni⁹ ẽ coꝛruptio alterius ꝓprie loquẽdo / ⁊ ecõtra. Sed nõ quecũq꜄ ꝓductio vni⁹ eſt coꝛruptio alteri⁹: q꜄ totalis ꝓductio nõ eſt alicui⁹ pexiſtẽtis: nec totalis deſtructio aliq̇d poſt ſe relinquit. Ideo ꝓprie loquẽdo nõ eſt dare p̄mã generationem quin preſupponat partem generati. ¶ Queſtio. v.

Quinto q̄ritur vtrũ creatio ſit idez nature create. Q꜄ nõ. Auicẽ. v. metha. q̇dditas eſt tñ q̇dditas: igit non eſt idẽ ꝙ creatio cũ natura creata ſit abſoluta. Itẽ: ſi ſic creatio ſemꝑ maneret q̃diu maneret creatũ: ꝯſequens eſt falſum: q꜄ creatio nõ eſt niſi in p̄mo inſtãti in quo creatura capit eſſe imediate poſt nõ eſſe. ¶ Itẽ: ſi creatio ſit idẽ eſſentie angeli: igit nõ poſſet repare eũdẽ angelũ ſi pri⁹ adnichilaſſet ipſum: q꜄ nõ poſſet reparare eandẽ creationem numero: ſed conſequens eſt falſum: q꜄ vt declaratum eſt in materia de reſurrectione / deus poſſet hominẽ repare: ⁊ ſi adnichilaſſet materiã et foꝛmã. ¶ Itẽ: ignis generat⁹ ab igne habet materiã ignis ab igne generãte / ⁊ nõ ab eodẽ habet creationẽ: igit creatio nõ eſt idẽ ꝙ res creata. Si eñ ignis hẽret creationẽ ab igne: igit ignis cãret ignẽ. ¶ Item: mutatio differt a termino: ſed creatio eſt mutatio: igit differt a termino: natura creata eſt termin⁹: igit ⁊c. Maioꝛ patet: q꜄ mot⁹ eſt de genere paſſionis: ſed terminus ꝯmutatiõis nõ eſt de genere paſſionis: q꜄ vt habet. v. phiſicoꝝ. ad paſſionẽ nec eſt motus nec mutatio: igit oĩs mutatio differt a t̃mino. Minoꝛ pȝ: q꜄ in oĩ gñe eſt vnũ p̄mũ. x. metha. p̄mũ in gñe mutationũ nõ põt eſſe gñatio: q꜄ nõ ꝯpetit oĩb⁹ / nec mot⁹: q꜄ ibi minime aliq̇d realit aliter ſe hȝ: et iſta ẽ veriſſima mutatio in q̃ veriſſime q̇ḋ mutat alit et alit ſe hȝ. Pria igit mutatio ẽ creatio. Sꝫ ſic mutatio ẽ iter oppoſita: igit p̄ma mutatio iter maxie oppoſita hui⁹ ſũt termini creatõis / nõ aũt t̃mi gñatõis cũ ſit a p̄uatiõe ad foꝛmã / ⁊ nõ a nõ ente ſimplr: hoc eſt nullo mõ. ¶ Oppoſitũ. Si creatio nõ eſſet idẽ ſꝫ aliud a natura creata: igit vel ẽ creatoꝛ / vel mediũ iter creatoꝛẽ ⁊ creaturã / vl accidẽs nature create. Nõ creatoꝛ: q꜄ creatio ẽ noua / creatoꝛ nõ. Nõ mediũ: tunc eſſet pri⁹ natura q̃ creatura. Nõ accidẽs creature: q꜄ ſic eẽt poſteri⁹ natura: ſed ipoſſibile ẽ creaturaz eẽ pri⁹ natura creatione: igit ẽ idẽ ꝙ creatura. q̇ḋ ſi eſſet pri⁹ creatura in nichilo eſſet. ¶ Queſtio. vi.

Sexto q̄ritur: vtrum relatio creature ad deum in rõne cauſe ſit eadẽ creatura. Q꜄ non. Aug. v. de tri. c. i. In reb⁹ creatis q̇ḋ nõ ſcḋm ſubſtantiã dicit / ſcḋm accñs dicit: ſꝫ relatio creature ad deum vt ad cãm non dicit ſcḋz ſubſtantiã: q꜄ ſic diceretur ad ſe ſcḋm illaz. ⁊ hec videt ratio Simpli. vlti. c. illius capituli ſuper predi. igitur eſt accidens. igitur non eſt idẽ ꝙ creatura. Item. iiij. methaphiſice. Infert philoſoph⁹ ꝯtra ponentes omĩa apparentia eſſe vera ꝙ oĩa eſſent ad aliquid ⁊ manifeſtũ eſt ꝙ nõ eſt incõuenĩẽs oĩa eẽ ad aliq̇d denominatiue: ſed non eſſentialiter: Sed ſi relatio creature ad deum vt ad cauſã ſit idẽ ꝙ eſſentia creature: ſeq̇tur ꝙ oĩa ſunt eſſentialr ad aliq̇d. Item: p̄dicamenta ſunt primo diuerſa. q꜄ ſi non eẽnt: eſſent differẽtia. q꜄ q̇ differunt: ⁊ in aliquo cõueniunt ſũt differẽtia: ⁊ ſic p̄dicamenta eẽnt ſpecies. Igitur nichil idẽ q̇ḋ eſt in vno predicamento eſt: ẽ ĩ alio relatio creature ad deum eſt ĩ p̄dicamento relationis eſſentie creature eſt in genere ſubſtantie ſaltem alicuius. ¶ Oppoſitũ. eſſentiali⁹ dependet effectus a cauſa p̄ma q̃ a cauſa ſecunda: ſꝫ habitudo cãti ad cauſã ſcḋam non eſt res alia a natura toti⁹ cauſati: q꜄ contradictio eſt ꝙ ſit natura totius cãti vt hominis vl lapidis: ⁊ non ex partib⁹ itrinſecis materie ⁊ foꝛme: ⁊ ille ſunt cauſe ſecũde. igit habitudo ad cauſã p̄mam non eſt aliud ab effectu. ¶ Ad ſecundam queſtionem dicitur p̄mo ꝙ habitudo creature ad deum in ratione cauſe ẽ eadẽ creature. ⁊ ſic eadem ꝙ natã ei⁹ nõ ẽ niſi q̇dã depẽdẽtia ad deũ. Ad hoc allegatur Anſel. monolo. xxi. licꝫ creatura aliquid

ſit in ſe:tamen nichil eſt reſpectu dei: igit̄ videtur ꝙ nichil eſt niſi quedā dependētia ad deum. Ratio ad hoc adducit̄. Omne ens: aut eſt eſſe / aut cui ꝯue nit eſſe: ſolus deꝰ eſt eſſe: igit̄ creatura eſt cui couenit eſſe. omne tale eſt ens participatiue. eſſe igitur formaliter eſt id qḋ eſt ipſa participatione. participatio vō eſt relatio: igit̄ creatio eſt id qḋ ē formaliter relatiōe. Iſtud ſic exponit̄ ſcḋm Boetium in ebdomad. In oī citra pmū aliud eſt qḋ eſt et quo eſt. abſtractū eiꝰ qḋ eſt / eſt aliqtas. abſtractū eiꝰ q̄ eſt ratitudo: ⁊ ipſa formaliter eſt reſpectꝰ ad deū / et nō fundatur in re rata: qꝛ ratitudinē tm̄ pcedit aliquitas q̄ ē res a reoꝛ reris: ⁊ iſta non diſtinguit̄ cōtra ficta: ita ꝙ pmo ē rō rei vt ḋr a reoꝛ reris: et iſta eſt ratio rei opiabilis. Scḋo eſt exēplatū: hoc eſt rō rei exēplate q̄ ḋr res rata. Tertio eſt eſſe exiſtentie. Et ſi q̄rat̄ ab iſtis qḋ fundat iſtā relationē q̄ ḋr ratitudo / nō aliqtas: qꝛ nichil ē: ⁊ relatio realis fundat̄ in re vera. ¶ Dicūt ꝙ relatio eſt duplex Quedā ē adueticia: ⁊ ḋr relatio accidētalis. Quedā eſt relatio ſubſtātialis ꝯſtruēs fundamētū ⁊ nō pſupponēs. huiꝰ ē hec relatio ratitudīs accidētal̄ nō pſupponit fundamentū. Iſta diſtictio patet p ſimplicitū ſup pdicamēta. ¶ Cōtra illud pmo ē auctoritas aug. vii. de tri. ij. De qḋ refert̄ ad aliqḋ excepto relatiuo. ⁊ in pncipio tertii. Si nichil eſt ad ſe: nichil eſt ad alterū: igit̄ eſſentia creature nō ē ſola depēdētia. ¶ Itē: ſi relatio nō fundat̄ in aliquo tā nō eſt relatio: qꝛ diuīa relatio vbi minime videt̄ fundat̄ in aliqḋ: illḋ igit̄ ī q̄ fundat relatio: aut ē abſolutū aut relatiuū. Si abſolutū: igit̄ tale ē ad ſe: igitur ratio formalis eius eſt ꝙ ſit ad ſe: non igitur eſt formaliter ad aliud. Si illud in quo relatio fundatur eſt relatiuū. Adhuc q̄rā de iſta relatiōe: aut fundatur in abſoluto: aut in ꝯparato. ⁊ ſic vel erit pceſſꝰ in infinitū: vel ſtabit̄ ad quā relationē q̄ fundabitur in abſoluto: ⁊ tūc illud nō erit formalit̄ ad aliud. ¶ Itē: īpoſſibile ē ꝙ illud qḋ īcludit formaliter ad aliud ſit formaliter ad ſe: igitur ſi creatura ſit formaliter ad ſe: nō eſt tm̄ reſpectꝰ vel depēdētia. ¶ Itē: diffinitio pfecta explicat eſſentiā diffiniti: ſed diffinitio lapidis pfecta nullā relationē dicit: qꝛ vt pfecta eiꝰ diffinitio ꝯſtat ex gñe ⁊ differētia q̄ ſunt in genere ſubſtantie p reductionē: igit̄ illa diffinitio cōpetit lapidi vt ē in gñe ſubſtātie ⁊ vt ſic: eſt pmo diuerſa a q̄libet qḋ eſt in gñe relatōis. ¶ Itē: que diſtinguūtur formaliter ⁊ ſpecifice: nō ſunt aliqḋ idīſtinctū formalr̄ ⁊ ſpecifice: ſꝫ diuerſe creature vt hō ⁊ lapis. hō ⁊ albedo: diſtiguunt̄ formalr̄ ⁊ ſpecifice. Creatio vero nō eſt alteriꝰ rōnis ſpē in diuerſis fundamētꝭ ſiue tenet̄ lapis ſiue hō ſicut albedo in homie ⁊ aſino. ¶ Item: vna natura formalr̄: non ē plura formaliter: ſꝫ vna res hꝫ multas relatiōes ad deū: qꝛ eſt exēplata / cauſata / nūc alia eſt relatio creature ad deum in rōne cauſantis effectiue. Alia ī rōne exēplātis. Alia in rōne finis qꝛ diuerſe relatiōes ſecūdum rōnem correſpōdent iſtis in deum ꝯparatiōe ad creaturā. ¶ Itē: ſequit̄ magis mirabile ꝙ aliqḋ ponit̄ in trinitate. qꝛ mirabiliſſimū ibi eſt ꝙ in vna eēntia abſoluta ſunt tres perſone realiter diſtincte: ſꝫ ſm̄ banc viā creature realiter diſtīguūtur: ⁊ non in abſoluta eſſentia. et tūc ſunt multe / nō tm̄ numero: ſꝫ ſpē / ⁊ gñe. ¶ Itē: de mō ponēdi cum dicitur ꝙ abſtractum eſt q̄ aliquid eſt ratitudo: ⁊ dicitur ꝙ aliquitas tantum pcedit ratitudinem: ⁊ illud exemplatum dicitur eſſe quidditatiuū. quero igitur in quo fundatur iſta ratitudo. Si in aliquitate. ⁊ iſta realitas aliquitatis non eſt niſi realitas opinabilis que non diſtinguit̄ a fictis. igitur illa aliquitas nichil eſt ſecundum ſe igitur ratitudo que fundatur in iſto nichilo nichil ē et ſic creatura que cōſtituitur ex ratitudine ⁊ aliqtate habet in ſe duo nichila ꝯponētia ipſam ſi aliqtas ſit res nō tm̄ opiabilis: ſꝫ ſcḋo mō a ratitudine. Quero qḋ itelligis p ratitudinē: aut illud idem puta eſſe q̄dditatiuū quod pſupponitur exiſtētie: ⁊ tūc idē fundatur in ſe. Si intelligis p ratitudinē eſſe exiſtētie: igitur nō prꝰ eſt res rata ante eē exiſtentie: quod tm̄ negatū eſt prꝰ. ¶ Ad pmū p iſta opiniōe cū ḋr creatura nichil ē in ꝯpatiōe ad deū Dico ꝙ iſta debet ſic itelligi ꝙ negetur ꝯpatio nō ſic ꝙ affirmetur nichil de creatura in comparatione ad quodcūqꝫ: quia reſpectu nullius pure nichil eſt. Sed ſic intelligendo creatura non eſt aliquid in comparatione ad deum: qꝛ non eſt comparabilis deo: et hoc eſt verum: qꝛ ſcḋm quamcunqꝫ pꝛoportionem determinatam accipitur ſemper ſcḋm ampliorem excedit deus creaturam: tamen creatura aliquid eſt cuicunqꝫ cōparetur ⁊ non ſola dependētia. Et cum dicitur poſtea per Auicennam ꝙ omne quod eſt aut eſt eſſe / aut cui conuenit eſſe Cōcedo: nam lapis eſt cui conuenit eſſe / ⁊ p participationem. ſed non ſequitur ſi habet eſſe p participationem: igitur participatiue formaliter habet eſſe. ſed participatio bene requiritur: qꝛ omne cauſatum cauſatione habet eſſe: nō tamen eſſe formaliter ipſa cauſatiōe: licet cauſatio reqratur. ¶ Aliter dicit̄ ad queſtionē oīno cōtrario modo ꝙ relatio creature ad deū vt ad cauſam eſt ſimplr̄ aliud a creatura ⁊ accidēs ſibi. Ad hoc adducit̄ Aug. v. de trini: v. vt prꝰ. ⁊ .xix. vbi dicit ꝙ ē ſꝫ accidēs eiꝰ ad qḋ dicitur. ⁊c̄. Dico tm̄ ad queſtionem ꝙ relatio lapidis ad deū tāq̄ ad cām non ē aliud a lapide neqꝫ eſt idem formaliter ⁊ adequate. ¶ Primum patꝫ qꝛ ſi dependentia ad deum eſſet aliud a natura lapidis. igit̄ eſſet naturaliter q̄ddam poſteriꝰ lapidis conſequēs ē falſuꝫ. quia tunc poſſet ſine ꝯdictione lapis eſſe ſine dependentia ad deum: ⁊ per ꝯſeqns ſine contradictione poſſet eſſe ſine deo: quia quod poteſt eſſe ſine dependentia: pōt eſſe ſine termino dependentie. Prima ꝯña patet. qꝛ ſi dependentia lapidis ad deū eſt aliud a lapide. igitur non poteſt eſſe prius naturaliter iſta eſſentia abſoluta ī qua fūdatur: neqꝫ ſimul natura propter idē. qꝛ fundamentum preſupponitur natura relationi quando ē res alia: igitur neceſſario foret poſterius naturalit̄. Sꝫ ſi poſteriꝰ naturalr̄: igit̄ pt eē eēntia lapidis ſine iſto poſteriori abſqꝫ ꝯdictiōe qꝛ. vii. metb. Subā pcedit oē accñs tempe. ⁊c̄. Hoc eſt ex pte eius non eſt cōtradictio quin pcedat oē accñs ⁊ hec relatio po-

nitur accidentis. ¶ Cõtra illud arguit: ꝙ rõ nõ concludit: quia ſi in eſſentia diuina ē relatio rõnis: igitur eſt idem ꝙ eẽntia diuina: ꝯñs ē falſum: q2 q̇cq̇d eſt idē rei eſt res. igitur ſi relatio rõnis in deo ē idē eſſentie diuine: igitur ē res: igitur ē relatio realis. Prima ꝯña p3: q2 ſi in eſſentia diuina eſt relatio rõnis ꝯtradictio ē eſſentiā diuinā eē ſine iſta relatione: quia ſi non igitur intellectus dei qui comparat eẽntiam ad aliq̇d põt de nouo eam comparare ad illud: ꝛ tũc ꝯtingẽter ꝛ nouiter eam cõparat. ꝛ tũc poſſet intellectus de nouo intelligere: ꝛ tunc nõ eſſet intellectus diuin⁹. igit̃ ſi res que non põt eſſe ſine contradictione abſq3 aliqua re: ex hoc eſt idem cũ iſta ꝛ nõ aliud: ſequit̃ ꝙ relatio rõnis in eſſentia diuina ē idem ꝙ eſſentia diuina. ¶ Dico ad illud ꝙ relatio rõnis in eſſentia diuina ē q̄ ineſt eſſentie ꝑ intellectũ diuinũ non ꝑ intellectu3 creatũ: q2 talis relatio rationis eſſentie diuine ē in intellectu creato: ideo licet ſit alia relatio rõnis in eſſentia diuina per intellectum diuinum nõ cõcludit̃ eē eadē eſſentie diuine ꝑ rationem prius poſitā: quia aliquādo contradictio eſt rem eſſe ſine alia re ab extrinſeco aliquando vero ab intrinſeco. Exẽplũ primi ſcdm philoſophos celũ eſſe ꝛ non moueri fuit cõtradictio: ita ꝙ cõtradictio eſſet ponere celũ mobile et motum ſibi non ineſſe. Iſta ꝯtradictio nõ foret ab intrinſeco ex parte celi: q2 nichil intrinſecũ ē repugnans nõ motui: ſed ab extrinſeco fuit iſta contradictio. puta mouẽs non mouere. Exẽplũ ſecundi: ꝙ compoſitũ ex materia ꝛ forma ſit abſq3 partib⁹ Primo mõ ē repugnātia in ꝓpoſito: q2 iſta relatio rationis que ineſt eſſentie diuine nõ ſibi ineſt rõne eſſentie: q2 ſi non haberet intellectũ: ſed eſſet ſicut ſol. vel eſſentia remanſiſſet: ꝛ iſta relatio ſibi nõ ineſſet: ideo cõtradictio eſt extrinſece rõ intellect⁹ diuini: quia non põt nouiter operari. Sed ratio ꝑma de lapide procedit de cõtradictione ab intrinſeco: quia cõtradictio eſt ex parte eē lapidis ꝙ maneat ſine deo. Secũda ratio ad ide3. illõ qȯ eodē modo conuenit multis vel omnib⁹. ſic eodē mõ qȯ vel oībus accidit: vel nulli. nulli īeſt accñs niſi ſit omnib⁹ accidens. Sed dependẽtia creature ad deũ: eode3 modo ineſt omnibus: ita ꝙ ſi vni inſit accidentaliter ꝛ cuilibet creature. ꝛ ſi eſſentialiter vni eſſentialiter omnib⁹. non dico eſſentialiter primo modo: ſed eodē mõ omnibus q̄tũ ad accidere ꝛ non accidere: q2 non eſſentiali⁹ habet vnũ cauſatũ ad deu3 dependentiā q̈ aliud q̄tũ ad hoc impoſſibile ē vnũ cauſatũ eſſe ꝛ nõ dependere ad deũ. Et manifeſtũ eſt ꝙ dependẽtia non ineſt ſibi accidẽtaliter: igitur nulli creature ineſt accidẽtaliter. igit̃ ē idē ꝑmo modo: vel ſecundo cuilibet cauſato. Tertia ratio ad idē. Si depẽdentia creature ad deũ eēt aliȯ a creatura. igitur eēt natura cauſata. ꝛ ꝑ ꝯñs iſta dependet ad deũ. Quero de iſta depẽdentia. aut alia dependentia dependet. aut eadem. Si alia: igit̃ ꝓceſſus in infinitũ. ſi eadem. igitur pari rõne ſtandũ in primo q̄tũ ad hoc ꝙ ſicut ſecunda depẽdẽtia nõ põt eſſe ſine dependentia ad deũ: ita nec alia creatura: igitur ſaltem dependẽtia ē eadem creature ſecundo mõ ꝑ ſe. l3 nõ ꝑmo mõ. ¶ Scȯ3 ꝑncipale p3 ꝙ relatio creature ad deũ in rõne cauſe eſt eadē creature formaliter ꝛ adequate: q2 illa ē idẽtitas q̇dditatiua. ita ꝙ ſi diffiniret̃ vnũ caderet in alteri⁹ diffinitione. vel eēt penitus idem: vt dictum ē in ꝑmo lib. ſed reſpectus nunq̄ cadit in diffinitione abſoluti: ideo abſolutũ nunq̄ eſt idem formaliter reſpectui: neq3 poteſt iſta relatio eſſe idem creature adequate vel preciſe. quia cum multa continẽtur in eodem vnitiue: hoc non eſt ex perfectione contenti: ſed continentis: quia nichil quod continetur ī alio inq̄tũ ꝯtinet̃ eſt ꝑfectius q̈ ſi eſſet accidens. Sed tota ꝑfectio accipitur a ꝯtinenti: ſicut p3 de paſſionibus entis: quia ibi eſt identitas cũ diſtictione formali et quidditatiua: ita ꝙ vnum inq̄tu3 cõtinetur in alio inq̄tũ continet̃ vnitiue in ente: nõ eſt perfectius q̈ ſi eſſet accidens. igitur identitas ꝑ̄ciſa non eſt continẽtis ad contentũ inq̄tum continetur. igitur ſi iſta relatio creature ad deum ē idē creature: hoc erit ex perfectione fundamenti cõtinẽtis ꝛ nõ relationis cõtente: igitur alia eſt formalis rõ creature ꝛ relationis. ita ꝙ ſunt relationes eorũ formaliter diſtincte: ita non potẽtialiter. ita nõ virtualit̃. ita inconfuſe. ſed ſi illa depẽdentia eſſet inherẽs lapidi ſicut accidẽs ſibi. ita ꝙ nõ magis ſunt ratiões formales creature et illius depẽdentie indiſtincte actualiter ꝓpter hoc ꝙ fundamentum continet tales relationes vnitiue q̈ ſi iſta relatio eſſet accidẽs creature. ſicut iſta actualiter diſtinguit rationes formales ꝓpter perfectione3 fundamẽti: ſimiliter ex imperfectione fundamẽti ē ꝙ non poteſt eſſe ſine tali dependẽtia. Qȝ autem poſſit eē talis identitas īter formaliter diſtincta. p3. Aliter enim oporteret dicere ꝙ bonitas ꝛ vnitas ſunt accidentia enti. ꝛ tunc q̄tũcũq3 ſepares illa adhuc ī illo qȯ remanet reperies bonitatem ꝛ vnitatē: ꝛ tunc idē eēt dicendum de illa bonitate ꝛ vnitate. vel ſequitur ꝙ iſte non ſunt paſſiones reales entis. ſed erũt tantũ ficte ab ītellectu. Patet igitur ꝙ illud qȯ vnitiue cõtinetur in alio: nõ eſt idem formaliter et adequate. ¶ Ad primum principale. dico ꝙ Aug. vocat qȯlibet mutabile accidens aliquo modo ꝙ eſt ſic mutabile ꝙ ꝓprie ē amiſſibile: q2 quelibet creatura aliquo modo mutabilis ē: ſed nõ ſic amiſſibilis: ſicut accidens quod poteſt deſtrui manente ſubiecto. iõ dicitur accidẽs ſecũdum ipm ibidē ꝙ neq3 dicitur in quid et eſt mutabile: hoc eſt deſtructibile manẽte natura in qua eſt. nũc aũt nec relatio nec ī creatura / nec ī diuinis dicitur in q̇d. tamē relatio in diuinis nõ eſt deſtructibilis. relatio q̄ eſt creature ad deum in rõne cauſe aliquo modo deſtructibilis eſt. ſed non poteſt deſtrui ꝓprie. hoc eſt amitti. q2 non poteſt creatura manere poſt durationem neq3 naturam accidentis: igitur ꝓprie dictum aliquo modo eſt amiſſibile: ita ꝙ licet ſubiectum nõ põt manere poſt durationem. poteſt tamen manere natura. ſed ꝑcedit accidens natura. relatio tamen creature ad deũ nõ põt deſtrui niſi ſimul natura deſtruitur creatura. Sic igitur loquitur Auguſti. de accidente: ꝙ quodcunq3 amiſſibile vel proprie / vel tan

ꝓprie.quando ſimul natura deſtruitur ⁊ illud in
quo e.⁊ neutro modo poſſunt relationes diuine eē
amiſſibiles:iō triplex ē differētia et in pͥmo gradu
ſunt relationes diuine. In ſecūdo gradu dependē-
tia creature ad deū. In tertio gradu accidēs ꝓprie
amiſſibile. ¶ Ad aliud: ꝯcedo ꝙ nō eſt incōuenīēs
quodlibet eſſe ad aliquid denominatiue:ſed forma
liter nullum abſolutū eſt reſpectus:illud tamen ſe-
quebatur cōtra illos qui ponebant omnia apparē
tia eſſe vera:quia ipſi dixerunt ꝙ veritas et eē rei
conſiſtunt in apparere:⁊ tunc omnia eſſent forma
liter ad aliquid. ¶ Ad aliud:cum dicit̄ pᵉdicamen
ta ſunt pͥmo diuerſa pōt dici ꝙ hoc eſt verū q̄tū ad
ratiōes formales ⁊ quidditatiuas:⁊ tūc poſſet ſu-
ſtineri ꝙ diuerſa p̄dicamenta poſſunt idem eē iden
titate:ſed nō formaliter:dico tamē aliter ꝙ quecū
qʒ cōueniunt enti anteq̄ꝫ diuidit̄ in genera compe
tit ei:non vt in vno genere.ſed vt tranſcendēs. hu
iuſmodi autem oīa ſunt tranſcendētia:iſti igitur re
ſpectus creature ad deū ex quo cōpetūt omni crea
ture:igit̄ competūt enti anteq̄ꝫ diuidatur in decem
et per ꝯñs ſunt relationes tranſcēdentes ⁊ nō ī ge
nere relatiōis nō plus q̄ꝫ relationes diuine. ¶ Ad
primam queſtionem dico ꝙ in lapide vel quacūqʒ
alia creatura eſt eēntia ⁊ reſpectꝰ et ad pͥmam cau
ſam.ſimiliter ad triplicem cauſam:⁊ ordo ad nō eſ
ſe p̄cedēs:⁊ hoc natura vel duratione.ſimiliter ad
non eē p̄cedens:vel mediate vel immediate.ſi igit̄
huic toti aggregato imponitur hoc nomē creatio.
nomen ē vnum:ſicut hoc nomē hilias de toto bel-
lo troiano:res tamē ſunt multe ſicut ſi loquamur
de reſpectu lapidis ad primam cauſam efficientē
illa creatio eſt cōſeruatio.vt dictum eſt heri.ſi loq̄-
mur de reſpectu ad nō eē: ſiue precedens duratio-
ne:ſiue natura mediate ſiue immediate.dico ꝙ nō
eſt idem realiter cū creatura:qꝛ illud nō eē p̄cedēs
nichil eſt et ad nichil non eſt relatio realis:qꝛ hec
eſt cauſa quare contradictio nō eſt relatio realis.
igit̄ illa relatio nō poteſt eē eadem rei. qꝛ non res
non eſt eadem rei.⁊ iſta rō nō cōcludit de motu.ſed
de generatione:qꝛ motus nō habet terminū a quo
ſimpliciter non eē:ſed gn̄atio.Scdͦo probo idē:ſcꝫ
ꝙ reſpectus ad non eē.p̄cedens non ē idem creatu
re:qꝛ termino non exiſtente non eſt ad ipm̄ relatio
realis.ſed creata re non eē p̄cedens eſt non exiſtēs
igitur ad ipm̄ non ē relatio realis actualis:⁊ illa ra
tio concludit de motu ſi ē ad terminum ꝙ non ē re
latio realis actualis.dicit ſecūdū hoc relatio pͥoris
ad poſterius non ē realis actualis:qꝛ quando prius
eſt poſterius tēpore non eſt exñs prius non ē exñs
igitur inter ipa nō erit relatio realis actualis. Dico
igitur ꝙ exiſtēs non depēdet a non exiſtēte:nō di-
co a correlatiuo:quia illud coexigit:ſed non ponit̄
relatio realis actualis niſi extrema ſit exiſtētia.igi
tur reqͥrit fundamentū exiſtens tm̄:⁊ p ꝯñs nō po
teſt eſſe niſi oppoſita relatio ſit:⁊ p ꝯñs iſtius rela
tionis opʒ fundamentū eſſe ⁊ terminum.ideo ꝯce
do ꝙ prioris ad poſterius duratione: nec ecōtra ē
relatio realis actualis:ſed ſi eſt actualis tātum erit
in intellectu accipiente prius ⁊ poſteriꝰ vt ſic. nec

valet dicere ꝙ quando poſteriꝰ ē adhuc eſt priꝰ ſub
ratione prioritatis:quia hoc non eſt niſi prius eſſe
prius:ideo cum relatio actualis realis coexigat fū
damentū ⁊ terminum realem ⁊ actualiter tantum
erūt ille relationes reales potentiales:vel in ītel-
lectu actuales Dicit ſunt ne relationes rōnis:dico
ꝙ intētiones prime ſunt in intellectu p cauſationē
rei.ſed intētiones ſecūde cauſant̄ per actum intel-
lectus:ideo reſpectus q̄ eſt in intellectu p cauſatio-
nem rei.⁊ non p cauſationē intellectus non ꝓprie
eſt relatio rationis.ſed prius ⁊ poſterius ſunt in in
tellectu p actionem rei in intellectu. ⁊ non per ītel
lectum ꝯparantem tantum.iō dico ꝙ creatio vt di
cit ordinem ad obiectū nō eſt idem ꝙ creatura ne-
qʒ ꝓprie eſt aliud.qꝛ idē et aliud ſunt dr̄ntie entis.
⁊ relatio vt dicit ordinem ad oppoſitū non ē ens:
ſed vt dicit habitudinem ad deū efficientem.ſic eſt
idem ꝙ creatura:licet non formaliter ⁊ ſemp ma-
net q̄diu creatura manet. ¶ Ad primum princip
le:dico ꝙ auctoritas Auicenne cōcludit ꝓ pte quā
teneo.qꝛ Auicēna loquit̄ de p̄cipua rōne quiddita
tis.vn̄ ſicut vult p aliam itētionem dicit̄ quidditas
ſubſtātie ⁊ relationis.⁊ intelligit idē ipe p aliā itē
tionē ꝙ ego dico p aliā formalitatē.iō cocedo ꝙ
creatio nō ē idē formaliter ꝙ creatura. ¶ Ad alīo:
concedimus ꝙ ille reſpectus qui eſt idem creature
ſemp manet manente creatura. Et ſi dicas quare
dicitur tūc creari.cū res pͥmo eſt: ⁊ non nūc/ qꝛ vt
communiter accipit̄ creari:vt ſignificat iſtū reſpe-
ctū cū ordine imediate ad nō eſſe ⁊ ſic nō eē eſt idē
cū lapide:ſed tm̄ eſt in pͥmo inſtanti ordo ad nō eē
immediate p̄cedens ⁊ nō nūc. ¶ Ad aliud: cōcedo
ꝙ ſicut poteſt reparare eundē angelū vel hominē:
ſic poteſt eandem creationē q̄ eſt idē cum angelo.
ſed dictū eſt in materia de reſurrectione de mater-
nitate q̄ non remāſit eadē numero beate virginis
ad xp̄m in triduo:⁊ tamen eadem numero fuit re-
parata xp̄o reſurgente/nec ꝯcludit rō de motu vel
mutatione quin poſſet eadē mutatio redire:⁊ ideꝫ
motus:qꝛ ꝯtinuitas nō eſt de eſſentia motꝰ:qꝛ acci
dit eidem parti ꝙ cōtinuatur p̄cedenti vel non.vn̄
de eadem pars eſſet ſi rediret nō continuata pͥme
que priꝰ fuit cōtinuata. Preterea:hoc in alio defi-
cit:quia illa creatio q̄ habitudo eſt creature ad ef-
ficientē que eſt eadeꝫ creature nō eſt mutatio ſicut
illa habitudo q̄ eſt ad non eē p̄cedēs.ſi aliqua crea
tio ſit mutatio. ¶ Ad aliud: ꝯcedo ꝙ in igne gn̄ato
ab igne.ſed ē natura ignis:ſic etiam creatio que eſt
habitudo ignis generati ad deū. Et cum dicit̄.igit̄
ille ignis creatur ab igne:non ſeqͥtur quia non a q̄-
cunqʒ agente ē creatio paſſio creatur genitum.ſed
illud agēs creat a quo ē creatio paſſio: vt a primo
agente:nūc ignis generatus ab igne ē a deo :vt ab
agente primo.⁊ ab igne:vt ab agente ſcdͦo ¶ Ad
aliud:cum dicit̄. Mutatio differt a termino.dico ꝙ
ignis genitus habet multiplicem habitudinem et
nouam.eſt enim ibi vna habitudo creature ad effi-
ciens.alia ad non eſſe p̄cedens alia materie ad for
mam:alia econtra.alia partis ad totum.alia econ
tra.alia totius ad partes:alia econtra.⁊ totum no

num eſt: ⁊ ab agente ſunt iſta oīa. ſed mutatio non dicit aliquid nouum qd̓ ſit in toto: quia totum non precfuit ⁊ mutatio requirit illud in quo ē alit̃ ſe habere q̃ prius ſecũdum informari nõ ſecũdum īformare: qꝛ ſic forma mutaretur cũ perficit materiam totum igit̃ non mutat̃ nec forma mutatur. ſed ſola materia. ideo ſoli⁹ ei⁹ erit mutatio cum generatur ignis. nũc autem materia habet multiplicẽ habitudinem: puta ad compoſitũ ad formam ad agẽs habitudo eius ad compoſitũ nõ poteſt eẽ mutatio: qꝛ mutari duo dicit. ſ. ſe habere ⁊ aliter ſe habere: iõ habitudo materie ad formam dicit̃ vno mõ mutatio. qꝛ ſe habere eſt per formam: ⁊ aliter ſe habere q̃ prius. ⁊ nõ ſemper habitudo materie ad formaꝫ eſt mutatio: tum qꝛ talis poſſet eẽ eterna forte. tum quia q̃diu manet ſub forma habet habitudinẽ ad eam et non mutat̃ niſi in ṗmo inſtanti receptionis ideo mutari dicitur ſecũdum habitudinẽ ad formã: vt dicit ordinem illius habitudinis ad non eſſe ṗcedens immediate. Et ſi cũ hoc adhuc dicit habitudinem ad agẽs: tũc debet dici ꝙ habitudo materie ad formam eſt mutatio ſub habitudine ad non eſſe precedens immediate recipit formam ab agente. Sed nulla iſtarum habitudinum eſt eadem cũ termino. qꝛ ſi aliqua eſſet maxime eẽt habitudo materie ad formam. ſed iſta nõ eſt eadẽ cum termino: qꝛ ex quo illa habitudo eſt in materia: vt in ſubiecto non eſt idem cum termino. quia non eſt idem cum forma quam recipit materia. nec per conſequens habitudo materie ad compoſitũ: nec multo forti⁹ habitudo materie ad agens: neqꝫ inq̃tũ dicit habitudinem ad non eẽ ṗcedens: qꝛ ille termin⁹ nichil eſt: concedo igitur maiorem vniuerſaliter ꝙ nulla mutatio nec habitudo eſt eadem cum termino. Et cum dicitur in minori ꝙ creatio eſt mutatio. nego: Ad ꝓbationem cũ dicitur. in omni genere eſt vnũ primuꝫ: poſſet dici ꝙ nõ oportet ꝙ omnia illa que reducuntur ad illud primũ ſint euidẽ generis proximi. ſicut in coloribus et in aliis de quibus exẽplificatũ eſt in inſtãtia. iõ licet mutatio concurrat vbi eſt partialis ꝓductio. nunq̃ tamen vbi eſt totalis: cum ibi nichil aliter ſe habeat. vel põt dici ꝙ gñatio que eſt ad eius perfectiſſimũ quod poteſt haberi per generationem ē prima mutatio. neqꝫ oportet ꝙ ipſa conueniat omnib⁹. ſed ſufficit ꝙ i ipſa veriſſime ſaluetur ratio mutationis ⁊ verius ſaluat̃ i tali generatione q̃ in motu celi. qꝛ licet motus celi ſit primus in genere motuũ in ratiõe mẽſurãdi: nõ tamen ſaluatur veriſſime ratio mutationis: qꝛ q̃to verius aliquid aliter ſe habet: ⁊ tanto verius q̃to realius eſt: qꝛ de nouo habet. ¶ Ad ſecundam probationem minoris cum dicitur: termini generationis non ſunt maxime. oppoſiti: dico ꝙ ſic q̃tũ poſſunt eẽ termini mutationis: qꝛ ſi alt⁹ termin⁹ ſit pure: vel non poſſit eẽ terminus mutationis. Preterea hic licet termini generatiõis nõ ſint illa ampla omnia: ſed termini creationis. ē tñ illa vere oppoſita. ita enim vere oppoſita ſunt ṗuatio et habitudo: q̃tũ ad hoc ꝙ ṗuatio tollit totum habitum: ſicut ſunt ꝯtradictoria oppoſita cũ de pluribus poſſunt dici oppoſita ꝯtradictorie q̃ ṗuatiue. ideo licet ſint ampliora oppoſita. non tamen veriora.

¶ Queſtio. vii

Septimo queritur: vtrũ relatio creature ad creaturã ſit eadẽ fũdamẽto. Q ꝙ ſic. relatio creature ad deũ ē eadẽ fũdamento. igit̃ relatio ad creaturã. añs ꝓbatum eſt queſtione ṗcedente. ꝯſeq̃ntia probatur dupliciter. Primo ſic. habitudo effectus ad cauſam eſt vna. igitur eadem ē ad cauſam primã. ⁊ ſecundam qꝛ vna igit̃ eadem relatio ē creature ad cauſam ꝓximã ⁊ ad cauſam ṗmã. Secũdo ſic: effectus nõ habet habitudinẽ ad cãm ṗmã niſi per mediũ: qꝛ habitudo extremi ad extremũ nõ erit niſi ꝑ medium: igitur iſta habitudo que ē creature ad deum ē creature ad cauſam ſecũdam: ⁊ vna nõ ē alia ab eẽntia creature. igit̃ nec alia. ¶ Item: paſſiones oſtẽſe in geometria nõ ſunt paſſiones abſolute: ſed relatiue cũ neceſſario inſint ſubiectis. igit̃ non ſunt res alia a ſuppoſitis: qꝛ prius natura põt eẽ ſine poſteriori quolibet natura abſoluta: igit̃ nulla paſſio neceſſario inherẽs ſuppoſito ē res abſoluta alia a ſuppoſito. Itẽ: ſi eſſet res alia: igit̃ iherẽtia ſua eẽt alia ab inherẽtia fundamẽti. ꝯñs ē falſum. qꝛ. vii. metha. accidẽs nõ eſt ens niſi qꝛ taliter entis. Preterea: hic querendũ eſſet de inherẽtia illi⁹ relationis vel erit proceſſus in infinitũ: vel ſtabit̃ ꝙ inherẽtia relationis nõ eſt alia ab inherẽtia fundamẽti. ¶ Itẽ: materia recipit formã ibi: igit̃ ē potentia receptiua ad formam quã recipit. Quero igit̃: aut ille reſpect⁹ ē idem cuꝫ eſſentia materie: ⁊ tũc põt reſpectus eſſe idem cũ fundamẽto. aut ē res alia: ⁊ ꝑ ꝯñs mediat inter materiã et formã: ⁊ tũc nõ erit forma ſubſtantialis ṗmus act⁹ materie. ¶ Oppoſitũ. Paſſio nõ eſt ideꝫ cũ ſubiecto primo mõ. ſed ſecũdo. ſed paſſiones abſtractorum ſunt relatiue: quia vt habetur in ṗdicamentis maxime ꝓprium eſt q̃titati ſecundum ipſam equale vel inequale dici ⁊ qualitati ſĩle vel diſſimile. ¶ Itẽ porphiri⁹ Accidens ē qd̓ adeſt et abeſt ⁊c. Sed relatio creature põt adeſſe ⁊ abeſſe fundamẽto manẽte. ¶ Dicit̃ ad queſtionẽ ꝙ relatio realis creature ad creaturam non ē res alia a fundamento: ſiue hoc ſit ꝑ ſubſtractionem fundamenti ſiue ꝑ caracterizationẽ. illud ꝓbat̃ ṗmo ſic. relatio ꝓprie transfert̃ ad diuina ⁊ non poteſt ibi eſſe res alia a fũdamẽto ꝓpter ſimplicitatem. igit̃ non repugnat relationi ꝓprie ꝙ ſit idem cũ fundamento. Itẽ: albũ ſimile nõ ē compoſiti⁹ q̃ albuꝫ ꝑ ſe. Sed ſi ſimilitudo diceret rẽ aliã ſimile eẽt compoſituꝫ ex re ⁊ re. ¶ Item: ſi eẽt res alia. igitur cuicunqꝫ adueniret illud mutaretur: qꝛ pri⁹ fuit ſub ṗuatione eius: ⁊ iã actu habet. ſed ꝯñs eſt cõtra philoſophum. v. phi. ad relationẽ nõ eſt mot⁹ nec mutatio. Itẽ. ſi ſit res alia. igitur haberet propriũ i eſſe aliud ab ieẽ fundamẽti: qꝛ ex quo nõ eſt ens per ſe ⁊ in ſe ē ens in alio. ſed ꝯñs ē falſuꝫ ꝓpter duo.

tionum ⁊ alioꝝ hoc nō eſſet ſi non eſſent res alie a
fundamētis. Itē: cōmentatoꝛ in li.xii. ꝙ relatio ha
bet eē debiliſſimū: tñ ſecundū iſtum modū eēt rea=
lius vel eque reale cū fundamento. Itē. Auicē. iij.
metha. dicit ꝙ relatio hȝ ꝓpꝛiam habitudinē ⁊ ac
cidentē. Teneo igiẗ ꝙ non oīs relatio creature ad
creaturā ē idem cu fundamento. ſed eſt res alia de
qua cōcludūt ille rōnes ⁊ maxime ṗma de eē ⁊ nō
eē. Secūdo: non q̄libet relatio creature ad creatu=
ram: ſic aliq̇d vel res alia a fūdamēto: ⁊ dico ꝙ ha
bitudo q̄ ē relatio realis creature ad creaturā ē ali
quid ſine cōſideratione itellectus: ita ꝙ neqȝ ē res
rationis neqȝ tñ in itellectu ſicut relatio rōnis cā=
ta in intellectu a re. neqȝ ſicut intētio ſecūda: neqȝ
ſicut intētio ṗma quā cauſat res in intellectu. neqȝ
ſicut vniuerſale: ſed eſt vera res. Preter ēm opera=
tionē intellect⁹ ⁊ in re extra p̄ſupponit omnē ope
rationem intellect⁹. iſtud ꝓbo: qꝛ ſi nō ſequiẗ ṗmo
deſtruunẗ vnitates vniuerſi. qꝛ ſcōm philoſophuȝ.
xii. oꝛdo partiū inter ſe ⁊ ad ṗmū eſt vnitas vniuer
ſi oꝛdo relatio ē: nec ē alia vnitas vniuerſi ⁊ iſtū oꝛ
dinem deſtruēs facit oīs ſubiecti incōnexā. Secū=
do niſi relatio poniẗ res extra: opȝ deſtruere oēm
comparationē: qꝛ partibus diſſolutis totū non eſt
et partib⁹ vnitis totū eſt ⁊ nō poteſt totū eſſe pꝛi⁹
ꝙ̄ nō fuit niſi ꝑ hoc ꝙ aliq̇d aliter ſe hȝ. igiẗ cuȝ oꝛ=
do partiū vt vnio ſit relatio negās iſtam vnionē p=
tium deſtruit oē ꝯpoſitū. Tertio ſequiẗ ꝙ aliter de
ſtrueret cauſalitas cauſe ſcōe: qꝛ impoſſibile ē cām
ſecūdā agere niſi appꝛoximet ad paſſum. igiẗ pꝛi⁹
natura ē appꝛoximatio ꝙ̄ actio: ⁊ nō pōt cā ſecun=
da de nō potēti agere eē potēs agere. niſi aliq̇d a=
liter ſe habeat ꝙ̄ pꝛius: igiẗ ſi appꝛoximatio nichil
reale ſit. igiẗ ꝑ apꝓximationē nihil realiter aliter
ſe hȝ: igiẗ nō ē plus nūc potēs agere ꝙ̄ pꝛi⁹. Quar=
to ſequiẗ ꝙ deſtruitur ſciētia methaphiſica eē rea=
lis non magis ꝙ̄ logica q̄ eſt de ſcōis intētionibus
adiunctis ṗmis ſcōm Auicennā: qꝛ intellectus nō
cauſat in obiecto cognito niſi relationē rōis. igitur
cuȝ paſſiones ibidē tñ ſint relationes niſi ille ſint
res. talis ſciētia nō erit realis vñ cū dicitur q̄libet li
nea recta p̄t eē lat⁹ trianguli certū eſt ꝙ lat⁹ trian
guli non dicit rem abſolutā. vñ ꝙ aliqui dicūt ꝙ in
meth. non eſt bonū. vt dicit philoſoph⁹. ii. me. hoc
non dicit ex intētione: qꝛ q̇cquid dicit diſputatiue
dicit ⁊ nō poteſt arguere ad vtrāqȝ ꝑ rationes non
peccantes in foꝛma verū. ii. metha. ex intētione di
cit contrariū. i. ca. Sic qui dicūt in metha. nō ē bo=
nū falſum dicūt: qꝛ maxime bonū ē oꝛdo in metha
phiſicis eſt oꝛdo. igitur ⁊c. Itē: nō magis eſſet fili⁹
dei incarnatus nūc ꝙ̄ añ aſſumptioneȝ carnis niſi
realiter ſe haberet aliter ad naturā humanā ꝙ̄ ṗus
vel natura humana ad ip̄m: igitur ſi habitudo na=
ture humane ad ip̄m noua non ſit rēs aliqua: ſeq̇=
tur ꝙ non aliter realiter ſe habet nūc ad filiuȝ dei
ꝙ̄ pꝛius: igitur niſi relatio pōitur res extra deſtrui=
tur fides. Item: niſi q̄titas que pꝛius iſoꝛmauit pa
nem aliter ſe habeat nūc ꝙ̄ pꝛius realiter ſequitur
ꝙ equaliter nunc infoꝛmat ſicut pꝛi⁹: qꝛ q̄titas i ſe
non aliter ſe habet nūc ꝙ̄ pꝛi⁹: igitur opoꝛtet ꝙ re=
latio realis ſit aliq̇d reale in ip̄a re extra intellectū
ſine operatione itellect⁹. Dico igitur ꝙ quelibet re
latio q̄ eſt creature ad creaturam realis de qua ille
rationes ꝯcludūt: ē res alia a fundamēto: qꝛ ſi non
deberet dici res: qꝛ modus rei cū ens ⁊ res ⁊ oīa
pꝛedicamēta ṗncipaliter ſolū ſint modi ſubſtantie:
tunc diceremꝰ ꝙ nulla ē res in ſubſtātia. Si igitur
cum hoc ꝙ q̄titas vel qualitas eſt mod⁹ ſubſtātie:
ſtat ꝙ ſit res aliqua et alia a ſubſtātia. igitur mod⁹
realis ⁊ ſi nō ſit ita realis ſicut q̄titas vel qualitas
poteſt tñ eſſe aliqua res: qꝛ inter modos rei aliq̇s ē
minus modificabilis et aliq̇s magis. Dicunt ꝙ ſit
modus realis alr⁹. hoc ſolū eſt ꝓpter caracterizās
et non ꝓpter realitatē ꝓpꝛiā. dico ꝙ hoc non ē ve=
rum: qꝛ q̇cq̇d p̄cedit natura ip̄am habitudinē abſo
lutam: ⁊ ꝑ ꝯñs pertinet ad genus abſolutuȝ. igitur
habet abſolutū foꝛmaliter diſtinguēs ip̄m ab abſo
luto: ⁊ ſicut inter abſoluta ē oꝛdo: vt inter ſubſtan=
tiam qualitatē ⁊ q̄titatē foꝛmaliter diſtinguēs eſt
itrīſecū. ſic iter modos ē oꝛdo ⁊ foꝛma diſtiguēs ha
bitudinē ab habitudine eſt intrinſecū. ¶ Ad ṗmaȝ
rationē ꝓ pꝛima opinione: dico ꝙ relatio q̄ tranſ=
fertur ad diuina nō eſt in genere relationis: nec ſūt
ibi duo genera ꝓpꝛie: qꝛ oē genus eſt limitatum: ſi
cut ꝓ tanto dicuntur duo ṗmi modi p̄dicādi ſimi=
les modis generū vt ad ſe ⁊ ad alterum: ⁊ iſti ſunt
duo pꝛimi modi: nec pꝛopter hoc dicuntur ibi ita
pꝛopꝛie modi alioꝝ generū. vt qualitatis ⁊ quāti=
tatis: licet modus cuiuſlibet p̄dicamenti ſimul poſ
ſet eſſe ibi ṗncipaliter modū paſſionis: qꝛ mod⁹ ad
alterū et ad ſe compꝛehendit oīa. ita ꝙ modus ad
ſe cōpꝛehendit modū q̄titatis ⁊ alioꝛum abſoluto
rum. iō dico q̄cūqȝ ſunt ibi. ſiue ad ſe: ſiue ad alterū
ſunt trāſcēdētia et cōpetūt enti anteꝙ̄ diuiditur in
decem genera. ¶ Ad aliud. cū dicitur cōpoſiti⁹ al=
bum ſimile ꝙ̄ albū: ille ponit ꝙ per aliam intentio
nem ⁊ aliā diſtinguitur ⁊ fundamētū. licet non per
aliam rē ⁊ ip̄e dicit ꝙ in diuinis ꝑſona eſt quaſi cō
poſitū ex eēntia ⁊ relatione et eēntia ſimplex. igi=
tur ſi eēt ibi vera relatio q̄ eſt i pꝛedicamēto poſſet
concedi vera compoſitio ſicut nūc cōcedit quaſi et
ſic ip̄emet haberet cōcedere in creaturis verū com
poſitū ex fundamento ⁊ relatione ꝓpter aliam et
aliam intentionem. Dico igitur ꝙ ſi vocetur cōpoſi
tum ſolū illud q̇ḋ eſt cōpoſituȝ ex abſolutis. nō eſt
album ſimile cōpoſitius ꝙ̄ album: tñ vocādo com=
poſitum q̇ḋ habet in ſe rem aliā ⁊ aliā. ita ꝙ ſi ꝑ ſe
eſt ꝯpoſitio eſt ꝑ ſe vnū ⁊ ſi per accidēs ꝑ accñs ꝯce
do ꝙ albū ſimile eſt compoſitū nō abſolutū ⁊ ꝑ ſe
ſed ꝑ accidēs et ex abſoluto et comparato. ⁊ ſic cō
poſitius eſt fundamētū cū relatione vbi relatio nō
tranſit: ſed eſt res alia ꝙ̄ ſit fundamētū ꝑ ſe. ¶ Ad
aliud: cū dicitur: ſicut eſt res: igitur cui aduenit mu
tatur. dico ꝙ ſi aliter ſe habere ꝙ ponitur in deſcri
ptione mutationis. ſolum dicit aliter ſe habere ad
ſe: hoc eſt ſecundū abſolutum tūc ꝙ cui aduenit no
ua relatio: non opoꝛtet ꝙ mutetur. quia non opoꝛ=
tet ꝙ aliter ſe habeat ad ſe: ſi tamen mutari dicat
aliter ſe habere indifferenter ad ſe ⁊ ad alterū. con
cedo ꝙ cui aduenit noua relatio realis mutatur: qꝛ

aliter ſe habet ad alterum: ꝫ non ad ſe neqꝫ iſtam
vocauit philoſoph⁹ mutationem.v.phi.qꝛ nūq̄ il=
la cōuenit niſi aliq̄d mutet̄ i hoc ꝙ aliter ſe habet
ad ſe vel eius ꝙ recipit vel alteri⁹:ꝛ ideo non ꝓba
uit philoſoph⁹ niſi ꝙ ad ipſam non eſt mutatio pri
mo:tñ loquēdo de reſpectu extrinſecus aduenīēte
non cōcludit ꝓbatio Ariſtotelis quin ꝑ ſe ꝛ primo
terminare poſſet mutationem. ¶ Ad aliō:cū dicit̄
ꝙ haberet ꝓpriū ineē aliud ab ineē albedinis q̄ti
tati ꝛ adhuc ſi ineſt ſimilitudo q̄titati ꝑ albedinē
adhuc aliud ē ineē q̄titatis ꝛ albedinis q̄titatis ꝛ
ſimilitudinis.et cū dicitur.igitur genus relationis
non eēt ſimplex:ſed cōpoſitū ex ineſſe generali in
quo cōuenit cū aliis accidētib⁹ ꝛ ꝓprio ineē ꝙ ēad
illud.non plus ꝯcludit de relatione q̄ de qualitate:
qꝛ ꝑ iſtam rationē genus qualitatis eēt ꝯpoſitū ex
ineſſe generali quo cōuenit cū aliis ꝛ ꝓprio ineſſe
ꝙ eſt qualificare:dico igit̄ ꝙ ineē nō eſt de quiddi=
tate relationis nec qualitatis:nec de eis dictū i q̄d
ſed denominatiue:vñ q̄titas ineſt:qualitas ineſt.ꝛ
nulli eorum competit ieē eſſentialiter dicit illō eſſe
in:ex quo dicit̄ de oībus denominatiue in quo ge=
nere ē:dico ꝙ ſi ineē accidētiū eēt reſpect⁹ intrinſe
cus aduenīēs eēt ſpēs relationis:ꝛ tñ pōt ſpēs vni⁹
generis ꝑdicari denoīatiue de multis generibus:
ſed nō i q̄d: vel ſi ineē eſt extrinſecus aduenīēs qō
verius credo:tūc dico ꝙ in nullo gñe eſt: ſed ē am=
biens nouē genera..ita ꝙ primaria diuiſio entis ē
in ens infinitū ꝛ ens finitū: ens diuidit̄ in finitū de
cem:ꝛ tunc ens finitū diuidit̄ in ens in ſe ꝛ ens in
alio:vel ſubſtātiā ꝛ accidēs:ꝛ tūc eē in:diuidit̄ i no
uem ꝛ ꝑus cōuenit ſibi eē accidēs ꝛ eē in q̄ diuidit̄
¶ Ad aliā ꝓbationē cū dicit̄ ꝙ relatio q̄ immedia
te fundat̄ ſuper ſubſtantiā haberet ꝓprium ineē cō
cedo.eſto ꝙ talis relatio ſit ſi nō ē idem cū funda=
mento.ſed ē de relationibus diuinis ꝛ creature ad
deum in rōne cauſe:ꝛ ſicut cōcedo ibi ꝙ relatio nō
hꝫ ꝓpriū ineē aliud ab eē fundamēti ſic cōcederē
de relatione in q̄titate ſi aliqua eēt ibi ꝑ idētitatē:
et ſic in qualitate:ita ꝙ ibi relatio non ē res alia a
fundamēto nō habet ꝓpriū ineē aliō ꝛ vbi eſt res
alia habet ꝓpriū ieē:ꝛ cū dicit ſimplici⁹ ꝙ relatio
ſubſtantialis nō habet ꝓpriū ineē verū eſt vbi eſt
idem identitate cū fundamēto:ꝛ ſi in aliis hoc ve=
lit:nego eū. ¶ Ad aliō.cum dicitur relatio nō ha=
bet diſtinctionē realem in genere niſi ꝑ fundamen
tum:falſum ē.qꝛ vt prius ꝓbatum eſt plus poſſunt
differre relationes q̄ habent fundamenta min⁹ di=
ſtincta q̄ alie q̄ hñt fūdamēta magis diſticta: ſicut
pꝫ de calore q̄ pōt fundare relationē ſimilitudinis
et relationē que eſt potētie actiue ad paſſiuā.dicit:
licet fundamēta remota differāt vel nō differāt: tñ
ratio ꝓxima fundādi ē magis differēs:qꝛ vnitas i
calore vel albedine ē ꝓxima ratio fundādi ſimilitu
dinem et diſſimilitudinem.ſicut actiuitas in calore
eſt ꝓxima rō fundādi relationē potentie actiue ad
paſſiuam.ꝛ paſſibilitas.ecōtra. ¶ Cōtra :iſta ratio
proxima fundādi.aut eſt idem realiter fundamen=
to.aut nō.ſi ſic.igitur ille rationes fundādi nō ma=
gis diſtinguūt iſtas relationes q̄ fundamenta re=
mota.ſi nō cū ratio fūdādi ꝓxima ſit immediatior
fundamento q̄ relatio fundamēto remoto.igitur
multofortius relatio nō erit idē cum fundamento
recto cū pl⁹ diſtet. Preterea:hec vnitas caloris nō
eſt niſi calor nec actualitas caloris eſt aliud a calo
re.igitur non magis diſtinguūt relationes q̄ calor
ſecūdū ſe. Item:vnitas in albedine nō eſt rō fundā
di:neqꝫ proxima:neqꝫ remota:ſed tñ albedo vel
differentia ſpecifica albedinis:qꝛ ſi vnitas albedi=
nis:vel actualitas potētie actiue eēt ꝓxima ratio
fundandi. Ex quo potentie actiue inq̄tū ſunt acti=
ue ſunt eiuſdē ſpeciei.ꝛ actualitas potentie actiue
in albedine eſt eiuſdem rōnis cū actualitate poten
tie actiue caloris.igit̄ relationes fūdate ſuꝑ iſtas po
tentias actiuas erūt eiuſdem ſpeciei.iō dico ꝙ rela
tiones communes nō ſic habēt ꝓximas rationes
fundādi.ſicut ille doctor ponit.videlicet ꝙ equali=
tas fundatur in vnitate in q̄titate: ꝛ ſimilitudo in
vnitate qualitatis identitas ſuper vnitatē in ſubſtā
tia et relatio potentie actiue ad paſſiuam ꝛ actuali
tate potentie actiue:et oppoſite relationes i oppo
ſitis rōnibus fundandi.immo dico ꝙ in eodē fūda
mento paruo poſſunt fundari immediate oppoſite
relationes et diſtinguūtur ſpecies relationis ꝑ in
trinſeca:vt ꝑ differentias ſpecificas:et ſunt iſti mo
di communes ꝑ modū vnius ꝛ numeri actionis.et
paſſionis denominatiue dicti.vt dictū eſt in primo
libro.vñ licet ꝑ tales modos cognoſcamus relatio
nes et ꝑcipiamus diſtinctiones:nō tamen ꝑtinent
ad eētiā.vñ cognoſcimus ſubſtātias ꝑ qualitates
tanq̄ excedētes cognitionem ſenſitiuā:et poſſum⁹
per qualitates cognoſcere relationes tanq̄ defici=
entes propter minimam entitatē. ¶ Ad primum
principale nego iſtam cōſequentiā.relatio creature
ad deū in ratione cauſe nō eſt aliud ab eſſētia crea=
ture:igitur nec relatio creature ad creaturā. ¶ Ad
ꝑmā ꝓbationē. dico ꝙ effect⁹ cauſati ſunt due ha
bitudines ad cauſam ꝑmam ꝛ ſecundā ſicut cauſe
ſunt alteri⁹ rōnis et alia habitudo paſſiue ignis ge
niti que eſt ad ignem generantē nō eſt eadē habitu
dini q̄ eſt ad cauſam ꝑmā a qua cōtinue dependet:
quia ignis genit⁹ poſſet eē ſine cōtradictione: et ſi
non eſſet ab igne generante: et ꝑ ꝯñs:licet ad ipm
non habeat habitudineꝫ:ſed nō poſſet eſſe ſine cō=
tradictione abſqꝫ habitudine ad cauſam primam:
et per conſequens hec habitudo non ē illa:qꝛ ſecū
dum Ariſtotelem.vii.thopico.ꝙ quācūqꝫ differē=
tiam inuenientes inferimus non idem:ꝛ iō dicit ꝙ
illud.ꝓblema eſt facillimum ad deſtruēduꝫ:quia
quali cunqꝫ diuerſitas inueniatur ſufficit ad nō eē
difficillimum tñ eſt ad cōſtruendū:ſi tamen ex hoc
ꝙ eſt hoc ꝙ hoc eſt et illud non poſſet iferri.ꝙ etiā
non idem difficillimū eſſet ad deſtruendum. ¶ Ad
aliam ꝓbationem cū dicitur.extremum non reſpi
cit extremū niſi per mediū.verum eſt qñ illud me=
diū eſt neceſſariū.nūc aūt qñ vnū extremū pt eē al
teri imediatū ſicut deus ē imediate cā creature et
dat eē imediate.aliquādo cū cauſa ſecūda:aliquan
do ſine cauſa ſecūda.nunq̄ tamen dat eſſe tñ ꝑ me
dium.igitur aliam habitudinem habet effectus ad

cauſam primã ⁊ ſecundã. ¶ Ad aliud cũ dicit᷑: paſ
ſio relatiua neceſſario ineſt ſuppoſito: igit᷑ non eſt
res alia. Dico ꝙ ꝗcunqꝫ paſſio q̃ eſt res alia a ſup=
poſito/ ſine ꝯtradictione poſſet deſtrui ſuppoſito
manẽte: tñ ſi paſſio ſit res abſoluta alia a ſuppoſi=
to/ nunꝗ̃ ſcit᷑ ſimplr̃ ⁊ abſolute de ſuppoſito: ſed
ſolũ vt in pluribꝰ: vt ſuppoſito ꝙ deꝰ cõtinuet cõ=
munem influentiam: qꝛ ſi caliditas ſit res abſolu
ta alia ab igne/ nõ eſſet cõtradictio ignẽ manere ſi
ne caliditate: ⁊ tũc nõ põt ſciri neceſſitate abſolu=
ta ꝙ oĩs ignis eſt calidus niſi dimittant᷑ nature ſi=
bi/ ⁊ deꝰ ꝯtinuet coẽꝫ influentiã. verũtñ ꝯcluſiões
methaphiſice ſunt abſolute neceſſarie: nec poſſet
deꝰ eas falſificare: qꝛ ille paſſiões ſunt relationes
aptitudiales in eſſe ſubiectis ⁊ nõ actuales. Vñ di
cit geometra ꝙ oĩs triãgulus habet tres angulos
equales duobꝰ rectis: nõ intẽdit ꝙ ſint equales in
actu: ſed duobꝰ rectis ſi ſint. ¶ Ad aliud cõcedo ꝙ
inherẽtia relationis eſt alia res a fundameto. Nec
valet: accidentia ſunt entia eo ꝙ taliter entis: igit᷑
nõ eſt aliud eſſe accidẽtis ⁊ eiꝰ cui ineſt: qꝛ certũ eſt
ꝙ habet/ eo ꝙ nõ reduplicat cauſaꝫ formalẽ: ſic eſ
ſet falſa: neqꝫ ſequit᷑ ꝓceſſus in infinitũ: imo ſta=
tus erit in ſecũdo: nec ſimilis rõ eſt qꝛ ſtandũ erit ĩ
principio: qꝛ nõ vniformiter ſe habet inherẽtia ad
fundamentũ ⁊ inherẽtia inherẽtie: qꝛ accidẽs eſſe
ſine inherẽtia nõ claudit ꝯtradictionẽ: ſed inheren
tiã manere ſine inherẽtia claudit cõtradictionem.
¶ Ad aliud cũ dꝛ: potẽtia materie nõ ẽ aliud a ma
teria. Dico ꝙ loquẽdo de potẽtia ante actũ ſecũdũ
ꝙ cõ. dicit. j. phi. qꝛ illa corrũpit᷑ in aduẽtu forme il
la nichil eſt: ideo nõ eſt relatio actualis. Alia ẽ po
tẽtia materie q̃ dꝛ receptio paſſiua huiꝰ forme: ẽ ip
ſa potẽtia receptiua. Prima potẽtia vel reſpectus
nõ eſt aliud a materia/ neqꝫ idẽ: qꝛ nichil ẽ. ſecũda
eſt aliud a materia: qꝛ materia põt eẽ ſine receptio
ne paſſiua huiꝰ forme: qꝛ eſt idẽ ꝙ materia. ⁊ cũ dꝛ:
igitur/ illa potẽtia paſſiua mediat ĩter materiam ⁊
formã: nego: qꝛ priꝰ natura pficitur materia p for=
mã ꝙ ſit ille reſpectus: ille tñ cõſequit᷑ ĩmediate. et
ſic vno mõ ĩmediatiõis forma ĩmediate pficit ma
teriã: et alio modo ĩmediationis ille reſpectus con
ſequitur immediate materiam.

¶ Diſtinctio. ij. ¶ Queſtio. j.

CIrca ſecundã diſti
ctionẽ ꝗrit᷑: vtrũ exiſtẽtia actua
lis rei pmanẽtis poſſit habere
aliã menſurã ꝙ euũ. Q ſic. Pe
nultĩa ꝓpõne de cauſis. eſt res
cuiꝰ ſubſtãtia eſt in eternitate ⁊
opatio ⁊ cuiꝰ ſubſtãtia ⁊ opatio
eſt in tpe: et res media cuiꝰ ſubſtãtia eſt in eternita
te ⁊ opatio ĩ tpe. ¶ Itẽ Aug. viii. ſup Geñ. c. ij. deꝰ
mouet creaturã corpalẽ p locũ ⁊ tp̃s: igit᷑ motio p
tp̃s põt eẽ in tpe licet ſubſtãtia nõ: igitur ⁊ intelle=
ctio angeli licet nõ ſubſtãtia. ¶ Itẽ. iiij. phi. qđ eſt
in tpe excedit a tpe: qđ nõ eſt ppetuũ excedit
a tempore: igitur nõ menſuratur euo: ſed operatio
ſpiritualis angeli: vt intellectio vna nõ eſt per pe=
tua: igit᷑ non menſuratur euo. ¶ Oppoſitũ. Exiſtẽ
tia actualis rei tpalis neqꝫ eſt motus neqꝫ muta=
tio: igitur nõ menſurat᷑ tẽpore neqꝫ eternitate: cer
tum eſt igit᷑ tñ euo. Dicitur pmo diffiniẽdo de mẽ
ſura. Mẽſura durationis diſtinguitur ab alijs mẽ=
ſuris vt a mẽſura pfectionis cũ aliqđ eſt eminens
ſicut vult philoſophus. x. metaphiſice. ꝙ menſura
eſt primũ in genere. Mẽſura durationis: ꝗdã dicit᷑
ſcđm ꝗ̃titatẽ dimẽſiuã/ vel ſcđm ꝗ̃titatẽ diſcretã:
qꝛ mẽſurare ſic eſt p ꝗ̃titatẽ notã ignotã cognoſce
re. Huiꝰ autẽ triplex eſt: ꝗdã excedẽs/ ꝗdã exceſſa
menſurans p replicationẽ/ quedã equaliter mẽſu=
rãs p applicationem eq̃lis ad equale. ⁊ ille mẽſure
abſtrahũt ab exiſtẽtia actuali. vnde mẽſura durati
ua accipitur a duro inꝗ̃tum eſt nõ cadens durare
ꝯuenit p exceſſionẽ formalẽ ⁊ virtualẽ. Ex his ſeq̇=
tur correlariũ ꝙ mẽſurare angelũ inferiorẽ per eẽ
angeli ſupioris eſt equiuocare vocabulũ ad mẽſu=
ram pfectiõis. Scđo ꝙ exiſtẽtia actualis rei crea=
te põt ĩtelligi quinqꝫ modis. Primo alia eſt exiſtẽ
tia actualis que eſt ipſiꝰ fluxus vel fore inꝗ̃tũ actu
eſt in fluxu. Scđo eſt exiſtentia alicuiꝰ: qꝛ nec ẽ flu=
xus nec forma actu ſub fluxu: ſed tñ illa natura na
ta eſt eſſe ſub fluxu: ſicut calor in eſſe quieto. Ter=
tio eſt exiſtẽtia rei q̃ nec eſt actu ſub fluxu/ nec na=
ta eſt eſſe ſub: habet tñ aliqđ annexuꝫ ratione cuiꝰ
põt eſſe ſub fluxu: qꝛ ſcđm illud annexũ põt eẽ p ſe
fluxus: vt forma ſubſtãtialis ignis ſi eſt in indiuiſi
bili/ ipſa neqꝫ actu neqꝫ potẽtia eſt fluxu: tñ ratio
ne qualitatũ annexarũ poteſt acquiri p fluxum et
deperdi. Similiter exẽplũ de ſubſtantia celi ⁊ mo
tu annexo. Quarto eſt exiſtẽtia rei q̃ nec actu ẽ ſub
fluxu: neqꝫ potẽtia ſm ſe: nec rõne annexi: tñ illa
exiſtentia non eſt ſempiterna ſicut intellectio an=
geli. Quinto eſt exiſtẽtia rei que nullo iſtoꝝ modo
rum eſt ſub fluxu ⁊ eſt ſempiterna vt exiſtentia an=
geli qui tantum menſuratur euo: ſicut fluxus ⁊ for
ma vt actu ſub fluxu tñ menſurat᷑ tẽpore. De tribꝰ
igit᷑ exiſtẽtijs ĩtermedijs videndũ qua mẽſura mẽ
ſurantur. Primo videndum de quarto membro vt
de operatione angeli an menſuretur euo vel tẽpo
re dicitur ꝙ menſuratur tẽpore diſcreto. Et decla=
ratur: qꝛ mẽſura ⁊ mẽſuratũ ſunt vnigenea et ſibi
inuicem correſpondentia: ſicut intellectiones an=
geli non ſunt continuate: ſed habet primo hanc et
poſtea iſtam: ⁊ nulla iſtarum cõtinuatur cũ alia: qꝛ
aliquando non ſunt eiuſdem rationis: igitur men=
ſura erit proportionabilis ſibi: nullum tñ eſt euuꝫ
nec etiam tempus medium: igitur menſura eiꝰ erit
tempus angelicum. Vlterius dicitur ꝙ illud tẽpꝰ
eſt ꝗ̃titas diſcreta differens realiter a numero et
oratiõe. a nũero in hoc ꝙ partes huiꝰ tpis nõ poſ=
ſunt eſſe ſimul ſed diſcrete ꝓferuntur: tamen alia
pars orationis vt ſyllaba bene poteſt eſſe cõtinua
ſed iſtius temporis diſcreti nõ poteſt eẽ alia pars
in ſe continua. Et ſi queras: quare philoſophꝰ non
poſuit hoc tempꝰ: Dicit᷑ ꝙ ipſe poſuit angelos eſſe
quoſdam deos: ideo nõ poſuit operationes differ
re a ſubſtãtijs: ideo non dedit aliam menſurã ope=
rationi ꝙ ſubſtantie. Et ſi queras quomodo illud

tempus comparatur ad tempus noſtrū. Dicitur ꝙ
ſemꝑ coexiſtit parti temporis noſtri: aliquando tē
pori maiori aliquādo minori ſecundū ꝙ diuti⁹ mo
ratur in vna intellectione ꝙ̃ in alia: ꝛ nūꝙ̃ pōt ſo=
lum coexiſtere vni inſtāti temporis noſtri: qꝛ ſi an
gelus haberet vnā intellectionē ſolū cū vno inſtan
ti noſtro ꝛ poſt imediate habet aliā: igitur imedia
te inſtans noſtrum eſſet alteri vni inſtanti noſtro.
❡ Cōtra illud: ꝗcūqꝫ hn̄t vniformē modū ꝑmanē=
di dū manent habent menſurā eiuſdē rōnis: ſed in=
tellectio angeli dum manet et exiſtentia ei⁹ habe=
ret vniformē modū ꝑmanendi. igiꝉ. ꝛc̄. maior ptꝫ:
tū: qꝛ ſubiectū includit predicatū. Tū: qꝛ ſi vna itel
lectio angeli ſempiťnaliꝉ maneret ſicut exiſtentia
vniformiꝉ haberet mēſuram ſicut ſempiťna exiſtē
tia / vel nō accidit menſure: qꝛ eſto ꝙ angelus cras
annichileꝉ nō min⁹ exiſtētia ſua nūc mēſuraꝉ euo
Dicit hoc eſt verꝫ / qꝛ exiſtētia ſua nō ſubeſt volūta
ti ſue: ſed tn̄ pōt annichilari a deo: ideo nō variaꝉ
in ꝯparatione ad menſurā. ſed intellectio ſua quā=
cūqꝫ diu duret ſemꝑ ſubeſt voluntati ſue. ❡ Cōtra
ſi nō eſſe ſequēs nō variat ei⁹ mēſurā ꝗ̃diu eſt. igiꝉ
multofortius neqꝫ cauſa nō eē ei⁹ cū ſit remotior va
riabit menſurā ei⁹. ❡ Itē: ille doctor dicit aliter ꝙ
tres ſunt exiſtentie ꝛ tres mēſure. exiſtētia q̄ ē ſim
pliciꝉ īdepēdēs ꝛ īuariabilis eṫnitate mēſuraꝉ va=
riabilis ꝛ dependens tꝑe īuariabilis ꝛ depēdens
euo. Sed ꝗ̃diu manet ita īuariabilis eſt ītellectio
ſicut exiſtentia ꝛ vtraqꝫ depēdēs ꝛ annichilabi=
lis a deo. ❡ Itē: oīs doctores ꝯcedūt ꝙ act⁹ bea
tific⁹ menſureꝉ euo ꝛ hoc euo ſuꝑiori ſi ſint plura
eua. Hoc etiā vult Aug. de fide ad petrum collato
in ſe euidēti munere nihil mutatiōis ſentiſit. ſꝫ ma
nifeſtū eſt ꝙ null⁹ beatificatur niſi potentia opere
tur / vel agendo vel recipiendo: qꝛ ſi beatificaꝉ ne=
ceſſario ꝓſupponit gratiā ꝛ opationē potentie: ſꝫ
impoſſibile eſt aliqd̓ eternū depēdere ab aliq̄ men
ſurato inferiore mēſura euo. igiꝉ operatio potētie
menſuraꝉ euo. ❡ Itē: ſeqͣtur ſcd̓ꝫ iſtos ꝙ q̄libet an
gelus habebit ſuū tp̄s diſcretū ꝛ q̄libet plura tꝑa:
qꝛ poſſibile eſt ꝙ ille angelus intelligat: ꝛ ꝙ diuti⁹
ali⁹ intelligat lapidē ꝙ̃ ille ꝙ vnus continuat itel=
lectionem ſuā ꝛ alius nō. igitur habebūt diuerſas
mēſuras. Seqͣtur ſimiliꝉ ꝙ q̄libet habebit plura
tꝑa: qꝛ nō ē alia ꝗ̃titas q̄ poſſit ꝯponi ex ꝑtib⁹ om
nino alterius rōnis. numer⁹ eīm nō cōponiꝉ ex nu=
meris ſed ex vnitatibus qꝛ ſemel ſex ſunt ſemel ſex
eſto tn̄ ꝙ ſic certum eſt ꝙ null⁹ numer⁹ pōt ꝯponi
ex ꝑtibus oīno alteri⁹ rōnis. ſed intellectio alteri⁹
et alteri⁹ obiecti eſt alteri⁹ rōnis in gn̄e ꝓprio: qꝛ
intellectio impediꝉ ab obiecto: igiꝉ diuerſa erunt
tꝑa mēſurātia ꝛ alteri⁹ rōnis. ❡ Itē: ꝙ diciꝉ ꝙ nō
pōt intellectio angeli coexiſtere inſtanti noſtro il=
lud videtur falſum: qꝛ de ꝑfectione intellect⁹ eſt ꝙ
poſſet plura minori tꝑe intelligere ſi nō pōt plura
ſimul intelligere: qꝛ experimur hoc de ītellectu no
ſtro acuto. Nūc aūt intellectio noſtra pōt eſſe ī in=
ſtanti tp̄is: igitur ꝛ in illa pua menſura intellectio
angeli. ❡ Itē ꝑmanere vel non ꝑmanere nichil fa
cit ad ꝗ̃titatem diſcretā neqꝫ ꝯtinuā: ſed vt copu=
lari ad eūdē ťminū cōeꝫ vel copulari: iō ꝓpť nichil
in vniuerſo opꝫ ponere tp̄s ꝯponi ex talib⁹ diſcre
tis. Patet igitur de quarto mēbro ꝙ nō opꝫ intelle
ctionem angeli menſurari alia menſura ꝙ̃ exiſten=
tiam. ❡ De tertio mēbro ꝙ habet variabile cōco=
mitans / ſicut exiſtentia celi vel ſubſtantia ignis di
citur: ꝙ exiſtentia celi mēſuratur nunc tp̄is ſecūdū
ſubſtantiā: ita ꝙ licet ſubſtantia celi abſolute non
mēſuraꝉ nunc tp̄is tn̄ nūc tp̄is ſcd̓m ſubſtantiā mē=
ſurat ſubſtantiā celi vt ſuſceptiuā mot⁹ et nūc ſecū
dū eſſe mutatū eſſe in motu. ❡ Cōtra illō / ph̓s. iiij.
phi. ponit proprietates ipſi⁹ nūc quattuor: ꝛ due
ſunt ad ꝓpoſitum. Prima eſt ꝙ nunc ſeqͣtur id qd̓
fertur. dicit eīm cognoſcim⁹ prius ꝛ poſteri⁹ ī motu
eo ꝙ fertur vt eſt ſub mutatione. Alia ꝓprietas ē:
ꝙ nunc nō pōt eē ſine tꝑe: qꝛ mobile vt eſt ſub mu=
tatione nō pōt eſſe ſine motu mutatione nec muta
to eſſe: ſicut igitur mot⁹ eſt imediatior mobili ꝙ̃ ſit
tp̄s ſic mot⁹ ꝛ mutatū ē imediati⁹ ad mobile ꝙ̃ tpꝫ
nec igiꝉ nūc ſcd̓m ſubſtantiā nō plus mēſurat mo=
bile ſcd̓m ſubſtantiā vt eſt ſub motu ꝙ̃ faciat mot⁹
vt mutatū eſſe cū ſit remoti⁹. Et ph̓s facit duas rō
nes in littera q̄ ſunt inſolute ꝗ̃ꝗ̃ apparenter ſoluā
tur. Prima eſt talis: vbi ꝓbat ꝙ nō manet idē nūc
in toto tꝑe: illa ſunt ſimul q̄ ſunt in eodeꝫ nūc: igiꝉ
ſi manet idē in toto tꝑe illa ſunt ſimul q̄ ſunt nūc ꝛ
milleſimū annū ſunt ſimul. ❡ Secūda rō eſt cuiuſ
cūqꝫ diuiſibilis finiti ſunt duo termini. igitur hui⁹
termini finiti vt diei. ꝛc̄. ❡ Ad p̄mū hoꝝ dicitur ꝙ
illa q̄ ſunt in eodē nunc ſcd̓m ſubſtantiā ineſſe ſunt
ſimul / non aūt ſcd̓m ſubſtantiā ſolum. ❡ Ad aliud
dicitur ꝙ diuiſibilis finiti ſunt duo termini: verum
eſt inꝗ̃tum ſunt termini ſunt duo: ꝛ hec ſunt inſtan
tia ſecundum eſſe: inſtans vero ſcd̓m ſubſtantiam
non eſt terminus temporis. ❡ Contra hoc ſcd̓m
primo eſſe indiuiſibile in genere ꝗ̃titatis: aut eſt ꝑ
ſe pars diſcreti: igitur per ſe terminus continui. et
non ſecundum accidens: igitur ſecundum id quod
eſt aliud et aliud ſecundum ſubſtantiam. ❡ Item
prima ratio non ſoluitur: quia ſcd̓m philoſophum
vi. Phiſicorum. Non poteſt indiuiſibile fluere: qꝛ
prius pertranſiret ſibi equale vel minus ꝙ̃ maius
et tunc motus componeretur ex indiuiſibilibus et
magnitudo: ſic in propoſito. Si indiuiſibile ſecun
dum ſubſtantiam habet nunc vnum eſſe: et iam
aliud eſſe continue aliud et aliud. igitur tempus eſ
ſet ſucceſſiuum ſolum ex indiuiſibilibus. ❡ Item:
ſi indiuiſibile ſcd̓m ſubſtantiaꝫ nunc habet vnum
eſſe iam aliud. igitur mutatur ſecunduꝫ eſſe. igitur
habet menſuram in qua mutatur: et ſic inſtans tē=
poris haberet menſuram aliam. ❡ Preterea hoc
dicere ꝙ indiuiſibile ꝗ̃titatis eſt ſuſceptiuū indiui
ſibilis ꝗ̃titatis: ꝛ ꝙ ſic mutatur eſt pura fictio ſe=
cundum ſubſtantiam eſt principium et finis ꝛ ali=
ud ſecundum eſſe: ita idem inſtans: ꝛ certum eſt ꝙ
idem punctus ſecundum ſubſtantiam non eſt in
vna parte linee ꝛ in alia. Etiam philoſoph⁹ exem
plificat de forte in theatro et in foro: et ſic idem
inſtans: quod nūc eſt ſecundum formam / vnum eſ=
ſe eſt finis preteriti: ſecundum aliud eſſe initium

futuri ⁊ ſolū variaꝫ q2 eſt finis cōis: idem ſecundū ſubſtātiā variaꝫ ſcōm eſſe. ¶ Et ſi ꝗras quō ſoluit pħs iſtam ꝗſtionē an maneat idē in toto tꝑe ꝑ hoc ꝙ cuiuſlibet finiti ſunt duo termini. Dico ꝙ demōſtratiōe ſoluit in antecedēte ſicut facit multas alias. vnde ſicut mobile ſcōm ſubſtantiam: vt eſt ſub mutatione nō manet ſicut nec inſtans ſcōm ſubſtātiam vt inſtantia ſcōm eſſe ꝯueniunt tñ in vno termino cōi ⁊ differūt ſecūdū eſſe. ideo dico ꝙ illa exiſtentia mobilis nō mēſuratur inſtanti tꝑis abſolute ſicut exiſtentia mobilis: vt ſub motu mēſuratur inſtanti ſecūdū ſubſtantiā. ſuſceptiuū eñ ingētū ſuſceptiuū motus menſuratur eadē menſura qua ipꝫ ſuſceptiuū mēſuraꝫ ſecūdū ſe: q2 ſuſceptiuū vt tale ꝓſupponiꝫ illi quod ſuſcipit tñ ſuſcipere menſuraꝫ tꝑe ſed de ſubſtantia ignis ꝗ ſucceſſiue acꝗriꝫ rōne annexi videꝫ ꝙ eius exiſtentia menſuraꝫ tꝑe: licet exiſtentia celi vt celū eſt ſuſceptiuū motus mēſuratur euo: q2 cū pꝛimū eſſe menſuraꝫ inſtanti tꝑis eſſe habitū eiuſdē menſuraꝫ tꝑe pꝛimū eſſe ignis mēſuratur inſtanti tꝑis / q2 gn̄atio eius: igitur exiſtentia foꝛme ſubſtantialis ignis nō menſuraꝫ euo. Dico ꝙ ſicut exiſtentia ſubſtantie eſt ꝓoꝛ qualitate: ſic inuariabilitas in poſterioꝛi non arguit variabilitatem i ꝓoꝛi: ideo dico vlr ꝙ ꝗcūqꝫ dū manēt habēt ſimilem modum exiſtendi habent ſimilem menſurā: ideo cōcedo ꝙ tā eſſentia ignis ꝗ celi menſuratur euo. Et cū diciꝫ gn̄atio ignis eſt in inſtanti temporis: dico ꝙ accipit ex hoc ꝙ eſt ab agente ꝑticulari ꝙ agit ꝑ tranſmutationē ⁊ motum ꝑcedentē. vnde ſi eſſet ignis creatꝰ pꝛimū eſſe eius nō mēſuratur inſtanti tꝑis: q2 igiꝫ mutatio eſt terminus intrinſecus motus ⁊ gn̄atio ignis eſt quaſi terminꝰ intrinſecus motus ingētum eſt ab agente ſecundario accidit ingētum eſt inceptio ſubſtantie ꝙ mēſuraꝫ inſtanti tꝑis ingētum eſt ꝑ talem motū pꝛecedētem: ⁊ cū diciꝫ cuius pꝛimū eſſe menſuratur inſtanti tēpoꝛis: ⁊ eſſe habitū mēſuraꝫ tꝑe verum eſt cuiꝰ pꝛimū eſſe ꝑ ſe mēſuratur inſtanti tꝑis non autem pꝛimū eſſe ꝑ accidens mēſuraꝫ inſtanti tempoꝛis. Nō eñ ē eadē rō ſi ſit imediate a deo / q2 ſicut ꝯſeruat creaturā ſine mutatione vel motu pꝛecedente ſic ꝓducit. Et ſicut ꝯſeruatio nō mēſuraꝫ inſtanti tēpoꝛis: ſic nec pꝛimū eſſe ſic producti. ¶ De ſecūdo mēbꝛo ꝓncipali vt de exiſtentia rei ꝗ nō actu ē ſub fluxu eſt tñ nata eſſe vidēdū ꝗ ſit eius mēſura. Dicitur ꝙ exiſtentia in eſſe quieto ingētū variabilis eſt ꝑ ſe tempoꝛe mēſuratur: q2 ſi eſt aptū natuꝫ variari et actu nō variaꝫ: igitur actu ꝗfcit: ꝗes ꝑ ſe mēſuratur tēpoꝛe ſꝫ nō pꝛimo: nō ſic eſt de exiſtētia iſtoꝝ ꝗ non ſunt nata variari: niſi igitur eēt ꝗetū caloꝛis ꝑ ſe mēſuratur tꝑe opoꝛteret dicere ꝙ iſta exiſtentia aliquādo mēſuratur euo aliquando tꝑe q2 ſi exiſtentia vniformis eius menſuraꝫ euo: ⁊ carentia motus in apto nato mēſuratur tēpoꝛe ⁊ exiſtentia eiꝰ ſub fluxu. igiꝫ eadē exiſtētia aliqñ mēſuraꝫ euo / aliqñ tꝑe / ſꝫ hoc ōꝫ ꝙ exiſtentia rei create actualis ꝑmanētis ſi non ſit nata ſcōm ſe eſſe in fluxu nō pōt aliā habere menſurā ab euo: tñ licet non actu ſit ſub fluxu dū tñ ſit nata eſſe actu menſuraꝫ.

vel pōt dici ⁊ meliꝰ credo ad iſtū articulum ꝙ non opꝫ vlr vniformē diſpoſitionē caloꝛis in eſſe ꝗeto eſſe quietē: q2 motus licet dicat habitū reſpectu ꝗetis: tñ in hoc ꝙ dicit aliꝫ ⁊ aliter ſe habere ipoꝛtat ꝓuationē ⁊ illi ꝓuationi coꝛreſpondet poſitiuū oppoſitum: licet nos ignoꝛemꝰ: ⁊ pōt dici vniformitas poſita rei ꝗ eſt apta nata aliter ſe habere. Secundo eſt in iſta re carentia ⁊ illa diciꝫ ꝗes: ⁊ eſt in perfectioꝛ exiſtētia vniformi illiꝰ rei ⁊ rōne vniformē neqꝫ exiſtentia eſt cauſa ꝓuationis motus. Eſt igitur exiſtentia vniformis caloꝛis pꝛioꝛ naturaliꝫ ꝗ carentia motus: ⁊ tale pōt menſurari alia mēſura ꝗ illud poſterius: igiꝫ nō repugnat exiſtentie caloꝛis i eē ꝗeto mēſurari euo: licet illa ꝓuatio motꝰ mēſuraꝫ tꝑe. Et cū diciꝫ illud mēſuraꝫ tꝑe qđ natū eſt moueri ⁊ nō moueꝫ. Dico ꝙ ibi ſunt duo: ſcꝫ vniformis ꝑmanentia ⁊ carētia motꝰ: ꝓmū menſuraꝫ euo: ſcōm tꝑe. cū in hoc differt iſta exiſtētia ab exiſtentia celi vel intelligentie ꝙ huic exiſtentie vniformi nō repugnat poſſe ſe aliꝫ habere: ſicut exiſtētie angeli repugnat. Dico igiꝫ ꝙ nulla exiſtētia rei ꝑmanentis inuariabilis mēſuraꝫ niſi euo ⁊ de foꝛma ꝗ nata eſt variari pōt ſuſtineri ꝓmꝰ modꝰ dicendi vel ſecundꝰ. ⁊ cū diciꝫ ꝙ eadē exiſtentia nō menſurabiꝫ nunc euo nūc tꝑe. dico ꝙ nō: q2 nō eſt eadē exiſtentia in fluxu in actu: ⁊ exiſtentia vniformis cū actu nō eſt ſub fluxu. ¶ Ad pꝛimū pꝛincipale dico: ꝙ illud eſt dictū ex fictione iſtius auctoꝛitatis / vel pōt gloſari ꝙ capit tꝑs ꝓquacūqꝫ mēſura iteriori eternitate: vel ꝙ ſubſtantia intelligētie mēſuratur eternitate: hoc eſt euo. ⁊ operatio eiꝰ circa coꝛpus tꝑa. ¶ Ad Aug. pꝫ ꝑ idē. ¶ Ad aliō pꝫ in poſitione. ¶ Queſtio ſecunda.

VTrū angelus ſit i loco. Oꝫ non. Boetius de ebdom. Cōis ai cōceptio eſt icoꝛpoꝛalia in loco nō eſſe. ¶ Itēꝫ Aug. lxxxiii. q.q.xx. Deꝰ non eſt in loco: q2 nō ē coꝛpꝰ. ¶ Itē viii. ſup Ge. Deus mouet ſpiritualia ꝑ tꝑs. ¶ Itē: locus eſt vltimū coꝛpoꝛis ꝯtinentis imobile. pꝛimū nichil tale ꝯtinet angelum. ¶ Oppoſitū. Magiſter in littera ponit ꝙ ſunt i celo empireo: diciꝫ ad ꝗſtionē ꝙ angelꝰ eſt in loco ꝑ applicationē / nō aūt per oꝑationē ſolū ꝗ articulꝰ dānatus eſt. Sed illud ꝯtradiceꝫ idē ponere cū iſto erroꝛe niſi ꝙ eſt venenū latens: q2 eſſe ꝑ applicationem nō eſt actus ꝓmus. igiꝫ ſcōs: igiꝫ nō differt ab oꝑatiōe. ¶ Itē. ille doctoꝛ in iſta ꝗſtione qua ꝗritur: ſi deꝰ eſt vbiqꝫ. declarat ꝙ ſic: q2 vbiqꝫ oꝑatur et agens eſt ſimul cum paſſo: aut igitur vult ꝯcludere deū eē i oībꝰ ꝑ oꝑationē: ⁊ tūc petit qđ deberet ꝓbare caplēdo ꝙ deus vbiqꝫ oꝑaꝫ: igiꝫ eſt vbiqꝫ ꝑ oꝑationē et ꝓncipaliꝫ hoc nō eēt ad ꝓpoſitū: q2 ꝗro de imēſitate: igiꝫ oꝫ ꝙ deꝰ ſit ꝓus alio mō vbiqꝫ ꝗ ꝑ oꝑationē. ⁊ hoc mlto magꝭ de deo ſi debeat ꝯcludi imēſitas: q2 ꝗto agēs ē maioꝛis virtutis tāto remotiꝰ pōt agere i paſſuꝫ: igiꝫ cū deꝰ ſit īfinite virtutis: et ſi tñ in celo eēt ꝓſentialiꝫ ꝑ eſſentiaꝫ

eſſentialiter poſſet creare in terra ſicut nūc. ¶ Itē
ſeqretur ꝙ angeli nuſꝗ̄ ſunt poſito poſſibili ꝙ cir=
ca celū empireū nō operanť ſcḋm locū: qꝛ poſſunt
tranſire a celo in terrā: ⁊ tunc nō ſunt in celo dū ip
ſi miſſi ſunt: qꝛ tunc non hñt opationē circa aliquē
locū. ¶ Itē qua rōne poniť vbi opať igiť maxime
vbi p̄mo opať ſ3 hoc eſt in toto celo: qꝛ totū celum
eſt ꝓportionatū angelo mouēti: nec eſt ponēdū ꝙ
magis ſit vna ps ꝗ̄ alia: vbi p̄mo opať ſicut i toto
p̄mo. nec ē ibi dextrū nec ſiniſtrū nec dextrū niſi i
imagine tm̄: nec magis oriēs ꝗ̄ occidēs ſicut ē vna
pars hominis dextra ⁊ ps alia īmobilis. quecun=
q3 enim pars realis eſt milleſies in oriente mille=
ſies in occidente nunc dextra nunc ſiniſtra. ¶ Itē
qḋ eſt rō exñdi alicui in loco formaliter eſt in ea for
maliter cui ꝯpetit formaliť eē i loco: ſicut mutatio
angeli nō eſt in eo formaliť: igiť ipa non eſt rō ſibi
exñdi in loco: neq3 intellectio eſt rō exñdi in loco:
ſed magis abſtrahit. ¶ Item qḋ ineſt per accidēs
alicui qꝛ alteri per ſe ſicut vniformiť ſe h3 ꝑ ſe ad
ꝑ ſe: ſic ꝑ accidens ad ꝑ accidēs: igiť ſi operatio eſ
ſet illud quo angel⁹ eēt i loco per accidens opatio
eſſet ꝑ ſe in loco. Et ꝙ allegať ꝓ illa opinione de
damaſceno. xiii. ca. et. xvi. Diciť eñi vno loco ꝙ dʒ
eſſe in loco qꝛ eſt in loco intelligibiliť: ſ3 illa nō con
cludūt ꝓpoſitum: qꝛ opari in loco ⁊ eē intelligibi=
liter nō remouet locū ab angelo niſi circūſcriptiue
¶ Dico igiť ad q̄ſtionē. Primo quō corp⁹ eſt in lo=
co. Scḋo quō angelus. Et primo dico ꝙ corp⁹ h3
neceſſario aptitudinē ad eē in loco ꝓprio. Secun
do h3 aptitudinē ad eē in loco equali. Tertio: h3
aptitudinē ad eē ſic in loco: id eſt cōmenſuratiue.
Quarto: h3 aptitudinē eſſendi in loco mobiliť vel
naturaliť. Primū cōpetit corpori inq̄tum q̄tū3: qꝛ
inq̄tum tale h3 neceſſario aptitudinē eſſendi in lo
co ꝑciſo in actu imobili ꝑ ſe ⁊ ꝑ accidens motu lo=
cali: ⁊ ſic diciť vltimū corꝑis ꝯtinentis. ⁊c̄. Ultimū
dico ꝙ eſt īdiuiſibile īmediate ꝯtinens: qꝛ corp⁹ in
q̄tum q̄tū h3 aptitudinē vt faciat latera ꝯtinentis
diſtare / et facit ſuā ſupficiē i eodē ſitu cū ſuperficie
cōtinente. ⁊c̄. Seq̄tur neceſſario ex q̄titate ꝯten=
ti: qꝛ facit aliquā ſupficiē in eode3 ſitu cum ſua ⁊ ꝙ
iſta ſupficies ꝯtinens ſit alterius accidit ex hoc ꝙ
indiuiſibile q̄titatis nō pōt eſſe ꝑ ſe. S3 vñ accidit
īmobilitas loci poniť ꝙ per reſpectum ad polos ⁊
totum vniuerſum. Sed illud nichil valet: qꝛ īpoſſi=
bile ⁊ īcōpoſſibile ꝑ naturā eſt ꝙ accidens maneat
idē ſine ſubiecto: vel ꝙ migret a ſubiecto in ſubie=
ctū: ſiue ſit res ſiue quodcūq3: igiť ſi illō minus qḋ
ꝯtinet virgā in aqua nō remanet nichil illi⁹ loci nu
mero remanet. Diciť ille reſpect⁹ eſt toti⁹ vniuerſi
verū eſt tñ ꝑ vnā ptē ſui: igiť ſi ſuccedit alia ps vni
uerſi īpoſſibile eſt eundē locū numero remanere.
ideo dico ꝙ locus eſt ſimplex īmobilis localiť: ⁊ ꝑ
ſe ⁊ ꝑ accidens ⁊ accidentaliter per accidens: qꝛ
ſi poſſet accidentaliter ꝑ accidens moueri vt fingit
cōmentator igiť ſic poſſet aliquomodo eſſe in loco
accidentaliter per accidens: ⁊ ſic locus illius loci
et ſic in infinitū. Prima ꝯñā patet: qꝛ ſi q̄tū in quo
eſt albedo mouetur albedo per accidens eſt alibi i

loco ſimilitudo ſimiliter accidentaliter ꝑ accidēs
et ſic aliquo modo ſimilitudo eſt hic nunc ⁊ prius
nō fuit: igitur ſi locus alius ab iſto eſſet hic nūc in
loco ⁊ prius nō fuit in pari ratione locus illius lo=
ci ⁊ ꝯtra ſimul. ¶ Itē ſequereť ꝙ corpus poſſet ſi=
mul quieſcere localiter et moueri localiter: quia ſi
locus moueať ad motionē ſubiecti ⁊ non eſt locus
in actu q̄n contineat corp⁹ in actu. igitur illud cor
pus contentū actu mouetur aliter nō actu ꝯtinen=
tie replet locū motū ⁊ ſi manet actu in eode3 loco
actu quieſcit. ¶ Secūdo dico ꝙ locus eſt corrupti
bilis: qꝛ ſi hic aer mouetur localiter in quo eſt hic
locus: ⁊ impoſſibile eſt iſtū locū moueri: nec pōt in
gredi aliud ſubiectū. igitur neceſſe eſt ipſum corrū
pi. ¶ Tertio dico: ꝙ per equalentiā eſt corrupti=
bilis: qꝛ licet ab iſto loco i aere ad iſtū locū i aqua
nō poſſit eſſe mot⁹ ita ꝙ vnū3 corp⁹ exeat ab hoc
loco ſcḋm numerū ⁊ aliud ingrediať eundem locū
numero tñ reſpectu mot⁹ ſimiliť ſe habet ali⁹ loc⁹
ſcḋm numeꝝ: ſicut ſi eēt idē numero ſicut pt3 i exē
plo: ſi dicā hāc vocē hō: hō audiēs diceret ꝙ ego ꝓ
fero eandē vocē: qꝛ eundē ꝯceptū mētis explico: tñ
certū eſt ꝙ eadē vox nūero ſemel formata nō pōt
iteꝝ formari. Diciť tñ vna nūero in cōparatiōe ad
rōnē propriā ꝙ finaliť formať: iō in talib⁹ non dʒ
vnū aliud ab alio niſi ſit aliud ſpecie: iō ſuccedētia
aere videnť recipi in eodē loco numero: ⁊ tñ ē mo
tus localis rect⁹ / niſi ab alio loco ſpecie ad alium
locū ſpecie: ⁊ videť recipi corp⁹ motū in eodē loco
numero in quo p̄fuit expulſum. recipiť tñ i alio nu
mero in ꝯparatiōe tñ ad motū diciť idem numero
p̄me igiť tres ꝯditiōes. ſ. ꝙ corp⁹ h3 aptitudinē ad
neceſſario eſſendū i ꝓprio actu / ⁊ ꝙ in loco equa
li indiuiſibili ſcḋm vnam dimenſitatē / ⁊ in loco di
menſiue ꝯpetunt corpori inq̄tum q̄tum. S3 quar
tā ꝯditionē nō habet a ſe ſ3 ab agente eſt actu in lo
co non neceſſario: ita ꝙ agens pōt ipm p̄ſens i cor
pore ꝙ natum eſt ipm locare. Quinta ꝯditio ꝙ ſit
in loco naturaliter vel violenter nec ꝯpetit ſibi ab
agente / nec inq̄tum q̄tum: qꝛ inq̄tum mathema=
ticum nullus locus eſt ſibi naturalis vel violentus
ſed inq̄tum quale eſt violenter in loco vel naturali
ter inq̄tum circūſcribitur a corpore habente con=
uenientes qualitates q̄ ſunt nate ſaluare ipſum vel
a corpore habente qualitates natas corrumpere:
ideo magis proprie diciť corp⁹ naturaliter vel vi=
olenter in corpore locante ꝗ̄ in loco. ¶ Scḋm p̄n
cipale declaro qualiter cōpetit angelo eſſe in loco
nō eñi competit ſibi locus p̄mo modo: qꝛ nō facit
latera ꝯtinentis diſtare: ſed pōt ſtare in quacunq3
parte ꝯtinui non ſoluto ꝯtinuo / neq3 ꝯpetit ſibi lo
cus ſecundo modo: qꝛ nō habet ſupficiē equalē ſu=
perficiei loci: neq3 ꝯpetit ſibi locus. Tertio modo
cōmenſuratiue: quia non eſt circūſcriptiue in loco.
Quarto modo eſt in loco i actu / qꝛ coexiſtit corpo
ri locali ⁊ hoc eſt ab agente / minus tamen ꝓprie
ꝗ̄ corp⁹: qꝛ tñ diffinitiue. Quinto mō nō eſt in lo=
co qꝛ nullū corp⁹ eſt natū ipm ꝯſeruare neq3 corrū
pere ſolū: igiť quarto mō ē i loco i actu a creāte po
tente ipm actu i loco. ⁊ poſtea pt ponere ſe in alio

¶ Ad primũ principale: dico ꝙ Boetius intelligit ꝙ nõ ſunt in loco ſicut corpꝰ. idẽ intelligit Auguſt. ¶ Ad vltimum: dico ꝙ nõ eſt in loco ꝙ ẽ vltimum corporis cõtinentis ꝛc. ſicut lapis vel corpꝰ. Et ſi dicas nullo modo põt contineri: q2 contingens eſt formale reſpectu cõtentiverũ ẽ in corporibꝰ: ꝛ hoc eſt per qualitatem naturalẽ. ꝛ nõ per hoc ꝙ ẽ cõtinere: quia cõtinere ſolũ eſt per quãtitatẽ: ꝛ hoc nõ arguit nobilitatẽ in cõtinẽte: ſed rõ qualitatis qua ſaluat ꝛc. ¶ Diſtinctio. iii. ¶ Queſtio. i.

CIrca hanc diſtinctionem querit̃ ꝑmo vtrum in angelis poſſit eẽ diſtinctio ꝑſonalis in eadem ſpẽ. Qꝫ nõ. vii. metha. i his que ſunt ſine materia idẽ eſt ꝙ qd eſt cũ eo cuiꝰ ẽ: igit̃ vno multiplicato et reliquo. Item. Auicen. ix. me. ponit ſecũdam intelligentiã eẽ a ꝑma ꝑ creationẽ: ꝛ tertiã a ſecunda. ſed creatũ et creans nõ ſunt eiuſdem ſpẽi: ideo dñia formaliter eſt ſpecifica: ſ3 dnia i ſepatꝫ a mã ẽ differentia formarũ. igit̃ ꝛc. maior ptꝫ: tũ q2 forma et ſpecies idẽ. tũ q2. viii. metha. forme comparãtur numeris et quacũq3 vnitate ſubtracta vel addita ẽ alius numerꝰ ſpẽ. tũ q2. x. metha. penult. ca. mas et femina non differũt ſpẽ: q2 ille ſunt differẽtie materiales. igit̃ ſi hec ſit ꝑciſa cauſa non diſtinctionis q̃libet differẽtia formalis ẽ ſpecifica. Itẽ ois forma ſeparata a materia habet in ſe totã perfectionem ſpeciei: igitur non poſſũt plura in eadẽ ſpecie. aña patet: q2 forma ſeparata a materia nõ habet perfectionẽ ſpeciei ꝑ participationẽ: q2 tũc eẽt compoſita ex eo ꝙ hꝫ ꝑ participationẽ ꝛ alia ꝑ ꝛc: ꝯña ptꝫ: quia ſi hec intelligẽtia haberet totã perfectionem ſpeciei et illam totã ꝛ ſeparant̃ a materia: igit̃ hec intelligentia eẽt iſta: q2 totũ qd vnũ includit eẽt in alia. Itẽ. in entibus ꝑfectiſſimis nichil eſt qñ intẽdatur a natura. ſed pluralitas numeralis in eadem ſpecie in ſeparatis a materia: non intẽdit̃ a natura quia talis pluralitas põt eẽ infinitoꝝ q̃tũ ẽ ex parte ſpeciei pari rõne qua põt eẽ duoꝝ: ſed infinitas non intẽditur a natura: et confirmat̃: q2 in ſpeciebus ẽ per ſe ordo. Itẽ multitudo indiuiduorũ non eſt neceſſario in eadẽ ſpecie: niſi q2 ſpẽs ẽ corruptibilis in ſuo ĩdiuiduo: vt ptꝫ. ii. de aĩa. ꝙ generatio ẽ vt ſaluetur eẽ diuinũ. ꝛ. ii. de celo. nõ eſt niſi vnũ celũ. q2 tota natura ſaluat̃ in vno indiuiduo: igit̃ cũ inſeparatũ a materia nullũ indiuiduũ ſit incorruptibile. nõ erunt plura in eadẽ ſpẽ. ¶ Oppoſitum. Dama. i elemẽtario ſuo. ca. xii. i vna quaq3 ſpecie plura ſunt vt cõuenientes in natura: vt gaudeãt ꝛc. dicitur ad queſtionẽ ſecundũ ponẽtes ꝙ indiuiduatio eſt ꝑ q̃titatem vel ꝑ materiã vt eſt ſub q̃titate: non ꝑ materiã abſolute: q2 differrent genere ſi differrent ꝑ materiã abſolute. ſed q2 vna pars materie eſt ſub alia parte q̃titatis qđ impoſſibile eſt inuenire diſtinctionẽ numeralẽ in eadem ſpecie. vbi nec ẽ q̃titas nec materia ſub q̃titate ꝓbant rõnibus prius poſitis: ſed opꝫ iſtos dicere ꝙ non ſolũ eſt hoc impoſſibile ꝑ naturã. ſ3 impoſſibile deo: q2 ſi ꝑciſum diſtinctiuũ indiuiduorũ in eadem ſpẽ eſt q̃titas vel materia ſub q̃titate ꝯtradictio ẽ ꝙ ſint diſtincta ꝛ non ab alio ꝑncipio: nec vꝫ fictio q̃ ponit diſtinctionẽ in cõparatione ad agens: q2 nulla intelligentia eſt niſi ab agẽte: ſicut. nec ſubſtãtia materialis: tũ q2 rõnes non poſſunt cõcludere hoc eẽ impoſſibile: dico ꝙ hoc ẽ poſſibile: ꝛ hoc teneo vniuerſaliter: ſicut nũq̃ ponẽda eſt pluralitas ſine neceſſitate. ſic nec impoſſibilitas ſimpliciter: nec ẽ cõtradictio qñ hec nõ poteſt pari ratione cõcludi. ꝓ hac parte arguo ſic. Ois q̃ditas q̃tũ eſt de ſe ẽ cõmunicabilis: igit̃ quidditas intelligentie: igit̃ non repugnat ſibi eẽ in multis ſuppoſitis. ꝑmum antecedẽs ptꝫ. ſi repugnaret alicui q̃ditati communicari. aut hoc eẽt rõne ꝑfectionis. aut rõne imperfectionis. nõ ratione ꝑfectionis. q2 quidditas perfectiſſima: puta diuina communicabilis ẽ. ſ3 non i diuerſitate nature: nec rõne imperfectionis: q2 tunc quidditas materialis non eẽt cõicabilis. Item: q̃libet q̃ditas creata põt intelligi ſub ratione vniuerſalis ſine contradictione: q2 q̃libet q̃ditas creata poteſt habere diffinitionẽ. ſ3 eñi quidditas intelligẽtie ſit eadẽ realiter cũ ſingulari. tamen poteſt intelligi ſine illo. ꝛ hoc nõ eſt ratione vniuerſalis ſolum. nõ eñi vniuerſale ꝑfectũ i hoc ſolo ẽ qđ poteſt intelligi nõ intelligẽdo ſingulare in quo ẽ: ſed i hoc ꝙ intelligit̃ ſub quadã ĩdifferẽtia ad plura. ſecũdũ ꝙ eius põt eẽ diſpoſitioniꝰ vniuerſaliter. ſed illa q̃ditas q̃ de ſe ẽ hoc nõ poteſt intelligi ſub rõne vniuerſalis. vt ſub indifferẽtia ad plura ſine contradictione. hinc ẽ ꝙ cõtradictio eſt quidditatẽ diuinaꝫ intelligi ſub rõne vniuerſalis: q2 de ſe eſt hec: iõ nõ eſt niſi ſpẽs cũ ſpecies de ſe ſit dicibilis. Item: angelus põt annichilari: ꝛ nõ ꝓpter hoc neceſſe ẽ totam illã naturam perire qñ poſſibile ſit deũ iſtam naturã reſtaurare: q2 licet deus annichilet naturaꝫ alicuius. non propter hoc efficitur talis natura cui repugnat eẽ ſicut chimere nõ plus q̃ añ creationẽ ſed ſecundũ iſtos nõ poteſt deus eundem angelum reſtaurare: q2 ſecũdũ iꝑos i materia de reſurrectione nõ poſſet facere vnum hominẽ redire ſi partes eẽntiales annichilarent̃ vt materia et intellectiua igitur oportet ꝙ deus reſtauraret aliũ in eadẽ ſpecie. Illa ratio ſolum eſt ad hominem. ¶ Itẽ: anime intellectiue ſeparate diſtinguunt̃ ꝛ ſunt q̃ditates ſeparate a materia: ſicut angeli. dicit̃ ꝙ non ẽ ſimile: q2 ille aĩe habent aptitudinẽ ad ꝑficiẽdũ corpora: nõ ſic angeli. Cõtra iſtud. Iſta aptitudo nõ ẽ de prima rõne aĩe: q2 nõ ẽ niſi reſpectus ad corpꝰ. ꝛ ꝓbatũ ẽ priꝰ ꝙ reſpectꝰ nõ eſt de formali itellu abſoluti formalit̃: ſ3 ille reſpectꝰ nõ eẽt res alia. igĩ poſſibile eſt in intellectu concipere quidditatem anime ſine iſto reſpectu in illo priori: quero quo diſtinguit̃ hec anima ab alia non illo reſpectu certũ eſt. igitur ꝛc. ¶ Item: non quia hec aptitudo eſt hec forma eſt: ſed econtra. quia forma eſt finis materie. ii. phiſic. igitur prius natura eſt hec forma q̃ hec aptitudo: non igit̃ eſt hec per aptitudinẽ. Itẽ: ſcđm iſtos non quidditas angeli nõ ẽ plificabilis: q2 tota eſt i hoc ſ3 q̃tũ eſt de ſe ſit plurificabilis: ſ3 ois quidditas q̃

de ſe ē plurificabilis ꝙtū de ſe eſt equaliter pōt eē in infinitis ſicut in duob⁹. igiť īpoſſibile ē ipm recipi totaliter in vno niſi infinite recipiť in iſto: qꝛ ſi recipitur in iſto ⁊ in illo: et in tertio eque perfecte: ſicut in duobus: oportet ꝙ in iſto tertio ſit eminenter reſpectu iſtoꝝ: qꝛ nunꝙ eq̄ ꝑfecte ē forma i vno ſicut ī alio niſi ſit formaliter vel eminenter. forma liť non pōt eē in vna forma q̄ eſt in duob⁹ eque ꝑfecta formaliter. igiť eminēter. igiť ſi totaliter recipitur in vno ſicut ē receptibilis in infinitis in iſto recipitur infinite. Itē: ſecūdū illos oportet ponere ꝙ tota ſpecies multorū angeloꝝ ſit dāpnata ⁊ ſic tota ſpecies fruſtraťa fine. illud videť impoſſibile et contra Aug. in enchiri. vbi vult ꝙ quia tota natura humana cecidit. ideo placuit aliam partē ſaltem reparare: ſed quia nō tota natura angelica: ſed ꝑs cecidit eam nō reparauit. iō teneo ꝙ q̇dditas angeli nō eſt de ſe hec cū nō ſit actus pur⁹. ¶ Ad ꝑmum principale: dico ꝙ in ſeparatis a materia idem eſt ꝙ quid ⁊c. materia accipiť vno mō: vt pars rei compoſite ex materia ⁊ forma. aliquando vt ē cōditio contrahens quidditatē. primo mō eſt ꝓpoſitio vera ſecundū philoſophuꝫ ꝙ in ſeparatis a materia idem eſt ⁊c. Tū: ſcd̄o modo ē ſimpliciter vera: quia vbi non eſt conditio cōtrahens quidditateꝫ ē idem cū quidditate. ⁊ hec ē in ſolo deo ſecūdum veritatē probatur hoc ꝙ q̇d eſſe idem cū eo cui⁹ ē poteſt intelligi dupliciter. vel idē identitate reali vel identitate ꝑciſa adequata. Primo modo idē eſt ꝙ q̇d cuꝫ eo cuius ē in quolibet. ſiue ſit materiale ſiue imateriale. ſed de identitate ꝑciſa nō intelligit philoſophus. vii. ⁊ ſecundum ipm vbi nō eſt materia. Primo modo nō eſt materia ſecūdo modo. ſed hoc habet ex iſto ꝑncipio ꝙ theologi habēt negare: quia ſolum habet hoc ex hoc ꝑncipio ꝙ ſeparatū a materia q̄ ē prius rei ē formaliter neceſſariū in ſe: et ſi ipſe negaret hoc ꝑncipiū ipe negaret iſtam concluſionem cū hec ſit cā preciſa. iō ipe ponit ꝙ quicq̇d pōt habere quidditateꝫ ſeparatā a materia habet eam: qꝛ i ſeparatis a materia nō differt eē a poſſe. hoc ē nō ē potētia aū actū ad eē: ⁊ ex quo infinita i diuina nō habent eandē quidditatē ſeparatā a materia ponit ꝙ nō poſſunt eā habere: ⁊ ꝑ conſeq̄ns: nec plura ꝙ vnū: qꝛ q̄ pōt haberi a plurib⁹ ꝙtum ē de ſe pōt haberi ab infinitis tm̄. igiť ponit vnuꝫ in vna ſpē: igiť ille q̇ cōcedit iſtam ꝯcluſionem et negat illud ꝑncipiū ꝙ eſt cā preciſa: nec ē philoſoph⁹ nec theologicus. ¶ Ad aliud: dico ꝙ Auicē. poſuit ꝙ ex vno nō pōt ꝓcedere immediate niſi vnū: ⁊ ſic ſecunda intelligentia itelligēdo ꝑmam a qua ē cāť perfectiſſimū quod pōt cauſare ⁊ ſuū ꝑncipiū fuit ratiōabile. tñ theologi hñt hoc negare. ¶ Ad aliō: dico ꝙ differentia formalis pōt accipi dupliciť: ꝓprie: ⁊ ſic cōcedo ꝙ differētia formalis eſt ſpecifica quia que differūt ꝑ formam. hoc ē ꝙ quidditas ſit principiū diſtinguēdi: qꝛ differre negat reſpectū ⁊ terminū reſpect⁹. vel ꝑt accipi differētia formalis minus ꝓprie ꝓ differētia formarū: ⁊ dico ꝙ nō ſemper differētia formaꝝ ē formalis ꝓprie nec ſpecifica. Et cū ꝓbatur in iſto intellectu forma ⁊ ſpēs idē verū ē ꝑmo mō. et cū diciť forme cōparanť numeris. dico ꝙ philoſoph⁹ ibi loquiť de quidditate. nō vt diſtinguiť ꝯ materiā: qꝛ quidditas ſubſtātie materialis includit materiā ſicut formā. ⁊ ipe ibi intelligit ꝙ differentia formalis ē quidditatiua ⁊ hoc loquendo vt abſtrahiť. iō iſta auctoritas nichil ad ꝓpoſitū. et cū dicitur mas ⁊ femina ſunt differentie materiales verū eſt cōparando ipas ad hominez: quia comparādo ad iſtā naturā hoīs ſunt materiales: lꝫ i ſe differāt ſpē ſicut agēs et patiēs. ſic hō albus ⁊ hō niger nō differūt ſpē: nec etiā hō albus et equus reſpectu albedinis ⁊ nigredinis differūt ſpecie. nunc aūt nō valet ſi ſola formalis differētia eſt ſpecifica. igiť oīs: ſed eſt fallacia ꝯñtis. ſic dꝫ cōclu di vniuerſalis de terminis tranſpoſitis. Preterea: hoc ꝯcedo ꝙ ꝓprie loquēdo differētia formalis ē ſpecifica. nō aūt oīs differētia formarū. ¶ Ad aliō: cum diciť. Oīs forma ſepata a materia cū dicitur: nichil ē in perfectiſſimis quin intēdiť a natura verum eſt. ⁊ dico ꝙ nō ſeq̄tur alia pluralitas itēdiť a natura i qualibet ſpē q̄ ē capax vere beatitudinis: vt cōgaudeant. igitur infinitas intēdiť. ¶ Ad aliō: dico ꝙ iſta non eſt ꝑciſa cā multitudinis in ſpē corruptio īdiuiduoꝝ. lꝫ hoc ſit vna cā ſcd̄ꝫ philoſophū immo bonitas diuina eſt cā multitudinis i eadē ſpē: ſic in ſtatu inocētie fuiſſent multi hoīes. ⁊ ſi Adaꝫ nunꝙ peccauiſſet. nūc aūt i inferiorib⁹ q̄ nō ſūt capacia vere beatitudinis nō opꝫ ponere pluralitatē in qualibet ſpē: quia inferiora hñt finem ſub fine.

¶ Queſtio.ii.

SEcūdo q̄ritur vtruꝫ angel⁹ cognoſcat q̇dditates creatas diſtincte ꝑ diſtictas ⁊ ꝓprias rōnes cognoſcēdi. Qꝛ nō. viii. methaphi. forme ſunt vt nūeri. nūer⁹ maior ꝯtinet minorē. igitur nō opꝫ ponere diſtinctā rōnem cognoſcēdi formā iferiorē a rōe cognoſcēdi ſuperiorē. Itē. ii. de aīa. ſēſitiua ē in intellectiua: ſicut trigonuꝫ i tetragono. Item: ſi res imaterialis perfectior eſt re corporali. igitur ⁊ ſpecie corporis repreſentāte corp⁹. igitur nulla ſpecies corꝑis ꝑt eē ꝑfectio angeli: igitur nūc ꝑ ſpēm propriā intelligitur corp⁹. Itē: ſic cognoſcit q̇dditates alioꝝ ſicut q̇dditatē ſuā. ſed ſuam cognoſcit ꝑ eſſentiā. qꝛ ſcd̄m Aug. xiiii. de tri. ꝑtes imaginis capiunt ſe. vñ aīa noſtra ſemꝑ cognoſcit ſe: qꝛ ſemper ſibi ꝑſens. xiiii. c. iiii. igitur angel⁹ ſe cognoſcit per eēntiā. Item: cā ꝑma plus influit ꝙ ſecūdaria ꝑma ꝓpōne de cāis. igitur pl⁹ īfluit ꝙtū ad eē: igiť pōt pl⁹ effect⁹ cognoſci ꝑ caꝫ ꝑmariā ꝙ ſecūdariā. ¶ Oppoſitū. intellectus diu⁹ cognoſcit alia a ſe ꝑ diſtinctas rōnes cognoſcendi ⁊ ꝓprias: qꝛ ad hoc ponūtur ydee ſcd̄m Aug. lxxxiii. q. q. xlvi. qꝛ ſi cognoſcit aliquid extra ſe: opꝫ ꝙ cognoſcat illō obꝫ per ꝓpriā rōnem illi⁹ obiecti. igiť ſi cognoſcat aliō obiectū qō nō cōtinuetur eminenter i iſto. oꝫ ꝙ per aliā rōnē ꝓpriā cognoſcat. igitur multo magꝭ qlꝫ intellectus inferior. Itē. ſcd̄ꝫ Aug. i. de tri. qō ꝑt eſſe actu in memoria ꝑt eē actu in intelligētia. ⁊ econ-

tra. qꝛ partes imaginis capiūt ſe. igitur q̄libet eoꝝ
pōt habere rōnem ꝓpꝛiā cognoſcendi. ¶ Circa
iſtam queſtionē de cognitione naturali angeli re-
ſpectu quidditatū creaturarū nō eſt de cognitione
exiſtētie rei dicit vnꝰ doctoꝛ ꝙ angelꝰ cognoſcit q̄ddi
tates rerū diſtīcte ꝑ vnū habitū ſciētialē. lʒ ei hītꝰ ſit
īfoꝛmās itellm. ⁊ ita nō poſſit eē obʒ. tñ illud quod
ſplēdet in habitu poteſt eē obiectū itelligibile. Et
ꝑ hoc ſoluit vna obiectio de ſpecie. Scōo dicit ꝙ
ille habitꝰ habet eſſentialē habitudinem ad ſcibile
extra quodcūqʒ: ita ꝙ itellectꝰ non pōt capere iſtā
qualitatē niſi capiat ſcibile ab ipſo dāte habitū: et
ſi infinite ſpecies eſſent cauſande oēs poſſent ꝑfe-
cte cognoſcere ꝑ iſtū habitū: ⁊ eſſentialiꝰ depēdet
ille habitꝰ ab obiecto ꝙ̄ ſpecies. Et ꝑ hoc ſoluitur
alia obiectio: quia licet ille habitꝰ non cauſetur ab
obiecto ſed ſpecies: tñ nichil minꝰ depēdet ab ob-
iecto ſed magis: ⁊ pōt ꝑ iſtā ſpeciē in plura oꝛdine
quodā qꝛ ille habitꝰ virtualiter ɔtinet multa: qꝛ tot
ſpecies quot poſſunt eē: ⁊ reducit itellectū ad actū
per hunc modū: qꝛ itellectꝰ ꝑ iſtū modū ferꝛ in ob-
iecta ſcdm oꝛdinē eſſentialē obiectoꝝ. ꝑmo i vnū:
poſtea in aliud: tñ poſtea volūtas applicat intelle-
ctum ad illud intelligendū / ⁊ habitꝰ ſtatim īclinat
intellectū ad illud intelligendū: qꝛ volūtas vult: qꝛ
ille habitꝰ inclinās ſubeſt iperio volūtatis. ¶ Pro
hac via arguitur primo ſic .ij. Ethicoꝝ. quicq̄d
eſt in anima eſt habitꝰ / paſſio / vel potentia. Certū
eſt ꝑ paſſionē non intelligit angelꝰ nec ꝑ eſſentiam
ſuā alia aut ſe. ⁊ itellectꝰ nō ſufficit cū ſit vt tabula
nuda: igitur ꝑ habitū. ¶ Itē: ſi nō haberet iſtū ha-
bitū in intellectu ſuo / naturaliter igitur poſſet ſibi
generare habitū ex actibꝰ: ⁊ tūc itellectus eiꝰ eſſet
in potētia eſſentiali: ⁊ ante actū ad actū primū: qō
eſt incōueniēs. ¶ Itē: Dionyſiꝰ de diui. no. ca. vij.
loquitur de oꝛdie dicēs ꝙ infimū ſupioꝛi ɔnectēs /
ſupꝛemo ſupioꝛi ⁊c. Supꝛemū in nobis ē hmōi ha
bitus ſciētialis: hic erit infimū intelligētiis / et per
iſtum intelliget alia a ſe. ¶ Itē: habitꝰ ſufficit ſine
ſpecie ad ꝑfecte intelligendū: ⁊ ſpecies ſine habi-
tu nō ſufficit: qꝛ experimur in nobis ꝙ nō ē ita ꝑfe-
cta itellectio ꝑ ſpeciē ſolā: ſicut ꝑ ſpeciē cū habitu.
¶ Cōtra illud: ⁊ primo ɔtra hoc qō ōꝛ ꝙ ille habi-
tus ſufficeret ad ꝑfecte intelligendū ſi poſſint eſſe
infinite ſpecies itelligētiarū vel quidditatū: qꝛ vbi
pluralitas cōcludit ꝑfectionē intēſiue / infinitas cō
cludit infinitatē intēſiue. Sed ſi tm̄ iſta res cogno
ſcit ꝑfecte aliq̄ virtꝰ itēſiue reqrit ad cognoſcēdū:
igitur ſi alia vna virtꝰ cognoſcit eque ꝑfecte hanc
rem ⁊ iſtā ſicut alia virtꝰ cognoſcit vnā tm̄: maioꝛ
erit intēſiue illa virtꝰ qua cognoſcunt duo diſtīcte
ꝙ̄ vnū tm̄: qꝛ opoꝛtet ꝙ ɔtineat iſtas duas q̄ddita
tes vel foꝛmaliter vel eminēter: nō pōt foꝛmaliter
ſi remaneat vna: igit eminēter: igitur ſi cōtinet in-
finitas quidditates eminēter erit infinite virtutis
itēſiue. ¶ Itē cū dicit ꝙ itellectꝰ nō pt capere iſtū
habitū niſi capiat ſcibile ꝓpter cōnexionē natura
lem / nō eſt verū: qꝛ abſolutū in rōne q̄dditatiua nō
includit reſpectū vt ꝓbatū eſt priꝰ: nec ecōtra. igit
intellectꝰ poteſt capere vnū ⁊ ſi nō aliud. ¶ Item:

S

nullus reſpectꝰ ē idē cū abſoluto idētice niſi reſpe-
ctus ad aliquid ad qō illud dependet: ſed iſte reſpe
ctus non depēdet ab obiecto in rōne efficiētis: qꝛ
nichil idē depēdet eſſentialiter ad plura eiuſdē oꝛ-
dinis. Cū igit lapis vel qōcunqʒ aliud ſcibile nō ſit
cauſa huiꝰ reſpectꝰ nō nccīo eſt idē cū abſoluto tali
¶ Itē: ſcdm iſtū modū multomagis ſequeret ꝙ ha-
bitꝰ noſter dependeret ad obiectū: qꝛ cauſat ab eo
et tūc obiectū ſplēdet in habitu noſtro: qō eſt ma-
nifeſte falſum: et ipſemet negat. ¶ Item: ꝙ intelle
ctio naturalis illiꝰ habitꝰ ſubdat iperio volūtatis
create / videtur manifeſte impoſſibile: cuʒ inclinet
mere ꝑ modū nature: imo inclinatio naturalis nō
eo mō ſubditur volūtati increate manēte eiꝰ natu-
ra: qꝛ lapis manēte natura ſua ꝑ nullā voluntatem
de mūdo inclinat naturaliter ſurſum. ¶ Dico igit
ad queſtionē ꝙ angelus habet diſtinctas rōnes co
gnoſcēdi ⁊ ꝓpꝛias alias ⁊ alias quidditatū crea-
turarū. Et intelligo ꝑ rationē cognoſcēdi nō id qō
vt cognitū eſt ratio cognoſcēdi: ſed illud quo ſicut
ſpecies. Illud ꝓbo ſic. Quicq̄d eſt rō ꝑfecte cogno
ſcendi aliqua plura eſt alicuiꝰ primi obiecti in quo
perfecte continētur illa cognoſcibilia: ſed nulla ta
lis rō vna poteſt eē in angelo reſpectu oīm q̄ddita
tum creaturarū: igitur nō ꝑ vnā rationem: ſed plu-
res cognoſcit diſtincte ⁊ ꝑfecte quidditates diuer
ſas quarū neutra in alia cōtinetur. Maioꝛ patet ꝑ
mo exēplo: qꝛ eſſentia diuina eſt primū obiectū co
gnitū / ⁊ ratio eſſentie eſt vna reſpectu eſſentie co-
gnite ꝑ quā cognoſcūtur oīa ſecūdaria obiecta q̄ ꝑ
ꝓpꝛias rationes cognoſcūtur ſecūdario. Itē ꝑ ra-
tiones nō pōt eē vnitas in poſteriori eſſentialiter:
niſi ſit vnitas in priori eſſentialiter: ſcʒ rō cogno-
ſcendi in intellectu creato eſt poſterioꝛ obiecto co
gnito: qꝛ obiectū ꝑ ſe iſtā rationē mēſurat: igit ne-
ceſſe eſt vnū eſſe obiectū: qꝛ eſt eiꝰ mēſura ſi mēſu-
ratū ſit vnū. Scōo ꝓbatur maioꝛ: qꝛ nichil ē rō co
gnoſcēdi aliud ꝑfecte niſi ſit ꝓpꝛia rō eiꝰ foꝛmalit:
vel iſtā rationē cōtineat virtualiter: ſed nō pōt eſſe
vna ꝓpꝛia rō foꝛmalis ⁊ pluriū: igitur erit vna cō-
tinēs ꝓpꝛias rationes pluriū virtualiter: igitur ob
iectū eiꝰ eadē rōne ɔtinet virtualiter iſta plura ob
iecta. Unde vniuerſaliter qñ aliq̄d eſt rō cognoſcē-
di pluriū obiectoꝝ obiectū illiꝰ rōnis ꝑme cōtinet
ꝑfecte obiecta iſtarū pluriū rationū. Minoꝛ patʒ:
qꝛ nulla vna entitas pōt eē in ſupioꝛe creato q̄ cōti
net ꝑfecte ⁊ eminēter oīa q̄ ɔtinētur in oībꝰ iferio-
ribꝰ: igitur nulla vna rō itelligendi pōt eē ꝑfecta rō
cognoſcēdi oēs q̄dditates creatas. ¶ Itē: rō intel
ligēdi vna poteſt hr̄e actū itelligēdi ſibi adequatū
qꝛ vna mēoꝛia pōt hr̄e vnū v̄bū adeq̄tuʒ: igit vna
rō itelligēdi vnū actū: ſʒ illa rō q̄ ē pluriū obiectoꝝ
ꝑfecte nō pōt hr̄e vnū actū itelligēdi adeq̄tū: qꝛ nō
adequatū extēſiue cū ſic ſint plures: neqʒ intēſiue
vt ꝓbatū ē priꝰ: igitur. ⁊c. Dicunt negādo maioꝛē:
qꝛ vna rō ꝓducēdi pōt hr̄e plures actꝰ ꝓducendi
et nō vnū adequatū vt patet de ſole. Dico ꝙ nō eſt
ſimile: qꝛ qō eſt principiū ꝓducēdi in ꝓducēdo nō
depēdet a ꝓducto: ſed rō cognoſcēdi dependet a
cognito cū cognitū ſit eiꝰ mēſura. ideo ibi ſequitur

q ſi eſt vna ratio cognoſcendi / τ vnum cognitū ex alia parte:nō oportet q ſi eſt vna ratio ꝓducendi: igitur tm̄ vnum ꝓductum.Ideo vniuerſaliter vbi vna quidditas non continet aliā ꝑfecte in entitate nec in cognoſcibilitate:et ad plures qdditates requirunt plures rōnes cognoſcēdi.tm̄ vbi vna qdditas ꝑfecte ↄtinet aliā ſicut paſſionē τ in entitate τ i cognoſcibilitate:nō oportet ponere pluriū qdditatū plures rōnes cognoſcēdi diſtinctas.❡Scōo dico q ille rōnes cognoſcendi in intellectu poſſunt dici habitus in vniuerſali τ ꝑ accidēs:qꝛ ſunt de difficili mobiles τ de numero ꝑmanētium. in ſpeciali tm̄ et ꝓpꝛie dicunt̄ ſpecies intelligibiles:qꝛ habit⁹ ille qui diſtinguitur a ſpecie / eſt ꝓpꝛie habit⁹ acqſitus ex actib⁹.Nunc autē ſpecies ſupior nō pōt ꝑfecte cōtinere inferiorē:niſi ponat̄ q eſſentia cui⁹ eſt ſpecies cōtineat eſſentiā cui⁹ eſt alia ſpecies.Ideo contradictio eſt ſpeciē ſuperiorē ꝑfecte cōtinere inferiorē:et eſſentiā ſupiorē nō ↄtinere eſſentiā inferiorē.Nec debet illud dictū qd̄ allegatur de dio.ꝓ iſta parte hr̄e incōuenientes / licet alij aliter exponūt.Nec valet exemplū qꝛ ingenioſior alio pōt plura itelligere / nō qꝛ ꝑ vnā rationē cognoſcēdi pōt plura cognoſcere q̄ ali⁹:ſed veloci⁹ τ ꝑfecti⁹ bene poteſt intelligere q min⁹ ingenioſus.❡Ad primū ꝑncipale dico primo q vbi philoſophus ↄparat ſpecies numeri / cōparat ibi adinuicē ſpecies ſubalternatas τ ſubalternātes:τ ſic numerus maior totaliter ↄtinet miorē:ita ſpecies ſubordiata totaliter continet aliā.Uel ſcōo dico q philoſophus loquitur ibi de ſpecieb⁹ ſpecialiſſimis / pōt dici q ſicut vna nō ↄtinet aliā:ſic nec numer⁹ maior ↄtinet iferiorē.vel eſto q numer⁹ nō ſit aliquid extra aīam niſi res numerate: hoc eſt videt̄ philoſophū velle q non ſunt niſi lapides.τc.xiii.metha. et dictū eſt de hoc in primo libro.Tūc dico q numer⁹ maior totaliter cōtinet inferiorē qꝛ eſt pars ei⁹:τ q̄tū ad hoc nō ē ſimile de vna ſpecie ſpecialiſſima reſpectu alterius ſicut de ſpecie ſubalterna.❡Ad aliud de vegetatiua et ſenſitiua patet:qꝛ iſte ſunt ſpecies ſubordinate / τ vna ꝑfecte ↄtinet aliā.tm̄ dico q trigonū nō eſt in tetragono niſi potētialit̄ tm̄.❡Ad aliud dico q ſpēs itelligibilis accidētaliter eſt ꝑfectior accidēte. Species ei albedinis in angelo eſt ꝑfectior q̄ albedo.Et ſic dico q pōt ſpēs in itellectu angeli rei corꝑalis eē ꝑfectior τ re corꝑali inq̄tum talis.Licet eīm res corꝑalis inq̄tū ſubſtantia ſit ꝑfectior ſpecie inq̄tū accidēs:nec ꝓpter hoc ſequit̄ q cā equoca ē iꝑfectior effectu:qꝛ nūq̄ ē effectus equiuoc⁹ ꝑfectior nec eq̄ perfect⁹ cā ſua totali.tm̄ bn̄ pōt eſſe ꝑfectior cā equoca partiali. Ideo neceſſario poſuit ph̄s itellectū agentē ad gignitionē ſpeciei.etiā licet iſta ſpēs ſit iꝑfectior angelo:tm̄ poteſt ipſum ꝑficere ꝑfectione ꝑma.❡Ad aliud dico q non ſequit̄ / cognoſcit qdditatē ſuā ꝑ ſuā eſſentiā:igit̄ qdditates alioꝝ:qꝛ eſſentia ſua pōt hr̄e rōnē ꝓpꝛiā:τ ipa pōt ſufficiēter ducere ī cognitionē ſui diſticte : non aūt ſic qdditates alioꝝ.❡Ad aliud cū dr̄ / cā ꝑma pl⁹ iſluit.τc.Dico ex hoc nō ſequit̄ q cā itermedia pl⁹ facit ad cognitionem cauſe poſterioris q̄ ipa:qꝛ illa auctoritas ē de cā ſimplr̄ prima.❡Ad prima rōnē ꝓ oppoſita opione dico q ph̄s ſcōo Ethi.capit hītū gn̄aliſſime ꝓ oī eo qd̄ eſt in aīa:τ ſic ſpēs dr̄ hīt⁹.❡Ad aliud cū dr̄ q poſſet gn̄are i ſe ſi nō ꝑhaberet. Dico q in illis q̄ ſunt determinata ad vnū / nūq̄ acqritur hīt⁹ ex actib⁹ quotiēſcūq3 cauſent̄:qꝛ quotiēſcūq3 lapis ꝓijciat̄ ſurſum nūq̄ pōt acqrere hītū quo iclinet̄ ad facili⁹ ferri ſurſum.Sic i angelis ſi ſume iclinant̄ ad vnū vt ad itelligere a ꝑncipio creationis / nūq̄ ꝑ actus acqrēt̄ hīt⁹. Uel pt̄ dici q ſi nō ſūme ex ſe iclināt̄: tūc poſſet gn̄are hītū in ſe:nec ꝓpter hoc ſequit̄ q ſunt in potētia eſſentiali ad hoc vt ad actū primū ſicut ad actū poſteriorē actu ſcōo accidētali ❡Ad aliud dico q illud dictū dionyſii opoꝛ3 gloſari:qꝛ ſm̄ iſtū modū ꝓcerēdi ſeq̄ret̄ q viſio accidentalis eſſet īfimū i deo:qꝛ hoc ē ſuppoſitū in aliq̄ creatura:ideo dicit q ē ↄnectēs infimū ſupiorē cū ſupremo inferiori.et talis hīt⁹ nō pōt eē infimū i angelo qꝛ angel⁹ nō ē capax hui⁹ hīt⁹. Uel pōt dici q hīt⁹ in nobis nō ē ſupremū ꝑ ſe loquēdo τ ſimplr̄:licet iſta facilitas ↄcurrat in imediatione ꝑfecta.❡Ad aliud dico q ſi nichil aliud eſſet q̄ ſpēs qua angel⁹ itelligit ipſa ſufficeret:τ hīt⁹ ſi eēt ꝑ ſe nō ſufficeret niſi eq̄uocetur hīt⁹ ad ſpeciē itelligibilē.❡Qō.iii.

TErtio q̄ritur vtrū angel⁹ poſſit cognoſcere ſe ꝑ eſſentiam. Qꝫ nō.qꝛ ſi ſic:hoc nō eēt niſi quia ē ſibi ꝑſens τ actu itelligibilis : ſ3 illa nō ſufficiunt:qꝛ aīa ē actu intelligibilis τ ſꝑ ſibi preſens: vt vult Augu.viii.de tri. τ.xiiii.c.iiii.τ tm̄ nō itelligit ſemper eſſentiā:ſed oportet alia.iii.de aīa.❡Itē: ſingulare nō eſt ꝑ ſe intelligibile:ſed eſſentia angeli ē ſingularis.❡Itē:oē cognitiuū τ receptiuū denudat̄ ab eo qd̄ recipit: vt habet̄.ii.de aīa.ocul⁹ ē nō color.τ.iii.de aīa.Intellect⁹ eſt imixt⁹ vt materialia cognoſcat:ſed nichil denudatur a ſe. igitur.τc. ❡Item:nihil idē patitur a ſe :qꝛ agens τ patiens ſunt diſtincta:vt habet̄.iii.phiſicoꝝ.τ.viii. Sed intellect⁹ patit̄ ab itelligibili.xii. metaphiſice iſto caplō.Monet autē.❡Itē:ſi angel⁹ ꝑ eſſentiā itelligat ſe:igitur itellectio ſua eēt idē cū eſſentia ſua. ↄńs falſum.Cōſequētia patet:qꝛ itellectio mediat inter itelligentē τ rē itellectā:τ pl⁹ diſtat extremū ab extremo q̄ a medio.❡Cōfirmatur:nō videt̄ aliquid ꝑ qd̄ poſſet itellectio diſtingui ab eſſentia cuꝫ intelligit:qꝛ rō formalis diſtinctionis intellectiōis ab aliquo / vel eſt ab intellectiuo vel ab intelligibili.neutro mō in ꝓpoſito pōt intellectio diſtingui ab obiecto.❡Oppoſitū. Aliqua forma pōt eē per eſſentiā imediate ꝑncipiū agēdi:qꝛ ſi non igit̄ per aliā formā:τ illa ꝑ aliā:τ ſic in infinituꝫ: ſed ſi qua ſit maxime erit q̄ eſt actualior : igit̄ magis videbitur de forma angeli q̄ alia aliqua forma creata.❡Dicitur ad q̄ſtionē q vn⁹ habit⁹ ſciētialis eſt cōcreat⁹ in angelis:qui vno mō eſt qualitas. Alio modo cōtinet vnitiue τ virtualiter itelligibilia. Et

tunc dicitur ꝙ eſſentia angeli non intelligitur per eſſentiam niſi vt relucet in habitu iſto: quia ſi iſta eſſentia eſſet per ſe ſine tali habitu: nunꝗ intelligeretur ab angelo / tamen poteſt nunc angelus intelligere ſe per eſſentiam ſic relucentem in habitu et ſic vniformiter intelligit ſe ſicut alia: quia intelligit alia per eſſentiam vt relucent in habitu.

¶ Ad hoc adducitur ratio. intellectus angelicus nullum particulare primo ītelligit vt in ſe cū ſic ſit quedam eſſentia ſingularis. igitur intelligit primo vt relucet in habitu ſub ratione vniuerſalis. ¶ Contra illa: ⁊ primo ꝙ poſſet aliter ītelligi ꝙ̄ per talē habitum. Probatio: qꝛ ſi non: igiᷣ itellectus perfectiſſimꝰ creatus ex puris naturalibꝰ: nec ex cauſis naturalibꝰ actiuis ⁊ paſſiuis ꝯcurrētibꝰ poſſet pertingere ad aliquā intellectionē. qꝛ ille habitꝰ cātur a ſolo deo ita ꝙ tota creatura nō poſſet eum cauſare: igiᷣ intellectus ſuus perfectus perfectione naturali cū tota natura creata iuuante non poſſet aliꝗd intelligere illud eſt impoſſibile / qꝛ intellectus īferioꝛ puta itellectus noſter / pōt ex naturalibꝰ ſuis ꝯcurrentibus fantaſmate ⁊ ſenſibilibus exterioribꝰ cū alijs pure naturalibus ſuis aliquid itelligere: igitur ille intellectus non pōt niſi ſicut lapis. ¶ Item: ſi iſte habitus eēt pciſa rō ītelligēdi: ita ꝙ ſine iſto nō poſſet intellectus angelicus aliquid itelligere / nec per ꝯīs eſſentiam ſuam. aut hoc eēt: quia eēntia angeli nō eſt intelligibilis ſimpliciter niſi per talem habitum aut non poteſt eē preſens per informationem niſi per talem habitum. Non primo mō: qꝛ ſic deus nō poſſet intelligere eēntiam angeli niſi per talem habitum. Non ſcōo modo qꝛ eſt eēntia maxime proportionata: licet eēt ſine tali habitu: quia ex quo eſt eſſentia intelligibilis in ſe alicui intellectui eſt ꝓportionata nō alteri intellectioni ab itellectu proprio qꝛ tanta eſt intellectualitas ipſius itellectus ꝓpria quanta intelligibilitas proprie eēntie. Non tertio mō qꝛ nō requiritur preſentia per informationē ad hoc ꝙ obiectū intelligatur per ſe / qꝛ tunc deꝰ nō poſſet intelligere ſe: igitur nō eſt ille habitus preciſa ratio intelligendi eſſentiam angeli. ¶ Item: ille doc. tenet hoc principium philoſophorū ꝙ in ſeparatis a materia eadem eſt ratio intellectiuitatis ⁊ intelligibilitatis: igitur in ſeparatis quodlibet per eēntiam eſt intellectiuum: ⁊ itelligibile: igiᷣ ſine tali habitu

¶ Item ſi habitꝰ ſit preciſa ratio itelligendi res ſequitur ꝙ angelus non pōt habere determinatā noticiam eēntie rei: qꝛ qō preciſe cognoſcitur per rationem indifferentem ad exiſtere: ⁊ non exiſtere non eſt rō cognoſcendi determinate alterꝰ illorum: qꝛ indifferens inq̄tum tale nūꝗ inducit in cognitum vnius ad quod eſt indifferens: Sꝫ habitus iſte īdifferens eſt ad exiſtentiam: ⁊ non exiſtentiam. Probatio. nam aut repſentat exiſtere ſortis per a. ⁊ non exiſtere ſimul: ⁊ tunc nihil repreſentat aut determinate repreſentat vnū. vt exiſtere ꝓ. a. ⁊ tūc determinate ſciret angelus ſortem exiſtere pro. a. quod tn̄ a nullo intellectu creato eſt cognoſcibile determinate cū ſit futuꝝ ꝯtingēs: qꝛ nullꝰ angelꝰ ſciuiſſet dixiſſe determiate pcedere vos in galileā per habitū ſuū. ſꝫ tantū ſi fuiſſet ſibi reuelatum / ſꝫ indeterminate repreſentet hoc vel eius ꝯtradictoriū habetur ꝓpoſitum: qꝛ tunc habitus indifferens eſt ad exiſtentiā rei ⁊ non exiſtentiā. Et confirmatur: qꝛ habitus repreſentat quidditatem rei: quidditas vero indifferens eſt ad eſſe: ⁊ non eē. ¶ Item: cum dicitur ꝙ nō poteſt aliquid cognoſci ab intellectu āgeli niſi ſub ratione vniuerſalis manifeſte eſt falſum: qꝛ ſingularitas nō impedit quin aliquid ſit per ſe cognoſcibile: qꝛ eēntia diuina ē hec ⁊ ſingularitas / nec etiaꝫ limitatio impedit quin aliꝗd ſit per ſe intelligibile / qꝛ quidditas angeli abſolute accepta limitata eſt ⁊ tamen per ſe intelligibilis / iō ſola ſingularitas cum materialitate impediret: eſto ꝙ aliqua ſingularitas cum materialitate impediret qō nec adhuc ē verum ſicut poſtea declarabitur / cum igitur dicitur ꝙ tantū vniuerſale eſt primo intelligibile ſi hēat hoc veritateꝫ erit primitate originis non quin poſſit intelligi ſingulare primo hoc eſt ſub propria ratione qn̄ directe cognoſciᷣ / licꝫ vniuerſale prius origine cognoſcatur. nō igiᷣ cognoſciᷣ eſſentia angeli per habitum: ſic primo / ſcilicet ſub propria ratione: qꝛ per habitum cognoſcitur ſub oppoſito mō vt per rationes vniuerſalis tantū. ¶ Preterea hoc cū dicit ꝙ habitus plus valet ad hoc ꝙ̄ ſpecies. ¶ Dico ꝙ minus valet: ⁊ ſicut ipſe arguit ꝙ ſi ſpecies imprimatur ab obiecto ipa ſingularis eſt: igitur nō repreſentat vniuerſale: igitur a quocunqꝫ agente ſit ſiue a deo: ſiue ab obō ſingulare erit. eodem modo poteſt argui contra ipſūmet de habitu: qꝛ ſi ille habitus imprimereᷣ in intellectu ab obiecto ipo cōcederet ꝙ ſingulare eēt nec poſſet ducere in cognitionē vniuerſalis: igitur ⁊ ſi ſit a deo ſingulare erit vel rō ſua non valet. ¶ Aliter dicitur ad queſtionē ꝙ angelus intelligit ſe per eſſentiam. ⁊ primo premittitur ꝙ aliter eſt in actione trāſeunte: ⁊ aliter in actione imanente. in actione tranſeunte obiectum ſine materia ſemp eſt extra agens. ⁊ ideo aliqn̄ poteſt eſſe preſens agenti aliquando non: in actione imanente obiectum eſt vnitum agenti: et iō nūꝗ poteſt eē abſens. Secundo diciᷣ ꝙ obiectum vnitum eſt rō formalis agendi. Tertio dicitur ꝙ quando aliqua forma coniuncta eſt ratio agendi ⁊ ſi ipa eſſet ſeparata adhuc eēt ratio agendi ſicut caloꝛ coniunctus igni eſt ratio agendi: igitur ſi eſſet per ſe eſſet ratio agendi. Cum igitur eēntia angeli ſit ſibi vnita: ita ꝙ nūꝗ abſens ipa per eſſentiam intelligetur. Ulterius dicitur ꝙ duplex eſt potentia cognitiua / q̄daꝫ que aliquando eſt ī actu aliquando in potētia / q̄dā que ſemp eſt in actu. nunc autem de rōne potentie cognitiue. Un̄ cognitiua / non eſt ꝙ recipiat ſpecieꝫ vel moueatur ab obiecto / ſed vnde aliquando ī potentia aliquando in actu. ¶ Contra iſta. ſi illud qō eſt ratio agendi cum coniungitur ſit ratio agendi ſi ſeparetur. non tamen eſt tunc ratio agendi ſuſceptiuo / qꝛ ſi caloꝛ eſſet ſeparatus non eēt ratio agendi igni: igitur illud quo intellectus intelligit eſt forma ipſius intellectus: ſicut forma eſt quo agens agit. anima enī eſt quo viuimus. ⁊c. vt habetur. ij. de anima. igitur impoſſibile eſt intellectum intelligere ni

ſi illa ratio agendi ſit forma ipſius intellectus. Sʒ
per iſtum doctorem intellectus eſt accidens igitur
erit forma informans intelligentem. Non igit̄ ob=
iectū vnitum erit ratio formalis agendi. Sed illud
qȯ ſe tenet ex pte itellectum. ¶ Itē: cū dicit̄ ꝙ non
eſt de rōne potentie cognitiue talis recipere vel
moueri ab obiecto falſum eſt loquēdo de potentia
creata qꝛ obiectū ſemꝑ requirit̄ non ſolū ad fieri:
ſed ad factum eē vt obiectuʒ ē: qꝛ ipoſſibile ē poſtꝙ̄
ſpecies ipꝛimit̄ ꝙ obiectum intelligit̄ niſi ipm ſit p̄
ſens in rōe obiecti. Si eñ adnichilaret̄ ⁊ ſi ſpēs re
maneret non poſſet actu cognoſci cognitione in=
tuitiua de qua loquoꝛ per talē ſpēm. iō ad cognitio
nem actualem requiritur obiectū vt obiectū. ¶ Itē
ille doctoꝛ ponit ꝙ angel⁹ ſuperioꝛ itelligit ꝑ pau=
cioꝛes ſpecies ꝙ̄ inferioꝛes ꝑ ſpecies vniuerſalio=
res: ſed certum eſt ꝙ ſunt vniuerſalioꝛes virtute qꝛ
vniuerſale p̄dicatione nūꝙ̄ ducit in ꝯpletā cogniti
onē inferioꝛis. qꝛ non in cognitionē cuiuſcūqʒ idu
ſi per ſe i iferioꝛi. Sʒ nō eſt neceſſe ponere ſpecies
vniuerſalioꝛes ⁊ perfectioꝛes propter ſpecies ſub=
alternatas. qꝛ vt dictū eſt pꝛius qñ aliqd ꝯplete cō=
tinetur in alio ſicut ſubiectum ꝯtinet paſſionem: ⁊
inferius ꝑ ſe ſuum ſuperius non oʒ ponere aliā ſpe
ciē vni⁹ ꝙ̄ alteri⁹: ſed ſolum propter ſpecies ſpecia
liſſimas cognoſcēdas. Si igit̄ vna ſpēs ſpecialiſſia
eſt vniuerſalioꝛ aliq̄ vniuerſalitate ꝑfectionis: qꝛ cō
tentiua alteri⁹ illa maxime erit ſpēs ſupꝛema ſpēi
ſpecialiſſime: igit̄ cū ſupꝛema intelligētia cognoſcit
ſe ꝑ eſſentiā: ⁊ nō per ſpēm: igit̄ ſic dn̄t cognoſcere
inferioꝛa quoꝝ eſt ꝯtentiua ꝑ ſuam eēntiā ꝓpꝛiā ꝑ
quam cognoſcit ſe et non ꝑ ſpecies inferioꝛum co=
gnitoꝝ: ⁊ ſic credo ꝙ deberet dici ſcđm ph̄os q̇ po
nunt intellectionē eē eēntiā ſubē ſeꝑate. iō dico ad
q̄ſtionē ꝙ angel⁹ cognoſcit ſe ꝑ eēnaʒ. ⁊ p̄mo decla
ro qd̄ intelligo ꝑ rōem itelligendi intellectum ⁊ itel
ligibilis: ⁊ dico ꝙ illō qȯ p̄cedit actū ſecundū tanꝙ̄
act⁹ pꝛimus ex ꝑte intellectui eſt rō itelligēdi itel=
lectiui. rō intelligendi ex ꝑte obiecti itelligibilis eſt
vltima diſpoſitio ex ꝑte intelligibilis diſponens vt
intellectio ſequat̄. neceſſario ei ad intellectionē cō
currit itelligens ⁊ intelligibile. Scđo p̄mitto ꝙ du
plex eſt intellectio / vna ſcientifica que eſt abſtracti
ua / ⁊ non eſt ſemꝑ diſcurſiua / aliter eñ non poſſet
eſſe ſcientia in nobis niſi cognitio ſcientifica eēt ab
ſtractiua: qꝛ ſi oīs cognitio ſcientifica i nobis eēt ſo
lū rei exiſtentis vt exiſtens eadē ſcientia vel habit⁹
poſſit eſſe nunc ſcientia iā nō / ſicut eadȯ opinio nūc
eſt vera iam falſa ſocrate ſurgēte: igit̄ cognitio ſciē
tifica eſt rei vt abſtrahit in cognitiōe. Alia ē cogni=
tio intuitiua ſeu viſiua q̄ eſt rei in ſe. nā qȯ eſt perfe
ctionis in inferioꝛi annota imperfectione poteſt cō
petere ſuperioꝛi perfectius vel modo eminentioꝛi.
Sed in ſenſu percipimus duplicēʒ cognitionē vnā
intuitiuam vt viſionem exterioꝛem aliam abſtracti
uaʒ que eſt in imagine ſuo modo ſic in intellectu co
gnitionem abſtractiuam experimur in nobis. Et
alia eſt intuitiua ſecundum quam videbimus facie
ad faciem. i. Coꝛinth. xiii. ſicut nūc videmus i enig
mate. Angelus igitur poteſt intelligere ſe ꝑ eſſen=
tiam: qꝛ illud poteſt eſſe ratio intelligendi ex parte
obiecti cogniti in quo eſt obiectū p̄ſens ſufficiēter
actu ſub ratione actu intelligibilis qꝛ memoꝛia ꝑfe
cta pōt eē parens. Sʒ eēntia angeli habet taleʒ rō
nem intelligendi / qꝛ p̄ſentia ad potentiā non ſemꝑ
requirit obiectū eē p̄ſens per informationem tunc
ei deus non poſſet cognoſcere ſe ſʒ ſufficit p̄ſentia
vel ꝑ illapſum vel per informationem vel ſicut idē
p̄ſens ſibi ſicut eſt illa rō ſimilis rōi pꝛioꝛi alterius
poſitionis que pꝛius eſt impꝛobata. Si eñ ponere
tur ꝙ ratio intelligēdi obiecti eſſet ratio itelligen
di itellectiui tunc eſſet ſimile. ideo non fundo me ſu
per hoc / qꝛ non pono eſſentiam eſſe pꝛincipium in
telligēdi a ꝑte itellectiui ſʒ a ꝑte itelligibilis tm̄: ſʒ
ꝯcurrit ibi ob̄m p̄ſentialiter cū itellectiuo: ⁊ hoc ſuffi
cit qñ idem eſt per ſe intellectiuum ⁊ per ſe intelligi
bile. ¶ Item angelus poteſt habere aliā cognitio=
nē ſui ex naturalibus ſuis ſicut aīa noſtra certa ē ꝙ
viuit vel ꝙ eſt quo totum viuit ⁊ poſſet cognoſcere
ſe imediate niſi haberet imediate oꝛdinem ad fātaſ
mata. igitur angelus cū non habeat oꝛdinem ime=
diate ad fantaſmata pōt cognoſcere ſe eē p̄ſentialit̄
Sed hoc non poteſt alia rōe ꝙ̄ rōne intuendi hanc
eſſentiam vel ſaltē non eq̄ perfecte qꝛ nulla rō crea
ta eq̄ perfecte ducit in cognitionē eſſentie ſupꝛemi
angeli ſicut ꝓpꝛia rō intelligendi ſue eēntie. ¶ Itē
ſi aliqd poteſt in aliquā oꝑationē diminute ꝑ aliqd
qȯ habet eē diminutū. igit̄ poteſt in oꝑationem ꝑ=
fecte ꝑ idē ſi haberet eē ꝑfectum: ſed habens eſſe i
telligibile in ſpecie habet ibi eſſe intelligibile di=
minutum. ⁊ ſic poteſt diminute cognoſci vel intel=
ligi. igitur quod eſt de ſe actu intelligibile pōt ꝯple
te ⁊ perfecte cognoſci ꝑ illud in quo vel ſcđm qȯ hʒ
eſſe intelligibile actu ⁊ ꝯplete. Si igitur poteſt ali=
quid ꝑ ſpēm diminute itelligi ꝑ eēntiam poteſt ꝑfe
cte. Dicūt ex hijs ſequitur ꝙ non ē neceſſe ponere
ſpeciem in intellectu qꝛ ſpēs eſt diminute in intelle
ctu: ⁊ obiectum in ſpē: ⁊ eſt diminute intelligibile
obiectum vero ꝑ ſe intelligibile. igitur nulla neceſſi
tas ponendi ſpeciem. Dico ꝙ vniuerſale intelligibi
le ⁊ intellectum p̄ſupponit vniuerſalitateʒ i aliquo
abſtracto. Sed in obiecto ſingulari non poteſt eſſe
illa vniuerſalitas pꝛeſuppoſita. igitur oʒ ꝙ ſit i ali=
quo abſtracto. et ideo neceſſe eſt ponere ſpēm intel
ligibilem abſtractā a ſingulari de eo quod debet in
telligi in vniuerſali. vñ licʒ cognitio abſtractiua ſit
diminuta reſpectu intuitiue et obiectum vt ibi itel
ligibile ſcʒ in ſpecie ſit intelligibile diminute verū=
tamē eſt ſimpliciter intelligibile in iſto genere ⁊ ta
lis cognitio eſt ſimpliciter cognitio in iſto genere
cognitionis. Tertio dico ꝙ licet angelus ſit itelligi
bilis ꝑ eſſentiam: nō tamen illa rō intelligendi eſt
ratio pꝛeciſa. qꝛ ratio intelligendi pꝛeciſa poteſt ac
cipi dupliciter. vel ſic ꝙ intelligit ſe pꝛeciſe ꝑ eſſen=
tiam: ita ꝙ nichil aliud intelligit ꝑ eſſentiam niſi ſe
vel ex pꝛeciſione modi ſic ꝙ cognoſcit ſe ꝑ eſſentiā
⁊ ꝙ nullo modo alio poſſet ſe intelligere: ⁊ neutro
modo eſt ratio eſſentie pꝛeciſa ratio intelligendi ā=
gelum. Non ſecundo modo. qꝛ ſi poteſt intelligere
ſe per eſſentiam. igitur poteſt intelligere ſe alio mo

do ꝙ per eſſentiam. qꝛ ſi poteſt habere cognitionē
intuitiuam ſui poteſt habere cognitionem ſcientifi
cam ſeu abſtractiuam de quidditate ſua. aliter eñ
non poſſet habere ſcientiam de q̄ddıtate ſua ſicut
de quidditate alioꝛum: ſed manifeſtum eſt: ꝙ ſicut
poteſt ſcire paſſionem alterius quidditatis de ipſa
ita poſſet ſcire paſſionē ſuā de q̄dditate ſua. ¶ Itē
cognitio imperfectioꝛ que conuenit ſuperioꝛi ⁊ per
fectioꝛ angelo de inferioꝛi non repugnat angelo i-
ferioꝛi: ſed angelus ſuperioꝛ hꝫ de infimo āgelo co
gnitionē abſtractiuā. qꝛ creatum cognoſcit ſe per
eſſentiam et inferioꝛes per ſpeciē. Igitur infim⁹ an-
gelus poteſt habere talem cognitionem de ſe. Nō
eñ minus poteſt hō cognoſcere paſſionem homis
de homine ꝙ aſini de aſino. Non igitur ē ratio eēn
tie p̄ciſa ratio cognoſcēdi eſſentiam ſuam. qꝛ pōt
cognoſcere ſe ꝑ eēntiam et nihil aliud creatū ꝑ eſſē
tiam qꝛ quodcunqꝫ creatum ꝙ āgelus ſupꝛem⁹ pōt
cognoſcere per ſpēm pōt cognoſcere per eſſentiaꝫ
qꝛ cuiuſcūqꝫ creati poteſt habere cognitionem ab-
ſtractiuam pōt habere ⁊ intuitiuam q̄ eſt per exiſtē
tiam. qꝛ cum obiectū eſt in ſe p̄ſēs pōt cognoſci i-
tuitiue ſicut poteſt per ſpēꝫ abſtractiue cū eſt abſēs
quomodo hoc ſit patebit vbi dicetur de loqutiōe
angeli: patet igitur ꝙ angelus habet ſpecies ꝯcrea
tas de ſpeciebus ſpecialiſſimis cum non aliter ha-
beret determinatam cognitionem rerū vt in ſe ſūt
immo nec ydea indifferens in deo eſt ratio deter-
minate cognoſcendi hoc: tunc enim ſolum require
retur vna ydea. ¶ Ad primum principale cum di-
citur ꝙ non eēt alia cauſa niſi ꝙ eſt actu intelligibi-
bile ⁊ ſibi p̄ſens. ⁊c. dico ꝙ verū eſt cum hoc ad-
dito ſi non habet ordinem imediatum ad aliud ob
iectum quod impedit quin poſſit ſtatim exire in ac
tum ſecundum: ſed intellectus noſter i ſtatu iſto ha
bet imediate ordinem ad fantaſma. ⁊ hinc eſt ꝙ nō
per eſſentiam cognoſcit anima noſtra ſe. ⁊ cū dicit
Augu. animam ſemper noſſe ſe. Dico ꝙ non intel
ligit ꝙ ille actus ſit actus ſecundus elicitus / qꝛ in-
conueniens eſſet ponere actum ſecundum ſemper
in nobis et perfectum: ⁊ tamē quod lateret nos / ſi-
cut ꝙ ego eſſem angelus et lateret me: ſed dicitur
pꝛo tanto ꝙ ſemper nouit / quia ſemper eſt in actu
pꝛimo ad intellectionem immediate: et vltimate
diſpoſitum quantum eſt ex parte ſui ad intellectio
nem: et non ſic eſt ſemper actu aliud a ſe: licet habe
ret ſpeciem lapidis concreatam. quia. ix. de trinita
te vltimo. dicit ꝙ mens eſt in actu pꝛimo perfecto
⁊ immediato ad intellectionem ſui quomodo non
eſt in actu reſpectu alterius intelligibilis: qꝛ non
ita ex natura ſua immediate ſe haberet ad intelle-
ctionem lapidis ſicut ad intelligendum ſe. quia ꝑ-
fectum intelligibile ⁊ intellectiuum actu vnita ſem
per cauſant intellectionē in actu quolibet impedi
mento ablato. ⁊ idea anima quantum eſt de ſe ſem
per ſe cognoſceret niſi eſſet iſte ordo imediatus ad
fantaſma in iſto ſtatu miſerie. ¶ Ad aliud dictum
Auguſtini quomodo i anima noſtra eſt trinitas nō
ꝙ ibi ſint tres partes in actu ſecundo: ſed tantum
vna pars in actu ſecundo vt memoꝛia et due alie ꝑ
tes ſcilicet intelligentia ⁊ volūtas ſunt ibi in virtu-
te ⁊ in potentia pꝛopinqua ad actum ſecundum: ⁊
ſic poteſt eſſe memoꝛia in actu et non exire in pꝛo-
leꝫ i actu. Et ꝙ Ariſtoteles vocauit intellectionem
Auguſtin⁹ vocat cogitationem. et poſuit Ariſtote-
les ꝙ anima intelligit ſe: ſicut alia que poſuit ꝙ nō
intelligit ſe niſi mota a fantaſmatibus. Et cum di-
citur ꝙ intellectus nichil eſt eoꝛum que ſunt ante in
telligere. Dico ꝙ illa pꝛopoſitio diſtinguenda eſt
de virtute vocis. Si intelligatur ꝙ intellectus ante
intelligere nichil eſt: falſum eſt quando ante intelli
gere eſt in actu pꝛimo. Si ſic intelligatur ꝙ nichil
eſt poſſibile intelligi ante intelligere: hoc eſt diſtin
guendum ſecunduꝫ commentatoꝛem: in ſenſu com
poſito vera eſt: in ſenſu diuiſo falſa. qꝛ licet ante in
telligere nichil ſit de numero intellectoꝛum: eſt ta
men aliquid de numero intelligibilium. vel poteſt
dici ꝙ nichil eſt eoꝛum que ſunt actu ſecundo ante
intelligere. Sed aliquid eſt actu pꝛimo.

¶ Ad aliud cum dicitur ſingulare non eſt intelligi
bile niſi in vniuerſali. dico ꝙ ſicut in communioꝛi
non continetur perfecte quicquid eſt entitatis in in
ferioꝛi. Sic nec in cognoſci vel intelligi. ideo dico
ꝙ in nulla ſpecie inquantum talis perfecte poteſt
cognoſci ſuum per ſe ſingulare: quia aliquid inclu-
dit ꝙ non ſpecies: ⁊ quantum ad hoc non ducit ſpe
cies in eius cognitionem. Et ideo dico ꝙ ſingula-
re eſt per ſe intelligibile ſub pꝛopꝛia ratione.

¶ Ad aliud cum dicitur recipiens denudatur. ⁊c.
dico ꝙ opoꝛtet recipiens denudari a diſpoſitione
repugnante receptiuo. igitur in quocunqꝫ habere
aliquid realiter eſt diſpoſitio repugnans ad recipi
intentionaliter ibi opoꝛtet recipiens denudari a re
alitate talis qualia debet recipere. Nunc autem in
potentijs non oꝛganicis non eſt neceſſe inquantuꝫ
huiuſmodi ꝙ denudentur a toto genere illius quod
deberet recipere quia ſic cum deus ſit cognitiuus cu
iuſlibet entitatis opꝛteret eū denudari ab oī ētitate
et tunc eſſet nichil: ſed oculus quia debet recipere
coloꝛem intentionaliter requiritur ꝙ ſit non coloꝛ
realiter: quia coloꝛatum realiter habet conditionē
oppoſitam et diſpoſitionem repugnantem recep-
tioni intentionali coloꝛis. vnde in tactu non opꝛtet
ꝙ denudetur oꝛganum ab omni qualitate tangibi-
li realiter: quia qualitas tangibilis realiter non re-
quirit diſpoſitionem repugnantem in ſuſceptiuo
ſicut receptiuum calide intentionaliter: vel ſi dice-
retur ꝙ nichil ſentit tact⁹ niſi qualitates pꝛimas ad
huc ſi eſſet ad oꝛganum mixtum ex qualitatibus:
non repugnantibus adhuc poſſet ſentire mixtum
conſimile. ideo ſi illa pꝛopoſitio philoſophi debet
habere veritatem opoꝛtet ꝙ intelligatur de poten
tiis oꝛganicis coꝛpoꝛalibus. Et cuꝫ ipſe dicit in ter
tio ꝙ intellectus eſt immixtus. et tamen non eſt vir
tus oꝛganica. dico ꝙ verum intellectus eſt opoꝛtet
eſſe immixtum. qꝛ mixtio eſt diſpoſitio repugnans
ad cognoſcenduꝫ oīne materiale licꝫ nō ad cogno-
ſcendū aliqō materiale. non ſic eſt ī imaterialibus.

⁋ Ad aliud cū dicit̃:nichil patitur a ſe. falſum eſt:
nec oportet agens ⁊ patiēs eſſe diſtincta ſubiecto:
q̄z manifeſtum eſt ꝙ in angelo fuit mala volitio de
nouo / ⁊ nō a deo imediate:nec etiam totaliter ab
extrinſeco efficiente. ſic eñ nō fuiſſent ꝓpter hoc
dāpnandi:igitur iſta fuit ab itrinſeco: igit̃ ibi agēs
et patiens nō ſunt diſtincta ſubiecto. Nec valet ꝙ
philoſophus hoc nō vidit:q̄z multa non vidit que
oportet theologos concedere. ⁋ Ad aliud dico ꝙ
philoſophꝰ cōcederet ꝙ itellectio angeli eſt eſſen=
tia ſua:ſed nos dicimꝰ ꝙ nō : q̄z ſi aliqua itellectio
eſſet ſua eſſentia / iſta maxime eſſet intellectio pro=
prie eſſentie:ſed illa non eſt ſua eſſentia. Probatio
q̄z ipoſſibile eſt aliquā intellectionē in angelo eſſe
perfectiorē q̄ꝫ ſit ſua ſubſtantia:ſed ꝑfectior intelle
ctio eſt qua angelꝰ inferior itelligit ſuperiorem vel
deū / q̄ꝫ intellectio qua intelligit ſe. ſed ſi ſua intel=
lectio ſue ſubſtantie ſit ſua eſſentia / aliqua intelle=
ctio ab angelo eſſet ꝑfectior q̄ꝫ ſua ſubſtātia. Et cū
dicit̃:intellectio mediat. ⁊c. Dico ꝙ medium ex na
tura rei in genere eſt ꝓpinqiꝰ extremo q̄ꝫ aliud ex
tremū:ſicut fuſcū albo / q̄ꝫ nigrū. Tñ ꝙ dr̄ medium
ſolū q̄z magis ſequitur cōditionem extremi q̄ꝫ me=
dii ex natura rei illud diſtat. Nūc autē itellectio eſt
extremū magis q̄ꝫ mediū cū idē intelligit ſe: quia
prius natura actu intellectiuū ⁊ itelligibile ſunt ſi=
mul q̄ꝫ ſit intellectio que ſequit̃. ⁋ Ad cōfirmatio=
nem cū queritur quo diſtinguitur intellectio in ꝓ=
poſito ab eſſentia. Dico ꝙ formaliter ſeipſa:effecti
ue a cauſis extrīſecis a quibꝰ habet ꝙ ſit tale ens.

⁋ Queſtio quarta.

QUarto q̄ritur vtrū
angelus poſſet habere natura=
liter diſtinctā intellectionem eſ
ſentie diuine. Qꝙ nō:q̄z aut per
eſſentiā:aut ꝑ ſpeciē. Nō per eſ
ſentiā: illa eſt intuitiua ⁊ talem
nō poteſt de deo habere natu=
raliter. non ꝑ ſpeciem:q̄z intimior eſt eſſentia ange
lo per illapſuꝫ q̄ꝫ ſit talis ſpecies. ⁋ Oppoſitū. ho=
mo pōt habere naturaliter aliquā diſtinctā intelle
ctionē de deo:igit̃ ⁊ angelꝰ. Antecedēs pꝫ. Ro. i.
Inuiſibilia dei a creatura ꝑ ea que facta ſunt intel
lecta conſpiciūtur. ⁋ Dicitur ad queſtionē ꝙ ꝑ eſ=
ſentiā:q̄z eſſentia angeli eſt imago dei : vel ſaltem
imago eſt impreſſa in eſſentia angeli / imago ducit
in diſtinctā cognitionē illius cuiꝰ eſt. ⁋ Contra il=
lud:imago dicitur duplr̄. Uno modo ſicut ſpecies
in oculo:dr̄ imago viſibilis. Alio modo ſicut ima=
go herculis:et illo mō imago ducit in cognitionē
illius cuiꝰ ē q̄ō ē primo cognita:⁊ nō ducit i cogni=
tionē alteriꝰ niſi vt eſt in eo priꝰ cognito. Nunq̄ꝫ eñ
per ſignū cognoſcitur ſignatū niſi prius cognoſcit̃
ſignū / ⁊ hoc eſſe ſignū talis rei:igitur oportet priꝰ
cognoſcere iſtā rem cuiꝰ eſt imago q̄ꝫ imaginē: q̄z ſi
non cognoſcitur ꝙ eſſet ſignū illiꝰ ipſo cognito / nō
plus cognoſceretur ſignatū q̄ꝫ priꝰ. Imago primo
mō eſt imago q̄ eſt cognita:ſed tñ ē rō cognoſcēdi
illius cuiꝰ eſt nūc:licet ipa ſit ratio cognoſcēdi iſtiꝰ
cuius eſt diſtincte ⁊ p̄ma rō. Tñ imago ſcḋo modo
nūq̄ꝫ eſt prima rō cognoſcendi illud cuiꝰ eſt:ſicut ef
fectus q̄ in ſe eſt cognoſcibilis nūq̄ꝫ eſt prima rō co
gnoſcēdi cauſam:ſed effectꝰ q̄ tñ eſt rō cognoſcen=
di ⁊ nunq̄ꝫ primū cognitū. ⁋ Dico igitur ad q̄ſtio=
nem ꝙ de deo duplex pōt haberi intellectio diſtin
cta:intuitiua / ⁊ abſtractiua. Intuitiuā nō pōt an=
gelꝰ habere ex naturalibꝰ vt dictū eſt q̄rto libro de
reſurrectione : loquendo de intellectione abſtra=
ctiua. Aut igitur itelligitur ꝙ poſſet naturaliter co
gnoſcere a natura pura:ſicut dicitur intellectꝰ no=
ſter tabula nuda : ita ꝙ nullam ſpeciem concrea=
tam habeat:nec concurrant aliqua alia. Uel intel=
ligitur ex naturalibus actiuis ⁊ paſſiuis: ſicut dici=
tur ꝙ oculus naturaliter poteſt cognoſcere colorē
non ꝙ potentia viſiua ſufficiat per ſe: ſed tñ con=
currunt naturalia ad hoc ꝙ naturaliter videat co=
lorem. Uel intelligitur tertio mō ꝙ dicat̃ aliquid
naturaliter cognoſci nō per potentiā nudā:nec cō=
currentibus cauſis actiuis ⁊ paſſiuis naturalibus:
ſed ꝑ aliquid inditum a principio ſui eſſe quod dici
tur naturale ꝓ tanto:q̄z ꝯcreatū ⁊ non eleuās mi=
re ad ſupnaturalia ſicut gratia ⁊ gloria. Primo mō
nullus eſt angelus cognitiuus:q̄z in oīm cognitiōe
req̄ritur obiectū:nō igitur ſufficit ſolū cognoſciti=
uum. Secundo mō non pōt angelus habere natu=
raliter diſtinctā cognitionē dei:q̄z oīe obiectū ha
bet pro obiecto adequato verbū ſuū ⁊ noticiā ſui.
igitur non pōt in effectū ꝑfectiorē q̄ꝫ ſit verbū ſuuꝫ
ꝓpriū. Sed noticia dei eſt nobilioris obiecti q̄ꝫ rei
create. igitur nō pōt indiſtinctam intellectionē dei
per ꝓpriam eſſentiā ꝯcurrētibus cauſis actiuis et
paſſiuis naturalibꝰ. ⁋ Tertio mō dico ꝙ ſic:q̄z de
us ex principio exiſtentie angeli indidit vnā ratio
nem intelligendi q̄ pōt dici ſpecies intelligibilis eſ
ſentie diuine intellectui angelico:illud videtur poſ
ſibile ⁊ ꝯgruū. Cōgruit eñ oēm perfectionē q̄ po=
teſt ꝯpetere intellectui creato tribuere intellectui
angelico:ſed non repugnat angelo habere cogni=
tionem abſtractiuā diſtinctaꝫ eſſentie diuine:tū q̄z
ꝯriū probari nō pōt:vt patebit ſoluendo rationes
in ꝯrium:tū q̄z pro hac parte poſſunt adduci ratio
nes ꝓbabiles. Quarū prima talis eſt:i ſtatu inno=
centie aliquā cognitionē potuiſſet hō habuiſſe ex
naturalibꝰ de eſſentia diuina. igit̃ perfectiorē poſ=
ſet angelus habere. Secunda talis:nulla ꝑfecta in
tellectio repugnat intellectui creato ſic ex natura=
libus niſi in qua eſſet formaliter beatꝰ. ſed i cogni=
tione abſtractiua dei nō foret beatꝰ:q̄z nō q̄etat̃ ibi
ſꝫ haberet deſideriū naturale ad cognitionē intui=
tiuā. ⁋ Dicūt nō pōt habere vnā cognitionem ſine
alia. ⁋ Cōtra:eſto ꝙ nō poſſet adhuc poteſt q̄s co
gnoſcere exiſtentiam:⁊ nō ꝙ ſit ꝯditio ſub qua co=
gnoſcitur eſſentia exiſtens. Preterea:hoc dictū eſt
falſum in ſe. ⁋ Itē ceſſante actu viſionis pōt rema
nere meōria eque diſticta:⁊ ſi nō eque ꝑfecta: ſicut
patet de raptu pauli ꝙ poſſet poſt viſionē remāſiſ
ſe memoria eque diſticta:ſic etiā ceſſante cognitio
ne abſtractiua pōt remanere memoria diſticta. ⁊c.
⁋ Itē Auguſtinus ſuper Geñ. vlti. ꝙ boni angeli

habebunt cognitionẽ dei diffinitiuã: qꝛ deꝰ nõ po=
tuit diffiniri neqꝫ intuitiuã ante gratiã: igiẽ nec ab
ſtractiuã: ⁊ iſto mõ faciliẽ poſſunt ſaluari dicta Au
guſtini. ¶ Cõtra illud argu: ẽ ꝙ nõ ſit ponẽda talis
ſpẽs itelligibilis eſſentie diuine in intellectu ãgeli
qꝛ nulla ſpecies repñtat effigiẽ dei ꝑfecte: tũ: qꝛ
diſtat in ĩfinitũ: tũ: qꝛ creature ad deũ nulla ẽ ꝓpoꝛ
tio: tũ / qꝛ fruſtra poneretẽ talis ſpẽs: qꝛ eſſentia an
geli eſt magis ſimilis deo cũ ſit ſubſtãtia ꝙ̃ q̃cũqꝫ
ſpecies cõcreata q̃ eſt accidens: igitur plus inducit
in cognitionẽ ꝙ̃ ſpecies. Tũ / qꝛ iſta habebit ſe ad
deũ ſicut effectꝰ ad cauſam. Nũc autẽ cognitio cau
ſe in effectu eſt diminuta: et nõ diſtincta: nec perfe
cta: tũ / qꝛ eſt intimioꝛ: qꝛ eſſentia diuina illabiẽ in=
tellectum angeli. ¶ Item: ſecundum Auguſti. tolle
hoc bonũ: tolle illud / ⁊ videbis om̃is boni bonũ:
igitur tollere hoc. ⁊c. iuuat ad cognitionẽ dei: igiẽ
determinans ad aliquod certũ ĩpedit illa ſpecies
ſi ponitur ẽ determinãs itellectũ angeli. ¶ Item:
iſta ſpecies eẽt imago dei: igitur nõ ducit in diſtin=
ctã cognitionẽ niſi ꝑus cognoſcatur illud cuius eſt
imago. ſicut ꝑus argutũ ꝯtra ẽ ꝑoꝛẽ opinionem.
¶ Ad ꝑmũ hoꝝ dico: ꝙ hec eſt metaphoꝛica locu
tio: qꝛ effigies ꝓprie nõ eſt niſi in figuratis: tñ dico
ꝙ illa ſpecies repñtat ꝑfecte eſſentiã diuinã. Uno
modo in genere cognitionis abſtractiue: tamẽ per
fecte repreſentare ⁊ diſtincte põt eẽ multipliciter:
vel qꝛ repñtat adequate eſſentiã diuinã: vel ade=
quate in repreſentante: ⁊ hoc ꝯtingit dupliciẽ / vel
ſimpliciẽ / vel q̃ꝛtum eſt in repreſentante in cõpara=
tione ad iſtũ intellectũ ſcõm ꝓpoꝛtionẽ huius in=
tellectꝰ ad obꝫ repñtatũ: ſic ꝙ repñtat in repñſen=
tãte adequate q̃ꝛtum ille intellectus eſt capax illꝰ
Primo mõ nihil perfecte repreſentat eſſentiã diui
nã aliud a ſe. Scdo mõ ſpecies itelligibilis eſſen=
tie diuine repñtat eſſentiã diuinã intellectui an=
gelico: ⁊ ſic ſpecies albi in oculo meo repreſentat
adequate albũ ſcꝫ q̃ꝛtum ipm eſt cognoſcibile ſcõꝫ
ꝓpoꝛtionẽ ab oculo meo. Unde equaliẽ poſſet ar=
gui de habitu ⁊ de actu. ¶ Ad ꝑmã ꝓbationem
cũ diciẽ finiti ad infinitum nulla eſt ꝓpoꝛtio: veruꝫ
eſt ꝑmo modo vel ſecundo: tamen tertio modo ni=
chil ꝓhibet ⁊ ſic creature ad deũ. Et cũ dicitur ꝙ
ſubſtantia eſt magis ſimilis deo ꝙ̃ iſta ſpecies: di=
co ꝙ non ꝓpter hoc ſequitur ꝙ magis ducit in co=
gnitionẽ ꝙ̃ ſpecies. qꝛ ſcõm Aug. lxxxiii. q. lꝫ vnũ
ouũ ſit magis ſimile alteri: tamen ſpecies q̃ eſt mi=
nus ſimilis plus ducit in cognitionẽ: ⁊ rõ equaliẽ
concluderet de om̃i ſpecie: qꝛ magis cõueniũt ſub=
ſtantia cũ ſubſtantia ꝙ̃ ſubſtãtia cũ ſpecie intelligi
bili. Et cũ dicitur ꝙ effectus non ducit in cognitio
nem cauſe niſi incõplete: dico ꝙ veꝝ eſt de effectu
q̃ facit pꝛimo cõceptum de ſe et tm̃ de cauſa. Sed
effectus non cauſans cõceptum de ſe ſed de cauſa
tm̃ cuius eſt ſpecies ducit diſtincte in cognitionem
cauſe. ¶ Ad aliud concedo ꝙ eſſentia eſt intimioꝛ
per illapſum ꝙ̃ ſpecies. ideo non queritur q̃ꝛtũ ad
iſtam cognitionem ſpecies nec ponitur: ſed q̃ꝛtum
ad cognitionem naturalẽ angeli. ¶ Ad aliõ cũ di=
citur determiatũ ĩpedit: dico ꝙ determinatio vni=
uerſalitatis ⁊ ſingularitatis dupliciter dicitur. vel
vniuerſalitate ꝑfectiõis vel ꝑdicationis. Nũc cer=
tum eſt non intelligit ꝙ debes tollere hanc ſingu=
laritatem ⁊ iſtã relinquere vniuerſalitate ꝑdicatio
nis: ⁊ ſic videre oĩs boni bonũ. Sed debes relinq̃
re vniuerſalitatẽ ꝑfectionis indeterminatũ ⁊ qõ re=
linquiẽ eſt indeterminatuꝫ vniuerſalitate ꝑfectio=
nis ⁊ infinitũ: ⁊ ſic ſpecies erit rõ determinãs itel=
lectũ ad determinatũ tale ⁊ infinitũ ⁊ illõ ĩpedit.
¶ Ad aliud dico: ꝙ equiuocatur imago / quia vno
modo accipitur vt imago in ſe eſt cognoſcibilis.
Alio modo ſcõm ꝙ eſt exẽplũ alterꝰ: ⁊ ducit ĩ co=
gnitionem alterius: ⁊ ſic eſt ſpecies imago. Primo
modo: imago ĩperfecte ducit in cognitionẽ illꝰ cu
ius ẽ. Scdo mõ: ita ꝑfecte ꝙ̃ potẽtia ẽ capax. ¶ Ad
rõnẽ ꝑncipalẽ cũ dr̃ ſi ducatẽ ĩ diſtictã itellectioneꝫ
dei: aut ꝑ eſſentiã. ⁊c. Dico ꝙ ꝑ eſſentiã naturaliter
cognoſcit angelus eſſentiã dei: ⁊ cũ diciẽ intimioꝛ
eſt ꝑ eſſentiam: dico ꝙ nõ q̃ꝛtũ ad cognitionẽ natu
ralem. ¶ Diſtinctio quarta. ¶ Queſtio prima.

Circa hanc diſtinctio
nẽ quartã queriẽ pꝛimo vtrũ ange
geli in inſtãti creatiõis fuerũt be=
ati vel miſeri. Q; ſic. qꝛ ĩ inſtanti
creationis erant bẽi bẽitudine na
turali / igiẽ ⁊ bẽitudine ſupnatura
li. aſs ptꝫ: qꝛ ĩ inſtãti creatiõis fuit obiectũ ꝑſens:
et tũc potuerũt intellectꝰ ⁊ volũtas opari naturã=
liter. ꝯña pꝫ: qꝛ cauſa efficiẽs beatitudinẽ ſupnatu
ralem eſt efficatioꝛ cauſa efficiente beatitudinem
naturalem: igitur ita cito põt cauſare ſuũ effectuꝫ
vel citius. ¶ Item: in pꝛimo inſtanti erant boni an
geli creati in gratia: igitur in ꝑmo inſtãti erãt bẽi.
añs pꝫ ſcõm Aug. xii. de ci. ix. ſimul cõdens deꝰ na
turã ⁊ largitus eſt gratiã. cõſequentia pꝫ: qꝛ ange=
lus ſtatim ſine diſcurſu hꝫ bẽitudinẽ naturalẽ habi
ta diſpoſitione requiſita: igitur ſtati habebit beati
tudinem ſupnaturalẽ habita gratia q̃ ẽ diſpoſitio
ſufficiẽs: qꝛ ſimul eſt diſpoſitio ſumma ⁊ inductio
illꝰ ad qõ diſponit: igitur ſimul actꝰ meritoꝛiꝰ ⁊ be
atitudo in ꝑmo inſtãti habita gratia habuit actum
meritoꝛium. ¶ Itẽ ꝙ in ꝑmo inſtanti mali fuerant
mali. pꝛobatur ſcõm Auguſtinum. ii. ſuper Geñ. li.
.j. c. ii. Pꝛimo factũ eſt celum: deinde lux. ꝑ celũ itel
ligitur natura. per lucẽ ſupernaturalẽ datã nature
¶ Itẽ: in gloſa quadã ſup Ezechielẽ. Serpens nõ
fuit ab initio ſerpens: ⁊ loquiẽ de diabolo. ¶ Cir=
ca q̃ſtionẽ ꝑmo videndũ quid fuit poſſibile ꝑ rõnẽ
deinde quid ſit factũ ꝑ auctoꝛitates: de ꝑmo teneẽ
cõiter ꝙ boni poterãt eẽ bẽi ĩ ꝑmo inſtãti creatiõis
qꝛ nõ eſt poſſibile alicui niſi a deo: igiẽ qñ poſſibile
eſt deũ creare creaturã poſſibile eſt creaturã bẽifi=
cari. ſꝫ eq̃ poſſibile eſt deo in ꝑmo inſtãti ſicut ĩ ſe=
cundo. ¶ De miſeria tñ diſtinguntur: eſt eñ duplex
pene ⁊ culpe: loquendo de miſeria pene q̃ꝛtum ad
id qõ eſt poterãt angeli fuiſſe miſeri in pꝛimo inſtã
ti: licet non vt ſub hoc vocabulo pena: illud tamen
idem incommodum quod nũc dicitur pena potuiſ
ſet tunc fuiſſe nature: qꝛ nõ eſt cõtradictio ꝙ ſimul

duratione cauſetur cū angelo: nec etiā ꝙ ſit imedi
ate a deo: qꝛ ſcd̄m Aug. iii. de li. ar. Si ab i͠itio fuiſ
ſet miſeria pene in angelo nō ꝓpt̄ hoc eēt deꝰ vi
tuperandꝰ nec iniuſtꝰ. Sꝫ de miſeria culpe dicit vnꝰ
doctor ꝙ ipa nō pōt ineſſe in primo inſtāti creatio
nis: qꝛ ſi ſic / aut a deo / aut a ꝓprio actu volūtatis.
Nō a deo oēs cōcedūt: nec ſcd̄o mō: qꝛ ois oꝑatio
q̄ icipit eē cū eſſe rei eſt ab efficiēte ipam rem ime-
diate ſicut pꝫ de oꝑatione grauis q̄ eſt a generan
te. Sed deꝰ nō pōt eſſe cā defectiua immediata re
ſpectu culpe: igit̄ nō ſimul cā eſſe angeli. Et ponit̄
exemplum de tibia clauda. Sꝫ illa rō non valet. qꝛ
ſcd̄m Aug. ii. de ci. dei. xiii. Illi nō ſentiūt cū mani
cheis q̄ ponūt culpā ab initio q̄ ponebāt vnū deū
imediate eē cauſam boni: ⁊ aliū imediate eſſe cau-
ſam mali. igit̄ ſcd̄m ipſum nō ſequit̄ hoc eſt ab ini-
tio cū re creata: igit̄ ē a deo immediate. ¶ Itē effe
ctus defectiuꝰ cauſe ſecūde nō ex hoc ē ꝙ ipa eſt a
cauſa prima: qꝛ defectꝰ in effectu cauſe ſecunde nō
eſt a cauſa ſecunda niſi inq̄tū eſt p̄ma reſpectu illiꝰ
defectꝰ. licet igit̄ in p̄mo inſtanti ineſſet culpa non
ſequitur ꝙ imediate. ¶ Itē deꝰ nō ſolū eſt cauſa fi
eri voluntatis: ſed ſemꝑ eſt cauſa voluntatis i con
ſeruari ⁊ in cauſari: ſicut patet. viii. ſuꝑ Gen̄. ꝙ aer
nō ē factꝰ lucidꝰ: igit̄ ſi defectꝰ in effectu cauſe ſecū-
de eſt a cauſa tunc cauſante: qn̄ ille effectꝰ eſt. igitur
quandocūqꝫ eſt culpa in creatura deꝰ erit cā illius
culpe: qꝛ ita cōtinue cauſat reſpectu volūtatꝭ q̄diu
manet ſicut i primo iſtāti: rō igit̄ nō ꝯcludit. ¶ Se
cundo arguo ad cōcluſionē. Primū velle angeli nō
pōt eē a ſe ſꝫ ab alio. igit̄ p̄mū velle eēt malū cū nō
poſſit eē a ſe nō eēt dānabile: qꝛ nō volūtariū libe-
re. aſñs pꝫ ꝑ Anſelmū. xii. de caſu diaboli. Si p̄mū
velle eēt a voluntate: aut igitur cauſaret p̄mū vel-
le volens aut nollens. Non igitur nolendo certum
eſt. igitur ante primum velle eſſet aliud velle: ⁊ ſic
arguēdo de illo in infinitum. Nec hec rō valet: qꝛ
ſuppoſito ꝙ volūtas ſit cā effectiua volitiōis ſeq̄-
retur ꝓceſſus in infinitū: qꝛ ſi pōt cū obiecto eē cā
alicuiꝰ volitiōis: q̄ro / aut volēs: aut nolēs ſicut pri
us: igit̄ oporteret dare ꝙ ita bene pōt eſſe cā primi
actꝰ volitiōis ſicut ſecūdi: ⁊ tūc nō erit ꝓceſſus in
infinitū. Sꝫ quid itelligit Anſelmꝰ: dico ꝙ ipē fin-
git vnū angelū ſicut poſſet p̄mo cōcipi ab itellectu
ſꝫ nullꝰ talis poſſit eē. p̄mo ꝙ eēt vnꝰ q̄ hēret ordi-
nē nature ad hoc ꝙ poſſet velle: ita ꝙ in p̄mo iſtan
ti eſt tm̄ actꝰ velle ⁊ tm̄ in potētia remota ad velle
qꝛ in iſto inſtāti ē q̄dā natura ſine intellectu ⁊ volū
tate certū eſt ꝙ in illo p̄mo nō poſſet habere p̄muꝫ
velle a ſe: qꝛ nullū. Secūdo imaginet̄ ꝙ hēat volū
tatē ſine iclinatiōe vel affectiōe cōmodi ⁊ iuſti nec
adhuc poſſet habere p̄mū velle a ſe: qꝛ adhuc non
hēret niſi iclinationē ad cōmodū: niſi ſicut brutum
¶ Tertio: imaginet̄ ꝙ ſuꝑaddatur ſibi affectio cō
modi ⁊ iuſti libera: ⁊ ꝙ ſit dñs ſuoꝝ actuū tunc pri
mo ex illo ſuꝑaddito pōt habere primū velle libe-
rū. ¶ Tertio arguit̄ pro cōcluſione: ſi in p̄mo iſtā-
ti infuit culpa: igitur in p̄mo inſtanti angelus pec-
cauit: igit̄ nō potuit nō peccare: qꝛ aut potētia āte
actū aut potētia cū actu. nō āte actū nllā talis fuit
neqꝫ potuit nō peccare potētia cum actu peccauit
nō habuit i tūc ⁊ pro tūc potētiā cū actu ad oppo-
ſitū: qꝛ tūc ſimul duo ꝯdictoria. Sꝫ ſi nō potuit nō
peccare / ſequitur ꝙ nō peccauit: qꝛ pctm̄ eſt ita vo
luntariū ꝙ ſi nō ſit voluntariū nichil hꝫ de pctō nō
igit̄ ſimplicit̄ neceſſariū: qꝛ i talibꝰ neqꝫ meremur
neqꝫ demeremur ſcd̄m Damaſcenū. ii. lib. Nec illa
rō valet: qꝛ vt dictū eſt di. ii. huiꝰ libri: qꝛ cauſa non
cauſat vt prius duratione effectu: ſꝫ vt priꝰ natura
et ſimul duratione: igit̄ ſi in iſto inſtanti i quo cau-
ſat neceſſario cauſat in ſe deſtruit̄ confidentia tota
liberi arbitrii: ⁊ ꝓpter hoc adherētes huic rōni di
cunt ꝙ magis neceſſario voluntas vult finē oſten-
ſum q̄ ea q̄ ſunt ad finē. Sed ſi cauſa qn̄ cauſat ne
ceſſario cauſat non magis neceſſario vult finē q̄ q̄
ſunt ad finē: qꝛ qn̄ actu vult ea q̄ ſunt ad finē neceſ
ſario vult ea ſicut finē: ante q̄ velit eū: qꝛ priꝰ dura-
tione pōt itellectꝰ ipediri a conſideratione finis: nō
dico ꝙ ꝓpoſitio cōtingens vera de futuro hꝫ verā
contingentem de preſenti correſpondētē ita ꝙ ita
contingens eſt hec: tu ſedes in hoc inſtanti ſicut fu
it heri: tu ſedebis in hoc inſtāti: nē tn̄ ita idetermi
nata: nec ꝯcedit Ariſtoteles qualibet de p̄ſenti ve
rā eſſe neceſſariā: ſicut ꝯcedit ꝙ eſt determinata.
Dico igit̄ ꝙ potuit nō peccaſſe potentia ante actū
ordine nature nō aūt priꝰ duratione: ⁊ niſi illō con
cedatur: ſeq̄tur ꝙ deus nichil vult cōtingēter: quia
nō eſt ibi ponere aliq̄d priꝰ duratione: ſꝫ ſufficit ꝙ
prius origine vel ordine nature poſſit non ꝓduce-
re effectū quē ꝓducit extra ſe ad hoc ꝙ cōtingent̄
ipm ꝓducat. ¶ Quarto arguit̄ ad cōcluſionē: an-
gelus in primo inſtāti nō potuit habere delibera-
tionē: igit̄ nō potuit peccare: aſñs pꝫ: qꝛ ad delibe-
rationē req̄rit̄ ꝙ multa diſtincte apprehendat. ſed
angelus nō pōt multa ſimul diſtīcte intelligere nec
etiā priꝰ multa q̄ ſit primū inſtans creationis: igit̄
in primo inſtanti nō potuit habere deliberationeꝫ
et ꝑ ꝯñs nō potuit peccare cū pctm̄ ſit ex mala ele
ctione ⁊ ex circūſtantijs malis. nec illa rō valet: qꝛ
volitio qn̄ eſt in actu non req̄rit in vno inſtanti niſi
vnā intellectionē diſtinctā: igitur deliberatio non
aliter req̄rit̄ ad vnā volitionē in actu in vno iſtāti
q̄ ad iſtā diſtinctā intellectionē: qꝛ habita diſtīcta
intellectione pōt haberi volitio intēſa: ſed illa poſ
ſet eſſe in actu vna diſtincta intellectio: ⁊ ſi delibe-
ratio nō precederet ſicut ſi multe p̄ceſſiſſent: igitur
pōt eſſe mala volitio ⁊ demeritoria abſqꝫ delibera
tione p̄cedēte. Probatur: rōnes cōcedūt ꝙ angeli
in p̄mo inſtanti poſſunt mereri: ſꝫ ſi volūtas nō po
teſt eē cā oꝑatiōis demeritorie nō pōt eē cā oꝑatio
nis meritorie: vnde nō meret̄ volūtas i illo iſtāti i
quo nō pōt peccare: ⁊ ſi inſtātia fiat de voluntate
xp̄i patebit poſteriꝰ ſuo loco. Preter hec equalit̄ re
quiritur deliberatio ad bene agere: ſicut ad male
agere vel magis: quia non eſt bona operatio niſi
concurrentibus omnibus circunſtantiis req̄ſitꝭ ſed
deficiente quacunqꝫ ſufficit ad hoc ꝙ ſit mala ope
ratio: igitur ꝙ ſine deliberatione poſſet meritorie
agere ⁊ non demeritorie videtur repugnantia.
¶ Quinto arguit̄: ad ꝯcluſionē motꝰ naturalis vo

luntatis in pͥmo inſtanti erat rectiſſim⁹: igitᷣ nō po
tuit eſſe in illo inſtanti aliq̇s malus motus in velle
libere: qꝛ ſi ſic ſaltē aliq̇d remitteret de motu natu
rali: ⁊ tunc ipſe non foret rectiſſim⁹. Nec iſta ratio
valet: qꝛ ſemꝑ manet inclinatio naturalis ꝑ modū
nature ita bene in decimo inſtanti ſicut in primo.
Sed ſcd̓m Dionyſium de di.no.ca.iiij. in dānatis
manent naturalia ſplendidiſſima. igitᷣ ſemꝑ vnifor
miter manet inclinatio naturalis. Si igitur iſta ra
tio valeret ſicut non poſſet in pͥmo peccare: ſic nec
in ſecūdo vel in tertio. ¶ Preterea: hec nōvalet cō
ſequentia ꝙ non maneret motus rectiſſimus natu
ralis. ſi velle liberꝝ in iſto inſtanti eēt malū: qꝛ ali-
quid diminueret de illa inclinatione naturali. Pec
catū eñ non aufert aliquid nature. qꝛ ſic tandē poſ
ſet peccare ꝙ adimeret totam naturam. ideo ſicut
nichil nature ſic nichil diminuit naturalis inclina
tionis / nec rectitudinis naturalis. ¶ Sexto argui
tur ꝓ ꝯcluſione: in habitu ꝯcreato intellectui ange
lico pͥmo relucēt q̇dditates reꝝ: ⁊ inter q̇dditates
pͥmo intellectus intelligit illud obiectū ad q̇ḋ pͥmo
inclinat iſte habitus. Primo igitur intellectus an-
gelicus cōſiderat q̇dditates: deinde cōſiderat ſin-
gularia in illo habitu. Prima conſideratio ſpecu-
latiua. Secūda practica. ⁊ deliberatio eſt ī cōſide-
ratione practica nō ſpeculatiua: et in practica ꝯue-
nit volitio demeritoria. igitᷣ in primo inſtāti nō po
tuit demereri. Preter hanc ꝯſiderationē vel cogni
tionē q̄ eſt mere naturalis cōſeq̇tur cōplacētia na-
turalis: ſicut in ꝯſideratiōe ſolis: vel lune: vel cuiuſ
cunqꝫ talis ꝯplacentia naturalis nūq̄ꝫ eſt mala: igi
tur nullū velle malū pōt eſſe in primo inſtāti: qꝛ pri
mum velle eſt naturale. Nec hec rō valet: qꝛ velle
ꝯcupiſcentie pͥſupponit velle amicitie. Null⁹ enim
cōcupiſcit niſi magis amet illud cui cōcupiſcit bo-
nū q̄ꝫ cōcupiſcit ⁊ pri⁹ aliquo mō prius amat q̇s ſe
amore amicicie q̄ꝫ aliq̇ḋ bonū ſibi ⁊ ī illo priori po
teſt eſſe inordinata volitio amicicie plus amādo ſe
q̄ꝫ iuſte poſſet amare ſcd̓m rectā rōnem. Sꝫ illa vo
litio pōt eſſe in primo inſtanti pōt ſibi oſtendi dili
gibile ſibi ⁊ eque primo vel pri⁹ natura pōt amare
ſe in ſe: igitᷣ pōt inordinate amare ſe in primo iſtan
ti. Preter hoc prius natura pōt obiectū bonū eē co
gnitū ⁊ eſſe amabile in ſe q̄ꝫ vt relucet in habitu im
mo magis eſt amabile in ſe q̄ꝫ vt relucet habitu q̇
non q̇etat amantē niſi vt in ſe. Iſtud cōfirmatᷣ per
Aug. iiii. de ci. vi. vbi dicit ꝙ ciuitateꝫ diaboli fecit
amor ſui: igitᷣ nimis amare ſe eſt cauſa culpe: ⁊ hoc
pōt eſſe in primo inſtanti. ¶ Septimo arguitᷣ pro
ꝯcluſione. nullus pōt peccare niſi ſit debitor iuſti-
cie: non eſt debitor iuſticie niſi pri⁹ accepit iuſticiā
Sed in primo inſtanti nō accepit iuſticiā: igitur in
iſto inſtanti non eſt debitor. igitur nec pōt peccare
Illud patet ꝑ Anſelmū. xiii. ⁊ xiiii. de caſu diaboli
Nec illud valet: qꝛ iuſticia duplex eſt: infuſa / ⁊ mo
ralis q̄ eſt acq̇ſita: de vtraqꝫ manifeſtū eſt ꝙ ratio
nō cōcludit qꝛ poſtq̄ꝫ iuſticia ifuſa ē ꝑdita ſeq̇retᷣ ꝙ
nūq̄ꝫ poſſet peccare: qꝛ ex q̄ tūc non hꝫ iuſticiā non
tenetᷣ elicere act⁹ bonos: igᷣ poſtq̄ꝫ ſemel peccauit
nūq̄ꝫ peccaret ſcd̓o mortalitᷣ. Similitᷣ poſtq̄ꝫ q̇s ꝑdi

dit iuſticiā ⁊ acq̇ſiuit actū vicioſum nūq̄ꝫ teneretur
iuſte oꝑari moralitᷣ cū nō hēat hītū ꝑ quē poſſit iu
ſte oꝑari. Pretᷣ hoc ꝙ dicitᷣ ꝙ nō eſt debitor iuſticie
qꝛ nō accepit eā. manifeſte falſuꝫ ē / qꝛ tūc ſemꝑ exi
ſtens in peccato originali nūq̄ꝫ eēt debitor iuſticie
qꝛ nūq̄ꝫ eā accepit. Nec etiā ille q̇ nūq̄ꝫ fuit iuſ⁹ mo
ralitᷣ teneretᷣ ad iuſte oꝑari. iō intētio Anſelmi non
eſt ꝙ ſit debitor iuſticie: qꝛ accepit eaꝫ: ſꝫ qꝛ eſt dn̄s
actuū ſuoꝝ: qꝛ ſi eēt talis angel⁹ qualē ipſe fingit ꝑ
affectionē ꝯmodi tm̄ non eēt magꝭ domin⁹ actuuꝫ
ſuoꝝ q̄ꝫ bos. iō iſta rectitudo q̄ ē dn̄s actuū ē cauſa
q̄re eſt debitor iuſticie: ⁊ nō qꝛ accepit iuſticiā: ſꝫ qꝛ
acceptur⁹ eēt eā ſi ſtetiſſet ⁊ nō oꝫ ꝙ pri⁹ habuit eā
Vñ Aug. ij. ſuꝑ Geñ. Angel⁹ cecidit ab eo q̇ḋ iā ac
cepit. ¶ Octauo arguitᷣ: ille mutationes nō ſunt ſi
mul: q̄ꝝ vna ſeq̇tur terminū ad quē alteri⁹. ſꝫ mala
volitio vel peccare ſeq̇tur terminū ad quē creatio-
nis / qꝛ pͥſupponit eē. igitᷣ nō ſunt ſimul. Iſtud nūq̄ꝫ
valet ī mutatiōib⁹ ſubiectis: qꝛ ⁊ ſi termin⁹ ad quē
ſit prius natura q̄ꝫ mutatio alia indiuiſibilis: tñ bñ
poſſunt eē ſimul duratiōe termin⁹ prior ⁊ mutatio
ſequēs: ſicut pꝫ de motu ſolis ⁊ illuīatiōe medij: et
maxie de mutatiōib⁹ idiuiſibilib⁹ ſi tñ fiat vis ī rōe
de hoc vocabulo mutatio. dico ꝙ ſcd̓a nō eſt muta
tio eſt tñ vera paſſio de gn̄e paſſiōis nūq̄ꝫ eñ ꝑceſ-
ſit pͥuatio formā: iō nō eſt ibi ꝓprie mutatio. ¶ No
no arguitᷣ. Actio nō pōt eē niſi ī tꝑe: qꝛ ī minori mu
tari mēſurat maior virtus: ſicut arguit phs: ⁊ tunc
actio dei eēt ī minori mēſura q̄ꝫ ī inſtāti. igitᷣ ī pͥmo
inſtanti nō pōt elicere actū rōne cui⁹ debeat btifi-
cari. Nec illud valet: qꝛ rō phi nō tꝫ ſm̄ iſtā ꝓpōnē
niſi qñ mēſura eſt diuiſibilis: qꝛ qñ eſt indiuiſibilis
maior virt⁹ habebit actionē ꝑfectiorē ī eadē mēſu
ra: nō tñ eq̇lē ī minori. Nunc aūt qñ phs arguit de
motu ꝙ ſi poſſit eē ī idiuiſibili mēſura. igitᷣ a maio
ri virtute poſſit eē ī minori mēſura: illō non ſeq̇tur
inſpiciēdo ad mēſurā ſolū. Sꝫ ex hoc ꝙ actio ē ta
lis ꝙ req̇rit mēſurā diuiſibilē: ⁊ iō arguit tanq̄ꝫ ex
antecedēte icludēte ꝯdictionē. Dico igitᷣ ad q̄ſtiōeꝫ
ꝙ poſſibile ē angelos bonos eē btōs in primo iſtā
ti: puta poſſibile ē āgelos malos eē miſos miſeria
pene ⁊ miſeria culpe in primo inſtanti ſicut in ſcd̓o
vel tertio: qꝛ ſicut de⁹ ē cā motiōis volūtatꝭ ī hoc ꝙ
eſt ei⁹ cā totalis ī primo īſtanti: ſic in ſcd̓o: ⁊ equalitᷣ
pōt volūtas male oꝑari ī pͥo īſtāti ſicut ī ſcd̓o: qꝛ
ex q̄ potuit oꝑari ī pͥo inſtāti ⁊ nō magis habuit
detminās ipaꝫ ad bñ oꝑari ī pͥo īſtāti ꝙ ī ſcd̓o. igᷣ
eq̇litᷣ potuit errare: qꝛ in iſto īſtāti potuit amare ſe
amore amicicie vltra rectā rōnē. ¶ De ſcd̓o articu
lo q̇d ſit de fctō dico ꝙ ī pͥo īſtāti creatiōis nō fue
rūt btī: qꝛ mali tūc nō fuerūt btī: ꝓbatio: qꝛ tūc nō
fuerūt certi de btitudine. Sic eñ nō poſtea cecidiſ
ſent: ſꝫ ſi nō fuerūt certi de btitudine nō fuerūt btī
Similitᷣ vt dicit Aug. xi. ſuꝑ Geñ. Nō fri⁹ diſcer-
nit de⁹ bonos a malis q̄ꝫ eēnt diſcreti īter ſe. Non
igitᷣ ī pͥo inſtāti erāt btī: qꝛ erant creati vniformes
boni et mali. Nec erāt ī pͥo inſtāti miſeri: qꝛ Iſaie
xiiii. Quomodo cecidiſti lucifer qui mane oriebà-
ris. vbi innuit ꝙ in primo inſtanti creationis non
erant miſeri: ⁊ poſtea cecidit: igitur erat vna mora

anteꝗ̄ fuerāt ſimpliciter beati / vel ſimpliciter miſeri: et alia in termino poſtꝗ̄ boni erāt cōfirmati / et mali obſtinati. ¶ De tertio articulo quāte erant iſte more: ⁊ q̄t dicit̄ ꝙ erāt more: vna in via / ⁊ alia in termio. Sed an prima mora fuit vnica vel due. Dicit vnꝰ doctor ꝙ vnica: qꝛ oēs angeli tā boni ꝗ̄ mali erant creati in gratia in ṗmo inſtāti: et in iſto eliciebāt actū meritorium. In ſecūdo inſtāti mali ponebant obicem boni nō. et ideo recipiebāt habitudinem: qꝛ gratia diſponit ad habitudinē: ⁊ ꝑ iſtā in primo inſtāti eliciebant actum meritoriū ꝑ quē meruerunt in ſcdo inſtanti recipere btitudinem: iō mali habuiſſent tūc beatitudinem ſicut boni ſi ꝑſtitiſſent. ¶ Contra: quicūqꝫ pro tota mora vie ꝑſeuerant equaliter in merito vniformiter in termino recipiēt premiū: igitur ſi ꝓ ſtatu vie tm̄ fuit ꝑ vnū inſtans eliciebant mali actū meritorium ſicut boni nō potuerūt ꝓ vltimo inſtanti ponere obicē vel nō recipere ṗmiū: qꝛ ſi deꝰ ex quadā iuſticia cōmutatiua tribuit premiū in termino ꝓ merito ꝯdigno in via vſqꝫ ad terminū non poſſet bonos premiare et malos nō niſi feciſſet eis iniuſticiā: qꝛ in merendo erant equales: q̄ eīm ꝑſeuerauerit vſqꝫ in finem hic ſaluꝰ erit in fine. igitur dabit̄ īpeccabilitas pro premio. Si igitur in inſtanti ſcdo nō ſit bonꝰ īpeccabilis et malus īpenitibilis inſtans ſcōm erit inſtans vie ⁊ nō terminꝰ. ideo dico ad hunc articulū ꝙ mali erant diſtincti a bonis in via ⁊ nō ſolū ī termino. igitur neceſſe eſt ꝙ ſit vna mora ſunt in qua vniformes ⁊ alia in via ī qua ſunt difformes: ⁊ tertia in qua ſunt in termino: ⁊ adhuc in mora media in qua ſunt difformes. Credo ꝙ erant plures more qꝛ angeli mali in mora vie in qua ſunt difformes a bonis peccauerunt pluribus peccatis ſcōm ſpeciē vt peccato ſupbie: pctō inuidie. et aliis pluribus: ⁊ hoc demerendo in quolibet pctō nō ſicut nūc: quia poſtꝗ̄ ſunt ī termino nō demerent̄ ⁊ boni in mora iſta difformi meruerūt oppoſitꝫ modis ſcdꝫ ſpeciē ad hoc videt̄ auctoritas. Apoc. xii. Fiebat preliuꝫ magnū in celo: ⁊ michael fecit victoriā. ⁊ illud fuit qn̄ fuerūt viatores. Et certū eſt ꝙ pctm̄ mali angeli nō tētauit bonum angelum anteꝗ̄ fiebat: quia non fuit preſcius futurorum. igitur fuit pctm̄ elicitum anteꝗ̄ bonꝰ meruerit in reſiſtendo tentationi et tunc habuit michael victoriā ⁊ angeli eius. ⁊ ſicut alii peccauerunt pluribꝰ peccatis in ſtatu. et de prima mora in qua erant vniformes pōt probabiliter ſuſtineri ꝙ primo erant vniformes in ſtatu nature creati ſine gratia ⁊ poſtea in ſcdo inſtāti erāt in gratia vniformes: ⁊ in tertio ī ſtatu vie mali multiplicit̄ demeruerūt. ⁊ boni multiplicit̄ meruerūt. et ſic erāt diſtīcti in via ⁊ quarto ī termino. et illō videt̄ rōnabile: qꝛ tūc exꝑti erāt de omi ſtatu ⁊ maiorē occaſionē habebant intēſius eliciendi actum meritoriū: poſtea cū ſimul habebāt gratiā ex hoc ꝙ exꝑti erāt: ꝙ ex naturalibꝰ in ſtatu ṗmo hoc nō poterāt. Uel pōt dici ꝙ ṗmo erant vniformes creati in gratia ⁊ in ſcdo inſtāti boni meruerūt ⁊ mali demeruerūt ante terminū: qꝛ deꝰ nō diſcernit eos adinuicē anteꝗ̄ ipſi inter ſe erant diſtincti. Nec valet qꝛ dicebat̄ ſupius ꝙ ſi ſtetiſſent in ſcdo inſtanti debebāt recepiſſe beatitudinē: ⁊ ideo boni tūc erāt in termino: qꝛ longior fuit via eoꝝ ꝗ̄ mora vnꝰ inſtātis. ⁊ iō forte ꝑ duo vel tria ſequentia non debebant habere beatitudinē. Si dicamus ꝙ tm̄ in primo inſtanti erant vniformes in naturalibus: ita ꝙ nunꝗ̄ erant vniformes in gratia: tūc debet dici ꝙ ī ſcdo inſtanti dabit̄ gratia nō ponētibꝰ obicē: ⁊ tūc fuiſſēt data malis ſi nō appoſuiſſēt obicē: ⁊ tūc ipſi demeruerunt adhuc in ſtatu vie: ⁊ alii meruerūt et in termino iſti erant bti. mali vero obſtinati: ita ꝙ nō credo ꝙ oīno pares in via fiant diſpares in termino. Sed q̄ ſunt ille more dicit doctor ſupius allegatus ꝙ dicūtur eſſe tpis diſtincti: ⁊ dictum eſt prius quare nulla neceſſitas eſt ponendi tp̄s diſtinctū ꝓ aliquo, qd̄ nobis videt̄: qꝛ qd̄libet qd̄ manet dū manet vel eſt variabile vel variatū vel inuariabile vel non variatum et ꝗ̄diu manet vniformiter ſemꝑ euū menſurat ipm̄: iō dico ꝙ inſtantia menſurantia iſtas moras ſunt īſtātia eui: ⁊ q̄lꝫ correſpondent in tpe noſtro. Dico ꝙ ṗma mora potuit coexiſtere inſtanti noſtro ⁊ tpi noſtro ſicut placuit deo: ſed cui coexiſtit ſcda mora videt̄ quibuſdā ꝙ opꝫ dare primū inſtans tpis noſtri coexiſtēs īceptioni ſcde more: ita ꝙ ṗma mora pōt durare ꝑ aliqd̄ tp̄s et non eſt dare vltimū eius ſicut nec vltimuꝫ forme prioris qn̄ fit mutatio a ꝯrio in ꝯriū: ⁊ ſicut eſt dare ṗmū poſterioris paſſiōis: ita ē dare ṗmū īſtans temporis noſtri coexiſtēs īceptioni ſcde more. ſꝫ videt̄ michi nō plus neceſſitatis eē dare ṗmū tpis noſtri coexiſtens ṗncipio more ſcde ꝗ̄ vltimum inſtās tpis noſtri coexiſtēs vltimo eē ṗoris more: iō dico ꝙ ſicut pōt ṗma mora deſinere ⁊ nō cum vltimo coexiſtente tpis noſtri ſicut pōt res ꝑmanens deſinere nō coexiſtēte inſtāti noſtro vltimo eē eius ita pōt ſcda mora īcipe cū tpe ſequēte ſicut iſta deſinere cū tpe ṗcedente ⁊ nō coexiſtēte poſt tpis noſtri. ¶ Ad ṗmū ṗncipale nego ꝯñaꝫ ſunt ī ṗmo inſtanti bti btitudine naturali: igit̄ btitudine ſupnaturali. ¶ Ad ꝓbationē dico ꝙ ꝗ̄ꝗ̄ illa cā efficiens ſit efficatior ꝗ̄ cā btitudinis naturalis. quia tm̄ agit volūtarie nō oꝫ ꝙ ita cito inducat ſuū effectū: ſꝫ ſolū ſeq̄t̄ ꝙ pōt ſi vult ⁊ hoc ē ꝯceſſum. ¶ Ad aliō cū dr̄ ꝙ in ṗmo iſtāti erāt boni: pōt dici ꝙ Aug. itelligit de gratia gratꝫ data: nō aūt de gratia gratū faciēte: ⁊ cū hoc ſtat ꝙ ſint creati ī puris naturalibꝰ vel eſto ꝙ aīs ſit veꝝ ꝯñа nō valet. qꝛ lꝫ ſine diſcurſu ſtati habeāt angeli btitudinē naturalē nō ſeq̄tur ꝙ ſtatī hita gr̄a q̄ ē diſpoſitio ad btitudinē ſupnaturalē ꝙ ſtatī habeāt iſtā. vñ q̄dā ē diſpoſitio ī fieri et nō remanet ī facto eē: ⁊ hmōi diſpoſitio ē actus meritoriꝰ reſpectu btitudinis ſimplicit̄: ideo nō ſimul īſunt angelo. ¶ Ad aliō cū dicit Aug. ꝙ nūꝗ̄ ſtetit veꝝ ⁊ nūꝗ̄ ī veritate ſtetit ſimplicit̄ loquēdo tm̄ ī ṗmo inſtanti creatiōis nō fuit malꝰ. ¶ Ad vnā rōnē ꝯtra prius dicta ꝙ nō ſint niſi due more / dico ꝙ angelus pōt diſcurrere ſaltē non eſt neceſſe ꝙ ſimul natura cognoſcat ṗncipia ⁊ oms̄ ꝯcluſiones que continentur in virtute: vnde licet non requiratur annus vel dies ad hoc vt cognoſcat cōcluſionē

et virtute cōtentus in principio:ſicut reqrit intel-
lectus noſter in iſto ſtatu:tñ nō eſt neceſſe ꝙ ſtatim
habito vno actu meritoꝛio cōſequatur beatitudinē
ſupnaturalem. Uel eſto ꝙ angel⁹ non diſcurrat:ſed
vnus act⁹ meritoꝛius ſufficit in vno inſtanti tm̄ ad
hoc ꝙ angel⁹ cōſequaẜ beatitudinē ſupernaturalē.
Quare igitur nō habuerūt mali āgeli beatitudinē
ex quo eliciebāt vnū actū meritoꝛiū ſcōm iſtū doc-
toꝛe. Non eñ videẜ congrui ſcōm iuſticiā cōmuta
tiuā ꝙ viatoꝛes eliciāt eqles act⁹ ꝓ toto ſtatu vie:ꝛ
ꝙ vnus premieẜ in termino:ꝛ ali⁹ nō. Ideo dico ꝙ
non eſt de natura angeloꝝ ꝙ ſine opatione conſe
quaẜ beatitudinē: nec etiā vnū opus ſupnaturale
in vno inſtāti:ꝛ vnus actus meritoꝛi⁹ eſt ſufficiēter
inductiu⁹ ex cōgruo beatitudinis ſupnaturaliter:
quia deus aliter inſtituit:ſcꝫ viam eſſe lōgioꝛem:et
ideo plures ſunt moꝛe in via.

¶ Diſtinctio quinta ¶ Queſtio pma.

Circa quintā diſtin
ctionē querit. vtruꝫ angeli me-
ruerunt beatitudinē anteꝙ̄ eaꝫ
pciperent. Qꝫ nō. qꝛ nō merue
runt: qꝛ meritū querit difficul
tateꝫ. Nulla difficultas fuit ibi
ꝯſequendi beatitudinē:cū non
fuerit ibi natura:nec habit⁹ inclinās in cōtrarium.
¶ Itē:ꝙ nō meruerūt anteꝙ̄ reciperēt eā proba-
tur:qꝛ merēẜur ex miniſteriis impenſis hoib⁹ ſolū:
ſꝫ nō merētur niſi pmiū qḋ habēt:qꝛ ſicut iſta ſpes
habendi illud meritum affligeret eos. Nam ſpes q̄
differtur affligit aiam. Prouer.xiii. ¶ Itēꝫ:angeli
ſunt pmiati vltra multos bonos hoies:ergo opoꝛ
tet ꝙ habeant multa merita:ꝛ non oia illa poſſent
fieri in illa parua duratione anteꝙ̄ erāt beati:quia
valde multi actus meritoꝛii reqrūtur ad merendū
tantum pmiū. ¶ Oppoſitū. ꝙ angeli meruerunt.
ꝛc. Patet ꝑ Augu. de coꝛreptione et gr̄a. Solet di
ci ad q̄ſtionē ꝙ angeli pmiū qḋ habēt ꝑ actus exhi
bitos hñt electos: qꝛ puiſi erant exhibituri actus
bonos hoib⁹: ſicut datur bon⁹ equus militi:qꝛ pſti
tur hñ vſur⁹ eo in libello. Sed iſta via nō tenetur:
qꝛ ſi quis meruerit qꝛ hñ vſur⁹ eſt: igitur bon⁹ me-
ruit primā gratiā:ꝛ ꝑ cōſequēs nō eēt gratis data.
¶ Itē:ſi nō fuiſſent hoies creati/nō fuiſſent quib⁹
miniſtraſſent:ꝛ tūc nō fuiſſent certi de premio. Et
cū poſſint eſſe plures ſi de⁹ velit quib⁹ miſtrare poſ
ſunt:et ignotū eſt eis quot eſt et quib⁹ miniſtrabūt
ipſi nō eſſent certi de vltimo gradu premii eoꝛum.
Ideo aliter dr̄ ꝙ pri⁹ natura eſt meritū ꝙ̄ premiū:
qꝛ vt habeẜ ſcḋo de celo. ꝑ opationē pfectiſſimam
conſeqtur natura vltimā pfectionē. ꝛ.ix. metaphi
ſice. Quero igitur aut illa operatio qua angel⁹ cō-
ſequitur beatitudinem excedit naturam / vel non.
ſi non excedit facultatem nature:igiẜ naturalibus
cōſequitur beatitudinem. ſi excedit:igitur act⁹ me-
ritoꝛius tm̄ diſpoſitiue diſponit q̄tū poteſt ad bea
titudinem ſimpliciter. igitur actus meritoꝛi⁹ eſt diſ
poſitio cōueniens pfectioni ſue recipiende ab alio
vt a deo. non autē effectiue eſt premiū ab actu me-
ritoꝛio:ſicut nec a natura. Iſta diſpoſitio ſūme diſ
ponens angelum ad recipiendū beatitudinem ab
alio vocatur meritum. Prius igitur natura merue-
runt angeli beatitudinem ꝙ̄ eaꝫ perciperēt. Iſtud
etiā glorioſi⁹ eſt habere premium ex meritis ſi po
teſt ſic haberi / ꝙ̄ ſine meritis: qꝛ meli⁹ eſt operari
et glorioſius ad bonum conſequendū qñ ſic poteſt
haberi / ꝙ̄ nō cooperari. Sed an meritū precedat
premium prioꝛitate durationis: dicitur ꝙ ſic. quia
meritum eſt ex gratia iperfecta: et pmiū ex gra-
tia perfecta:ꝛ perfectuꝫ ꝛ imperfectio non ſunt ſi-
mul duratiōe. Sꝫ illa rō nō valꝫ. Primū tñ mēbꝛū
ꝯcedo: qꝛ nō oꝫ ꝙ meritū ſit ex gr̄a pfectioꝛi ꝙ̄ pre
miū q̄tū ad hītū / licet foꝛte q̄tū ad vſum pfectioꝛ
ſit gratia cū premio ꝙ̄ cū merito: quia in diuerſis
non eſt dubiū quin pfectioꝛ fuit gratia q̄tū ad habi
tum in beata virgine in via ꝙ̄ in latrone in patria:
ꝛ foꝛte q̄tū ad vſum. ideo adduco aliam rōem pro
bādo ꝙ non in eodē inſtāti habet meritū ꝛ pmiū:qꝛ
neceſſe eſt voluntatē qñ mereẜ eſſe peccabilem:aliẜ
eñ eſſe non poſſet demereri: ꝛ quando premiatur
neceſſe eſt eam eſſe impeccabilem et non in eodeꝫ
inſtanti eſt peccabilis ꝛ impeccabilis: igitur nō in
eodem meretur et premiatur. ¶ Item:, voluntas
vt prioꝛ natura quando elicit actum meritoꝛium
eſt contingenter eliciens actum amandi: ſed quan
do premiatur eſt neceſſario eliciens actum aman-
di: igitur non in eodem inſtāti. ꝛc. ¶ Teneo igitur
de bonis ꝙ prius merentur ꝙ̄ percipiant beatitu-
dinem. ſed de malis angelis dicitur ꝙ non pri⁹ du-
ratione peccant ꝙ̄ ſint obſtinati: qꝛ aliter peccatū
eoꝛum fuiſſet remediabile: igitur fuerunt in termi-
no in primo inſtanti in quo peccauerūt. Dico tamē
ꝙ non erant primo obſtinati quādo erant in termi
no: tamen in tota moꝛa vie erant penitiui vel peni
tibiles. neqꝫ ex hoc ſequitur ꝙ peccatum eoꝛū fuit
remediabile: qꝛ in termino erant impenitibiles: ta
men in via habebant potentiam reuertendi ſi de⁹
voluiſſet: ſed ipſi noluerunt. ¶ Ad primum princi
pale. Dico ꝙ difficultas cōtingit i actu dupliciter.
Uel ex inclinatione ad oppoſitū: vel qꝛ illud circa
quod operatur excedit facultatem nature operan
tis. et hoc ſcḋo modo requirit meritum difficulta-
tem. ¶ Ad aliud pōt dici ꝙ nō mereẜ ꝑ obſequia
nobis impenſa niſi pmiū accidentale in hoc ꝙ pl⁹
gaudent de ſalute ad quoꝝ cuſtodiā ſpecialiẜ depu
taẜ: ꝙ̄ de ſalute aliquoꝝ. Etiā cū illi quib⁹ ipende
bant obſequia ſaluaẜ / ꝙ̄ alij. ꝛ tunc non ſequiẜ ꝙ
ſpes dilata illi⁹ affligeret eos: qꝛ ſolū ē accidētale
qḋ differtur. vel poteſt dici ꝙ non merentur ex ope
rib⁹ nobis impēſis nec miniſterijs: ſed operaẜ cir
ca nos ex plenitudine pfectionis: ſicut fruct⁹ ſequi
tur ex plenitudie pfectionis ꝛ bonitate illi⁹ a quo
procedit ¶ Ad aliud dico ꝙ pauca merita / magna
magis faciunt ad premiū ꝙ̄ multa parua. Nūc aūt
illi act⁹ meritoꝛij angeloꝝ in via erāt efficacioꝛes ꝙ̄
actus meritoꝛij quos cōmuniter habemus / ꝛ ideo
pauci homines per totam vitam ſuam merentur
equale premiū cū angelis in illa parua moꝛa quaꝫ
habebāt dū erant viatoꝛes. ¶ Diſtinctio.vj.

Circa hanc diſtinctio
nem ſextā q̄ritur ṗmo vtrū ange=
lus potuit appetere eq̄litatē dei.
Et nō. itellect⁹ nō errat circa ṗn=
cipale ṗmū: igiẗ nec volūtas pec=
cat i hoc appetēdo. ſed ſi appete=
ret equalitatē dei peccaret. igiẗ. ⁊c̄. ¶ Oppoſitum
vult magiſter in littera: ⁊ Iſa. xiiii. Aſcendā in ce=
lum ⁊ ero ſimilis altiſſimo. Dicitur ad q̄ſtionem q̄
angelus nō pōt appetere equalitatē dei. Et hoc ar
guitur primo ex parte intellectus ṗmi reſpectu vo
luntatis velle ſequitur apprehenſionē: igitur ipoſ=
ſibile eſt voluntatē equalitatē appetere niſi oſten=
ſum ſub intellectu. Aut igitur intellect⁹ errat in pri
ma oſtēſione aut nō: ſi non: igitur nō pōt oſtēdere
voluntati illud non per modum impoſſibilis: et ta
le oſtenſum nō appetit voluntas. Si intellect⁹ er=
rat non eſſet impugnandū voluntati q̄ male eligit
et propter hoc non erat prius error in intellectu q̄
pctm̄ in voluntate. Hoc videtur intentio angeli de
caſu diaboli. iiij. ca. ¶ Secūdo arguitur ſic. Ange
lus nō potuit peccare primo niſi vel ex paſſiōe vel
ex ignorantia vel ex electione. Nō aūt ex paſſione
potuit moueri ad appetendū equalitatem dei. q̄
ante pctm̄ vel non fuit paſſio in eo vel non. vel nō
fuit cauſata. vnde debuit eſſe rebellio paſſionis ad
rectā rōnem neq̄ peccauit. Primo ex ignorātia q̄
habuit naturalia ſplendidiſſima non ita fuit cecus
q̄n ſciuit q̄d appetendū / q̄d fugiēdū: nec potuit ex
electione peccare eliciendo ſibi equalitatem dei q̄
ſciuit hoc eē impoſſibile / ⁊ elect⁹ nō eſt reſpectu i=
poſſibiliū. iij. Ethi. ¶ Tertio ſic: angelū eē equalē
deo claudit ꝯdictionem: igitur non potuit cōtineri
infra ambitum entis: igitur nō pōt aliquā rōnē bo
ni: igiẗ nō appetibilis. ¶ Quarto ſic: angelū eē eq̄
lem deo includit nō eē angeli: ſed nullus pōt appe=
tere nō eſſe ſcđm Augu. in enchiridion. ⁊. lxxxiii.
q. Suſtinētes ꝯtriam viam arguūt ꝑ oppoſita par
te. Primo ſic: voluntas h̄z duplicem actum amare
amore amicicie ⁊ ꝯcupiſcentie: igitur illam equali
tatē quā vult bon⁹ angelus deo: pōt malus angel⁹
velle ſibi amore ꝯcupiſcētie. ¶ Secūdo ſic. Aug.
lxxxiii. q. q. xxx. creatura pōt frui vtendis ⁊ vti fru
endis. igitur angelus pōt amare ſe fruēdo ſe: ſicut
deus eēt amandus ſi frueretur deo: ⁊ tunc pōt ſibi
cōcupiſcere iſtā equalitatē quā deberet ꝯcupiſcere
deo ſi frueretur deo. ¶ Tertio ſic: ſi iſta equalitas
eſſet poſſibilis angelo poſſet eā appetere ſibi. igiẗ
ſi non poſſet hoc nō eēt niſi q̄ eſt ſibi impoſſibile.
Sed illud nō impedit: q̄ appetitus pōt eē impoſ=
ſibiliū. iij. Ethi. In hoc deſtruitur velle ab electio
ne: vt p̄z de imortalitate. Idem vult Damaſc. cap.
xxviii. ¶ Quarto ſic. voluntas poteſt odire deum
q̄ vt habetur i pſalmo. Superbia eoꝝ qui te ode=
runt aſcendit ſemper. Sed odiens vult odituꝫ nō
eē iratus nō hec eſt differentia inter iram ⁊ odium
ij. Rhethorice. Et ipoſſibile eſt deū nō eē. Pōt igi
tur velle impoſſibile. ¶ Quinto ſic. Angelus mal⁹
pōt velle deū non eē: q̄ pōt velle iuſticia ſuam ſibi
non ineſſe q̄ eſt ſibi intrinſeca: ⁊ pōt velle entitatē
dei eē in alio ente ⁊ bonitatem: ſed nō magis pōt
velle bonitatē dei alicui alteri a deo q̄ ſibipſi: igi
tur ſibi pōt hoc velle. ¶ Dico tn̄ ad q̄ſtionē diſtiguē
dum de actu volendi. eſt enī duplex. ſimpliciter: et
cum ꝯditione. ſimpliciter q̄ eſt efficax q̄n q̄s credit
volitum ſibi eſſe poſſibile: ⁊ elicit media ad conſe=
quendū illud ⁊ importat executionē. velle cū con
ditione eſt velleitas intenſa. Aliquādo ad finē ha
bendū: nō tamē eſt velle efficax: q̄ nō ipoꝛtat me=
dia ad ꝯſequēdū finē q̄n ſcit iſtum finem eē ſimpli=
citer impoſſibilē ſibi: vel q̄n deſperat ꝯſequi finem
et illud ſufficit ad pctm̄ moꝛtale maximum / ⁊ ad
maximū premiū: nō enī ex hoc eſt volitio bona q̄
pōt eē efficax: ⁊ q̄ ipoꝛtat executionem ex qua ꝓ=
cedunt operationes. Sed ex hoc q̄ eſt cum debi=
tis circūſtantijs eſt volitio bona vel mala ſiue poſ
ſit ꝯſequi obiectū velleitatis ſiue nō: loquendo de
actu volendi primo modo: dico q̄ angelus nō po=
tuit appetere equalitatē dei. Scđo modo potuit:
q̄ potuit amare ſe tm̄ amore amicitie q̄tū debuit
ſcđm rectā rationē amaſſe deū: ⁊ tm̄ bonū potuit
ſibi cōcupiſcere q̄tum debuit deo amore ꝯcupiſcē
tie / loquendo de actu volūtatis qui diciẗ velleitas
¶ Ad primā rationem ṗme opinionis: dico q̄ vo=
luntas appetit oſtenſum non tn̄ preciſe: q̄ volun=
tas eſt vis collatiua ſicut intellectus cum poſſit: vt
cū igiẗ itellect⁹ apprehēdit ſūmā btitudinē: nec cū
apphēdit eēntiā: ſ; cū itellect⁹ foꝛmā ꝯplexū vniē
do ſūmā btitudinē nature āgeli vnit cū ſibi ipoſſi=
bili: ⁊ tūc errat. Sic voluntas cū amat ſūmā btitu
dinē non errat: nec cū amat cum ſit quoddā bonū:
ſ; tūc pōt volūtas ꝯferre hoc bonū illi bono ⁊ ama
re ſūmā btitudinē ipſi angelo ⁊ tūc errādo peccat
Et cū dicitur: intellect⁹ nō errans oſtendit bonum
volūtati. dico q̄ verū eſt: q̄ intellect⁹ iā oſtēdit vo=
lūtati illud cōplexū vniēdo ſummā beatitudinē eſ
ſentie angeli: ſed partes hui⁹ ꝯplexi oſtēdit vt hoc
bonū ⁊ illud: ⁊ ibi nō errat: et tūc volūtas appetit
hoc bonū illi bono cui nō pōt ꝯpetere. ¶ Ad aliud
q̄ iſta diuiſio nō eſt ſufficiēs / loquēdo de electione
ſtricte: ſed q̄ philoſophus loquiẗ de ea vt eſt poſſi
biliū eoꝝ q̄ ſunt ad finē: q̄ ſic nec peccauit primus
angelus ex paſſione / nec ex ignorantia / nec ex ele
ctione. Sed extendendo electionem ad omnē ap=
petitū ex plena libertate ⁊ deliberatione ⁊ ex ple=
na apprehenſione. dico q̄ peccauit ex electione: ⁊
talis electio poteſt eſſe ipoſſibiliū: ſicut velleitas.
¶ Ad aliud dico q̄ quāq̄ illud cōplexum / angelū
eſſe equalem deo / claudat cōtradictionem: tamen
partes non claudunt: neq̄ q̄d appetit: neq̄ cui ap
petit: igitur manet hoc volibile ⁊ illud: ⁊ actu ſim
plici nullum impoſſibile vult: ſed actu collatiuo po
teſt habere velleitatem volibilis claudentis con=
tradictionem. ¶ Ad aliud cū dicitur. Angelus nō
poteſt appetere ſe nō eſſe. dictū eſt q̄ poteſt habe=
re velleitatē vno mō in q̄rto hui⁹: q̄ dānati mallēt
non eſſe ſi poſſent q̄ ſic eſſe. vel eſto q̄ nullo modo
poſſet velle nō eſſe adhuc poſſet appetere ſe eē eq̄
lem deo. q̄ licet ex hoc ſequiẗ ꝑ locū extrinſecū: nō

tñ includit de ꝑ ſe intellectu añcedētis.et in talib⁹ pōt quis velle añs ꝛ nolle ꝯñs. Nam intellect⁹ pōt ſcire añs et nō ſcire ꝯñs ſicut oēm mulā eē ſterilē: ꝛ tñ non hanc.qꝛ ignorat ꝯñtiam. Sic pōt aliquis antecedens velle ꝛ non ꝯſequēs adhuc lꝫ ſciret hoc eſſe conſequens.qꝛ non vult conſequētiā imo vellet talem habitudinem nō eſſe ſi poſſet. Sic quilibet peccans moꝛtaliter pꝛeter volūtatē volūtati ſuam diuine. ꝛ ſic aliquo mō vult deū non eē per locum extrinſecū nō cūtrouit foꝛmalr deū non eſſe immo vellet ꝙ non eſſet talis ꝯnexio antecedentis ad cōſequens. ¶ Ad pꝛimā rōnem ꝓ oppoſita opinione dico ꝙ angelus pōt habere aliquē actū volūtatis poſitum quo vult ſibi equalitatem dei: qꝛ velle ſub cōditione nō tamē pōt velle habere velle efficax ꝙ talis eq̄litas inſit niſi illi cui ē poſſibile ieſſe. ¶ Ad aliud concedo ꝙ angel⁹ pōt frui ſe ꝛ amare ſe ꝗtuꝫ deberet deū ꝛ pōt ꝯcupiſcere ſibi tm̄ bonū quadaꝫ velleitate: ſed nō velle efficienti: ſꝫ pōt velle ꝛ efficaciter ſimili bonum conueniens: ſicut deo bonum deo conueniens: ſed illud bonum non erit beatitudo ſūma vt cōpetit deo. ¶ Ad aliud conceſſum ꝙ velleitas pōt eſſe reſpectu ipoſſibilis: non tñ velle efficax reſpectu ſciti ipoſſibilis: qꝛ ibi nūꝗ ꝑcipitur executio nec eliciunt media. ¶ Ad aliud cū dicitur ꝙ voluntas poteſt odire deū. dubium eſt: qꝛ ſi non poſſit odiri niſi illud in quo eſt aliqua rō mali nullo modo pōt tunc deus odiri. Dicit ſaltem malus pōt odire iuſticiā dei: qꝛ ingrū punit eū eſt ſibi mala. dico ꝙ iuſticia dei in ſe non pl⁹ poteſt odiri ꝗ͂ de⁹. qꝛ in ipſa in ſe nulla eſt rō mali. igitur ſi poteſt iuſticia dei odiri hoc non erit niſi vt in effectu ingrū effect⁹ eſt mal⁹ punito ꝗ͂ꝙ non ſit mal⁹ in ſe: et tunc velle iuſticiam dei ſic non eſſe non eſt velle eaꝫ ſimplr non eſſe. et ſcōm hanc viā eſſet dicendū ꝙ odiū dei non eſt maximum pctm̄: qꝛ nullus poteſt ſic peccare: ꝛ tunc optimo actui quod eſt amare deū nihil ē directe contrarium. qꝛ odire deū nullū malum eſt: ſed aliqō aliud peccatum maximū ē. vel eſto ꝙ malus angelus poſſit odire deum tunc pōt dici ꝙ vellet non eſſe ſi poſſet non tñ ad hoc habet velle efficax. ¶ Ad aliud. patet per idem. ¶ Ad pꝛimū pꝛincipale dico ꝙ intellectus non errat in appꝛehenſione ſimplici nec appꝛehendendo beatitudinem ī naturam angeli nec voluntas peccat in hoc volendo ſed itellect⁹ vnīedo hoc illi errat: ꝛ volūtas volendo hoc illi peccat. ¶ Ad illud ad oppoſitū dico: ꝙ volitio nō eſt ꝙ ſit equalis ſimplicit: ſed iterpꝛetatiue. qꝛ pſupponit volūtatē ſuā volūtati dei ꝛ ſic dicit. Ero ſilis altiſſimo interpꝛtatiue. qꝛ reſpectu alicuius eminētie quā nō habebat. ꝛ non ſimpliciter appetebat volūtate efficaci eē eq̄lis deo. ¶ Q̄ō. ij.

Secundo q̄ritur vtꝝ pꝛimum peccatum angeli fuit ſuperbia. Qꝺ ſic. Eccle. x. Initiuꝫ omnis peccati ſuperbia. ¶ Itē: Aug. x. de ciuitate dei. xiij. Elationis vicium maxime eſſe ī angelis ſacris litteris. ꝛc. vbi vult ꝙ hoc vicium maxime eſt in angelis dāpnatis. Itē in canonica Jo. omne qd̄ eſt in mundo / aut concupiſcentia carnis aut oculoꝝ aut ſuperbia vite. nō peccabat pꝛimus angelus pꝛimo appetendo terrena. nec cōcupiſcentia carnis: nec habebat cōuenientiam cum tali vicio: igitur per ſuperbiam vite. ¶ Item: in pſalmo. ſuperbia eoꝝ qui te oderūt. ꝛc. igitur peccare peccato ſuperbie: ꝛ non ſimul plibus peccatis ſcōm ſpēm. ꝗ pꝛimo per ſuperbiaꝫ: qꝛ ſi pꝛimo peccaſſent alio peccato ꝛ poſtea peccato ſuperbie in iſta ſecunda moꝛa fuiſſet peccatum pꝛimum remediale: ꝯſequēs eſt falſum. ¶ Oppoſitū. ſuperbia non eſt maximum peccatū: ꝛ pꝛimū peccatum fuit maximū. igitur non pꝛimo ꝑ ſuperbiam. Pꝛimum aſſumptum patet dupliciter. Pꝛimo ſic / qꝛ eius oppoſitum nō eſt maxime bonum: ſcilicet humilitas: qꝛ humilitas poteſt eſſe infoꝛmis ꝛ caritas non: igitur caritas in alio. Secūdo ſic. humilitas eſt ſpecies temꝑantie: ꝛ temperantia ſecunduꝫ totum genus eſt inferioꝛ iuſticia ſecūdum gen⁹. igr̄ quelibet ſpecies qualibet ſpecie. ¶ Item: ſuperbia eſt in parte iraſcibili. qꝛ arduū ſub ratione ardui ꝑtinet ad iraſcibilē. Sed in iraſcibili poteſt eſſe pꝛimus actus peccandi: qꝛ actus in iraſcibili oꝛitur ex concupiſcibili. Et hoc enim ꝙ concupiſcim⁹ vnum eſt actus in iraſcibili reſpectu actus: qꝛ octauo de hiſtoꝛijs animalium pꝛo. iij. pugnant animalia cibo coitu ꝛ pullis. ¶ Item Aug. xiiij. de tri. xiij. appetitus excellentie eſt ad alterum. Sed non poteſt angelus pꝛimo appetere ſibi quod eſt ad alterum: qꝛ pꝛimo appetit aliquid ſibi in ſe ꝗ͂ in habitudine ad alterum: igit̄ excellentia ſua non eſt pꝛimum appetibile ab angelo. igitur pꝛimum peccatum nō fuit ſupbia. ¶ Itē: infim⁹ angel⁹ qui cecidit non appetebat de facto eſſe deus: igitur non appetebat excellentiam dei ſibi in eſſe. nec appetebat lucifer iſtam excellentiam qꝛ non magis appeteret ꝙ lucifer haberet excellentiam ad dominandum ſibi ꝛ alijs ꝗ͂ ꝙ deus haberet. Dicitur ꝙ pꝛimum peccatum fuit ſuperbia: quod declaratur per diuiſioneꝫ: qꝛ pꝛimū peccatum non potuit eſſe in actu partis iraſcibilis igitur fuit actus cōcupiſcentie ibi vt videtē diſcurrēdo: nō competebat āgelo luxuria nec aliquod peccatum carnis ſed tm̄ ſuperbia. Dico tñ ad queſtionem pꝛimo declarando qd̄ fuit pꝛimum velle deoꝛdinatum in angelis. Secūdo quod fuit pꝛimū velle pꝛimo velle deoꝛdinato. Tertio quis ſit oꝛdo inter volitiones. Quarto ſub quo genere peccati ponitur pꝛimum peccatum angeli. De pꝛimo dico ꝙ duo ſunt actus poſitiui volūtatis velle ꝛ nolle. Nolle non poteſt eſſe pꝛimus actus voluntatis. Tū: qꝛ nolle non eſt niſi pꝛopter velle. tū: qꝛ velle reſpicit finem: ꝛ nolle nō poteſt eē ipſius finis. igitur velle eſt pꝛimus act⁹ voluntatis. Ad hoc eſt Anſelmus de caſu diaboli. tertio capitulo de auaro ꝛ pecunia qꝛ pꝛius vult panē ꝗ͂ habeat velle denarij quē dat pꝛo pane. Velle vero duplex eſt: velle amicitie ꝛ cōcupiſcentie et pꝛius eſt velle amicitie / tum: qꝛ vult pꝛius id cui vult bonum / ꝗ͂ illud bonum. tū: qꝛ illud cui vult eſt finis reſpectu iſtius qd̄ ſibi concupiſcit.

Primo igitur eſt velle amicitie. ſcḋo ↄcupiſcentie. et tertio nolle oppoſitoꝝ. Similis eſt ordo in actibus deordinatis voluntatis. nã actus deordinatꝰ nõ ſequitur regulã iuſticie: igitur affectio commodi nõ põt primo eſſe nolle: qꝛ ſm Anſel. de caſu diaboli. ca. iiij. volũtas ſequẽs tm̃ affectionẽ cõmodi non põt habere nolle ꝓ primo actu: qꝛ vt priꝰ argutũ eſt nõ eſt nolle incõmodi niſi ꝓpter velle reſpectu cõmodi: ⁊ nõ põt eſſe nolle reſpectu cõmodi ſequẽdo affectionẽ cõmodi: ſicut nec nolle reſpectu finis. igitur primꝰ actꝰ inordinatꝰ affectione cõmodi eſt velle ⁊ nõ amore cõcupiſcẽtie. ſed amore amicicie: cũ illud cui volo cõmodũ ſit finis illius quod volo: ⁊ prius in ordine affectionis cõmodi cui volo cõmodũ q̃ illud cõmodũ. inordinatus tñ amor amicicie nõ põt eſſe reſpectu dei: qꝛ deꝰ eſt tale obiectum qḋ ex ſola ratione obiecti eſt actꝰ bonus: et non ex aliqua circũſtãtia. ideo nõ põt aliqͥs nimis amare deũ amore amicicie. Nullũ vͦo aliud amare reſpectu alteriꝰ obiecti eſt bonũ niſi ex circunſtantia: qꝛ ſi ametur pluſq̃ deꝰ / inordinatꝰ eſt actus: igitur oportet ꝙ primꝰ amor inordinatꝰ primi angeli ſit reſpectu alteriꝰ q̃ dei / ⁊ nõ reſpectu alteriꝰ a ſe. tum: qꝛ nichil aliud a deo potuit eſſe magis bonuꝫ primo angelo q̃ ipſemet ſibi. tũ: qꝛ .ix. ethi. amicabilia ad alterũ accipiũt ex amicabilitate ad ſe: igit̃ ex amicabilitate ad ſe ẽ amicabilitas ad alteꝝ. nullum aliud a ſe hꝫ tantã vnitatẽ ad ipſummet aliud angelꝰ in ſe. Tum: qꝛ q̃tũ qͥs ꝑfectiꝰ itelligit aliud efficacius vult illud ceteris paribꝰ. Sed primꝰ angelus intuitiue cognoſcit: cognoſcit ſe ⁊ nichil aliud a deo fuit magis amabibile: igitur primus actꝰ inordinatus eiꝰ fuit amor amicicie ſui ſcḋm ꝙ vult Auguſti. xiiij. de ci. penul. Ciuitatẽ diaboli fecit amor ſui vſqꝫ ad contẽptũ dei. igit̃ patet primũ pͥcipale. ¶ Secundũ declaro qͦ fuit actꝰ ꝓ primꝰ inordinatus poſt ꝑmũ deordinatũ. Et dico ꝙ fuit imoderate cõcupiſcere ſibi btitudinẽ ſimplr̃: qꝛ volũtas ſequẽs tm̃ affectionẽ cõmodi / ↄcupiſcit ſibi bonuꝫ cõmodi imoderate: qꝛ ſicut appetitu naturali vltimata iclinatione appetit natura ſuũ finẽ: ita volũtas ſolum ſequẽs affectionẽ cõmodi vltimata iclinatione appetit btitudinẽ ſimplr̃ tanq̃ ſibi cõmodum: igitur ſecundus actus deordinatus fuit amor concupiſcẽtie ſibi bonum cõmodi. ¶ Scḋo arguo ad idem. viii. Ethicoꝝ. Cõuenit amare amore honeſti / vel vtilis / vel delectabilis. Ille ſecundꝰ actꝰ deordinatus non fuit amando beatitudinem ſibi amore honeſti: ſic nec peccaſſet: qꝛ poteſt angelꝰ bene amare beatitudinem et ſibi ⁊ bonum dei bonũ ſibi amore honeſti abſqꝫ pctõ. Nec fuit amor vtilis: quia qñ amo aliqḋ amore: vel amo aliud priꝰ tanq̃ cõmodum michi: vt ſi amo ſanitatem et medicinam quatenus diſponit ad ſanitatem / cõcupiſco ſanitatem priuſq̃ amo medicinam amore vtilis: igitur amando beatitudinem amore delectabilis peccauit. ¶ Scḋo: ſumma beatitudo ſũme eſt appetitu delectabilis ſi appetendo ſibi btitudinẽ ſimpliciter habuit ſecundum actum deordinatum

¶ Tertio ſic. appetitus non liber ſumme appetit ſummum ſibi conueniens et ſue cognitiue ſibi: igitur appetitus ſequens affectionem cõmodi ⁊ non regulam rectam / ſumme appetit in ſummũ ſibi cõueniens ⁊ ſue cognitiue: igitur voluntas ſequens affectionem cõmodi tantum / ſumme appetit ſibi beatitudinem ſimpliciter. ¶ Quarto ſic. illud appetitur a voluntate non impedita naturaliter ſine quo nichil appetitur / ⁊ quod appeteret̃ ſine quolibet alio: ſed delectatio eſt huiuſmodi: quia nichil appeteremus cum triſticia / et delectationem appeteremus per ſe. Et propter iſtam rationem poſuit Eudoxius beatitudinem conſiſtere in delectatione / et reprehenditur ab Ariſtotele. x. Ethicorum. Non quantum ad appetitum naturalem: ſed quantum ad appetitum regulatum recta ratione: quia ſcḋm rectam rationem appeteremus ſcire ſine delectatione et ſpeculari: ſed non appetitu naturali. Sed voluntas deordinata ſequitur appetitum naturalem: igitur imoderatꝰ amor vere beatitudinis fuit ſecũdus actus deordinatus. Hoc patet exemplo: voluntas coniuncta appetitui ſenſitiuo ſi non reguleẗ recta ratione / maxime appetit ad quod maxime inclinat appetitus ſenſitiuus: ſicut patet de tactu ꝙ appetibile ſcḋm hunc ſenſum eſt maxime delectabile ſecundum appetitum ſenſitiuum: et ideo voluntas ſibi coniũcta non recta ratione maxime talia appetit: igitur voluntas non coniuncta appetitui ſenſitiuo maxime appetit qḋ eſt maxime appetibile tali appetitu. beatitudo vero eſt ſummum delectabile: igitur ſumme diligibile a voluntate ſequente ſolum affectionem cõmodi. ¶ Cõtra illud arguit̃. Primo ſic. xiij. de tri. ti. et in enchiridion dicit ꝙ omnes appetunt beatitudinem: ſed ꝙ omnes appetant eſt naturale: et naturalibus nec meremur nec demeremur. Et ſi dicatur ꝙ immoderate appetebant beatitudinem / arguitur contra: quia naturalia maxime inclinant ad id quod appetitur appetitu naturali: igitur non imoderate: qꝛ appetitus naturalis rectus eſt: ⁊ eſt vehementiſſimus: qꝛ ſcḋm vltimum potentie: igitur appetitus liber cõformis rectus eſt: quia quod eſt cõforme recto eſt rectum. ¶ Item: equalis erat appetitus naturalis in bonis angelis ſicut in malis ſi erant equales in natura: et in bonis habentibus naturam nobiliorem erat maior appetitus naturalis reſpectu beatitudinis q̃ in quibuſdam malis: igitur boni peccabant propter appetitum immoderatum ſicut mali. ¶ Item intellectus nõ poteſt errare circa principia. Principia eñ ſunt ſicut ianue. ii. metaphiſice. ſed ſicut principia in ſpeculabilibus: ita finis in operationibꝰ: igitur ſicut intellectus nõ poteſt errare circa pͥcipia: ſic nec volũtas circa finẽ. ¶ Ad ꝑmũ hoꝝ dico ꝑmo ꝑmittendo ꝙ affectiones commodi ⁊ iuſti non ſunt ſicut a voluntate libera quaſi ſuperaddita: ſed affectio iuſti eſt quaſi vltimata differentia: ita ꝙ ſicut homo eſt ſubſtantia animata et animal: non tamen ille ſunt paſſiones eſſentie: ſed per ſe de intellectu hominis. ſic primo poteſt concipi appetitus: deinde intellectiuus / et cognitiuus / et adhuc non

ꝯcipiēdo affectionē cōmodi ⁊ iuſti ⁊ ſi eſſet vnus angelus qui haberet appetitū cognitiuum abſq; affectione careret iuſto. ⁊ non eēt appetitꝰ liber vñ nō eſt liber. vñ intellectiuus. q: ſi careret affectione iuſti ita naturaliter appeteret cōueniens intellectui ſicut appetitꝰ ſenſitiuꝰ ꝯueniens ſenſui. nec eēt magꝭ liber ꝙ appetitꝰ ſenſitiuꝰ. īō affectio iuſti eſt vltimata differētia ſpecifica appetitus liberi ⁊ licet poſſꝫ intelligi generalius non intellecto ſpeciali. non tñ diſtinguūtur re ille affectiōes ab ipa volūtate. nec poteſt voluntas elicere actū per affectionem commodi tñ ſine affectione iuſti ⁊ ſi poſſit elicere actū conformiter ac ſi eēt ſolum per affectionem cōmodi ſicut nec poteſt aliquid in ſpecie opari abſq; differentia ſpecifica ſicut homo ſine rationali lꝫ poſſit elicere actum cōformē actui quem eliceret ſi eſſet tñ animal. ſic in propoſito ſi poneretur voluntas ſcḋm iſtum gradum priorē vt vult aliquid ſecundū affectionem cōmodi precise immoderate appeteret beatitudinem / ⁊ ſi nunc conformiter eliciat immoderate appetit: ſed tunc eēt tñ naturale: ⁊ in oī natura eſt appetitus ad beatitudinem ſuo modo. Et ſi tñ eēt ille appetitus naturalis non eſſet illud appetere intenſiſſimū vituperabile: ſed quia nūꝙ̄ eſt in voluntate affectum prima ſiue ſecunda: ita ꝙ ſit ſine hoc ꝙ poſſit appetere affectionem iuſti ⁊ ꝙ illud velle naturale non eſt velle elicitum. nec ē precise in appetitu libero qñ voluntas habeꝫ poteſtatē moderandi ſecundum dictamen regule ſuperioritatis. ideo ſi non moderatur peccat. ¶ Per hoc ad ꝓ̄mum ꝙ actu naturali primo modo: nec meremur. nec demeremur. Et cum dicitur appetitꝰ liber ꝯformis naturali eſt conformis recto. dico ꝙ iſte naturalis rectus eſt ſi ſit per ſe. Sed appetitus liber nō eſt rectꝰ. ex hoc ꝙ conformatur alicui inferiori recto. Sed ex hoc qḋ vult illud ꝙ vult deꝰ eum velle. Vñ ille due affectiones cōmodi ⁊ iuſti regulanꝭ per regulam ſuperiorem q̄ eſt voluntas diuina: et neutrum illoꝝ eſt regula alterius: ⁊ q: affectio cōmodi ex ſe foret immoderata / alia teneꝭ iſtā moderare. q: teneꝭ ſubeſſe regule ſuperiori ⁊ illa regula vult vnam iſtaꝝ ſi eſſet per ſe elicere actum ſumme ſed q: coniungiꝭ alteri. non vult hoc in opere opato: ſed vult affectionem cōmodi aliā moderare: ita ꝙ appetat deo maximum cōmodum: ⁊ ſibi commodum ordinatum a deo. ¶ Ad aliud patet p idē dico ꝙ inſpiciendo ad affectionem cōmodi tñ ſūme appetierunt boni ſicut mali. ſi primo modo fuiſſet in eis talis affectio per ſe: ſed boni tempabant iſtam affectionem: per affectionem iuſti. qñ mali peccauerunt. ¶ Ad aliud poteſt dici. ꝙ non eſt ſimile de voluntate reſpectu finis: ⁊ intellectu reſpectu principij quo ad propoſitum: q: ſi eſſet malum inordinatum intellectum conſiderare aliquod ſpeculabile / vt ſi tempe orationis delectaretur quis in ſpeculādo concluſionē geometricā vel nimis ſpeculādo ibi: ⁊ dimittendo meliora voluntas teneꝭ auertere intellectum a tali ſpeculatione ad aliam ⁊ ſi non faciteri ibi malicia moris non ſic intellectus reſpectu voluntatis. ¶ Vel eſto ꝙ eſſet ſimile. dico ꝙ ſicut intellectus non errat in primo principio / ſpeculando ipſum in ſe / tamen poteſt errare vniendo ipſum cui non eſt vnibile. Sic voluntas volendo beatitudinem in ſe / nunꝙ̄ peccat: ſed volendo ipaꝫ ſumme cui non poteſt cōpetere peccat. ideo licꝫ circa finem non poſſit eſſe error vt in ſe. nec diligi beatitudo inordinate. tamen ex hoc ꝙ aliquis concupiſcit beatitudinem plus vel anteꝙ̄ deceat. igitur poteſt beatitudinem inordinate diligere. ⁊ ſic āgelus voluit ſibi plus boni ꝙ̄ ſibi decuit in eſſe quod poteſt eſſe quadruplex. vel ex actu. vel ex circunſtātia. vel ex cā. vel ex acceleratione. Ex actu dupliciter ſi actus fuit nimis intenſus in hoc ꝙ plus dilexerit ſibi commodū ꝙ̄ deo. vel ex hoc ꝙ magis appetebat illud eſſe bonum: q: ſibi bonum ꝙ̄. ꝙ eſſet bonuꝫ in ſe: ⁊ ſic ex intenſione actus potuit peccare. vel ex circunſtantia in obiecto concupito: q: appetebat frui in tanto gradu in quo non competebat ſue nature ⁊ illud videtur magis proprie: ex intenſione actus et primum membrum ex circunſtantia ex cauſa / quia potuit appetere habere beatitudinē ex naturalibꝰ: ⁊ non ex meritis. vel ex nō liberalitate dei: ſed non credo ꝙ fuit ita demens ꝙ hec appetebat non plus ꝙ̄ eſſe deus. Quarto ex acceleratione: q: appetebat prius eſſe beatꝰ ꝙ̄ deus ordinauit: q: vult Anſelmus de caſu dyaboli nihil appetebat quin habuiſſet ſi ſtetiſſet. patet igitur ſecundum principale. Tertium pꝫ ex precedentibus q: ſecundum ordinem volendi. eſt ordo nolendi: q: ſicut primo fuit amor ſui vſq; ad contemptū dei: deinde immoderata affectio commodi. ſic primo ē nolitio reſpectu oppoſiti. primi voliti: ⁊ ſecūdo reſpectu ſecundi noliti. Quartum principale declaro ſub quo genere peccati mortalis fuit primum peccatum. Nec eñ actus primus deordinatus. nec ſecundus eſt formaliter ſuperbia / q: eiuſdem generis videntur eſſe immoderatus amor ſui et proximi: ſꝫ nullus dicitur formaliter ſuperbus ex immoderato amore proximi. igiꝭ nec ex immoderato amore ſui. Secundo ad idem appetitus excellentie nō potuit eſſe primum peccatum. q: ſi ſic vel appetitus excellentie in opinione. ſicut appetentes vanā gloriam appetunt reputari magni plus ꝙ̄ exiſtere: ⁊ non reputari vt appetitus excellentie in ſe: ⁊ a ſe vt prius argumētatū eſt. priꝰ eñ diligitur aliquid in ſe: ⁊ ad ſe ꝙ̄ ad alterum. nec ſcḋo modo. q: iſta excellentia in opinione minus valet ꝙ̄ prima: igitur non ꝓ̄mo appetitur. nec tertio modo ꝙ vellet ſuam naturaꝫ eſſe nobiliorem ꝙ̄ eſt ⁊ ſuū eſſe nobilius / q: priꝰ diligit quis ſe ꝙ̄ concupiſcat alterū ſibi Nunc auteꝫ impoſſibile eſt ꝙ natura ſua ſit nobilior vel ꝙ eē ſuum ſit nobilius ꝙ̄ fuit ⁊ non oportet ꝙ primꝰ actus in quo peccauit fuiſſet reſpectu illius quod ſibi fuit inpoſſibile. Dicunt preſumptio fuit ꝓ̄mum peccatum plus enim fuit ſua natura ſibi placēs ꝙ debuit. Et ſcḋm Augu. xiiij de tri. xiiij. Sibi placēs eſt ſupbus igitur ſuperbia fuit primū peccatū. Dico ꝙ ſupbia ſibi infuit ⁊ ꝑ̄ſumptio. q: omnis inobediēs ꝑ̄ſumit ⁊ interptatiue ꝑ̄ſumit de deo. Sed cōcupiſcentia q̄ concupiuit ſibi beatitudinem vltra id qḋ debuit no

fuit ſuperbia ſpecialis / ſʒ concupiuit hoc vt ſibi de=
lectabile. igitur in neutro actu fuit formaliter ſup
bia ſpecialis non interꝑtatiue. Et ad rationes pro
opinione primo dico. ꝙ nõ oĩa peccata mortalia
ſunt formaliter aliquod iſtorum ſepteʒ mortalium
ſiue accipiãtur peccata capitalia vt ſunt cõtra de=
cem precepta decalogi ſiue vt ſunt contra ſeptem
virtutes: quatuor cardinales: ꝛ tres theologicas.
diſtinguendo ꝓuationem ſcd̃m habitus / qꝛ infideli
tas ꝛ deſperatio non cõtinentur formaliter ſub a=
liquo ſeptem capitaliũ. ideo capitalia non ꝯtinent
omnia. vñ deſiderium ĩmoderatuʒ de ſpeculatione
cõcluſionis geometrice poteſt eẽ peccatuʒ mortale
ꝛ tamẽ nõ continetur formaliter in aliquo iſtorum
ſeptem. tamen maxime cõuenit in creatura cum lu
xuria ſit primum peccatum angeli amãdo ſe immo
derate amore amicitie: ꝛ in ſcdo actu concupiſcen=
do immoderate ſibi beatitudinem ſimpliciter plus
conuenit cum luxuria ꝙ̃ cũ alio capitali rõne dele=
ctationis. ¶ Ad primum principale cũ dicitur ini=
tium omnis peccati ſuperbia: veruʒ eſt in generali
qꝛ inobedientia. non autem ſuperbia ĩ ſpeciali. vel
poteſt dici ꝙ initium omnis peccati in hominibus
eſt ſuperbia demõis. ipe enim inuidit vt homini ve
niret ad ſtatum a quo ipe abiectus ẽ / ꝛ ſic fuit inici=
um peccati in hominib⁹. ¶ Ad aliud concedo ꝙ vi
cium elationis ſit maximũ in demonib⁹. non tamẽ
propter hoc ſequiẗ ꝙ illud ſit maximũ peccatum in
eo ſicut humilitas maxime fuit in xp̃o: ꝛ tñ nõ fuit
virtus maxima in eo. caritas enim multum maior.
¶ Ad aliud de ca. Jo. dico ꝙ ꝓprie in mundo hoc
eſt in hominib⁹ oẽ peccatuʒ vel ẽ concupiſcẽtia car
nis. ꝛc. non autem in angelis. ¶ Ad aliud concedo
ꝙ peccauerũt peccato ſuperbie. ꝛ multis peccatis
ſecundũ ſpẽʒ non ſuitꝫ: ſed non ꝑmo peccauerunt
ſuperbia. Et cum diciẗ: igitur potuerunt penitere
veruʒ ẽ ꝙ̃diu erãt ĩ via: qꝛ impoſſibile eſt ꝙ peccaſ
ſent niſi ꝙ̃ diu erant penitiui: ſed ĩ termino fuit pec
catum eorũ irremediabile: ꝛ in via irremediatum
qꝛ preſtiterunt in mala voluntate. ¶ Ad primã rõ=
nem ad oppoſitum poteſt dici ꝗ vellet ſuſtinere ꝙ
ſupbia eſt primum peccatum concedo ꝙ ſuperbia
non eſt maximum peccatum. Unde ſi odiũ dei non
eſt poſſibile alicui nature tunc opʒ dicere ꝙ odire
deum non eſt maximum peccatũ ſicut diligere deũ
optimus actus. Nec opʒ primum peccatũ eſſe ma=
ximum: qꝛ a leuiorib⁹ poteſt quis incipere ꝓceden
do ad grauiora. ¶ Ad aliũ cõcedo ꝙ iuſticia ẽ ſupe
rior ꝙ̃ humilitas. ¶ Ad aliud cõcedo ꝙ appetitus
excellentie non fuit peccatum angeli. ¶ Ad aliud
dico ꝙ licet non appetebant dominiũ ſuper alios
primo tamen amabãt ſe amore amicitie pluſꝙ̃ de=
bebant ꝛ commodum ſibi immoderate.

¶ Diſtictio ſeptima. ¶ Queſtio. i.

Circa hanc diſtinctio
nem ſeptimã. queritur primo vtꝝ
mali angeli poſſint penitere. Qꝫ
ſic. Sapientie. v. Penitentiam a=
gentes ꝑ anguſtia gemẽtes. ¶ Itẽ
Augu. xiiij. de tri. viij. eo ymago quo capax: ſed ꝗ
capax po ſſunt participes eẽ. ꝛc. Non enim penitẽ=
do. igitur. ꝛc. ¶ Item Anſelmus de libero arbitrio
libertas eſt poteſtas ſeruandi rectitudinem propẗ
ſe. igitur cũ dampnati habeant libertatem poſſunt
ſeruare rectitudinem propẗ ſe. igitur penitere.
¶ Item: nullum violentum ꝑpetuum primo de ce
lo. peccatum eſt violentum / qꝛ contra naturam ſe=
cundum damaſ. lib. ij. ¶ Oppoſitum qꝛ in homini
b⁹ fuit mors ĩ angelis fuit caſus ſecundũ damaſce=
num. igitur ſicut homo poſt mortem non poteſt pe
nitere / ſic nec angelus poſt caſum.

¶ Queſtio ſecunda.

Utrum angelus dam=
pnatus neceſſario ꝑmaneat in
peccato. Qꝫ non. qꝛ ſecundum
Anſelmum. iiii. de libero arbi.
poſſe peccare nõ ẽ libe. arbitrij
nec pars eius. ¶ Item: ſi neceſ
ſario ꝑmaneat in peccato. igiẗ
continue addit peccatũ peccato. ꝛ ſic creſceret pe=
na in infinitum. ¶ Item: ſic ſe habʒ peccare ad ma
lum angelũ ſicut mereri ad bonum. igitur ſicut bea
titudo boni non creſcit cũ homo non poſſit mereri
cum ſit in termino. ¶ Oppoſitum in pſal. ſuperbia
eorũ qui te oderunt aſcendit ſemꝑ: ſʒ non intenſiue
igitur extenſiue. igitur addit peccatum peccato:
igitur continue peccat. ¶ Queſtio. iij.

Tertio q̃ritur vtrũ
malus angelus poſſet beneuel
le. Qꝫ ſic. Jaco. ij. Demones
credunt cõtremiſcunt. credere
eſt bon⁹ act⁹ volũtatis. ¶ Itẽ:
demões poſſunt habere bonũ
intellectum. igitur bonã volun
tatem. intellectus eñ eorum non eſt alia auerſio a
vero quĩ aſſentiat: igitur nec voluntas circa finem
qn ipʒ velit. ¶ Oppoſitũ. boni nõ poſſunt male vel
le: igitur nec mali bene velle. conſequentia patʒ: da
min⁹ videtur ꝙ id quod ex ſe non eẽt primo ſic tan=
tũ nobilitari ꝙ non poſſit male velle ꝙ̃ ita vilifica
ri manẽte natura quin poſſit aliquid bene velle.
¶ Ad primam queſtionẽ diciẗ communiter ꝙ ma=
li angeli non poſſunt penitere. Sed propter quam
cauſam diſcordant doctores. vnus dicit ꝙ nõ poſ=
ſunt penitere. qꝛ appetitiua ẽ cõcors cognitiue: igiẗ
vbi cognitiua ĩmobiliter cognoſcit appetitiua ĩmo
biliter appetit. aſſumptum patet primo. qꝛ cogniti
ua comparatur ad appetitiuã ſicut motor ad mobi
le. qꝛ appetitiua preciſe mouetur a cognitiua. Silr
exemplo patet. qꝛ appetit⁹ ſenſitiuus nõ eſt niſi ꝑti
cularium. qꝛ cognitiua eius eſt tm̃ ſingularis: igitur
cũ intellectus ſit vniuerſaliũ cognitiuus / voluntas
erit appetitiua vniuerſalium hoc non immobiliter
vult quicquid vult: qꝛ nec ſic adhereret vni quin ad
herere põt contrario: ſed angelus immobiliter ap
prehendit. ꝛ ideo appetitiua ſua immobiliter vult
qꝛ eligit poſt electionem. ideo non poteſt recedere
ab illo poſtꝙ̃ elegit deliberatione ꝓcedente. Sʒ qꝛ

hoc deſtruit ⁊ angelus non immobiliter adheret
volito ſicut angelus. Alius doctoꝛ ponit ꝙ hec ē
cauſa. qꝛ voluntas liberata a coꝛpe magis eſt libe-
ra ꝙ̃ cum cōiungitur coꝛpi moꝛtali quod aggrauat
⁊ ꝙ̃to magis libera: tāto pōt ſe plus iniungere ī vo
litum. Et ideo voluntas angeli cuꝫ ſit liberrima in
iungit ſe in volitū ⁊ cū peruenerit ad ſindereſim ī-
pingit in eam: ⁊ contempnit rōnem nec ceſſat iniū
gere ſe in volitū. hoc patꝫ Prouer. xviii. cum in ꝓ-
fundum venerit. ⁊c. Etiā exemplo cum aliquid im
primitur in aliquid molle: ⁊ in durū vehementiꝰ im
primitur in oſſe ꝙ̃ in carne: ⁊ non poſſet ab illa cā
facilꝭ retrahi a qua pōſt iniungi. Prima igiꝭ opio
ponit cauſam eſſe propter immobilem apphenſio
nem. Secunda ꝓpter imerſioneꝫ ex libertate ple
naria. ¶ Circa iſtas opiniones ſimul primo in gnā
li. Scōo contra eas in ſpeciali. Primo ſic arguo.
Aug. de fide ad petrum dicit: ꝙ ſi fuiſſet poſſibile
voluntatem hominis ſeipſa reuerti ad deum poſt
lapſum igitur multo magis angelus potuiſſet: igiꝭ
ſi voluntas hominis poſſit mobiliter adherere illi
qō appetiuit: igiꝭ ⁊ volūtas angeli: qō eſt contra p̄-
mam viam: ⁊ contra ſecundam in hoc ꝙ voluntas
angeli non eſt impedita quin poſſet ſe iniungere in
id quod eligit tenendo ſe cū volito. ¶ Item: volū-
tas non eſt cauſa actus ſui niſi vt priꝰ natura ſua vo
litione. igiꝭ ſi vt prius natura non aliter ſe habet
reſpectu obiecti. igitur vt cauſa non aliter ſe habet
qꝛ voluntas vt cā volitionis ſue ſe habꝫ ad iſtā vo-
litionem vt ſubiectum ad accidens: igiꝭ ſi non aliꝭ
ſe habet vt velle eſt actꝰ primus quin contingenter
poteſt velle ⁊ nolle vt eſt cauſa eius: igitur non ali-
ter ſe habet ad aliquē actum ſecundum quin poſſꝫ
quodcunqꝫ velle: ⁊ non velle. ¶ Item. cauſa q̄ vni
foꝛmiter ſe habet ad plures effectus nō aliter ſe hꝫ
ad vnum effectum ꝑ hoc ꝙ elicit vnum actum ꝙ̃ ſi
nō eliceret ſicut ignis ex quo eſt indifferens ad ca-
lefacere hoc / ⁊ illud vniformiter: igiꝭ ſi calefaciat
hoc: non minꝰ poteſt calefacere illud ꝙ̃ ſi non cale
faciat. igiꝭ ſi voluntas non prius adheret huic vo-
lito certuꝫ eſt ꝙ ꝯtingenter poſſit adherere: igitur
non propter vnum velle neceſſitaꝭ plus ad aliō vel
le ꝙ̃ ſi nullum velle prehabuiſſet. ¶ Item: volun-
tas que elicit iſtam volitionem non cogiꝭ ad elicīē
dum iſtam niſi fm quid vt dum vult in ſenſu com-
poſito. Sed illa elicio non eſt iō maioꝛis neceſſi-
tatis ad aliū actū ꝙ̃ ad iſtum certum eſt· igiꝭ cuꝫ
abſolute contingenter ſe habebit ad actus alios.
¶ Item: eadem eſt cauſa communis in obſtinatis
angelis ⁊ hominibꝰ ſꝫ cā obſtinationis anime ſe-
parate non poteſt eſſe voluntas ſepata a coꝛpe: qꝛ
nullum actum elicit extra coꝛpus niſi in termino:
igiꝭ per nullum actum ibi elicitum obſtinatur: nec
ſecundum iſtos per actum elicitum in coꝛpe. Tum
qꝛ ibi nulli imobiliter adheret· qꝛ ſecundum primā
opinioneꝫ nichil ibi apprehēdit intellectus immo
biliter. Tum qꝛ vt cōiungitur coꝛpoꝛi non hꝫ ple-
nam libertatem q̄ poſſit immergere ſe volito. igiꝭ
vel oꝫ ꝙ per vltimū elicitū in coꝛpoꝛe ī ſeparatiōe
eius in inſtanti moꝛtis. vel qꝛ tunc non penitet de
prius commiſſo. ¶ Item: in lazaro probabile eſt
ꝙ habuit viſiones quas nō habuiſſet ſi nō fuiſſet re
ſuſcitandus: igitur ſi poſt ſepationem anime a coꝛ
pe immobiliter apprehendit intellectꝰ ⁊ voluntas
immobiliter adheret: igitur poſtea nō fuit lazarus
viatoꝛ. qꝛ vel in iſtanti ſepationis fuit finaliter dāp
natus vel finaliter beatꝰ. ſi beatꝰ iniuria fieret: igiꝭ
ſi eſſet poſtea viatoꝛ imo inconcupiſcibilitas eēt ꝙ
habuiſſet veram beatitudinem ad tempꝰ et poſtea
dimiſiſſet eum ad tempꝰ ⁊ finaliter dāpnatus tunc
non adherebat malo icompoſſibilitas eēt ꝙ poſſit
poſtea ſaluari: qꝛ tunc mobiliter adheſiſſet. igitur
vel ꝙ deus poſſet ſuſpendere immobilitatē adhe-
rendi voluntati ſeparate a coꝛpe ad tempꝰ. ¶ Itē
vt prius declaratum ē. angelus in via peccauit plu
ribus peccatis ſcōm ſpeciem: ⁊ tū ſecūdū primam
opinionem in primo actu habuit apphenſionem
immobilē / qꝛ extra coꝛpꝰ ⁊ plenā libertatem. etiā
ꝑ hanc ſcōam opinionem ī pmo actu immergebat
ſe / igitur non potuit poſtea peccare nouo peccato:
qꝛ non fuit poſtea viatoꝛ. ¶ In ſpeciali arguo con
tra primā viaꝫ. ipe ponit ꝙ intellectꝰ eſt in toto reſ
pectu appetitꝰ tanꝙ̃ cauſa totalis. Aut igitur ille ī-
tellectꝰ dictauit eligēdū qō voluntas eligit: vel ſim
pliciter non volendū vel inconſiderate ſic ꝙ eſſet
eligendum cū talibꝰ ꝯditionibꝰ ⁊ non eligendū ſub
alijs: ⁊ hoc eſſet dictare hoc eſſe eligendum ſecūdū
quid. non primo modo. qꝛ tūc iudiciuꝫ eēt erroneū
⁊ iudicium erroneū non pceſſit peccatum. Si ſcōo
mō: igitur non mouebat appetitū ad hoc ſecundū
quid ſicut dictauit eſſe eligenduꝫ. vł eligit hoc ſim
pliciter ꝙ intellectus dictauit eſſe eligendum ſe-
cundū quid: ita ꝙ maluit eligere totū ꝙ̃ dimittere
partem. ſi pmo mō. igitur non peccauit volūtas.
Naꝫ bene pōt aliquis eligere aliqua ſecundum qd:
vt ſi non eſſent offenſiua dei. Si elegit ſimpliciter
igitur plus elegit ꝙ̃ intellectꝰ mouebat appetitum
ad intelligendum. igitur ītellectꝰ non fuit preciſuꝫ
mouens ⁊ totale. ¶ Item: ille doctoꝛ dicit ꝙ in pri-
mo inſtanti boni meruerunt. igitur in primo inſtan
ti habebant plenam electionem: ſꝫ poſt plenā ele-
ctionem non habuerūt eligere aliud. igitur immo-
biliter apprehendebāt in primo inſtanti tam boni
ꝙ̃ mali. ergo in pmo inſtanti erant in termino.
¶ Item: fuerunt obſtinati ex cognitiua ſua / igitur
erant obſtinati ī primo inſtanti. igiꝭ anteꝙ̃ elegeſſt
erant obſtinati: qꝛ in primo inſtanti nō elegerūt fi-
naliter ſecundum iſtū doctoꝛē. ¶ Iteꝫ: non ſequiꝭ
ꝙ hō magis mobiliꝭ adheret concluſioni habite ꝑ
demonſtrationē ꝙ̃ angelus qꝛ diſcurrit: qꝛ non plꝰ
dubitat de primis principijs ꝙ̃ angelus. nec plꝰ du
bitat de concluſione poſtꝙ̃ habeat eā ꝙ̃ faciat an-
gelus. igitur licet via hominis ſophiſtica a princi-
pijs ad cōcluſionem ſit incerta: tamen via a princi
pijs ad concluſionē ꝑ demonſtrationē eſt vera ⁊ cō
cluſio certa quādo eſt hita. ¶ Contra ſecundā opi-
nionē in ſpeciali / ꝙ̃to volūtas ē liberioꝛ tanto ma
gis habet in ptāte ſua actū ſuum: ⁊ tanto magis cō
tingenter habet cum ſi non eſt circa finem: igiꝭ vo
luntas ſepata a coꝛpoꝛe poteſt cum maximo cona-

tu: ⁊ cum minimo conatu immergere ſe volito alio a vero fine: eſto ꝙ ſit liberaliſſima. ¶ Item: q̄tum ad hoc ꝙ voluntas non fuit impedita ꝑ corpus ſimile fuit de q̄lꝫ angelo. igitur quilibꝫ tm̄ immerſit ſe in volitū q̄tum potuit dum erat in via / ꝯñs falſū eſt: qꝛ nec boni meruerūt omnes q̄tum potuerunt dū erant in via. qꝛ non ferebanẛ in deū maximo conatu. nec quilibet malus tm̄ meruit q̄tuꝫ potuit in via. ¶ Item: ſi ex plena libertate mouetẛ in finem appꝛehenſū. igiẛ ex plena libertate quieſcit in illo fine. igitur imobiliter quieſcit in iſto ꝙ appꝛhendit in rōne finis. igitur nū q̄ peccat. Dicunt poteſt errare. Contra. intellectus nō pōt errare circa pꝛincipia pꝛima neqꝫ circa ꝯcluſiones quas videt demonſtratiue ſequi: igitur nec pōt oſtendere voluntati aliō q̄ oppoſitum habere rōe finis ſimpliciter. ¶ Iteꝫ ſi ex plena libertate reddit ſe immobilē reſpectu illius cui ſe imergit. igitur ſic deberet eē in via ꝑ actum intenſiſſimū ratione cuius reddit ſe immobilē qꝛ nulli tm̄ adheret ſicut illi reſpectu cuius hꝫ actū intenſiſſimuꝫ. Sed manifeſte falſū eſt ponere quēlibet eē dampnatum ꝓ actu intenſiſſimo peccandi quē habuit ī via: qꝛ de vno peccato moꝛtali de quo habuit actū valde remiſſum pōt ipſe remanere impenitēs ꝑ totam vitā. ⁊ pꝛo illo dampnari ⁊ de cōmiſſis actu itenſiſſimo poteſt ipſe penitere: ⁊ ſic accidit de moꝛtalibus oblitis. ¶ Item: exemplū de ferro non ē ad ꝓpoſitum. qꝛ ſi impinguatẛ in durū non difficili⁹ extrahitẛ q̄ ſi ipinguatẛ in molle ſi illō durū non ſit retractiuū ꝑtium ſuaꝝ nec inſtrumentum mutet figuram. qꝛ tunc ita libere ꝑmittit exitū ſicut introitum ⁊ liberius. ſꝫ nō ponitur aliquid tale in libertate voluntatis retractiuuꝫ partiū qō immergat impꝛeſſum ſicut eſt cum ferrū impingitẛ in os neqꝫ ſi voluntas impingit in ſinderesim: ita ꝙ ſinderesis claudat partes reſtringendo voluntateꝫ neqꝫ icuruatur voluntas ſicut de clauo fixo in durū qō icuruatur in extremitate rōe cuius difficilius extrahitẛ q̄ imprimebatẛ. Pꝛobatẛ hoc / non ē aliqd dimitti in quodcūqꝫ durum quin poſſit aliqua virt⁹ creata illō extrahere licet requiratẛ maioꝛ q̄ ſit virtus impꝛimens. Sed nulla virtus creata pōt retrahere voluntatem ab illo cui ſe imergit: igitur non eſt ſimile. ¶ Ad rationes pꝛo pꝛima opinione dico ꝙ intellectus non eſt totalis motoꝛ reſpectu appetitiue. qꝛ ſicut dictum eſt pꝛius intellectus non mouet niſi ſcđm quid: ⁊ voluntas vult ſimpliciẛ ⁊ magis vult totū q̄ dimittere ꝑtem ſicut intellect⁹ dei voluntas: magis eligit hoc totū q̄ dimittere delectationem tm̄. ſimiliter alia opinio allegat grego. pꝛoſe. xxiij. moꝛalium ꝙ angelus ſine remedio cecidit. qꝛ vehementer factus eſt magn⁹. illud non cōcludit concluſionē immobilē ſed vehemētiā in peccato. ¶ Dico igitur ad queſtionem. pꝛimo quomō poteſt ſaluari ipſius viatoꝛ. ſecundo ſi poteſt penitere. Pꝛimum declaro quadruplic iter poſſet ſaluari. Pꝛimo ꝙ deus infundat caritatem ſine aliquo motu eius bono voluntatis in deum ſicut in paruuluꝫ vel in doꝛmientē. Secundo ſi de⁹ infundat caritatem cum aliquo motu eius in deum ſimul duratiōe cum infuſione caritatis: ita ꝙ ille mot⁹ ſit immediate a deo ſicut caritas. Tertio ſi pꝛecedat bonus motus liberi arbitrij caritatem infuſā duratiōe ⁊ hoc poteſt dupliciter intelligi vel ꝙ ille motus ſit a deo imediate effectiue vel ꝙ ille bon⁹ motus ſit effectiue a libero arbitrio licet non ſit bonus hoc eſt gratuitus: ita ꝙ deus ſolum coagat libero arbitrio in cauſando hunc motū tm̄ ſcđm generalē influentiaꝫ ⁊ ille eſt quartus mod⁹. Si pꝛimo mō iuſtificetẛ ipi⁹ non dicitẛ penitere: qꝛ nullum motum habuit in deum pꝛioꝛem natura: nec duratione. Secundo modo poteſt dici aliquo modo penitere. qꝛ ſi iſte bon⁹ motus qui eſt ſimul duratione cū caritate ſit pꝛius natura caritate tunc poſſet dici penitere: ſꝫ non debet dici talis ſaluatus ꝑ penitentiā. qꝛ ex quo ſunt ſimul duratiōe: ſimul penitet ⁊ deus infundat et immediate cauſat iſtuꝫ motū. Et ideo non meruit de congruo habere gratiam. Tertio mō pꝛecedit bonus motus duratiōe caritatem infuſam vel gratiā et ſic dicitẛ ꝙ neceſſe eſt ꝙ in iuſtificatione ipij pꝛio immediate a deo infundatẛ gratia gratis data: quia non videtur michi ꝙ neceſſe ſit ponere gratiā gratis datam pꝛecedere iſtum motum: qꝛ plura non ſūt ponenda ſine neceſſitate ⁊ ille motus in deum qui eſt imediate a deo ſufficit reſpectu gratie gratū facientis de congruo: igitur inutile eſſet ponere gratiam gratis datam pꝛecedentem cū nichil faceret. dicunt ſcđꝫ iſtā viā deus eēt acceptatoꝛ ꝑſonarū. qꝛ ſi hic ſint duo equaliter diſpoſiti non dat iſtū motū huic alteri dat et ſic hn̄ti iſtum motuꝫ ipſe dat gratiam que eſt caritas alteri: non qꝛ eſt indiſpoſitus ita foret ali⁹ q̄tum eſt de ſe: ⁊ ſicut ali⁹ recepit: ita ille recepiſſet dicitur ꝙ nō eſt acceptatoꝛ. qꝛ oībus equaliter offert: ⁊ vnus accipit alius non. ideo accipienti dat ſcđam gratiam q̄ eſt caritas. ſꝫ illud nō ſufficit / qꝛ non eſt ſic de accidente īherente ſicut eſt de ſubā q̄tū ad hoc ꝙ deus bn̄ pōt dare vnā ſubām vt pomū alteri q̄tuꝫ eſt ex ſe ⁊ alius nō vult recipe. Sed deū dare donum gratie que eſt accidēs ī accipiente cum non cauſetẛ gratia ſine ſuppoſito deum dare gratiaꝫ eſt me recipere iſtā. qꝛ non creat gratiā in me niſi ego recipiā. ideo datio dei michi gratia eſt me recipere grām. igitur ſi alius non recipit deus non dat eam. ¶ Item: quero aut de⁹ cauſat iſtam motionē in hoc ſicut in iſto cuꝫ equaliẛ poſſit aut non cauſat ſi ſic vterqꝫ recipit. igitur de cōgruo debent recipere ſcđaꝫ grām ſi non igiẛ videtur acceptatoꝛ ꝑſonarum. ideo magis videtẛ ꝙ ſit tenenda quarta via. ꝙ hic ſūt duo equaliẛ diſpoſiti. ⁊ de⁹ vtriqꝫ aſſiſtit coagendo ſcđm gn̄alem influentiam ⁊ tunc vnus mouetẛ in deum effectiue. a li. arb. ali⁹ non iſte poteſt eſſe mot⁹ bonus bonitate moꝛis: ⁊ ſi non ſit motus gratuitus accept⁹ deo ſicut exiſtens in caritate: ⁊ tunc deus de congruo influit alteri caritatē alteri non: ita ꝙ diſtinctiuū inicians incōplete eſt. a li. ar. tamē non poteſt eſſe diſtinctio q̄tum ad acceptionē actus anteq̄ deus imediate diſtinguat iſtud: qꝛ potentia magis inclinatur ad id quod eſt magis conueniens poſt naturalē inclinationeꝫ Sed poſtq̄ volūtas inclinatur in finem naturaleꝫ

poteſt eligere ſimplicit̃ bonũ apparens.igitur ſi in
tellectus oſtendit ſibi obiectũ in quo eſt verum bo
nũ poſſet illud eligere ſaltẽ iformare ꝙtũcũqꝫ ma=
neat ſimplr̃ auerſus a bono cũ iſta electione infor=
mi ſiue ſimplicit̃ põt volũtas habere aliquã diſpli
centiã informẽ de pctõ cõmiſſo q̃ non eſt meritoria
qꝛ non eſt in gratia.❡ Item:niſi ſic eſſet firmata vi
derent̃ increpationes maioꝝ:⁊ deprecationes re=
ſpectu amicorum vt dimitterẽt mala : qꝛ ſi ſemper
oporteret expectare quouſqꝫ deus daret primum
motũ informẽ:ſꝫ bonũ bonitate moris fruſtra ĩter
illos eſſet ille mal⁹: qꝛ ꝓpter nullam increpationẽ
pri⁹ veniret ſic prim⁹ mot⁹/nec ꝑ aliquas depreca
tiones quas amico tuo vt conuerteret ſe ad deum
poſſet ipe habere aliquẽ bonũ motuꝫ. ſed tũ eſſet
deus rogand⁹ ꝙ ipe imitteret primũ motũ : igitur
vt videt̃ hõ ex ſe poteſt habere primum motuꝫ ex
diſpoſitione ꝓpria cũ cõi influentia dei:⁊ illud ſal=
uat aliquam operationẽ nature in iuſtificatione ꝙ
nõ ſe habet tñ paſſiue:⁊ ꝙ deus non eſſet accepta
tor perſonarum:⁊ ꝙ exiſtẽs in peccato mortali po
teſt ꝑ naturã ſuã cũ influentia gñali habere bonuꝫ
actũ moralẽ:ideo videtur quarta via.❡ Secũdus
articul⁹ eſt ſi põt impi⁹ penitere quõ põt penitere
et quõ non põt dãnatus penitere.vnde cuꝫ forma
ſit in materia nõ eſt niſi ex agente et materia.igit̃
ſi non poſſet eſſe in materia vel hoc erit quia ma=
teria non poteſt recipere:vel quia agens non po=
teſt inducere:vel igitur angelus ſi non poteſt pe=
nitere ipſe nõ eſt ſuſceptiuus.vel hoc eſt: quia de⁹
nõ põt ſibi gratiã dare vel primũ motũ ad gratiaꝫ
diſtinguens ipm ab alio:ex parte dei nõ poteſt po
ni ipedimẽtũ de potẽtia abſoluta.igitur oportet ꝙ
hoc ſit ſolum ex pte potẽtie ordinate:qꝛ dependẽ=
tia ordinata nõ põt ferre ꝯ ſtatuta vniuerſalia volũ
tatis ſue:ſed ſtatutũ dei vniuerſale eſt ꝙ ad quẽcun
qꝫ terminũ qs venerit in ꝑpetuo manebit. Eccle.
xj.vbi lignũ ceciderit ibi erit.⁊c̃. ❡ Cõtra rõnes ſm
Anſelmũ.iij.ca.Nõ dicitur ꝙ de⁹ nõ põt hoc dare
niſi qꝛ ille nõ põt recipe:igit̃ nõ eſt ex pte dei ipoſ
ſibilitas dãdi gratiã:niſi qꝛ ex parte angeli eſt ipoſ
ſibilitas recipiẽdi.❡ Itẽ:ſeq̃retur ſcdm iſtõ ꝙ iſte
peccator q̃ erit dãnatus poſt decẽ annos nõ poſſit
plus penitere nũc ꝙ̃ diabolus:nec plus poſſit reci=
pere gratiam:quia per leges vniuerſales predeſti=
natus erit ſaluatus:⁊ predeſtinatus ad maluꝫ erit
reprobatus.igitur contra regulam vniuerſalem eſ
ſet ꝙ iſte poſſet ſaluari cũ ꝯtinet̃ ſub alio membro
❡ Ad primũ hoꝝ põt dici:ꝙ bñ ꝓbat ꝙ oportet
dare in potentiã ex pte paſſi ſicut prima rõnẽ potẽ
tie ex pte dei:⁊ tunc ſeq̃ret̃ ꝙ tres opiniones prio
res ſunt falſe q̃ ponũt in potẽtiã ꝑ aliq̃d ex pte cre
ature:ſed ſolum:qꝛ deus non agit: ⁊ tũc quarta eſt
vera q̃ ponit iſtã diſpoſitionẽ eſſe ab intrinſeco:et
nunc poſtꝙ̃ eſt dãnatus nõ põt iſtum motũ habere
ideo nõ põt deus influere:qꝛ ipm eſt indiſpoſitum
vel alit̃ dico ꝙ nolo negare illas opiniones : quia
vniuerſalit̃ qñ affirmatio eſt ꝑcipua cauſa affirma
tionis:⁊ negatio negationis : quia in cauſa preci=
ſa ſi effect⁹ nõ eſt cã nõ cauſat.⁊ ecõtra ſi nõ cauſat

igitur effectus non eſt ſed eſt preciſe ab hac cauſa.
et iõ in pͥmo inſtanti in quo cauſa eſt prius natura
effectu et ſimul duratione/aut ponit effectum/aut
non ponit:ſi ſic:igitur eſt:ſi nõ:nõ.Sed de⁹ eſt pre
ciſa cauſa gratie.igitur ſi cauſat eã eſt. ſi nõ cauſat
nõ eſt.Et tunc ad Anſelmũ cũ voluntas dei ſit pre
ciſa cauſa ſupnaturalis ſimplicit̃ poteſt velle illuꝫ
habere voluntate antecedente vel voluntate cau=
ſante.voluntate antecedente vult iſtum eſſe beatũ
vt dando huic naturam ꝑ quam poteſt bene velle
et de iſta voluntate non poteſt dici ꝙ creatura nõ
habet ſubſtãtiã:qꝛ deus nõ vult:ſꝫ eſt ipoſſibilitas
primo ex parte nature create reſpectu voluntatis
conſequentis q̃ ponit rem in eſſe ita ꝙ de⁹ vult iſtũ
eſſe beatum voluntate antecedente dando ſibi na
turã.Sed qꝛ de⁹ dat voluntate ꝯſequente:iõ hꝫ eã
in actu:⁊ qꝛ non dat non habet eam in actu.❡ Ad
aliud dico:ꝙ nõ ſeq̃tur ꝙ ita ſit ipoſſibile iſtũ peni
tere ſicut diabolũ:qꝛ illõ dicit̃ poſſibile ꝙ licet nũ=
ꝙ̃ fiat:tñ ſi fiat nõ obuiat regl'e vniuerſali.nõ aũt ẽ
ꝯtra legẽ in vniuerſali ꝙ ille ſaluet̃ ꝙ̃diu eſt in via:
iõ licet iſtũ quẽ nõ vult ſaluare ſaluaret in via dan=
do ſibi gratiã nõ faceret ꝯtra regulaꝫ in vniuerſali
ſed cũ eſt in termino faceret cõtra regulã vniuerſa
lẽ.Uel poſſet dici ad illõ ſcdm quartũ modũ prius
poſitũ ꝙ ille diabol⁹ nõ põt ſaluari : qꝛ nõ põt eſſe
patiẽs diſpoſitũ:⁊ iõ nõ ſibi dare gratiã:ſꝫ paſſum
nõ poſſe eẽ diſpoſitũ põt eẽ dupliciẽ/vel ꝙ nõ poſ=
ſet habere actũ informẽ vt diſplicentiã de pctõ/li
cet nõ ſit acceptata deo:vel qꝛ nõ poteſt habere di
ſpoſitionẽ ſufficientẽ ad hoc ꝙ ſit accept⁹ deo. pri
mo mõ nõ ponit̃ diabol⁹ paſſuꝫ in diſpoſitũ:ita ꝙ
nõ poſſet elicere diſplicẽtiã iformẽ de pctõ:qꝛ dia
bol⁹ põt habere actũ attritiõis iformẽ qualis ĩ via
tore eẽt ſufficiẽs ex ꝯgruo reſpectu charitat̃:qꝛ ſe
cundũ Aug.de fide ad petrũ.Si hõ auerſus a deo
poſſet reuerti ad deũ:multomagis angel⁹. Sꝫ hõ
exiſtẽs in pctõ mortali põt habere actũ attritiõis
informẽ:igit̃ ⁊ diabol⁹:hoc ꝓbo rõne:qꝛ nulla po=
tentia eſt ꝑpetuo expers ꝓprie operationis. Sꝫ me
re ꝑ naturalia ſua põt qs habere actũ iformẽ diſpli
cẽtie de pctõ ꝯmiſſo:⁊ quaten⁹ eſt offenſiuũ dei ſo
lũ coexiſtente ſibi gñali influentia. Dicunt:de⁹ nõ
coagit angelo dãnato cooperando ad eliciendum
actũ diſplicentie:quaten⁹ ꝯmiſſum eſt offenſiuum
dei:⁊ iõ nõ põt de hoc penitere.❡ Contra: ex hoc
ſeq̃tur ꝙ deus facit ꝯtinue miraculum ad obſtinan
dum diabolos:qꝛ non poteſt non coagere cauſe ſe
cunde ſecundũ influentiã gñalem niſi per miracu=
lũ:ſicut non coegit igni in camino.igitur videt̃ cuꝫ
angel⁹ dãnatus habeat naturalia eque nobilia cuꝫ
hominib⁹ ꝙ poteſt habere actũ diſplicentie qualis
in viatore eſſet diſpoſitio ſufficiens de congruo re
ſpectu charitatis.Sed quomodo poteſt elicere ta=
lem actum: ⁊ deus nunꝙ̃ infundet gratiam : dico
ꝙ angelus malus vt frequenter eſt in malo velle:
et tamen non demeretur: quia non eſt in via.deus
non diſponit dare gratiã hñti talẽ diſpoſitionẽ ni
ſi dum eſt in via.ideo licet poſſit eſſe in viatore diſ=
poſitio ſufficiens de congruo:non tamen in termi

no. Ad hoc eſt ſignum quando aliquis eſt offenſus
et non diſſoluitur amicicia ſimpliciter aliquid ſuffi
ceret ad recōciliationem ꝙ nunq̄ poſt q̄n eſſet diſ=
ſolutio ſufficeret ad reconciliationem. ¶ Ad hoc
eſt ratio. meritum in via non eſt diſpoſitio de con
digno ſed ſolū de cōgruo inquantum acceptatur a
deo: igitur bonus actus moraliter non eſt gratuit⁹
et poteſt ſtatui ꝙ aliquis actus ſit acceptandus in
via q̄ non eſt acceptandus in termino. et ideo ma=
gis videtur ꝙ quarta via inducit hominem ad be=
ne operandum q̄ꝫ aliqua illarum: qꝛ aliter eque bo
nū eēt homini dormire: ſicut dicere orationes quo
uſqꝫ deus excitaret eum per primum motum. Ex=
emplum ſimiliter poteſt eſſe de viſione oculi ſi de=
beret cecus illuminari ab extrinſeco volitione co=
gente ⁊ neceſſario vellet habere vnam certā mix=
tionē in oculo. Si habita iſta diſpoſitione in ocu=
lo nollet inducere viſum niſi illa diſpoſitio eſſet a
ſe immediate fruſtra laboraret alius ad hoc ꝙ ad=
duceret illam diſpoſitionem in oculo.
¶ Ad primum principale reſpōdet Augu. de fide
ad petrum dicens: ꝙ tunc penitentiā agent / ſꝫ erit
infructuoſa: qꝛ nō erit acceptata deo. ¶ Ad aliō di
co ꝙ capax beatitudinis eſt creatura: quia hec eſt
apta nata q̄ꝫtum eſt ex pte ſui: ⁊ tūc poteſt eſſe par=
ticeps potentia remota ſꝫ nō propinqua. ¶ Ad ali
ud cū dicit Anſelm⁹ ꝙ liberū arbitriū ē ptās ſeruā
di iuſticiā ⁊ rectitudinē verꝫ eſt ſi inſit nō tn̄ pōt eā
acq̄rere cum deeſt. ¶ Ad aliud dico ꝙ cā ph̄i fuit
quare dixit ꝙ nullū violentū eſt ppetuū: qꝛ poſuit
ꝙ oē violentū hꝫ naturale cōtrariū: ⁊ oē naturale
hꝫ aliquā cauſam actiuā agentē ex neceſſitate na=
ture: q̄ licet poſſit impediri ad tp̄s tn̄ tandē reduce=
ret potentiam ad actū. Theologi tn̄ nō ꝯcordāt cū
ariſtotele in hoc: vel cōcedo ꝙ oīne qō eſt ꝯtra na=
turā ſit cōtra cauſam actiuam naturalem tandē re
mouebiṫ p naturā: nō aūt oē pctm̄ qō eſt ꝯtra incli
nationē paſſiuā nature nō actiue. Sed contra incli
nationem paſſiuā / ⁊ pōt eſſe tale ppetuū. ¶ Ad ſe
cundā queſtionē dico ꝙ angelum maluꝫ pmanere
in pctō pōt intelligi tripliciter. Primo: permanere
in reatu ſicut pctōr poſtq̄ꝫ commiſit actum perma=
net in reatu vſqꝫ ad terminū q̄n penitet: ⁊ ſic dia=
bolus pmanet in peccato neceſſario. Sed ex qua
cauſa pmaneat in pctō pōt dici ꝙ de⁹ cōſeruat ipꝫ
in peccato. Sed dicimus ꝙ illud nō eſt carere ppe
tuo gratia quā deberet ſibi dare ⁊ patiēs nō eſt di=
ſpoſitū ⁊ de⁹ nō eſt agens: qꝛ non dat ⁊ non agen
do ali⁹ pmanet in peccato: licet videṫ ſcdm̄ illud
Aug. vbi exponit: dn̄e deduc me i iuſticia. illud de
relinq̄ non eſt niſi carere actiōe dei dātis gratiam
Secūdo dico: ꝙ pōt angelus intelligi pmanere in
peccato vt hꝫ ratione demeriti in actu: ⁊ ſic dico
ꝙ non actu permanet in peccato: tū / qꝛ nō ē viator
tum / qꝛ beatus non habet ex bono actu q̄ꝫ nunc fa
cit nunc actu merendo ſibi plus cōtinue: igitur nec
dānatus remanens in pctō ſuo. Tertio mō poteſt
intelligi ꝙ permaneat in peccato vt in actu elicito
deformi. ſed nō demeritorio: ⁊ hoc dupliciter: vł i
hoc continue perpetuo vel nūc in vno nūc in alio.

Sed hoc ſcdm̄ videṫ difficili⁹ q̄ꝫ prima: qꝛ q̄cq̄d ſit
intrinſecū inclinans ipm̄ ad hoc ꝙ maneat in actu
elicito difformi: ſiue ſit habit⁹ ſiue qōcūqꝫ aliō ma
gis ē inclinās ipm̄ ad vnū tm̄: qꝛ p modum nature
q̄ꝫ nūc ad vnū iā ad aliū: igiṫ poſſet nō elicere actū
deformem vel ſaltē nō ꝯplete malū. ſi teneṫ prima
via iſtarꝫ ꝙ tm̄ remanet cōtinue in vno actu nume
ro ſeq̄tur ꝙ hꝫ intenſiſſime iſtū actū ſemp: quia in=
clinatur in iſtū p modū nature. Sed actus intenſiſ
ſimus nō cōpatiṫ ſecū alios act⁹ peccati. igitur dia
bolus non peccaret actu niſi vno peccato. Pōt di=
ci ꝙ nō opꝫ ꝙ dānatus remaneat in actu elicito de
formi: ita ꝙ eliciat ꝯtinue talē actum: qꝛ ſic malus
moraliter: nec vnū ꝯtinue nec nunc vnū nūc alium
qꝛ nichil intrinſecū ſibi neceſſitat voluntatē ſuā ad
talē actū eliciendū: qꝛ modus agendi cauſe prioris
non neceſſitat ipſam ad ſic vel ſic agendum: igitur
neqꝫ neceſſitat cauſam p̄mā ad actū ſecundū. igiṫ
nec vt habitus nec qōcunqꝫ detur pōt neceſſitare
voluntatē angeli ad talē actū deformē ꝯtinue: igiṫ
videtur ꝙ ſicut deus ex iuſticia conſeruat creaturā
in vno actu cū eſt complete in termino hoc eſt ex=
tra purgatoriū cū eſt ſimpliciter beata: ita ꝙ nūq̄ꝫ
ceſſat ab actu diligendi deum elicito. ita ex iuſticia
decreuit ꝙ in iſta auerſiōe quā hꝫ creatura i termi
no ppetuo cōſeruat eā ſicut de⁹ pri⁹ egit ad ſubſtā=
tiā act⁹ primi: licet nō ad circūſtantiā act⁹: hoc eſt
ad deformitatē ſic cōtinue de⁹ agit ad ſubſtantiam
act⁹ poſtq̄ꝫ eſt in termino: ita ꝙ ſubſtātia actus eſt
cauſa prima cū ſecunda in actu deformi. ſed circū=
ſtantia a cauſa ſecunda: ⁊ ſic continue ſtat in amo=
re immoderato ſui. Vel pōt dici ſcdꝫ p̄mū modum
iſtorū vel ſecundo modo ꝙ remanet cōtinue ī vno
actu nūero: ⁊ cum dicitur ꝙ non poſſunt eſſe duo
actus intenſi ſimul poteſt dici ꝙ duo ordinata non
impediunt ſe ſimul: ⁊ tunc poteſt haberi intenſiori
modo quo poteſt actus ordinatus ad alium habe=
ri habere vnū actū ⁊ aliū intenſiſſime ſcꝫ amorem
immoderatum ſui: ⁊ tunc intenſiſſime ſuo modo
vtrūqꝫ ſimul: qꝛ intenſiori modo quo pōt ⁊ amat
ſe amore amicitie ⁊ intenſiori modo quo poteſt ſi=
bi cōcupiſcit bonū cōmodi etiam qō dicitur cōtra
priorē modū dicēdi nō cōcludit: qꝛ pōt ſtare itēſſiſ=
ſime in amore ſui: ⁊ propter hoc nunc actu pecca=
re peccato ſuperbie iam alio peccato ordiato ad
illud. ideo poteſt dici ꝙ ſtat continue in vno vel
nunc in vno: nunc in alio: vel nūc in nullo actu eli=
cito ſꝫ in reatu. ¶ Ad p̄mū principale cū dicit An
ſelm⁹ poſſe peccare nihil libertatis eſt: dico ꝙ poſ
ſe peccare dicit ordinem ad actum: ⁊ ille ordo ne=
qꝫ eſt potentia neqꝫ potentie. ſed potentia pōt fun
dare iſtū ordinē imediate ſicut potētia viſiua q̄ eſt
qualitas fundat ordinē ad actū. Sed liberum arbi
triū eſt vno modo id quo habens ipſum pōt pecca
re: qꝛ illud quo habens peccare eſt ꝓximū funda=
mētū ordis. Dicit: adhuc pōt intelligi: qꝛ illō q̄ fun
dat iſtum ordinem ſecundum ꝙ duo ſunt ad que
poteſt comparari poſitiuum et priuatiuum: ideo
poteſt intelligi liberum arbitriū eē fundamētū or=
dinū: vel eo mō q̄ ē ad poſitiuū i actu elicito vel eo

quo eſt ad deformitatē actꝰ. Secundo modo liberū arbitriū nō eſt rō fundandi iſtū ordinē ad actum vt deformis tñ liberū arbitriū creatū non ɔfirmatū poteſt eē ratio fundādi imediata ordis ad actū ꝗ eſt deformis ad formā / rō liberi arbitrii non eſt poſſe peccare hoc ē poteſt fundare ordinē ad actū qui eſt deformis. ¶ Ad aliud: cōceſſum eſt ꝙ pena non creſcit in infinitū: qꝛ nō ſunt i ſtatu demerēdi ¶ Ad aliud: ꝙ btī non poſſunt demereri beatitudinem eſſentialē: niſi forte ex actibꝰ bonis merentur beatitudinem accidentalē. Dicunt igiꝭ ſicut btītudo accidentalis pōt creſcere in infinitū. Sic pena accidentalis in demonibus ex malis volitionibus et opibus. Dico ꝙ illud pmiū accidētale eſt premium ſui ⁊ nō habebit alio premium ꝓ merito: ⁊ ſic erit in dānatis. demeriꝭ ſibi ⁊ non alia pena. vnde nō hꝫ angelus bonus pmium accidētale nunc pro merito. Sed ꝙ hꝫ illud eſt ſicut fructus premii eſſētialis: ⁊ nō hꝫ hoc ꝑ aliqđ meritū. Sic in dānatis nō habent penā accidētalē nouā ꝓpꝭ aliqđ demeritum: ſed tanꝙ malus fructus pene eſſentialis. idō nō correſpondet aliqua pena noua in eis de merito nouo. ¶ Ad tertiā qſtionē dico: diſtinguēdo de bono velle: qꝛ bonitas actus volendi poteſt eē triplex vel bonitas naturalis: ⁊ illa eſt ſcdm gradum nature cuiꝰ eſt ille actus: ita ꝙ i gñe nature melior ē actus bonitate naturali. Alia eſt bonitas actus volendi gratuita ſcdm inclinationem charitatis et aliorꝫ coagētiū ad hoc ꝙ actꝰ ſit gratuitꝰ. Tertia: bonitas actꝰ volendi eſt bonitas moralis que media eſt inter bonitatē naturalē ⁊ gratuitā: qꝛ bonitas moralis eſt in actu qñ eſt cōformitas ad finem ſcdm rectā rōnē: ſed tñ ſcdm inclinationē vltimatā nature ſue deficit a bonitate gratuita in hoc ꝙ non ſufficit quātūcunqꝫ fiat ſcdm dictamen rōnis ad hoc ꝙ ſit actꝰ acceptꝰ deo niſi adſit charitas. idō nō ſufficienter ex nobis poſſumus habere actū gratuitū. Bonitas iſta moralis duplex eſt: vel ex bonitate actus ex gñe / vel ex bonitate cōpleta in ſpecie. Primo mō diciꝭ actus bonꝰ ex gñe ab obiecto, nō abſolute. Uidere eñ ſolē nō plus eſt actus moralis ꝙ lapidē. Sed bonitas ex gñe eſt ex obiecto ɔueniēte actui ſcdm rectā rōnē. tñ hmōi actus nō ſemꝑ eſt bonꝰ moraliter cōplete vel formaliter qꝛ ſi aliquis ameꝭ ſcdm rectā rōnē ꝙtum ad circūſtantias finis: nō tñ accipiendo oēs alias circūſtātias reqſitas vt quō qñ et quare tñ eſt bonꝰ moralis ex gñe: ⁊ hoc nō ſufficit ad hoc ꝙ ſit ɔplete bonus: ſꝫ eſt ad hoc in potentia ad vlteriores ꝑfectiones ſicut genꝰ in potentia ad differētias ꝑ qs ɔtrahitur: ⁊ idō eſt potentialis vel bonus ex gñe / vel bonus ex obiecto. Sed qñ eſt ex oibꝰ circūſtantiis ꝗ dictanꝭ a recta rōne dicitur bonꝰ formaliꝭ ⁊ ɔplete: lꝫ nō ſit gratuitꝰ. Secundo dico: quō angelꝰ poteſt habere bonū actū / ſcdo mō nō pōt: qꝛ non poteſt penitere fructuoſe. Sed difficultas eſt de tertia bonitate. Primo igitur dico ꝙ pōt habere bonū actū moraliter ex gñe. ſed an poſſit habere bonū ɔplete hoc eſt quantum ratione poteſt concludere dubium eſt: dico tñ ſcdꝫ opinionem ſuperius poſitā que ponit ꝙ angelus nō remanet ɔtinue in peccato in actu elicito deformi / ſed tātū habitualiter ⁊ actu i reatu: dico tunc ꝙ angelus malus poteſt habere bonū ex gñe: vt diligere ſe ⁊ vltra actū bonū ɔplete ⁊ forma liꭍ ſcdm oēs circūſtantias ꝗs recta rō dictat. Iſtud ptꝫ auctoritate Auguſtini ſuperiꝰ allegata ſi hō auerſus a deo pōt igitur ⁊ angelus: ſed hō pctōꝛ exiſtens ex naturalibus pōt habere ꝑfecte actū bonū moraliꭍ ꝙtū ad oēs circunſtātias ꝗs dictat recta rō: igiꭍ ⁊ angelꝰ pōt. ¶ Itē ꝑ rōnē ille actꝰ ꝑfecte bonus moraliꭍ nō excedit facultatē nature: igiꭍ cū naturalia ꝑmaneant i eis integra poſſunt talē actū elicere. Primū aſſūptū ptꝫ qꝛ rōne naturali pōt ɔcludi homini poſſe i eē actuꝫ ꝑfectū moraliꭍ. Nā phi hoc ɔcludebāt ſolū vtētes rōne naturali. ¶ Ad idē nō pōt eē intellectꝰ ita excecatus ꝙ erret circa prima principia practica: qꝛ ipſa ſunt nota notis terminis: igiꭍ euidenter nō eſt vno terminorū notis terminis. igiꭍ nō pōt eſſe intellectus hoīs ita excecatꝰ qn viſa habitudine euidenti ad ɔcluſionem ꝗ pōt demōſtratiue ſeqꝫ quin ſibi aſſentiat. Nā quecūqꝫ poſſunt deduci demonſtratiue: ita euidenter videntur viſis principiis clarere ꝙ nō pōt intellectꝰ dubitare: qꝛ vt dicit phs ꝙ ſyllogiſmꝰ ꝑfectꝰ nō eget aliquo extriſeco ad hoc ꝙ appareat: intellectꝰ igiꭍ ſiue angelus cognoſcat cōcluſionem per diſcurſum ſiue non poteſt videre ɔcluſionē cū oībus circūſtātiis neceſſario reqſitis Nā ex fine nō poſſet demōſtrari ꝙ tot circūſtantie reqrūtur niſi poſſet demōſtrari ꝙ iſte ſunt neceſſario reqſite. ¶ Quarto ſic: angelus ex puris naturalibus pōt diligere deū ſuꝑ oīa ſicut declarabiꭍ poſteriꝰ vbi fiet de hoc ſermo: ita ꝙ licet eſſet creatꝰ in puris naturalibꝰ adhuc teneretur diligere deuꝫ vltra oīa. igiꭍ naturalis inclinatio pōt angeluꝫ adhuc inclinare vt diligat deū vltra oīa: qꝛ nullū accidens adueniens nature pōt magis inclinare naturam ad aliđ ꝙ totū pōdus nature ad illud ad quod natura inclinat. igitur ſi obſtinatio in angelis tñ ē per hoc ꝙ ꝑmanet in actu malo habitualiꭍ pōt in aliis angelꝰ habere actū bonū cōplete moraliter. Uel ſuſtinēdo aliā opinionē ſuꝑius poſitā quā credo veriorē: ſcꝫ ꝙ obſtinatꝰ ꝑmanet i actu malo elicito ita actualiꭍ ſi nunc eliceret. Primo: tūc oportet dicere ꝙ illa ꝑmanentia nō ſit a cauſa intrinſeca qꝛ nec habitus / nec qđcūqꝫ intrinſecū poſſet volūtatē ad hoc neceſſitare: qꝛ modꝰ cauſe ſcđe nō pōt determinare cauſam primā. ⁊ tūc opꝫ dicere ꝙ deus influit ad ſubſtantiā actꝰ: ⁊ inordinatio eſt a voluntate in ſe ſcdm illud ſuꝑius allegatū ad quēcunqꝫ terminū creatura rōnalis ꝑuenerit illic ꝑpetuo manebit. ⁊ tunc ſicut deꝰ cōſeruat actū elicitū bonū in bono in quo inuenit ipm ita ɔſeruat ſubſtantiā actꝰ in malo: ⁊ deformitas eſt a ſe. et ſcdm hanc viā ſeqtur ꝙ angelus nō pōt habere actum ꝑfecte bonū moraliter circa qđcūqꝫ obiectū: quia ex quo hꝫ actū malū circa illđ obm̄ reſpectu cuiꝰ remanet i actu deformi elicito ɔtinue / non pōt hr̄e actū ɔrium circa idē. Et ꝙ ſcđa opinio ſit ꝓbabilior ꝓma videꭍ michi qꝛ aliꭍ nō poſſet poni ꝙ aliquid eēt cō

triſtans effectiue angelū ꝯtinue:qꝛ ex apphēſio=
ne ignis nō actu ꝯtriſtaret nisi ꝙ h; nolle reſpectu
ei⁹:ꝛ ſi non remaneat in actu elicito deformi cōti=
nue a cā extrīſeca poſſet dimittere nolle illi⁹ obie=
cti nolit:ꝛ tūc actu nō ꝯtriſtaret. Et oporteret dice
re ꝙ de⁹ imediate cauſat triſticiā ſine nolitiōe pre=
cedente:vel ꝙ de⁹ ꝯſeruat nolitionē q̄tū ad ſubſtā
tiā act⁹:ꝛ vtroq; mō eſt neceſſitas ab extrinſeco:
et qꝛ nolitio nō oꝛit nisi ex volitione alteri⁹/credo
ꝙ cōtinue remanet ī multis actib⁹ elicitis deo agē
te ad ſubſtātiā act⁹:ita ꝙ ꝯtinue amat ſe īmodera=
te ꝛ ꝯtinue vult ſibi btitudinē īmoderate ꝛ ꝯtinue
h; volitionē duplicē:iō ꝯtinue h; actu triſticiā co
ꝙ ſic determinetur ab igne localiter diffinitiue. Et
ꝙ ꝯtinue determinatur eius intellect⁹ in cōſidera=
tione ipſi⁹ ita ꝙ nō pōt dimittere nolle ꝑpt cauſa;
extrinſecā:puta deū. Dicūt ſi ſubſtantia act⁹ nō eſt
in eius ptāte:igit nō remanet actu ī peccato : quia
dicere aliquē peccare:qꝛ fecit qō nō potuit nō face
re/vel qꝛ nō facit qō facere nō potuit extrema de=
mētia ē: igit nō eēt act⁹ mal⁹ nisi eēt ī ptāte faciēt;
¶ Itē:ſeq̄retur ꝙ ſcōm illō ꝙ de⁹ eēt cauſa pcti:qꝛ
neceſſitat eū ad ſubſtātiā act⁹ q̄ eſt deformis: ꝛ foꝛ
te nō alit eſt voluntas noſtra cā peccati nūc nisi ſi=
cut ponit:tūc volūtas āgeli:qꝛ volūtas noſtra nō
agit nisi de⁹ agat ad ſubſtātiā act⁹ : ꝛ volūtas non
videt agere nisi ad deformitatē act⁹:ꝛ tunc vel ille
act⁹ nō erit demeritorius vel ſi deformitas eſt ple=
narie in poteſtate ſua poſſet deſiſtere a deformita
te. ¶ Ad hoc ſcōm dicetur poſteri⁹ loco ſuo. ¶ Ad
primū hoꝝ dico:ꝙ extrema demētia eēt dicere ali
quē peccare demeritorie/qꝛ fecit ꝙ nō potuit non
facere:tn̄ dicere aliquē in actu deformi elicito: lic;
nō poſſet nō elicere ꝑ tunc nō eſt plana dementia:
qꝛ in illo actu ꝯtinuat de⁹ voluntatē in quo īuenit
eā in termino. Dicunt in quo actu eſt aīa obſtinata
non videt ꝙ in aliquo actu quē geſſit in corpe q̄ ſit
totius:qꝛ adhuc nō eſt in termino:nec poſtq̄ ſepa=
ta eſt:qꝛ nō pōt demereri. Poſſet dici ꝙ in inſtanti
mortis nōdū eſt aīa ſepata a corpe localit: qꝛ tunc
primo in inſtāti iſtud eſt initiū mot⁹ eius a corpore
igit adhuc nō mouebit a corpore. S; iſto inſtanti
primo eſt nō informās. ſ; quō patit aīa ab igne an
teq̄ reuniat corpori:videt ꝙ tn̄ ſicut angel⁹. Dico
ꝙ aīa ante reunitionem patit vera ꝯbuſtiōe ignis.
alio mō q̄ poſſit ſpūs ꝯburi. Nō ſic : qꝛ ignis realit
ꝯburat ptē aīe vel totā: qꝛ aīa iude nunc ſepata a
corpe apphēdēs ꝯbuſtionē quam habebit totu;
ꝯpoſitū poſt reunitionē h; nūc timorē de paſſione
futura tanq̄ de certo malo futuro:ꝛ ibi valde mo=
dicū deficit pena infligenda certitudinalit ꝛ iam
actu inflicta aliquādo ex timore ꝓcedēte q̄ cū iam
actu infligit. ¶ Suſtinendo igit ſcōam opinione;
de pmanentia angeli in actu elicito dico ꝙ nō poſ
ſit habere bonū velle ꝯplete reſpectu illius obiecti
reſpectu cui⁹ h; ꝯriū velle:tn̄ circa aliō obiectū po
teſt bene velle. Si igit ille act⁹ malus q̄ amat ſe eſt
ita itēſus ꝙ nō patit ſecū aliū actū pfectū nisi oꝛdi
natū ad ip;:tūc oporteret dicere q̄tum ad actū di
ſparatū pōt pfecte hr̄e aliū ab iſto intēſiſſimo vel

ſi dicatur ꝙ nūc h; plura velle diuerſa ſimul:vel ꝙ
poteſt habere bonū actū ex gn̄e vel ſi pfecte poteſt
habere bonū ꝯplete vl' ſi ponat ꝙ pōt habere alia
velle impfecte nō oꝛdiata ad illō vnū intēſiſſimum
iſta erūt nūq̄ alia velle negatiue ꝛ nō ꝯriie:hoc eſt nō
reſpectu hui⁹ obi. S; ꝯſiderādo iſtū actū nec obie
ctū ſicut credo ꝙ diaboli minores nō ita pfecte ſtāt
intenſiſſime ī actu malo ſicut peioꝛes:ita ꝙ poſſūt
habere aliquē actū bonū ex gn̄e : ſicut dānat⁹ pōt
hr̄e naturalē pietatē de aliq̄ miſero: ita pōt hr̄e mo
ralē ex gn̄e nō ꝙ vltra oꝛdiet ad malū finē:ſ; ſtādo
negatiue ī nō ꝯſiderādo malū finē cui formalit adhe
ret. ¶ Ad pmū pncipale dicitur:ꝙ credere eſt bo=
nus act⁹:ſed qꝛ poſtea nō bene vtūtur/ideo depra
uatur. ſ; illud nō valet:qꝛ poſterius nūq̄ deprauat
prius:igit act⁹ in ſe erit bon⁹ ſi ſit ꝓ oꝛ malo. igitur
ꝓus actus non poteſt deprauari:ideo dico ꝙ demo
nes hn̄t actū intellect⁹:hoc eſt cū aſſenſu volūtat;
Et ſcōm vnā opinionē ille act⁹ poſſet eē bon⁹ mo=
raliter ſcōm oēs circūſtantias. vn̄ dicit act⁹ bonus
moralit qn̄ aliq̄s vult credere illud cui aſſentit per
rōnē naturalē:qꝛ iſte actus non eſt in ſpecie moris
nec in gn̄e:ſed tn̄ bon⁹ naturalit:angeli igit dāna
ti q̄q̄ videāt deū eē trinū ꝛ vnū:ꝛ hoc credāt:non
tn̄ ſic credent ſicut nos qꝛ ad nullā vtilitate; coꝝ.
¶ Ad aliō dico ꝙ rō eſt bona ꝯtra opinionē ſupe=
rius poſitā q̄ ponit ꝙ itellect⁹ eſt ꝓciſus motoꝛ vo
luntatis neq; eſt intellect⁹ īpeditiuus in via:ita ꝙ
potentia ſit īpoſſibilis:ideo nō pōt diſſentire quin
deus ſit diligend⁹ ſup oīa. ꝛ licet eum ſic diligeret
adhuc nō eſſet ille act⁹ bon⁹ cōpletiue niſi tn̄ mo=
raliter. vnde forte diabol⁹ nouit xp̄m incarnatum
qn̄ vidit eū pēdētē ī cruce:ꝛ hoc credidit: ſ; ad nul
lā vtilitatē. ¶ Diſtinctio octaua. ¶ Queſtio pma.

Irca hanc diſtinctio

nē q̄ritur primo vtrū angel⁹ poſ=
ſet aſſumere corp⁹ ī quo poſſet ex
ercere opera vite. Qꝫ nō. Illō vel
eſſet corpus celeſte elemētale vel
mixtū:nō celeſte:tū/qꝛ illud non
eſt diuiſibile ꝛ portabile ab angelo a loco in locū:
nec tp̄m eſt ſuſceptiuū taliū qualitatū ꝛ aliaꝝ acci=
dentiū q̄ apparēt nobis ineſſe corporib⁹ ꝑ q̄ ange
li exercēt opa vite. Nec eſt corp⁹ elemētale ꝓpter
idē cū corp⁹ elementale manēs tale nō ſit ſuſcepti
uum coloris nec locationis q̄ aliqn̄ apparēt in coꝛ
poribus aſſumptis ab angelis:nec eſt corp⁹ mixtū
qꝛ nō poſſet formare mixtū pfectū:immo nec tota
creatura niſi per certa media/nec ſtati diſſoluere
nūc aūt ꝙ ſubito apparēt talia corpa ꝛ ſubito deſi
nunt. ¶ Itē ſi pōt aſſumere corp⁹:igit ibi erit ſpe=
cialis vnio. S; hoc nō pōt eē niſi vel ꝑpt infoꝛma
tionē vel hypoſtatice:vel ſicut motoꝛ. Nō pmo mō
qꝛ tūc ex iſto corpe ꝛ āgelo fieret ṽe vnū nec hypo
ſtatice:qꝛ vel nullū corp⁹ ſic pōt aſſumere vel ſaltē
de facto nullum ſic aſſumit vt omnes concoꝛdant:
igitur non vnitur niſi vt motoꝛ : ſed non propter
hoc aſſumit ſic corpus:quia eſt motoꝛ eius. Sic eñ
angel⁹ mouens celū aſſumet ſibi celum. ¶ Item:

opa vite nõ ſunt niſi viuentis:ſed ex angelo nichil
fit viuũ:igit̃ nulla opa vite exercet p corp⁹. ¶ Op-
poſitum. Gen. xviii. et de angelo thobie ⁊ de ange
lis reſurrectionis quando apparebant multa cor
pora ſanctorum. ¶ Ad q̃ſtionem dico tria. Primo
quale ſit illo corp⁹. Scdo: quare aſſumit angel⁹ ip
ſum. Tertio: q̃ opera vite ſunt ipſius. ¶ De primo
dico q̃ iſta aſſumptio corpis eſt tẽporalis: hoc eſt a
tpe ⁊ ad tps donec ceſſet illud ſignũ vel miniſteriũ
quare aſſumit: ⁊ tunc deſinit illo corp⁹ eſſe vt plu-
rimum. Sed corp⁹ illud eſt corruptibile. igit̃ illud
corp⁹ aſſumptum nõ eſt celeſte neq3 eſt elemẽtare
q2 forte deus nõ poſſet cauſare colorẽ in elemento
manente / nec alias qualitates iungi que nobis ap
parẽt in illo corpe: igit̃ ẽ corp⁹ mixtũ. S3 illo mix-
tũ: vel eſt pri⁹ formatũ p naturã vel tũc pmo: ſi pri
us formatũ p naturã bñ pſit boni angeli ⁊ mali ſi
pmittant̃ talia corpa aſſumere ſicut accidebat de
q̃dã rege q̃ portabat̃ p annũ a diabolo ⁊ credebat̃
a populo q̃ viueret. Sed nõ oĩa corpa q̃ apparent
ſunt talia: q2 tota natura creata nõ poſſet facere q̃
mixtũ pfectũ ſubito iperceptibiliter deſineret eſſe
Si igit̃ tale corp⁹ nõ ſit prius formatũ: ſed tũc pri-
mo nõ põt eſſe mixtũ pfectũ: vt corp⁹ hoĩs vel bo
uis: q2 tota natura creata nõ poſſet ita cito forma-
re mixtũ pfectũ: imo opz q̃ faciat pceſſum p for-
mas intermedias. licet eñ rane et talia iperfecta
poſſint formari ſicut fecerũt magi i egypto per de
mones applicãtes actiua paſſiuis in tali approxi-
matione ad celũ vbi bene nouerũt q̃ ſubito gene-
rarẽtur vere rane: tñ nõ poſſet ſic gñare vnũ corp⁹
hoĩs vel bouis. ¶ Scdo ſic: ſicut natura ſeruat p-
ceſſum determiatũ in gñatione / ita ⁊ in corruptio
ne: primo corrũpendo mixtũ aiatũ in cadauer. de-
inde reſoluẽdo humiditates ⁊ ptes meliores. S3
aliquando apparent talia corpa ⁊ ſubito diſparãt
igitur ſunt mixta iperfecta ſimilia illis q̃ ſunt pfe-
cta ſicut impſſiones in via anteq̃ gñent mixta: et
ſic in eis eſt figura ⁊ color: ⁊ ſicut ſtati poſſunt for-
mari ex nube / ita ſtati poſſunt diſſolui in nubem.
¶ Scdm principale declaro ſc3 q̃ illa aſſumptio ẽ
tm̃ vnio motoris ad mobile: ſed illa ſola nõ ſufficit
Pri⁹ eñ natura intelligit̃ pſentia diffinitiua ipſius
angeli ad ipm corp⁹ q̃ vnio vt motor mobili: ⁊ illa
eſt prima aſſumptio. vnde licet ſimul duratione ſit
angelus ibi diffinitiue et moueat corp⁹ tñ pri⁹ na-
tura eſt ibi diffinitiue: q2 ſicut arguebatur i vna opi
nione ſupius recitata: q2 de⁹ vbiq3 opatur: iõ vbi-
q3 eſt. Si nõ intelligitur p eſſe vbiq3 niſi eſſe vbiq3
p opationẽ infertur idẽ ex eodẽ: nec pbat̃ immen
ſitas dei p hoc. igit̃ prius natura eſt angel⁹ pſentia
liter ſcdm eſſentiã diffinitiue: ſicut aĩa põt eẽ i cor-
pore p informationem: ⁊ vt motor ⁊ forte in inſtã-
ti ſepationis eſt ibi vt motor tñ: ita q̃ ſic põt mo-
uere corpus / ⁊ in iſto inſtanti mortis nõ eſt ita p in
formationem. ¶ Tertiũ principale declaro q̃ ope
ra vite poteſt angelus per illud corpus exercere.
Primo dico q̃ poteſt mouere ſecundũ actus pro-
greſſiuos. vñ localiter põt mouere: corp⁹ eñ mix-
tũ obedit angelo ad motũ ⁊ ad vbi: q2 omia corpa
q̃tũcũq3 iperfecta hñt effectiue aliqd vbi i virtu-
te actiua: q2 graue ſi eſſet extra locũ ſuũ3 in virtute
actiua h3 vbi ſuũ naturale effectiue. igit̃ multofor-
tius angelis põt mouere corp⁹ effectiue ad vbi. Ex
hoc ſeqtur q̃ põt poni eadẽ potentia qua vtit̃ aĩa
mouendo corp⁹ organice cũ eſt in corpe: ⁊ nõ orga
nice cũ eſt extra corp⁹: q2 nõ mouet vnã partẽ me-
diãte alia: q2 vna eſt magis diſpoſita: ⁊ tũc põt mo
uere quãlibet eque pmo ⁊ totũ. Primo: q2 quel3 eſt
eque in poteſtate ſua: ⁊ ſic põt angel⁹: ſed nõ neceſ
ſario: ſic ſicut aĩa cũ cõiũgit̃: q2 põt angel⁹ moue-
re corp⁹ aſſumptũ organice ⁊ nõ organice. iõ nũc i
nobis eſt tm̃ potentia progreſſiua que poſt reunio
nẽ nõ erit tm̃ pgreſſiua ſ3 indifferẽter ſic vel aliter
¶ De actibus potẽtie ſenſitiue dico vl'r q̃ nullum
actũ ſenſitiue potentie põt angelus p tale corpus
exercere: q2 talis actus eſt per ſe et pmo cõpoſiti:
vt p3. ii. de aĩa: de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ de ſõpno ⁊ vigi
lia: ideo nichil eſt ibi ſuſceptiuũ actuũ ſenſitiuorũ.
¶ De actib⁹ potentie vegetatiue dico q̃ null⁹ eſt
ibi vere: q2 vel q̃l3 eſt toti⁹ primo ex aĩa ⁊ corpore
vel totius p aĩam vel forme mixti hoc eſt p formã
toti⁹ q̃ eſt forma cõpoſiti ex aĩa ⁊ corpe. Et verius
credo q̃ q̃libet talis act⁹ ſit toti⁹ pmo q̃ toti⁹ per
aĩam. Sed ſiue ſic / ſiue ſic / manifeſtũ eſt q̃ nullus
actus ibi vere põt haberi. Quõ igitur ſaluabũt̃ ap-
parẽtie: dico q̃ qñ angel⁹ mouet tale corp⁹ ſicut vi
detur p organa ſenſuũ cognoſcere ſingularia q̃ ho
mines cognoſcũt p ſenſu3 ſic faciũt act⁹ ſequẽtes:
ac ſi haberẽt cognitiões p ſenſus: cũ tñ ſic non co-
gnoſcant ſingularia: ſed p intellectũ ſumit ſub rõ-
ne ſingulari: q2 nichil põt ibi poni: qñ in repreſen-
tando abſtrahat ab exiſtentia rei. iõ cũ per intelle-
ctum ſuũ cognoſcit ſingularia mouet linguã in iſto
corpe / ⁊ genas / ⁊ alia inſtrumenta attrahẽdo ae-
rẽ et verberãdo: ⁊ cauſat voces: ⁊ p imperiũ volũ
tatis mouet mẽbra organice: ac ſi haberet verum
corp⁹ viuũ. Sed apparet q̃ iſta corpa nutriant̃ et
aliquãdo minuũt̃: ⁊ aliquãdo digeret: dico q̃ nul-
la eſt ibi nutritio: q2 nichil nutrit̃ niſi viuum: vn-
de caro aiata nutrit̃ / neq3 eſt ibi cõuerſio in naturã
illius corporis. Sed in nobis i comedẽdo pmo fit
diuiſio cibi: poſtea i vẽtrẽ trahit̃: ⁊ iſta eſt vera cõ-
meſtio: ideo cõcedo q̃ angel⁹ põt p iſtud corpus ci
bũ diminuere: ⁊ poſtea in ventrẽ attrahere: ⁊ tunc
poſt p cõuenientia adhibita exhalare illo p fumos
ita q̃ nõ fit ibi cõuerſio. Dicit ſcõ3 hoc q̃ xps come
dit cũ diſcipulis: non oſtendit eis verũ ſignũ q̃ fuit
hõ: q2 vera comeſtio poteſt eẽ nõ vani p te. Dico q̃
multa ſigna facit: ⁊ licet vnum nõ ſufficeret multa
poſſent ⁊ priuſq̃ dicerẽ q̃ ibi fuit aliqua fictio dice
rẽ q̃ nõ eſt cõ naturã corporis glorioſi q̃ vere cõuer
tat cibũ in ſui naturam: vnde nõ poſſet pati poſtea
põt tñ bene agere: ⁊ ſicut ego cõuerto cibũ in car-
nẽ meã: ⁊ fit caro viua. Sic ſi corp⁹ glorioſum cõ-
uertat cibum in naturam ſuam eſt ibi adgeneratio
carnis glorioſe. Sed non habet neceſſitatem ſic
conuertendi vnde glorioſum: quia nichil deperdi-
tur. ⁊ ſic poſſet chriſt⁹ vere fuiſſe nutritus et auct⁹
ad debitam quantitatem: eſto q̃ exiſſet de vtero

virgis glioſus. Sꝫ q̄rit̃ quō pōt eē augmētatio in iſto corpe ex nube: dico ꝙ nō eſt ibi vera augmētatio. ſed pōt eſſe ibi iuxtapoſitio nō ſolū ſicut aliq̄d ponit̃ iuxta aliō extra ipm. Sꝫ pōt eē maioratio i aiatis ⁊ diminutio ꝑ iuxtapoſitionē itra ↄuertendo aliq̄d intra i naturā ſimilē: ſicut ponit̃ maioratio vbi eſt vera augmētatio ꝑ ↄuerſionē intrinſecā in illis pororoſitatibus vt dicebat̃ quarto huiꝰ. ❡ De gñatione vero dico ꝙ gñare ꝓpꝛie nō pōt eſſe niſi ↄpoſiti aiati: ſꝫ motū localē potuerūt iſti mali angeli adhibere: ⁊ tūc ſi poterāt cōſeruare ſemē tpe debito modo debito potuerunt applicare actiua paſſiuis ſicut dictū eſt ꝙ fecerūt ſicut ſuccubi ⁊ incubi: qꝛ boni angeli non intromittūt ſe de talibꝰ feditatibus. ❡ Ad ꝑmū principale dico ꝙ illō corpꝰ poteſt eſſe mixtum ꝑfectuꝫ ſi ꝑus fiat a natura vel mixtū impfectū ſi ſtati fiat ꝑ actionē nature ⁊ angeli tm̄ applicant actiua paſſiuis. ❡ Ad aliō dico ꝙ alit̃ eſt angelꝰ vnitus q̄ ſicut motor: qꝛ p̄ſentialit̃ ꝑ eſſentiā diffinitiue: ⁊ qñ mouet corpꝰ aliqua actione mouet ſe cū corpore ⁊ alia actione ipm corpꝰ ꝙ poſſet mouere corpꝰ locatum: licet nō eēt cū corpore diffinitiue ꝑ eſſentiā: ⁊ licet d̄ſeceret corpꝰ: et iſte cū iſto ſēp eēt aſſumptio q̄diu vellet eſſe ibi ſic cū corpe. ❡ Ad aliō pꝫ ꝙ nō pōt facere vera opera vite: ſꝫ q̄dā cōmunia viuētibꝰ et nō viuētibus.

❡ Diſtinctio nona. ❡ Queſtio prima.

Circa nonaꝫ diſtinctionem queritur ꝑmo vtꝝ angelꝰ ſupior poſſit illuiare iferiorē. Qꝫ nō: qꝛ ſi ſic: vel hoc eſſet cauſando lumen aut intēdendo lumen. Nō ꝑmo mō: qꝛ hoc eēt creare lumen. Angelꝰ vero nichil creare pōt ſcdm Damaſceñ. ca. xvii. Neqꝫ pōt lumen intendere / qꝛ ꝑ phm. ij. Ethicoꝝ: ab eiſdem gñant̃ habitꝰ ⁊ intendūtur. ❡ Itē: mutatio ē mutatio ab oppoſito in oppoſitū. igit̃ angelꝰ illumiatus mutabit̃ a tenebra i lucē. Sed in angelo nulla eſt tenebra. igit̃. ⁊c̃. ❡ Itē magis lumē extermiat minus lumē: ſicut pꝫ de lumine ſolis reſpectu ſtellarū q̄ nō videntur lucē ē ſole. igitur ſic lumē ſupioris angeli exterminat lumen inferioris: igit̃ magis obfuſcat angelū inferiorē q̄ illuminet. ❡ Oppoſitū. Damaſcenus. xvii. ca. Illi q̄ aliis ſupereminent aliis lumen tradūt. ❡ Ad idē eſt Dionyſius. viii. ca. Ierarchie. inferiores illumināt̃ purgātur ⁊ ꝑficiuntur.

❡ Queſtio ſecunda.

Utꝝ angelꝰ poſſet loqui angelo. Qꝫ nō. nichil intimiꝰ eſt angelo q̄ ſua eſſentia. Sed iſtā intelligit angelus: ⁊ ſi alius ſibi nō loquat̃: igit̃ ⁊ quācūqꝫ itellectionē vel cogitationē. Et locutio nō ponit̃ niſi vt aliꝰ angelus per hoc habeat noticiā eiꝰ ꝙ alit̃ non pateret. igitur. ⁊c̃. ❡ Itē: loquutio nō fit niſi ꝑ exterius ſignū in nobis. Sed in angelis nichil eſt ꝙ debeat ſibi eſſe nociuꝰ niſi itellectio ⁊ nō req̄ritur exteriꝰ ſignū ad hoc ꝙ ipſa ſit nota alteri: qꝛ exterius eſt ſibi rō agendi. ❡ Itē: ſi ſic igitur poſſet fieri locutio angelo diſtāti: ↄñs ē falſum: qꝛ actio ab extremo i extremū eſt ꝑ mediū / mediū itercéptioni eſt eſſentiale eſto ꝙ ſint hic i aere: corpale nō eſt ſuſceptiuū accidētis ſpiritualis. etiā eſto ꝙ recipere nō poſſet vlteriꝰ agere in ſpiritū. ❡ Oppoſitū. Damaſcenꝰ vbi ſupra ſiue tradūt ſibi intelligētias ſiue locutiones. ⁊c̃. ❡ Item. j. ad Coꝛ. xiii. Si linguis hominum loquar et angelorum. ❡ Ad iſtam ſcdaꝫ queſtionem dicitur primo diſtinguēdo de noticia itelligibilis ꝙ itelligibile tūc ē notū vel ſicut in memoria / vel ſicut noticia actuali in ſe vel noticia reſpectu alteriꝰ. Nūc autē loquutio angeli non eſt alia niſi ꝙ cōceptio ſua ſit nota alteri. ⁊ hoc cōuenit ex hoc ꝙ vult eā patere alteri: qꝛ i nobis duplex eſt obſtaculū quare cōceptio noſtra nō ſtatim eſt nota alteri vnū corpulentia. aliud ex hoc ꝙ voluntas claudat ⁊ nō vult aliū noſſe: igit̃ amota prima tm̄ eſt ſecunda in angelis. igitur cū vult pꝫ alteri. Ad hoc eſt auctoritas. j. ad Coꝛ. ii. Nemo nouit niſi ſpūs hoīs. ⁊c̃. ideo qñ vult pꝫ. qñ non / nō. ❡ Contra. illud q̄ritur q̇d intelligatur ꝑ cōcipe aliquid ad alterū / vel in ordine ad alteruꝫ / aut ꝑ hoc cauſatur aliquid in alio vel nichil. Si nichil nō pluſ cauſatur noticia in alio ꝑ iſtā cōceptionē ad alteꝝ q̄ ꝑus: qꝛ ſi non cauſetur niſi aliq̄d manens intrinſece in agente: nullo modo aliter ſe hꝫ aliꝰ ꝑ hoc ſi aliquid cauſetur. igitur opꝫ ꝙ ibi ſit aliq̄d trāſiens ab vno angelo ad aliū: qō tn̄ ipſi negant. ❡ Dicunt nūc pōt noſſe ⁊ prius non potuit: ſicut viſibile pōt videri quādo abſcōditur ⁊ priꝰ nō. ❡ Cōtra. omis intellectio angeli ſi eſt p̄ſens intellectui perfecto q̄ non dependet a fantaſmate pōt ab illo intellectu intelligi: igit̃ aliꝰ angelus equaliter pōt intelligere iſtam intellectionē ꝑus ſicut nūc ſi eſt p̄ſens debito mō q̄tūcūqꝫ aliꝰ claudat ꝑ voluntatem ſuam. ❡ Itē: cū nō minꝰ ſit eſſentia ſua itrīſeca ſibi q̄ intellectio: ſꝫ nō poſſit eā nō poſſit i actu vl̃ nō i actu ſi poteſt claudere ne aliꝰ angelus intelligat intellectionē ſuā qñ eſt in actu: igitur pari rōne pōt claudere eſſentiā ne alius ipſam intelligat. ❡ Itē: cum intellectio ſit ꝑ ſe intelligibilis actio ſua eſt naturalis reſpectu intellectꝰ approximati ⁊ diſpoſiti: ſed actio cauſe naturalis nō ſubeſt alicui volūtati create: igitur non poteſt nō agere in intellectū alteriꝰ angeli qñ eſt intellectio in actu ⁊ aliꝰ angelꝰ approximatus. ❡ Item: ſi voluntas poſſit īpedire ne illa intellectio i actu moueat aliū intellectū alterius angeli. igit̃ poſſet īpedire ne ꝑus itellectꝰ itelligat ipſam. qꝛ vnꝰ intellectꝰ equalit̃ eſt mobilis ab ipſa ſicut alius: ⁊ magis pōt aliꝰ intellectꝰ diſtincte illā intellectionē cognoſcere dū manet itellectꝰ i actu recto q̄ poſſit ꝓprius intellectꝰ: qꝛ actꝰ reflexus licet poſſit diſtincte cognoſci poſt actū rectū: nō tn̄ dū diſtincte manet actus rectus. ❡ Itē: nō magis pōt intellectio claudi ab alio dum eſt in actu: q̄ volitio: ſed volitio dum eſt in actu non pōt claudi qn itelligatur ab alio debite approximato. Nā ipſa nō

poteſt claudi reſpectu alterius ſeipa. igitur ꝑ aliam volitionem adhuc iſta ſi non eſt clauſa: nõ claudit aliam. qꝛ intellectus vidẽs voluntatem claudentē videt iſtam quam claudit. igiť illa ẽ clauſa ꝑ aliam ⁊ iſta ꝑ aliam in infinitum. iõ credo ꝙ non ẽ aliqua intellectio ãgeli quin ſit de ſe itelligibilis alteri angelo preſenti: ſicut albedo eſt viſibilis viſui in eo ſi ſit debite preſens: ſꝫ ſolus deus nouit oēm cogitationem/ ⁊ anteꝙ̃ cogitatio ponatur in eē ſicut futura contingentia. angelus nūꝙ̃ ante ſcit. Sed cū ẽ non ſemper deꝰ coagit volitioni in actu vt pateat malo angelo neqꝫ communiter cuilibꝫ bono. quia preſeruat ſibi vniuerſale iudicium de bonis. ⁊ malis. ideo qꝛ volitio bona vel mala eſt meritoria. vel demeritoria intellectio vero non niſi materialiter tm̄: iõ ⁊ ſi deus coageret ſcḋm influentiam generalem in intellectionibꝰ vt paterent alteri angelo pñſenti. non ſic de volitionibus. Et cum dicit doc. ꝙ ex conceptione in ordine ad alterum põt alius intelligere iſtã: dico ꝙ ſi intelligit ꝙ aliquid ſequitur ex illo ordine ꝙ ſit cauſatum in angelo ꝙ priꝰ non fuit verum ẽ. Si tamen ex iſto ordine nichil ſequiť cauſatum in altero non plus põt itelligere nunc ꝙ̃ prius. ¶ Aliter diciť ad queſtionem ꝙ angelus ſic loquitur alteri de ſingularibus quorū noticiam hꝫ per habitum ſuū: ſed non poteſt diſtincte exprimere iſtum conceptum determinatum quem habet penes ſe in illo habitu. Sed exprimit cõceptum vagum. vnde format aliū conceptum de vago ſingulari ⁊ iſtum formaliter vt ſit ſignū determinati ſingularis. ⁊ tunc alius angelus concipit iſtum conceptū vt ẽ i itellectu alteriꝰ ⁊ legūt ibi q̃ſi i libro. ⁊ tūc format ſibi conſimilẽ conceptū. Et ſi queratur quare non põt videre cõceptū determinati in alio angelo dicitur ꝙ qꝛ idem actus eſt vniuerſalis. ⁊ ſingularis vt in vniuerſali: ⁊ vt in ſe. ⁊ ideo inuariatꝰ eſt in iſto habitu. ⁊ ideo non poteſt diſtincte videre in iſto conceptu iſtud ſingulare ſicut ſi vnus eſſet intellectus in omnibus hominibꝰ itellectꝰ quãdo abſtrahit ab aliquo fantaſmate illius intellectus non habet nouū actū: ſed antiquū. ideo ille conceptus inuariatus non ſufficit niſi ponať vagum. ¶ Contra illud ꝙ ibi ita bene poſſit videre determinatū ſicut vagum probo: qꝛ quando ſunt duo intelligibilia ꝓportionata intellectui imateriali ſimpliciter perfectius intelligibile poteſt eſſe intelligibile põt eſſe prius intelligibile ſimpliciter. Sed ille ꝯceptꝰ ſingularis determinati et ſingularis vagi ſunt proportionata intelligibilia intellectui angelico: ⁊ cõceptus ſingularis determinati eſt ꝑfectiꝰ itelligibile: igiť intellectus alterius angeli priꝰ põt ipm̄ itelligere. ¶ Item ille doc. iprobat ſpecies intellectui angeli. qꝛ tunc poſſet eſſe rõ videndi alterius angeli: qꝛ dicit ꝙ alius angelus poſſet videre illud cuius illa ſpecies eſſet ratio videndi. igitur ſic rõ huiꝰ ſingularis determinati erit rõ videndi alteriꝰ angeli ſicut illius in quo ẽ vel ratio ſua non valet.

¶ Item: cum dicit ꝙ non põt videre ꝑ conceptum ſingularis determinati ſicut vagi. qꝛ nõ eſt ibi nouꝰ actus: ſed vniuerſalis inuariatus. quero aut rõ iſta

vel neceſſitate naturali mouet itellectum approximatum ad quodlibet ad qḋ poteſt mouere. vel quia eſt determinata aliqualiter a volūtate ad hoc ꝙ determinate moueat ad vnū. Si primo mõ: igitur neceſſitate naturali mouet ad oīa vt ad noticiã i habitu in ſingulari vt in vniuerſali ⁊ vt in ſe. Si ſecūdo mõ tunc ſequiť ꝙ pͥma noticia ſingularis vt ſingularis ſit a voluntate quod eſt falſum. ¶ Item: hic ponuntur falſa ſine neceſſitate ſcꝫ duo conceptus eiuſdem ſingularis ſimul. nec valꝫ ſimile quod adducit doctor qualiter cauſatur ſcientia in nobis ꝑ auditionem. qꝛ non ſic cauſatur in nobis ſcientia ꝑ auditionem ꝙ auditio cauſet ipſam directe: qꝛ eq̄liter fieret auditio a bruto: ſed tunc intellectus cognoſcit cuius iſta vox audibilis eſt ſignum: ⁊ tunc intellectus apprehendit: ⁊ comparat vocem ad iſtud cui imponiť: ⁊ bene nouit cuius eſt ſignū et intellectus agens tunc agit abſtrahendo ⁊ cauſať conceptus in intellectu. ⁊ deinde cauſať habitus ſcientialis in nobis. ¶ Item ꝑ iſtum modū ponendi nõ videtur ꝙ vnus angelus poſſit loqui vni ⁊ non alteri qꝛ poſtꝙ̃ ille conceptus ꝑticularis vagi eſt cauſatꝰ quilibet poſſet ibi legere equaliter ſicut vnus.

¶ Item: ſicut arguiť ꝯtra priorem opinionem per actionē illius intellectus formãtis ꝯceptum de vago nichil eſt cauſatum circa alium intellectū: igiť non plus intelligit alius intellectꝰ ꝙ̃ priꝰ fecit per iſtum ꝯceptum vagum. ¶ Dico igitur ad q̄ſtionem ꝙ angelus põt loqui angelo. ſecundo qualiter loq̄ť angelo. Tertio: que auditio eſt loquutio. Quarto: quis ordo auditiõis ⁊ viſionis. De primo angelus poteſt cauſare imediate noticiã in alio angelo illiꝰ qḋ vult ſibi exprimere: ⁊ hoc eſt loqui ſibi/ qꝛ in nobis loquutio fit ꝑ ſigna ad hoc ꝙ manifeſteť ꝯceptio alteri quã volumus ſibi exꝑmere. Sed angelꝰ perfectius poteſt noticiam cauſare in alio angelo ꝙ̃ ſi per ſigna ſibi exprimeret: igitur ꝑfectiꝰ poteſt ſibi loqui. Primum aſſumptum ptꝫ: qꝛ qḋ eſt i actu perfecto ad cauſandum noticiam alicuꝰ obiecti in paſſo proportionato poteſt illam noticiam imediate cauſare ſi hẽat paſſum ꝓportionatum approximatū. Sed angelus eſt in actu ꝑfecto ad cauſandū noticiam obiecti in intellectu: ⁊ intellectꝰ alterius angeli eſt paſſum ſibi proportionatū. igitur ſi eſt debite approximatum poterit talem noticiã cauſare maior eſt plena. Probo primã partem minoris ſcꝫ ꝙ angelus eſt i actu ꝑfecto ad cauſandum noticiam obiecti in alio angelo. qꝛ vnus angelus habet memoriã ꝑfectam/ hmōi vero eſt parens. agit eīm ex neceſſitate nature. ſicut pater naturali neceſſitate ꝓducit filium: ita ꝙ memoria paterna ꝑfecta ẽ ſufficiens reſpectu actualis noticie. eſt etiaꝫ ſufficiēs reſpectu hitualis noticie ſicut ſpecies ſenſibilis poteſt gignere noticiã ſuaꝫ in ſenſu ſiue corꝑe ſenſibili ſi conſeruareť a deo: vt ſi lumē conſeruaretur nõ exiſtente ſole poſſet cauſare noticiã in viſu. igiť ſpecies intelligibilis exiſtens in memoria intelligibile cuius eſt ſiue ſit: ſiue nõ/ poteſt gignere noticiã ſui in intellectu que eſt habitualis cognitio: igitur habitus vel ſpecies in memoria poteſt cãre noticiam

habitualem. patet igitur pͥma pars minoris ꝙ an=
gelus ſit in actu ꝑfecto ad cauſandũ noticiã ĩ alio.
ſecundam ꝑtem minoris probo: ſcꝫ ꝙ intellectꝰ an
geli ſit paſſum ꝓportionatũ. qꝛ licet ſit aliqua po=
tentia oꝑatiua q̄ non poteſt habere oꝑationem ab
aliquo creato alio a ſe ſicut voluntas propꝛ eius li=
bertatem non poteſt velle niſi a deo ⁊ a ſe: tñ a'nul
la potentia tolliꝛ quin poſſit paſſiue recipe ab alio
creato ſicut a ſe ſi iſtud aliõ ſit eque actiuũ ⁊ ꝓpor=
tiõabile ſicꝫ ipſūmet. ſꝫ memoria alterꝰ ãgeli ſeu ta
lis intellectus ẽ in potentia receptiua noticie actu
alis equaliter ab alio ſicut a ſe: ⁊ memoria ꝑfecta
ſuperioris angeli eſt potẽtia actiua naturalis: ⁊ ita
actiua vel magis q̄ ꝓpꝛia memoria ꝑfecta: ⁊ ipſa
potentia receptiua eſt vniformiter paſſiua a ſe ⁊ ab
alio eque actiuo. igitur eſt paſſum ꝓportionatũ reſ
pectu alterꝰ angeli. dicunt ſicut potentia oꝑatiua
vt volũtas. nõ pōt habere oꝑationem ab aliq̄ crea
to alio a ſe. Sic nec potentia q̄ eſt actiua proprie
poteſt agere in extrinſecum neqꝫ recipere actionẽ
niſi a'ſe vt habetur. ix. me. Sꝫ itelligere eſt oꝑatio
immanẽs ſicut velle: igiꝛ potẽtia cuiꝰ eſt illa actio:
nec pōt agere in extrinſecũ: nec recipere ab extrin
ſeco. ¶ Item: memoria perſecta ãgeli habꝫ ꝓpꝛiã
potentiã itellectus ſeu memoriã ꝓ paſſo adequa=
to: igitur non pōt agere in intellectum alterius.

¶ Ad primum hoꝝ dico ꝙ potentia actiua vt di=
ſtinguitur cõtra paſſiuã: ⁊ vt actiua diſtinguiꝛ ꝯtra
factiuã equiuoce accipiꝛ: qꝛ actio vt diſtinguiꝛ ꝯtra
paſſiuum accidit ꝙ ſit actiuũ in ſe vel in aliud. qꝛ ha
bens formã perfecte in virtute ſua actiua pōt age=
re in quodlibet paſſũ diſpoſitũ. ⁊ ideo memoria ꝑ=
fecta angeli equaliter poteſt agere in itellectum al
terius hominis ꝑ fantaſmata ad que determinaꝛ
nunc autē nulla ẽ potentia actiua quin q̄tũ eſt de
ſe ſit factiua. licet non ecõtra. ignis em̃ tantũ eſt fa=
ctiuus. nõ em̃ poteſt cauſare formaliter calorem in
ſe. Sed intellectio angeli pōt eſſe factiua cauſando
noticiam in alio. ⁊ actiua cauſando intellectionem
in intellectu proprio. ¶ Ad aliud dico ꝙ memoria
ꝑfecta angeli habet propꝛiũ itellectum ꝓ paſſo ſuo
adequato itenſiue. qꝛ tm̃ pōt recipere intenſiue ſi=
cut aliud cauſare / ſed non extenſiue: ſicut ignis pͭ
habere hoc calefactibile adequatũ intẽſiue. qꝛ tm̃
poteſt recipere de calore q̄tum iſte ignis pōt cauſa
re calorem in hoc factibili ſicut in alio eque diſpo=
ſito. Patet igitur pͥmum principale ꝙ vnus ãgelus
pōt cauſare noticiã alicuius obiecti actualiter ⁊ ha
bitualiter in alio angelo. ¶ Secundum principale
eſt qualiter angelꝰ loquatur ãgelo. dico ꝙ aliquan
do cauſat actum cũ ſpecie aliquãdo actum ſine ſpe
cie. aliquando ſpẽm ſine actu. Primũ patꝫ. qꝛ quod
eſt receptiuum a quolibet habente ꝑfecte actu pri=
mo cauſatum in virtute pōt ipm̃ recipere. Sed an
gelꝰ ẽ receptiuꝰ ſpeciei: ⁊ actꝰ quãdoqꝫ ſimul ⁊ aliꝰ
ſufficienter cauſans: igiꝛ: ⁊c. Similiter angelus pͭ
cauſare actum ſine ſpe. qꝛ poſſibile eſt angelum cõ
municare cõceptum alteri cuius noticiã habet ha=
bitualiter cum prius habuit ſpẽm. qꝛ in nobis vide
mus ꝙ actꝰ poteſt cauſari nouus ſine ſpẽ noua: igꝛ
⁊ in angelis. Et ſic credo ꝙ cõmuniꝛ loquuꝛ: qꝛ cõ
munes locutiões ſunt de exiſtentia rerum q̄ cõtin
gens eſt / qꝛ cõplexio in qua eſt vnio ꝯtingentiũ ad
inuicem non eſt nota ex ſpeciebꝰ terminorum. qꝛ ẽ
oppoſitũ in adiecto ꝙ ſit cõtingens: ⁊ tñ nota ex
noticia terminorũ: igiꝛ cauſat aſſenſum ſine noua
ſpecie / etiam pōt cauſare ſpẽꝫ ſine actu. qꝛ inferior
angelus non pōt ipedire ſuperiorẽ ab actu ſuo: igꝛ
ſi ſuperior ſtet ĩ actu ſuo qui eſt incõpoſſibilis actui
q̄ vellet cauſare inferior ꝑ ſuam loquutionem non
retrahit ipm̃ ab illo actu: pōt tamen cauſare ſpeciẽ
qꝛ ſpẽs cauſata non retrahit ipꝫ a tali actu. vnde ſi
cut exiſtens in forti ymaginatiõe bene recipit ſpẽꝫ
albi delati corã oculis actum non recipit tunc. ta=
men poſtea poteſt rememorare. Sic ſi angelus pri
us non habeat ſpẽm iſtius actus inferior cauſat ſpe
ciem in ſupiori ſine actu. Si prius habeat ſpeciem
nichil cauſat. ſed ſi cauſat ſpẽm poſtea pōt aduerte
re ſicut accidit in diſtractis. igitur. ⁊c. ¶ Item: poſ
ſibile eſt inferiorem. ⁊ ſuperiorem ſimul loqui eidẽ
angelo. igitur a ſuperiori cauſatur actualis loqui=
tio. igitur actꝰ / per inferiorem eſto ꝙ ſit de actu cõ
trario ſolum cauſaꝛ ſpecies ſi prius eaꝫ nõ habeat
Dicit igiꝛ erit loquutio ſine auditiõe concedo ꝙ pͭ
eſſe ſicut in diſtractis habitualis loquutio. ⁊ nõ au=
ditio: ſi autem eſt actualis locutio eſt auditio.

¶ Tertium pͥncipale ẽ que auditio / ẽ loquutio. ⁊ q̄
non. vel que intellectio. dico ꝙ quatuor modis poſ
ſet poni intellectio vel ꝙ ſit viſio in verbo vel itui=
tiue ĩ gn̄e proprio / vel in habitu. vel intuẽdo ſpeciẽ
in alio ⁊ nulla iſtarum intellectionũ ẽ auditio. nec
propria locutio. qꝛ in ſpeculo nõ ẽ actualis intellec
tio niſi in obiecto relucẽte in ſpeculo. igitur ſi intel
lectus audit oportet ꝙ imediate itellectus alterꝰ
agat vt cauſa itellectionis actualis / itaꝙ intellectꝰ
ille qui audit non ẽ cauſa intellectionis actiue. ſed
alius intellectꝰ quem ille audit. ⁊ eſt differẽtia ĩ cer
titudine / qꝛ maior certitudo ẽ quãdo cauſaꝛ a ſe. q̄
quando cauſatur ab alio / qꝛ non ẽ maior certitudo
quando aliq̄d audiꝛ ab alio q̄ ſit credulitas ipſius
dicentis. Sed maior ẽ viſio ꝓpꝛia ſicut magis cer
tus ſum cũ video hominẽ in eccleſia q̄ ſi alius hoc
michi dicat / qꝛ ibi non plus certitudinis habeo q̄
ſit credulitas mea ad dicentem eſſe verum. vñ iſto
modo diſputauit michael cum dyabolo de moyſi
corpore non ꝙ auditio quã cauſabat dyabolꝰ cau=
ſauit aſſenſum michaelis. Sed diſſentit michael.
⁊ cauſauit oppoſitum actum in intellectu dyabo=
li ſiue iſta diſputatio fuit ficta in corpore ſiue non.
Nõ indigebant tamen corꝑe immo magis corpus
impediret ꝯceptionẽ vnꝰ ⁊ alterius mutuo mani=
feſtari. Non igitur quelibet locutio cauſat aſſenſuꝫ
ſed viſionem vt videaꝛ q̄ ſit conceptio loquentis.

¶ Preterea hoc poſſet eẽ ꝙ auditio ſequeretur vi=
ſionẽ. ⁊ poſſꝫ'eẽ ecõtra. ⁊ poſſẽt eẽ ſimꝉ. vnde ſi vi=
ſionẽ neceſſario ſequereꝛ auditio videretur hoc ꝑ=
tinere ad libertatem. qꝛ non ꝑtinet ad libertatẽ a=
gere neceſſitate naturali. Sꝫ credo ꝙ in angelis vi
ſio ꝓcedit auditionem q̄ꝙ poſſet loqui: qꝛ vt ſequi
tur poteſt cauſare ex libertate: ita ꝙ illa impreſſio

eſt quedam excitatio.itaꝗ angelus loquens alteri
excitat eū ad viſionem alicuius obiecti. ¶ Quartū
pꝛincipale ꝑꝫ ex his. ſcilicet quis ſit oꝛdo auditio
nis in vno ⁊ viſionis in alio.pꝛius eñ cauſat̄ viſio
in vidente ꝗ̄ locutio in loquēte.ita ꝙ auditio ſequi
tur viſionem nō ſicut effectus cām ſuā:ſed ſūt ſicut
duo effect⁹ oꝛdinati quoꝝ vnus eſt imediatioꝛ cau-
ſe vt viſio.ita ꝙ memoꝛia loquēs eſt cauſa vtriuſqꝫ
⁊ pꝛius natura cauſat viſionē ꝗ̄ auditionem in pꝛā
te eñ loquentis eſt auditio illius.qꝛ intellectio ſua
eſt ꝑnia: ⁊ poteſt agere in hoc.⁊ nō i illud.qꝛ quod
hꝫ in poteſtate ſua. vt coagit ad hoc vel ad illud ī
poteſtate ſua ſe hꝫ determinate ad intellectionem
vnius angeli vel alteri⁹.qꝛ cauſat pꝛimo intelligen
tiā in iſto quē vult intelligere ꝯceptionem ſuā.⁊ ſic
patet ꝙ pōt loqui vni ⁊ non alteri.de⁹ eī coagit ſe-
cundum influentiam generalem cū loquit̄ vni quē
vult videre et non coagit reſpectu alterius. ¶ Ad
pꝛimū pꝛincipale cū dicitur ꝙ nulla intellectio ē iti
mioꝛ angelo ꝗ̄ eēntia que tamen patet ſine loquu
tione. Dico ꝙ non pꝛopt̄ hoc ſit loquutio ꝗn aliter
pateret illa intellectio. Sed qꝛ aliter nō excitaret̄
niſi pꝛima cauſaret̄ intellectio.⁊ tunc appetit illō
cognoſcere ꝑfecte.⁊ ideo nō fruſtra ē illa loquutio
neqꝫ eſſet fruſtra.licꝫ naturaliter poſſꝫ hoc cognoſ
cere/qꝛ mltotiēs aliquis loquit̄ alteri de illo quod
ali⁹ bene nouit ſi aduerteret ⁊ foꝛte niſi excitaret̄
non cōſideret.⁊ ideo excitat eum ad attētionē.mul
ta eñ quis poſſet noſſe ſi attenderet ꝗ̄ dimittit: qꝛ
nec excitat̄ nec ipſemet curat attēdere. Preter hoc
deus non coagit ad hoc ꝙ cognoſcat volitionē al-
terius niſi volūtas alterius velit alium noſſe.

¶ Ad aliud dico ꝙ poteſt loqui ꝑ aliquod extrinſe
cum non ꝙ aliud extrinſecum ſit ratio agēdi:ſꝫ tā-
ꝗ̄ requiſitum ſicut ē de omni actione creata extri
ſecum. ¶ Ad aliud de diſtantia patebit alibi. ¶ Ad
pꝛimam queſtionē dicitur ꝙ illuminatio eſt quedā
loquutio de vero ꝑfectiuo itellectus et angelus ꝑt
loqui de eo qō nouit ſecundario nō ſolū de noticia
in verbo,qꝛ pꝛima noticia reꝝ eſt in verbo ſecunda
eſt de vero reuelato. Et de tali loquit̄ generaliter
alijs angelis.vel aliter dicit̄ qō melius credo ꝙ nō
omnis loquutio de vero reuelato ꝑfectiuo ī eē vero
eſt illuminatio.qꝛ angelus non illuminat aliū niſi
diſpoſitiue. Sic pꝛimo cauſat intellectionē in alio
excitando ipm vt videat hoc qō ipe videt in verbo
vel in itellectu ſuo ⁊ tūc cū videt hoc ipfecte deſide
rat hoc videre in vbo ꝑfecte ⁊ tūc videt iſtud ibi ꝑfe
cte: ⁊ ſic angelus non illuminat aliū pꝛicipaliter:ſꝫ
ſolum diſpoſitiue et excitatiue non ſanando oculū
ſicut aliqui ponunt vel amouendo indiſpoſitionē
nulla eñ eſt indiſpoſitio in angelo ad cognoſcēdū
quodcūqꝫ cognoſcibile niſi vocetur indiſpoſitio nō
deſiderare videre in verbo: ⁊ hoc eſt extenſiue.

¶ Aliter ponit vnus doctoꝛ ſupius nominat⁹ ꝙ tā
ex parte intellect⁹/ꝗ̄ ex ꝑte obiecti eſt aliquid req̄
ſitum cum angel⁹ ſuperioꝛ illuminat inferioꝛē.pꝛio
ex ꝑte intellect⁹ requirit̄ lumē cōfoꝛtans ipꝫ intelle
ctum: ⁊ tunc poteſt meli⁹ videre/etiāꝫ ex parte ob
iecti illud ꝙ angelus ſuperioꝛ appꝛehendit vniuer-
ſaliter ꝑticulat et diuidit tradendo inferioꝛi. Exem
plum ex hoc ⁊ auctoꝛitas/exemplū ſicut magiſter
qō appꝛehēdit vniuerſaliter ꝑticulat ⁊ diuidit tra-
dendo diſcipulis. ſic angelus ſuperioꝛ inferioꝛi. Ad
hoc dionyſius.iꝫ.de di.no.vnaq̄qꝫ mentiū diuidit
⁊ multiplicat vniformē intelligentiam ſibi datam.

¶ Contra illa nūꝗ̄ accidit confoꝛtatio ſolam ꝑiūr
ta poſitionem.igit̄ ſi confoꝛtetur intellectus. oꝫ ꝙ
illud lumen creatū a ſuperioꝛi cauſet aliquid in in-
ferioꝛi/ ⁊ tūc aut creat aut itēdit ſicut argutū ē ī rōe
pꝛincipali. Si non cauſet aliquid non plus confoꝛ
tatur tūc ꝗ̄ pꝛi⁹. Preterea hoc cū dicit ꝙ magiſter
particulat diſcipulo cauſando ꝑticularia in alio vel
in ſe non poteſt ſic intelligentia ſuperioꝛ cauſare ꝑ
ticularia in ſe:qꝛ hoc eſſet cauſare oppoſito modo
ſue cognitioni neqꝫ cauſat ꝑticularia in alio diuidē
do vniuerſale in ꝑticularia. Sed in hoc ꝙ ꝑticulat
illud multis alijs etiam cū dicit dionyſius vnaq̄qꝫ
mentiū diuidit. ⁊c̄.nō intelligit ꝙ capiat hoc ꝯfuſe
intelligentia ſuperioꝛ ex parte obiecti:capit hoc ꝑ
rōnem vnam in vniuerſali.igitur non magis ꝑticu
lat iſtud in ſe dando alijs ꝗ̄ pꝛius fuit. Sed diuidit
multis angelis inferioꝛibus: ⁊ tradit eis: ⁊ eſto ꝙ
diuideret melius poſſet poni ſicut pꝛi⁹ dixit ꝙ exci
tat eum vt videat hoc in verbo. ¶ Alia opinio ē ꝙ
quadrupliciter ꝯuenit illuminare. vel ſicut ſol illu-
minat mediū cauſando lumen totaliter vel ſicut cā
dela/vel aperiendo feneſtrā vel ſanando oculum.
Pꝛimo mō eñ deus illumiat quēlibet angelū. Se
cundo mō eſt illuminatio ſcōꝫ quid. Sed tertio mō
et quarto cōuenit illuminatio vt dicit glo.ſuper il-
lud Pſalmi. Da michi intellectū dñe. ⁊c̄.tamen vi-
det̄ mihi meli⁹ dctm̄ vt pꝛi⁹ ꝙ āgel⁹ ſupioꝛ illūinat
inferioꝛē diſpoſitiue mouēdo eū ad attētiōeꝫ vł a-
mouēdo idiſpoſitionē cū actu nō deſiderat videre i
verbo. ¶ Ad pꝛimū pꝛincipale cū dicit̄: aut cauſat
lumen aut intendit.dico ꝙ cauſat nec tamen creat
qꝛ creare itelligentiā actu in intellectu alteri⁹ ange
li nō eſt creare: ⁊ ſic cauſat intelligētia ſuperioꝛ mo
uēdo aliā ad attentionē. ¶ Ad aliud concedo ꝙ il
luminatio talis eſt aliqua mutatio : igitur ꝑus fuit
tenebꝛa verum eſt ſcōm quid.qꝛ ⁊ ſi habeāt noticiā
de eo qō nouerūt ꝑmario.nō tamē habent actualē
noticiā de quocūqꝫ obiecto ſecundario a tali ꝑua-
tione ſcōm quid.ad habitū poteſt bene eſſe muta-
tio. ¶ Ad aliud dico ꝙ nūꝗ̄ maius lumen impedit
minus ꝗ̄tum eſt de ſe.vñ ſtelle equaliter multipli-
cant ſpeciem ad ſuperficiem terre in meridie ſicut
in alia hoꝛa.qꝛ exiſtens in puteo pꝛofundo equalit̄
videt ſtellam in meridie ſicut in nocte : igitur tunc
multiplicat ad ſuperficiem terre.qꝛ pꝛius ad medi-
um ꝗ̄ ad extremum.tamen virtus cognoſcitiua ī-
pedita eſt a foꝛtius mouente ne poſſit percipere de
bili⁹ mouens equaliter :debilius tamen mouet ſi-
cut pꝛius:virtus tamen viſiua tunc ſatiatur a lumi
ne ſolis,ne poſſit percipere lumen ſtelle equaliter
mouentis vt pꝛius.

¶ Queſtio tertia.

TErtio q̄ritur vtrū angelus poſſit loqui angelo diſtanti. Et non. ij. de anima. ſi medium eēt vacuū non poſſet aliquid videri: hoc non eſt niſi quia prius cauſatur actio in medio q̄ in extremo. igiē ſi angelus loquaē angelo diſtanti pri⁹ cauſat aliq̄d i medio ꝯñs ē falſum / q: nec pōt mediū ſic alterare: nec medium alteratum noticiam in angelo cauſare.

¶ Item. vij. phiſi. Agens eſt imediatū proximo paſſo. hoc enim eſt vniuerſale de omni agente.

¶ Itē: ſi ſic. igē ſi ali⁹ angel⁹ eſſet propinqui⁹ q̄ ille cui loq̄reē ille poſſet videre q̄ aliquid vellet exprimere alteri. ꝯñs falſum: q: ſi malus angelus eēt inter duos bonos: tunc non poſſet reuelare bono niſi reuelaret malo. ¶ Oppoſitū luce. xvi. de lazaro ꝛ diuite in inferno. Dico ad queſtionē q̄ angelus pōt loqui angelo diſtanti localiter eo mō quo poteſt eē in loco. q: ſi illa corpa diſtent cū quibus āgeli ſunt diffinitiue tūc angeli diſtāt localiter ſuo mō ſicut anima vnius hominis ab aīa alteri⁹ diſtat localiter poteſt etiam angel⁹ alteri diſtanti loqui immediate nihil cauſando in medio rōis eiuſdem vel alteri⁹. q: actio extremi i extremū nō coexigit ꝓus actionē in medio niſi actio in mediū ſit aliquo mō prior. Sed in loquutione angelorum nullomō dependet actio in extremū ab actione in medium / q: hoc non poſſet eſſe niſi duobus modis vel quia medium eſt ſuſceptiuū eiuſdem cū extremo ſicut accidit in illuminatione q̄ prius illuminatur pars propinqua q̄ remota. ꝛ iō perigitur illa actio in medium prius q̄ in extremū. vel ſecundo mō q̄n mediū eſt ſuſceptiuum alteri⁹ actiōis cui⁹ principium ē in agente vt accidit de ſole generante vermem in terra non prius generat vermē in aere. ſed cauſat aliā actionem i aere: neutro modo ꝯuenit in propoſito Nā medium non eſt ſuſceptiuum loquutionis. nec etiam ē ſuſceptiuū alterius actionis cuius pncipiū ſit in angelo loquente: q: angelus non hꝫ in virtute ſua actiua niſi motū localem et null⁹ talis requiritur in medio ad hoc q̄ angelus loquaē angelo diſtanti. ¶ Item: angelus inferior poteſt ſe intuitiue cognoſcere. igitur angelus ſuperior pōt eundem inferiorem' intuitiue cognoſcere. q: cognitio eque pfecta ſicut competit inferiori non eſt ipoſſibilis ſuperiori. ſed non requiritur actio in mediū ad hoc q̄ angelus ſuperior intuitiue cognoſcat inferiorē diſtantē ab eo: igitur poteſt eē actio imediata in aliquod diſtans mod⁹ ponendi ille declaraē. primo ſi per impoſſibile deus non eſſet vbiq̄ p eſſentiā: ſed tantū in celo vt eſtimāt laici adhuc poſſet creare animā in terra. q: adhuc eſſet omp̄s. probatum ē prius. et certum eſt q̄ in creando animam in terra non eſt neceſſe q̄ aliquid eſſet in medio neq̄ ſcōm diſpoſitionem neq̄ vt coagens ſibi in creando.

¶ Aliud exemplum. ſol agit generando in terram aliquod mixtum. vel immixtum: igiē immediate agit in diſtans. quia nichil ſubſtantiale cauſat in medio. nec pōt aliud accidens inducere formā ſubſtantialem in virtute illius vt pbatū eſt prius / q: inducens in inſtanti iductionis eſt eque pſēctū cū forma inducta. igitur ſicut ſol agens p mediū vtiē medio p non medio. hoc eſt agit in diſtans imediate ac ſi non eſſet medium itercepτū. Sic angel⁹ in locutione poteſt vti medio p non medio. ¶ Item agens naturale non ſolū cauſat effectū in ſupficie paſſi. ſed in pfundo imo vel nichil cauſat in ſuperficie vel non ſolū ibi: ꝛ non eſt p̄ſens mathematice niſi ſuperficies paſſi. igitur agit imediate in diſtās ſaltē p aliq̄d medium: eſto q̄ tactus non ſit in medio niſi aere itercepto. igitur agens maioris virtutis pōt agere in magis diſtans imediate. ¶ Item: cum video colorē in ſupficie non cauſatur viſio in medio tunc eīn medium formaliter videt. igitur color diſtans eſt immediatum actiuum in oculum. vt oculus eſt paſſiuum ad viſionem: ꝛ non cōiungitur ſibi mathematice. probaē. hoc prius recipit pars organi propinquior viſibili q̄ potentia viſiua: ꝛ tñ nūq̄ coniungitur viſibile quod videtur potentie viſiue ſecundum contactum mathematicum. ideo dico q̄ in corporibus actiuis adinuicem: ꝛ paſſiuis / vt plurimum concurrit contactus mathematicus ſcōm ſuperficies. vel ſi ſit p mediū. hoc erit cauſando prius in eo actionem eiuſdē vel alteri⁹. tñ aliqñ poteſt agens eſſe p̄ſens diſtanti localiter ſecundū potentiam non q̄ potentia ſeparetur a ſubā ſua: ſꝫ q: eſt p̄ſens ſecundum terminum potētie qui ē effectus ſuus / ꝛ effectus poteſt cauſari in aliquo diſtāti cum agēs eſt potens: ſicut ſi eſſet ibi preſens ſecūdum ꝯtactum. ꝛ ſic pōt angelus loqui angelo diſtāti: ita q̄ ſecundum terminum potentie. q: ſic cauſabit in eo effectū ac ſi non diſtaret localiter. ¶ Ad primum principale dico q̄ non pōt eē viſio ſi mediū ſit vacuū non ex hoc q̄ pri⁹ cauſetur viſio i medio: ſed q: mediū eſt receptiuum alteri⁹ rōis ꝛ ſi nō eēt cauſandum. niſi viſio nihil cauſaretur in medio. ¶ Ad aliud dictū eſt q̄ oportet agēs eē p̄ſens paſſo in corporib⁹ et vbi eſt actio eiuſdē rōnis vel alterius in medio prius q̄ in extremo. ¶ Ad aliō dico q̄ angelus pōt loqui diſtantiori ꝛ non propiquiori: q: vtiē lingua p non lingua: ꝛ medio pro non medio. Vñ memoria eſt pncipium itellectionis vel auditionis ſcōm applicationem volūtatis deo coagente ſcōm influentiā generalem reſpectu illius cui dirigitur locutio non alterius.

¶ Diſtinctio. x. ¶ Queſtio. i.

VTrū angel⁹ poſſit moueri localiter motu cōtinuo Et non. motus eſt actus entis in potentia ꝛ entis iperfecti. iij phi. Angelus neq̄ ē in potentia neq̄ iperfectus. ¶ Item: ſecundum philoſophum. vi. phi. Indiuiſibile non poteſt moueri. q: dummō parti ē in vero a quo et parti in termino ad quem. et in fine. vi. probat hoc per tres rationes angelus eſt indiuiſibilis. ¶ Itē: mot⁹ eſt continuus: igiē angelus

non mouetur cōtinue. Antecedens ptz .q2 nichil ē
de ſe ſucceſſiuū niſi idiuiſibile.q2 ſi ſic aliqua pars
diuiſibilis eēt tota ſimul:qd̄ eſt contra rōem ſucceſ
ſiui. Aut igitur iſto cadente ſuccedit aliquid vł ni
chil. Si nihil igitur deſinit ſucceſſiuū eſſe. Si aliq̄d
illud erit idiuiſibile.q2 ſemper ſucceſſiuū ē vnifor=
miter:igitur ſēp ē ſm idiſibi le ſui. ¶ Item:ꝙ non
mouetur ſucceſſiue ex reſiſtentia mobilis ad moto
rem vel ad medium non mouet̄ ſucceſſiue:in motu
angeli neutra reſiſtentia eſt :⁊ ſic arguit phs ꝙ va
cui ad plenum nulla eſt ꝓportio:ſic corpis ad ſpm
nulla proportio. ¶ Oppoſitum damaſcenus. xiii.
angeli miſſi in terram non manent in celo. ¶ Dico
ad queſtionem ꝙ angelus poteſt moueri continue
⁊ ſucceſſiue eo mō quo eſt in loco. Nō em̄ requirit
ſupficiē actu circūdantem. ſ3 ſolum eſt in loco.quia
eſt preſens p eſſentiam diffinitiue corpi locali exi=
ſtenti in loco circūſcriptiue ⁊ non eſt in loco ſolu3
p operationem immo licet eſſet ibi ſpūs dormiēs
vel oīno non operans nichilominus diceret̄ in lo=
co diffinitiue / ꝙ ſic poſſet moueri ab vno vbi ad a=
liud probo .q2 quicquid ē ſuſceptiuum multarū for
marū eiuſdem gn̄is:⁊ non limitat̄ ad vnā tantum
aliunde:nec pōt habere plura ſimul pōt moueri ab
vna forma ad aliā. Angelus pōt eē in pluribus vbi
ſuo mō ⁊ non limitat̄ ad vnum / nec pōt habere plu
ra vbi adequata ſimul / q2 ſimul eſt cum toto habē=
te multas ptes que ſūt in potentia in vbi.igit̄ ange=
lus pōt ab vno vbi in aliud moueri. Et etiam ſuc=
ceſſiue / ⁊ ꝯtinue:q2 ſicut corp⁹ cui eſt preſens eſt in
loco circūſcriptiue. ⁊ dimittit ptem poſt partē con
tinue donec ſit totaliter extra ſic pōt angel⁹ preſēs
illi corpori mouere ſe cōtinue vt vniformiter p̄ſens
corpori ⁊ dimittere ſucceſſiue ptem poſt partē illi⁹
loci ꝯtinue. ⁊ ſicut pōt in corpe : ita poſſet extra ſi=
cut fecit anima xp̄i qñ deſcendebat ad īferna. ⁊ fre
quenter miſſi ſunt angeli in corpibus vt patet i ſcri
ptura ⁊ cōtinue mouebantur ſe cum corpe:ita ꝙ nō
mouentur p accidēs ſolum ad motum corporis .q2
angelus nichil eſt illius corporis: ſed habet aliuм
locū ſibi ꝓprium / ⁊ aliqñ mittitur ſine corpe ſicut
patet de angelo miſſo marie: ⁊ etiam miſſo ioſeph
dicente ſibi. Ne timeas accipere mariā in coniugē
et audiens vocem nichil vidit ⁊ ſicut mouet ſe ſuc=
ceſſiue in corpore:ita pōt extra corpus. ¶ Ad p̄mū
principale ꝯcedo ꝙ angelus eſt imperfect⁹ aliqua
imperfectione ⁊ in potentia . q2 quodlibet ens qd̄
non habet omne ens eminenter eſt aliquo modo
īperfectum: ⁊ ſi non pōt recipere illud quo caret. ⁊
ideo remotiſſime accidentia a ſubſtātia que nulli⁹
ſunt ſuſceptiua ſunt impfecta. ⁊ ſic cōcedo ꝙ quod
dā bonū eſt angelo mouere ſcd̄m vbi / nec propter
hoc oportet ꝙ vbi ſit perfecti⁹ ſua ſubā.q2 intellec
tio ſua eſt imperfectior q̄ꝫ eſſentia: ⁊ tamen eſt ſibi
aliqua perfectio. ¶ Ad aliud eſto ꝙ indiuiſibile nō
poſſit moueri per ſe quod tamen non aſſero hoc ſo
lum eſt verum ſi ē indiuiſibile in ſe : ⁊ magnitudini
comparatur vt indiuiſibile. tamen poteſt aliquan=
do illud qd̄ eſt indiuiſibile ſecundum ſe comparari
magnitudini vt diuiſibile : ⁊ tunc nichil prohibet
ipſum poſſe moueri:ſic angelus eſt in toto corpore
diuiſibili quod mouet̄. ⁊ ideo vt diuiſibile compa
rat̄ magnitudini ſuper quā mouetur. Dicunt q̄d ſi
eſſet in puncto tantum ⁊ non preſens toti corpori
poſſet ne moueri ſucceſſiue. Dico ꝙ ſic a puncto ad
diuiſibile: ⁊ non ad indiuiſibile imediate ſicut ē mo
tus alius ad terminū : nunc autem rōes ariſtotelis
ſi concludant / ſolum ꝯcludunt ꝙ non pōt moueri
ſucceſſiue ⁊ cōtinue a puncto ad punctū īmediate.
¶ Ad aliud dico ꝙ aliquod ſucceſſiuū eſt cōtinuum
ſicut pmanens. ⁊ tale non cōponitur ex indiuiſibi
libus. Et ꝓbat hoc ariſtoteles de ſucceſſiuo ex pte
proportionis geometrice / q2 ſi componit ex trib⁹
indiuiſibilibus fiat motus in illo in duplo velocius
pertranſibit idem ſpacium īmediate:igitur in inſtā
ti ⁊ dimidio. ⁊ ſubdit ꝙ eiuſdem rōnis ē de magni=
tudine:q2 ſicut duo indiuiſibilia in magnitudine nō
poſſunt facere magis extenſum pmanens:ſic / nec
duo indiuiſibilia in tempore poſſunt facere maius
ſecundum durationem ſi vnū eſſet immediate poſt
aliud: ⁊ q2 maior poſſet eſſe apparentia ꝙ ſic in tp̄e
q̄ꝫ in magnitudine: igitur ꝓbat ꝙ ſit ſimile:ita ꝙ ſi
tempus componit̄ ex indiuiſibilibus ⁊ magnitudo
ſuper quā eſt motus / q2 detur temp⁹ ex duob⁹ īſtā=
tib⁹ a.b. ⁊ moueat̄ aliquid ſuper magnitudinē.a. c.
in.d.punctū.det̄ illud punctum īmobile / q2 in p̄io
motu eſt in.a.ſic illud eſt in.a.igitur inſtanti eſt in.c
pūcto magnitudinis ſuper quam mouetur.in.b.in=
ſtanti eſt in.d.puncto. Quero igitur vtrum inter il
la puncta in linea ſit medium vel nō. Si nō habeo
propoſitum ꝙ ſicut tempus ex inſtantibus ſic ma=
gnitudo ex punctis. Si eſt medium inter puncta ī
linea.igitur pri⁹ peruenit ad medium q̄ꝫ ad extre=
mum quero ī qua menſura eſt ī medio. non ī. a. q̄a
tunc eſt in primo puncto.neq3 in.b.q2 tunc eſt i vlti
mo puncto.igitur in medio inter hoc:igitur eſt me
dium inter.a. ⁊.b.igitur ſimile eſt temp⁹ componi
ex inſtantibus ⁊ magnitudinē ꝯponi ex pūctis ma
gis q̄ꝫ ex dictis philoſophi. Primo ſupponēdo ꝙ a
puncto in punctum cōuenit rectam lineam ducere
Secundo ꝙ ſupra centrum cōuenit circulum maio
rem ⁊ minorem ꝓtrahere. Protrahatur igit̄ a cen
tro cōmuni ad punctum in maiori circulo linea rec
ta alia ad punctum īmediatum. Quero igit̄ an ille
due linee ſecant minorem circulum in vno puncto
vel in duobus. Si in duobus: ſequitur ꝙ minor cir
culus erit equalis maiori.q2 que ꝯponuntur ex tot
in numero ⁊ equalibus in q̄titate ſunt equalia. Si
ſecēt in eode3 puncto ſequūtur duo incōuenientia
Primum eſt ꝙ vna linea recta terminabitur ex ea=
dem parte ad duo puncta diſtincta ſecundum ſitū:
q2 tantum erit vna vſq3 ad punctum in minori cir=
culo.et tunc vna ꝓtendetur ad vnum punctum in
maiori circulo: ⁊ alia ad aliud. Secundo ſequitur
ꝙ pars erit equalis toti ſi ꝓtrahatur linea perpen
dicularis ſecans linea3 in puncto cōmuni minoris
circulo protracta a centro communi ad circūferen
tiam maioris circuli illa conſtituet angulum rectū
reſpectu vtriuſq3 linee protracte ad duo puncta in
maiori circulo. ¶ Item:ſequit̄ ꝙ non ſolū ſit coſta

commenſurabilis diametro quadrati: ſed erit ſibi
equalis / qꝛ ſi deſcribatur quadratū protractū dia=
metro ꝓtracto duco duas lineas a duob⁹ punctis
īmediatis coſte ad duo puncta imediata coſte op=
poſite iſte ſecabūt diametrū aut in duobus punctꝭ
immediatis et tunc nō plura eēnt puncta in diame
tro ꝙ̄ in coſta. Si ſecēt diametrum in duobus pun
ctis intrinſecis. igitur a puncto medio ad coſtā pro
trahat̄ recta linea. ipa igitur concurrat in puncto
cum altera linea laterali: ⁊ tunc ſequit̄ ꝑalellas cō
currere / qꝛ iſte due diſtabūt in diametro: ⁊ concur
rent in coſta: ⁊ preter hoc ſequeretur duas lineas
rectas plus diſtare in medio ꝙ̄ in principio vel in
fine. iſte rōes concludūt de q̄to in q̄tum q̄tū non
autem de q̄to naturali quin poſſit cōponi ex indiui
ſibilib⁹ naturalibus. Contra: qñ aliqua paſſio ē na
ta cōuenire alicui tm̄ ſecundum vnam rōem. Si igr̄
ſecundum iſtam rōem equaliter ineſt ſimpliciter e=
que ineſt. Sꝫ non conuenit q̄to naturali diuidi niſi
inq̄tum q̄tū. igit̄ ꝙ ſibi ſic ineſt ſimpliciter ſibi in=
eſt. ¶ Item: ſi conſequentia ſunt incompoſſibilia /
igitur ⁊ antecedētia. Sꝫ de ꝑ ſe q̄ti eſt diuidi in ſem
ꝑ diuiſibilia vel ſaltem hoc includit̄ in q̄to vt patꝫ
v. meth. ca. de q̄to: igitur impoſſibile eſt ꝙ aliquid
repugnet alicui inq̄tū quale: ⁊ ꝙ cōueniat ſibi inq̄
tum q̄tum: licet poſſit bene aliquid cōuenire alicui
inq̄tum q̄tū: ⁊ rō qualis non eſt rō formalis quare
conuenit. ſicut non pōt competere homini videre ī
q̄tum habet oculos: ⁊ tamen repugnet ſibi rōe ma
nus: qꝛ tunc dū hēret manū nunq̄ poſſet videre. iō
non repugnat ſibi rōne manus videre: ſꝫ non rōne
manus ſibi cōuenit videre. Sic nec repugnat q̄to
rōne qua quale diuidi in ſemper diuiſibilia tm̄ qua=
le non eſt rō iſtarū paſſionum q̄ conſequuntur q̄tū
rōe q̄ti. vñ ſi punctus non facit maiorem magnitu
dinem neqꝫ caro punctalis cauſat carnem maiorē.
¶ Item. com̄. tertio phi. capitulo de infinito: co.
x vi. a fine dicit ꝙ ꝯſideratio naturalis ⁊ methaphi
ſica in hoc cōueniunt cum omni mēſura vel linea da
ta eſt dare minorem. Sꝫ differentia in hoc eſt ꝙ eſt
ymaginare cū linea lineā maiorem. Sꝫ propō na=
turalis dicens ꝙ oīs linea eſt linea maior falſa eſt.
¶ Item: ariſto. de ſenſu: ⁊ ſenſato q̄rit an q̄litates
ſenſibiles diuidant̄ in īfinitum: ⁊ inuit ſolutionem
in faciendo rōnem ad vnam ꝑtem q̄ non poteſt ſol
ui: ⁊ ē rō illa q̄tuꝫ ſenſibile nō pōt diuidi in mathe
maticum. igitur ſi eſt diuiſibile in ſemꝑ diuiſibilia:
hoc erit in qualia. Dico igit̄ ad formā rōnis cum di
citur nihil ē de ſucceſſiuo niſi īdiuiſibile: fl̄m ē: tūc
eñ nullum ſucceſſiuū hēret eē: ſꝫ hec vera eſt nihil
eſt ſimul de ſucceſſiuo niſi īdiuiſibile. nūc aūt eē ſuc
ceſſiui nō eſt eē ſimul. ſꝫ eſſe in fluxu vel fluere. iō di
co ꝙ aliquid ē ſucceſſiui qñ non indiuiſibile. ⁊ cum
dicit̄ credente iſto indiuiſibili aliquid ſuccedit. dico
ꝙ aliquid ē īmediate ſucceſſiuū vel indiuiſibile di=
cit tunc ſucceſſiuum non haberet ſemꝑ eſſe vnifor=
me. dico ꝙ ly ſemper pōt diſtribuere pro terminis
⁊ terminatis īdifferenter vel pro vno iſtorum tātū
Si primo mō. dico ꝙ non ſēꝑ hꝫ ꝑ diuiſibilia. Si ſe
cundo mō. dico ꝙ temp⁹ ſemꝑ hꝫ eſſe vniforme: qꝛ
ſi ly ſemꝑ tm̄ diſtribuit ꝓ īſtantib⁹ tunc ē intelligē
dum ꝙ pro quolibet inſtanti habet eſſe ꝑ indiuiſi=
bile ſi fiat diſtributio pro terminatis tūc eſt ſenſus
ꝙ in qualibet ꝑte tempis habꝫ eſſe vniformiter: qꝛ
ꝑ partem diuiſibilem. ſic linea vbiqꝫ habet eē vni
forme. ſi ly vbiqꝫ diſtribuit tantū ꝓ punctis. vel tm̄
ꝓ lineis. Si pro vtriſqꝫ falſa eēt qꝛ tunc in linea ni
chil eſſet niſi punctus. ¶ Ad aliud cum dicitur non
eſt ſucceſſio ſine reſiſtentia. dico ꝙ poſſibilis reſiſtē
tia eſt cā poſſibilis ſucceſſionis ⁊ actualis cā actua
lis ⁊ nūq̄ neceſſe ē ꝙ ſit actualis ſucceſſio. niſi qñ
natura cauſans non pōt cauſare ſuuꝫ effectū in ter
mino niſi prius cauſet aliquid in medio. nunc autē
de⁹ pōt mouere ſucceſſiue: ⁊ pōt cauſare non ſucceſ
ſiue effectum quē agens naturale neceſſario cauſat
ſucceſſiue vñ tota natura creata non poſſet cauſare
hominem niſi ꝑ media determinata. Dico ꝙ ange
lus habet reſiſtentiam in hoc ꝙ non pōt totum ſil̄
cauſare: qꝛ non poteſt ponere ꝙ ē hic in loco diſtan
ti niſi per mediū. ideo omnis reſiſtentia ex hoc eſt
ſolum ꝙ agens non poteſt totum vincere. Nūc aūt
requirit̄ non reſiſtentia quā non poſſit ſuperare mo
uens ex parte mobilis ad hoc ꝙ ſit ſucceſſio: quia
tunc oīo ipm non moueret: ſed talis que non poſſit
ſuperari in indiuiſibili menſura. ¶ Queſtio. ij.

VTrū oēs āgeli mit
tātur. Qꝫ ſic. heb. i. Omnes ad
miniſtratorij ſpiritusſancti. ⁊c.
hoc eſt mitti. ¶ Oppoſituꝫ: da
niel. vij. milia milium miniſtra
bant ei. ⁊ decies centena milia
aſſiſtebāt illi: igitur alij mittūt̄
et alij aſſiſtunt. Dico ad queſtioēꝫ ꝙ duplex eſt miſ
ſio ad extra: ⁊ ad interiora. Ad extra non regulari
ter mittunt̄ omnes. Sed miſſione īterioris omnes
mittunt̄ deus omnes illuminat ordinate: ⁊ non vi=
detur. qꝛ inferior illuminet ſuperiorē: tamen ſupio=
rem inferiorem: ⁊ ſic mittitur ad intra: ſꝫ mittūt ne
ſuperiores ad extra. vnus doctor tenet ꝙ non. ſꝫ vi
detur michi ꝙ ſic. qꝛ non omnes inferiores nouerīt
miniſterium incarnationis vt patet ſecundum dio
nyſium. ⁊ pſalmiſtam. Cum eñ dixerūt inferiores
quis eſt ille qui venit de edon tinctis veſtib⁹ de boſ
ra: ipi nondum nouerunt incarnationem. igitur de
ſuperioribus erāt aliqui miſſi ad mariam qui noue
rant myſterium incarnationis. Et ex iſto patet ꝙ il
la opinio eſt falſa que pōnit ꝙ om̄es ſuperiores cō
municant inferioribus oīa que nouerūt. qꝛ ſuperio
res non communicabant īferioribus noticiam in=
carnationis. ¶ Ad primum dico: ꝙ intelligitur de
miſſione īteriori vel exteriori ꝙ omnes ſunt admi=
niſtratorij. ¶ Ad illud ad oppoſitum dico. ꝙ non
intendit ibi daniel diſtinguere miniſtrantes ab aſſi
ſtentibus. qꝛ idem eſt dicere milia miliū. ⁊ decies
centena milia. Et ſic de eiſdem poteſt verificari ꝙ
erant miniſtrantes ⁊ aſſiſtentes. Uel eſto ꝙ non mi
niſtrantes poſſunt accipi pro inferioribus qui mit=
tuntur miſſiōe exteriori ⁊ aſſiſtentes ꝓ ſuperiorib⁹
qꝛ regulariter mittuntur ſolum miſſione interiori.

¶Diſtinctio.xi ¶Queſtio.i.

Circa vndecimã diſtinctionẽ queritur pͥmo: vtrũ angelus deputat⁹ ad cuſtodiã viatoris poſſit aliquid cauſare effectiue in eı⁹ intellectu vel voluntate. Qꝫ ſic. Niſi ſic eſſet inutilis eſſet. igit̃ non videt̃ ꝙ propter aliud ſit vtilis: niſi vt cauſet in eo ĩtellectionẽ. Item. Angelus põt cauſare intellectionẽ in intellectu alteri⁹ angeli: igit̃ ⁊ in intellectu hoĩs. conſequentia pꝫ: q꞉ intellect⁹ hoĩs ẽ magis potentialis: igitur magis põt agens pfectum denoĩari. ¶Itẽ: ſenſibile põt agere in intellectũ. vt pꝫ.iij.de anima fantaſma ad intellectũ: ſicut ſenſibile ad ſenſum. fãtaſmata aũt non excedũt genus ſenſibiliuꝫ. igitur multofoꝛti⁹ actu intelligibile põt agere in intellectum: q꞉ magis ſibi ꝓpoꝛtionatum angelus nõ eſt actu intelligibilis. ¶Itẽ: Dioni.iiij. celeſtis ierarchie reuelationes venιũt ad hoĩes per angelos. Igitur aliquid cauſat in intellectu eoꝝ. Itẽ: Zac.ij. dicitur. Surge ⁊ loquere puero ⁊c. ¶Oppoſitum. Aug.v.cõfeſſionũ. vbicũqꝫ ⁊c. nõ ẽ alius doctoꝛ pͥter te. Et loquit̃ de deo. ¶Itẽ ꝙ nõ poſſit velle cãre in volũtate ꝓbatur: q꞉ volũtas eſt dña ſuoꝛum actuũ: ⁊ pari rõne non põt agere in intellectũ cum intellect⁹ ſit liber. ¶Ad iſtam queſtioneꝫ fuit vna opinio Auicen. vj. naturaliũ. v.ca.vj. ꝙ ĩtelligẽtie ſuperioꝛes ĩfluũt ſpẽs intelligibiles ⁊ intelligẽtias inferioꝛes. Et Auicen.ix.metha.ca.iiij. ponit ĩtelligentiam ſuperioꝛẽ cauſam q̃tũ ad eſſe: ⁊ q̃tuꝫ ad notitiam intelligibilẽ reſpectu inferioꝛis: ⁊ tandeꝫ ſpecies intelligibiles ſunt influxe in aĩam rõnalem que ẽ infima in gñe intelligentiarũ ab ipſis intelligentijs ſupioꝛibus: ita ꝙ ceſſante actu intelligẽdi ceſſat ſpẽs influxa ⁊ conuertẽdo ſe. iterũ ad intelligentiã: iterũ intelligit recipiendo nouam ſpeciem. Iſta opinio reprobat̃ ab vno doctoꝛe ſic. Si anima ſic poſſit recipere ſpẽs ⁊ notitia rerũ ab intelligentiis ſuperioꝛib⁹ fruſtra vniret̃ coꝛpoꝛi: q꞉ non vnit̃ foꝛma materie niſi propter perfectionẽ foꝛme. Cũ igitur nullam cognitionẽ nec perfectionem reciperet aĩa vnita coꝛpoꝛi: quã non poſſit non vnita fruſtra vniretur. ſed iſta rõ nõ ↄcludit: q꞉ ſi valeret equaliter cõcluderet ꝙ fruſtra vniretur coꝛpoꝛi poſt reſurrectionẽ: q꞉ quãcunqꝫ cognitionem ſeu notitiam põt habere vnita coꝛpoꝛi poſſet habere nõ vnita vel pfectioꝛẽ: q꞉ licet nõ poſſit habere cognitionem ſenſitiuã nõ vnitã: poſſet tamen habere cuiuſlibet obiecti eiuſdẽ pfectioꝛem: q꞉ omnẽ cognitionem intellectualẽ quã poſſit vnita: neqꝫ ꝓpter hoc vnitur fruſtra foꝛma materie eſto ꝙ quãlibet cognitionem poſſit ſeparatum quã pt coniũcta: q꞉ bonũ partis eſt ꝓpter bonum toti⁹. xij. metha. Et illud bonũ totius non poſſit haberi ſi non vniretur. Licet igitur nullã perfectionẽ recipiat aĩa a coꝛpoꝛe: nec ex hoc ꝙ ſibi vnitur: non tñ fruſtra ſibi vnitur. Oẽs eñ foꝛme inferioꝛes q̃ ſit ſenſitiua nullam pfectionẽ recipiunt a materia: nec tñ fruſtra vniuntur. ideo aliter arguo contra opinionẽ. ſic philoſophus pͥmo poſterioꝛũ ꝙ deficiente ſenſu deficit cognitio q̃ deberet haberi p iſtum ſenſum. Et.ij.phi. ꝙ cecus nat⁹ non põt ſillogizare de coloꝛibus niſi de vocibus. Et.j.metha. idem. ¶Itẽ exñs in potẽtia accidentali pt exire in actu ſine noua foꝛma recepta: non aũt exiſtens potẽtia eſſentiali. Sed experimur in nobis ꝙ habita cognitione completa rei multotiens: vel poſt ſcientiã acquiſitã de re poteſt hõ actualiter ↄſiderare abſqꝫ noua foꝛma recepta. non igitur ẽ in foꝛma eẽntiali vt reducatur in actũ per intelligentiã cauſantẽ ſpeciẽ. aliquãdo vero non poſſum⁹ cognoſcere quodcũqꝫ obiectũ niſi prius recipiam⁹ nouã foꝛmam p ſenſus exterioꝛes et interioꝛes vſqꝫ intellectũ: igitur tunc ſumus ĩ potentia eẽntiali: ⁊ p ↄñs eſſemus actualiter iſta potentia. Dicũt quando quis habet habitũ põt faciliter exire in actũ: ⁊ ideo non ẽ in potẽtia eẽntiali. Contra q̃tũcũqꝫ ſit diſpoſitũ. vt recipiat facilr̃ foꝛmam: ſi tamen eã nõ habet ẽ in potentia eẽntiali: ſicut licet lignum ſiccum facilr̃⁹ poſſit comburi q̃ viride: tñ vtrũqꝫ eſt in potẽtia eẽntiali ad foꝛmã caloris. igitur ſi per habitum quecũqꝫ nõ habeat aliq̃s foꝛmam q̃ eſt act⁹ prim⁹ ẽ in potẽtia eẽntiali ad actum ſecundũ. Supponendo igitur ꝙ angeli deputentur ad cuſtodiã viatoꝛum. ſcḋꝫ ꝙ habetur Mat. xviij. Angeli eoꝝ ⁊c. tunc dico ad queſtionẽ ꝙ non poteſt angel⁹ immediate cauſare aliquid effectiue in intellectu viatoꝛum: nec multofoꝛtius in voluntate: illud patet nõ eſt ex ĩpotentia angeli quin poſſit efficere: ſed quia paſſiuum nõ eſt receptiuuꝫ ab angelo: q꞉ ẽ paſſiuum determinatum vt tantum a fantaſmate vel obiecto naturali ⁊ intellectu agẽte hominis ſit immediate receptiuum dũ eſt in via: ſiue illud ſit ex natura potentiarũ ⁊ oꝛdine eẽntiali: vel ratione ſtatus lapſi vt videtur Aug. innuere.xij. de tri. Ideo q̃ ꝙ angelus ſit potẽs ad cauſandum: tñ quia paſſiuum determinatũ ẽ pꝛo ſtatu vie vt ſit ab alio receptiuũ. ideo non poteſt cauſare immediate intellectionẽ in ĩtellectu hoĩs ſicut alteri⁹ angeli: nũc tñ non poteſt cãre volitionẽ ſicut totalis cã reſpectu hoĩs exñtis. ſeq̃tur ꝙ null⁹ angel⁹ põt cãre raptum immediate in viatoꝛe: vñ bonus angel⁹ nõ poteſt cauſare verum raptũ: nec cauſat fictum malus: tñ aliquãdo videtur cauſare fictum malus. tñ aliquando videtur cauſare raptum: ⁊ tamen nõ põt facere niſi ad exceſſiuam imaginationẽ: ⁊ tũc cõiter põt facere ad intellectionẽ naturalem q̃ nata ẽ concomitari talẽ imaginationem. iõ magis debẽt dici furie ꝙ raptus. q̃ tñ ſiũt ab angelis. aliquãdo tamen angelus põt iuuare diſpoſitiue ad hoc ꝙ homo diſponat ſe ad raptũ ſicut accidebat in reuelatione ꝓphetarum. nõ ꝙ deus neceſſario reuelaret prophetis ſic abſtractis ab impeditiuis. pꝫ igitur ꝙ non poſſunt angeli / ſcḋo quid poſſũt. ¶Dico igitur pͥmo quãtum ad notitiam intellectualẽ: ⁊ dico ꝙ poſſunt cauſare notitiam intellectualẽ q̃ homo poſſet ⁊ efficacius. ſicut enim homo docet aliũ proponendo ſigna ſenſibilia nota quoꝛũ ſunt ſigna: et proponendo oꝛdinata vt complexio ſit nota: et de

ductio tota vſqꝫ ad cõcluſionẽ. Sic põt angelꝰ ta
lia ſigna efficatiꝰ ꝓponere ⁊ ordinatiꝰ: vt doctꝰ aſ
ſentiat ꝯplexionibꝰ ⁊ deductioni. ⁊ ſic põt in eius
intellectu cãre noticiam. hõ tñ nõ faciliter põt cau
ſare noticiã in alio ꝑ ſigna naturalia. ſed tñ ſignis
impoſitis. iõ dicit̃ primo elencorum. Nõ ferimꝰ ad
diſpoſitionẽ res. ſꝫ vtimur noĩbꝰ tanq̃ ſignis ꝓ re
bus. Angelꝰ tñ põt ſignis naturalibꝰ ⁊ ſignis ipo
ſitis hoĩeꝫ docere. põt eñ p̃ſentare res ꝑ ſigna na
turalia q̃ priꝰ ignorata ⁊ i corpe aſſũpto põt ipe mo
uere linguã ⁊ formare voces etiã in aere proponẽ
do ſigna iposita. ſed an poſſit ĩ minori tpe docere
hoĩeꝫ ꝑ ſigna naturalia: vel ꝑ ſigna ĩpoſita ad pla
citũ nõ video ꝙ facilit̃ poſſet: q2 q̄ꝙ ſignũ natura=
le michi ꝓponat̃: niſi ſit michi notũ cuiꝰ eſt ſignũ
nihil ꝑ hoc addiſco. iõ oporteret declarare cuiꝰ ẽ ſi
gnũ: ⁊ multas alias circũſtãtias q̃ forte nõ poſſent
fieri in minori tpe q̄ꝙ hec poſſent fieri ꝑ ſigna ipoſi
ta ad placitũ. pꝫ igit̃ q̃d poſſunt facere q̄tũ ad noti
ciam intellectualẽ. Tertio: q̃d poſſunt facere q̄tuꝫ
ad noticiã ſenſitiuã. Et p̃mo q̄tũ ad ſenſum interi
orẽ. dico ꝙ non poſſunt angeli cãre nouam ſenſa=
tionẽ ſine nouo ſenſibili. Nũc aũt nouã formã na=
turalẽ nõ põt angelus inducere niſi tñ vbi: q2 natu
ralia nõ obediũt angelo niſi q̄tũ ad vbi: nec natura
corꝑalis. iõ nõ p̃t cauſare nouã ſenſationẽ niſi faci
at ſenſibile habere nouũ vbi. Tũ dubiũ eſt ſi fan=
taſma ſit plus notũ in vno hoĩe an poſſet illõ fan=
taſma cãre in alio hoĩe q̃ prius nullam habuit ſen=
ſationem exteriorẽ de tali. Et arguit vnus doctor
ꝙ nõ poſſet trãſferri ab vno hoĩe ĩ aliũ vt ſibi p̃nci=
piũ operãdi ſicut fuit alteri: q2 nõ põt accidẽs trãſ
ferri niſi ꝑ ſubiectũ: hoc eſt niſi ſimul transferretur
ſubiectũ cũ accidẽte. igit̃ nõ põt iſta ſpecies in fan
taſmate trãferri niſi iſte humor trãſferat̃ ĩ quo exi
ſtit ſubiectiue. ſed ſubiecto trãſlato ab vno hoĩe in
aliũ nõ remanet attigẽtia vt fuit in p̃mo hoĩe. quia
cũ nõ hꝫ eũdẽ ordinẽ ad ſuã cauſam vt ad ſenſum
exteriorẽ / nõ põt habere opationẽ vniformẽ ſicut
prius. ſed trãſlato ab vno hoĩe in aliũ nõ hꝫ talem
ordinẽ ad ſenſum exteriorẽ in hoĩe ſcđo ſicut in pri
mo. igit̃ nõ ducit ipſuꝫ in cognitionẽ ſenſitiuã eiuſ=
dẽ rei: ſicut ĩ alio hoĩe. ¶ Itẽ: ille ſecũdꝰ hõ nõ poſ
ſet ꝑ hoc fantaſma opari: q2 ipſuꝫ nõ erit aliq̃d eiꝰ
licet forte transfertur ad ipm vt locatũ ad locum.
Nũc aũt nõ eſt principiũ operandi niſi q̃ ĩ eſt in il=
lo q̃d eſt receptiuũ illiꝰ ſenſibilis. iſte rõnes nõ con
cludunt. ¶ Preterea nõ valet / q2 duplex eſt cauſa:
vna in fieri ⁊ facto eſſe ſicut corpꝰ luminoſum re=
ſpectu luminis. iõ ſubſtracta cauſa non hꝫ effectus
eundẽ ordinẽ ad cauſam q̄ꝙ prius. ⁊ ideo nec eandẽ
virtutẽ operandi. ¶ Alia eſt cã q̃ tñ eſt cauſa in fie
ri ⁊ non in facto eſſe ⁊ ipſa ſubſtracta in fieri nõ ha
bebit effectꝰ eſſe. ipſa eñ ſubſtracta in facto eẽ bñ
põt. nũc aũt ſenſus exterior non eſt cã fantaſmatis
niſi ſolũ in fieri. ⁊ ideo cũ in facto eſſe non habeat
ordinẽ ad ſenſum exteriorẽ poteſt habere eandem
virtutẽ operandi. ¶ Secunda rõ non valet. q2 vn=
decunqꝫ ſit forma q̃ eſt principium operandi dum
ipſa eſt in ſuſceptiuo ꝯuenienti ſemꝑ põt agere qñ
ſolũ eſt a cauſa in fieri ⁊ nõ depẽdet ab ea in facto
eſſe. vnde ſiue cauſaretur fantaſma a ꝓprio ſenſu
exteriori: vel a deo vel a quocunqꝫ agente in ſuſce
ptiuo conuenienti equaliter poſſet agere. ¶ Item
aliter ꝓbo ꝯcluſionẽ: q2 ſi angelus ſic poſſet tranſ
ferre fantaſma ⁊ illõ poſſet vniformiter opari poſ
ſet angelus facere cecum natum habere vnã ima=
ginationẽ de coloribus: ⁊ ſciẽtiã naturaliter poſſit
aliq̃s habere deficiẽte ſenſu ab ĩitio generationis
de ipſis ſenſibus. ideo credo ꝙ nõ poteſt angelus
cãre ſenſationem interiorem nec exteriorẽ de priꝰ
ignoto. niſi preſentando ſibi obiectũ de nouo: pro
babilius enim michi videtur ꝙ angelus nõ poteſt
transferre fantaſma ab vno homine in alium et cõ
ſeruare ſpeciem in iſta proportione quam habuit ĩ
primo hoĩe: quia vel non põt ſic transferre ſpecieꝫ
vel ſi poſſet adhuc non poteſt facere ꝙ ſit aliquid
eius. ⁊ ſicut vult philoſophus. ii. de ce. ſi eſſent duo
mundi eſſent duo centra naturaliter: ⁊ ſi particula
ria terre vnius mundi eſſet in alio mundo violentũ
eſſet ſibi centrum illiꝰ mundi. ideo moueretur natu
raliter ad centrum propriũ. ſicut aũt homo eſt mi
nor mundꝰ: ⁊ cor habet rationẽ cẽtri. ideo illõ fan
taſma non haberet eandẽ diſpoſitionẽ vel appro=
ximationem ad centrum vt ad cor. ⁊ ideo non ean
dẽ diſpoſitioneꝫ haberet quã habuit in primo ho=
mine: q2 non eandem approximationem ad cor: et
ideo non duceret in cognitionem q̄ꝙ prius. Sed de
tranſmutatione in eodem homine ſi nunc offerat̃
vnũ fantaſma iam aliud non eodem ordine quo
cauſabantur a ſenſibus exterioribus dubium eſt ſi
poſſet cauſari diuerſa noticia ſenſitiua q̄ꝙ prius fu=
it habita ꝑ ſenſus exteriores. et ideo dicitur ꝙ ſic:
quia vt vult philoſophus de ſompno ⁊ vigilia cuꝫ
quis dormit deſcendit ſanguis plurimus ad primũ
ſenſitiuum: ⁊ tunc mouet ad imaginationem ali=
cuius q̃d prius nõ fuit habitum: quia ordinate ap=
parent fantaſmata. ſed contra illud. Si illud pri=
mum ſenſitiuum habeat plura fantaſmata: igitur /
vel oportet ꝙ angelus ordinate propoſitiões fan=
taſmata tantum ponat ſpeciem vnius in vna par=
te organi et ſpeciem alterius in alia parte: ⁊ ſic de
omnibus: vel ꝙ ſimul omnes ſpecies ſint impreſſe
in totum organum. ⁊ tunc ordinate mouet vnum
poſt aliud. Si primo modo non videtur ꝙ poſſet
ſenſitiuũ ita minuti diuidi in mille milia ſicut poſ=
ſet proponere mille milia ſpecies ordinate: ſi ſunt
omnes ſimul: igitur fortius impreſſum fortius mo
uebit: ⁊ tunc mouet intellectum mediante imagi=
natione: ita poteſt natura alia ab angelo mouere
intellectum et imaginationem: quia ceteris pari=
bus ſemper fortius impreſſum fortius mouet. ideo
non poteſt mouere niſi preſentando obiectum: ta=
men dico ꝙ poteſt amouere oĩa illa que poſſunt
impedire: que impedimenta poſſunt amoueri per
motum localem: patet igitur ꝙ in intellectu ⁊ vo=
luntate nichil poteſt immediate cauſare / et quo=
modo in ſenſum per preſentando obiectum. Di=
cunt quare non poteſt intellectus agens angeli cõ
formare intellectum agentem hoĩs vt poſſit per

lumẽ magis pſens aliqd abſtrahere qd pri⁹ nõ potuit: dico ꝙ i nullo põt ꝯformare illud lumẽ niſi aliquid eẽt in eo. Sed nõ plus põt in intellectũ agẽtẽ intẽdere cauſando nouũ gradũ ꝙ poſſit intellectũ cãre: qꝛ hoc eẽt cãre talẽ gradũ et itellectus agens angeli tñ poteſt abſtrahere reſpectu ſui poſſibilis. ¶ Ad pmũ principale dico: ꝙ non fruſtra deputat̃ angel⁹ bon⁹ ad cuſtodiã: eſto ꝙ nichil poſſet cauſare in ei⁹ intellectũ: qꝛ nõ eſſet tutum ſtare: inter tot aduerſarios niſi bõ haberet defenſorẽ: iõ ſm Hieronymũ. Utilis ẽ nobis ad tuẽdũ nos a malis circũſtãtib⁹. ¶ Ad aliõ: ꝯñia nõ valet. vñ licet intellect⁹ hois ſit magis potẽtialis ꝙ angeli: qꝛ tñ i via nõ eſt paſſiuũ capax a tali agẽte. iõ nõ põt angelus itellectionẽ i eius intellectu cãre. ¶ Ad aliõ pꝫ per idẽ tñ aliqd actu itelligibile: vt de⁹ põt immediate cãre itellectionem i itellectu viatoris: qꝛ ẽ capax a deo imediate. lꝫ nõ ab aliq imatiali creato. ¶ Ad aliõ dico: ꝙ lꝫ reuelatiões veniãt imediate p angelos ad hoies no tñ ſeqt̃ ꝙ poſſint imediate naturalit̃ cãre itellectionẽ i eis. ¶ Ad aliõ p idẽ pꝫ ad auctoritatẽ ad oppoſitũ pꝫ i põne ¶ Ad aliõ p idẽ qꝛ nõ imediate pt aliqd creare i itellectu hois. Q̃õ.ij

SEcũdo qritur vtrũ angeli poſſint pficere i cognitione naturali accipiendo cognitionẽ a rebus. Et non autoꝛ de cauſis. Ois intelligẽtia eſt plena formis. Sed oẽ recipiẽs opꝫ denudari ab eo qd recipit. igit̃ cũ angelus habeat cognitionẽ oĩm nulli⁹ eſt receptiuũ de nouo. ¶ Itẽ. xii. ſup Geñ. ad litterã Aug. nullũ corp⁹ agit in ſpm: qꝛ agẽs eſt pſtantius paſſo igitur ſaltẽ nullius corpis põt recipe ſpeciẽ de nouo. ¶ Itẽ: Dionyſius. vii. ca. de di. no. Angeli non cõgregant diuinã cognitionẽ ex ſenſibus. igit̃ non recipiũt de nouo ſpecies ſenſibiliũ. ¶ Itẽ: oẽ agẽs in extremũ prius agit in mediũ: qꝛ ſcdm Richardũ Ordo eſt in entibus ab extremo in extremũ p mediũ. Nũc autẽ angelus eſt mediuꝫ in eſſendo inter deũ ⁊ hoiem: igit̃ et in cognoſcendo / qꝛ eadẽ pncipia eſſendi ⁊ cognoſcendi. ii. Me. Si deus nec cognoſcit res per ſpeciẽ receptam nec per aliam hõ vero per ſpeciẽ acceptã et alia ab eſſentia: igit̃ angelus per ſpeciẽ aliã ab eſſentia ſed nõ receptam. ¶ Oppoſitũ: oẽ cognoſcibile opꝫ cognoſci p ſimilitudinẽ ppriã: qꝛ cõe non eſt perfecte rõ cognoſcẽdi inferius: qꝛ nõ eſt includẽs totã entitatẽ inferioris. Sed angelus nõ habet cognitionẽ ſingulariũ poſſibiliũ eẽ p ſpecies ꝯcreatas: qꝛ tũc haberet ſpecies ꝯcreatas infinitꝫ: igit̃ a reb⁹ põt aliã cognitionẽ recipe. ¶ Dicit̃ ꝙ angelus nõ põt acqrere cognitionem p ſpecies cauſatas ex ſenſib⁹: quia ſi ſic opoꝛteret ꝙ illa ſpecies eſſet abſtracta per intellectũ agentẽ: igit̃ opoꝛteret ꝙ angelus haberet intellectũ agentẽ et poſſibilẽ: neutrum habet. pꝛobatio: qꝛ intellect⁹ agẽs nõ eſt niſi vbi eſt intelligibile in potentia. Sed primũ obiectũ intelligibile ab intellectu angeli non eſt in potentia ſed in actu: qꝛ propria eſſentia eſt primũ obiectũ: neqꝫ eſt ſibi intellectus poſſibilis / qꝛ intellectus poſſibilis eſt intelligibilis in potentia: ſꝫ intellect⁹ angeli nõ: quia per Aug. ii. ſuper Geñ. Res prius ſunt in actu in cognitiõe angeli ꝙ ſint in pprio gñe. ¶ Itẽ ſupra celeſtia corpa nõ cauſant̃ ipfecta. ſꝫ ſtati hñt totã pfectionẽ ſuã. igit̃ multofoꝛti⁹ angel⁹ ſtati hꝫ ſpecies concreatas de omnibus quoꝛum eſt cognoſcitiu⁹ ¶ Item: modus intelligendi noſter hoc declarat qꝛ intellectus noſter dependet a corpoꝛe i eſſendo igitur ⁊ in opando: igitur per oppoſitũ. Cũ intellectus angelicus non dependet a corpe in eſſendo igit̃ nec in opponẽdo. Sꝫ ſi acciperet cognitionem a reb⁹ corpalib⁹ depẽderet a corpe i opando. ¶ Itẽ intellectus agens ⁊ poſſibilis nõ diſtinguũtur niſi in corpatione ad fantaſmata. igitur vbi non ſunt fantaſmata non diſtinguũtur. ¶ Itẽ: imaginabile eſt mediũ inter ſenſibile ⁊ intelligibile. ſed nõ põt eſſe tranſit⁹ ab extremo in extremuꝫ: niſi p mediũ Dicit tñ iſte doc. cuius ſunt ille rões ꝙ angel⁹ hꝫ cognitionẽ ſingulariũ. lꝫ non per ſpecies acqſitas a rebus: qꝛ ãgel⁹ hꝫ noticiam vniuerſaliũ: ⁊ q ſunt ſeparatim in inferioꝛibus ſunt vnitiue in ſuperioꝛibus. ¶ Item. iii. Metha. vult phs ꝙ inconueniens eſt ꝙ deus nõ cognoſcat lite. cognoſcit igitur ſingularia qꝛ talia cauſat. modus eſt: iſte res effluunt a deo in eſſe exiſtentie ⁊ in eſſe cognito. igitur effluũt ab eo inꝙtum ad cognitionẽ vniuerſalẽ et particularẽ ⁊ ꝙtum ad materiã ⁊ formã: ⁊ ſi ſpecies effluũt in mentẽ angeli: ⁊ ꝙtum ad materiã et formã: igitur vtroqꝫ mõ cognoſcit: igitur vniuerſale et particulare: ⁊ per iſtũ modum dicit ꝙ eſſentia diuina eſt ſimilitudo rei ꝙtum ad eẽ exiſtẽtie ⁊ eſſe cognitũ. ¶ Scdo: eſſentia diuina eſt rõ repſentatiua vtriuſqꝫ eſſe in intellectu angeli. ¶ Contra: illa ex rõnibus iſtis arguo ꝯñũ. Primo / ꝯuenio cũ eo ꝙ ſi hꝫ intellectũ agentẽ ⁊ poſſibilem. igit̃ põt accipere cognitionem a rebus cõſequentiã ꝯcedit. Pꝛobo añs. primo ꝙ habet intellectũ agentẽ: qꝛ potentia actiua q non eſt impfectiõis in natura creata ſi ineſt inferioꝛi in natura intellectuali põt cõuenire ſupioꝛi intellectuali. Sed aĩa noſtra inferioꝛ eſt angelo. igitur cũ intellectus agens ſit potentia actiua q non dicit impfectionẽ ipa põt ꝯpetere angelo Et cũ dicit in prima rõne ꝙ primũ intelligibile eſt actu ⁊ imateriale: dico ꝙ equiuocat̃ primũ. Si eñ loqt̃ur de primitate pfectionis falſuꝫ eſt aſſumptũ Cũ dicit nõ eſt intellectus agens niſi vbi primũ intelligibile pmitate perfectionis eſt intelligibile in potentia. Si intelligatur de primitate adequationis dico ꝙ nulli⁹ potentie cognitiue eſt primũ obiectũ ens actu niſi ſit tale ꝙ ꝯtineat qdlibꝫ cogſcibile ab iſta potentia eminẽter vel ipñi ſit cõmune: ſicut coloꝛatũ ad oẽs coloꝛes. Et ſi intelligatur de iſta primitate falſum eſt dicere ꝙ eſſentia angeli eſt primũ obiectũ. Nec eñ cõtinet eminẽter ⁊ totaliter quodlibet intelligibile ab intellectu angeli / nec eſt commune communitate pꝛedicationis ad quodlibet: vnde nullum ſingulare obiectum poteſt poni adequatũ cuicũqꝫ intellectui niſi eſſentia

diuina q̃ eſt de ſe adequatũ. igitur primũ obiectum
adequatũ in intellectu angeli ẽ potẽtia ĩtelligibile
nichil igiť cõcludit q̃ angelus nõ habeat ĩtellectuz
agentẽ niſi etiam quin habeat intellectum poſſibi
lẽ: qꝛ in omi eo qd̃ recipit formã opꝫ eẽ ponere po=
tentiam receptiuam. Sed per ipſummet angelus
recipit ſpeciem: quia vt ipſe vult in alia queſtio=
ne: et ſi effectus eſſet coeuus poſſet eſſe a cauſa.
igitur ſi ſint concreate adhuc poteſt recipe ſpecieꝫ
que eſt alia ab eſſentia et eſt in eſſentia. Exemplūꝫ
ad hoc: ſi deus creaſſet aĩaꝫ plenam formis adhuc
nichilominus haberet intellectum agentẽ ⁊ poſſi
bilem: licet eñ deus crearet imediate oẽm ſpecieꝫ
in aĩa mea: nichilominus haberẽ agentẽ ⁊ poſſibi
lem: qꝛ non propter hoc auferret. vnde poſſem na
turaliter acquirere cognitionẽ rerum: ⁊ ſi ipẽ non
immediate cauſaſſet cognitionẽ: ſicut patet de aĩa
xp̃i: tñ ipſa hũit intellectũ agentẽ ⁊ poſſibilẽ. vnde
potuit in actũ de ſe ſi non preueniretur a ſuperiori
agente: nec vult oppoſitum intelligere Aug. Sed
res in cognitione angelica quã habet in verbo pri
or eſt q̃ in genere proprio. Similiter cũ dicit poſt=
ea q̃ corpora celeſtia ſunt producta pfecta: igiť et
angelus verum eſt. Sed ſi forma celi nõ eẽt produ
cta a deo tota natura creata nõ ſufficeret ad indu=
cendũ ipſam: ⁊ iõ ſi debuit eẽ oportuit deũ eã pdu
cere. iõ vt de⁹ eſt adminiſtrator neceſſe eſt ipſuꝫ eã
pducere q̃ non poſſet tota natura creata cauſare.
Si debeat ineſſe producti: igitur pari ratione inq̃=
tũ res adminiſtrat nõ eſt neceſſe q̃ pducat imedia
te iſta ad q̃ creatura ſufficit. Sed poſſibile eſt ange
lũ accipe cognitionẽ a reb⁹. igiť põt ille effect⁹ eſſe
in virtute creature. igitur nõ eſt neceſſe deũ iſtã co
gnitionẽ cauſare: ⁊ ſi debeat eẽ in natura. Dicit: il
la cognitio eſt valde pfecta / iõ nõ põt cauſari a cre
atura. Dico / q̃ ex parte intellect⁹ eſt valde perfe=
cta: nõ aũt ex pte ĩtellecti. ¶ Ad aliud cum dicit q̃
modus intelligendi noſter hoc declarat: dico q̃ vi
lis equiuocatio eſt: qꝛ in omi cognitione neceſſario
cõcurrit obiectũ: ita q̃ impoſſibile eſt intelligere
rẽ intuitiue: niſi res ſit pñſens intuitiue: niſi forte a
tali intellectu q̃ cõtinet perfecte ⁊ eminenter omẽ
corpus. tale aũt non eſt intellectus angeli. igiť ſic
dependet opatio angeli a corpe cũ intelligit corp⁹
q̃ nõ eſt ſine illo terminante: nõ tamen ſic ſicut in=
tellectus meus dependet a corpore ĩ hoc q̃ eſt ps
toti⁹ hoĩs ꝯſtituti ex aĩa ⁊ corpe. Sed dependet in
corporeũ a corporeo in operatione ſicut ab obie=
cto circa qd̃ agit. nõ aũt dependẽtia a tali ſine qua
non poſſit eẽ in ſe. vel q̃ ipſum cũ alio cõſtituat per
ſe vnũ. Et cum dicit poſtea q̃ intellectus agens ⁊
poſſibilis nõ diſtinguitur niſi in cõparatiõe ad fan
taſmata falſum eſt nõ ſolum ſic: ſed inter ſe forma=
liter. Et cum dicit poſtea q̃ imaginabile eſt mediũ
inter ſenſibile et intelligibile verũ eſt in cõparatio
ne ad intellectum noſtrũ: tamen q̃ eſt mediũ mino
ri virtuti põt eſſe nõ mediuꝫ maiori virtuti: quia ſi
calidum remiſſum agit in aliquod calefactibile: for
te in decima parte motus durantis per certum tẽ=
pus erit potens talem gradum inducere in prima

parte motus: ⁊ tunc gradus qui fuit mediũ minori
virtuti erit nõ mediũ maiori virtuti. igitur imagi=
nabile vel fantaſma põt eſſe mediũ reſpectu noſtri
intellectus: ⁊ non erit medium reſpectu intellect⁹
angeli. ¶ Preterea hoc vt dictum eſt primo nõ po=
teſt probari q̃ fantaſma ſit nobis mediũ neceſſariũ
licet enim contingat q̃ vt plurimũ abſtrahere me
diante fantaſmate põt tñ aliquã do fieri abſtractio
a re immediate nõ mediante fantaſmate. vñ ſi ra=
tio valeret ſi ex parte obiecti nõ eẽt res intelligibi
lis niſi mediante fantaſmate. Sequitur q̃ de⁹ nõ
poſſet intelligere illa ſenſibilia niſi mediante fan=
taſmate. Si autem illa neceſſitas ordinis ſit ex
parte potentiarꝫ ordinatarꝫ. igiť cũ in angelo non
ſit virtus fantaſtica illi agẽti nõ erit fantaſma me
dium. ¶ Preterea: hoc nõ ſoluꝫ põt eſſe mediũ mi
chi ſed extremũ: qꝛ imediate poſſuꝫ abſtrahere ab
imaginabili: eſto q̃ tm̃ habeat rationẽ extremi. cũ
poſtea addit de modo ſingularis p effluxum a pri=
mo q̃tum ad materiã ⁊ formã et vltra q̃tũ ad vni
uerſale ⁊ ſingulare illud nõ valet ſcd̃m ipſummet: qꝛ
ipſe tenet ꝯtra cõmentatorẽ. vii. Meta. q̃ materia
pertinet ad q̃ quid: ⁊ non ponit q̃ materia indiui
dualis. igitur propter hoc q̃ res effluit ⁊ ſcd̃m for=
mam ⁊ materiã q̃ eſt pars quidditatis non põt ip=
ſe arguere cognitionem ſingularem. ¶ Preterea
hoc vniuerſale non eſt propria rõ diſtincte cogno=
ſcendi ſingulare: qꝛ non ſufficienter includit totaꝫ
realitatẽ ſingularis vt declarabiť in materia de in
diuiduatiõe / nec valet cõſequẽtia ſua. Si eſſentia
diuina eſt ratio repreſentatiua in intellectu angeli
igitur accidens effluxum a ſubſtantia. ſed eſt fal=
lacia cõſequentis: qꝛ minus videtur q̃ accidẽs poſ
ſit eſſe rõ cognoſcendi res q̃ ſubſtantia. arguitur
igiť affirmatiẽ ab eo qd̃ magis videť ad id qd̃ min⁹
¶ Aliter dicitur ad queſtionem q̃ angelus per ha
bitum cõcreatum per lineam rectam cognoſcit ſin
gulare: primus punct⁹ eſt vniuerſalis relucentis in
habitu. Secundus eſt ſingulare vt relucet in habi=
tu. Terti⁹ eſt ſingulare in ſe: qꝛ nõ põt latere in ha
bitu. ¶ Ad hoc arguiť rõnibus. Primo ſic: vnũqd̃
qꝫ ſicut ſe hꝫ ad eſſe: ſic ad cognitionẽ: qꝛ q̃ ſunt pri
cipia eſſendi ⁊ cognoſcendi: ſed ſingulare nichil
addit ſupra ſpeciem in eſſe. igiť nec in cognitione.
igitur cognoſcere ipſum in ſpẽ eſt pfecte cognoſce
re. ¶ Itẽ: ſi intellectus angeli directe cognoſceret
ſingulare / igitur determinatior eſſet q̃ intellect⁹
noſter. Nã intellectus noſter nõ determinatur ad
ſingulare: ſed ſenſus q̃ eſt potentia deterior: ⁊ tunc
ſequeretur q̃ intellect⁹ angeli eſſet ens limitati⁹ q̃
intellect⁹ noſter. ¶ Preterea. hec determiatio ma
gis impediret cognitionẽ intellectualem: propter
hoc eñ eſt abſtractio ab intellectu agente ⁊ cauſa=
tur vniuerſale: qꝛ ſingularitas impedit intellectio=
nem. ¶ Itẽ: ſi careret ſpecieb⁹: igitur poſſet in ĩtel
lectu angeli gñari habitus. igitur eẽt in potẽtia eſ
ſentiali. ¶ Itẽ: per ſe obiectũ non cognoſcitur niſi
p pmũ obiectũ ĩtelligibile: ſicut pꝫ. ii. de aĩa. ſenſi=
bile cõe ẽ ſenſibile p ſe nõ primo ⁊ nõ cognoſciť ni
ſi per ſenſibile proprium: vt figura per colorem.

Sed prius dictum eſt ꝙ illa via non valet: qꝛ pone
re naturam perfectiſſimam creatam: ⁊ tamen ꝙ ni
chil poſſit cognoſcere ſine habitu concreato vide
tur ponere talem naturam nō eē magis intellectu
alem de ſe ꝙ ſit lapis. ¶ Preterea: hee ratiōes ad
ducte magis concludunt oppoſitum: qꝛ prima ca-
pit ꝙ non plus entitatis eſt in ſingulari ꝙ in ſpe-
cie: nec per conſequens cognoſcibilitatis. ¶ Op-
poſitum declarabitur ſuo loco. Nam concludit ſua
ratio ꝙ tunc eſſet magis limitatus intellectus an-
geli ꝙ noſter: qꝛ ſupponit ꝙ imperfectionis eſt co
gnoſcere ſingulare vt ſingulare quod eſt manifeſte
falſum. ¶ Dico igit̄ ad queſtionem ꝙ angelus po-
teſt proficere accipiendo cognitionem a rebus tri
pliciter. et neceſſarium videtur ꝙ triplicem cogni-
tionem accipiat vt communiter niſi deus velit ſpe
cialiter talem cognitionē cāre immediate: ⁊ quar-
tā cognitionē poſſit habere naturalit̄. Si nō prius
eā haberet: pma cognitio ē hui⁹ ſingl'aris vt hoc:
qꝛ vniuerſale nō ꝯtinet pfecte ſingulare: igitur nō
cognoſcitur per propriā rationem huius: vt hoc co
gnoſcēdo perfecte vniuerſale. Sed infinita poſ-
ſunt eſſe ſingularia q̄ ſunt cognita a deo. Si igitur
proprie ſpecies oīm ſingularium eſſent concreate
intellectui angeli infinite eſſent actu ſimul in eo.
¶ Secunda cognitio eſt qua habet determinatam
noticiā exiſtentie ingītum exiſtentia: qꝛ ex ratione
terminoꝝ non poteſt eſſe nota complexio cōtin-
gens: qꝛ ſi ex noticia terminoꝝ repreſentaretur de
terminate te ſedere nunꝙ poſſet oppoſitum eē no
tum ex noticia terminoꝝ: pari ratione ſi repreſen
taretur altera ps determinate. Si vtraqꝫ determi
nate / igitur nichil repſentaretur. ¶ Itē: idee diuīe
qꝛ naturaliter repreſentant qō repſentāt: ideo nō
repreſentant / nec vnam rē nec aliam. Igitur p ipſas
non pōt exiſtentia rei ingītum exiſtentia determi
nate cognoſci. ¶ Tertia cognitio quā acqrunt an
geli a rebus eſt cognitio intuitiua: nec eſt iſta eadē
cum ſecunda / nec cum prima. Cognitio em̄ ſingu-
laris vt ſingulare pōt eſſe abſtractiua: ita etiā pōt
cognitio exiſtētie vt exiſtentia: qꝛ ſi vnus angel⁹ re
uelet alteri exiſtentiā rei pro tali tempore quam vi
det intuitiue angel⁹ cui reuelatur cognoſcit exiſtē
tiam determinatam vt exiſtentia eſt. tñ non habet
cognitionem intuitiuam: qꝛ ipſa nō eſt niſi per ob-
iectum concurrens imediate. Nunc autē nulla iſta
rum trium cognitionum pōt aliūde haberi natu-
raliter ꝙ accipiendo cognitionē a rebus. ¶ Quar
ta cognitio: poſſibilis eſſet angelo ſcꝫ ꝙ accepit co
gnitionem vniuerſalium a rebus ſi non eſſent ſpe
cies eoꝛum concreate: qꝛ ex quo habet intellectuꝫ
agentem ⁊ poſſibilem poſſet abſtrahere ſpeciem a
rebus: ſicut nos poſſumus. Nunc autem nunꝙ
eſt remouenda pfectio a perfectioribus qn ex na-
turalibus poſſint perfectionē habere ſibi debitam
¶ Ad primum principale ſi debeat ſuſtineri ꝙ oīs
intelligētia eſt plena formis poteſt intelligi de ſpe
ciebus vniuerſalibus. ſed denudatur a ſpeciebus
aliis qs accipit a reb⁹ i triplici cognitiōe. ¶ Ad ali
ud dico: ꝙ nullū corp⁹ agit i ſpm̄ vt agēs totale qō
ipſuꝫ eſt preſtantius paſſo. ſed corp⁹ agit in ſpiritū
cū intellectu agente ipſius ſpiritus ſicut agēs par-
tiale. ¶ Ad aliud cū dicit̄ ꝙ angeli non ꝯgregant
diuinā cognitionem ex ſenſib⁹ auctoꝛitas ſoluit ſe
ipſam. Nulla em̄ iſtarum trium cognitionū eſt diui
na cognitio niſi in cōplete in effectu ſuo. ¶ Ad ali
ud cum arguitur de medio in eſſendo ſolum tenet
ille modus arguendi ex hoc ꝙ omnis grad⁹ poſſi-
bilis in entibus reperitur. Et ſup hoc fundat ſe Ri
chardus in tali modo arguendi: nunc autem eſto
ꝙ teneat in propoſito non plus ſequitur niſi ꝙ ſi-
cut anima cognoſcit per ſpeciem receptam et ali
am a ſe: ⁊ de⁹ neutro mō: igit̄ ſic angel⁹ medio mō
cognoſcit ꝙ p ſpeciē aliā a ſe nō acceptā a reb⁹ ſed
ꝯcreatā verū eſt ꝙtuꝫ ad aliquā cognitionē differt
et ꝙtum ad aliquā conuenit cū anima noſtra: quia
triplicē cognitionē habet per ſe aliā a ſe receptam
a rebus ſenſibilibus ſicut aīa noſtra. ¶ Ad primaꝫ
rationē pro vltima opinione ꝯcedo: ꝙ ſicut ſingu-
lare ſe hꝫ ad eſſe: ſic ad cognoſci: ⁊ dico ꝙ ſingula-
re ꝙtum ad eſſe addit rem vltra ſpeciē. ¶ Ad aliō
concedo: ꝙ angel⁹ cognoſcit directe ſingulare: nec
propter hoc ſeqtur ꝙ limitatius intelligit ꝙ nos:
ſed illimitatius. Et cum dicit ſenſus nō pōt cogno
ſcere vniuerſale: qꝛ limitatur ad ſingulare: dico ꝙ
ſic determinari ad vnū ꝙ nō poſſit in alterū eſt li-
mitari: ſed poſſe in vtrūqꝫ magis dicit illimitatio-
nē: nec etiam ꝯcederē ꝙ ſenſus p ſe ſentit ſingula-
re: ſed illud qō eſt ſingulare: qꝛ ſingulare eſt abſtra
hibile. neqꝫ impedit talis determinatio ad vnuꝫ q̄
non aufert potentiā ad alteram. Et cum dicit poſt
ea ꝙ ſi poſſit recipere ſpecies de nouo poſſet in eo
generari habitus dictū eſt aliquādo ꝙ ſi intellect⁹
angeli eſt ſumme habituat⁹ quotienſcūqꝫ cauſent̄
actus in eo nūꝙ generabit̄ habitus ſicut nec in la-
pide quo faciliter feratur ſurſum quotienſcūqꝫ fer
tur ſurſum / ſi non eſt ſumme habituatus pōt acqre
re habitum: nec repugnat ſue pfectioni ꝙ i eo poſ
ſit talis habitus generari. Et cuꝫ dicitur vltimo ꝙ
per ſe obiectum non cognoſcitur niſi per primum
et propriū obiectum. dico ꝙ equiuocatur propriuꝫ
obiectum. Nā propriū et primum vt diſtiguitur cō
tra ſenſibile cōmune. ii. de anima. eſt qū nō poteſt
cognoſci per ſe niſi per proprium obiectum: vt pa-
tet de colore et figura. Sed nō ſic cōparat̄ ſingula
re ad vniuerſale. Non em̄ cognoſcitur ſingulare ſo
lum per vniuerſale: nec ecōtra: qꝛ ſingulare vt ſub
ꝓpria ratione eſt ꝓprie ⁊ primo intelligibile ⁊ in
tali obiecto primo et principalit̄ beatificat̄ creatu
ra rationalis: puta in eſſentia diuina: vt hec ſingu-
laris eſſentia non ſub ratione vniuerſalis. iō vtrum
qꝫ pōt proprie cognoſci et non per alterū illoꝛum:
ideo non eſt ſimile.

¶ Diſtinctio duodecima. ¶ Queſtio prima.

Circa hanc diſtinctionē
xii. queritur primo vtrum materia in
generabili ⁊ coꝛruptibili ſit entitas po
ſitiua diſtincta a forma. Qꝫ non. vii.
Metha. cōmen. viii. Materia neqꝫ eſt quid / neqꝫ.
ſ.iii.

q̄tum / neq̄ȝ quale. igitur nulla entitas poſitiua dicitur ꝙ materia eſt ens in potentia. ¶ Contra: aut eſt ens in potentia materia / aut in potentia forma / aut in potentia compoſitum. Non ſecundo: nec tertio: quia tunc poſtea fieret actu forma vel ꝯpoſitum: ſed hoc eſt ip̄oſſibile. igiẗ. ⁊c̄. Si eſt in potentia materia: igiẗ non eſt actu materia: igiẗ oīno nichil eſt. ¶ Item. v. phi. qȯ moueẗ eſt qȯ generatur. Nō eſt igitur generatio nō eſt motus: igiẗ vniformiter accipit vtrobiq̄ȝ ꝓ ſuppoſito: q̄ꝛ ſicut terminus generatiōis dū eſt in generari nō eſt ſic: nec termin⁹ mot⁹: igiẗ quale eſſe affirmaẗ de ſubiecto motus / tale negaẗ a ſubiecto gñationis. ſȝ ſubiectū motus inq̄tum hm̄ōi eſt formaliter ens ī potentia: quia motus eſt actus entis in potentia inq̄tum huiuſmodi. iii. phi. igiẗ eſſe in potētia negatur a ſubiecto gñationis. ¶ Itē. i. phi. materia nō eſt ſcibilis niſi per audaciam ad formā. ſed ſi haberet entitatē poſitiuā aliā a forma eēt ſcibilis ſcḋm ſe. ¶ Itē ſi materia eſſet aliq̇d poſitiue: aut igiẗ eſſet act⁹ aut ens in actu: nō actus: q̄ꝛ act⁹ ſepat ⁊ diſtinguit. Nunc aūt in fundamento nature nichil eſt diſtinctū. ii. Me. Si eſt ens actu / igitur ꝯpoſita: et ſic non eēt p̄imū ꝑincipiū: igiẗ nulla realitas poſitiua eſt ipſi⁹ materie. ¶ Oppoſitū. ii. phiſic. ⁊. v. Metha. habeẗ: ꝙ materia eſt ex qua fit res cū inſit ꝑ hoc qȯ eſt ex qua pȝ ꝙ non eſt forma: q̄ꝛ illud ex quo fit cōpoſitum p̄cedit formā ꝑ hoc qȯ diciẗ cuȝ inſit excluditur p̄uatio. ¶ Ad q̄ſtionem dicitur ꝙ generabilis res eſt ſimplex: ⁊ aliq̇ dicunt ꝙ eſt tm̄ materia. aliqui qȯ eſt tm̄ forma: et idē intelligunt in re dicēdo ꝙ eſt tm̄ dicunt ꝙ materia ꝑficit ī gradus ſuos q̇ nō ſunt aliȯ ab eſſentia materie. Sicut em̄ dimenſio interminata ꝑficit vſq̄ȝ in terminū: et nō eſt q̄titas terminata res alia ab interminata ſed eſt eius terminus intrinſecus: tm̄ aliquo mō dicitur q̄titas ꝯpoſita ex interminata ⁊ terminata. Sic forma ſubſtātialis eſt terminus intrinſec⁹ materie. Et tamē dicitur ſubſtantia ꝯpoſita ex illo interminato et termino. alii vocant illud formam.

¶ Contra iſtā viā primo per rōnē phi ⁊ p̄mo de generatione. xii. Metha. Om̄e agēs naturale aliq̇d corrūpit ⁊ aliq̇d ꝑducit in generatione naturali: igiẗ req̇rit prius oppoſitū in generādo: q̄ꝛ ē terminus a quo generatiōis: ⁊ nō fit oppoſitū ex oppoſito: cōcordia em̄ nō fit diſcordia. igiẗ req̇rit aliq̇d in qȯ agit alterum vtroq̄ȝ terminoꝝ. igitur oportet aliquid eē ſuppoſitum cōe ſub vtroq̄ȝ terminorū. ¶ Diciẗ hoc cōcedo ꝙ agens naturale in generatione naturali aliq̇d corrūpit ⁊ aliq̇d ꝑducit. corrūpit em̄ terminū a quo: ⁊ ꝑducit terminū ad quē non tm̄ req̇ritur ſuppoſitū cōe: q̄ꝛ gñatio ē tranſlatio toti⁹ ī totū primo de genera. igiẗ totū terminū a quo corrūpit. Nō ſic eſt in alterantib⁹: q̄ꝛ accidētia requirūt ſuppoſitū in quo ſunt. ⁊ ideo nō transfertur totū in totum. Sed forma ſubſtantialis non habet ſuppoſitum in quo eſt: ſed totū eſt terminus a quo ⁊ totū termin⁹ ad quē. ¶ Contra illud. nihil ꝓhibet effectum ꝑduci a generante ſine quo illo p̄ſente ꝑducto termino magis debilitatur agēs ⁊ hoc q̄ñ agens hȝ in virtute effectuȝ ſuum ſine illo alio. Sed p̄ſentia aliqua magis debilitet agens naturale q̄ abſentia eius. igitur ſi in ei⁹ virtute habet totū effectū poſſet totū effectum ponere in eē abſq̄ȝ p̄ſentia cōtrarii. Si em̄ generatum eſt ſimplex. Si agens hȝ formā in eius poteſtate totū effectum hȝ in eius poteſtate: et ita poſſet agens naturale naturaliter generare ſubſtantiā ſine corruptione cōtrarii alicuius. Preter hoc non ſolum ſequitur ꝙ poſſit immo ꝙ neceſſario hoc faciat: quia agens naturale neceſſario agit q̄tum pōt ⁊ totū effectum pōt creare: ⁊ ſi contrariū non ſit p̄ſens: igitur poteſt generare ſine corruptiōe. Non em̄ intenditur corruptio niſi q̄ꝛ aliquid effect⁹ cauſandi eſt intrinſece aliquid ipſius corrumpēdi. ¶ Scḋo ad idem. vii. Meta. ca. v. aliqua ſubſtātia eſt corruptibilis ab intrinſeco eo mō quo totū nō eſt corruptibile: ſed talis nō pōt eſſe tm̄ act⁹ ſimplex: q̄ꝛ ſic nichil haberet ratione cui⁹ eēt corruptibilis. igitur opȝ ꝙ ſit ſubſtantia compoſita ex actu ⁊ realitate alia. Dicunt ſubſtantia ſimplex q̇ hȝ cōtrariū ē corruptibilis: q̇ nō: nō. contra: per hoc ꝙ habet cōtrarium non efficitur aliqua natura ī ſe magis q̄ ſi nō haberet: igiẗ nichil intrinſecū in ea eſt ratio corruptibilitatis. iō phs ponit ꝙ poſſibile eſſe et non eſſe hȝ materiā intrinſecā. ¶ Tertio ſic ad idē: ſi nō eſt aliqua talis entitas in ſubſtantia compoſita ſequitur ꝙ nulla erit generatio: nulla corruptio etiā ꝙ nulla mutatio ſit poſſibilis in ſubſtantiis vel ſubſtantialis. q̄ꝛ vt habeẗ. v. phi. gñatio eſt mutatio a non ſubiecto in ſubiectum: corruptio ecōtra. igitur ſi nullū eſt ſubiectū cōmune neutra iſtaꝝ erit poſſibilis. Similiter. vi. phi. vult ꝙ non eſt mutatio niſi alicuius aliter ſe habētis: ſed non eſt aliqua mutatio alicuius aliẗ ſe hn̄tis a p̄uatiōe ad formam ſi materia non eſt quid aliud a forma. Nam priuatio non eſt nata eſſe niſi in illo qȯ eſt natū eſſe ſub oppoſito eius. Forma aūt nō eſt nata eſſe ſub oppoſita forma. nec etiam manet forma eadem ſub vtroq̄ȝ terminorum: nec aliquid ſe habet aliter q̄ prius niſi ſit manens. Et cum allegatur ꝓ illa pte ꝙ in gñatione ꝯuertitur totū in totum: nō eſt intelligendum ꝙ ibi ſit tranſſubſtātiatio. ſed ſi materia non maneret generatio eſſet vera tranſſubſtantiatio: ideo in hac mutatione proprie eſt tranſmutatio toti⁹ in totum ⁊ in nulla alia: q̄ꝛ nō eſt tranſmutatio in tranſlatione cū ibi nulla ſit mutatio. Trāſmutatio em̄ includit mutationem: in aliis vero mutationibus nō eſt tranſmutatio totius in totū: quia nō eſt ibi totum: ⁊ cū mutatur lignum frigidum in lignum calidum non eſt hoc totuȝ niſi per accidēs ex ligno et calido. vnde qȯ eſt per ſe totuȝ eſt lignū et illud non tranſmutaretur: nunc autem totum ꝑ ſe non eſt ſue partes: ſed totum per accidens non eſt niſi quaſi partes. quia igitur nō eſt totuȝ ꝑ ſe ex ſubiecto ⁊ accidente non tranſmutatur ibi totum in totum ſicut autem ibi eſt totum per accidens ſic ꝑ accidēs trāſmutaẗ ī totū. Sȝ vbi totū ē ꝯpoſitū ex materia ⁊ forma eſto ꝙ ſint decē forme ſubſtantiales in eodē adhuc totū ē ꝑ ſe vnū. ¶ Quarto ad

idē ſic in materia in genere cauſe materialis eſt ꝑ ſe ordo. ij me. in receptiuis pōt aliqd eē receptiuū magis aliquid minꝰ. igr̄ in illo genere cauſe erit ſtatus ad primum receptiuū. ⁊ idem nō recipit ſe. igit̄ opꝫ ꝙ ſit res alia a forma recepta. Quinto ad idē ſic aliquod cauſatū eſt cauſatum a quatuor cauſis / aliter eñ aliqua cauſa cauſabit ſine efficiente. igit̄ oportet ꝙ materia ſit vna iſtarꝝ quatuor / ⁊ cū non eſt tota res / nunc ſi materia ſit cauſa opꝫ quatuor eē cauſas / qꝛ ſi materia eſt cauſa forma erit ⁊ ipſa non eſt niſi ab efficiente / efficiens vero mouet̄ a fine. Si materia non cōcurrit ad cauſatū nullus erit cauſa: igitur vbi ꝯcurrit cātum habebit materiā: ⁊ aliam rem. Sexto ad idem ſic. ſubā que per ſe ē diuidit̄ in ſimplex ⁊ compoſitum: ſꝫ ſi ꝯpoſitum non habet realiter ꝑtes non ē realiter compoſitū. Septimo ſic Aug. ij. confeſſio. Dñe duo feciſti vnum ꝓpe nichil vt materiam. Et. vij. ſuꝑ geñ. ⁊ vbiqꝫ vbi loquitur de materia ſentit idē cū ariſtotele ꝙ ē. iij ab vtroqꝫ cōtrariorū. Et cum dicit̄ de illa opiniōe de profectu materie in formā ex iſta ſequeret̄ ꝙ res generate non diſtinguerentur ſpecifice. qꝛ ſi forma non ſit res alia a materia: igit̄ non diſtinguit̄ ſpecifice a materia. ⁊ q̄ non differunt ſpecie. in tertio ſi ſunt in iſto eiuſdem ſpeciei non poſſunt inter ſe differre ſpecie. igitur nulla forma generabilis differret ab alia ſpecie. ¶ Preterea. hec de anima intellectiua manifeſte eſt poſitio falſa. nō eñ poteſt aīa intellectiua eē gradus materie ſicut intenſius albū eſt gradus forme albedinis neqꝫ eſt ſimile de dimēſione interminata ⁊ termino / qꝛ terminꝰ ⁊ terminatum non ſunt idē idētice. talia eī non ꝯſtituūt vnū ſed illa q̄ componunt vnū inter ſe non ſūt vnū. idē eñ cum ſeipo nullū compoſitum conſtituit: tamen dimenſio interminata et ſuus terminus a materia compoſitionem faciūt. ideo dico ſicut iſte rōes ꝯcludunt ꝙ aliqua eſt ētitas poſitiua materie. Secūdo qualis ſit iſta ētitas materie / ⁊ dico ꝙ talis qualis ex iſtis ꝯditionibus ꝓbaretur ꝑ rōnes ſuperius poſitas poteſt concludi / ⁊ premitto vnam diſtinctionē qualiter aliquid dicitur in potentia dupliciter / vel ſicut terminus potentie vl' ſicut ſubiectū. terminꝰ potentie dicitur in potentia obiectiua ſubiectuꝫ vero in potentia ſubiectiua: ⁊ aliqñ poteſt eſſe ꝙ eadem eſt potentia obiectiua. ⁊ ſubiectiua .i. cōparatione tñ ad diuerſa / ſicut ſuꝑficies dicitur in potentia ſubiectiua reſpectu albedīs īducēde albedo eī dicitur in potentia obiectiua / ita ꝙ eadem eſt hitudo forme inducende ad ſubiectum / ⁊ ita habitudo īter hec extrema in comparatione ad ſubm dicit̄ potētia ſubiectiua in comparatione vero ad formā dicitur potentia obiectiua. ſꝫ poſſibile eſt obiectam eē ſiue ſubiectā ſicut ptꝫ in creatione vbi tñ eſt potētia obedibilis. ¶ Aliqui ſuſtinentes philoſophum vocaliter dicunt ꝙ materia eſt aliquid ſicut potentia obiectiua non autem ſicut potentia ſubiectiua: quia non maiorem entitatem tribuunt materie niſi ꝙ eſt in potentia ſicut albedo que producetur hinc ad annū. Sed iſti realiter negāt philoſophū ⁊ illud qd̄ rationes ſuperius adducte probant. qꝛ ſi ignis in virtute ſua actiua habet formam ignis generandi / ⁊ nichil plus entitatis eſt in igne gñando niſi potentia obiectiua / ignis hꝫ totū ignē generādū in eius virtute actiua. ⁊ tunc ſicut concludit prima rō ſuperius poſſet naturaliter aliqd generare ſine corruptione. Et ſcda rō eſt contra hanc viam qꝛ ignis non erit corruptibilis propter aliquid īrīſece incluſum. Similiter tertia rō. qꝛ non dicit̄ aliquid manere idem ſub vtroqꝫ terminorū ꝙ tñ eſt in potentia obiectiua albedo eñ hinc ad annū nullius trāſmutatiōis eſt nunc ſubiectuꝫ vñ qd̄ ſolū eſt in potentia vt ſit terminꝰ actionis nō ponit aliquid manere idem ſub vtroqꝫ terminorum. Similiter rōes ſequentes equaliter concludunt contra iſtam opinionem ſicut ꝯtra primam ⁊ auctoritates philoſophi ꝙ materia eſt ꝑ ſe principium primo phi. ꝑ ſe cā. ij. phi. ⁊. v. me. per ſe pars ſubē compoſite. vij. me. ideo dico ꝙ materia eſt entitas extra cauſam ſuā. ens eī in actu nō dependet a nō ente in actu cōpoſitum depēdet a materia ⁊ forma. igitur neutrū iſtorum eſt ſolum potentia obiectiua. nec illa potētia que eſt eſſentia materie multiplicat̄ ad multiplicationē terminorum. Sed illa potentia materie q̄ eſt reſpectꝰ ad terminū numerat̄ ſecundum terminos de qua potentia dicit ariſtoteles. iij. phi. ſi poſſe ſanari ⁊ poſſe laborari ſint idem actꝰ erunt idē non autem de prima potentia que eſt ſubiectuꝫ. iſto ptꝫ. qꝛ ſi nulla realitas eēt alia in compoſito a forma igitur eſſet creatio qꝛ nichil forme preexiſtebat materia: igitur eſt ens in actu diſtinguendo actum cōtra potentiam quam habet. effectus in agente ⁊ eſt ens in potentia qꝛ eſt receptiuū cuiuſcūqꝫ actꝰ actuantis. et ideo dicitur maxime ēs ī potētia. qꝛ ē receptiuum illius quod maxime actuat. habet tamen eſſe ⁊ dicitur ens in eſſe proprio diſtincto contra eē forme. qꝛ impoſſibile eſt ꝙ aliquid ſit vnum ens extra cauſam ſuam: ⁊ tamen nullum eē habeat. Contra: ex hoc ſequit̄ ꝙ non eſſet poſſibilis vna generatio ſicut arguit ariſtoteles. j. de genera. ſi ſubiectum generationis ē ens actu generatio nō differt ab alteratione. qꝛ omne adueniens enti ī actu ē accidens. Si igitur materia eſt q̄dā entitas poſitiua in actu: omne ſibi adueniens erit accidens.

Secundo ſic. potētiale quod eſt ſuſceptiuum non eſt aliquid illius generis cuius eſt ſuſceptiuum. Suſceptiuū colorꝫ non eſt in genere coloris ſꝫ q̄titatis. Suſceptiuū q̄titatis: non eſt de genere q̄titatis: ſꝫ ſubē materia ē primum ſuſceptiuum forme ſubſtantialis. igitur nō erit ī genere ſubē. nec pari rōne aliquod ens poſitiuum generis poſterioris.

¶ Item ſequeretur ꝙ compoſitum non eſſet per ſe vnum. qꝛ componeret̄ ex duobus in actu ex duabꝰ actualitatibus non fit per ſe vnū. ¶ Ad illud tertium primo reſpondeo ꝙ vel opꝫ dicere ꝙ ens generabile ⁊ corruptibile eſt omnino ſimplex ſicut forma vel compoſita ex aliquo ⁊ nichilo. vel ex aliquo: ⁊ aliquo. Primum non pōt dari. qꝛ nichil eſt per ſe generabile et corruptibile niſi ſubā compoſita forma autem ꝑ accidens ſecundum claudit oppoſita. igit̄ oportet dare tertium. Cum igitur rō ſubē diuiditur

in ſubãm ſimplicem ꝛ compoſitam nõ repugnat ꝙ
ſic ſit compoſita ꝛ per ſe vna. Si autem omne vnũ
eſſet omnino ſimplex in ipo nõ poſſet eẽ hoc ꝛ hoc
Stat igitur cum vnitate compoſiti ꝙ habeat ptes
in actu diſtincto contra potentiaꝫ obiectiuã. dicũt
pari rõne hõ albus erit per ſe vnum. qꝛ ita ꝓbabi=
liter poteſt ſuſtineri Dico ꝙ non. vnum enim vel
eſt immediata paſſio entis: ita ꝙ non cadit paſſio
media vel non eſt nobis nota paſſio media: et hec
non ſolum eſt per ſe Secundo modo ens eſt vnum
ſed etiam immediata / qꝛ tranſcendens non habet
diffinitionem. ꝛ ideo non eſt aliquod medium ꝯclu
dẽdi ens eſſe vnũ niſi / qꝛ ens eſt ens. ꝛ ſicut ẽ de en
te in generali ſic in ſpecialibꝰ entibus ens ſpeciale
eſt vnum ꝑ ſe: quare igitur ex quibuſdam fit vnum
ꝑ ſe ꝛ ex alijs. Dico ſicut vult phus. viij. me. ꝙ i ſim
plicibus non eſt dubiuꝫ. qꝛ ſtatim ſunt id quod ſunt
ideo qꝛ materia et forma ſunt talia entia ex his fit
vnum cõpoſitum per ſe ex homine et albo nõ. Nõ
tamen tanta eſt vnitas compoſiti ſicut ſimplicis:
ideo in entibus eſt ille ordo vnitatis. primo eſt vni
tas ſimplicium. Secundo eſt vnitas compoſiti per
ſe. Tertio vnitas per accidens ſubiecti et acciden=
tis. Quarto vnitas ordinis. qꝛ vnitas aggregatio=
nis vt cumulus nec ẽ alia ratio vt dicit philoſophꝰ
quare ex materia ꝛ forma fit vnum per ſe niſi quia
hoc per ſe actꝰ illud ꝑ ſe potentia reſpectu eiuſdeꝫ
nec ẽ ratio ſpecialis alia. qꝛ materia nata ẽ eẽ cau=
ſa intrinſeca entis et formaliter. Similiter ꝛ quia
hec eſt vltimata potentialitas illa vero vltimata
actualitas illius. ideo ex his fit vnum per ſe. Et cũ
dicitur ex actu: ꝛ actu non fit vnũ per ſe. dico ꝙ lo=
quendo de actu vt actꝰ ꝛ potentia diuidũt totũ ens
ſecundum ꝙ ens in actu fuit prius in potentia. Sic
materia non eſt ens in potentia: ſed ens in actu cũ
ſit actu pars entis in actu / non tñ eſt materia actus
Nam illa dicũt denominatiue vt ponunt diuidere
ens in actu: ꝛ in potentia. ꝛ non dicunt inquid. Si
tñ ens in actu accipitur ꝓ actu actuante: ꝛ potẽtia
pro eo quod recipit actum actuantem. dico ꝙ ma=
teria nõ eſt ens actu. ꝛ ſic loquitur philoſophꝰ. vii.
cum dicit actus ſeparat et diſtinguit. ꝛ. viij. vbi lo=
quitur de actu actuante qui facit vnum cum poten
tia receptiua et actus vt accipitur pro principio a=
gendi. nec etiã ens in actu ꝯpetit materie. ſed vt ẽs
actu diſtinguitur ꝯtra ens in potentia ꝙ nullo mõ
eſt in actu extra cauſam ſuã: ꝛ ſic ex duobus in actu
poteſt fieri ꝑ ſe vnum: ꝛ tamen vtrunqꝫ hꝫ propriũ
eſſe cum non ſit ponere ens in actu aliquo mõ pter
eẽ. patet igitur ad tertium. ¶ Ad primum illorum
trium dico ꝙ aliqui ponebant ſicut philoſophꝰ eis
imponit ꝙ ſuppoſitum generationis fuit corpꝰ ac=
tu: ita ꝙ primũ ſuppoſitũ fuit ens in actu ꝑ formã
ſubſtantialem / ꝛ tale eſt per ſe alterabile / nũc autẽ
ponere ſuppoſitũ generatiõis ẽs aliquo modo nõ
diſtinguit generationem. qꝛ ratio generationis ne
ceſſario includit ꝙ ſubiectũ ſit aliquod ens manẽs
idem ſub vtroqꝫ terminorũ. aliter enim nichil ali=
ter ſe haberet licet non ſimiliter ſe haberet: tamen
non aliter ſe haberet. ¶ Ad tertium ſi ponitur ꝙ

quodlibet genus habet ꝓprium potentiale. ꝛ pro=
prium actuale: ita ꝙ albedo q̃ ꝙ ſit forma ſimplex
componitur ex intrinſecis pñcipijs vt habetur. xii
me. ii. ca. aut aliorum principia ſunt alia principia.
tunc ſequitur ꝙ ſuſceptiuum in quolibet genere eſt
in eodem genere ꝑ reductionem ſicut q̃titas inter
minata proprium potentiale in genere q̃titatis. vel
non potentia actuata componi ex pñcipijs intriñſe
cis ratio eſt quare ſuſceptiuum coloris non ẽ eiuſdẽ
generis ſed prioris generis vt ſuperficies. qꝛ color
habet potentiale ꝙ ſecundum totum genus eſt pri
us toto genere coloris ꝛ ſic q̃titas reſpectu ſubẽ:
igitur neceſſe eſt formas pmi generꝭ ſimpliciter ha
bere primum ſuſceptiuũ ꝙ ſit in eodem genere per
reductionem. qꝛ non poſſit eẽ generꝭ prioris primi
generꝭ. patet igitur ſcõm principale qualis ſit enti
tas materie. Tertio quomodo differt a forma ꝛ di
co ꝙ materia eſt primo diuerſa a forma ꝛ ſimplici
ter alterius rationis. qꝛ prima extrema vt actus: et
potentia ꝯponentia vnum ſunt primo diuerſa / qꝛ
nihil ẽ idẽtice idẽ cũ pma materia ꝛ forã qꝛ ſi aliqđ
eiuſdẽ rõis cũ forã eſſet in materia q̃tũ ad id mate
ria non eſſet potentia receptiua: ſed actuaret aliud
igitur non ſe tota eſſet primum receptiuuꝫ ſi aliqđ
eiuſdem rõnis cum materia eſſet in forma q̃tuꝫ ad
illud non actuaret ſed actũ reciperet. igitur nõ eẽt
primꝰ actus ſimpliciter: qꝛ q̃tuꝫ ad illđ nõ daret eẽ
actuando. ideo q̃tomagis cõponẽtia ſunt diuer=
ſa dum tamẽ hoc actus illud potentia reſpectu hu=
ius tanto magis diſponit vel requirit ad hoc ꝙ ꝯſti=
tuit tertiũ ex his. Ex his ſeqꝛ ꝙ tã materia q̃ for
ma eſt ens abſolutum. Si enim materia in eſſentia
ſua eſſet quid reſpectiuum vt quidam ponunt non
eſſet primum fundamentum forme ſubãlis. Nõ eñ
poteſt fundamentum eſſe magis reſpectiuum q̃ id
quod in eo fundatur. Adhuc arguitur contra dicta
ꝑ cõmentatorem. viii. metha. cõ. xv. in fi. ex ponen
tem ariſtotelem. agens extrahẽs formã a materia
non largitur multitudinem: ſed perfectionẽ. Si tñ
materia ꝛ forma eſſent duo entia diuerſa extrahẽs
formam cauſaret multitudinem. dico ꝙ in genera=
tione naturali concurrunt due potentie. vna enim
eſt potentia reſpectu termini producti. Alia eſt po
tentia ſubiectiua materie a qua extrahitur forma.
primo eñ extrahitur compoſitum ſicut primus ter=
minꝰ potentie ꝛ ſibi non largitur agens multitudi
nem. qꝛ ita compoſitus eſt ignis in potentia in po
tentialitate ſicut ẽ in actu ignis ĩ actu. qꝛ duaꝝ ptes
eſſentiales realiter differentes in potentia habuit
ignis in potentia ſicut ignis in actu realiter diuer=
ſas in actu: ſed cuiuſcũqꝫ generationis eſt alia po=
tentia ita ꝙ generati eſt aliqua potentia q̃ precedit
que pars eſt geniti vt habetur. vii. metha. ideo ex=
trahitur forma ꝑ accidens a materia ꝛ compoſitũ
per ſe. Non igitur extrahens largitur multitudinẽ
non ꝑ accidens in hoc ꝙ facit illud eẽ in actu ꝙ pꝰ
fuit in potentia. nec largitur multitudinem aliam. qꝛ
ſicut vnum fuit generabile in potentia obiectiua ꝛ
nunc eſt in actu q̃ eſt totius geniti ꝛ potentia ſubie
ctiua materie que adhuc manet ſicut prius. idẽ non

plura ſunt nunc in actu ꝙ prius erant in potētia vocando tñ multitudinem. qꝛ nouū ens ē in actu ⁊ ſic plura ſunt in actu ꝙ prius ꝙtum ad hoc eſt ibi aliq̄ multitudo tñ ꝑus fuit materia pars alterius entis i actu. ¶ Ad primuꝫ principale auctoritas philoſophi. vij. nō eſt dicta ex intentione ꝙ materia nō eſt quid. ⁊c̄. ſed dicit hoc opponendo ad ꝑtem falſam diſputando q̄ſtionem ⁊ hoc ptꝫ. qꝛ poſtea dicit: ſed impoſſibile ⁊ arguit ad oppoſituꝫ vel ſi debeat admitti auctoritas pōt dici determinat ſpeciebus: et differentiis: ſic materia nec eſt quid. nec ꝙtum. nec quale. Dicunt ariſtoteles dicit ꝙ oīa predicantur denomiatiue de materia: nichil igit̄ de ea predicat̄ eſſentialiter. dico ꝙ materia non predicatur de cōpoſito niſi denominatiue vt archa eſt lignea nō lignū. Similiter vt dicit̄. ix. metha. hoc nō eſt illud: ſed illius. Et ſicut ꝑdicatio ꝑ ſe non cōuertitur: ſic nec predicatio denominatiua. Cuꝫ igitur materia denominatiue de compoſito compoſitū non predicatur de materia denominatiue. igitur falſū ē aſſumptuꝫ ꝙ dicit oīa ꝑdicari denoīatiue de materia certum eſt eñ ꝙ hec non eſt denominatiua matia eſt materia. Preter hoc eſto ꝙ oīa ꝑdicarentur dicat̄ denomiatiue de matia ad huc dico. ꝙ duplex ē denominatio. Denominatiuum eñ differt ſolo caſu a principali. pōt igitur intelligi formam cadere dupliciter ad aliud vel ad ſuppoſitū ꝓprii generis Et duplex eſt denominatio quarū vna accipit̄ pro cadentia forme ad ſuppoſituꝫ alteri⁹ nature / vel alteri⁹ generis / vel ad ſuppoſitū alterius nature alia ꝓ cadentia forme a propria quidditate ad ſuppoſitum ꝓprium. Prima eſt ꝓpria denominatio ⁊ ibi ē ꝓpria predicatio denominatiua ⁊ ibi nūꝙ eſt predicatio niſi accidentalis. Secunda dicit̄ minus ꝓprie denominatio ſicut homo eſt animal et nō aīalitas vbi eſt predicatio denominatiua ſicut ſuperi⁹ dicitur de inferiori pro cadentia forme a quidditate iſta tamen predicatio eſt ꝑ ſe ⁊ nūꝙ accidentalis ſic nec dicimus ꝙ homo eſt anima: ſed aīat⁹ denoīatiue. Nec etiam dicitur homo: ſed humana. illa denominatio non eſt accidentalis ſic materia dicta de compoſito denominatiue non dicitur de eo accidentaliter. ¶ Ad aliud ſicut vult cōmentatoꝛ primo phi. aliquid eſt per accidens ſine quo nō poteſt res eſſe / ꝑuatio eſt principiū per accidens. tamen neceſſario ſic ſuppoſitum motus inꝙtum hmōi: lꝫ formaliter ſit ens in potentia. eſt tñ neceſſario i actu: ⁊ ſi per accidēs nunc aūt non eſt neceſſe ſubiectū gñatiōis eē ens i actu ꝑ formā ſbālē ſicut oꝫ ſbꝫ motus. dico igitur ꝙ ly / ꝙ vniformiter refert ſubiectum vtrobiqꝫ: ⁊ rō formalis ſubiecti motus nō ponit niſi ꝙ ſit ens in potentia per ſe neceſſario. tñ requiritur communiter ꝙ ſit ens in actu per formam ſubſtantialem ſicut aliter albū edificat per accidēs aliter homo. v. me. edificatoꝛ ei per ſe: album vero per accidens: ⁊ nō neceſſario / homo vero per accidens neceſſario non requirit̄ ꝙ edificans ſit homo vel quodcunqꝫ rationale. Et cum dicitur ꝙ ſolum affirmatur eſſe in potentia de ſubiecto mot⁹ īꝙtuꝫ huiuſmodi dico ꝙ falſum eſt / qꝛ neceſſario affirmatur de eo eē in actu licet non ꝑ ſe. ¶ Ad aliud cū dicitur ꝙ ſubiectum motus in ſubiecta non ē ſcibilis niſi per analogiā ad formam: patet ꝙ ariſtoteles vſqꝫ ad quintū loquitur de ſubiecto vt indifferēter ſe habet ad motum ꝓpe ⁊ ad mutationem ſubiectam. qꝛ prius non diſtinguit motuꝫ a mutatiōe ſubiecta: ⁊ illa auctoritas non plus concludit de ſubō generationis ꝙ de ſubiecto mot⁹ proprie dicti hoc patet. ſubdit eñ ſtatim ſicut es ſe hꝫ ad ſtatuā: ⁊ lignum ad lectum. iō dico ꝙ ille eſt intellectus ariſtotelis ꝙ cognitio alicui⁹ vt in ſe ⁊ ad ſe non ſufficit vt ipm eſt ad alterum: ita ꝙ eius cognitio vt pñcipiū eſt ad terminum nō eſt ſcibilis. nec poteſt haberi a deo. nec ab āgelo niſi in anologia ad terminuꝫ qꝛ aliter non eſt ſcibile. Sed dicunt eſt ne materia in ſe ſcibilis niſi in analogia ad formam dico ꝙ i ſe ſimpliciter ē ſcibilis ſed non a nobis in ſe quidē. qꝛ ſicut eſſentia diuina ꝑus poteſt cā cāre aliquo mō ꝙ formam / ita intellectus eius poteſt cā ꝑus intelligere non tamen a nobis eſt ſcibilis ſic ꝑꝑ impotētiam noſtram. nec eñ forma ſubſtantialis niſi per operationes ſēſibiles. qꝛ ex ꝗ videm⁹ nūc illō calefacere in actu: ⁊ nunc cāre operationem contrariā per ſe arguimus nouam formā eſſentialem poſt ꝑoꝛem et vlterius cum nō poſſit eē noua forma niſi aliq̇d ſit ſubtractū nature arguim⁹ hoc eē materiā tāꝙ quid tertiū a ꝯtrariis formis ⁊ ſic deuenim⁹ in cognitionem materie ex tranſmatione ſecūduꝫ formas ⁊ ex diuerſa operatione diuerſas formas: ſicut tranſlatio ſecundum locum facit ſcire locum nec tamen ꝑꝑ hoc ſequitur ꝙ forma ſubſtantialis non eſt cognoſcibilis niſi in anologia ad opatiōes ꝙtū eſt de ſe neqꝫ eñ perfectiſſia intelligim⁹ neqꝫ imꝑfectiſſia: ſed media qꝛ ipa tantuꝫ ſunt nobis ꝓpoꝛtionata. ¶ Ad vltimū cum dicitur materia aut eſt actus aut i actu. Dictū eſt ꝙ eſt in actu vno mō et ens in potentia alio modo. nec proptea ſequitur ꝙ eſt compoſita qꝛ non ē in actu ſicut ſubā compoſita. ¶ Ad illud ad oppoſitum patet qꝛ non concedo ꝙ ſit aliquid compoſitum realiter et tamen nō ex partibus realibus.

¶ Queſtio. ij.

Vtruz materia poſſit eſſe ſine forma virtute alicuius cauſe. Qꝫ non. ꝙto aliqua ſunt magis vnum tanto magis ſunt inſeparabilia / materia et forma ſunt magis vnum ꝙ ſubiectum ⁊ accidens: ⁊ deus non poteſt facere ſubiectum ſine paſſione. nec magnitudinem ſine figura: igit̄ multo fortius: nec materiaꝫ ſine forma. ¶ Item: ꝙ nō poteſt ꝑ ſe eſſe eſt inferi⁹ eo ꝙ poteſt ꝑ ſe eē. ſꝫ relatio nō poteſt ꝑ ſe eē vtute diuina. igitur ſi materia poſſet relatio eēt inferius ens ꝙ materia in natura ſua conſequēs falſū: qꝛ ſecundum Aug. primo ſup geñ. c. xviij. in ſi. duo feciſti dñe vnum prope te. aliud ꝓpe nichil. xii. cap. vi. cōfeſſio. materia non eſſet prope nichil ſi aliq̇d eēt inferius materia. ¶ Item: ſicut forme ſunt cōtrarie ita priuationes formaruꝫ: ſed due forme contrarie

non poſſunt ſimul eſſe in materia: igitur nec due priuationes contrarie. Si tñ materia eēt ſine oī forā priuationes oim formarum ſimul ſibi ineſſent.

¶ Oppoſitum: minus videtur accidens poſſe eſſe ſine ſubiecto q̄ꝫ materia ſine forma. qꝛ ſubiectum aliquā cauſalitatem hꝫ reſpectu accidentis: ſꝫ materia in nullo genere cauſe dependet a forma ⁊ accidens ꝑ aliquam virtutē poterit eē ſine ſubiecto: igitur et materia ſine forma. ¶ Dicitur ad q̄ſtionē diuerſimode ſcd̄m diuerſā cōceptionē de materia dicentes ꝙ materia non eſt res alia a forma: dicūt ꝙ non pōt eſſe ſine forma ſuſtinentes ſcd̄aꝫ opinionē de materia poſt poſitā ꝙ res generabilis ⁊ ꝯpoſita ex potentia ⁊ actu dicunt ꝙ materia non pōt eē ſine forma qꝛ materia ſcd̄m ſe oīno nichil actus hꝫ et tale non pōt eē per ſe: tñ ipſi ſaluant ſubāin eſſe compoſitā. qꝛ materia ⁊ forma hꝫ duas realitates duo eē ꝓpria: verūtñ ſi itelligāt ꝑ eē. vl' realitatē. ꝙ materia ſit realr̄ extra cauſā ſuaꝫ q̄tum ad hoc eiſe materia non dependet eſſentialiter a forma: et tō q̄tum ad hoc eā poſſit deus facere eam per ſe.

¶ Alij hn̄t aliā ymaginationem de materia ꝙ ipa eſt aliud ens q̄ꝫ forma qꝛ pōt eſſe terminus creationis. ⁊ tñ dicūt ꝙ cōtradictio eſt ꝙ ſit ſine forma. tū qꝛ ſequitur ꝙ eēt ⁊ non act⁹ / tū qꝛ ſecundū boetiuꝫ omne eē vel eſt forme vel a forma: igit̄ materia nō habet eē niſi ſit actus vel actū habens. tū qꝛ deus non hꝫ ydeā materie. igit̄ non pōt eam ꝓducere ꝑ ſe / vltimo qꝛ q̄ñcunqꝫ multa analogant̄ in aliquo illud non eſt formaliter niſi in vno illoꝝ ſicut patꝫ de ſano. qꝛ tm̄ eſt formaliter in animali. ⁊ alia dicūtur ſana vt vrina dicta non a ſanitate q̄ ſit in ipſis formaliter pluſq̄ꝫ in lapide: ſed qꝛ habēt attributionem ad illud in quo eſt ſanitas formaliter. ſed ens analogice dicit̄ de materia ⁊ alijs. nō igr̄ dicit̄ ens et habere eē niſi ꝑ attributionem. igit̄ eſſe non formaliter ineſt materie. hoc videtur per illud. vij. materia nec ē quid nec q̄tū. ⁊c̄. vnde ariſtoteles dicit ibi aut materiā que ſcd̄m ſe neqꝫ quid neqꝫ q̄titatꝫ neqꝫ aliquid aliud quibus eſt determinatum id eſt diuiſum. ⁊ ſubdit. eſt eñ aliquid de quo oīa alia ꝓdicatur ⁊ vnumqd̄qꝫ quod predicatur denominatiue alterū eſt eē ab eo de quo predicat̄ manifeſtuꝫ ē igit̄ ꝙ vltimū ſubiectū id eſt materia ſit aliud ſcd̄m ſuā eſſentiam ab oī forma ſubāli ⁊ accidentali ⁊ expoſitor ꝙ ratio pri⁹ facta ꝓceſſit ex materie ignorantia ad oſtendēdūꝙ ipa maxime ſit ſubā. ideo in littera dicta manifeſtat ariſtoteles q̄d eſt materia. Dico tñ ꝙ expoſitor ibi errat ſicut in multis alijs locis / qꝛ nec eſt illud ſcd̄m ſer ic̄ littere nec verum i ſe / qꝛ ariſtoteles arguit ibidem contra ſcd̄am opionem antiquorum ponentiū materiam eē quid in actu vt vapor vel quodcunqꝫ tale. ⁊ ariſtoteles dicit ꝙ ſcd̄m eos oīa predicātur de materia denominatiue: ita denominatiue ꝓprie dicta ⁊ arguit ad oppoſitū ſubdens ſed impoſſibile eſt materiam eē maxime ſubām. Nā eſſe ſeparabile ab alijs ⁊ eſſe hoc aliquid maxime videnr̄ ſubē ineſſe quare materia ⁊ compoſitum magis videbuntur eē ſubſtantie q̄ꝫ materia hn̄ tñ de philoſoph⁹ ꝙ eē eſt alterum materie a quolibꝫ aliaꝝ cathegorematicarum manifeſtum eſt ꝙ hoc non dicit ex intentione / qꝛ ſi ē ꝑ ſubē cōpoſite vt vult in. viii. non igit̄ eſt alterū a cathegorica ſubſtantie q̄ñ eſt ibi ꝑ reductionem. Preter hec expoſitio hoc contradicit in intentionibus huic ſententie. qꝛ ſi eē eſt alteruꝫ. igitur materia nō eſt nihil. qꝛ idem ⁊ alterum ſūt differētie entis. Si igitur materia non hēret eſſe alteꝝ a forma nō poſſet dici alterū. ¶ Preter hoc / philoſophus arguit ibi ꝙ materia ꝓdicat̄ de compoſito ⁊ ecōtra. ꝓpria ꝓdicatione denominatiua: ⁊ dicit dico neqꝫ hoc neqꝫ hoc ſed ſcd̄m eos predicabitur ꝓpria denominatione de cōpoſito. quod tñ falſum eſt ſimpliciter: qꝛ talis cōditio non dicitur quia illud denominatiuū cadat ad aliquid extrinſecū in natura: ſed pōt eſſe talis predicatio denominatiua per ſe primo modo vt homo ē animal non animalitas. ⁊ ſic cōpoſitum ē materiatum ⁊ non materia. iſta tamen denominatiua ꝓdicatio non ē aliquid extrinſecuꝫ ab eēna ideo dico ꝙ ꝯpoſitū generabile ꝑ ſe habet duas partes realiter diuerſas. ⁊ materia poteſt eē ſine omi forma. qd̄ probo. primo ſic qꝛ abſolutum pri⁹ abſoluto alio pōt ſine contradictione eē ſine illo materia eſt abſolutū alīō a forā ⁊ prius igitur ſine contradictione. ⁊c̄. Maior patet: qꝛ prius non neceſſario coexigit ſimul poſterius niſi illud ſit prius ſoluꝫ origine coexigens poſterius ſimul ſimultate relatoꝝ. Sꝫ ex hoc ꝙ tā materia q̄ꝫ forma eſt abſolutū ens diſtinctū ab alio vt ꝑus ꝓbatum eſt ſequit̄ ꝙ materia non coexigit formā ſimultate relatiuorum. Minor ptꝫ ſcꝫ ꝙ materia ſit prior forma origine. qꝛ receptiuum forme. eſt eñ fundamentuꝫ nature ꝑ philoſophum. igitur prius origine: ⁊ non reſpectiuum igit̄ ſcd̄m rationem receptiui eſt ꝑus forma. igit̄ q̄tum ad hoc non depēdet a forma. ¶ Similiter auguſ. vult ꝙ materia ē prior origine forma / qꝛ prius origine creat̄ materia q̄ꝫ forma. Secunda rō ad idē quicquid deus creat reſpectu abſoluti ꝑ cauſam ſecundam que non eſt de eſſentia rei pōt de⁹ immediate ſine cā ſcd̄a cauſare. ſed eē i materia cāt ꝑ formā. ⁊ ipa nō ē de eſſentia materie. igit̄ pōt eē cauſare in materia imediate ſine forma. Maior patꝫ / qꝛ nō eſt ꝯtradictio cātū eē ſine cauſa ſcd̄a q̄ non ē de eſſentia rei. ex hoc eī ſolum eſt ꝯdictio ꝙ deus cauſet cōpoſitum ex materia ⁊ forma ſine cauſa ſcd̄a. qꝛ ille cauſe ſcd̄e ſūt de eēntia rei: ⁊ certum ē ꝙ de⁹ ita potens eſt ſine cauſa ſcd̄a ſicut cuꝫ ipa. igit̄ pōt cauſare qd̄cunqꝫ abſolutuꝫ ſine alio abſoluto ꝙ nō eſt de eſſentia rei licet forte poſſet inſtari de reſpectiuo neceſſario conſequente. Minor patet. qꝛ forma non eſt de eſſentia materie neqꝫ eē datum materie a forma ē de eēna materie qꝛ ſi nō remoueret̄ eadē eſſentia materie cum tranſmutatur a forma in formaꝫ., qꝛ eſſe datum a forma priore non remanꝫ qꝛ pari rationi eſſe datum ab alia forma: ⁊ ſic plura eſſe ſimul: igitur eſſe ſuum preſuppoſitum receptione forme non eſt ab alia forma. Tertia ratio ad idem quod de⁹ immediate creat immediate poteſt conſeruare. ſed materiam immediate creat. qꝛ materia eſt quid creatū. Non enim eſt ens oīo increa-

tū ⁊ non ſubeſt virtuti nature create / qꝛ nichil pōt
natura creata producere niſi aliq̄ p̄ſuppoſito.igiꝛ
deus poteſt imediate materiam conſeruare ſine en
titate alia abſoluta. Quarto ſic: non neceſſe eſt
deū aliud a ſe ſimplr̄ velle.igiꝛ ſi velit aliō a ſe nō
eſt neceſſe ex parte eius velle aliō ab illo volito:ſꝫ
ſolū ſi ē talia ex pte volitoꝝ bū non poſſet velle
vnum ſine alio.igiꝛ ſi velit materiam eē nō neceſ=
ſe eſt propter hoc ꝙ velit formaꝫ eē niſi hoc ſit / qꝛ
materia in entitate ſua determinat ſibi entitatem
forme.ſꝫ ex parte materie non eſt neceſſe ſingulare
ſignatum determinare ſibi gen⁹ abſolutū neceſſa=
rio niſi determinet ſibi aliquod ſpeciale in illo ge
nere licet eñ poſſit iſtari de communi aliquo.tñ ſi
aliquid eſt ſingulare ſigtū non determinat ſibi vnū
genus abſolutum neceſſitate abſoluta niſi deter=
minet vnum ſpeciale illius generis abſoluti.igitur
qō contingenter ſe habet ad quodlꝫ ſpeciale illius
generis cōtingenter ſe habet ad totū gen⁹. Nō eñ
poteſt eē ꝙ vnum ſingulare ſit dependens neceſſa
rio ad plura diuerſe rōnis in eodem oꝛdine.igiꝛ ſi
materia dependet ad formā eſſentialr̄ dependebit
ad vnā tm̄ / qꝛ vnt⁹ ſingularis dependentie eſt vn⁹
primus termin⁹. Dicit vbi erit illa materia in po=
tentiam ab oī forma qualiter etiam habebit mate
ria partē extra ptem ſine q̄titate. ❡ Ad primū di
co querendo ab oppoſito vbi erit angelus vel pōt
eū deus creare ſine vbi: ⁊ tūc nō eſt maioꝛ rō qua=
re non poſſet materiā. vel ſi dicat ꝙ non poſſet aſſi
gnet michi vbi ꝙ eſt neceſſariū angelo aſſignabo
materie. ¶ Ad ſeccūdum nō ē ibi maioꝛ difficultas
q̄ in illa queſtione. An materia habeat ptibilitatē
ſolū per q̄titatē ⁊ ſuſtinendo ꝙ ſic / tūc eiſet dicen
dū ꝙ non eēt ptibilis. Suſtinēdo tñ ꝙ hꝫ ptibilita
te. ⁊ non p q̄titatē.ſed in eſſētia qō veri⁹ credo ad
huc eēt ptibilis:ſed non haberet ptem extra ptēꝫ:
ſicut locatū circūſcriptiue. vñ ſi deus annichilaret
formam ↄſeruando materiā non hēret eſſe aliō q̄
habet nunc. Dicūt materia habet reſpectū ad deū
in ratione efficientis dictum eſt pri⁹ ꝙ ille reſpect⁹
non eſt res alia ab eſſentia creature. ❡ Ad primuꝫ
principale dico ꝙ ibi ē equiuocatio de vnitate.eſt
enim duplex quedam identitatis extremi cum ex=
tremo alia compoſiti reſultantis.loquendo de pri
ma vnitate q̄to aliqua ſunt magis vnū tanto ma=
gis inſeparabilia.loquendo de ſcōa vnitate propo
ſitio eſt falſa.qꝛ maxima independentia adinuiceꝫ
ſunt magis nata cōcurrere ad verius vnum reſul=
tans ex ipſis.materia igitur et forma lꝫ non ſint tā
ta vnitate vnum idētice.qꝛ non dependētia ab inui=
cē ſicut accidēs a ſubiecto.tñ veri⁹ faciūt vnū reſul
tās ⁊ magis ſūt ſeparabilia q̄ accidēs a ſbō. ¶ Ad
aliud concedo vlr̄ ꝙ iſtud eſt inferi⁹ ī entitate cui re
pugnat p ſe eē q̄ cui nō repugnat. ⁊ iō ↄcedo ꝙ rela
tio eſt multū ens inferi⁹ q̄ materia imo qōlꝫ genus
accidentis eſt iferi⁹ in entitate q̄ materia. Et cum
dicit Aug. deus fecit vnū ꝓpe nichil. verꝝ ē. nichil
eſt ꝓpinquius nichilo i genere ſubē q̄ materia vꝫ
aliquid propinquius nichilo in eodem genere poſ
ſit cāri dubium ē. Dicunt: angel⁹ ē ꝓpinquius deo
q̄ aliquid aliud cuiuſcunqꝫ generis. igitur materia
remoti⁹ q̄ aliquid cuiuſcūqꝫ generis non ſequitur
qꝛ hec eſt cā quare angelus eſt ꝓpinquius. qꝛ eſt p
fectius ens p̄mi generis. Si autē aliud eſſet genus
perfectius nichil ꝓhiberet angelum eſſe ꝓpinqui⁹
deo in genere ſic / ⁊ tamen alteri⁹ generis ꝓpinqui
us. Non aūt bū poſſit eē imperfectius alteri⁹ gene
ris imperfectiſſimo generis ſubē. Non tñ pōt eſſe
aliquid alteri⁹ generis pfectius pfectiſſimo generꝭ
ſubē. ❡ Ad aliud dico ꝙ p̄uationes formaꝝ cōtra
riarum non ſunt oppoſite niſi ſint formaruꝫ oppo
ſitarū īmediate circa idē vñ primo de celo qñ ſunt
oppoſita neceſſario imediata circa idem / non pōt
eē ſub oppoſito vnt⁹ niſi ſit ſub altero ſicut patꝫ de
oppoſitis cōtradictōe. Nō eñ plus poſſunt nega
ri ſimul ab eodē q̄ poſſunt affirmari. Sꝫ nō eſt cō=
tradictio ponere materiam ſine oī forma reſpectu
dei. qꝛ non ſunt alique forme cōtrarie imediate cir
ca materiam neceſſario licet igitur agens creatuꝫ
non poſſit p̄uare materiā vna forma niſi inducat a
liam tñ p̄uationes oīm formarū non neceſſario ſūt
incompoſſibiles ſimul in materia. ❡ Ad primum
pro opinione prioꝛe dico ꝙ equiuocaꝛ actus: qꝛ lo=
quendo de actu vt cū potētia diuidit oē ens / ſic di=
co ꝙ materia ē in actu imo p̄uationes ſunt illo mō
in actu. qꝛ cecitas eſt in actu in oculo nō in potētia
ſicut eſt cū hꝫ viſum: ⁊ ſic materia vt diſtinguiꝛ eſſe
in actu contra eē in cauſa ſua. Alio mō loquēdo de
actu et potentia vt act⁹ dicit actū receptibilē ⁊ po
tentia receptiuuꝫ: ſic non eſt materia actus. ❡ Ad
aliud cū dicit boetius ꝙ eſſe eſt forme vel a forma:
poteſt dici ꝙ intelligit ꝙ omne eē pfectū vel eſt ipſi
us actus vel habētis actum eē materie non ē per=
fectuꝫ: vel eſto ꝙ materia non habeat eē ſine foīa:
non tñ ſequiꝛ quin aliter pōt eē. ❡ Ad aliud dico:
ꝙ materia habet ydeā in deo ſiue ydea ſit obiectū
cognitū. vt cognitum Nō eñ aliud eſt obiectum co
gnitū ⁊ aliud actu ꝓductum. nō eñ eſt alia domus
in aīa in eſſe cognito: ⁊ alia ꝓducta in re extra. Si
poniꝛ ꝙ ydea ē rō imitabilis adhuc materia habꝫ
ydeā / qꝛ materia ē aliq̄d: ⁊ de⁹ pōt aliq̄d facere cir
ca materiā. vñ aliqui dicūt ꝙ nullū agens naturale
pōt aliq̄d agere imediate circa mat̄iaꝫ. ſꝫ ſol⁹ deus
igiꝛ nō ē materia nichil. ❡ Ad aliud cū dr̄ qñ aliq̄
analogantꝛ tm̄ eſt analogatū in vno iſtoꝝ. dico ꝙ
iſta propoſitio vniuerſalr̄ ſūpta impoſſibil' eſt. Si
eī hꝫ vnū ſingulare verꝝ: hꝫ mille falſa. qꝛ ens vnum
bonū non dicūꝛ de creatꝭ niſi in attributiōe ad deū
⁊ quadaꝫ analogia: igiꝛ ſequereꝛ ꝙ nulla creatura
eēt magis ens magꝭ vnū magꝭ bonū q̄ vrina ſit ſa
na: ⁊ nō pl⁹ ē ſanitas in vrina q̄ in lapide. ❡ Item
dr̄ de accñte in attributione ad ſbāꝫ. nō igr̄ pp hoc
ꝙ dr̄ analogice de ſubā ⁊ accñte debꝫ dici accñs ni
hil. ¶ Preꝛ hec vno mō pt ꝓpoſitio aſſūpta eē vera
alio mō nō: qꝛ ſi ſanitas itelligeꝛ ꝓpoꝛtio humoꝝ
tūc ab hoc abſtracto ſanitas accipiꝛ vnū concretū
ſanū: ⁊ diciꝛ de diuerſis in attributiōe ad ſanitatē
⁊ licet vox ſit vna: cōcept⁹ tamē ſani eſt equiuocus
in quocūqꝫ ſignato ſcōꝫ ꝙ dicitur ꝙ animal ē ſanū
formaliter: vrina nō. ſed ſignum / dieta cōſeruans.

Si tamen ītelligaꝛ ſanitas vel analogia ſani ſcḋm
ꝙ eſt attributio cōceptuū: ita ꝙ ſit ꝓportio nō hu-
moꝝ tm̄ ſed abſolute: ita ꝙ ꝓportio ſit analogatū
tunc ſignificatū ſanitatis effectiuū ꝛ cōſeruatiuū
habēt attributionē et analogantꝛ in ꝓportione: et
qḋlibet habet formaliter illud analogatū. tm̄ de il-
lo qḋ pri⁹ dicebaꝛ ꝙ materia habet eſſe ꝓpriū. dici
tur ꝙ vltra hoc habet materia eſſe datū a forma/
et eſſe ſuū cōicatū a deo: nūc autē non habet qn̄ eſt
ſub forma: qꝛ ſic cōpoſitū nō eſſet vere vnū: qn̄ tm̄
nō habet illud eſſe datū a forma/ habet ſuū eſſe da
tū a deo. Illud tm̄ vno mō eſt verū: alio mō falſum.
Si eīm intelligiꝛ ꝙ aliqḋ eſſe daꝛ ſibi qn̄ ſeparatur
a forma poſitiue quod pri⁹ nō habuit: falſum eſt. ſi
cut nō cōferꝛ accidēti aliqḋ eſſe poſitiuū cū exiſtit
ſeparatū: ſed manet accidēs ſm idē eē ſcḋm quod
informabat panē. Aliter pōt intelligi ꝙ nō cōicaꝛ
materie eſſe poſitiuū ſꝫ qḋdā negatiovi nō actuari
a forma. ꝛ hoc eſt eſſe additū qm̄tum ad negationē.
ꝛ ſi illḋ eſſe haberet maťia in cōpoſito nō eſſet ꝑ ſe
vnū ex maťia ꝛ forma: qꝛ nō actuareꝛ a forma: ſic
de accidente cū eſt ꝑ ſe tollitur reſpect⁹ quē hꝫ ad
ſubiectū ſm actualē inherentiā. Si eīm daretur ſi-
bi eſſe ſubiectū pͥmo mō/ nō maneret materia ſine
actu actuāte: cui⁹ cōtrariū ꝓbāt quattuor rōnes ſu
peri⁹ facte. ¶ Cōtra illud arguiꝛ: materia corꝑalis
magis depēdet a forma corꝑali ꝙ ecōtra: ꝛ nō po-
teſt eſſe forma corꝑalis ſine materia: ſic eīm eſſet ī-
materialis/ ꝛ ꝑ ꝯſequēs intellectualis vt vult Aui
cēna. Dico ꝙ materia min⁹ depēdet a forma corꝑa
li cū ſit pri⁹ origine ꝙ forma materialis a materia
quāꝙ forma ſit ens ꝑfecti⁹: ideo nō eſt ſiľe. vel me-
lius ꝙ forma nō eſt cauſa formalis materie vt vult
Auicē. ij. meta. neqꝫ materia cauſa materialis for
me ſed cōpoſiti. et ideo cū vtrūqꝫ ſit ens abſolutū
cōcedo ꝙ vtrūqꝫ pōt eſſe ſine alio. neqꝫ ꝓpter hoc
ſit forma corꝑea īmaterialis: qꝛ lꝫ ſit ſeparata nō
repugnat ſibi ꝑficere materiā. Eſto igitur ꝙ ima-
terialitas eſſet cauſa quare aliquid eſt nature intel
lectualis: qḋ nō credo. adhuc reqͥritur ꝙ non eſſet
aptū natū ꝑficere materiā ad hoc ꝙ diceretꝛ forma
intellectualis ꝛ materialis. ¶ Queſtio. iij.

Tertio queritur: vtrum

materia in reb⁹ materialib⁹ ſit pͥncipiū
diſtinguēdi īdiuidua. Qꝫ ſic. v. me. vnū
numero dicunꝛ quoꝝ materia vna nu-
mero: igiꝛ vnitas numeralis eſt a materia. ¶ Op-
poſitū. quod nō eſt diſtinctū nō diſtinguit ab alio.
in fundamēto nature nichil eſt diſtinctū. ij. meta.
etiam actus ſeparat ꝛ diſtinguit. vij. metaphiſice.

¶ Queſtio quarta.

Quarto qͥritur: vtꝝ

qn̄titas ſit pͥncipiū formale īdi-
uiduādi ſubſtātiā materialem.
Qꝫ ſic. Boeti⁹ de tri. differen-
tiā in numero accidētia faciūt.
et dicit in fine ꝙ maxime loc⁹.
Idē vult Damaſcen⁹ in elemē-
tario ſuo. Idē vult philoſoph⁹ de ſeptē ꝓprietati
bus. et Auicē. v. meta. ca. ij. Equalitas eſt tm̄ equa
litas. ¶ Oppoſitū. Prima ſubſtātia ꝑ ſe generatur
per ſe operaꝛ: igitur eſt ꝑ ſe vnū: igitur nō includit
accidēs: qꝛ ex ſubſtātia et accidēte nō ſit niſi ens ꝑ
accidens. Prima ꝯn̄a patet/ qꝛ primus termin⁹ ge-
nerationis eſt per ſe vnus: ꝛ ꝑ ſe operans. per ſe vnū
¶ Circa iſtas qͦſtiōes primo declaro q̄ ſit intentio
queſtionis/ non eīm queritur quid ſit principiū indi
uiduādi loquendo de hac intentione ſcḋa indiuidu
um. qꝛ iſta intentio formaliter intentione ineſt rei/
ſicut albedine formaliꝛ aliquid ē album ꝛ effectiue
eſt ꝑ intellectum cauſantē. ideo queritur de re ſub
iecta huic intentioni/ Nec queritur de vno nume-
ro pro intentione. qꝛ ſcḋm aliquos non ē numerus
niſi in cōtinuis: ita ꝙ vnitates ſunt in ſe continue.
¶ Alii dicūt ꝙ quecunqꝫ vnitates in actu faciunt
numerum et tunc hoc eſt vnū numero vnitate for-
maliter effectiue ab efficiente. Sed huic intentio-
ni ſubiacet res rōne cuius repugnat illi nature di-
uidi in plures ꝑtes ſubiectiuas. qꝛ pars ſubiectiua
non eſt illius: ſed ipm: ꝛ adhuc huic repugnat for-
maliter diuidi repugnantia ipſa. Et de hoc nō que
ritur: ſed quod eſt fundamentū repugnantie qua
re repugnat ſibi ꝛ non ſpeciei. Nec adhuc queriꝛ
ratio in cōmuni ſꝫ queritur ratio repugnantie de-
terminate quare hoc fundamentum eſt tale ꝙ non
eſt indeterminate indiuiſibile ī partes ſubiectiuas
qꝛ quare hic lapis eſt hic. non queriꝛ extrinſece qn̄-
tumcūqꝫ eīm agens agat ꝛ propter taleꝫ finem ad
huc oportet dare intrinſecum in hoc lapide quare
huic repugnat diuidi in ꝑtes ſubiectiuas. qꝛ lꝫ hic
lapis diuidiꝛ ī multos lapides null⁹ illoꝝ ē hic la-
pis. ſꝫ cū hoc ꝙ hic lapis diuidiꝛ ī ꝑtes integrales
ꝯcomitaꝛ diuiſio cōis in ꝑtes ſubiectiuas licet eīm
ꝑ impoſſibile. nec eſſet agens. nec finis adhuc eēt
aliquid intrinſecum. qꝛ huic repugnaret eſſe plura
hic igitur dico ꝙ ꝑ nullū accidēs poteſt indiuiduū
in genere ſubē eſſe hoc. iſtud ꝓbo tripliciter. Primo
ex parte diuerſitatis ſubē in ſe ſcḋo ex primitate
eius ad accidens. Tertio ex coordinatione predi
catorum. Primo. ſic impoſſibile eſt hanc ſubām nō
mutatā ſubāliter fieri non hanc. ꝛ hec niſi anichi-
laretur ſed ſi eſſet hec per accidens: ꝛ ſi non adni-
chilaretur ipa non mutata ſubāliter poſſet fieri nō
hec/ qꝛ non repugnat huic ſubē ꝙ maneat iſta nō
adnichilata: ꝛ ꝙ non inſit ſibi hoc accidens cū pri⁹
poſſet ſine cōtradictione conſeruari ſine poſterio-
ri. Dicitur. arguis per miraculū. qꝛ licet deus poſ
ſit hoc facere non ſequiꝛ quin hec ſubā ſit hec per
hoc accidens. ¶ Contra miraculum non ē ad con
tradictoria. ſed ſi eſt hec ſolum per hec accidens/
igitur hoc non remanente non eſt hoc. igiꝛ non pt
deus per miraculum facere ꝙ hec ſubā maneat: et
non hoc accidens. ¶ Ad idem ſic due mutatiōes
ſubſtātiales ſuccedentes ſibi non poſſunt eē ad eū
dē terminū. primo ſi vtraqꝫ eſt cōpleta niſi redeāt
principia eſſentialia eadem nūero/ qꝛ ſi ſic idē acci
peret eſſe completum a duobus diſtictis ꝛ ab vtro
qꝫ complete. Sed hic panis erat primus termin⁹
gn̄ationis panis poſtea trāſſubſtātiato pane ma-

net idē accidens nūero ꝑ qḋ eſt hic deꝰ poteſt aliū
panē producere afficiatꝫ eadem q̄titate. igitur ille
idē eēt ille panis. vl' opꝫ dare ꝙ nō ē hic panis hac
quātitate. ¶ Scḋo: ex ꝓoꝛitate ſubē ad accidēs ar
guo. Subā ē pꝛioꝛ oī accid. .vii. igitꝫ ꝓma ſubā ē
pꝛioꝛ oī accidēte. ꝯñam ꝓbo tripl'r. Pꝛio ſic. ſi totū
genus eſt ꝓmo alio gn̄e. igitꝫ pꝛimū illiꝰ gn̄is ē pꝛiꝰ
omni eo qḋ eſt in gn̄e ſcḋo. Nō igitꝫ eſt hec ſcḋa per
aliquid gn̄is poſterioꝛis. Scḋo ſic. Foꝛma ē pꝛioꝛ
ꝯpoſito. vij. Metaphiſice. igitꝫ ē pꝛiꝰ quolꝫ accidē=
te quod eſt in ſubā ꝯpoſita. igitꝫ eſt hec foꝛma pꝛius
hac q̄titate. Tertio ſic. Pꝛius natura pōt ex parte
ſua eſſe pꝛius duratione: ⁊ ſic eſt illa ꝓpoſitio ve=
ra ꝙ ſubā ꝓcedit oē accidēs tp̄e: qꝛ ex q̄ ē pꝛiꝰ natu
ra ex p̄te ſui poſſet eē pꝛiꝰ duratiōe. Sꝫ ꝯdictio eſt
ꝙ ſubā ſit actu ⁊ nō hec: ita ꝙ ſit extra cauſam. Si
igitur ſit hec ꝑ hoc accidens ꝯdictio eēt ꝙ eēt actu
ſine accidente. ¶ Tertio: ꝓbo idē ex p̄te coordina=
tionis ꝓdicamētoꝝ i qualꝫ coordiatiōe eſt iuenire
ſupꝛemū ⁊ infimū: qꝛ ſtatꝰ ē pꝛimo poſterioꝝ etiaꝫ
qꝛ coordiatiōes ſunt ꝓmo diuerſe ipoſſibile ē ꝙ ꝑ
genꝰ poſteriꝰ diſtinguitꝫ aliq̄d qḋ eſt in gn̄e pꝛioꝛi/
vel ꝙ hēat ſtatū i ſupꝛemo vel iſimo. igitꝫ ꝑ ſe idiui
duū i gn̄e ſubē nō eſt hoc ꝑ aliqḋ accidēs. ¶ Itē ꝙ
videt ſcḋm oculos ſimpliciꝫ videt igitꝫ ſi nō ꝯuenit
alicui diuidi niſi īq̄tū ē illiꝰ coordinatiōis vt q̄tita
tis: igitꝫ qḋlꝫ qḋ ē in coordinatiōe ſubāli ē eq̄liꝫ di=
uiduū ſicut ſuū cōe. qꝛ nō eſt hoc vt eſt illiꝰ coordia
tionis. illud pꝫ in diuinis: qꝛ nō eſt ibi ſuppoſitum
niſi ꝑ relatiōes q̄ ſunt de ſe hec q̄cq̄d ibi inuenitꝫ eſ
ſentiale cū nō ſit hec ꝑ relatiōes equaliꝫ ē in pluri=
bus ſuppoſitis. ¶ Itē: in q̄lꝫ coordinatione ē ſpēs
ſpecies vero ē nata predicari de pluribꝰ differenti
bus ſolo nūero. iō dico ꝙ illḋ intrinſecū nō pōt eē
accidens: nec etiā materia. ꝓbatio. qꝛ. xij. Metha.
ij. ca. diuerſa ſunt ꝓncipia/ ſicut aliꝰ. tu ⁊ ego. Sic
alia pꝛīcipia/ tua ⁊ mea. Sūt tñ vnū vl'r. ¶ Item:
materia ē pa q̄dditatis/ qꝛ hō nō eſt tm̄ aīa. igitur
neceſſe ē inuenire indifferentiā i materia ꝓpoꝛtio
nalē indifferētie q̄dditatis. igitꝫ materia ſe nō indi=
uiduat. ¶ Itē ſi materia ē eſſētialis rō eſſendi hec:
igitꝫ hñs eādē materiā ⁊ foꝛmā eiuſdē ſpēi erit ibi
hoc. Si igitꝫ ex aq̄ gn̄etꝫ ignis/ ⁊ poſtea iteꝝ aq̄ per
naturā redibit idē nūero. qḋ ē ꝯ ariſtotelē. ij. de ge
nere. Dicit nō eſt idē nūero: qꝛ aliq̄d exalatꝫ de ma=
teria. ¶ Cōtra: eſto ꝙ deꝰ annichilaret iſtā foꝛmā/
et iteꝝ reduceret aliā ꝯſeruādo totā matiaꝫ adhuc
nō eēt ꝓductū idē nūero. ¶ Itē: q̄uis aliq̄d exaletꝫ
de materia tñ aliq̄d idē numero remanet de mate
ria. igitꝫ aliq̄ ps aq̄ ꝑ naturā pōt redire idē nūero.
¶ Opinio tñ vniꝰ doctoꝛis eſt: ꝙ materia vt diſti=
cta ſub p̄te q̄titatis ē pꝛīcipiū indiuiduādi ꝙ ſic de
clarat. q̄cūqꝫ ꝯueniunt in ſpecie ⁊ differūt inter ſe
matialiꝫ differūt. igitꝫ cū nō poſſent angeli diſtigui
materialiter nō poſſent eē plures i eadē ſpecie. ma
ioꝛē declarat: qꝛ nō poſſunt eē plures albedines ſe
parate: ſꝫ ē hec albedo alia ab illa: qꝛ in alio ſuſce=
ptiuo differentia igitꝫ indiuiduoꝝ in eadē ſpecie ē
per materiā abſolute: qꝛ q̄ diſtinguūtur ſcḋm potē
tiā in materia abſolute differunt gn̄e. igitꝫ materia.

vt diſtincta ſub diſtincta p̄te q̄titatis ē ꝓncipiū in=
diuiduationis hoc arguit ꝑ rōnē. diuidi ꝯuenit pꝛi=
mo q̄titati: vt pꝫ rōne quāti. v. Metha. igitꝫ foꝛma=
liter ꝑ quātitatē ꝯpetit alicui diuidi in indiuidua: ⁊
eadē ē rō diuiſibilitatis ⁊ diffiniēdi cōe igitꝫ quāta
vel materia q̄ta eſt pꝛīcipiū diſtinguendi. ¶ Item
vij. Metha. gn̄ans nō gn̄at aliud/ niſi ꝓpter mate
riā nō abſolute igitꝫ vt ē ſub quātitate. Sꝫ iſta opi
nio videtꝫ ponere ꝑcuſſiſſimū diſtinctiuū ipſam q̄ti=
tatem ⁊ ꝯ ipſam ſunt rōnes ſupiꝰ facte. ¶ Pꝛeterea:
hoc qḋ eſt ſcḋꝫ ſe indifferēs ad ſua indiuidua nō ē
rō pꝛima in diuidēdi alia. Cū igitꝫ quantitas hēat
q̄dditatē indifferentē ad ſua indiuidua. igitꝫ aliūde
diſtinguitꝫ: dicitꝫ quātitas diſtinguit vt in tali ſcitu.
¶ Cōtra: aut intelligitꝫ de ſcitu qḋ eſt ꝓdicatū/ aut
qḋ eſt paſſio q̄titatis. Si ꝓmo mō ſequuntur duo
incōuenictia. Pꝛimū: ꝙ poſteriꝰ ꝓdicatū ē pꝛimum
diſtictū pꝛioꝛis. ſcḋm ꝙ non pñt eē duo coꝛpa i iſto
ſcitu: qꝛ tūc nō eſſent duo nūero. ꝯña falſum. de coꝛ
poꝛe glorioſo ⁊ nō glorioſo. Si ſcḋo mō nichil fa=
cit poſitio ad diſtinctionē pluſq̄ quātitas ſcḋm ſe.
Pꝛia rō adducta nō valet: qꝛ ſi intelligitur ꝙ indiui
dua differūt materialiꝫ hoc ē ꝯditiōe q̄ ē ex q̄ddita
tem verū eſt ⁊ talē ꝯditionē pōt habere hec albe=
do ⁊ hic angelꝰ: nō aūt materiā q̄ ē ſuſceptiua foꝛ=
me ſubſtātialis. Et cū dicit nō poſſunt eē due albe=
dines ſepatim: niſi qꝛ in illa ⁊ alia q̄titate falſum
eſt/ qꝛ nō repugnat qualitati eſſe hec: vnde aliud a
q̄titate/ neqꝫ ſunt due albedines in ſuppoſito hoc
ꝑ aliquod alteriꝰ gn̄is: ſic eñ eēt circulꝰ ſubſtātia ꝑ
quātitatē: ⁊ quantitas ꝑ ſubām/ vel ſi ſtetꝫ in quāti
tate/ tūc opꝫ ibi negare oēs demōſtratiōes q̄s ad=
ducunt ꝯ indiuiduationē per intrinſeca. ¶ Ad ali=
ud cū dicitur diuidi in partes eiuſdē rōnis cōuenit
pꝛimo quātitati: dico ꝙ falſum eſt: ſed diuidi in ea
q̄ inſunt cōſtituunt totum quales ſunt partes inte=
grales ⁊ non ſubiectiue pꝛimo ꝯuenit quātitati: qꝛ
ipſe nō inſunt illi cuiꝰ ſunt p̄tes ītegrales vel ſubie
ctiue: qꝛ vt pꝛius dictū eſt: ſi aqua diuidatur accidit
ꝙ diuidatur totū vniuerſale i partes ſubiectiuas/
qꝛ inquātū totū integrale diuiditur in p̄tes ītegrā=
tes/ quaꝝ nulla eſt ꝓmū totū. Et cū dicitur: rō diui
ſibilitatis eſt eadē etiam diſtinguēdi cōmune fal=
ſum eſt/ qꝛ ꝯceptus generis eſt ratio diuerſitatis: ⁊
tamen differentie ſunt rōnes diſtinguendi. ¶ Pꝛe
terea: hec rō/ vel diuidendi/ vel diuidentis ineſt ei
qḋ diuiditur. ſed quātitas nō ineſt cōi/ vt qꝛ eſt paſ=
ſio ſingularis. ¶ Ad aliud dico: ꝙ generans vnius
ſpeciei et genitum diſtinguerentur: ⁊ ſi neutrum eſ
ſet q̄tum/ quia et ſi ſubſtantia eſſet ſine quantitate
non poſſet generare ſe: tamen materia alia requi=
ritur ad hoc ꝙ generans generet: quia non habet
in eius virtute accidentia materie: et debet indu=
cere foꝛmam in materiam aliā a ſua materia: ⁊ nō
eſt alia materia niſi ſit alia q̄titas ⁊ alia qualitas:
nō tñ eſt quātitas et qualitas pꝛima rō aialitatis.
¶ Ad rationes pꝛincipales pꝛime queſtionis dico
ꝙ philoſophus accipit materiam pꝛo conditione
contrahente quidditatem que non eſt pars quid=
ditatis. ¶ Ad pꝛimum pꝛincipale ſecūde q̄ſtionis

dico ꝙ boetius vult ꝙ accidētia faciūt diuerſitatē
nūeralē.qꝛ faciūt aliquā differentiā: ⁊ non poſſunt
facere maiorē q̄ nūeralē: qꝛ albū ⁊ nigrū nō pñt fa
cere maiorē differentiā q̄ nūeralē ī hoīe.nō tamē
vult boetiꝰ ꝙ faciūt differentiā ꝑmā nūeralē: quia
priꝰ eſt ſubſtātia hoc q̄ ſit hoc accidēs cū hec ſub=
ſtātia ſit cā huiꝰ accidētis. ¶ Ad Damaſcenū pꝫ ꝑ
idem: qꝛ vt vult ī ſentētijs ſuis ca.viii. maxima dif=
ferentia indiuiduoꝝ ē non eē in ſe inuicē hec aūt .ē
magis et ꝑ ſubſtātiā q̄ ꝑ accidētia. Similiṫ cū dici
tur ꝙ nō pñt diſtingui nūero q̄ nō hñt materiā q̄tā
Damaſcenꝰ dicit: an angeli ſint equales vel nō deꝰ
nouit: ⁊ tñ ipſemet hñ ſcit ꝙ non eſt ibi q̄titas. Per
idē pꝫ ad porphiriū de ſeptē accidētibꝰ ſuis. ¶ Ad
Auicēnā dico ꝙ ipſe loq̄tur de q̄ditate p̄ciſiſſime
accepta. ⁊ ſic eq̄nitas eſt tm̄ eq̄nitas. ¶ Nō quita.

Vtrum ſubſtantia
materialis per ſe ſit indiuidua.
Q̄ ſic. Ariſtoteles arguit ꝯtra
platonē ponentē ydeas ꝙ ſub=
ſtantia vniuſcuiuſqꝫ eſt ſibi pro
pria: ⁊ poteſt non eſſe alterius.
igitur ſubſtantia materialis eſt
ex ſe hec. Aliter em̄ poſſet nō propria ⁊ alterius q̄
illius cuius eſt. ¶ Oppoſitū: qd̄ conuenit alicui ex
ſua ratione ſibi cōuenit in quolibet in quo ipſum ē
igitur ſi ſubſtātia materialis ex ſe eſſet hec in quo=
cunqꝫ eēt in eodem eſſet illa hecceitas. ¶ Diciṫ ad
q̄ſtionem ꝙ ſubſtantia materialis ex ſua natura eſt
hec: ⁊ tamen ꝑ q̄titatem ſunt plures ſubſtantie in
eadem ſpecie q̄ q̄titas diſtinguit vnā ab alia hunc
lapidem ab illo. Primum pꝫ: qꝛ ſi ſubſtantia lapi=
dis non eſſet hec ex ſua natura ſpecies non diceret
totā naturā indiuiduoꝝ qd̄ eſt ꝯtra boetium. Etiā
boetius nō ponit diuiſionem niſi in ſpecies. Secū
dū pꝫ ꝙ per q̄titatem eſt hec alia ab iſta: qꝛ ſubſtā
tia q̄tum de ſe eſt eadē. Dupliciṫ igitur pōt intelli=
gi ꝙ hec ſubſtantia ſit alia ab illa q̄ eſt ſub q̄titate
alia q̄ illa. vel ꝙ iſta de ſe eſt eadem in hoc lapide
et illo: ſicut intellectiua in manu ⁊ pede: ⁊ tunc ſi
intellectiua eēt receptiua q̄titatis eſſet alia in ma
nu ⁊ pede ſolum: qꝛ ſub alia q̄titate et alia. vel pōt
hec poſitio habere aliū intellectū q̄ ſubſtantia q̄ ē
ſub q̄titate vna diſtinguiṫ a ſubſtātia ſub alia q̄ti
tate. ita ꝙ receptiuū ꝑ ſe diſtinguiṫ a receptiuo et
non ſole q̄titates. licet tamen formaliter ſit illud a
q̄titate cū non poſſit formaliter eſſe a ſe. ¶ Cōtra
primū intellectū ſequūtur multa incōuenientia pri
mo in theologia ꝙ natura ſubſtantia creata eadē
in ſe erit in multis ſuppoſitis eiuſdē ſpeciei: imo in
oībꝰ: qd̄ tñ ſequiṫ difficillimū in diuinis qualiṫ eſt
eadē ſubſtantia ī tribꝰ ſuppoſitis. ¶ Scd̄o ſeq̄tur
ꝙ trāſſubſtātiato vno pane in corpꝰ xp̄i tranſſub=
ſtantiatur oīs panis: quia quantū ad id qd̄ ſubſtā=
tie eſt non eſt hec ſubſtantia panis alia ab iſta ſub
ſtantia: igiṫ q̄tū ad idē qd̄ ſubſtātie ē deſinēte iſto
deſinit omnis panis et non niſi per tranſſubſtan=
tiationem: vel oportet concedere ꝙ id idem ſimul
eſt ⁊ non eſt. ¶ Item / contra methaphiſicalia eſt
hec poſitio magis irrationalis q̄ platonis de yde
is quam ſibi imponit ariſtoteles ꝙ eēt ponere vnā
ſubſtantiam per ſe exiſtentem et eſſe totam ſubſtā
tiam huius ⁊ illius: et tunc nec eſſet proprium hu=
ic: nec etiam eſſe eius eſt in iſto. Sed illa opinio
ponit ꝙ vna ſubſtātia ſub multis accidentibus erit
tota ſubſtātia oīm indiuiduorū. ⁊ tunc erit hec ſub
ſtantia huius: ⁊ in alio ab iſto. ⁊ tamen ſenſibilis.
Seq̄tur etiā ꝙ eadē ſimul habebit plures dimēſio
nes q̄titatiuas eiuſdē rōnis: ⁊ hoc ꝑ naturā: qꝛ hec
ſubſtātia ſub illa q̄titate ⁊ eadē ſub alia. ¶ Tertio
ſeq̄tur incōueniens in ſciētia naturali ꝙ nulla erit
generatio: nulla corruptio. qꝛ idē qd̄ prefuit non ge
neratur. Cū igitur iſte panis totus panis totꝰ pre
fuit: qꝛ alius totus panis. igitur nichil iſtius gene=
ratur pari rōne non corrūpitur iſte panis dum ma
net alius. ¶ Item / de aīa intellectiua non poſſunt
negare quin eſt forma hominis ⁊ diuerſa diuerſi /
igitur diuerſa eſt ſubſtantia huius homis et iſtius.
Sed ſi alia ratio ꝯcluderet naturam ſpeciei eē hāc
ex ſe: pari ratione concluderet hoc de anima intel
lectiua. ¶ Item: quicquid ē perfectibile ab anima
intellectiua / ſiue ſit corpus / ſiue materia prima ip
ſum erit ſicut anima ⁊ nō ſolum ꝑ quātitatem. Si
poſitio habeat ſcd̄m intellectum ꝙ ſub iſta q̄tita=
te eſt hoc receptiuum aliud ab iſto non tamen niſi
per illud receptiuū adhuc falſa eſt: quia ſi nature ꝑ
ſe conſiderate repugnet eſſe hoc et hoc intrinſece:
igitur repugnat ſibi recipere q̄titatem quo poſſit
eſſe hec ⁊ hec / etiaꝫ quia eſſentie diuine repugnat
diuidi in hoc ⁊ hoc repugnat ſibi recipere quo for
maliter ſit diuiſa in hoc ⁊ hoc. igitur ſi ſubſtantia
de ſe ſit hec: ⁊ per conſequēs repugnet ſibi eē hāc
et hanc: repugnabit ſibi recipere q̄titatem qua for
maliter ſit hec ⁊ hec. ¶ Secūdus modus ponēdi
eſt iſte: ꝙ ſubſtantia lapidis eſt hec de ſe: qꝛ non ꝑ
aliquid aliud ab eſſentia. Nam q̄titas de ſe poteſt
indiuiduare: quia ipſa ſola ſeparata eſt diuiſibilis:
igitur ipſa delinquit modum in ſubſtantia ⁊ ſigna
tionē qua ſubſtātia eſt hec. ⁊ ꝑ iſtū modum qui non
eſt aliud a ſubſtantia que ſignificaṫ: et ſic ꝑ nichil
poſitiuum aliud eſt hec. ¶ Contra / impoſſibile eſt
aliquid eſſe idē realiter priori naturaliter: ⁊ tñ de=
pendere a poſteriori naturaliter: ſed ſubſtātia ē pri
or q̄titate naturaliter. Et iſte modꝰ eſt idē ſubſtan
tie realiter. igitur impoſſibile ꝙ dependeat a q̄ti=
tate naturaliṫ. Maior pꝫ: qꝛ qd̄ eſt idē realiṫ cū ali=
quo nō pōt non eē alio manēte q̄ñ ſimplex eſt ideꝫ
alteri: ſed prius naturaliṫ poteſt eē ſine poſteriori
natura. igiṫ prius naturaliṫ pōt ſine cauſato a po=
ſteriori qꝛ cauſatum a poſteriori eſt in tertio ſigno.
¶ Item: impoſſibile eſt cōditionē neceſſariā cauſe
vt cauſa eē a cauſato: qꝛ ſic cauſatum faceret aliq̄d
ad eē cauſe vt cauſa: qꝛ ſi neceſſaria ſit ſibi iſta ꝯdi
tio: vt cā nō poſſit cāri niſi cātū poneret iſtā ꝯditio
nē in cā. Sed hec ꝯditio eſt neceſſaria ſubſtantie vt
cauſa: qꝛ ſubſtātia hec ſimplex: vt pꝫ. ii. phiſi. ⁊ v.
Metha. non ē effectus ſingularis niſi a cauſa ſin=
gulari naturaliṫ. igitur impoſſibile eſt hanc ſubſtā=
tiam aliquam conditionem neceſſariam a poſteri

oci habere / quia eſt cauſat um a ſubſtantia. ¶ Itẽ:
iſte modꝰ derelictus in ſubſtantia / aut eſt aliquid
qualitercũqꝫ aliud ab eo qḋ fuit i ſubã i priori natu=
ra vel non. Si ſic: non erit illud quod prefuit de ſe
hoc: quia tu ponis ꝙ ſubſtantia que eſt prius natu
ra q̄titate eſt de ſe hoc: et per conſequens non eſt
ꝑ aliq̄d quodcũqꝫ aliud ab eo qḋ ꝓfuit hoc. ſi nul=
lo mõ ſit aliud ab eo qḋ ꝓfuit: igiꝉ in illo priori na=
tura habuit totũ vnde eſt hoc qḋ nũc habet: igitur
nichil delinq̄t q̄titas vnde ſubſtãtia eſt hec. ¶ Itẽ
pari rõne qua q̄titas dereliquit modũ quo ſubſtã=
tia eſt q̄ta q̇ nõ eſt aliud a ſubſtãtia / eſſet ponendũ
ꝙ albedo nõ ſeipſa facit ſupficiem albam: ſed dere
linq̄t vnũ modũ in ſupficie q̇ nõ eſt aliud a ſupficie
quo ſupficies imediate eſt albs: ⁊ tunc ꝑ eſſentiam
ſemꝑ eſſet alba: qꝛ nõ ꝑ extrinſecũ. ¶ Itẽ ſi iſte mo
dus ponit ꝙ q̄titas ꝑ eſſentiã vt cõiter poniꝉ ꝙ idi
uiduatio eſt per q̄titatẽ hoc i probatũ eſt prius. Si
ponit ꝙ eſt aliquo mõ cã indiuiduationis ꝓbatũ ẽ
ꝙ nõ põt eſſe cã formalis / nec finalis / nec materia
lis: certũ eſt igitur erit cauſa actiua: qḋ tñ negatur
q̄titatẽ principiũ actiuũ eẽ. ¶ Tertiꝰ modꝰ ponẽ
di ꝙ ſubſtantia materialis de ſe eſt hec ẽ iſte ab eiſ
dẽ cauſis eſt hec ſubſtantia hec ⁊ ſubſtãtia: qꝛ ſicut
eſt ſubſtantia effectiue ⁊ finaliꝉ a cauſis extriſecis
et materialiꝉ ⁊ formaliꝉ a cauſis intrinſecis: ſic ab
eiſdẽ cauſis eſt hec ſubſtantia: ita ꝙ non prius na=
tura q̄ ſit hec natura: imo nulla videꝉ eſſe q̄ſtio q̄re
re ꝑ quid hec ſubſtantia eſt hec: qꝛ ita ineſſe eꝫ ani
ma eſt hec ex ſe ⁊ ſingulare: ſicut ineſſe in aĩa ẽ vni
uerſalis. illud ꝓbaꝉ ſic. eſſe in aĩa eſt eſſe ſcḋꝫ quid
eſſe extra aĩam eſt eẽ ſimpliciꝉ: iſta duo diuidũt oẽ
eſſe. Sicut igitur non eſt q̄rendũ quo formaliꝉ hꝫ
vl'e eſſe in aĩa / niſi ex ſe / ſed bene eſt q̄rere quo effe
ctiue: qꝛ per intellectũ ꝯſiderantẽ ⁊ cauſantẽ: ⁊ illḋ
eſſe eſt eſſe diminutũ. igiꝉ ſic nõ eſt q̄rere quo natu
ra ſit hec extra aĩam in eſſe ſimpliciꝉ formaliꝉ. ſed
ſolum quo effectiue: ⁊ quo finaliꝉ intrinſece vero a
cauſis itrinſecis. ¶ Cõtra: nõ queritur ꝑ quid hec
ſubſtãtia ſit hec itelligendo ꝙ ſit hec. ⁊ poſtea q̄ra
tur ꝑ quod ſupueniẽs ſit hec. ſed ꝑ q̄d natura ſpeci
fica extra aĩam ſit hec in diuina: ⁊ ꝙ ſic nõ poſſet
eſſe hec de ſe. Probatio: qꝛ illa natura extra animã
q̇ in eſſe ſimpliciꝉ eſt hec ex ſe eſt talis ꝙ ſibi repu=
gnat cõicari pluribus. ſꝫ natura ſpeciei eꝫ aĩam eſt
talis ꝑ te. igiꝉ ⁊c. maior ꝓbaꝉ. Primo exemplo: qꝛ
eſſentia diuina eſt ex ſe hec ideo ſibi repugnat di=
uidi ⁊ cõicari pluribꝰ. Similiꝉ de intelligentiis ſe=
cundũ pħos ꝑ rõnẽ: cui ex ſe cõuenit vnũ oppoſito
rũ ſibi ex ſe repugnat oppoſitũ eẽ ex ſe hec et poſ
ſe cõicari pluribus. ſunt oppoſita: igiꝉ cui ꝯpetit eſ
ſe ex ſe hec / ſibi repugnat poſſe cõicari pluribus.
¶ Cõfirmaꝉ: qꝛ ſi eſſentia extra aĩam ſcḋm ſe ſim=
pliciꝉ determiat ſibi ex ſe ꝙ ſit hec. igitur itellectꝰ
intelligens eſſentiã vt vl'is intelligit ipſam vt repu
gnat obiecto extra / ſicut eñi eſſẽtia dei ẽ de ſe hec
et intelligens ipſam ſub rõne vniuerſalis itelligit
ſub mõ repugnanti obiecto illius intellectꝰ: ſic la=
pis extra aĩam in eſſe ſimpliciꝉ eſt de ſe hic: intelli
gens lapidẽ vt vl'e eſt intellectꝰ intelligens ipſum
ſub oppoſito modo obiecti ſicut intelligens ſorteꝫ
vt vniuerſale. ¶ Item ſi non põt intelligi incluſum
eẽ niſi hoc. igiꝉ neqꝫ icludẽs. Si eñi nõ põt intelli=
gi rõnale ſub oppoſito rõnalis. igiꝉ nec hõ icludẽs
ratiõale. Sed nõ põt intelligi heccetas vt vl'e. igi
tur nec natura ſpẽi icludens cũ ipſa heccetas de ſe
ſit hec. igitur impoſſibile eſt intelligere naturã ſpe
cificam / vt vniuerſale. ¶ Item: natura lapidis ex=
tra animam in eſſe ſimpliciter hꝫ minorem vnitatẽ
realem q̄ habeat hic lapis: et licet vnitatẽ realem
igitur extra animam eſt vnitas realis minor q̄ nu=
meralis: ⁊ illa eſt ſpecifica. aſſumptũ probatur: qꝛ
ꝓma nẽſura hꝫ aliquã vnitatẽ realẽ: qḋ vnitatẽ pꝫ
x. Meth. Mẽſura i oĩ gñe eſt vnum: ⁊ ꝙ ſit vnitas
realis probatio. quia in creaturis ens reale nõ mẽ
ſuratur ente rationis tantum. igitur menſura erit
realis et vna nõ vnitate ſingularitatis. quia tertio
Metha. In ſingularibus eiuſdem ſpeciei nõ ẽ hoc
perfectius illo. quia non intelligit ariſtoteles ꝙ al
bedo intenſiſſima ſit menſura in gñe colorum: ſic
ꝙ vna intenſior q̄tum ad hoc menſurat albedines
minus intenſas: ſed capit albedinem pro omnibꝰ
ſuppoſitis q̄tum ad menſuram: ac ſi omnia eſſent
vnum. ¶ Secundo ſic probatur idem aſſumptum
vnitas realis eſt forme vt ſecundũ eam eſſ opera=
tio: quia vt. vii. Phiſi. ſcḋm genus nõ fiũt ꝯpatiões
ſed ſecundum ſpecieꝫ. illud non poteſt eſſe propter
vnitatem in conceptu ſolum: ſed ꝓpter vnitatem
realẽ: qꝛ ſi vnitas ꝯceptus ſufficeret ad ꝯparationem
cũ genꝰ habeat vnũ ꝯceptũ equaliꝉ fieret ꝯparatio
ſcḋm genus et ſcḋm ſpeciẽ. ꝙ genꝰ habeat vnũ ꝯce
ptũ / ꝓbo: qꝛ ſi tot ſunt ꝯceptus gñis q̄t ſunt natu=
re ſpecierũ: igiꝉ nullꝰ eſt ꝯceptꝰ gñis dictꝰ in quid
de pluribus ſpeciebus: ſed ꝑdicãdo ꝯceptũ aĩalis
de aſino eſt ꝑdicare ꝯceptũ aſini de aſino. ⁊ ſic idẽ
de ſe. igiꝉ cõceptus gñis eſt eque vnꝰ ſicut cõceptꝰ
ſpeciei: ⁊ nõ ꝓprie cõparaꝉ idẽ ſibi realiter. igitur
opꝫ ꝙ forma ſcḋm quã dꝫ eſſe cõparatio hẽat vni=
tatem realẽ minorẽ q̄ ſit vnitas nũeralis. ¶ Iteꝫ
tertio ſic ꝓbaꝉ ideꝫ: vnitas realis req̄ritur ad hoc
ꝙ aliquid ſit fundamentũ relationis realis eq̄pa=
rantie vt ſimilitudinis ⁊ nõ numeralis. igiꝉ minor
ꝙ non numeralis pꝫ: tũc nõ eſſet relatio realis ne
qꝫ ſufficit vnitas cõceptus. quia relatio realis non
requirit vnitatẽ in fundamẽto q̇ eſt tm̃ rõ: igiꝉ iter
vnitatẽ rõnis q̇ eſt in ꝯceptu: ⁊ realẽ nũeralẽ eſt re
alis minor. ¶ Quarto ad idẽ vnꝰ actꝰ ſentiendi ẽ
obiectũ per ſe vnũ reale ⁊ nõ requiritur neceſſario
vnitas rõnis tm̃ ad hoc ꝙ ſentiatur: qꝛ ſenſus non
ſentit vl'e: nec eſt illa vnitas realis nũeralis: qꝛ ſen
ſus nõ ſentit obiectũ ſuũ vt eſt hec nũero. Senſus
eñi viſus nõ ſentit albedinẽ vt eſt hic nũeralis: qꝛ
ſi ſic diſcerneret hanc albedinẽ a qualibet q̇ nõ eſt
hec. Nõ eñi eſt viſus qui diſtinguit an ſit idẽ radiꝰ
ſolis: vel ſtati alius ⁊ alius: nec an ſit ideꝫ q̇ durat
per totum diẽ lucente ſole. Similiꝉ ſi deus faceret
duo alba ſimillima ſimul eẽ i eodẽ ſitu nõ diſtigue
ret viſus hanc albedinẽ ab iſta. Senſus igitur nõ
ꝑ ſe ſentit ſingulare demonſtratum hoc ſimiliꝉ q̄ñ
habeo intellectiones diuerſas ꝑ diſcurſum. ſenſus

tñ ſentit naturā extra aīaʒ ꝓmo.ſʒ vt ↄiūcta ſingu-
laritati neceſſario:itellect⁹ vero pōt illaʒ cogſcere
nō vt ↄiūctā ſinglaritati. ❡ Quito ſic.ſi oīs vnitas
realis eſt numeralis:igitur diuerſitas realis eſt tm̄
numeralis:igitur nō pl⁹ differūt ḡcūqʒ realia pl⁹ ꝙ
ſolo numero. Prima ↄña patʒ:quot modis ḋr vnū
oppoſitoꝝ/tot ꝛ reliquū.ꝓmo Topicoꝝ. igitur ſi
vnitas realis tm̄ ſit numeralis / nulla erit diuerſi-
tas realis niſi numeralis. ❡ Ideo dico ad q̄ſtionē
cōcedo ↄcluſionē quā ꝓbāt ille rōnes ꝙ eſt vnitas
extra aīam minoꝛ ꝙ nūeralis vt ſpecifica. Et ideo
ipſa nō de ſe eſt hec:quia ſi ſic/ei repugnaret eē ad
plura vt argutū eſt prī⁹. Mod⁹ ponēdi eſt Auicē.v
meta.ca.ꝓmo. Eq̄nitas eſt tm̄ eq̄nitas: hoc eſt ex
ſe nō hʒ hoc eē ſingulare: nec eē vl'e.ſʒ natura pōt
hr̄e eē ſub vl'itate vt ī aīa:ꝛ pōt hr̄e maiorē vnita-
tē realē ꝙ ſpecificā:iō neutrū ē ex ſe:qꝛ nō ē vl'e: qꝛ
eſſentia vt ē ī aīa vt ↄſideratū ab aīa ē obm̄:igr̄ de
ſe nō ē vl'e: qꝛ nō de ſe ē itellectū:qꝛ intētio ↄſeq̄ns
obiectū vt cognitū nō icluditur ifra obiectū cogni
tū:igiṫ illa itellectio obiecti ſm ſe qḋ ē pri⁹ natura
iſta itētione ē mediata ipſi⁹ ꝙ q̇d:ꝛ ſic ꝓpōnes ſūt
ꝑ ſe vere ꝓmo mō:qꝛ natura ſubſtantie materialis
hʒ eē pri⁹ natura ꝙ ſit eē in aīa ꝛ ꝙ ſit illa ↄſidera-
tio logica q̄ ē rei vt ſub itētione formaliṫ. Silr̄ na-
tura poſita in eē nature qḋ ē eē ſimplr̄ extra aīam
nō includit ſingularitatē ſed p̄cedit natura:qꝛ ſi in-
telligereṫ ex ſe/hoc nō poſſet itelligi nō hoc. Ideo
eſt q̄rere ꝑ q̇d ē hec formaliṫ q̄ ē vnitas maioꝛ q̄ ſit
vnitas realis ſpecifica:ſicut ē q̄rere de natura ī in-
tellectu vt ē ſub mō vl'itatis ꝑ q̇d formaliṫ ē vniuer
ſalis nō de natura vt itellecta.hoc ē in eē ſm q̇d:ſʒ
de natura media. ❡ Cōtra illō arguiṫ: ex his ſeq̄ṫ
ꝙ vniuerſale ē actu ī re nō ſolū in aīa: qꝛ poniṫ vni
tas realis minoꝛ numerali: ꝛ iſta ē vnitas vniuer-
ſalis ꝛ nō ī aīa vt ↄcediṫ. Hoc videṫ ꝯ ↄmētatorē ꝓ
mo de aīa. Intellect⁹ ē q̄ facit vniuerſalitatē ī reb⁹
Itē Dam̄.c.viij.ponit differētiā iter vnitatē natu-
re in deo ꝛ ī creaturis. In deo ē vnitas nature rea-
lis in diuerſis ſuppoſitiſ.in creaturis ē tm̄ vnū rōe
ꝛ nō ī re ī diuerſis ſuppoſitiſ. ❡ Ad ꝓmū hoꝝ dico
ꝙ vniuerſale ī actu nō ē niſi ī itellectu: qꝛ nō ē actu
vl'e niſi ſit vnū ī multis ꝛ de multis: ita ꝙ de mltiſ
ē aptitudo ꝓtia vniuerſali ī actu:qꝛ nō p̄t hr̄i ī actu
vl'e q̄ ipm̄ ē dicibile de alio ſic.hoc ē hoc/niſi ꝑ in-
tellectū:tñ iſta vnitas realis media iter nūeralē et
rōis nō ē differētia vniuerſalitatis q̄ hoc ē actu di-
cibile de multiſ:ſʒ ſolū ē ī differētia ſcḋm quā nō re
pugnat ſibi eē hoc ꝛ hoc:ſimul tñ nō pōt ſcḋm iſtā
realē vnitatē minorē eē ſimul hoc ꝛ hoc niſi in cō-
ceptu ī itellectu/qḋ nō ē ex ꝑte ſui: qꝛ hec eq̄nitas
eſt natura q̄ nō hʒ vnde repugnat ſibi eē et hoc et
eſſe ī iſto·ſed deṫminaṫ ꝑ ſingularitatē aduenientē
Vñ nō pōt ſimul eē ī hoc ꝛ ī iſto: iō iſta cōitas nō ē
vniuerſalis ↄpleti. Exēplūʒ ad hoc / ſicut materie
nō repugnat q̄n eſſet ſub alia forma ꝙtū eſt ex ꝑte
ſui ꝛ ſimul ſub diuerſis ſi forme eſſent ↄpoſſibiles:
qꝛ nō repugnat ſibi eē ex ſe ſub quacūqʒ forma:tñ
nūc nō ē ſimul ſub diuerſis ꝓpter aliud deṫminās.
nec vt deṫmiata ꝑ hāc formā pōt eē ſub alia. Ideo
indifferētia materie nō ē ī differētia vniuerſalis cō
pleti vt actu dicibilis ſil' de multis:ſic nec oīs vni-
tas realis minoꝛ vnitate numerali ē vl'is. Sed eſt
vnitas nature p̄ſuppoſite opationi intellectus: et
ideo intellectus mouetur magis ad abſtrahendūʒ
vnū cōceptū ſpecificū a ſorte ꝛ platone ꝙ a ſorte
et lapide.et iō intellectus cauſat vl'itatē.tñ illi na-
ture hñti minorē vnitatē nō repugnat ex ſe eē ī mlˈ
tis:ſicut repugnat ſingularitati aduenīēti. ❡ Aliō
exēplū.forma eſt ꝓncipiū formale opandi ꝛ ꝓducē
di ſimile ꝛ aliō ꝓncipiū nō eſt hoc: qꝛ heccei̇tas ge
nerantis ꝛ geniti ſunt prima diuerſa non illud in
quo ſunt ſimilia. ſed caloꝛ eſt principium operan-
di in quo ignis generans aſſimilatur genito.
❡ Ad Damaſcenum dico: ꝙ non ſic eſt vnum re
in creaturis ꝛ ī ſorte ꝛ platone: ſicut eſſentia diui-
na in diuerſis ſuppoſitis: qꝛ ī creaturis nō ē eadēʒ
nūero eſſentia ī trib⁹. Dicūt:in quo ē iſta vnitas re
alis minoꝛ nūerali nō in vno tm̄ qḋ eſt in vno nūe-
ro eſt vnū nūero:nec ī vno ī cōparatione ad aliū
qꝛ tunc non eſſet natura abſoluta:igiṫ in duob⁹ ſi-
mul.dico ꝙ iſta vnitas eſt nature vt eſt in vno ſup-
poſito:nō vt ī ordine ad aliō: neqʒ in duob⁹ ſimul.
Et cū diciṫ: q̇cq̇d eſt in hoc nūero ē vnū nūero pre
dicatione denominatiua vel eſſentiali.ſicut autem
hec vnitas minoꝛ de ſe eſt hec nūero nec etiā eſſen
tialiter:ſed tm̄ denoīatiue.ſʒ heccei̇tas eſt numero
hec eſſentialiṫ ſicut aliṫ diciṫ corp⁹ aīatū qḋ ē alia
ꝑs ↄpoſiti:ꝛ aliṫ hō diciṫ aīat⁹:corp⁹ eīm tm̄ deno-
minatiue:ſed hō eſſentialiṫ: ꝛ ſic dupliciṫ diciṫ illa
vnitas minoꝛ vna:qꝛ eſſentialiṫ eſt vna vnitate mi
noꝛi nūerali.ꝛ tñ denoīatiue ē vna nūero: qꝛ ī hoc
vno nūero. ❡ Ad primū principale dico: ꝙ rō phī
eſt ꝯ ydeas platonis:qꝛ ſubſtātia ꝓma ē de ſe hec
iō idea nō ē pria ſubſtātia:ſʒ loquēdo de natura ex
aīam ipa ē propria illi cui⁹ eſt:ſʒ nō de ſe: ſed ꝑ ali-
quid poſteri⁹ ſe ↄhēs ipm̄:vt ꝑ heccei̇tatē. iō ſatiſ ē
rō phī ꝯ platonē:qꝛ idea ꝑ nichil ↄhēs eſt propria.
❡ Ad ꝓmū pro poſitiōe alia cū dicit ſpecies dicit
totā naturā idiuiduoꝝ verū ē totā q̇dditatē: ꝛ totū
eē q̇dditatiuū. qꝛ illō additū nō ꝑtinēt ad q̇ddita-
tē. ❡ Ad aliud dico:ꝙ loquēdo de diuiſiōe forma-
li ꝓprie ſic nō diuidiṫ ſpēs ī idiuidua.ſʒ gen⁹ ī ſpe-
cies.loquēdo tñ de diuiſione formaꝝ bñ pōt ſpēs
diuidi in indiuidua.vñ ibi ē differētia formaꝝ ſed
nō formalis. ❡ Ad rōnes ſcḋe poſitiōis cū ḋr ꝙti-
tas ē de ſe:hoc falſuʒ ē ꝙtitas nulli⁹ ē de ſe hec. Et
cū diciṫ ipa ſepata eſt plurificabil' ex ſe:qꝛ ex ſe pōt
diuidi ex hoc ſeq̄tur oppoſitū:qꝛ qḋ ex ſe eſt pluri-
ficabile nō ē p̄ncipiū diuidēdi:qꝛ qḋ ē rō diuidētis
vel plurificabil' vel cōfuſe accipiṫ nūꝙ ē p̄ncipiū di
uidēdi ꝑtē a ꝑte neqʒ derelinq̄t ꝙtitas talē modū ī
ſubſtātia q̄ nō ſit aliō a ſubſtātia ſicut dictū eſt ꝓus
❡ Ad ratiōes tertie poſitionis cū diciṫ / ſi in vno
eſſe eſt determinatū ad vniuerſale vt ſecundū eſſe
diminutū qḋ habet in intellectu:igiṫ ſecunduʒ eſſe
extra qḋ ē eſſe ſimplr̄ eſt determiatū ad eē hec. di
co ꝙ nō ſequiṫ: qꝛ eē extra qḋ eſt nature:ſimplr̄ eſt
indifferēs de ſe ad eē diminutū qḋ hʒ in itellectu:
ꝛ ad eē hoc qḋ hʒ ꝑ ſingularitatē. Ideo ſi in intel-

lectu poſſit habere eſſe diminutū ſicut in eē extra
intellectū pōt habere eē ſimplr duplex q̄tū eſt de
ſe tunc eēt ſil'e hincinde. et tunc ſicut querēdū quo
vnitas realis minoꝛ hȝ vnitatē maioꝛē foꝛmaliter:
ſic q̄rendū eſſet in eē diminuto quo foꝛmaliter ha-
beret aliud magis diminutū: ſicut igiť i eē diminu
to nō opoꝛtet q̄rere quo hȝ eē ꝓpꝛiuȝ nature extra
aīam niſi agēs: ſed vlteri⁹ opoꝛtet q̄rere ꝑ qd̄ illud
vnū reale hȝ maioꝛē vnitatē realē: ⁊ ſic quo natu-
ra ſcdm̄ ſe hȝ eē diminutū in intellectu foꝛmaliter.

¶ Queſtio ſexta.

Sexto q̄ritur: vtruȝ ſubſtātia materialis ꝑ aliq̄d po-
ſitiuū ſit hec. Qꝫ nō. Vnū dicit
induiſionē: īdiuiſio negationē:
igitur ꝑ nichil poſitiuuȝ induui-
duať. ¶ Oppoſitū. Pꝛima ſub-
ſtātia ꝑ ſe cpať īnq̄tū diſtinguiť
a ſecūda nō ꝑ ſolā negationē: igitur ꝑ poſitiuum.
¶ Diciť ad qōnē qꝫ nō: ſed ꝑ duplicē negationē: qꝛ
natura eſt de ſe diuiduū. hoc vocabulo vtiť Richar
dus ꝓmo de trini. hanc potētiā tollit īdiuiduū: igiť
de ſe nō eſt hec: ſed ꝑ extrinſecum foꝛme diuidue.
¶ Pꝛeterea: hec natura de ſe tm̄ eſt in potētia hec
nichil ducit ſe de potētia ad actū ſicut ꝑ illud extri
ſecū ī īmaterialib⁹ nō pōt eſſe materia vel q̄titas:
ſed eſt ſubſtātia īmaterialis hec ab agēte īnq̄tū eſt
termin⁹ actionis in materialib⁹: illud extrinſecum
foꝛme eſt duplex negatio. Non em̄ eſt abſolutū: qꝛ
de iſto querendū eſſet quo eſſet hec. ſi ſeipſo: pari
ratione ſtandū in ꝓmo. Si extrīſeco: querendū de
iſto. et ſic in infinitū. neqȝ illud extrīſecū eſt reſpe-
ctiuū: qꝛ oē reſpectiuū fundatur in abſoluto vt ꝓdu
cto: ſed abſolutū ꝓductū: igiť hec ꝓma negatio eſt
nō poſſe diuidi ī plura ſub ſe. Secūda reſpicit alia
iuxta ſe: qꝛ eſt negatio idētitatis ei⁹ ad aliud: et iſte
negationes ſunt extra intētionē foꝛme ⁊ aſſimilan
tur reſpectib⁹ induuiduis iſte negationes. ¶ Cōtra
illud: iſta duplex negatio ſi nō aſſignat cauſam itri
ſecā: quare repugnat huic diuidi / ⁊ illi nō. ꝑ diuidi
nō ſoluiť q̄ſtio qꝛ ſolū aſſignať extrīſecū. ſi aſſignet
cauſam ꝓximā. ꝓbo: qꝛ illa non eſt ſola negatio: qꝛ
non repugnat ſibi intrinſece diuidi ſola negatione
nichil eñ repugnat enti ꝑ ſolā negationē hic lapis
eſt ens: igitur nō repugnat ſibi diuidi in plura ſola
negatione. Maioꝛ pȝ. qꝛ aut in iſto ente: vt lapide
vel angelo: eſt aliquid poſitiuū quod determīat ſi-
bi neceſſario iſtā negationē / aut non. Si nō igitur
nō neceſſario ſibi ineſt iſta negatio: igitur ei⁹ oppo
ſitū ſibi pōt ineſſe q̄tum eſt de ſe ſi eſt aliquid poſi
tiuū quod determinat ſibi negationē. igitur rōne il
li⁹ poſitiui repugnat ſibi oppoſitū illi⁹ negationis
ſcȝ diuidi. vñ ille lapis ⁊ ſi eſſet ſine q̄titate ſi hēat
tale poſitiuū intrinſecū determinat ſibi nō diuidi
et ſic repugnat ſibi oppoſitū. ſi nō / nō. ¶ Itē nega
tione nō cōſtituitur aliq̄d foꝛmaliter ineſſe ꝑfectio
ri q̄ fuit eſſe quod ꝓceſſit. igitur ſubſtātia ꝓma ſi cō
ſtituitur in eē foꝛmaliter negatione nō cōſtituitur ī
eſſe ꝑfectioꝛi ſubſtātie ſecunde: quod eſt cōtra Ari

ſtotelē ī ꝓdicamētis. ¶ Itē de ꝑ ſe ſingulari ꝑ ſe ꝓdi
catur ſuū cōe. ſȝ nihil poſitiuū pꝛedicatur per ſe de
cōpoſito ex natura cū negatiōe: qꝛ illud nō hȝ vnū
cōceptū. igitur nullū poſitiuū de illo ꝑ ſe ꝓdicatur.
¶ Dico igr̄ ad q̄ſtionē qꝫ ꝑ aliq̄d poſitiuū ē ſba ma
tialis hec qꝛ nulla ꝑfectio repugn̄t alicui niſi ꝑꝑ ꝑfe
ctionē ſibi iherētem ſed diuidi in partes ſubiecti-
uas eſt īꝑfectionis: igiť nō repugnat ſubſtātie ma-
teriali niſi pꝛopter ꝑfectionē ſibi iherētē. Minoꝛ
patet qꝛ deo repugnat q̄cūqȝ diuiſio ſiue ī partes
ſubiectiuas ſiue alias: hoc nō eēt niſi īꝑfectiōeȝ poꝛ
taret. ¶ Itē ꝑ rōnes: ꝑ eādē rōnē ꝑ quaȝ repugnat
alicui diuidi in aliqua ꝑ eādē rōne hȝ vnitatē ſuaȝ
poſitiuā repugnantē illi diuiſioni: ſicut pȝ de diffe
rentia ſpecifica: qꝛ ſpeciei repugnat diuidi in ſpēs
rōne differētie ſpecifice: et ꝑ differētiā ſpecificā hȝ
ſpecies ſuā vnitatē poſitiua / ⁊ qꝫ nō diuidiť in plu
res ſpēs. Si igiť vnitatis realis minoꝛis q̄ ſit nu-
meralis eſt aliqua rō vnitatis poſitiua ꝑ quam hȝ
ſuā vnitatē / ⁊ ꝑ eandē repugnat ſibi diuiſio oppo
ſita illi vnitati: igr̄ i vnitate reali vltima q̄ eſt ma-
ioꝛ / ꝑ idiđē habebit ꝓpꝛiā vnitatē ⁊ natura. ¶ Ad
pꝛimā rōnē ꝓncipale. dubiū eſt ſi vnum dicit nega-
tionē: tñ cito qꝫ ſic cuiuſlibet negationis q̄ ē tantū
de facto nō opoꝛteat ponere cauſam niſi negatiuā
tñ negationis q̄ negat poſſibilitatē vel aptitudinē
opoꝛtet ponere poſitiuā cām: qꝛ qñ oppoſitū nega
tiōis repugnat alicui enti / opoꝛtet ponere cām po
ſitiuā q̄re ſibi repugnat. ſi eñ ſupficies nō eēt colo
rata nō opoꝛteret ponere cām poſitiuā: ſed tm̄ qꝛ
agēs nō inducit: qꝛ ſibi nō repugnat recipe coloꝛe:
ſi tñ ſibi repugnaret: opoꝛteret ponere cauſam po
ſitiuā: nūc aūt vnū nūero in hoc īdiuiduo nō ſoluȝ
dicit negationē: qꝛ agēs nō agit: ſed dicit negatio-
nē poſſibilitatis: qꝛ ſibi repugnat diuidi in plura ī-
diuidua ex parte ſui extrinſece: igiť. ⁊c. ¶ Qō. vij.

Septio queritur vtꝛ ſubſtātia materialis ſit induuidua
per eē actualis exiſtentie. Qꝫ ſic /
quod cōuenit oī ⁊ ſoli eſt ſufficiēs
diſtinctiuū ei⁹ ab alijs: ſȝ eē actua
lis exiſtentie cōuenit omi induui-
duo et ſoli. igitur. ⁊c. ¶ Oppoſitū: hic hō eſt induui
duum in gñe ſubſtātie: ⁊ nō includit exiſtentiā actu
alem: qꝛ ſol⁹ de⁹ includit intrinſece exiſtentiā actu
alem. ¶ Diciť ad q̄ſtionē qꝫ ſic vltimate ⁊ ꝯpletiue:
qꝛ act⁹ ſeparat ⁊ diſtinguit. vij. met. actualis exiſtē
tia eſt cōplete ⁊ vltimate diſtinctiuū vni⁹ īdiuidui
ab alio. ¶ Cōtra: qđ non eſt ex ſe diſtinctū nō eſt vl
timatū diſtinctiuū: ſȝ natura actualis nō eſt ex ſe
diſtincta: qꝛ nō eſt diſtinctio exiſtētiarū naturaruȝ
vel reꝝ quaꝝ ſunt exiſtentie: qꝛ ſi ſic opoꝛteret po
nere coordinationē exiſtētiaꝝ a coordīatiōe natu-
rarum. ¶ Itē qđ ꝓſupponit totā coordinationē nō
eſt diſtinctiuum alicui⁹ ī iſta coordinatiōe: ſȝ eē exi
ſtētie actual' ꝓſupponit totā coordīationē q̄ddita-
tū ſi nō ſolū eēt ſciētia q̄dditatis vt ī exñtia actuali
et qꝛ tūc aliquādo eēt ſcientia ⁊ aliquādo nō de ea
dē re. ¶ Itē: exiſtētia eſt eiuſdē rationis in natura

eiuſdẽ rõnis: igitur non diſtinguit indiuidua ĩ eadẽ natura. ¶ Jdeo dico ad q̃ſtionẽ ꝙ nõ qꝛ quelibꝫ coordinatio hꝫ intrinſece ſupremũ ⁊ infimũ qḋ non includit aliq̃d alterius gñis: ſed cõceptus exiſtẽtie actualis nõ eſt idẽ cõceptu exiſtentie q̇cquid ſit de re cuius eſt cõceptus. igitur ſubſtantia materialis non indiuiduatur per eẽ actualis exiſtentie. ¶ Ad rationẽ principalem dico: ꝙ prius natura ẽ ſubſtãtia materialis hec: ꝙ̃ ſit exiſtentia actualis. ideo licet ꝯueniat oĩ ⁊ ſoli nõ tñ eſt ṗmũ diſtinguẽs: ſꝫ tñ ſcḋm hanc ſpeciẽ aliquo modo poſſet indiuiduare ſubſtãtiã: licet non primo qḋ tñ non videẽ verũ. iḋ dico: ꝙ minor eſt falſa habet eẽ exiſtẽtie q̃ eſt in indiuiduo: et eſt denomiatiue hec vna nũero. ¶ Ad rationes opinionis concedo: quilibet actꝰ vltimꝰ diſtinguit vltimata diſtinctiõe ſcḋm ꝙ eſt actꝰ vltimus: non tamen opꝫ ꝙ quelibet talis diſtinctio ſit indiuidualis: qꝛ relatio põt eſſe ſic vltimum diſtinguens. non eñ eſt potentia ad alteriꝰ diſtinguens: tñ relatio non diſtinguit illud in quo eſt intrinſece ſic nec exiſtentia hoc indiuiduũ ſubſtãtie: qꝛ exiſtẽtia actualis non eſt de illa coordinatione q̃tum ad conceptum ſiue res cuiꝰ eſt ſit alterius coordĩationis ſiue non dicat rem aliam tamen formaliter eſt aliud.

¶ Queſtio octaua.

Octauo q̃ritur vtrũ ſubſtãtia materialis ꝑ aliquid poſitiuũ ptinens ad genus ſubſtantie ſit indiuidua. Qꝛ nõ. qꝛ ſi ſic illud cum quidditate faceret cõpoſitionẽ in indiuiduo ſicut actꝰ ⁊ potẽtia. hoc aũt falſum. tũ / qꝛ in angelis nõ eſt talis ꝯpoſitio. tũ / qꝛ illud poſitiuũ vel eſſet materia vel forma vel cõpoſitum: ⁊ tũc indiuiduum vel haberet duas materias intrinſece vel duas formas vel duas ſubſtantias ꝯpoſitas: qꝛ q̇dditatẽ ſpeciei ⁊ illud poſitiuũ additũ. ¶ Jtẽ ſi ſit ſingulare eſt per ſe vnũ. igitur per ſe intelligibile: qḋ videẽ ꝯtra Ariſtotelẽ. ii. de aĩa. vii Meth. j. phi. ¶ Jtẽ: ſi ſic poſſet eẽ ⁊ demõſtratio de indiuiduis: qꝛ qḋ per ſe eſt intelligibile de eo poteſt paſſio ꝑ ſe ſciri. Sed hoc eſt ꝯtra phm. vii. diffinitio eſt ſolius q̇dditatis que tñ eſt ſpecies. iſtud indiuiduũ non includit ſolũ quidditatẽ. ¶ Jtẽ: ab iſto poſitiuo ſupadditо poſſet accipi differentia a quidditate genus: ⁊ tunc poſſet indiuiduũ proprie diffiniri. ¶ Oppoſitum. Omẽ ꝑ ſe inferiꝰ ĩcludit aliquid ꝯhẽs ſupꝰius qḋ eſt eiuſdẽ gñis. igiẽ ĩdiuiduum ꝑ ſe ĩcludit quidditatẽ ⁊ aliq̃d eiuſdẽ gñis poſitiuũ vel ꝯhens q̇dditatẽ. ¶ Dico ad q̃ſtionẽ ṗmo: qꝛ ſic eſt ptꝫ ꝙ in entibus extra aĩam eſt aliq̃d hoc ſingulare determinatũ qḋ nõ poteſt diuidi in plura ſub ſe illud nõ põt eſſe ſolũ a cauſa extrinſeca: qꝛ nichil extrinſecũ eſt cauſa huiꝰ ĩpoſſibile diuidi: niſi qꝛ cauſat aliquid intra cui repugnat diuidi. igitur oportet ponere in indiuiduo aliq̃d poſitiuũ qḋ nõ eſt ſola q̇dditas: qꝛ ſibi nõ repugnat diuidi. ¶ Preterea: hoc ſingulare eſt aliquid in ſe ⁊ ad ſe: igitur hoc erit per intrinſecũ: nõ aũt per negationem: ꝓbatũ eſt prius. et addo ꝙ ipſa negatio eſt eiuſdẽ rationis in multis. igiẽ eſt querendũ ꝑ quid ẽ hec nõ diuidi qꝛ non diuidi in plura eſt eiuſdẽ rationis in quolibet indiuiduo: ita intrinſecũ non põt eſſe res rationis: qꝛ hmõi res neceſſario req̇ritur ad exiſtẽtiã rei extra aĩam. nec poteſt eſſe illud natura nec pars nature nec etiã accidens probatum eſt prius. igitur per aliq̃d intrinſecum indiuiduo ꝙ extrinſecum nature ⁊ per ſe determinãs naturã ad hoc indiuiduũ. ¶ Jtẽ: ꝓpria paſſio entis eſt vnitas: igiẽ ꝑfectiſſima vnitas ꝑfectioris entis. igiẽ cũ vnitas numeralis ſit maioꝛ ⁊ ꝑfectioꝛ vnitate reali ſpecifica: opꝫ aliquid eẽ poſitiuũ in indiuiduo ꝑ qḋ eſt ſic vnũ qḋ ſit eiuſdẽ gñis ⁊ determinans quidditatẽ. ¶ Jtem: omnia differentia reducuntur ad primo diuerſa: aliter eñ eſt ꝓceſſus in infinitũ: qꝛ differẽtia in aliquo ꝯueniunt in aliquo differũt. vii. Met. Aut igiẽ illa q̇bus differunt ſunt primo diuerſa: et habetur ꝓpoſitũ. Aut ſunt differentia: ⁊ tunc q̃rẽdũ eſt de illis q̇bꝰ differunt. Cum igitur ſingularia ſint differentia ipſa reducũtur ad prima diuerſa illa non ſunt nichila nõ acidentia nõ natura: igiẽ aliqua entitas determinatiua nature vt ꝓprietates indiuiduales. Modꝰ ponendi eſt ille: qñ duo ſe habent ad inuicẽ per analogiã ꝑ maius notuꝫ debet manifeſtari minꝰ notũ. Nũc aũt ꝓṗetas indiuidui eſt minꝰ nota a nobis q̃ꝫ forma ſpecifica qꝛ foꝛa ſpecifica ẽ ṗncipiũ foꝛale opãdi. ⁊ nõ illa ꝓṗetas ĩdiuidui qꝛ nulliꝰ actiõis realis ẽ iſta ꝓṗetas indiuidui principiũ opãdi. ſꝫ tñ forma ſpecifica in ĩdiuiduo q̃ logice loquẽdo diciẽ differentia ſpecifica: realiẽ vero diciẽ forma ſpecifica ꝓeodẽ habeo ad p̃ſens iſta forma põt ꝯparari ad ſuperiꝰ ⁊ ad inferiꝰ: ꝯparatũ ad ſuperiꝰ nõ ſemꝑ opꝫ ꝙ ſit aliḋ a re in gñe / qꝛ tũc ſimplex vt poſuerũt phi: angulũ nõ cẽt diffinibilẽ: nec etiã forme accidẽtales: qꝛ nõ neceſſe eſt ibi eẽ ꝯparationẽ realẽ: ita ꝙ res a qua accipiẽ differentia ſit aliud re ab iſto a quo accipiẽ genꝰ. tñ ſꝑ ẽ nõ idẽ formaliẽ: qꝛ aliẽ idẽ bis dicereẽ in diffinitiõe et tũc ſufficeret diffinire ꝑ ſolũ genꝰ vel ſolã differentiã. igiẽ nõ neceſſe ẽ rẽ a qua accipitur differentia ſpecifica eẽ aliḋ re ab illo a quo ẽ genꝰ acceptũ ſꝑ tñ nõ eſt idem formaliẽ. ſed iſta ꝓprietas ĩdiuidui nũq̃ꝫ eſt res alia a forma ſpecifica: tñ ſꝑ eſt non idẽ formaliẽ: licet aliq̃d poſſit cõtinere vnitiue vtrũqꝫ. Diſſimile tñ eſt in hoc ꝙ formalitas ſpecifica ſꝑ eſt ſimpliciẽ ꝑfectiꝰ gradu vel formalitate gñis. ſed nõ opꝫ propetatẽ ĩdiuidui eẽ ſimpliciẽ ꝑfectiorem formalitate ſpecifica. Scḋa diſſimilitudo foꝛalitas ſpecifica ꝯhit ad eẽ q̇dditatiuũ ſimplr ꝑfectũ: ſed formalitas ĩdiuidui ꝯhit q̇dditatẽ ad aliq̃d ex q̇dditatẽ: qꝛ oĩno alteriꝰ rõnis primo q̇dditate. patꝫ dupliciẽ. Primo ſic. oĩs q̇dditas materialis diuiſibilis ẽ q̃tũ eſt de ſe: ita ꝙ ſibi non repugnat diuidi iſta proprietas ĩdiuidui ẽ aliq̇d cui repugnat diuidi igiẽ ẽ alteriꝰ rõnis ṗmo. Scḋo ſic actꝰ ⁊ potẽtia ꝓpria ſunt ṗmo diuerſa: qꝛ ſi aliq̃d eẽt eiuſdẽ rõnis ĩ vtroqꝫ. Si in actu q̃tũ ad illud nõ ṗmo actuaret ſꝫ reciperet actũ. Si in potentia q̃tũ ad illḋ nõ reciperet ſed actuaret. igitur ꝓpriꝰ actꝰ ⁊ ꝓpa potẽtia

ſunt ꝑmo diuerſa. Sed illa ꝓprietas indiuidui reſpectu quidditatis: hꝫ rõnē actꝰ: igiť eſt extra totā rationem illiꝰ quidditatis vel extra totū. differētia vero ſpecifica nõ determinat genus extra totū genꝰ quidditatis. ſed determinat ipm a quidditate impfecta ad pfectam. Et iõ differentia ſpecifica ē extra totū genus quidditatꝭ imperfecte. Patꝫ igiť quomodo illa cõueniunt ⁊ differūt. ¶ Contra illō ens ⁊ q̄d cõuertunť ſcḋm auicennā. qꝛ res / ens / q̄d / cõuertuntur. igitur ſi illa ꝓprietas indiuidualis eſt extra totū genꝰ quidditatis. igiť eſt extra totū genus entis. ¶ Dico ſcḋm philoſophum. ꝙ ſimul totum eſt extra ꝙ quid non tñ extra genus entꝭ quomõ igitur ꝯuertunť ens ⁊ quid dico ꝙ ens eſt equiuocū ad duos modos entis ad quidditatē: ⁊ habēs quidditatem. vnde non ſolum eſt differentia inter quidditatem: ⁊ habēs quidditatē in concreto ⁊ abſtracto. ſed q̄ꝫtum ad vniuerſale ⁊ ſingulare: qꝛ dr̄ humanitas: ⁊ hec humanitas homo. ⁊ hic hõ. ⁊ ſic exñs incõicabiliter eſt habens quidditatē: ⁊ nõ eſt proprie quid: ſed quis / ⁊ extenditur ens: ita ꝙ dr̄ nõ ſolum de quid ꝓprie / ſed de eo qui eſt quis illud vult Richardꝰ. iiij. de tri. vij. q̄n aliquis eſt longe a nobis querimus quid ſit ⁊ non quis cum vero appropinquauerit ⁊ diſcernimus ꝙ eſt homo non quid querimꝰ: ſed quis. idē vult Auicenna viſo aīali a remotis prius notū eſt ꝙ eſt corpꝰ q̄ꝫ animal. ꝓ̄us animal q̄ꝫ homo. vł hic hõ. Ens igitur ⁊ quid cõuertuntur nõ quia ꝓprie: ſed vt extendiť ad quis. vel quid vel quale. ⁊c̄. Scḋa cõparatio eſt dicere ſpecifice ad inferius ⁊ ſimilitudo eſt q̄ꝫtum ad hoc ꝙ ſicut ſpecies eodē quo eſt ſpecies formaliter ⁊ quo habet vnitatem ſpecificam repugnat ſibi poſſe diuidi in plura eiuſdeꝫ ſpēi loquendo de ſpecie athoma. ſic indiuiduo eadeꝫ ꝓprietate indiuiduali qua eſt formaliter hec repugnat ſibi omnis diuiſio in inferiora. Tertia cõparatio ē forme ſpecifice ad ea que ſunt iuxta ſe: ⁊ tunc ſimilitudo eſt q̄ꝫtuꝫ ad hoc ꝙ ſicut ſpecies diſtant: ⁊ illa quibꝰ differunt ſunt ꝑmo diuerſa nichil cõe habentes. ſic duo indiuidua q̄ꝫtum ad iſta quibus diſtinguūtur. primo in nullo eiuſdem rõis conueniunt. ⁊ per hoc patꝫ ad vnam inſtantiam talē / ſortes ⁊ plato differūt iſtis ꝓprietatibꝰ. aut ille ꝓprietates in aliquo cõueniunt. vel in nullo. Si in nullo: igiť ꝑmo diſtinguūtur. igitur ſortes et plato cum includant iſtas ꝓprietates / ſi iſte ꝓprietates in aliquo cõueniunt: querendum ē de illis quibus diſtinguūť aut in aliquo conueniūt vel in nullo. ⁊ ſic vel erit ꝓceſſus in infinitum: vel ſtabitur ꝙ ſortes ⁊ plato in nullo conueniunt. Dico ꝙ primo diſtinguentia in nullo cõueniunt nõ ꝑ hoc ſequitur ꝙ includentia in nullo cõueniunt: qꝛ ipſa includunt. primo diſtinguentia ⁊ plꝰ. vñ magꝭ diuerſa põt dupliciter intelligi. vel qꝛ plꝰ repugnātia. vel qꝛ in nullo cõuenientia. Pmo mõ non ſunt incluſa magis diuerſa q̄ꝫ includentia. qꝛ non plus repugnantia. Secundo modo ſunt magis diuerſa. qꝛ ⁊ ſi non minꝰ repugnēt: tñ non tm̄ ſunt diuerſa: ſicut igitur eſſet dicendum de differentia ſpecifica hominis et aſini ſic q̄ꝫtum ad hoc de ꝓprietate indiuiduali. nec ꝑ hoc ſequitur ꝙ indiuidua ſunt primo diuerſa. ſicut nec due ſpecies. Dicunt quid ē in re a quo accipitur ꝓprietas idiuiſibilis vel materia. vel forma. vel oppoſitum cum non ſint plures res. dico ꝙ ſicut cõpoſitum in genere habꝫ in ſe ꝑtes materiā ⁊ formam: ⁊ materia põt cõcipi ſub rõne vniuerſalis. Similiter forma ⁊ ꝯpoſitum. Siĺr in aliis generibꝰ: ⁊ in negationibus ⁊ ꝑuationibus quicquid poteſt concipi vt vniuerſale illud non eſt de ſe hoc cum põt ſic cõcipi abſqꝫ modo cõcipiendi oppoſita obiecti: ⁊ cum non põt eſt de ſe hec: iõ in materia ē natura: ⁊ hec ꝓprietates. ⁊ in forma. Similiter ⁊ incõpoſita ⁊ formalitas nature non ē formalitas q̄ eſt incommunicabilis niſi denominatiue: tñ in compoſito eſt formalitas que eſt cõmunicabilis: igiť ſex entitates in cõpoſito ꝑ identitateꝫ vnitiue. Dicit deus poſſet cõſeruare prius ſine poſteriori: igitur poſſet cõſeruare naturam in exñtia ſine ꝓprietate indiuiſibili ꝑ quid: igitur intrinſecū poſitiue eſſet hec natura. alia a natura que eſt nunc ſub alia ꝓprietate indiuiſibili. qꝛ opꝫ poſitiuuꝫ dare intrinſecum diſtinguēs. Dico ꝙ priꝰ natura alio eſt duplex quõ non eſt res alia. ſed formalitas alia idē: tñ identice aliud eſt prius natura quod vtroqꝫ mõ eſt aliud a poſteriori. primo mõ claudit incompoſſibilia cõſeruare ꝑus ſine poſteriori. qꝛ cõtradictio ē eandē rem ſimul manere: ⁊ non manere: ⁊ tñ illud prius non eſt de ſe poſterius ſicut anima ſenſitiua tua ē prius natura q̄ꝫ ſit formalitas intellectiua: ⁊ tñ contradictio eſt tuaꝫ ſenſitiuam manere ſine intellectiua. Similiter forma ſpecifica albedinis non eſt res alia a natura coloris: ⁊ tamē impoſſibile eſt ⁊ incompoſſibile non obſtante ꝙ res a q̄ accipitur genus coloris q̄ eſt ī albedine ſit alia formalitas conſeruetur: ⁊ non forma ſpecifica albedinis. Nunc autem proprietas indiuiſibilis q̄ꝫ ꝙ ſit poſterius natura quidditate nř q̄ꝫ: tñ eſt res alia: ſꝫ eſt idem identitate cum forma: ſpecifica q̄uis alia formalitas. ¶ Ad primum principale. dico ꝙ non ſequitur quodlibet indiuiduum eſſe compoſituꝫ ꝓprie: quia compoſitio non ē proprie niſi ex actu ⁊ potentia proprie acceptis. Et ꝙ iſta proprietas indiuidualis eſt eadem eſſentia identitate. iõ ex talibus nūq̄ꝫ proprie ſit ꝯpoſitio. ſed ſi eſſet res alia proprie eēt actus quidditatis ſicut in diuinis ſapiētia. Si eſſet res alia eſſet paſſio dei: nõ autem identitas tollit oēm compoſitionem ꝓprie. Si tamen velimus extendere compoſitionem ad omne illud quod habet ſic naturā q̄ non eſt ex ſe: hec ⁊ talem proprietatem concedo ꝙ in diuiduis ē talis cõpoſitio: ⁊ tamē talis non eſt in diuinis / qꝛ q̄ōlibet ibi eſt de ſe hec nec etiam eſt ibi priꝰ natura eſſentia ꝓprietate quaſi complete rõnem indiuidui ⁊ determinātē eſſentiam. Et cum queritur. an illa proprietas accipitur a materia vel a forma: vel compoſito Dictum eſt prius ꝙ in quolibet iſtorum eſt natura ⁊ talis proprietas vltra materiam ⁊ formā contrahens naturam que eſt entitas poſitiua. ¶ Ad aliō concedo ꝙ ſingularis eſt ꝑ ſe intelligibile imo maxime intelligibile. qꝛ nūq̄ꝫ beatificabiť intellectus

niſi in intellectione ſingularis puta eſſentie diuīe
vt hec. non tñ ſequitur ex hoc ꝙ ſit maxime intel=
ligibile cuicūqꝫ intellectui. qꝛ ex debilitate intelle
ctus noſtri poteſt eſſe defectus. Et cuꝫ allegaꝫ phi
loſophus. dico ꝙ non ē eius intentio ꝙ ſingulare
non ſit intelligibile. Sed intellectꝰ noſter non in=
telligit niſi per ſenſum. ꝛ dictum eſt ꝙ per ſenſum
nō cognoſcitur hoc ſingulare vt hoc ſed ſolum vt
natura: ꝛ ſic poteſt intellectꝰ noſter intelligere ſin=
gulare. vñ philoſophꝰ vult ꝙ intellectus noſter po
teſt in duo: ſenſus autē tñ in vnū. qꝛ non pōt in vni
uerſale vt vniuerſale: ꝛ intellectꝰ pōt in ſingulare
ſicut ſēſus. ¶ Ad aliud dico ꝙ non ſequitur ſingu=
lare vt hoc eſt ꝑ ſe intelligibile: igitur eſt ꝑ ſe ſcibi=
le. qꝛ indiuiduū vt hoc non hꝫ cauſam intrinſecaꝫ
alterius paſſionis ꝙ̄ ſit paſſio ſpeciei ꝛ poteſt tñ in
telligi. ideo ex ꝑte cauſe eſt intrinſece quare nō pōt
paſſio ꝓpria de indiuiduo ſciri vt hec qꝛ illud ꝯtra
hēs q̄dditate nō ē alicuiꝰ cā ꝓprie paſſiōis. ¶ Ad
aliud cuꝫ dicitur poſſet diffiniri dico ſcd̄m phm̄. i.
topicoꝛuꝫ ꝙ diffinitio exprimit quid eſt eē ſpeciei
ſolum. ſed indiuiduū exprimit pluſꝙ̄ quidditatem
ꝛ iō eius non eſt diffinitio propria: hoc videtur ex
intentione phi / qꝛ ſic videtur loqui de materia pro
conditione cōtrahente quidditatē vbi aſſignat in=
diuiduationem ꝑ materiam vt pꝫ. i. de celo. v. me.
vii. ꝛ. x. ꝛ nūꝙ̄ fugit ibi ad ꝗtitateꝫ. qꝛ forma dicit
quidditas ſecundum ariſtotelem. v. me. ii. phi. ꝛ ſe
cundū boetiū de tri. vbi dicit ꝙ forma ſimplex ſub
iectum accidentis eē non pōt. ꝛ exēplificat vt hūa
nitas. ideo apud ariſtotelem entitas diſtincta a q̄d
ditate quam importat illa proprietas eſt materia=
lis reſpectu quidditatis. Similiter loquendo logi=
ce ꝓ̄dicabile habet rōnem formalis. ꝛ ſubicibile rō
neꝫ materialis iō foꝛalitas ꝓptie ꝑtīnet ad ſecūdā
ſubām materialitas ad primam: ꝛ talis materiali=
tas eſt in quolibet indiuiduo. ideo in nullo ente eſt
quelibet entitas in eo de ſe hoc niſi in deo: ꝛ deus
nullo mō pōt habere proprietatem contrahentem
naturā tanꝙ̄ aliqua materialitas que ſit extra ra=
tiones forme. cum ſit actus purus.

¶ Diſtinctio. xiij. ¶ Queſtio. i.

Trum lumen ſit p

pria ſpecies ſēſibilis lucis coꝛ
poralis. Qꝙ non. lumen eſt ſbā
non igitur ē per ſe ſenſibile. an
tecedens patet: qꝛ lux fuit ꝓ̄mo
facta ꝛ tūc nō fiebāt accidētia ſi
ne ſuppoſitis qꝛ in primis oꝑi=
bus non fiebant talia miracula. ¶ Item Aug. vij.
ſup geñ. anima que ꝓ̄dita eſt. ꝛce. et poſtea omnia
adminiſtrant ꝑ lucē ꝛ coꝛpoꝛa ſubtilioꝛa: igit lumē
inter cetera coꝛpoꝛa eſt ſublimius: igit eſt coꝛpꝰ nō
igitur ſpecies ſenſibilis. ¶ Item: lux gignit coꝛpa
ꝛ ſbās hic inferius. igitur nō eſt accidēs. qꝛ ſic effe=
ctus excederet ſuam cauſam. ¶ Iteꝫ: lux habet ꝓ
prietatem coꝛpoꝛis qꝛ pōt moueri frāgi: igitur. ꝛc.
¶ Item lumen habet eē reale in medio non igit ē
ſpecies ſenſibilis cum iſta habeat eſſe intentionale
in medio. antecedens probatur tripliciter. Primo
ſic. lumen realiter denominat medium non autem
ſpecies que hꝫ eſſe intentionale. qꝛ ſi ſic ſicut dicit
ꝙ aer eſt lucidus ſic diceret ꝙ aer eſt albus a ſpecie
albi que habet eē intentionale in medio. Secundo
ſic: lumen excludit oppoſitum a medio vt tenebrā
non ſic ſpecies albi ſpēm nigri ſicut album realiter
nigrum realiter. Tertio ſic. lumen habet actioneꝫ
realem in medio: qꝛ ignis generatur ī medio ex re
fractione radioꝝ a ſpeculo terſo ꝛ polito: intenſio
non generat ſubām. igitur. ꝛc. ¶ Oppoſituꝫ. auicē
na. vi. naturalium. par. iii. ca. i. lux per ſe eſt ſenſibi
lis ſed nihil ꝑ ſe ſenſibile videtur niſi ꝑ ſpeciē ſuā
multiplicatā ad oꝛganum. ii. de anima. igitur lumē
eſt ſpecies lucis ꝑ quam videtur. ¶ Ad queſtioneꝫ
dico ꝙ lux eſt foꝛma accidentalis. qꝛ eſt ꝑ ſe ſenſi=
bilis vt ſenſu ꝑcipimus ꝛ vt vult auicenna. igitur
non eſt ſubā. ¶ Preterea: hoc in coꝛpoꝛe elemēta
ri eſt lux accidens. quia nulla pars eſſentialis eius
vt materia vel foꝛma. niſi prioꝛ foꝛma ſubſtantiali
ignis igitur in nullo eſt ſbā / qꝛ qꝺ vni eſt ſubſtantia
nulli eſt accidens. primo phi. ¶ Item coꝛpoꝛa cele
ſtia habent qualitates accidentales nobilioꝛes ꝙ̄
inferioꝛa huiuſmodi non videtur niſi lux / qꝛ ꝑſpi=
cuitas eſt qualitas paſſiua. Dicūt quomodo eſt lux
per ſe viſibilis cum coloꝛatum ſit primū obiectum
viſus: ꝛ lux non videtur per naturam coloꝛis. igi
tur viſus non erit vnus ſenſus. dico ꝙ vtrumqꝫ eſt
per ſe viſibile: et tamen viſus vna potentia: quia
ꝗto potentia eſt perfectioꝛ tanto pōt in plura ꝙ̄ i=
perfectioꝛ. Si potentia imperfectioꝛ omnia co=
gnoſcat. perfectioꝛ tamen perfectius quod dico. qꝛ
angelus inferioꝛ cognoſcit omnes res quas ange=
lus ſuperioꝛ ꝛ ſi non eque perfecte / ſed ſenſus viſus
plures differentias reꝝ nobis oſtendit primo. me.
ꝛ cognita per ſe plus differuntꝙ̄ contraria in gene
re phiſico. qualia ſolum cognoſcuntur ab aliis po=
tentiis ſenſitiuis. ideo dico ꝙ neutrum iſtoꝛum eſt
primum obiectum adequatum. ſed eſt aliquid indif
ferens ad hoc ꝛ ad illud et eſt innominatum / ſicut
patet de tactu ſentit eī duas contrarietates quarū
neutra ad aliam eſt reducibilis: ꝛ tñ non excedit ge
nus tactus. nec etiam eſt plures ſenſus formaliter
Similiter ſenſus communis eſt vnus: ꝛ tamen ſen
tit quodlibet per ſe ſenſibile ꝛ ſuum obiectum ade
quatū erit vnū commune abſtractum ab omnibus
ſenſibilibus particularibus: nō tamē vniuerſale cō
pletum. vel aliter poteſt dici ꝙ quādo ſunt duo ob
iecta vnius potentie in analogia quadam tunc vnū
iſtoꝛum erit primum obiectum ꝛ virtute illius ꝓ̄mi
omnia alia cognoſcentur. non tamen opoꝛtet ꝙ
ſub eo contineantur ſicut de tactu eſto ꝙ non ſenti
ret niſi calidum ꝛ frigidum calidum eſſet ꝓ̄muꝫ ob
iectum in virtute cuius omnia alia ſentit / ꝛ tunc po
teſt dici ꝙ lux habet primam rationem obiecti vi=
ſibilis non qꝛ ſit obiectum adequatum formaliter
Sed qꝛ virtute cuius omnia que nō talia formaliter
videntur. Lux enim poteſt videri ſine coloꝛe / coloꝛ
tamen non ſine luce. Secūdo dico ſupponendo ꝙ
lux dicitur vt eſt in fonte lumē vt in medio ꝙ lumē

non eſt ſubā aliqua.qꝛ non eſt corpus.qꝛ ſi nō eſſet
peruiū quodcūqꝫ corpus occultat que ſunt poſt ſe
ꝙtūcūqꝫ ſit luminoſum / lumen aūt non occultat
ſed poteſt eē medium videndi ſicut peruium. Pre-
ter hec ſubā corporea nō eſt ſimul naturaliter cum
alio corpe.ſed lumen eſt ſimul cum medio.igit̄ non
eſt ſubā corporea. Probatio minoris.qꝛ ſi aer cede
ret lumini cum eſſet in medio non poſſet homo re
ſpirare in medio illuminato.qꝛ non reſpirat nec ex
pirat niſi aerem.nec etiam poteſt lumen eē forma
ſubſtantialis . qꝛ non manet aliquid in eſſe ſpecifi-
co recedente ſua forma ſubſtantiali et accedente.
ſed lumine recedente / ꝛ accedente remanet idem
aer ſpecifice.igitur ꝛc.nec poteſt eſſe ꝙtitas. tū qꝛ
non poſſet eē ſimul cū aere:tū qꝛ non eſſet qualitas
actiua eſt igitur qualitas ſenſibilis que eſt ſpecies
lucis.vel intenſio:tamen hoc nomen intentio eq-
uocum vnomodo.dicitur actus voluntatis. Secū
do ratio formalis in re ſicut intentio rei a qua acci
pitur genus differt ab intentione a qua accipit̄ dif
ferentia. Tertio mō dicitur conceptus. Quarto rō
tendendi in obiectum ſicut ſimilitudo dicitur ratio
tendendi in illud cuius eſt ꝛ iſto modo dicitur lumē
intentio vel ſpecies lucis.qꝛ ſenſibile poſitum ſu-
pra ſenſum impedit ſenſum.ii.de anima.ſed lumē
in oculo non impedit ſenſum: immo requiritur ꝑ-
commentatorem de ſenſu ꝛ ſenſato ad hoc ꝙ ocu-
lus videat.igitur non tm̄ eſt lumen ſenſibile. Sed
intentio vel ſpecies quibus obiectum poteſt videri
eſt:igitur lumen per ſe viſibile: ꝛ tamen intentio vi
ſibilis. ¶ Contra: ſi lumen eſt per ſe viſibile.igitur
non eſt ratio tēdendi in obiectum viſibile. qꝛ tunc
idem eſſet ratio tendendi in ſe. Qꝫ autē lumen ſit
ꝑ ſe viſibile patet qꝛ non videmus ſubſtantiam lu-
ne:ſed tm̄ eſt lumen quod nobis apparet in luna a-
liter enim corrumperetur ſubſtantia lune in nouilu
nio.qꝛ nobis non plus apparet ꝙ maneat niſi ꝙ vi
demus. ¶ Item ꝙ lumen ſit per ſe viſibile patet ꝑ
exemplum philoſophi. Si moueatur oculus clau-
ſus apparet ibi lumē. Dico ꝙ aliqua eſt intenſio vi
ſibilis vel ſpecies que eſt viſibilis in ſe ꝛ non ſoluꝫ
ratio tendendi in obiectum propter eius maiorē
virtutem. Alia vero que tm̄ eſt ratio videndi pro-
pter eius debilitatē vt ſpecies albi vel nigri. Exē
plum primi de lumine. vnde ſi tranſeat radius per
vitrum rubeū ad parietem apparet paries rubeꝰ
et tamen non coloratur paries illo rubore: qꝛ ſi eēt
ibi oculus vbi eſt paries videret vitrum rubeū. nec
reciperet ibi colorem rubeum realiter. igitur aliqū
intenſio viſibilis poteſt videri propter eius perfe-
ctionē. qꝛ ſi ibi eſſet talis color realiter oculus exi
ſtens ibi poſitus non poſſet videre propter colorē
poſitum ſupra ſenſum. ¶ Item philoſophus de ſē
ſu ꝛ ſenſato. quando tranſit nubes ſupra aliquod vi
ride apparet ibi alius color ꝙ prius et tamen in re
non eſt alius: intenſio igitur quando eſt debilis ſo-
lum eſt ratio videndi: quando eſt fortis poteſt eſſe
quo et quod / nunꝙ tamen videntur iſte ſpecies ni-
ſi contiguate corpori viſibili neqꝫ lumen videtur
niſi coniunctū corpori. quod patet dupliciter. Pri-
mo: qꝛ de nocte nō videt̄ radiꝰ: ꝛ tn̄ vltra iſtū coinū
vmbra quā facit terra de nocte eſt radiꝰ: qꝛ tn̄ non
ꝯiungit̄ ibi imediate corpi terminātı viſum / nō po
teſt videri. Scdō ſic: eſto ꝙ aliqs ſit exiſtēs in pu-
teo ꝓfundo / ꝛ in ſummitate vadat radiꝰ ſolaris ꝑ
mediū vniꝰ foraminis / niſi ſuperiꝰ imediate ponat̄
aliqd corpꝰ terminās viſum nō videbit̄ ille radius
Ideo non videbitur anteꝙ terminetur viſio ad ali
quod dēſum. Tertio dico ꝙ lumē eſt duplex. vel ra
dius luminoſus: vel lumē accidētale. Lux eīm cau-
ſat triplicem radiū. rectū: reflexū: ꝛ fractū. ꝛ quli-
bet iſtoꝝ imediate a luminari imediatione cauſe:
qꝛ non eſt vnus effectꝰ cauſa alteriꝰ. Sed imedia-
tione effectꝰ nō eſt qlibet iſtoꝝ imediate a lumina
ri ꝙ radius rectus ſit imediate a lumiari. ꝓbat̄: qꝛ
natura agit ꝙtum poteſt ſibi derelicta: igit̄ ſi radiꝰ
rectus eſſet hic in medio ꝛ nō a ſole ſed cōſeruare-
tur a deo / ageret ſperice cauſando lumen vbiquaqꝫ
equaliter. Sed oppoſitū videmꝰ ad ſenſum: quia
agit ꝑ lineā rectā: ꝛ nō illumiat retro feneſtrā ꝙtū
facit directo aſpectu. Et ex iſto appet ꝙ agēs pōt
agere imediatione cāe in aliqd diſtans qꝛ neſcio quō
dicere ꝙ ſol agit immediate in aliquam partē me-
dii ipſam illuminando imediatione cauſe. qꝛ ſi tan
tum ageret immediate in id quod illuminat vt ſi-
bi immediatum mathematice . igitur ſolum illu-
minaret ſuperficiem et ipſa illuminata aliam illu-
minaret immediate. ꝛ tunc corpus illuminatum tā
tum eēt compoſitum ex ſuperficiebus: igitur opor
tet ꝙ agens agat in diſtans quod non eſt ſibi imme
diatum mathemathice. igitur maior virtus actiua
poteſt diſtantius agere : igitur ſol poteſt diſtanti-
us agere ꝙ radius ꝛ non agit in hec inferiora me-
diante radio tanꝙ cauſa agente. Radius tamen
aliquam actionem haberet propriam: ſed ſol preue
nit actionem radij. ꝛ ſic agente debiliori preſente
poteſt agēs fortius preuenire actionem ſuam priꝰ
inducendo illum effectum ꝙ eſſet debilius agens
natum inducere in maiori tempore. idem patet de
radio reflexo ꝙ ſit immediate a luminari per ex-
perientias de ſpeculo ardente. qꝛ ignis non cauſa-
tur ab iſto: ſed a ſole. Similiter ſpecies viſibilis cā
ta in oculo per quam videt̄ ymago in ſpeculo non
cauſatur ab ymagine: ſed ab obiecto cuius eſt. ideo
patet de radio fracto cum cauſatur combuſtio im-
pleto vrinali aqua ex oppoſita parte ſolis. nec ge-
neratur ignis ab aqua / nec vitro: ſed a ſole. Preter
hec lumina eſt aliud quod vocatur ſecundariū vbi
eſt vmbra. ꝛ non tenebra. qꝛ in tali lumine videmꝰ
nullo radio rectum ꝑſente / ꝛ illud lumen non multi-
plicatur imediate niſi a luminari. ſed eſt per ſe ſpe
cies ſenſibilis luminis primarii. ¶ Ad primū prin-
cipale. dico ꝙ illa lux fiet corpus luminoſum deno
minatum a qualitate nobili in eo ꝛ forte fuit illud
corpus qd nunc dicitur ſol: ꝛ ſi non fuit tunc lucens
tanta luce ſicut nūc. ¶ Ad aliud ꝙ augu. accipit lu-
men ꝓ ſpiritu luminoſo. talem enim ſpiritum ap-
pellat Auicenna lumen vel lucem. vi. naturalium
par. ix. ¶ Ad aliud dico ꝙ lux eſt principium alte-
randi. ꝛ diſponendi ad generationem ſubē: ꝛ i ter-

mino ſubā ꝓducit ſubſtantiam: ⁊ non lux ſubām.
¶ Ad aliud. reſpondet Auicenna. vi. naturalium. par. iii. c. ii. ꝙ ibi ſunt aliqua ſimilia corpori cū dicitur radius frangi vel moueri. ⁊c. ¶ Ad aliud cum dicitur ꝙ habet eē reale in medio. ⁊ non intentionale. dico ꝙ habet vtrunqꝫ eē in medio. qꝛ ⁊ ē res ⁊ intentio in medio. ¶ Ad primam ꝓbationem. dico ꝙ quelibet forma pōt denominare ſuppoſitū in quo eſt / ⁊ ideo ſicut dicim⁹ aerē eſſe illuminatū ſic ſi eſſet nomen impoſitū quo ſpēs coloris denominaret medium intentionaliter poſſet concedi illo modo. aer albin⁹ vel aliquo alio nomine: ſꝫ nūc non habem⁹ nomen impoſitum ad denominandū colorem nominare ſubiectum niſi ſcdm̄ eſſe qḋ habet in ſubiecto vbi eſt formaliter in ꝓpoſito. habemus lucens ⁊ illuminatum. ¶ Ad aliam ꝓbatiōeꝫ cum dicit̄ lumen in medio excludit oppoſitum. dico ꝙ verum eſt oppoſitum ꝓuatiue ſic ꝙ non ē ibi carētia luminis: ⁊ ſic ſpēs albi ī medio excludit oppoſitum ꝓuatiue. qꝛ non eſt ibi carentia ſpeciei: ſed non excludit ſpeciem obiecti cōtrarii albi. Sic nec excludit vnum lumē aliud lumen a medio: qꝛ ſtelle ⁊ ſol ſimul illuminant medium. ¶ Ad tertiaꝫ ꝓbationem. dico ꝙ ſicut habet actionem realem ī medio: ſic habet talem entitatem realē in medio q̄ cōpetit tali actioni. qꝛ alterat ⁊ diſponit ad inductionē ſubē: ⁊ in termino ſubā producit ſubſtantiam.

¶ Diſtinctio. xiiij. ¶ Queſtio. j.

CIrca iſtā diſtictionem. xiiii. queritur primo: vtrū celum ſit ſubſtātia ſimplex. Qꝫ non. Aug. ij. ſuper geñ. v. ſup aerem purus ignis eē dicitur: de quo ſidera eſſe facta cōlectant: igitur celum ſit ex ſubā corpali. non igitur eſt ſubā ſimplex. ¶ Item: Beda loquit̄ ſuper geñ. de aquis ſupra celū: ⁊ aqua eſt ſub celo. ſed medium capit naturam extremorū. igitur celū ſit ex aquis. ¶ Item: in omni moto neceſſe ē ymaginare materiam. viij. me. primo. phi. ¶ Item: celum eſt aīatum: igitur eſt cōpoſitū ex aīa ⁊ corpore ꝓter intelligentiam motā ſeꝑatam ⁊ cōiunctā. ideꝫ videt̄ ꝑ philoſophum. ii. de celo. ⁊ per co. xii. met. ¶ Oppoſitum ſi ſic naturaliter eēt corruptibile. qꝛ materia eſt ex qua res poteſt eē. ⁊ non eſſe. vij. methaphiſice. ¶ Circa iſtam queſtionem aliquid eſt certum aliquid eſt dubiū certum ꝙ celum non ē ſubā incorporea cum ſit quantum eſt ſenſibile. Cū igitur in primis operibus nature ⁊ communib⁹ nō ſit miraculum non erit ibi accidens ſine ſubiecto: igitur ibi eſt ſubā ſubiecta tali accidenti. Primo igr̄ ſcdm̄ intentionem philoſophi celum nō eſt eiuſdeꝫ nature cum iſtis inferioribus. qꝛ vt vult phs primo de celo. motus naturalis eſt a medio. vel ad mediū illius rei que eſt eiuſdem nature cum elemento vel elementato / motus celi eſt circa medium. Dicunt per iſtam rationem ignis non erit eiuſdē nature cū inferioribus. qꝛ perpetuo mouetur motu circulari ꝓmo metheororꝫ. ⁊ ſimiliter ſupma pars aeris. dico ꝙ euidentia rationis philoſophi eſt in hoc ꝙ motus qui eſt primus alicuius rei non eſt contra inclinationē illius rei. licet eīm aliquis motus ſecundarius poſſit eſſe perpetuus ⁊ contra inclinationem rei ſecundum ſe / qꝛ motus primus rei vel eſt a principio intrinſeco actiuo vel paſſiuo. ita ꝙ paſſiuum non habet inclinationem in cōtrariū. Nunc autem ille motus circularis ⁊ ignis ⁊ aeris non eſt motus primus eorum: ſꝫ habent illum virtute celi: ⁊ nō dicitur ſimpliciter violentus. qꝛ vbi virt⁹ ſuperior vincit inferius ſub eo: licet in tali motu eſſet violentia reſpectu inferioris conſiderāti ſcdm̄ ſe / non tamen ſimpliciter. qꝛ naturale eſt inferiori ꝙ obediat ſuperiori: ⁊ ꝙ ab eo ſupetur non ſic poteſt eē de celo. qꝛ ipm̄ primum mobile ideo prioritate nullius prioris motus poſſet aliquis eſſe motus naturalis eius: et tamen violentus reſpectu celi conſiderāti ſecundū ſe. ibi igitur non inuenitur cōtrarietas. igitur nō videtur ꝙ ſit eiuſdem rōnis cum corporibus inferioribus. ¶ Item: ſic illud corpus celeſte apparet eſſe incorruptibile ſcdm̄ totum: ⁊ ſecunduꝫ partes: non ſic que ſunt infra ſperam actiuorū. igitur iſta differunt genere. x. metha. Illud igitur videt̄ probabile philoſophice loquendo ⁊ theologice. iſtud tn̄ facit difficultatem in ꝓpoſito / qꝛ celum conuenit cum ſubſtātia incorporea in icorruptibilitate. ⁊ cum corruptibili in corporeitate. ideo duplex poſſet ibi poni compoſitio ex materia ⁊ forma: vel ex anima ⁊ corpore. De prima compoſitione dicit̄ ꝙ componitur ex materia ⁊ forma. qꝛ oē ens actu vel ē actus vel actum habens / celū eſt non actus tantū. qꝛ ſic eſſet ſubſtantia actu infinita. nec eſſet ſēſibile. igitur hꝫ actum. Sed quomodo eſt incorruptibile dicitur ꝙ qꝛ forma ſua terminat appetitum totū materie. iō excludit omnes priuationes: ⁊ iō non obſtante ꝙ materia ſit eiuſdē rationis in celo ⁊ in iſtis corruptibilibus adhuc celum eſt incorruptibile. ¶ Alii dicunt eandem concluſionem aſſignando aliam cauſam incorruptibilitatis: ſcilicet ꝑꝑ carentiam contrarii: ⁊ illa opinio minus ponit: qꝛ non ponit ꝙ forma celi excludit omnes priuationes: ſed ſufficit carentia contrarii ad hoc ꝙ ſaluetur eius incorruptibilitas non obſtante ꝙ materia ſit eiuſdem rōis ¶ Contra iſtas vias que videntur eſſe ſimul philoſophantes ⁊ theologantes: neutro tamē modo ſe habent. probatio. qꝛ ſi ſuſceptiuum ſit natum recipere formam ⁊ non habet eam ſequit̄ ꝙ priuatur: igitur ſi materia celi de ſe ſit nata recipere formaꝫ ignis ſi eam non habet neceſſe eſt ꝙ ipſa priuetur Et cum dicitur poſtea ꝙ omnis priuatio excluditur per formam celi illud eſt impoſſibile ꝙ tollatur priuatio a ſuſceptiuo niſi per dans eſſe formaliter oppoſitum illi ꝓuationi. igitur cum forma celi nō dat materie eſſe ꝙ forma ignis daret formaliter impoſſibile eſt ꝙ tollat ꝓuationem forme ignis. ¶ Item: ſecunduꝫ iſtos intellectiua eſt perfectiſſima forma citra intelligentias: ⁊ tamen ipſa non tollit a materia priuationem forme ignis quin compoſitum ſit corruptibile. qꝛ materia ſub forma celi manet apta ad formam ignis / igitur nō tollit forma celi ꝓpter

eius impfectionem ꝑuationem aliarum formaruꝫ.
¶ Item: ⁊ ſi forma celi haberet in virtute formas
mere materiales.non tn̄ animam intellectiuā. nec
ſecundum philoſophos.nec ſecundum theologos
igitur non tollit ꝑuationem intellectiue a ſua ma=
teria. ¶ Item: vel oportet iſtos dicere ꝙ oīa cor
pora celeſtia ſint eiuſdeꝫ ſpeciei cū tamen opera=
tiones apparent cōtrarie. Uel oportet eos dicere
ꝙ tot ſunt ibi materie quot corpora diſtīcta ſpecie
qꝛ ſi materia ſit eiuſdem rōnis ⁊ ſint corpora diuer
ſarum ſpecierū: igitur vnum corpus celeſte poteſt
aliud corrumpere ſicut ignis aerē.qꝛ materia eiuſ=
dem rationis ⁊ forme contrarie. Et iſta rō pōt eſſe
contra ſcdām cauſaꝫ de carentia contrarij. Et ſilr
neceſſe ē ponere aliquid intrinſece quod eſt cauſa ī
corruptibilitatis: ⁊ non ſolum cauſa extrinſeca. iō
nichil valet dicere ꝙ ex natura ſua ē corruptibile
vel ſaltem ſibi nō repugnat corrūpi: ⁊ tn̄ ꝙ per ca=
rentiam cōtrarij efficitur īcorruptibile. Preter hoc
illud eſt plane cōtra philoſophuꝫ.qꝛ ariſtoteles po
ſuit ꝙ in natura oīm potentie paſſiue correſpōdet
actiua naturalis q̄ tandem reducit ī actū:igitur oē
quod eſt corruptibile paſſiue tandē actu corrumpe
tur. ¶ Alia opinio ſaluat incorruptibilitatē celi ꝑ
hoc ꝙ materia ē alterius rōis ab iſtis generabilibꝰ
Sed illud eſt plane cōtra ariſtotelem vt habeť. ix.
metha.omnis potentia mere paſſiua cōtradictiōis
eſt / qꝛ nichil mere paſſiuum determinat ſe ad eſſe:
⁊ in eodem.ix.celum ē formaliter neceſſariuꝫ .iſta
igitur ſūt īcompoſſibilia ꝙ ſit in corruptibile ſic ꝙ
formaliter neceſſarium: ⁊ non tantum ꝑ potentiaꝫ
mere paſſiuam. ¶ Item: materia ita eſt vnius rōis
q̄tum eſt de ſe ꝙ non plus pluriſicať q̄ actus de ſe.
iō non plus poneret philoſophus duas potentias
paſſiuas quarum neutra reduceret aliā q̄ poneret
duo efficientia ſimpliciter prima vel duos fines. ⁊
ſimiliter oportet per hoc ponere ꝙ tot ſunt ibi ma
terie diuerſarum rationuꝫ quot forme ſpecifice in
corporibꝰ celeſtibus.qꝛ ſi duo differentia ſpecie ha
berent materiam eiuſdē rationis vnum poſſet aliō
corrumpere. Dico igitur ꝓmo ſcōm intentionē phi
loſophi ꝙ celum ē ſubſtantia ſimplex. vn̄ bene ſen=
tit comentator. xii. me. ſcōm mentem ariſtotelis.qꝛ
impoſſibile potentiā cōtradictionis eē in ſimplicit
neceſſario. Ideo tn̄ ens eius ſuppoſitum ſimplex
ꝙ ſubſtat q̄titati celi. Dicunt vnio poteſt eē neceſ=
ſario q̄ꝙ alterum vnitoruꝫ q̄tum eſt de ſe habeat
potentiam. vel ſit potentia. ¶ Contra: impoſſibi=
le eſt vnionem eſſe neceſſariam ⁊ alteram vnitorū
eſſe meram potentiam contradictionis.qꝛ vt habe
tur. vii. Talis potentia eſt quo res poteſt eſſe ⁊ nō
eſſe. ¶ Ad rationes pro prima opinione cum dicit
ꝙ actus qui ē ſubſtantia per ſe exiſtens eſt pure in=
tellectus: ⁊ non ſenſibilis. Dico ꝙ hoc eſt veruꝫ lo
quendo de tali actu per ſe exiſtente qui non eſt ca=
pax accidentium ſimilium qualium ſunt ſubſtan=
tie corporee ſuſceptiue. ⁊ ſic oportet philoſophum
gloſare. vel oportet ꝙ contradicat ſibiipſi. qꝛ ipſe
ponit quintam eſſentiam neceſſariam formaliter:
⁊ nichil ponit formaliter neceſſariam in quo ē me=
re potentia contradictionis: igitur oportet ꝙ ipſe
ponat talem actum ibi ſine potentia ꝯtradictiōis
qui ſubſtet q̄titati quā videmus / loquēdo de ſecū=
da ꝯpoſitione ex corpore ⁊ anima. Dico ꝙ motor
ꝓprius celi poſſet dici aīa celi ꝑ oppoſitum ad mo
torem ſeparatum ⁊ illa anima dicitur eſſe motrix
ſed non ſibi vnitur vt forma eius: qꝛ licet oporteat
mouens ⁊ motum eē ſimul ſecundum contactum
virtualem non propter hoc ſequitur ꝙ motor eſt
forma moti. qꝛ anima non eſt actꝰ corporꝭ niſi mix
ti. aliud eīn non eſſet ſibi proportionatum nūc au=
tem vbi vnitur anima corpori mixto vt forma ibi
ſūt potētie ſēſitiue: ſꝫ ꝑ cō. ii. met. ī itelligentiis nō
ſunt de potentiis anime niſi intellectus / ⁊ volun=
tas: igitur ille motor non eſt forma corporis celeſtꝭ
¶ Preter hoc impoſſibile eſt intellectiuam eē ſub=
iectum quantitatis: qꝛ extenditur ꝑ ſe nec per acci
dens ⁊ ibi non eſt miraculum cōſeruando ſine ſub=
iecto. igitur oportet ꝙ ibi ſit alia ſubſtantia ab aīa
intellectiua. igitur iſtius nature nichil eſt anima in
tellectiua. igitur ibi eſt ſimplex ſubiectum q̄titatis
qḋ eſt quo ab anima mouente ſecundū theologos
ſcōm quod ſcriptura videť intelligi: contrariū eſſet
tenendum qꝛ videtur ꝓbabile ꝙ neceſſe ſit ponere
celum compoſitum ex materia ⁊ forma. qꝛ in ope=
rationibus prime diei fecit celum empireum cum
angelis ⁊ materiam ſub forma cōfuſionis: et ſic in
telligitur ꝙ in principio creauit deus celū et terrā
⁊ primum corpꝰ ⁊ poſtea ꝓduxit deus omnia alia
corporalia. ita ꝙ in primo die fuit materia ſub for=
ma chaos. ita ꝙ de iſto tanq̄ de primo creato poſt
ea fiebant alia corpora que prius erant ſub forma
confuſionis. vel oportet dicere ꝙ in primo inſtan=
ti creationis erant omnia producta in eſſe ſpecifi=
co. qꝛ poſt primum inſtans creationis nihil ſimplr
cauſabatur. Nec ſcōm theologos eſt ponendum ꝙ
materia ſit alterius rōnis celi ⁊ inferiorū: qꝛ tunc
fuiſſent duo chaos vnum a celo ēpireo aliud globū
lunare aliud iſtorum in ſpera actiuorum. ideo īcor=
ruptibilitas quā ponit theologus in celo equaliter
ſaluatur per materiam eiuſdem rationis ſicut alte
rius rōis / qꝛ actus illius materie eſt alterius rōnis
q̄ ſit forma generabilium. ⁊ ideo poteſt totū com=
poſitū non eē capax taliū accidentium qualium eſt
ignis capax / ideo neqꝫ celū alterabile. alteratione
tendente ad corruptionem neqꝫ eſt corruptibile a
tota natura creata. ſed a ſolo deo poteſt corrumpi
de potentia ordinata dei. iſtū intellectum in corru=
ptibilitatis celi ponit Damaſ. cap. xx. dicens: ꝙ ce
lum conſeruať deo volente. ⁊c̄. Elongatur enim a
quolibet contrario ⁊ natura non pōt in ipꝫ agere
Et iſte ſunt due cauſe quare eſt incorruptibilis. ſed
eſt ne iſta forma celi aīa ſua ſecundum theologos.
Dico ꝙ ſecundum Aug. dubitatio fuit ſi celuꝫ fuit
animal. qꝛ libro retractationū libro. v. non retrac=
tauit abſolute. qꝛ dicit. Non hoc falſum eē dico ne
qꝫ qḋ veruꝫ eſt apprehendo. ⁊ tamen non creditur
feciſſe librum poſt iſtum. Similiter in encheridion
xxxii. vel. xlii. non habuit pro certo ſiue fuit aīmal
ſiue non: tamen in libro de vera vita videtur pone

re determinate ꝙ non fuit celū animatum: vbi dicit qui aſſerit corpora celeſtia eſſe rationalia ſe eē irrationalē demonſtrat. tamen hoc excluditur ꝙ iſtum librum nō compoſuit Aug. vel ſi fecit hoc fuit poſt librū retractationum. Sed damaſcenus.ca.xx.ponit determinate ꝙ nō ſūt ſidera animata. Et hieronimus cōcordat cum eo ſuꝑ geñ.i.ca. Similiter aliqui nitunt̄ ꝓbare ſic ꝑ rōnem. materia ē ꝓpt̄ formā.v.phi. igitur non vnit̄ forma materie niſi propter aliquam ꝑfectionem quā forma conſequit̄ ex vnione Sed corpora celeſtia non habēt ōpationē ſenſitiuam. igitur in nullo deſeruiret materia tali anime. qꝛ non recipit fantaſmata / iſta tñ rō deficit qꝛ non ſolū vnitur forma. materie ꝓꝑ perfectionē forme ſecundum ſe. ſed vt ſit vnum ens perfectum ex vtroqꝫ. vñ comparando iſta inter ſe: forma dat materie ꝑfectionem ⁊ nullā ab ea recipit. ideo aliū colorem pōt ratio habere ꝙ forma que eſt nata per ſe eſſe vnitur propter operationem vel ꝑfectionē conſequendam. Sed nullam operationem conſequeretur anima vnita materie celi cū non vtat̄ potentiis organicis. ideo theologice loquēdo alia videtur forma celi ab aīa: ⁊ non eſt neceſſarium p̄ter motorē cōmunē: ⁊ ꝓprium ponere tertium que ſit anima orbis ſicut ponit Auicenna.ix.methaphi. ¶ Ad primū principale pōt dici ꝙ Aug. ibi loquitur ſcđm opinionem platonicorum: qꝛ ante ariſto. non fuit poſita quinta eēntia: ⁊ ratio ſecundū opinionem coꝝ celum fuit ꝓductū ex igne. vel poteſt dici ꝙ auctoritas ſoluit ſeipſam. qꝛ manifeſte patet ꝙ loquitur ſecundum opinionem aliorum cuꝫ dicit ꝙ ibi eſt purus ignis de quo ſidera eē facta cōiectant hoc eſt alij de quarum opinione loquit̄. vel pōt dici ꝑ vnam glo. ſtrabi ſuꝑ iſtum locum ꝙ illud de quo ſiebat celum hoc ē firmamentum vel ſidera dr̄ ignis propter quādam ꝓprietatem vt propter lucē que eſt proprietas ignis. ¶ Ad aliud poteſt dici ꝙ accipitur ibi aqua pro cōpoſita ex materia ⁊ forā. confuſionis vt ꝓ iſto chaos. iſtud tñ ſecundum veritatem non magis fuit aqua vera q̄ ignis. nec opꝫ medium ſecundum ſitum cōponi ex terminis. nec eſſe eiuſdē nature: ſicut nec hō exiſtens inter duos lapides. Sed quomō eſt aqua ſuꝑ celū: ⁊ aqua ſub celo. Aliqui dicunt ꝙ euaporat̄ aqua ab aqua ſub celo: ſed illa eſt fictio. qꝛ non ſunt corꝑa inferiora ſic porroſa ꝙ poſſit aq̄ ꝑ mediū ſpoꝝ ſic trāſire nec poſſet trāſire ꝑ ſperā ignis qui totalr̄ corrūperet̄: ideo videtur ꝙ tñ dicatur aqua ſupra celū tantum propter quādam ꝓprietatem aque. Celum enim criſtalinum poteſt dici aqua que ē ſupra firmamentū ꝓpter ſimilem qualitatem et aqua ſub celo poteſt dici illud confuſum chaos ex quo producebātur alia corpora. ¶ Ad aliud dico ꝙ ſcđm philoſophum ex motu celi magis ſequitur ibi non eē materiā q̄ eſſe qꝛ philoſophus non poſuit formā quam nō potuit conuincere ex operatiōe neqꝫ poſuit materiā quā non potuit conuincere ex motu. ideo ſolum poteſt concludi ꝙ ibi eſt materia ad vbi: ⁊ non in potentia ad aliam formam ſubſtantialem. ¶ Ad aliud dico ꝙ celum non eſt compoſitum ex anima ⁊ corꝑe ¶ Ad probationem dico negando Auicennam: qꝛ ipſe nec poſuit philoſophice. nec theologice. ſꝫ principaliter neceſſarium eſt ponere animam tertiū a motore coniūcto ⁊ ſeparato. ¶ Ad philoſophum ii. de ce. dico ꝙ non intelligit ꝙ aliqua anima vniretur celo in ratione forme: ſed tantum in rōe motoris. idem intellexit commentator. xii.

¶ Queſtio ſecunda.

Queritur ſecūdo vtrū ſint plures celi mobiles. Q2 nō Geñ. primo. fecit duo luminaria magna: et ſtellas / et poſuit ipſa in firmamento celi: igitur corpora celeſtia ſunt in eodem celo. Item. ii. metha. Cōtinuū eſt cuius motus eſt vnus ⁊ indiuiſibilis ſcđꝫ tēpus Sed ad motum primi orbis inferiora omnia mouentur. igitur ſunt continua. igitur vnus orbis. aña patet: qꝛ motus ſuperioris orbis ⁊ inferioris ſunt indiuiſibiles ſecundum tempus. ¶ Oppoſitum ſi nō eſſet niſi vnum celum mobile impoſſibile eſſet ſtellas aliquas non ſemꝑ eſſe eque diſtantes abinuicē: conſequēs cōtra ſenſum. Conſequentia patet: qꝛ ſi ſint in vno orbe et aliquando plus diſtent aliquando minus opꝫ illud corpus diuidere celum vel duo corpora ſimul. ¶ Ad queſtionē. omnes aſtronomi ⁊ naturales vnum ſupponūt. ſcꝫ ꝙ non eſt ponenda ſtella moueri niſi ad motum orbis in quo ē. aliter ei vel eſſet vacuū in orbe vel celum eſſet rarefactibile ⁊ conſiderabile. qꝛ ſtella egrediēs de ſuo ꝓximo continente in aliā partem ſui diuideret partem orbis vel ſimul eſſet cum illis. ⁊ ex iſto ſequitur ꝙ omnes due ſtelle que quandoqꝫ magis diſtent ab inuicem quandoqꝫ minus habent alium orbem ⁊ alium. ¶ Secunda propoſitio quā ſupponunt ē ꝙ non eſt ſtella aliqua quin poſſit deprehendi per inſtrumenta. nec etiam locus ſtelle in ſignis vt ptꝫ ꝑ ptholomeū dictione. v. almageſti. ca. i. ⁊ p̄cipue ꝑ armillas. ſed notum eſt per iſta inſtrumenta tātum ſeptem corpora celeſtia ſic ſe habere ꝙ aliquando diſtant inter ſe. ⁊ reſpectu aliorum: igitur tantum ſūt. vii. orbes deputati. vii. planetis erraticis. quia ariſtoteles. xii. me. dicit ꝙ non eſt ponendus orbis niſi gratia lationis alicuius aſtri. igitur tot ſunt celi quot ſunt planete. non oportet igitur ponere celū quod nō deprehenditur per ſtellas. Ulterius opꝫ ponere orbem ſphere ſtellarū fixarum que ponūt̄ omnes in vno orbe. Nam ſtelle ſemper ſunt in eadem ꝓpinq̄tate ⁊ diſtantia. patet enim ꝑ figuram Si tres ſtelle faciant triangulum in celo: ita faciēt ineternum. ideo cōuincitur ꝙ in vno orbe ſunt. Preter iſtos oportet ponere celū nouum. Licet ariſtote. primo. de celo. non affirmauit. non tamen negauit. tamen ratione conuincitur hoc. qꝛ vnius orbis nō eſt niſi vnꝰ motꝰ p̄mꝰ. licꝫ orbes inferiores habeant varios motus. Sed celum ſtellatum non pōt moueri tñ motu p̄mo diurno qui eſt motus primꝰ viii. phiſico. vniformis ab oriente in occidens: igit̄ oportet ꝙ ille motꝰ ſit primus motus alteriꝰ orbis

vt noui. Ꝙ autem motus ille vniformis nõ ſit ſemper motus ſphere octaue: probatur: quia per inſtrumenta deprehenditur aliqua ſtella fixa aliquando magis diſtat a circulo equationis diei et a polis imobilib⁹ ſimpliciter aliquãdo minus. ¶ Itẽ eedẽ ſtelle aliquando magis diſtant ab interſectione equinoctialis ⁊ zodiaci aliquãdo minus ꝙ nõ facit aliqua pars orbis moti iſto motu vniformi.

Contra: Ariſtoteles dicit duodecimo Metha. ꝙ non oportet ponere orbem niſi gratia lationis aſtrorum. igitur non oportet ponere orbem motum niſi propter motum aſtri in eo. Dico ꝙ ex motu aſtrorum deprehẽditur talis orbis: non tamen eſt neceſſe ponere iſtum orbem gratia lationis alicuius aſtri exiſtentis in ipſo: ſ3 gratia lationis aſtri alicuius orbis: etiam oportet ponere gratia omnium motorum ꝙ ſit aliquid primo motum. Nunc autem deprehenditur iſtas ſtellas cum motu vniformi diurno habere motum lationis ſcḋm quam magis ⁊ min⁹ diſtãt a polis equinoctialib⁹: ⁊ ſimiliter motum longitudinis habent ſecundum quem eedem ſtelle magis ⁊ minus diſtant a capite arietis et libre inmobilis ꝙ non fieret ꝑ motum vni⁹ orbis: iõ oportet ponere aliũ orbem cuius accidẽs proprium ſit motus diurnus vniformis. Sed diſcrepant hic naturales ab aſtrologis de motibus planetarum et de orbibus. Nam apparet planetas ſenſibiliter moueri contra raptum primi orbis: ſcilicet ab occidente in orientem. cuius probatio eſt. Nam eſto ꝙ aliqua ſtella ſit coniuncta cum planeta quantum ad aſpectum in vna nocte in ſequenti vel pluribus noctibus apparebit diſtantia notabilis illius planete a ſtella verſus orientem / ex quo conuincitur ꝙ planete motus eſt ad orientem: ſed vtrum ſit ita ſecundum veritatem ꝙ ſcilicet orbis planete voluatur ab oriente ad occidentem: vel tantum hoc ſit ſecundum apparentiam dubium eſt. Alpetragius tamen in ſuo libro intendit ſaluare iſtam apparentiam ponendo omnes orbes moueri ad vnam partem ſcilicet ad occidentem per motum proprium: et hoc per duas propoſitiones.

Prima propoſitio ẽ iſta ꝙ motus corporum inferiorum ſubijciuntur motibus corporum ſuperiorum: et ideo motus omnium ſpherarum inferiorum ſunt tantum ad eandem partem cum motu ſphere prime qui eſt ad occidentem vniformiter.

Secunda propoſitio eſt ꝙ omnis virtus in remotiori debilius operatur q̃ in propinquiori: et iõ virtus motiua ſphere prime que ẽ ad

occidentem vniformiter in orbe propinquiori cauſat motionem ad occidentem fortiorem et velociorem. in orbe vero magis diſtanti debiliorem et tardiorem: et ideo luna ab iſta velocitate diurni deficit: quia primus motus diurnus fit in die naturali. Alij orbes incurtant iſtum motum: vnde luna per tredecim grad⁹ zodiaci deficit verſus occidentem a motu orbis primi: et ideo vocat Alpetragius iſtos motus orbium aliorum a primo motus incurtationis: et ſic videtur introcedere / cum tamen non faciat ſecundum veritatem. Et de iſto bene dicit Lincolnienſis primo capitulo ſui compoti. Sed eſt alia apparentia in celo de motu planetarum accedendo et recedendo a zodiaco verſus polum ad ſeptentrionem vel meridiem: et vocatur motus latitudinis. iſtum motum ſaluant aſtronomi moderni per epiciclos vt patet deſcribenti theoricã planetarum. Alpetragius tamen in libro ſuo ſequens Ariſtotelem et Commentatorem. ij. celi. et mundi: qui negarunt epiciclos vult ſaluare iſtum motum per egreſſiones polorum / orbium / planetarum / a polis orbis ſignorum ad aquilonem et meridiem. Sed alius motus apparet in planetis / ſcilicet motus eleuationis et depreſſionis. Nam certiſſime conuincunt aſtrologi diametrum viſum alicuius planete creſcere et decreſcere. Eſt autem diameter viſa pars quam nobis occultat ſol / vel alia ſtella cum interponitur inter viſum noſtrum / et illam partem celi. Illud maxime probo per eclipſim lune. Nam compertum eſt ꝙ luna et ſole exiſtentibus in eadem diſtantia a nobis: ſcilicet a capite et cauda draconis cauſatur inequalis eclipſis / ſiue ſecundum quantitatem ſiue ſit eclipſis partialis et particularis / ſiue ſecundum moram: ſi fuerit vniuerſalis / ſiue totalis ꝙ non eſſet niſi luna / vel ſol eſſent propinquiores terre in vno tempore q̃ in alio / vt ſcilicet luna ceteris exiſtentibus paribus: tamen eclipſis maior non eſt niſi quia luna eſt in maiori latitudine vmbre / vt videtur tunc q̃ alias. Sed hoc eſt impoſſibile: niſi per maiorem acceſſum ad terram in vno tempore q̃ in alio: et ideo coacti ſunt aſtronomi ponere orbes planetarum eccentricos et epiciclos. Etiam de marte apparet alterius quantitatis. Aliquando tamen Alpetragius credit oppoſitum. et Commentator duodecimo Methaphiſice dicit ſe quondam in propoſito habuiſſe ſaluaſſe omnia illa abſq3 hoc ꝙ ponantur orbes habentes aliud centrum q̃ centrum mũdi: ſed ĩ ſenectute ſua oĩa deſperauit. Sed Ariſtoteles in de celo et mundo nititur improbare eccentricitatem: quia vel eſſet vacuum / vel oportet ſtellam findere orbem. Et Alpetragi⁹ in principio ſui libri dicit ꝙ eccentricitatem in orbibus celeſtibus abhorret natura: ſed Alpetragius per incurtationem et exitum polorum non poteſt ſaluare motum eleuationis / et depreſſionis: ſed tantum per eccentricos: ideo Ari-

ſtoteles male intellexit ecentricos: quia ꝙ ponit
totus orbis lune ecentricus et moueatur ecentri-
ce: hoc eſt impoſſibile: tunc enim neceſſario relin-
queretur vacuū ſi orbis ſuperioꝛ ſit ↄcētric⁹ mūdo
vel ſtella ſindet oꝛbem. Sed aliter poſſunt bene
poni ecentrici ſecundum modū ponendi aſtrono
moꝛum qui ponunt circulum deferentem ecentri-
cum moueri in quodam concentrico: ita ꝙ conue-
xum vnius ſit ecentricum ponendo quandoqꝫ ecē
tricos. ſicut patet ſcienti theoꝛicam. ¶ Ad pꝛimū
pꝛincipale dico: ꝙ vocatur ibidem celum totū qḋ
eſt ſupꝛa regionem elementarem vſqꝫ ad celū em-
pireum. ¶ Ad aliud dico: ꝙ alius eſt motus oꝛbis
ſuperioꝛis ⁊ iferioꝛis: qꝛ non ſimul complent circu
lū ſuū: ſiue hoc ſit per defectum virtutis motiue: ſi
ue per pꝛopꝛium motum contra raptū firmamēti.

¶ Queſtio tertia.

Queritur tertio vtꝝ
ſtelle aliqḋ agant in inferioꝛa.
Qꝫ nō. vij. phi. Mouēs et mo-
ueri ſunt ſimul. ſed ſtelle nō ſunt
ſimul cū iſtis iferioꝛib⁹. Dicitur
ꝙ agunt in medium et inferioꝛa
ſunt ſimul cū medio. ¶ Cōtra:
celi ſunt intermediū inter ſtellas et mediū celū nō
eſt ſuſceptiuū ꝑegrinaꝝ impꝛeſſionū. ¶ Itē: a cau
ſa determinata nihil ↄtingēter euenit ſtelle ſi agūt
ex neceſſitate nature: igitur in inferioꝛibus nihil
contingenter euenit. ¶ Item: ſi agunt in inferioꝛa
aut igitur ꝑ motum localē / aut per aliquā foꝛmam
permanentē ſubſtātialē / vel accidētalē. Si pꝛimo
modo cū mot⁹ ſit foꝛma fluēs ſcḋꝫ opinionē verio
rē / vt vult cōmētatoꝛ. iii. phiſi. igitur vbi eſſet foꝛ-
ma actiua / ↄñs falſum. Si ſecundo mō igitur poſ-
ſent agere in inferioꝛa: et ſi nō mouerentur qꝛ quā-
libet foꝛmā permanentem quam nunc habent tūc
haberent. ¶ Oppoſitum. Geñ. pꝛimo. ſint in ſigna
et tēpoꝛa. ⁊c. et exponitur de qualitate aeris. igit
ſtelle faciūt ad ſerenitatē aeris. ¶ Item. ij. phiſi.
homo generat hominē: et ſol. ¶ Item. j. de gene-
ra. Acceſſus et receſſus in obliquo ē cā ꝑpetue ge-
nerationis. ¶ Itē: ſi non haberēt actionem in infe
rioꝛa nō eſſet mot⁹ neceſſarius coꝝ: vel ſi eēt actio
totius oꝛbis: et nō ſtelle tm̄: fruſtra moueret oꝛbis
cū ſit eiuſdē rōnis in oīb⁹ partibus. ¶ Ad queſtio-
nem dico: ꝙ ſtelle agunt in inferioꝛa / ſcꝫ in elemen
ta: et in ea q̄ ſunt in via ad mixtionē et in mixta in
ſenſibilia et etiam in mixta ſenſibilia. Pꝛimū patꝫ
pꝛimo ꝙ agunt in elementa quātum ad generatio
nem et alterationem: quia appꝛoximato ſole ma-
gis intenditur virtus elementoꝛum ſuperioꝛum: et
debilitatur virtus inferioꝛū recedente vero accidit
ecōtrario: et ideo alterant et tandē coꝛrūpūtur et
alia generantur / nec apparet manifeſte de aqua ꝙ
minoꝛ eſt in eſtate q̄ꝫ in hyeme / cū tamē virt⁹ vlis
agit cū ꝑticulari foꝛtificat actio. Dicit ex mille pu-
gillis ignis nō fit niſi vnus terre / igitur genitū mi
n⁹ replebit de loco. igit tūc erit vacuū. vel cū gñat
coꝛpus maius erūt duo coꝛpa ſimul. Dico ꝙ cum
ſol accedit ad vnā regionē recedit a regiōe oppoſi-
ta: et illuc accedit planeta frigid⁹ effectiue: et tunc
ibi creſcit tm̄ quātū alibi decreſcit: ita ꝙ quātū ad
totalitatē equalē locū occupāt elemēta ſꝑ: vel pōt
dici ꝙ eſt aliqualis rarefactio: licet nō ſemper tan-
ta ꝙ iſtud ſoluetur tm̄ ꝑ rarefactiōem et cōdenſa-
tionē agūt etiā in elemēta quātū ad loci mutatio-
nē: qꝛ ipꝛeſſiones ignite mouētur circulariter ſicut
celū. ⁊ habent motū irregularem ſcḋm ꝙ appꝛoxi
mantur ad diuerſum planetam. Sic enim ſtella di
citur aliquādo magis appꝛopinquari vni q̄ꝫ alteri
Similit ſtelle agūt in inferioꝛi vt in aquā: qꝛ flux⁹
maris et refluxus nō pōt ſaluari niſi attribuendo
hoc lune: qꝛ vniformiter ſequitur fluxus ⁊ refluxus
motū lune: qꝛ ſicut luna in. xvj. hoꝛis cōplet curſuꝫ
et ī aliquātulo minus: ſic mare occeanū regulari
q̄tū eſt ex ſe: qꝛ ſemper aliquis tumoꝛ in mari coꝛ-
reſpondet centro lune: ita ꝙ linee ꝑpēdiculari ⁊ ſꝑ
tenet ſe contra centrum lune: ita ꝙ mare eſt ibi ma
ioꝛis eleuationis: ⁊ tunc currit naturaliter ad locū
inferioꝛē. in locis boꝛealibus eſt pꝛioꝛ eleuatio: et
tunc aqua refluit ad locū humilioꝛē hoc tm̄ non ita
vniformiter apparet ī bꝛachijs maris pꝛopter ſtri
ctitudinem loci impedit ne poſſit eſſe ſic regularis
fluxus et refluxus. Sed q̄ cā eſt quare ſunt duo flu
xus anteq̄ꝫ luna cōpleat vniuerſum curſum. Dicūt
aliqui aſtronomi ꝙ diuidenda eſt aqua ꝑ quartas:
et luna hꝫ eundē ſitū in vna quarta: ⁊ in oppoſita
quarta: qꝛ in vna ſemiſphera pꝛimo pꝛoijcit radios
non perpendiculares: et quāto magis accedit ad ꝑ
pēdicitatē tāto magis mare eleuat ſe: et tunc po-
nunt ꝙ per radios reflexos cauſat iſta eleuatio in
vna quarta et in oppoſita quarta ꝑ radios perpen
diculares. ¶ Secundo dico: ꝙ ſtelle hñt actionē in
impꝛeſſiones: qꝛ oēs vapoꝛes eleuantur per caloꝛē
incoꝛꝑatū: et hñt varios motus ſcḋm varietatem
ſtellaꝝ qb⁹ appꝛopꝛiant: et tūc ſi tāta ſit virtus im
pꝛeſſa eleuat ipſum ad talem locū ſi tanta ſit virt⁹
impedientis ī tali ſitu cauſatur talis impꝛeſſio. Di
cit: igitur aſtronomi nō iudicāt ꝙ debet eſſe pluuia
et quāta ⁊ in qua regione dico ꝙ q̄ ſciret ſpeculati-
uam et pꝛacticā perfecte poſſet hoc iudicare: null⁹
tm̄ hoc ſcit. Sed quilibet angelus nouit naturalit
qñ erit pluuia et q̄ta et in qua regione: qꝛ nouit vbi
cōcurret tale impediēs ex qua virtute gñatur vēt⁹
ad deferendā nubē ad tantā diſtantiā niſi impedia
tur ꝑ miraculū: qꝛ miraculoꝛū nō hꝫ noticiam natu
ralē. ¶ Tertio dico ꝙ aſtra agūt in mixta iaīata
vt generādo mineras in tali regiōe aurū. in alia ar
gentū: cui⁹ cā nō pōt eē terra tm̄ nec aliqua alia ni
ſi coꝛꝑa celeſtia. ¶ Quarto dico: ꝙ agunt in plan
tas in aīalia ⁊ ī hoīes alterādo: et iō poſſunt inten
dere qualitatē couenientē vni extremo vel excedē
do vel deficiendo vel reſpectu alterius extremi. et
ſic poſſunt diſponere quātū ad ſanitatē ⁊ egritudi
nē vt quātū ad ꝓpoꝛtionē humoꝝ: ⁊ ſic poſſunt al
terare coꝛp⁹ aīatū q̄cūqꝫ ſit diſpoſitio aīe: et tunc
accidit moꝛs. Poſſunt etiā agere in oꝛgana ītēden
do q̄litatē ad gradū debitū vel remittendo. Et iō
dicit ꝙ ītellect⁹ coꝛrūpitur q̄dā interioꝛi coꝛrupto

in nobis:et ſic lunatici aliquãdo peiꝰ diſponunt̃ aliquãdo meliꝰ. Sed idẽ videt̃ de organo appetitus ſenſitiui:qꝛ magis diſponũtur aliqui ad appetendũ hoc ꝙ̃ illud:tñ voluntas eſt mere libera: et iõ ꝙ̃ ꝙ appetitus ſenſitiuus inclinet ad vnũ põt voluntas eligere ꝯ̃riũ:qꝛ nulla ſtella nec aliqua creatura põt cauſare effectiue actum in voluntate niſi ipſamet.et ideo temere iudicant aſtronomi proſnoſticando talia et talia.ꝙ in tali coniunctiõe planetarum erit bellum/in alia cõiunctione erit pax. Similiter ſi dicatur ꝙ nati in tali conſtellatione erunt luxurioſi neceſſario euenire. Sed ꝓna ẽ voluntas ad volendũ illud ad qḋ appetitus ſenſitiuꝰ inclinat:ideo vt in pluribꝰ ſic ꝯuenit.ideo dicit quidam. Si vis eſſe ꝓpheta ſemꝑ ꝓphetiza malum. qꝛ illud frequentiꝰ euenit. Nã Geñ.vj.ꝙ cũcta cogitatio hoĩs intenta eſt ad malũ. Et Eccĺs. ꝑmo. Peruerſi difficile corriguntur:⁊ ſtultoꝝ infinitus ẽ numerus. Tamẽ illa ꝓnitas nõ neceſſitat:qꝛ omnes ſtelle melancolice coniuncte vel iracunde effectiue non plus inclinant appetitũ ad bellũ ꝙ̃ poſſit vehemens leſio ꝑſone:nec oẽs poſſent tantã delectationem cauſare ꝙ̃tum delectabile vehemens ſenſatum:et tamẽ vtrũqꝫ vincit virtuoſus ꝑ virtutem vtrũ tñ in gñatione aliquã diuerſitatẽ cauſent vel non difficultas eſt. ¶ Ad primũ principale dico:ꝙ agens diſtans agit primo ĩ mediũ ſicut pꝫ de viſibili reſpectu viſus. Et cum dicit̃: celũ eſt intermedium et nõ eſt capax peregrinaꝝ impreſſionũ. Dico ꝙ licet nõ ſit capax effectus eiuſdem rõnis:ẽ tñ effectꝰ alicuius alteriꝰ rõnis:ſicut piſcis ĩ rethe vt dicit cõmentator.vij. Phiſico.cauſat motũ et ſtupefacit manũ et nõ rethe.qꝛ nõ eſt capax talis effectus. ¶ Preterea:hoc nõ eſt veꝝ qn aliq̃ ꝑtes celi ſint receptiue luminis:qꝛ ſex planete et terra poſſunt cauſare vmbrã in ꝑtibus celi:⁊ ille partes ſũt aliquãdo illuminate:aliquãdo non.licet aliq̃ ſemꝑ ſint radioſe. ¶ Ad aliũ dico:ꝙ circũſcripto quolibet libero arbitrio dei angeli ⁊ hoĩs nichil ꝯtingenter ad vtrũqꝫ euenit in inferioribus.et iõ pluuia et alie impreſſiones naturaliter ꝯtingunt in ꝑte determinata et tꝑe determinato:et ita põt angelꝰ naturaliter ſcire:qꝛ ita bene nouit cauſam neceſſario ĩpedientẽ ſicut ꝑmanẽtẽ. Dicit igit̃ nichil cõtigent euẽiret ĩ medicina:qꝛ tali tꝑe talis planeta iuuabit naturã determinate alio tẽꝑe non.et tunc fruſtra daretur medicina. Dico ꝙ nõ/qꝛ licet natura ſit ꝑncipalius ſanans tñ medicina adhibita ĩ hora cõueniẽti põt eã iuuare:iõ q̇ neſciunt aſtronomiã multos occidũt:et ſi ſcirẽt poſſent adhibere tꝑe ꝯueniente et oẽs cauſe et ꝯcurſus poſſunt ſciri naturalit̃ ab angelo:tñ in caſu neceſſitatis nõ põt medicꝰ expectare tꝑs electionis:qꝛ minꝰ malũ eſt adhibere medicinã tꝑe nõ debito ꝙ̃ interĩ patientem mori. ¶ Ad aliud cũ querit̃ ꝑ quid cogũt in inferiora: dico ꝙ nõ ꝑ motũ localẽ: qꝛ ibi nõ ẽ cã forme abſolute:et ꝯcedo ꝙ ſi aſtra ſtarẽt haberẽt eãdẽ virtutem actiuã quã nũc hñt ſuper partem quam aſpicerent et maiorem:quia manus mota per flammam minus patitur ꝙ̃ ſi quieſceret: ⁊ ſic eſſet ſi flãma eſſet

mota:⁊ manus quieſcens.ideo motus ſolum adducit generãs. Vñ ſicut latio ignis nõ ignit lignũ ſed adducit ignẽ ad paſſum approximatum:ſic ex alia parte:nec fruſtra mouet̃ qꝛ aliũ haberet aſpectũ tñ ad vnam partem.⁊ tunc alibi nichil generaretur.

¶ Diſtinctio decimaquinta. ¶ Queſtio prima.

Circa diſtinctionem decimãquintã querit̃ ꝑmo vtrum remaneat elementa ſcđm ſubſtantiã? Qꝫ non. Geñ.ꝑmo habet̃ ꝙ piſces erant ꝓducti ex aq̈: igitur nõ manebat ibi aqua quãtum ad ſubſtantiã:qꝛ gñatio vniꝰ eſt corruptio alteriꝰ.nec eſt maior rõ quare manerẽt alia elementa.igit̃.⁊c̃. ¶ Itẽ:quia rõe vnũ elementũ maneret ⁊ aliũ:⁊ tũc corpa mixta q̃ manẽt in aere ſolũ q̇eſcerẽt naturaliter ꝙ̃tum ad vnũ elementũ ⁊ ſola elemẽta violẽter quieſcerẽt in elementato. ¶ Itẽ: oẽ ꝯpoſitũ ex ꝯ̃rijs eſt corruptibile intrinſece: ſed q̃dã mixta nõ ſunt corruptibilia a cã intrinſeca:vt pꝫ de auro: qꝛ nõ reſtauratur:igitur nõ deꝑditur ꝑs eiꝰ cũ non appareat ſenſibilis deꝑditio ꝑ magnũ tẽpus. ¶ Oppoſitum:primo de ge.mixtio eſt miſcibiliũ alteratorũ vnio.ſi alteratoꝝ igitur nõ corruptorũ. Similiter vnio eſt entium:igitur elementa nõ ſunt nõ entia in mixto. ¶ Itẽ:qualitas elementi non eſt ſine elemẽto:vt pꝫ.ij.de aĩa. Non eſt tactus in aq̈ niſi aqua intercepta:qꝛ extrema ſunt humectata.Etiã ex hoc arguit ariſtoteles ꝙ ibi eſt aqua intercepta ſed in mixto eſt ꝓpatio naturalis elementi.igit̃.⁊c̃ ¶ Itẽ ꝑmo de celo.mixtũ mouet̃ ad motũ elemẽti ꝑdominãtis.igit̃ in mixto eſt elemẽtũ. ¶ Itẽ:ſcđm Ariſtotelẽ de iuuẽtute et ſenectute/⁊ de lõgitudiẽ et breuitate vite aĩalia corrũpuntur ab intrinſeco: et dicit̃ marcedo.⁊c.igitur intrinſece hꝫ ꝯ̃traria in actu. ¶ Ad q̃ſtionẽ reſpõdet cõmentator.iij.de celo:recitando opinionẽ Auicẽne ꝙ elemẽta manẽt ſcđm formã ſubſtãtialẽ nõ remiſſam: ſꝫ remittũtur ꝙ̃tum ad qualitates.et arguit cõmentator: ꝯtra eũ qꝛ idẽ ẽ iudiciũ de toto ⁊ ꝑte.igit̃ ſi põt manere forma ſubſtãtialis nõ remiſſa qualitate remiſſa ſcđm vnũ gradũ vel duos pari rõne remiſſo alio gradu: et ſic tota qualitate corrupta elementi poſſet ſubſtantia elemẽti manere. iõ dicit ꝙ manẽt elemẽta remiſſa ſcđm formas accidẽtales ⁊ ſubſtãtiales ꝓ ſe.arguit ꝑmo qꝛ elementũ eſt ex quo ꝯponit̃ res/et manet in re. Scđo:aliter ſeq̃ret ꝙ materia pria recipet oẽs formas imediate:⁊ tũc nõ eẽt ordo inter formas ſubſtãtiales reſpectu materie. Contra ſe arguit dupliciter. Primo ſic/forma adueniẽs enti ĩ actu ꝑ formã ſubſtãtialẽ ẽ accidens. igit̃ forma mixti eẽt accidẽs. vñ dicit ꝙ receptiuũ denudatur ab oĩ qḋ recipit. igitur receptiuũ forme ſubſtãtialꝭ nullã formã ſubſtãtialẽ. Scđo ſic.ꝓpriũ eſt forme accidẽtali remitti. igitur forme ſubſtãtiales eſſent accidẽtales. ¶ Ad primũ dicit ꝙ receptiuũ denudatur ab eo qḋ recipit:⁊ oẽs elemẽtares forme ſũt eiuſdẽ ordinis ĩ ſubſtãtialitate:nõ ſic reſpectu forme mixti:quia iſte ſunt alterius et alterius ordinis.

¶ Ad ſcdm dicit / q elemẽtares ſunt forme medie inter formas ſubſtãtiales ⁊ accidẽtales: iõ ptim cõuenıunt cũ vna forma: ptim cũ alia. Tñ ſi qs vellet ſuſtinere viã auicenne rõ cõmẽtatoris nõ valet ꝯ eũ: qꝛ licet idẽ ſit iudiciũ de toto ⁊ pte ſcdʒ ſe: nõ tñ reſpectu tertij: qꝛ aqua manẽs aqua q̃tũ ad aliquã qualitatẽ põt remitti in frigiditate ⁊ humiditate. Uel opʒ dicere q nõ poſſet alterari ab igne niſi ſtatı fieret ignis. igit aqua aliquã ptẽ humiditatis põt dimittere et remãere aq̃. Nõ ꝓpt hoc ſeqtur q totã humiditatẽ poſſit remittere: qꝛ aliquẽ gradũ humiditatis neceſſario ſibi determinat dũ manet: ſʒ nõ determinate hunc / nec determinate illũ. Dico ad queſtionẽ tenendo oppoſitũ vtriqʒ q forma ſubſtantialis elementi non manet in mixto: qꝛ nunq̃ ſunt plura ponenda ſine neceſſitate. Sed non eſt aliquid in compoſito vnde poſſet concludi ignem manere in ꝯpoſito: qꝛ omẽs opatiões q̃ apparẽt ſunt medie. Ad hoc eſt rõ: forma ſubſtãtialis athoma nata eſt ꝯſtituere p ſe ſubſiſtẽs: ſʒ nõ ẽ idẽ p ſe ſubſiſtẽs qḋ ẽ in duabꝰ ſpeciebꝰ athomis. igit ſi i mixto eſſent q̃ttuoꝛ elemẽta / in ipſo eſſent actu q̃nqʒ ſuppoſita ſubſtantie cõpoſite: vt q̃ttuoꝛ elemẽta: ⁊ mixtũ. ¶ Itẽ rõnale ẽ q q̃titas cõſeqt ꝯpoſitũ / ſicut paſſio ſubſtãtie corpee. Sʒ non ſeqt eadẽ paſſio plura ſuppoſita immediate. igit opʒ q ſint tot q̃titates i actu ibi q̃t elementa: ⁊ tunc erit iuxtapoſitio elemẽtoꝝ. ¶ Itẽ apparet q mixtum corrũpit i vnũ elemẽtũ vt lignũ in ignem: ⁊ ex vno elemẽto põt mixtũ gñari vt habet ex ſcriptura. igitur ẽ talis icõpoſſibilitas iter mixtũ ⁊ elementũ: ſicut inter terminũ a quo et terminũ ad quẽ / accipiẽdo terminũ a q̃ ꝓ eo qḋ eſt annexũ puationi. ita q in eo neceſſario ẽ priuatio termini ad quẽ. igit non ſunt ſimul i eodẽ. Quõ igit manẽt elemẽta i mixto dico q ſicut neceſſe ẽ inuenire mediũ eiuſdeʒ gñis cũ extremis: ſicut vult ꝯmẽtatoꝛ q coloꝛ mediꝰ cõponit ex extremis: ⁊ tñ eſt ſimplex: ita q nõ plꝰ eſt ibi res ⁊ res q̃ in extremo. Sʒ ꝓ tãto dr ꝯponi ex extremis: qꝛ ẽ ibi ꝯueniẽtia cũ extremo qualis nõ ẽ extremi cũ alio: ſic elemẽta manẽt i mixto ſicut in materia cõi: ſicut q̃litates extreme i media. vñ ariſtoteles q̃ q̃ videt velle ꝯriũ: magis videt intẽtio ſua ꝓ iſta pte. dicit em̃ i vno loco q actualioꝛ forma gñati ⁊ potẽtialioꝛ forma elemẽti ex q̃: ⁊ cũ dicit q manẽt elemẽta ſubdit. Saluat em̃ virtꝰ eorũ: iõ magis videt ponere ipſa manere i virtute q̃ ſcdm formas ꝓprias: iõ dico q nũq̃ eſt neceſſe q gñet mixtũ ex q̃ttuoꝛ elemẽtis ꝯcurrẽtibꝰ. Etiã ſi ꝯcurrãt p virtutẽ diuinã: vel q̃litercũqʒ nunq̃ ex eis gñat mixtũ. Sʒ materia tota ſit ſub forma mixti et eodẽ mõ fieret ſi tota illa materia prefuiſſet ſub forma vnıꝰ elemẽti. Nũc aũt ſi ꝯueniãt elemẽta q̃ttuoꝛ ipoſſibile ẽ q corrũpant ſe mutuo: qꝛ ſint duo a. et. b. corrũpentia ſe mutuo i iſto inſtãti i q̃. b. corrũpit ab. a. oportet. a. eẽ. alit nichil eſſet corrũpens in actu. igit in iſto iſtãti nõ corrũpit. a. igit ſi in alio a. b. corrumpitur. a. nichilo actu manente adhuc impoſſibilius eſt q corrumpendo ſeinuicem generent mixtum: quia impoſſibile ẽ formã mixti eẽ inductã ante inſtãs corruptiõis elemẽtoꝝ. igit i illo iſtãti iducet forã mixti ex nihilo agẽte. pter hoc neceſſe ẽ agẽs eẽ eq̃ pfectũ cũ ꝓducto nullũ elemẽtũ / nec quattuoꝛ ſimul ſunt eq̃ pfecta cuʒ mixto. iõ dico q eq̃lit manẽt quattuoꝛ elemẽta i mixto ſi generet ex vno elemento / ſicut ſi gñet ex alio mixto

¶ Ad pmũ pũcipale cũ dicit: ẽ vnio alteratoꝝ verũ ẽ q̃ fuerũt alterata ⁊ nũc corruptoꝝ. Et cũ dicit vnio eſt entiũ verũ ẽ virtualit entiũ: qꝛ mixtio ẽ generatio mixti. Uñ ſicut dicitur q vegetatiua ⁊ ſenſitiua vniuntur in intellectiua: ⁊ in ruboꝛe albedo et nigredo / nõ tñ manẽt iſta in illo in quo vniũtur niſi virtute: ſic eſt de elementis. ¶ Ad aliud dico: q nõ apparet q̃litas naturalis elemẽti i mixto: ſed differẽs ſpecie pfectioꝛ tñ ſicut pʒ primo de aĩa de caloꝛe ignis ⁊ mixti aĩati: qꝛ iaĩata nõ augmẽtant ꝓpe nec nutriunt / nec caloꝛ in carne gñat ignẽ ſʒ alterat ad carnẽ generãdã. tñ aliq̃ opatiões apparẽt eẽ cões mixto et elemẽto vel ſimiles in aliquo gradu. ¶ Ad aliõ dico / q ſi elementa eẽnt actu in mixto ſeq̃ret q motꝰ eẽt magꝭ violẽtꝰ q̃ naturalis ſm motũ elemẽti pdominãtis: qꝛ mixtũ moueret violenter q̃tũ ad tria elemẽta. dicit em̃ pdominiũ ꝓpt cõuenientiã iſtã quã hʒ i motu locali cum tali elemẽto: ⁊ hoc eſt q̃tũ ad tales q̃litates. ¶ Ad aliud cũ dicit. aĩalia corrũpũtur ab intrinſeco: manifeſtũ ẽ q hoc nõ eſt qꝛ ibi ſunt ꝯria elemẽta i actu: nec etiã qꝛ tale mediũ qḋ ꝯponit ex extremis virtualit qꝛ nõ magis ruboꝛ corrũpit ſe intrĩſece q̃ faciat albũ vel nigrũ. Sed i aĩalibꝰ accidit corruptio ab intrĩſeco duplici de cã. Primo: qꝛ hñt ptes organicas oppoſitaꝝ ꝯplexionũ: ⁊ hoc ꝯpetit eis ex pfectione: et iſte ptes alterãt ſe mutuo: ⁊ qñ vna ps alterat in tm̃ q vincit in illa cauſat infirmitas. Si nõ ſit ps pncipalis vel moꝛs ſi ſit pñcipalis ⁊ non accidit illa corruptio ex hoc q in corde ſint ignis et aqua corrũpẽtia ſe mutuo. Secũdo. accidit corruptio in quacũqʒ pte recipiente nutrimentũ: quia ibi ſunt qualitates virtualit ꝯrie: qꝛ caloꝛ naturalꝭ ꝯſumit humidũ ⁊ ptes materiales: et ſic in exalando ꝯſumit ſe p accidẽs: ⁊ ſic niſi reſtauret morit et ſi reſtauret tñ reddit impurioꝛ: et iõ tandẽ efficitur improportionabilis aĩe. ¶ Ad dictũ cõmẽtatoris cũ arguit ꝓ ſe q elementũ eſt qḋ manet in re dico q diffinitio elementi data. v. Metaphi. nõ ꝯpetit niſi materie. ¶ Ad ſcdm dico: q imediatio forme ad materiã eſt duplex / vel q̃tum ad pfici / vel q̃tũ ad tranſmutari. Primo mõ dico / q forma ſubſtantialis imediate recipit i materia q̃cũqʒ idifferẽter ita q imediate. Scdo mõ nõ imediate: qꝛ oꝛdo eſt formarũ inter ſe: ita q aliq̃ ſint prioꝛes / aliq̃ poſterioꝛes: ita q materia nõ imediate trãſmutat a q̃cũqʒ forma ad aliã: ſed oꝛdine quodã vt immediate poſt formã vini ad formã aceti: nõ auteʒ ecõtra. ſic poſt formã ſeminis ẽ forma ſanguinis: deinde corporis: deinde hoĩs: nulla tñ iſtaꝝ eſt mediũ i perficiendo / ſʒ tm̃ trãſmutãdo / ita q iltima forma pmo pficit: deinde ſibi imediatioꝛẽ: ⁊ ſic vſqʒ ad formã pfectiſſimã ſi ſint plures forme ſubſtãtiales in tali cõpoſito vltima tñ eq̃ imediate pficit ſicut prima.

¶ Diſtinctio decimaſexta. ¶ Queſtio pꝛima.

Circa diſtinctionē decimāſextam ꝗritur pꝛīo vtrū imago trinitatis ī aīa rōnali cōſiſtat in tribus potentijs realiṫ diſtinctis. Q̄ ſic. perſone trinitatis ſunt realiṫ diſtincte. igitur in imagine potentie rep̄ſentantes illas ꝑtes erūt realiṫ diſtincte. ¶ Itē.ij. de aīa potentie diſtinguūtur ꝑ actus / actꝰ ꝑ obiecta. Sꝫ actus intellectꝰ ⁊ volūtatis ſunt diſtincti realiṫ: igitur ⁊ potentie. ¶ Itē: niſi ſic eēt hec eēt vera intellectus ē volūtas: qꝛ idētitas realis ſufficit ad iſtaꝫ veritatē: ⁊ tunc poſſet dici ꝙ aliquis vult ītellectu et intelligit volūtate. ¶ Oppoſitū / Augu.xiiij. de tri. ꝗ inquirēda eſt imago trinitatis in quo nichil melius in nobis eſt. Sꝫ ſi potentie eſſent res alie ab eſſentia melius eſſet eſſentia ꝙ̄ potentia. ¶ Itē aīa ꝑ eſſentiam eſt īmaterialis. igiṫ ꝑ eſſentiam intellectiua ⁊ intellectualis. Non igitur aliō ab eſſentia eſt nature ītellectualis ⁊ ꝓcliuis: qꝛ immaterialis. iō conuerſiua cum ſupra ſe igitur potentie non realiṫ diſtinguūtur. ¶ Itē memoria ꝑtinet ad imaginē qꝛ repreſentat patrē: intelligētia qꝛ rep̄ſentat verbū ſcōm Aug.xv. de tri.lxvij. de ꝑuis. ſed intelligentia ⁊ memoria nō realiṫ diſtinguūtur: qꝛ mēoria ꝑfecta ē ſufficiēs ꝑꝛcipiū intellectōis taꝙ̄ actꝰ pꝛimus. Sꝫ actus pꝛimus et pꝛincipium operationis nō differunt realiṫ. igiṫ nec ītellectꝰ ⁊ volūtas

¶ Ad iſtā qōnē diciṫ ꝙ ſaltē due potētie ſcꝫ ītellectus ⁊ volūtas ſunt realiṫ diſtincte / ⁊ hoc ponitur dupliciṫ. Pꝛima via ponit ꝙ realiter diſtinguūtur inṫ ſe ⁊ ab eſſentia aīe ſicut accidētia / ꝗ̄ ſunt ꝓꝑꝛie paſſiōes. Alia opinio ponit ꝙ diſtinguuntur realiter inter ſe: ſed non ab eſſentia anīe. Pꝛo pꝛīa via arguiṫ: actꝰ ⁊ potētia ſunt eiuſdē ḡn̄is. Sꝫ actꝰ vt intelligere ⁊ velle ſunt de ḡn̄e qualitatis. igiṫ ⁊ potētie. Scḋo: aīa ſcōm eſſentiā ē actꝰ. igiṫ ſi potētia opandi nō ſit aliō ab eſſentia. igiṫ ꝙ̄diu eſt ſꝑ opaṫ qꝛ ſicut eſſētia ē ꝑꝛcipiū viuēdi / ſic ē ꝑꝛcipiū operādi ſcōm eſſentiā. Sicut igiṫ ꝙ̄diu aīa eſt in coꝛꝑe cōpoſitū ē vnū: ita ſemꝑ eſt operās ⁊ addit ꝙ īꝙ̄tū eſt eſſentia ē actꝰ: ſꝫ inꝙ̄tū actꝰ nō eſt in potētia ſi nō opatur eēt ī potētia ad opari. ¶ Aliꝰ doctoꝛ arguit ꝓ hac via ſic idē ſimplex creatū nō pōt eē pꝛincipiū tale īmediatū diuerſoꝝ: ⁊ hoc ſcōm ſe. Sꝫ diuerſe ſunt opatiōes aīe. igiṫ ⁊c̄. maioꝛ pꝫ de materia in ꝗ̄ minus videṫ ꝙ potētia receptiua ē alia et alia diuerſoꝝ effectuū: licꝫ eīn materia remota ſit eadē requiritur aliō appꝛopꝛiās materiā huic foꝛme ⁊ illi. igiṫ multofoꝛtiꝰ ibidē opatiuuꝫ ſimplex ſm̄ ſe nō pōt eē pꝛincipiū īmediatū diuerſoꝝ. Aliꝰ doctoꝛ ad idē: accidēs variabile ineſt ſubē mediāte accidēte īuariabili īmediate: igiṫ opatiōes varie inſunt aīe mediāte potētia tanꝙ̄ accidēte īuariabili. aīn̄s pꝫ: qꝛ maioꝛ differētia ꝓcedit ī effectu a cā mediāte minoꝛi differētia. addit aliꝰ doctoꝛ agēs ꝑ eſſentiā ſꝑ agit: igiṫ ſi aīa ageret ꝑ eſſentiā ſꝑ ageret. igitur illō quo agit ⁊ nō ſemꝑ non eſt eſſentia.

¶ Item: ſicut eſſentia ad eſſe / ita potentia ad operari: igitur ꝑmutatim ſicut eſſe ad agere / ita potentia ad eſſentiam. Sed in nullo citra deū eſt eē agere: igitur nec potentia eſſentia. ¶ Itē: ꝑ auctoꝛitates ariſtotelis in ꝑ̄dicamentis: ⁊ Auguſtinꝰ in cathegoꝛi. ⁊ ſimplicius ſuꝑ capitulū de qualitate: et Damaſcenꝰ in logica ſua ponūt naturalē potentiā et impotentiā in ſecūda ſpecie qualitatis. ¶ Item cōmentatoꝛ pꝛimo de aīa ſicut pomū diuiditur in coloꝛes: ſic aīa in potētias. coloꝛ eſt accidēs pomi ¶ Itē: Augu.xv. de tri.xxiij. de magnis videṫ ponere ꝙ memoꝛia et intelligentia ſuſcipiūt magis ⁊ minus. igitur non ſunt ſubſtantie. ¶ Itē: Anſel. de caſu dia.viij. dī: ꝙ potētia volūtatis nō ē eēntia: qꝛ volūtas nō ē ſb̄a. dicit eīn: ſi potētie nō ſunt ſb̄e: tn̄ nō ſunt nichil. Dico tn̄ ꝙ ille rōnes nō concludunt.

¶ Ad pꝛimā dico: ꝙ potētia dupliciṫ accipiṫ: vno mō ꝓ pꝛincipio entis: ⁊ ſic diuiditur in ꝑ̄ncipium actiuū et paſſiuū: vt pꝫ.v. Metaphi. et.ix. Alio mō vt potentia et actus ſunt differentie entis. Secundo mō: potentia et actꝰ ſunt eiuſdē ſpeciei et indiuidui: et idem numero: qꝛ qō pꝛius eſt in potentia et eē diminuto poſtea eſt in actu: et habet eſſe ſimpliciter: et ſic accipiendo / minoꝛ eſt falſa: qꝛ potentia nō erit poſtea actꝰ ſuꝰ: ſed actꝰ ille cauſatꝰ ꝗ nūc hꝫ eſſe ſimpliciṫ: pꝛius fuit in potentia et habuit eē diminutū. Si accipiatur in minoꝛe actus et potētia ꝓ pꝛincipio actiuo et paſſiuo equiuocatio eſt. Si accipiatur ī maioꝛe: ꝙ potētia ⁊ actꝰ ſunt eiuſdem ḡn̄is ꝓ ꝑꝛcipio opatiuo ⁊ ꝓ effectu falſa ē maioꝛ. Si accipiatur ꝑꝛcipiū opatiuū ꝓ pꝛincipio actiuo vel paſſiuo: qꝛ nūꝙ̄ eſt neceſſe ꝑꝛcipiū opatiuū eē eiuſdē ḡn̄is cū opato: qꝛ nō eſt hoc neceſſe de pꝛincipio paſſiuo: qꝛ accidēs īmediate recipitur ī ſubſtātia / vel erit ꝓceſſus in infinitū. Nec etiā eſt hoc verū de ꝑꝛcipio actiuo: qꝛ Ariſtoteles dicit.vij. met. ꝙ ad hoc ꝙ ſubſtantia fiat neceſſe eſt ſubſtantiam p̄exiſtere. ad hoc tn̄ ꝙ fiat quale vel ꝙ̄tum nō ē neceſſe ꝙ ꝗ̄le p̄exiſtat foꝛmaliṫ ſꝫ tm̄ virtualiṫ. Pꝛincipiū igitur actiuū pōt eē alteriꝰ ḡn̄is ꝙ̄ ſit opatū. Similiter ſecūdū iſtū doctoꝛē / maioꝛ ſua ē falſa ſecundū iſtū intellectū: qꝛ ipſe ponit ꝙ accidētia ſunt in aīa ſicut in pꝛincipio receptiuo: ⁊ non ſunt eiuſdem generis: ponit etiam ꝙ effluūt ab eſſentia: igitur eſt pꝛincipium actiuum reſpectu potentiarum. igitur de neutro pꝛincipio operatiuo eſt maioꝛ ſua vera ſcōm ipſummet. ¶ Ad aliud cū dicitur. Aīa ſecundū eſſentiā eſt actus. igitur ſicut eſt pꝛincipiū viuendi eſt pꝛincipiū opandi: veꝝ eſt: vno mō ſicut et alio non ſicut: qꝛ ꝙ̄tū ad īmediationē ſimile eſt ꝙ̄tū ad aliud diſſimile: qꝛ eſt pꝛincipiū opandi non foꝛmaliṫ ſed effectiue dicente ariſtotele.v. Meth. Ars et edificatoꝛ ad idē ꝑꝛcipiū reducūtur reſpectu opatiōis / ⁊ eſt pꝛincipiū viuēdi foꝛmaliṫ. ¶ Ad aliud cū addiṫ ſi ſecundū eſſentiaꝫ eſt actus: igiṫ vt ſic non eſt in potentia veꝝ eſt receptiua. Poteſt tn̄ bene eē in potentia ad opari. vn̄ rō iſta equaliṫ eſt ꝯtra eos de potētia reſpectu actus recepti: qꝛ potētia ꝗ̄ diciṫ itellectus poſſibilis eſt in potētia reſpectu actus recepti: ⁊ tn̄ eſt actus aīe qꝛ accidēs ē eiꝰ

et ſubiectū vīr p formā ſubſtātialē ē ꝓpriū receptiuum paſſiōis: ⁊ tñ p formā eſt in actu de in actu reſpectu vnius ⁊ in potētia reſpectu alteri⁹ ſic niſi ꝓbiberet aliquid eſſe in actu reſpectu vnius ⁊ in potentia reſpectu alterius. Dicit: intellectus nichil eſt eoꝝ q̄ ſunt ante intelligere: ⁊ cōmentator ꝙ intellect⁹ ſe hȝ in gn̄e intelligibiliū: ſicut materia reſpectu formaꝝ ſenſibiliū. Dico ꝙ potentia ad accidens eſt in potentia ſcðm quid ⁊ in actu. iō eſſe in potētia ad formā accidētalē imediate ɔcludit ipm magis eſſe ſimplicit̄ q̄ in potentia. vñ ſi intelligere haberet potētiā ſibi correſpondētē: ſeq̄retur ꝙ tot eſſent potentie intellectiue in hoīe quot ſunt intelligere in hoīe qḋ eſt ipoſſibile ſcðꝫ illḋ tertij phiſico. Si poſſe ſanari ⁊ egrotari eſſent idē. cū igitur intelligere ſit act⁹ accidētalis: ſeq̄retur ꝙ illud qḋ eſt in potētia ꝓxima ad intelligere eſt in actu ſimpliciter. iō ille eſt intellect⁹ ꝓpōnis Ariſtotelis qḋ nō pōt intellectus intelligi ante intelligi aliorum: hoc eſt nō pōt a ſe pri⁹ intelligi: q2 nō ante quodlꝫ fantaſmatū. ſed bñ eſt intelligibile ante intelligere ¶ Per idē ad dictū cōmētatoris: ſicut materia eſt in potētia ad oēs formas de ſe: ſic intellect⁹ in gn̄e intelligibiliū a ſe / nichil eſt ante itelligere. Et hoc nō cōcludit niſi q2 nō p̄mo eſt itelligibile a ſe ¶ Ad aliud cū dicitur: idē ſimplex creatū nō pōt eē principiū cauſale multoꝝ. Dico ꝙ illud eſt falſuꝫ loquēdo de principio opatiuo / ⁊ etiā actiuo tā i icorpalibus / ſicut in corpalib⁹: q2 eſſentia aīe in ſe ſimplex eſt receptiua oīm potentiaꝝ ſuarum q̄ ſunt diuerſe ſpecie: igit̄ ſicut ipſe ponit ſimplex receptiuū ipſe hȝ ponere ipm eſſe principiū cauſale diuerſoꝝ. Similiter in corpalib⁹ ignis eſt calid⁹ / ſiccus: ⁊ neutrum mediāte altero. Sic materia eſt principium receptiuū imediatū multaꝝ formaꝝ diſtinctarum ſpecie: q2 illud qḋ ē imediatū receptiuū forme ſubſtātialis: aut eſt materia ſola / vel aliquid cū materia. Si primo mō habet̄ ꝓpoſitū. ſi ſecūdo mō cū totū illud qḋ eſt de eſſentia receptiua inquātū receptiuū p ſe includatur in ꝓducto. igitur due forme ſimiles erunt ſimul in eodē qḋ tñ ipſe negat vel accidens erit itra eſſentiam ſubſtātie ſi illud aliud qḋ ē cū materia imedia: ſi receptiuū nō ſit forma ſubſtātialis ſed accidēs. igitur illud appropriās qḋ ipſe ponit nō erit ps imediate receptiui. ¶ Ad aliud cū dicitur / accidēs variabile recipit̄ mediāte iuariabili / nō videtur eē alia rō / niſi q2 iuariabile ſecūdū ſe nō pōt eſſe immediatū receptiuū variabilitatis: q2 ſi iuariabile ſcðꝫ ſe poſſꝫ imediate recipere accidēs variabile nulla neceſſitas eſt ponere ipſum recipi mediante alio. Si aūt nō poſſit / neceſſario ſeq̄ritur ꝓceſſum in infinitū iō rō nichil valet. ¶ Ad aliud dicit vnus doctor / ꝙ nichil agit p eſſentiā niſi ſolus deus ⁊ ipē ſ᷑mp agit / vel pōt dici ꝙ p eſſētiā pōt accipi dupliciṫ. Aliqñ vt diſtinguntur ɔtra / vt p participationē. Aliqñ vt diſtinguitur contra per accidens. Primo mō dico / ꝙ nichil eſt p eſſentiam niſi deus: q2 radius non ē radi⁹ p eſſentiā iſto modo: quia omnis veritas ⁊ entitas creata eſt talis p pticipationem. Et iſto mō agens p eſſentiam ſemp agit. Scðo: agens p eſſentiā hoc eſt nō p accidens nō ſp agit neceſſario. Ad hoc eſt Auicenna vj. Metha. ca. ij. dicēs: ꝙ q̄dā ſunt virtutes actiue ſecundū eſſentiā ſuā: q̄dam nō. ¶ Ad aliḋ cum ðr / ſicut eſſentia ad eſſentiā: ita potentia ad opari falſū eſt: q2 eē eſt idē realiter eſſentie. operari vero ē effectus potentie: ſed hec eſt vera ſicut eſſentia ad eſſe ſic potētia ad poſſe opari: ⁊ tunc pmutādo nullum incōueniēs ſequit̄. Pro ſcða opinione arguit̄. ſcꝫ ꝙ potētie ſint diſtincte inter ſe: ſꝫ nō ab eſſentia anime: quia potentie ſunt partes anime: vt habet̄ tertio de aīa: de parte aūt aīe. ⁊c̄. ¶ Itē boeti⁹ i diuiſionibus. Aīa diuidit̄ i potētias ſicut totū i partes Ad hoc videtur Aug. xv. de tri. vij. ⁊ Anſel. de cōcor. xix. ꝙ potētie ſunt in aīa / ſicut in corpe mēbra ¶ Cōtra iſtā viā videt̄ Aug. ix. de tri. v. nulla pars cōplectitur totū cui⁹ eſt. ſed q̄libet iſtaꝝ potētiaꝝ ptiū ɔplectitur totā eſſentiā aīe. ¶ Itē ptes origīe p̄cedunt totū / potentie nō precedunt eſſentiā anime. ¶ Itē: ſi ſint ptes / aut integrales / aut eſſentiales. Si integrales: igit̄ opꝫ dare aliud ab his qb⁹ ſunt vnū: q2 ptes integrales nūq̄ ſunt vnū p ſe / niſi aliud ɔcurrat formale: vt patet in fine. vij. Met. ſi ſint ptes eſſentiales: igitur vna pficit aliam ſicut actus potentiā. ⁊ tunc opꝫt dare vnā potentiaꝝ q̄ ſit infimū pfectibile ab alia: ⁊ p ɔn̄s ipſa nō ē potētia operandi. Dicit: materia eſt receptiuū reſpectu cuiuſlibet: ⁊ nulla alterius. Contra igitur nulla iſtarū potentiarum erit magis dependens ab alia q̄ ſit ignis: ſed erūt ille tres potentie vnus tot⁹ act⁹: q2 impoſſibile eſt ꝙ aliquid ſit act⁹: ⁊ tñ ꝙ non qḋlibet eius ſit act⁹: q2 tunc poſſet ɔpoſitum ex actu et potentia eē act⁹ alterius. ¶ Tertia via ē ꝙ nō diſtinguitur realit̄ ab eſſentia aīe / nec inter ſe re abſoluta: ſed tñ ſunt diſtincta re relata: q2 anima non dicitur act⁹ ex ſe: q2. ix. Metha. potentia dſtinguit̄ per actū ⁊ ecōtra. igitur actus ⁊ potentia ſunt relatiua: eſſentia igitur aīe ɔſiderata ſub tali reſpectu dicitur talis potentia: ⁊ ſic ɔſiderata aīa potentia Quare aūt determinatur aīa ad tales reſpect⁹ dicitur ꝙ ad reſpect⁹ organicos determinat̄ aīa p organa / ſicut ad reſpect⁹ qui ſunt ad potentiā operatiuā actiuā: vt ad intellectū agentē ⁊ voluntatem determinatur aīa ex ſe: vel ex cōparatione ad obiectū circa qḋ ille potētie nate ſunt agere: ſꝫ ad potentiā operatiuā ⁊ paſſiuā determinatur aīa p receptā / ſicut intellect⁹ poſſibilis determinatur per ſpeciē receptā. Ad hoc allegatur Aug. ix. de tri. v. ꝙ potētia dicitur relatiue ⁊ de ſpū ⁊ aīa: q2 potentia eſt idē ꝙ eſſentia. Sed illud nō ſoluit q̄ſtionē q2 nō q̄ritur de potentia vt dicit reſpectū ſeu ꝓ intentione nomis: ſicut de principio p ſe ⁊ imediate Potētia eñ de ſe reſpectū dicit ⁊ nō abſolutū / niſi cōnotando. Nunc aūt impoſſibile eſt ꝙ illud qḋ eſt per ſe pricipiū opandi ɔponitur ex reſpectu et fundamento. Ex his nichil p ſe vnū fit: imo nec i diuinis vbi tñ relatio trāſit p idētitatem: q2 vtrūq3 tenet propriam actualitatē: igitur multofortius vbi relatio non tranſit. Cum igitur per ſe principium operandi ſit per ſe vnum: impoſſibile eſt ꝙ icludat

abſolutum:ꝛ reſpectum. ¶ Itē:potentia que eſt ꝑ
ſe principiū oꝑandi eſt pri⁹ natura effectu id eſt oꝑa
tione.ſed potentia cū reſpectu coaſſumpto ē ſimul
cū effectu.q2 ſub illo reſpectu ē correlatiuum reſpe
ctu operationis. ¶ Item potētia paſſiua proxima
non ē reſpectus.nec reſpectum includens.igiꝰ nec
actiua. Antecedens patꝫ.q2 potentia paſſiua eſt ꝑ
ſe pars compoſiti qḋ eſt per ſe vnum. ¶ Item: ille
doctor ponit voluntatem nobiliorem itellectu rea
liter:ſed cum idē ſit fundamentum iſtarum poten-
tiarum ꝛ per ipm reſpectus ē idē cū fundamento
igiꝰ vna potentia nō eſt realiter nobilior alia quia
fundamentum penit⁹ idē. ¶ Item:itellectus ꝛ vo-
luntas ſunt idē in abſoluto.igitur non varianꝰ ſpē
ꝑ reſpectū.q2 cum ſint idē abſolute. Si varienꝰ per
reſpectum obiecti alteri⁹ ſpeciei ſuperuenientē.igi
tur itellectus erit plures potētie formaliter ꝛ volū
tas ſimiliter.q2 per reſpectum ſuperuenientē obie
cti alterius:ꝛ alteri⁹ ſpeciei variabitur intellectus
ꝛ voluntas cū vult aliud ꝛ aliud ſicut intellect⁹ a vo
luntate. ¶ Item:cum dicit qḋ per reſpectus orga-
norum determinetur ad potentias organicas illud
eſt falſū.q2 vires diſtinguūt organa ꝛ non organa
vires:ſicut nobili⁹ ignobilius.q2 primo de anima
mēbra cerui non differunt a mēbris leonis:niſi q̄a
anima ab anima. ¶ Item:cū dicit intellectum poſ
ſibilem determinari ꝑ ſpeciem receptā repugnat
ſibiipſi.q2 ex intentione ipe negat ſpēs receptas ī
intellectu. Preter hoc nichil determinat intellectū
poſſibilem niſi fantaſma ſcḋm ipm:ꝛ ſimiliter opꝫ
eū concedere ꝙ ſi fundamenta ſint indiſtincta ꝛ for
me erunt cū ſint idem re. Et cum allegatur Augu.
ix.de trinita.dico ꝙ intelligit illa de quibus loquiꝰ
differre ſicut gignens ꝛ genitum/ꝛ non loquiꝰ ſo-
lum de principio formali/ſed de ipſo gignente iclu
dente reſpectum non poſſunt ſole relationes diſtin
guere abſoluta realiter. ¶ Dico igitur ad queſtiōē
ꝙ paucitas eſt ponenda vbi pluralitas non eſt ne-
ceſſaria ꝛ poſſibilitas vbi non poteſt ꝓbari impoſ
ſibilitas ꝛ nobilitas in natura vbi non pōt probari
ignobilitas.ſꝫ imediatio actus primi ad actū ſcḋm
nobilitatis ē vt ptꝫ in deo ꝛ non pōt probari ꝙ im
poſſibile ē actum ſecundū eſſe imediate ab actu ꝓ-
mo in creaturis. vt ptꝫ cū rationes ſint ſophiſtice
hoc ꝓbantes. igitur magis eſt ponenda paucitas
nobilitans naturā q̄ꝫ pluralitas nō neceſſaria ꝛ nō
nobilitās eam. ¶ Item: imediati⁹ attingit agens
finem vel operans ſi oꝑatio ſit per media q̄ꝫto pau
tiora ſint media q̄ꝫ ſi plura.igitur cū illo modo me-
diatius poſſit creatura rationalis attingere finem
ſuum q̄ꝫ ſi ponaꝰ operationem mediare inter eſſen
tiam ꝛ potentiam.igitur illud ē melius. ¶ Item:
iſta non eſt oꝑatio ꝓpria alicuius q̄ non recipitur i
mediate in ipo. Sed ſi intellectus ꝛ voluntas ſint
aliud ab eſſentia videre deū ꝛ diligere non imedia
te recipiuntur in eſſentia anime ymo nec per ſe. q2
ſi ille potētie eſſent ſeparate ab eſſentia aīme ſicut
q̄titas a ſubiecto poſſet itellectus ad huc ꝑfici viſi
one beata ꝛ ſic accidens eſſet formal'r beatū ꝛ non
ſolum creatura rationalis.igiꝰ eſto ꝙ eſſentia aīe ꝛ
ille potentie cōiungantur:tm̄ erit anima beata per
accidens ſicut paries albus per ſuꝑficiem/iſta me
diatio multū ignobilitaret naturā. Non autem ē ſi
mile de operatione.q2 cōtradictio eſt aīam eē bea
tam:ꝛ non operatione. ¶ Item:act⁹ inferior aīma
rationali pōt eſſe imediatum principium operandi
aliter eſſet ꝓceſſus in itinitum.igitur illud nō repu
gnat anime.q2 non rō perfectionis ſue cū conueni
at iperfectiori.nec propꝰ hoc ꝙ eſſet imperfectiōis
in anima.q2 conuenit perfectiori vt deo. ¶ Item:
aliqua ſubſtantia generatur vniuoce vel ſaltē a ſub
ſtantia:igitur forma ſuſtātialis erit imediatum ꝓn
cipium operandi.q2 terminus formaliter producti
non poteſt eē nobilior ipo actiuo. Dicit verum eſt
actiuum ē ſubā:ſꝫ agit mediante accidēte. ¶ Con-
tra:in inſtanti generationis inducitur forma ſubſtan
tialis imediate in materiam: ſed nullum accidens
attingit tale paſſiuum:igitur per nullum accidens
medians agit in inſtanti inductionis. Sed imedia
te per formam ſubſtātialē iduciꝰ talis forma : ꝛ nō
e ſi gradus.igiꝰ.ꝛc̄. ¶ Dico igitur ꝙ intellect⁹ ꝛ vo
luntas non ſunt res realiter diſtincte:ſed poteſt ſu
ſtineri ꝙ ſunt omnino idē re ꝛ ratione.vel ꝙ eſſen-
tia anime omnino indiſtincta re ꝛ ratiōe eſt princi
pium pluriū operationum ſine diuerſitate reali po
tentiarum q̄ ſint vel ptes anime vel accidentia.vel
reſpectus eius.vñ plura in effectu bene poſſunt eē
ab vno in re quod eſt omnino idē illimitatū:ꝛ ta-
men principium per ſe:ꝛ cauſa plurium non vt iſta
includunt reſpectum ꝛ tūc potētie ſecundum ſe nul
lam omnino habēt diſtinctionem.ſed inq̄ꝫtum iclu
dunt reſpect⁹ diſtinguūtur ratione.ſed ille reſpect⁹
non eſt de ratiōe principii oꝑationis per ſe.nec ꝓ-
pter hoc ſeqꝰ ꝙ intellect⁹ ſit volūtas.q2 illa nō ipo
nūꝰ ꝓncipio abſolute.ſꝫ vt tali ſub reſpectu. iſta via
per rationem improbari non pōt.q2 ſicut prima cā
que eſt ſemper illimitata omnino eadem: ꝛ eſt pri
cipium diuerſorū imediate:ita ꝙ ē illimitatum ſuo
modo:licet non ſimpliciter reſpectu iſtorum omni
no idē re ꝛ ratione pōt eē q̄ꝫq̄ꝫ ꝓducta ſint diuerſa
Q2 tamen iſta via non ſaluat tot auctoritates ſicut
poteſt alia. Dico aliter ꝙ potentie non ſūt res alia
ſed ſunt vnitiue cōtinēti in eſſentia anime. de cōti-
nentia vnitiua loquitur dionyſi⁹.v.de di.no. q2 cō
tinentia vnitiua nō eſt omnino eiuſḋ: ita ꝙ idē oīo
contineat ſe vnitiue nec etiam oīno diſtincte/ req̄-
rie igitur vnitatem ꝛ diſtinctionem. Eſt igitur con
tinentia vnitiua duplex. vno modo ſicut inferi⁹ cō
tinet ſuperiora eſſentialia : et ibi contenta ſunt de
eſſentia continentis ſicut eadem eſt realitas a qua
accipitur differentia in albedīe ꝛ a qua genus pro
ximum vt color ꝛ qualitas ſenſibilis ꝛ qualitas: ꝛ
q̄ꝫq̄ꝫ eſſēt res alie vnitiue cōtinerentur in albedine
Alia eſt cōtinentia vnitiua quando ſubiectum vniti
ue continet aliqua que ſunt quaſi paſſiōes ſicut paſ
ſiones entis non ſunt res alia ab ente. q2 quando-
cunqꝫ determinatur ipſa res eſt ens vera ꝛ bona.
igitur vel oportet dicere ꝙ non ſint res alie ab en-
te vel ꝙ ens non habet paſſiones reales quod ē cō
tra ariſtotelem.iiii.methaphiſice expreſſe. Nec tñ

magis ſunt reales paſſiones de eſſentia. nec idem
quidditati q̄ ſi eſſet res alia. iō nō ſunt potētie idē
formaliter vel quidditatiue. nec inter ſe. nec etiam
cum eſſentia anime. nec tñ ſunt res alie: ſʒ idē iden
titate iō talia habēt talē diſtinctionē ſcōm ratiões
formales qualem hēant realem diſtinctioneʒ ſi eſ-
ſent res alie realiter diſtincte. principiū igitur volē
di ꝛ intelligendi imediatum eſt in ſecundo inſtanti
nature ꝛ illa principia ſunt vnitiue in eſſentia aīme
que eſt in primo inſtāti nature: quaſi paſſiones vni
tiue cōtente: ꝛ ſic poſſunt auctoritates ſaluari que
videnť dicere ꝙ diſtinguūtur realiter: verū eſt forma
liter. ꝛ ſic dicunť potētie ebullire ab eſſentia aīme
ſcōm cōmentatorem. x. ethico. ꝛ effluere ab eēntia
ſcōm cōmunem opinionem ꝛ ſic poſſunt ſaluari au
ctoritates dionyſii de di. no. ꝛ alioꝝ ponentiū po
tentias eſſe medias inter formas ſubſtātiales ꝛ ac
cidentales et ꝙ egrediunť a ſubſtātia anime vt vir
tutes poſſunt dici ptes anime. qꝛ natura dicit totā
pfectionem cōtinentis ꝛ in hoc dicunť partes. qꝛ ſi
anima non haberet niſi tm̄ vnam potētiā eſſet im-
perfectior q̄ nunc eſt. etiam cōtenta non ſemp con
tinent ſe mutuo imo aliquando neutrū aliud. in di
uinis em̄ q̄ꝙ in ſuppoſito ſint eſſentia ꝛ relatio et
eſſentia cōtinet relationem non tamen ecōtra i ꝓ-
poſito. nec intellectus cōtinet volūtatem. nec ecō-
tra. ideo illa ſunt idē identitate. qꝛ in ꝯtinente ſolū
non qꝛ ipſa inter ſe ſint ſicut ſunt attributa diuina.
nō ſolum idē idētitate. ſed inter ſe. Similiter qꝛ q̄-
libet pſona in diuinis eſt intrinſece infinita ideo p
fecte cōtinet intrinſece quālibet pfectionem ſim-
pliciter que eſt in alia: non ſic continet intelligētia
memoriam. ſed ſolum communiter. vnde oportet
ymaginem deficere a trinitate ſicut declarat Au.
xv. de tri. c. vii. ꝙ non ē ita in ymagine ſicut in tri-
nitate. ¶ Ad auctoritates ꝓ prima opinione. dico
ꝙ eque ꝓbabiles ſunt ad oppoſitum vna Auguſt.
ix. de. trinita. v. ꝙ potentie non ſunt accidentia. et
ii. de anima. Si oculus eſſet animal viſus eſſet eius
forma igitur innuit ꝙ potentia non ſit differens re
aliter ab eſſentia cum ſit eius forma. Et de dola-
bra ſi eſſet res naturalis acuties eſſet eius forma.
Et. vii. metaph. et. iiii. metheo. vnūquodcunqʒ di
citur ſingulū cū poteſt in opationem cū non dicit
tale niſi equoce. vt pʒ de oculo eruto. Sed ꝓpter
amiſſionem accidentis non dicitur res talis equo-
ce. Cum igitur dicatur in p̄dicamentis ꝙ ſunt potē
tie naturales in genere qualitatis. dico ꝙ iſta potē
tia que ē i ſecūda ſpē qualitatis eſt principiū facilit
agendi: ꝛ non eſt potentia naturalis abſolute ne-
qʒ ad bene agendum neqʒ ad male: ſʒ quedā facili-
tas ad vtendū illa potentia. et hoc dicit Ariſtote.
Nam ſcōm iſtā dicitur aliquis curſor vel pugillator
qꝛ faciliter vtitur potentia currendi ꝛ ſic agilitas ꝛ
īgenioſitas ſunt tales potentie in ſcōa ſpecie qua-
litatis. ¶ Ad aliud cum dicit magiſter ꝙ anima di-
uiditur in potentias ſicut pomū in ſaporem ꝛ colo
rē: dico ꝙ anima nō eſt totaliter idē formaliter po
tentie nec tota pfectio aīe explicatur p vnam potē
tiam iō q̄tum ad aliquid ē ſimile ꝛ q̄tum ad aliqd

non. ¶ Ad aliud cum dicit Aug. ꝙ potentie ſuſci-
piunt magis ꝛ minꝰ dico ꝙ habilitates ſecunde q̄
ſunt potētie naturales ſuſcipiunt magis ꝛ minus ꝛ
alia ſunt accidētia de ſcōa ſpecie qualitatis. ꝛ hoc
intelligit Aug. vel poteſt dici ꝙ ipſe loquitur de po
tentia vt ſubſunt actibus ſuis. iō vt in ſe ſunt. ꝛ hoc
patet p eūdē libro. x. vbi dicit ꝙ ſūt vna mēs ꝛ vna
ſubſtantia: ꝛ iō illa icqualitas quā ponit. xv. de tri.
eſt illarum vt ſūt ſub actibus. ¶ Ad anſelmum de
caſu dyaboli dico ꝙ ipſe non ſupponit ipſas nō eſſe
ſubās. ſed dicit ꝙ ꝛ ſi non ſint ſubē non tñ ſūt nihil
¶ Ad auctoritates pro ſecunda opinione cum di-
ciť ꝙ ſunt ptes anime patʒ. qꝛ dicunť partes qꝛ nul
la importat totam pfectionem anime p idem patʒ
ad dictū boetij ꝙ diuidiť ſicut totum in partes. qa
nulla capit totā perfectionem aīe. per p̄dicta patet
ad Augu. ¶ Ad anſelmum de cōcordia cū dicit ꝙ
ſunt ſicut in corpore mēbra: verūʒ eſt. aliqua eſt ſi-
militudo. tñ procedendo a corpalibus ad ſpūalia
ſemp procediť a maiori pluralitate ad maiorē vni
tatem. iō non eſt neceſſe eſſe tantā diuerſitatem in
potentiis anime q̄ta eſt in membris corpis. Dico
igitur ad formam queſtionis ꝙ ymago trinitatis ī
anima rationali non ꝯſiſtit in potentiis anime rea
liter diſtinctis. ymago em̄ eſt preſentatiua totius.
Et in hoc differt a veſtigio quod eſt repreſentatiuū
partis q̄titatiue diſtincte ꝛ totiꝰ ſolum arguitiue.
Dico igitur ꝙ anima repreſentat p ſe ymaginē et
perſonas diuinas q̄tum ad vnitatem eſſentie ꝛ nō
ſimiliter q̄tum ad trinitatem pſonarum niſi vt ha
bet reſpectus diuerſos ſcōm ponentes tales reſpe
ctus. vel poteſt dici ꝙ anima ſcōm tres potentias
repreſentat trinitatem pſonaꝝ q̄tum ad diuerſita
tem formalem abſqʒ diuerſitate reali. iō minus eſt
repreſentatiua trinitatis perſonarum q̄ vnitatis
eſſentie. vñ vt in potentiis repſentat vnitatem: ſed
vt in actibus repreſentat talem diſtinctionē in po-
tentiis. igitur eſt diſtinctio realiter virtualiter non
formaliter in actibus diſtinctio realis formalis.
¶ Ad p̄mū principale. dico ꝙ in aīa abſolute nō ē
ꝯpleta imago niſi in radice. Sʒ aīa poſita ſub tri-
bus operationibus ſuis cum vnitate ſue eſſentie re
preſentat trinitatem ꝛ non per potentias realiter
diſtinctas. ¶ Ad aliud dico ꝙ nō eſt neceſſe ꝙ tan
ta ſit diſtinctio potentiarum q̄tum ē actuum: ſuffi
cit enim diſtinctio formalis in potētiis ad diſtictio
nem realem in actibus potentia enim viſiua vna
exiſtens eſt plurium colorum. ¶ Ad aliud cum dici
tur ꝙ hec erit vera intellectus eſt voluntas. dico ꝙ
non. qꝛ intellectus imponitur nature vt ſub hoc re
ſpectu voluntas vt ſub illo vel in conceptu. Uel po
teſt dici ꝙ q̄tumcūqʒ ſint idem realiter in eſſentia
anime. tñ quidditatiue ꝛ formaliter diſtinguuntur
Et iſta diuerſitas impedit p̄dicationem vnius de
alio: ſi igitur ab intellectiuo ꝛ volitiuo abſtrahan-
tur intellectus ꝛ voluntas ſi eſt ibi aliqua diſtinctio
formalis vnum non predicatur de alio. ſicut nec aī
malitas de humanitate q̄ꝙ includatur in illo: ſed
ratione vnitatis realis potentiarū in eſſētia aīme
hec erit vera intellectiuum eſt volitiuum in cauſa. ꝛ

ſi abſtrahantur intellectus ⁊ volūtas ab eo quod: eſt cauſa vnitatis neutrum de alio verificatur.

¶ Diſtinctio. xvii. ¶ Queſtio. i.

VTrum anima ade fuit creata in coꝛpoꝛe. Ꝙꝫ non. eadem ꝓductione ꝓducitur cō poſitum ⁊ anima in coꝛpe. Sꝫ compoſitum non fuit creatum. qꝛ coꝛpus fiebat de limo terre igitur nec aīa fuit creata. Maioꝛ patꝫ. vii. me. nō fit materia. nec foꝛma. ſꝫ totum ¶ Item cuius eſt per ſe eſſe ei⁹ eſt fieri per ſe. Sed anima non ꝑ ſe eſt in coꝛpoꝛe ſic non eſſet pars: igitur nec eius fieri ꝑ ſe. qꝛ fieri eſt via ad eē. ¶ Oppoſitum: magiſter in littera. In iſta queſtione fuit erroꝛ ꝙ anima fuit ex ſubſtātia dei / qꝛ inſufflauit ſpiraculum vite hoc eſt de ſubſtātia. Contra: ſubſtantia dei nō poteſt diuidi. igitur ſi aliq̄d fuit ex ſubſtātia dei fit ex tota ſubſtātia. igiꝫ eſt deus. ¶ Itē: ſubſtantia dei nō pōt mutari: ſed anima pōt mutari a ſcientia i ignoꝛantiam vt quib⁹ experitur in ſe: igitur non fit anima ade ex ſubā dei. ¶ Dico igitur ad queſtionē ꝙ ſiue anima hēat materiam ꝑtem ſui ſiue non: tn̄ non fiebat anima ade ex materia ꝑiacēte. iō poteſt ꝓduci per ſe. qꝛ poteſt eſſe termin⁹ creationis: licet igitur totū ꝓducatur per ſe. ⁊ pꝛimo ⁊ foꝛma per accidēs. vii. me. tn̄ illa foꝛma pōt ꝓduci ꝑ ſe ⁊ eſſe terminus creationis. ⁊ ſi non eēt i alio Illud ꝙꝙ ſit poſſibile non poteſt ꝓbari per rōem naturalem cōtra philoſophos. qꝛ ⁊ ſi nō ſubſit cāſalitati nature / qꝛ de foꝛis eſt. ii. de generatione aīalium. Et eſto ꝙ tm̄ ſit a ſolo deo. Nō ex hoc pōt cōcludi ꝙ creatur. qꝛ philoſophi cōcederent ꝙ foꝛma celi non poteſt pꝛoduci niſi a ſolo deo. non tamen propter hoc dicitur creari. qꝛ deus non alia creatione creauit foꝛmam celi ꝗ̄ pꝛoduxit totū celū. ⁊ iō non pri⁹ natura fuit foꝛma celi terminus creatiōis ꝗ̄ totum fuit ꝓductuꝫ: ſic dicerēt philoſophi de intelligentia ꝙ non ſit ibi oꝛdo nature inter duas ꝓductiones. quarum pꝛima ꝓducitur anima pri⁹ natura: licet ſimul duratione cum coꝛpoꝛe ⁊ ſecunda ꝓductione ꝓducitur totū immo dicerent ꝙ vnica ꝓductione ꝓducitur anima in coꝛpe: ⁊ illa ē ꝓductiua cōpoſiti pꝛimo. vñ theologi tenent ꝙ ibi ſunt due ꝓductiones. ita ꝙ pꝛius natura aīa eſt terminus creationis licet ſimul duratione ⁊ poſteri⁹ natura ꝓducitur totum ꝯpoſitum pꝛimo. vt hoc i hoc Secundo dico ꝙ aīa ade creabaꝫ cum coꝛpe ſimꝉ duratione vt patet ꝑ Aug. de eccleſiaſticis dogmaticis. xvii. ꝙꝙ verba Augu. videnꝫ ſonare i cōtrarium. vii. ſup geñ. vbi videtur dicere aīam eē creatā cum angelis et poſtea acceſſiſſe ad coꝛpus. congruentia videꝫ ꝙ ſimul duratione / tū qꝛ dei ꝑfecta ſunt opa Deutero. xxxii. igitur non pꝛius fecit aīaꝫ ⁊ poſtea duratione totum cōpoſitū. Tum qꝛ ſi pꝛius duratione fuiſſet anima potuiſſet mereri. vel demereri ante vnitionē cum coꝛpoꝛe. Sꝫ illud negat Aplꝰs de omni alia anima a ꝑma pꝛimi hominis ad Ro. ix. Solum igiꝫ videtur ꝙ eē anime ſit pri⁹ natura coꝛpoꝛe ſimul tamen duratione. ¶ Ad pꝛimum pꝛincipale dico ꝙ eadē pꝛoductione ſolū ꝓducitur ꝯpoſitum ꝑ ſe ⁊ foꝛma ꝑ accidens qñ foꝛma ſolum ſit eadē factione ꝑ accidens qua totum ꝑ ſe ⁊ pꝛimo. Sed dictū eſt: ꝙ anima alia pꝛoductione paſſiua ꝓducitur ⁊ cōpoſitum alia poſterioꝛi natura. ¶ Ad aliud cū diciꝫ fieri pꝛopꝛie eſt via ad eſſe verum eſt. ⁊ concedo ꝙ talis pars: qualis eſt aīma habet eē ꝓpꝛium ſicut fieri. vñ talis pars i toto hꝫ per ſe eē inq̄tum terminus creationis: ſꝫ tñ pars talis habeat eē in toto ꝑ accidens inq̄tum eſt infoꝛmans materiam. tñ non repugnat tali eē per ſe. iō talis pars poteſt terminare creationem ꝑ ſe. Non ſic eſt de aliis foꝛmis quoꝛum eſſe nō eſt niſi tantū in materia. qꝛ educitur de potentia materie. et iō illa que non educit de potentia materie poteſt per ſe eſſe ⁊ non alia.

¶ Queſtio. ii.

QUeritur ſecūdo vtꝝ paradiſus ſit loc⁹ conueniēs habitationi humane nature. Ꝙꝫ non. qꝛ attingit globū lunarem vt habetur in littera. igitur non eſt conueniens habitationi humane nature. ¶ Item: aque diluuij aſcenderunt altius quindecim cubitis Gene. vii. omni monte: ⁊ nō aſcenderunt ad paradiſum: igitur eſt altius. ſed vltra cacumina altiſſimoꝛū mōtium non eſt conueniens habitatio humana. quia philoſophi aſcendentes hmōi montes poꝛtabant aquas ad ingroſſandum aerem. aliter eñ non poterant expirare ⁊ reſpirare pꝛopter ſubtilitateꝫ aeris vt dicit Solinus de mōte olimpi. ¶ Oppoſitū ¶ Ad queſtionem. dico ꝙ ſic vt patet Geneꝫ. v. et iiii. Regū. i. de helya ⁊ enoch. ⁊ non ſolum de natura humana abſolute. ſed etiā poſt lapſum. Tñ modus ponendi eſt varius. Dicunt aliq ꝙ ſecūdū altitudinem attigi t globū lune: ſcōm longitudinē attigit ad oꝛientem / ſcōm latitudieꝫ ē ſub eq̄noctiali ⁊ ꝙꝙ pꝛopter appꝛoximationem ad ſolē eſſet nimi⁹ eſtus: dicunt ꝙ minus exurit eſtus ibi ꝗ̄ in loco diſtantioꝛi pꝛopter velocitatem motus ſolis. qꝛ velocius mouetur circulus maioꝛ ꝗ̄ minoꝛ. ¶ Contra illud: non ſunt alia puncta in celo quin poſſunt eſſe oꝛiens niſi poli tm̄. qꝛ ſicut in magno circulo quilꝫ punctus pōt eſſe oꝛiens exceptis polis ſic: in paruo ¶ Item motus elementoꝛum manifeſtāt nobis ꝙ ignis eſt ſupꝛa aerem totum. qꝛ et ſi paruus ignis nō poſſit aſcendere vltra totū aerē ad ſpherā ignis hoc eſt pꝛopter magnitudinem virtutis cōtinentis et ꝑuitatem virtutis reſiſtētis ꝙ coꝛrumpitur anq̄ꝙ deueniat ad ſpheraꝫ ſuam: igiꝫ totuꝫ qḋ ē ſupꝛa aerem ē exceſſiſſime calidum. Similiter ſupꝛema regio aeris pꝛopter appꝛopinquationē ad ſuperioꝛa ⁊ motū circularem ē intemperate calida habitationi hūane mediū iterſticiū aeris ē exceſſiue frigidū ꝑꝑ duas cās ꝑuatiuas vt nō ꝑꝑ refractionē radioꝝ qꝛ ſpergūtur: ⁊ pꝛopter diſtantiam a ſuperioꝛibus ⁊ pꝛopter aliquid poſitiuum foꝛte qḋ habet aſpectum determinate ad iſtam parteꝫ. nichil igiꝫ vltra

infimam regionem aeris eſt conueniens hītationi
humane nature niſi fiat miraculuȝ. Nec mouet au
ctoritas adducta. q₂ parabola quedā eſt. nec valet
ſecundū de aſcenſu aquarum diluuii / q₂ miraculū eſt
ꝙ aqua aſcendebat tm̄ vltra cacumina altiſſimorum
montium in vindictā peccatorum ⁊ ꝙ non aſcēdebat
ad locū paradiſi non fuit miraculum. q₂ aqua natu
raliter eſſet in locis ꝓclimoribus: ⁊ non fiebat mi-
raculū i hoc ꝙ nō i tm̄ aſcēderet q₂ nō erat ibi aliq̄d
vindicandū. q₂ tm̄ fuit ibi Enoch. ideo ſoluȝ ex ca
rentia miraculi non aſcendebat aqua in tm̄. Etiaȝ
qđ dicitur ꝙ ſub equinoctiali eſt regio tempata. nō
eſt verum q₂ pariſi⁹ diſtat ſol p. xv. gradus a ȝeni-
th capitis quando plus approximatur. ⁊ plus di-
ſtat a nobis quando maxime approximaƭ ꝙ diſtet
ab eis in hyeme ꝓfundiſſima. io foret ibi locus in
tempate calidus. Nā oppoſitum augis magis ap-
propinquat ad terrā ꝙ aux p. v. gradus. ¶ Item:
ſolum appropinquat ad nos p. v. gradus plus vno
tempe ꝙ alio ⁊ ſi in maxima elōgatione ſol ab ali-
quo loco ſit propinquior illi loco ꝙ nobis in eſtate
igitur in eſtate ibi erit regio itempate calida. Silr
p eleuationem diſtet ꝓportionaliter ab aliquo lo-
co. ita ꝙ plus quando maxime approximat ꝙ di-
ſtet a nobis in ꝓfundiſſima hyeme in elōgatione
erit ibi excellens frigiditas. Dico igitur ꝙ paradiſ⁹
eſt locus conueniens. nec oportet ꝙ ſit extra infi-
mā regionem aeris. ¶ Queſtio. iii.

Tertio q̄ritur: vtrum
in materia naturali ſit rō ſemi
nalis ad formam inducendaȝ.
Q₂ ſic / q₂ ſi nichil forme p̄ce-
dit in materia que ſit pars for
me ſequitur ꝙ generatio erit
creatio ⁊ ſimiliter cum forma
reſoluitur in ididem ex quo fiebat ſimiliter ꝙ ī ni-
chil ſui reſoluitur in corruptione: ⁊ ſic corpus erit
adnichilatio forme. ¶ Item: natura eſt principiū
motus eius in quo. ⁊c. diffinitio nature: non tamē
cōpetit principio paſſiuo īmo p̄ncipali⁹ dicitur de
forma ꝙ de materia: igitur in gn̄atiōe naturali erit
aliquod principium actiuū intrinſecū non niſi ps
forme in materia. ⁊c. ¶ Item. vii. me. a caſu fiunt q̄
cunqȝ ſic mouent intrinſece ſicut eēt motus ab ex-
trinſeco ſi principium eēt extrinſecum: ſicut patet
ibi de generatione equiuoca. q₂ ſic generata dicun
tur fieri a caſu: igiƭ ſecundum philoſophum in tali
generatōe vniuoca eſt. q₂ ſic generata debent fieri
a caſu: igitur ſecundum philoſophuȝ in tali genera
tione eſt principium mouens intrinſecum mouens
eodem modo ſicut in generatione vniuoca eſt p̄n-
cipiū mouēs extrinſecū. ¶ Oppoſitū: ſi ſic aut iſta
rō ſeīalis eſſet eadē i hoc ⁊ ī iſto. vƚ nō eađ. Si ea
dē ſeqƭ ꝙ idē nūero nunc eſt pars forme ignis nūc
pars forme aque / q₂ quando inducitur forma ignis
pars forme eſt pars forme ignis ⁊ ſi poſtea debeat
induci forma aque ⁊ non pōt eē eiuſdem rōis cum
alia pte forme aque que nūꝙ poteſt eē pars forme
ignis: igitur talis forma erit compoſita ex talibus
partibus ſecundum rationem. Si non eſt eadem
pars forme aque ⁊ ignis. Aut igitur iſta eſt vna ꝑs
tm̄ vel tot partes quot ſunt forme īducende. ſi tan-
tū eſt vna opȝ dicere ꝙ illa ē in materia ⁊ non īfor-
mat ipām. vel ꝙ iſta informet et non alie partes ſu
peruenientes ⁊ tunc alia erit pars forme informās
materiā. ⁊ aliqua non. licet non poteſt fieri niſi per
miraculum. Si detur tertiū membrum ꝙ eſt alia ⁊
alia pars forme reſpectu cuiuſlibet inducende. Se-
quitur ꝙ materia erit ſimul informata formis ſpeci
ficis diuerſis que non ſunt vlterius determinabi-
les per formas ſpecificas: ſȝ conſtituunt ſuppoſitū
in genere ſubſtantie. ⁊ ſequitur. q₂ in materia ſint i
finite forme: ⁊ quodlibet in quolibet vt poſuit Ana
xa. ¶ Circa iſtam queſtionem. Primo videndum
reſpectu quorū non eſt ponenda ratio ſeminalis. ⁊
primo q₂ rō ſeminalis poſſet poni aliq̄d materie ſe
cundum potentiam paſſiuā remotā. ideo p̄mo de-
claro ꝙ ſic non ē intelligenda ratio ſeminalis. quia
ſecunduȝ Aug. x. ſuper Geñ. Leui fuit in abrahā ſe
cundū rōnem ſeminalem ⁊ ſcđm corpulentā ſubſtā
tiam: xp̄s autē ſecundum corpulentā ſubſtantiam.
Ad hebreos. vii. ſȝ vniformiter ſcđm potentiā paſ
ſiuam remotā fuit xp̄s in abrahā ſicut leui. ¶ Iteȝ
Aug. ix. ſuper Geñ. vi. aliquid facit deus in corpo-
ribus non ſcđm rōnes ſeminales. aliquid vero ſecū
dum rōnes ſeminales: ſed nichil pōt deus facere in
materia cuius materia non ſit receptiua: igitur po
tentia receptiua materie non pōt dici ratio ſemina
lis ſecundū ꝙ de eo loquitur Aug. a quo tractum ē
hoc nomē. ¶ Aliter poteſt itelligi ratio ſeminalis
vt dicatur actus eiuſdem eſſentie cum forma indu-
cēda: ⁊ ſic dicunt aliqui ꝙ aliquid forme inducende
p̄cedit qđ coagit ad inductionem forme ſecundum
eſſe completum: licet ponitur primo ne generatio
ſit creatio. ſecundo propter differētiaȝ que eſt īter
ꝓductionem naturalem ⁊ artificialem. q₂ artificia
lia habent tm̄ p̄ncipium paſſiuū intrinſecuȝ: igitur
naturalia habebūt principium actiuū intrinſecuȝ.
¶ Tertio ſic. vi. me. ꝓbat philoſophus ꝙ philoſo
phia nō ſit ſcientia factiua. q₂ in talibus p̄ncipium
factionis eſt in faciente. ſed in naturalibus princi-
pium eſt in motor formaliter accipit principiuȝ ali
ter non cōcludit rōne. Sed principium actiuuȝ eſt
in cognoſcente: igitur ⁊ in moto. ¶ Quarto ſic. iij.
ethi. violentum eſt quod ſit ab extrinſecco. igitur
generatio eſſȝ violenta ſi nichil eēt actiuum ītrin-
ſecum. ¶ Contra illud quero: An iſta pars forme
que p̄cedit ſit aliquid: ⁊ illud idem qđ de nouo cau-
ſatur extendendo ad oē id quod habet aliquā enti
tateȝ vel nihil: ſi detur ꝙ illud qđ de nouo cauſatur
nichil eſt: igitur nichil de nouo cauſatur. Si detur
ꝙ ſit aliquid nouuȝ cuius nichil p̄ceſſit: tūc illđ cre
atur: vel oportet dicere ꝙ nichil ſit totaliter nouū
ꝙtum ad aliquā partem eius: ⁊ tunc oportet dice-
re ꝙ prius fuerunt omnia. q₂ ꝙtūcūqȝ pars parua
detur niſi aliquid p̄ceſſerit ſequitur ꝙ illud creaƭ.
¶ Item: illud p̄cedens quod dicƭ pars forme in
ducēde ē imperfecti⁹ ꝙ ſit forma ꝯpleta qđ īduciƭ ab
agēte ⁊ eſt eiuſdē rōnis. Aliter eīn cōponereƭ for a

ex ꝑtibus diuerſarum rōnum. Sed in cuius virtute
actiua eſt ꝑfectius ī eius virtute eſt imperfectius.
Cum igitur agens naturale habeat in eius virtute
actiuā formā cōpletam: igitur poteſt ponere in eē
illud cōpletum euſdem rōnis ⁊ illud pōt deſtruere
⁊ nihil eius p̄ceſſit. nec aliquid remanebit poſt cor
ruptionē: igitur illud totū poteſt creare ⁊ adnichi-
lare. ¶ Item: quero de ſecunda ꝑte forme de cuꝰ
potentia ꝓducit̄. Si de potētia materie fruſtra po
nit̄ pars eiuſdē rōnis p̄cedere: qꝛ de eius potentia
non educitur. Si educitur de potentia ꝑtis ꝑoris:
ſequit̄ inconueniēs. qꝛ tunc aliquid educitur de po-
tentia partis ſue que ē eiuſdem rōnis: vel de natu
ra ꝑ partem ſuam Sꝫ impoſſibile eſt ꝙ aliqͥd edu-
catur de potentia alicuius quod eſt eiuſdē rōis vel
ꝙ aliquid euſdem rōnis ſit rō recipiendi illud qͦd ē
eiuſdem rōis. igitur dꝫ ꝙ oportet vnum iſtoꝝ vel ꝙ
cā ſecunda nihil ꝓducit vel ꝙ cā ſecunda aliqͥd cre
at vel ꝙ aliquid producit cuius nichil p̄exiſtit: ⁊ tñ
non creat / qꝛ creatio ē prima ꝓductio. iō excludit
omnem cauſalitatem ꝑorē preter finalem: vbi igit̄
eſt creatio nec p̄ſupponit̄ cauſa materialis. nec for
malis. igitur ꝑ oppoſitū vbi materia preſupponit̄
non eſt creatio. Cum igit̄ forma ꝓducatur p̄ſuppo-
ſita materia priꝰ natura ⁊ ſi non duratione. non tñ
de aliquo ſui: ita ꝙ aliquid forme p̄exiſtat neqꝫ de
aliquo ſui totius ꝑ cuius ꝓductionem forma eſt ꝑ
accidens ſed de potentia materie: ⁊ ideo de nichi-
lo hoc eſt poſt nihil p̄exactuꝫ ē ꝙ ſit pars ſui ꝓdu
citur ad eſſe poſt non eē. iō forma nō creatur ⁊ ꝑ cō
ſequens deſtructio cōpoſiti non ē adnichilatio for
me. generatio tñ naturalis differt a generatiōe ar-
tificialium ſufficienter ꝑ principium paſſiuū intrin
ſecum. quod ꝓbatur primo ſic ſecundum ariſtote-
lem. viii. phi. illa naturaliter feruntur que ſic ferūt̄
ſicut nata ſunt transferri vt patet de grauibus ⁊ le
uibus. Sed hoc non arguit ꝑncipium actiuū intrī
ſecuꝫ. qꝛ non propter actiuum ē motus naturalis ſi
ue ſit intrinſecum ſiue nō. ſꝫ qꝛ natum ē ſic moueri
non ſic artificialia. ¶ Iteꝫ: natura ē ꝑncipium mo-
tus ⁊ eius in quo eſt per ſe. ⁊c̄. igitur principiū qua
re motꝰ ē naturalis ē intrinſecum moto inq̄tum mo
tum. Sed licet actiuum ſit intrinſecū moto: nō tñ
eſt intrinſecū moto inq̄tum motum / qꝛ vt habetur
ii. phi. ſanatur medicꝰ nō inq̄tum medicus: ſꝫ inq̄
tum egrotus. igitur moto inq̄tum motū accidit ꝙ
habeat principiū intrinſecum. ¶ Item: ſi nunc eēt
ponendum tale actiuum intrinſecum vt ponit opi-
nio prior qͦd eſſet pars forme ſequētis. ⁊ dicit̄ rō ſe
minalis. Quero an iſta rō agat prius naturaliter q̄
extrinſeca forma que ipſaꝫ excitat vel excitans pꝰ
agit naturaliter ⁊ tunc ipſa excitata coagit. ſi detur
primum. igitur perpetuo ageret illa ratio in mate-
ria / qꝛ agit priꝰ naturaꝙ̄ excitet̄ ab itrinſeco. ꝙ̄ nū
ꝙ̄ quieſcit naturaliter. Si detur ſecundū igr̄ ī ꝑmo
īſtāti quo agens ſcḋꝫ excitat illḋ itrinſecū eſt actio
naturalis: ⁊ tñ ſine coagente intrinſeco / qꝛ ſi actio
ſit naturalis. igitur principium actionis ē naturale
videtur igitur ꝙ natura dicit̄ dupliciter. vno modo
vt diſtinguitur contra intellectum ⁊ voluntatem: ⁊

artem ⁊ agens a ꝓpoſito ⁊ iſto modo natura ē ꝑn
cipium determinatum ex ſe ad agendum ⁊ ſic nul-
lum agens agit violenter. qꝛ agit formam. paſſiū tñ
poteſt violenter pati qñ naturaliter cōtra fert̄. alio
modo accipitur natura ꝓ ſubiecto naturalitatis in
quo eſt naturalis inclinatio ad aliqͥd ⁊ ſic animalia
habent potentiā naturalem in motu augmentatio
nis nutritionis. ⁊c. in hoc ſcilicet ꝙ naturaliter poſ
ſunt augmentaris quocunqꝫ agente hoc fiat ⁊ acci
dit ꝙ actiuum ſui motꝰ adhuc naturaliter mouetur
deorſum / qꝛ habet naturalem iclinationē ad taleꝫ
motum. Sic igitur dicit̄ ꝙ natura pōt accipi ꝓ agē
te vel pro paſſo naturali. nec ſequitur ꝙ generatio
naturalis ſit creatio. ¶ Ad primum: igit̄ pro opio
ne priori. patet ꝙ non ē creatio. qꝛ materia p̄ſuppo
nitur ⁊ cum dicitur diffinitio nature. ii. phi. cōuenit
equaliter materie ⁊ forme: dicitur ꝙ cōuenit princi
pio paſſiuo / qꝛ in eo ꝙ mouetur naturalr̄ inq̄tum
tale debet eſſe niſi principiuꝫ paſſiuū motꝰ. vñ q̄ꝙ̄
natura dicatur de forma dicitur ꝙ forma eſt princi
pium paſſiuuꝫ reſpectu motꝰ naturalis / qꝛ materia
prima non inclinatur ad deorſum magis q̄ ad ſur-
ſum niſi ꝑ formaꝫ: ſed totū graue habet inclinatio
nem naturalem ad eſſe deorſum. ideo forma moti
non eſt actiua motus ſui inq̄tum tale: ſꝫ paſſiua ſi-
cut forma ſubſtantialis ſpecifica eſt proxima ra-
tio recipiendi propriam paſſionem: qꝛ non magis
recipit hō riſibilitatem materie q̄ aſinus. ¶ Ad
aliud dico ꝙ differētia ē inter naturalia ⁊ artificia
lia non in hoc ꝙ naturalia habeant principium ac
tiuum ſui motus. Sed qꝛ in naturalibus ē inclina-
tio paſſiua intrinſeca: ſꝫ in artificialibus vel eſt na-
turaliter contra ferri ſicut accidit cum lapis ponit̄
ſuperius ſuper illum lapidem. vel ſaltem habet in-
clinationem naturalē inq̄tum artificiale ē ad talē
motum: ideo aliquando poteſt eē potentia paſſiua
naturalr̄ reſpectu alicuꝰ qñ ē iclīatio naturalis: a-
liqñ eſt reclīatio naturalis cū lapis fert̄ ſurſū aliqñ
neutro modo ⁊ talis dicitur potentia paſſiua neu-
tra ſicut ſuperficies ſi eſſet ſeparata eſſet neutra re
ſpectu coloꝝ. qꝛ nec haberet iclinationē natura-
lem reſpectu alicuius. nec reinclinationem propt̄
quam color eſſet in ea violenter. licꝫ modo non ſic
ſit. qꝛ cōſiſtit in ſuppoſito qͦd habet talē ꝓportiōeꝫ
humoꝝ ex qua ꝓportione cōſurgit talis color vel
talis. ¶ Ad aliud de. vi. me. concedo ꝙ phiſica nō
eſt alia practica. nec actiua. nec ex illa differentia
ſequitur ꝙ qꝛ principium factiuū ē in mouente igit̄
ꝑncipium actiuum naturalium iſte moto puta paſ-
ſum: ſed in artificialibus nullum ꝑncipiū. nec acti-
uum. nec paſſiuum eſt in moto inq̄tum artificiabi-
le. qꝛ nichil ē in ligno vel lapide niſi naturale tantū
Omnis em̄ icīſio ibi cāta violenta eſt ideo non eſt
ibi principale paſſiuum naturale reſpectu inciſio-
nis in generatione vero naturali nūq̄ paſſiuū pati
tur violenter. Licꝫ eī totum quod corrumpitur pa
tiatur violenter vt aqua ab igne tñ principium paſ
ſiuū quod ſubeſt vtriqꝫ forme non violenter reci-
pit / ſed in artificialibus illud quod ſubeſt violenter
recipit inciſionem: ſed materia naturalium. vl̄ ha-

bet inclinationem ad formam quã recipit vel non
reinclinationẽ. ¶ Ad aliud cũ dicitur non conferen=
ti vim paſſo: ꝛ tunc vniuerſaliter eſt violentũ acci
piendo cõferentem ꝓ cõtraferẽte. Sic loquitur
Damaſcen⁹ vbi loquitur de violento. q2 nõ eſt con
ferens cõtrarie ꝛ non ꝑuatiue ſolum. generatio ve
ro nulla ẽ violenta ex parte principii paſſiui. Dicitur
igitur ꝙ cum pluralitas non ſit ponenda ſine ne=
ceſſitate. iõ non eſt in materia naturali aliqua ratio
ſeminalis que ſit pars forme que eſt pars eius / q2 i
ductio forme quelibet forma ſubãlis eſt ꝑor ꝛ pars
forme expellitur ſaltem in generatione ſimpliciũ
Declaro. igitur in quib⁹ ratio ẽ ſeminalis ꝛ in qb⁹
non Aliqua eñ nũꝙ ꝓducunt ſimilia ſicut ſol non
ſolẽ. igitur non oꝫ ponere ſemen mediũ: q2 ſemẽ eſt
ꝑfectius generato ſcðm cõmentatorem in. xii. meth.
ſed elementa ſunt infima iter ſubſtantias per com.
iii. de ce. et cõ. lx vii. igitur elementa non generant
mediante ſemine. ¶ Item. iii. met. vel. vii. ſicut ar=
tificialia tñ inſũt ab extra ſic quedam naturalia vt
ignis. Cum igitur ſol generat ſemꝑ diſſimile non eſt
ſemen. nec in generatione ſimilis ex ſimili imedia
te. igitur in tertia generatione ꝛ ibi ſunt multa me
dia vt forma ſeminis forma corporis. ꝛ talis forma
media non intenditur propter ſe: ſꝫ vt ſimile ꝓducatur
in eẽ ꝛ ꝓcedendo ꝑ talia media ẽ duplex proceſſus
vn⁹ aſcendendo ꝛ ali⁹ deſcendendo. Aſcendẽdo a
forma ſeminis fit ꝓceſſus quouſqꝫ deueniatur ad id
quod imediate ꝑcedit iductionẽ anime. econtra fit
ꝓceſſus vſqꝫ ad cadauer imediate: natura igitur nõ ſi
ſtit in mediis ꝑ ſe loquendo neqꝫ põt ꝑ alia media
ire vt notũ eſt ſenſui. Quid igitur eſt rõ ſeminalis. di=
co ꝙ forma ſeminis ĩgtum ſemen vel qualitas cõ=
ſequens formã ſeminis. Et ex hoc patet ꝙ in aduẽ
tu forme non remanet rõ ſeminalis q2 nec pars for
me. ꝛ ideo eſt ratio ſeminalis pars forme ſequentis
Sed ad quid ponitur ſemen. dico ꝙ tanꝗ medium
neceſſarium: ꝛ non ꝑncipium actiuum generatio=
nis intelligendo ꝑ ſemen aliquid vniforme qð non
eſt diuiſibile i duo quoꝝ ſit alterum ꝛ alteri⁹ ſit paſ
ſiuũ. q2 illud vniforme nõ põt inducere animam in
inſtanti generationis qð probo dupliciter. Primo
ſic forma ſeminis in iſtanti generationis non ẽ / q2
tunc forma incompoſſibilis ꝑficit materiã. igitur vel
in illo inſtanti ſimul eſt. ꝛ nõ eſt. vel in iſto inſtanti
non iducit formã. q2 nihil eſt agit niſi ſit: igitur in illo
inſtanti in quo non eſt non generat: nec formam in
ducit. Secundo ſic imꝑfectius non eſt ſufficiẽs cã
actiua reſpectu ꝑfectioris: igitur eſto ꝙ forma ſemis
maneret in inſtanti inductionis anime adhuc ſemẽ
eſſet imperfectior quocũqꝫ animato. igitur non ꝓ=
ducit animatum. Et licet poſſet fingi ꝙ celum pro
ducit formam mixti tñ ipoſſibile ẽ ꝙ animatum ha
beat i virtute ſua animatũ. Dicitur ꝙ ſemen in vir=
tute alterius põt inducere animam. Contra in vir=
tute non entis eomodo quo eſt non ens non poteſt
aliquid agere / q2 magis impoſſibile eſt dicere ꝙ nõ
ens eſt ſuperius ente cuꝫ in virtute illius agat ꝙ di
cere ꝙ ſemen in virtute ꝓpria inducit. igitur cũ ge=
nerans poſt deciſionem ſeminis poſſit eſſe nõ ens

anteꝙ inducatur anima nõ plus inducit in virtute
illius ꝛ ſi exiſtat ꝙ et ſi ſimpliciter nõ eſſet. ¶ Itē
cauſe ꝑ ſe ordinate differunt a cauſis accidẽtaliter
ordinatis in hoc ꝙ quelibꝫ cauſa ꝑ ſe habet ipſam
cauſalitatem ꝛ ille ſimul omnes faciunt vnã inte=
gram: ꝛ iõ omnes eſſentialiter ordinate neceſſario
ſimul requiruntur. Sed cauſe ꝑ accidens non ſimul
concurrunt neceſſario / q2 cã ꝑ accidens non fuit ne
ceſſaria niſi / q2 cauſaunt mediã. ideo vna iſtaꝝ exi=
ſtente ſimul tñ ſufficit ſicut ſi eſſent mille. Sed ge
nerans eſt cauſa tñ accidẽtaliter ordinata / q2 eſto
ꝙ ſemen eſſet a nullo vel imediate a deo ꝑ creatio
nem equaliter iduceretur aĩa in virtute: igitur gene
rantis non agit poſtꝙ eſt ꝙ ſi eſſet ab alio generã=
te vel a nullo. igitur in virtute ꝓpria agit quidquid a
git. ideo dico ꝙ ſemen non eſt actiuũ in generatio=
ne. nec eſt aliqua anima in virtute alicui⁹ inanima
ti. nec in virtute angeli propter generalẽ articulum
q2 ipſe non agit niſi mediante motu locali. ideo cõ
cedo ꝙ omnis anima ẽ imediate a deo. Sed eſt ne
ſemen actiuũ preuie ad inductionem anime. Dico
ꝙ intelligendo per ſemen aliquid vniforme ꝙ de=
bet ꝑ tranſmutationem recipere animam impoſſi
bile ꝙ agat ꝑuie alterando ad inductionem aĩe qð
ꝓbo dupliciter. ꝑmo ſic. nihil ꝑ gradum qualitatis
quẽ habet alterat ſe ad iſtam qualitatẽ ſcðꝫ gradum
vlteriorẽ ſicut ignis ꝑ calorẽ queꝫ habet formaliter /
non poteſt alterare ſe mouendo vlterius maiorẽ
calorẽ in ſe: igitur ſemen vniforme per nullã virtu
tẽ in eo poteſt alterare ſe ad hoc ꝙ magis diſpona
tur ad ſuſceptionẽ aĩe. Secundo ſic. agens vnifor
me in paſſũ vniforme ſecundũ eandẽ qualitatẽ ipoſ
ſibile eſt ꝙ agat ad diſformẽ effectum / q2 ſecundũ
Ariſto. viij. me. Si agens idẽ ꝛ paſſum idẽ / ſꝫ in fi
ne illius alterationis eſt illud receptiuũ aĩe organi
zatum ꝛ per conſequens habet partes diſformes /
in principio fuit vniforme vt ſupponitur. igitur nõ
poteſt eſſe cauſa ſufficiens alterans ad organizatio
nẽ. ideo concedo ꝙ virt⁹ diuina concurrit ſiue ſit ce
lũ vel intelligentia vt deus: ſicut poſuerunt Auer=
roys ꝛ galienus aſcribendo virtuti diuine i mediate
aliquid i effectu ideo dico ꝙ ratio ſeminalis que eſt
forma ſeminis vel qualitas conſequens formã ſei=
nis vt ſemen neqꝫ ſemen ipꝫ poteſt eſſe actiuũ i ge
neratione neqꝫ in alteratioe: ſed mixta i aĩata poſ=
ſunt aliquo modo fieri ꝑ rõnes ſemiales ꝙtũ ad al
terationẽ primã q2 mixtũ vnũ põt fieri ex multis cõ
currentib⁹ iuxta poſitis ꝛ tũc ſicut in putrefactis põt
eẽ aliqd qð alterat ad ſimilẽ qualitatẽ ſic poteſt eẽ
in iſtis iuxta poſitis cõmiſcendo aquã cum terra et
ſicut illa qualitas q̃ eſt iducta a celo in putrefactis
ante inductionem forme ſubſtãtialis poteſt dici rõ
ſeminalis: ita qualitas iducta ꝑ miſcibilia adunata
poteſt dici ratio ſeminalis reſpectu talis mixti ꝛ ſic
mixtũ ſecundũ iuxta poſitionẽ frequenter hꝫ vnã
qualitatẽ que põt dici ratio ſeminalis ꝛ in inſtanti
corruptionis eſt vna materia ex omnibus elemen=
tis concurrentibus ac ſi eſſet materia vnius elementi
tñ ꝛ ſic equaliter ex vno elemẽto poſſet fieri mix
tum ſicut ex multis: licet frequenter hoc nõ fiat mõ

Similiter poſſet eſſe ꝙ aliqua qualitas eſſet indu-
cta in elementa mundi / ſcʒ ignē ⁊ aquā. ⁊c̄. q̄ poſ-
ſet dici rō ſeminalia: et ſic dicit Aug.ix. vbi ponit
in elemētis mūditalē qualitatē: ⁊ talis pōt eē ſimi
lis in mixto ſcōm iuxta poſitionē rōni ſeminali in
vero mixto: ſed pfecta aialia nō generātur ſic im-
mediate ex elementis / ſʒ mediāte ſemine ⁊ elemē
ta ꝯtēperata ⁊ ꝓportionata ſufficiūt ad gn̄ationē
impfectoꝝ aialiū: ⁊ ſic dicitur mali ſpiritus gn̄a-
re ranas: qꝛ ipſi nouerūt q̄ta erit paſſa ex elemē-
tis ꝯtēperatis et ꝓportionatis: ⁊ ponūt eā in tali
aſpectu ad celū / ⁊ tunc celū gn̄at. ¶ Ad rōnes ṗn
cipales ꝓ pꝛima parte pꝫ. ¶ Ad rōnes i oppoſi-
tum dici poſſet ꝙ ſingulaꝝ formaꝝ ſunt ſingule rō
nes in materia: ⁊ ita rōnes ſeminales oīm forma-
rum: ⁊ pōt ꝯcedi ꝙ materia ſimul eſt informata di
uerſis formis ſpecificis ſub eſſe iperfecto. Nec ha-
bēt diuerſe forme icōpoſſibilitatē i materia ſimul
ſcōm gradū remiſſum: ſicut pꝫ de mobili in motu
ꝙ ſimul eſt ſub formis ꝯtrarijs remiſſis / nō autem
in actu completo. ¶ Diſtinctio.xviii. ¶ Q̄ō vnica.

CIrca diſtinctionē
xviii. queritur pꝛimo vtrū for-
mabatur corp⁹ mulieris de co
ſta p rōnē ſeminalem. Dico ꝙ
pꝛopꝛie loquēdo de ſemie illō
dicitur ſemen qō imediate ſe
hʒ ad formā inducendaʒ ſcōm
Ariſtotelē.ix. Metha.vj.c̄. qꝛ igitur nō fuit poten-
tia in coſta vt immediate ex ipa fieret corp⁹ mulie
ris p agens naturale: iō nō pꝛopꝛie potuit corpus
formari ex coſta p rōnē ſeminalē. Simılr̄ per mul
tas trāſmutatiōes adhuc natura nō poſſet formaſ
ſe totū corp⁹ mulieris ex coſta. ſed tm̄ ptē corpis.
iō duplici de cā non potuit formari ex coſta p rati-
onem ſeminalē: tū qꝛ nō fuit ſufficiens reſpectu to
tius corpis. tū / qꝛ nō fuit potētia ꝓpīqua reſpectu
equalis ptis: iō ſolū impꝛopꝛie potuit dici ſemē re
ſpectu corpis: qꝛ nō fuiſſet ꝯueniēs ſuſceptiuū aie
intellectiue eſto ꝙ illa materia poſſet ad tantā q̄ti
tatē rarefieri: vel nō fuit poſſibile forte materiam
coſte i tm̄ rarefieri. ¶ Diſtinctio.xix. ¶ Q̄ō vnica

CIrca hanc diſtinctio
nem.xix. queritur pꝛimo vtrū i ſta
tu innocētie habuiſſet hō corp⁹ im
mortale. Q̄ꝫ non. Nul̄lū imortale
indiget nutrimento: ſʒ hō in ſtatu
innocētie indiguit nutrimento: qꝛ
vt habet̄ Gen̄.ix. Cōcedebat̄ ſibi eſus cuiuſlibet i
paradiſo / excepto ligno vite: ⁊ ſicut nutriebat̄ ſic /
aliq̄ ps materialis deꝑdebatur. aliter enim fuiſſet
adā imoderate q̄titatis cū fuiſſet formatus pfecte
q̄titatis: igit̄ aliqua ps fuit fluxibilis. ⁊ ſimilis rō
eſt de toto et de pte. igitur totū fuiſſet corruptibile
¶ Item: oīe gn̄abile eſt corruptibile p phm̄: ⁊ rō
eſt: qꝛ non ē maioris virtutis actiue rem corrūpere
q̄ ipſam pꝛoducere. ſed in ſtatu innocentie fuiſſet
gn̄atio. igitur potuiſſet fuiſſe corruptio. ¶ Itē: nul
lum violentū ꝑpetuum: pꝛimo de celo. ſed duo cō-
traria ſimul ſunt in tali corpe mutuo actiua. igitur
ibi cōſeruantur violēter. ¶ Oppoſitū: Ro.v. Per
pctm̄ intrauit mors: igitur pri⁹ nō fuit hō mortalis
¶ Dicitur ad queſtionē ꝙ pꝛopoſitio cū ſuo caſua-
li equipollet aduerbiali determiationi: ita ꝙ in ſta-
tu innocentie equipollet ei qō eſt tūc. et duplex po
teſt eſſe intellectus: vel ꝙ impoſſibile fuit hominē
mori tunc ſcōm ꝙ homo tunc refertur ad poſſibile
vel ad terminū potentie. Pꝛimo modo eſt ille itel-
lectus ꝙ homo in ſtatu innocentie non habuit po
tentiā ad mori: ⁊ hoc eſt impoſſibile: quia cū poſt
ea moriebatur certū eſt ꝙ pꝛius habuit potentiaʒ
qꝛ per peccatū nulla potentia fuit ſibi data poſiti-
ua quam pꝛius non habuit. Secūdus intellect⁹ vt
ly tūc cōponitur cū termino potentie ita ꝙ fuiſſet
potentia ad ſimul eſſe in natura mors ⁊ innocētia
et hoc eſt impoſſibile: qꝛ iſta ſunt repugnātia ⁊ pꝛe
ter hoc pena non fuit ante culpā. mors aūt pena ē.
Sicut igitur albū poſſibile eſt eſſe nigrum in ſenſu
diuiſo: ſic poſſibile fuit hominem mori / ſed non ſi-
mul ſicut in ſenſu ꝯpoſito: quare aūt nō ſtarent ſi-
mul mors et innocentia. ¶ Dicunt aliqui ꝙ pꝛopt̄
plenū dominiū anime ſuper corp⁹ nō fuiſſet ipꝛo-
portionabile anime. ¶ Alij dicūt ꝙ nichil intrin-
ſecum ſufficit ad immortalitatē: ideo dicunt ꝙ per
donum ſupernaturale fuiſſet imortalis: vt per iuſti
ciam originalē. Quantū igitur ad pꝛimum mēbrū
ꝙ potentia fuit ad mori ſtante innocētia: qꝛ nō tul
xit aliq̄d ex inocentia in corpus aliquid qō fuit im
poſſibile morti: qꝛ actio naturalis agentiū intrin-
ſecorū et extrinſecorum nō auferebatur per inno-
centiam. igitur nichil repugnans morti ademit in-
nocentiā. ideo dico ꝙ in ſtatu innocentie hō habu
it potentiā ad mori: ſicut poſtea manifeſte apparu
it et habuit potentiā ad non mori: potētia ad mo-
ri nunq̄ fuiſſet reducta ad actū. ſi ſteτiſſet illud de-
claro ꝙ natura poſt lapſum eſt corruptibilis a cor-
ruptiuo intrinſeco vel extrinſeco. Pꝛimo mō: vel
pꝛopter actionē contrariorum in virtute ſecunduʒ
ꝙ calidū agit in humidum / vel ꝙ careat nutrimen
to: vel ꝙ habeat habundantiam vincentem natu-
ram. ¶ Secūdo modo ē diſpoſitio corruptiua cō-
tinentis nature lapſe et violētia illata penitus ex-
trinſece. Pꝛima cauſa corruptionis poſt lapſuʒ eſt
lapſus cōtrariorū in virtute q̄ eſt in nobis: ſm̄ Ari
ſtotelē de iuuētute ⁊ ſenectute / ⁊ libꝛo de morte et
vita: ⁊ illa cā ita bene fuiſſet in ſtatu inocētie ſicut
nunc: qꝛ cū innocentia ſtat ꝯpoſitio corpis ex ꝯtra
rijs: qꝛ in ſtatu innocētie nō fuit hō angelus: neq̄
poſſet dici ꝙ fuit tūc imortale ꝓpter ꝓportionem
humoꝝ: ⁊ ꝙ ſic fuiſſet ablata qualitas ꝯria actiua
vel forma elemētaris q̄tū ad gradū intēſum ſʒ po
nētes elemēta manere i corpe: qꝛ qō ē maxie ꝓpor
tionabile aie itellectiue ē mag̃ corruptibile ab itra
q̄ minime ꝓportionabile: quia minera minime ē
corruptibilis ab itra: ⁊ ſi maxie ipꝛoportionabile
anime igitur a cauſa intrinſeca fuiſſet corpus cor-
ruptibilē tunc ſicut nunc: et ſi aliquantulum / tunc
potuiſſet diutius manſiſſe. Et dupliciter fuiſſet cor
ruptibile ad intra ſicut modo: vno modo / quia

pars organica agit in partē aliā et ab ea reparatur ¶ Alio mō / qꝛ in quacunqꝫ parte calor naturalis agit in humidū radicale: ⁊ ſic ꝑ accidens ꝯſumit ſe ꝑ exalationē / ſicut ignis in lichino: tñ ſcḋm ponentes ꝙ agens ⁊ patiens ſeparant̃ ſubiecto nō eſt facile quō forma pōt agere in ſuū ſubiectū. melior tñ modo quo pōt ſaluari: dictū cōe videt̃ eſſe ponendū ꝙ ps hꝫ certū ꝑiodū ⁊ q̄diu pōt agere et reſiſtere corrūpēti dicit̃ ps ſm ſpeciē. Poſtea cū i agēdo tñ debilitat̃ ꝙ nō pōt vlteriꝰ agere: ſed incipit fluere dicit̃ ps ſm materiā: et ſic ſi prius ſunt ſecūdum formam. poſtea dicuntur ſecūdum materiam illa igitur que eſt prima cauſa corruptionis in nobis poſt lapſum fuiſſet in ſtatu innocentie. ¶ Aliqui tamen dicūt ꝙ illa cā non fuiſſet tūc: qꝛ vt habetur Geñ. iii. qñ deus expulit adā de ꝑadiſo dixit ne forte ſumat de ligno vite ⁊ viuat ieternū. igit̃ ꝑ lignū vite potuiſſet fuiſſe reſtauratio illiꝰ ꝑditiōis q̄ fit ꝑ actionē calidi naturalis in humidū radicale ¶ Cōtra: nutrimentū qḋ ꝯuertit̃ in pꝛīcipio eſt diſſimile / ⁊ in fine ſimile: primo de gñatione. principiū illud actiuū ꝯuertēs nutrimentū ſumptū de ligno vite fuiſſet agēs phiſicū. igit̃ i agēdo fuiſſet debilitatū: igitur nō potuit reſtaurare puriꝰ q̄ fuerit actiuū in inſtāti reſtauratiōis. igit̃ fuiſſet debiliꝰ in ſumēdo de ligno vite: ⁊ tandē ſequitur mors / ſicut vult phs primo de gñatione de vino limphato ꝙ tandē ſequit̃ corruptio / tandem ſequit̃ mors. Dico igitur ꝙ quilibet potuiſſet mori: tñ quilibet fuiſſet tranſlatꝰ anteq̄ virtꝰ ſua fuiſſet iproportionabilit̃ debilitata ad hoc ꝙ aīa eēt i corꝑe: ⁊ illa trāſlatio fuiſſet iuſta: ita ꝙ nō ſimul fuiſſent trāſlati oēs: ſed ſucceſſiue. qꝛ ſi oēs ſtetiſſent vſqꝫ ad vltimū hoīez trāſferēdū / tūc primꝰ poſſet eq̄lit̃ mereri ſi ꝯtinue mereret̃ q̄diu viueret ſemꝑ regularit̃ prior eēt beatior. Cōtrariū eſt manifeſtū / qꝛ adhuc beata virgo nō fuiſſet prima mulier / et tñ fuiſſet beatior q̄ aliq̄ alia. Si aūt primꝰ hō meruiſſet ad certū terminū et nichil vltra / ſed in illo ſtaret expectādo vltimū tranſferendū nō feciſſet ſibi deus iuſticiā cum mia qꝛ cū quis plene meruit gradū beatitudinis quem dꝫ habere nō eēt iuſticia / qḋ ꝑ momentū careret illo. Sic igit̃ ſtant ſimul ꝙ nullꝰ fuiſſet mortuus: et tñ quilibet potuiſſet mori. ¶ De cā ſecunda corruptionis intrinſece: ſcꝫ de habūdantia alimēti accepti vel carentia / dico ꝙ ſtante inocētia in ꝑticulari poſſet mors accidiſſe innocēti manēti i innocentia: qꝛ paruuli tūc nō habuiſſent vſum mēbroꝝ et ſine alimēto nō diu māſiſſent. igit̃ ſi aliꝰ nō dediſſet eis alimētū q̄ꝙ ille peccaret: alij tñ morerētur fame ſtante innocētia: ⁊ eodē mō adultus. Si aliꝰ guloſus vi rapuiſſet cibum ſuum ⁊ comediſſet ⁊ ſimul plus nocuiſſet acceptū tūc ſicut nūc: ſꝫ ſtāte innocētia in vlī nō fuiſſet aliquis mortuꝰ ex illa cā: qꝛ ſi adulti nō darēt ꝑuulis ipſi nō eſſent innocentes Similit̃ comedēs plus q̄ ſufficeret peccaſſet De tertia cā corruptiōis in nobis q̄ eſt diſpoſitio ꝯtinentia: dico vt prius q̄tū ad aliquid: qꝛ ſi quis poſuiſſet aliquē in ignē fuiſſet ꝯbuſtꝰ tūc ſicut nūc. ſꝫ ſtāte innocētia in vlī nullus potuiſſet ſe nec alterum ponere in ignē / nec etiā in aquā q̄ corrūpit ſimilit̃ quia ꝓhibet reſpirationē: imo maiores cuſtodiuiſſent ꝑuulos donec ſcirēt ſe cuſtodire. ¶ Tertiū eſt ꝯtinens / vt aer q̄ nō ita ſenſibiliter corrūpit illō nō multū nocuiſſet: qꝛ ipſi fuiſſent tūc i optima regione vbi aer ē maxie tēperatꝰ. aut quarto corruptio ab extrīſeco ꝑ violētiā vt a beſtia nō fuiſſet aliquis corruptus: qꝛ nulla fuiſſet tunc nocēs: ſꝫ malꝰ angelus potuiſſet ſed nō fuiſſet ꝑmiſſus ſicut nūc poſſet et nō ꝑmittit̃ oēs corrūpere q̄s vellet: neqꝫ fuiſſet corruptꝰ ab alio hoīe ſtāte inocētia i vlī hn̄ tñ potuiſſet ſtāte inocētia i ꝑticulari i moriēte / qꝛ bonꝰ pat̃ potuiſſet gñaſſe malū filiū. ſed deꝰ nō ꝑmiſiſſꝫ talē malū innocētē iterficere: qꝛ vel malū ab habitatione bonoꝝ expuliſſet: ſicut fecit adā de ꝑadiſo vel ſi non ſimul ſtetiſſet ꝓſeruaſſet bonum a malo. ¶ Ad primū pꝛīcipale dico: ꝙ corpꝰ illō accepiſſet nutrimētū / et totū potuiſſet fuiſſe corruptum ſicut ps: ſꝫ paꝰ fuiſſet trāſlatū nec etiā opꝫ ꝙ qñ ps ⁊ totū ſūt eiuſdē rōnis: ſi totū ſit corruptibile ſꝫ ꝑtes: igit̃ ſm totū. qꝛ elemēta ſunt corruptibilia ſꝫ ꝑtes et nō ſm totū: qꝛ qñ ex vna ꝑte corrūpit̃ ignis / ex alia ꝑte gñat̃. ¶ Ad aliō ꝯcedo: ꝙ ab eadē virtute actiua a qua pōt q̄d ꝓduci / pōt corrūpi: nō tñ fuiſſet tūc corruptū. ¶ Ad aliud dico: ꝙ nō fuit aliqua violentia ꝑtiū in toto / nec q̄litatū / qꝛ licet aliquid poſſet dici violenter ꝑti ſm ſe ꝯſideratū / hoc nō ē violentū abſolute: qꝛ q̄libet ps magis naturalit̃ ē in toto q̄ i eē ſeꝑato / ⁊ ꝙ ꝑtes ſic ſint in toto ē naturale toti / licet nō ꝑti ſm ſe ꝯſiderate. ¶ Ad aliō ad oppoſitū dico / ꝙ de facto ita eſt ꝙ mors intrauit ꝑ pctm̄ / ꝓfuit tñ potentia. ¶ Ad rōnes prime opinionis cū dicit̃ pena nō fuiſſet ante culpā: dico ꝙ tūc mors nō fuiſſet pena: qꝛ ꝯditio naturalis rei nō dicit̃ pena. Nō enī morit̃ ouis i penā alicuiꝰ malefacti. iō pena ſolū dicit̃ ꝓprie aliq̄d iflictū ad puniendū in vindictā malefacti. vnde vult Augu. iii. de libe. arbi. et ſi deꝰ feciſſet hoīem in miſeria adhuc fuiſſet laudādꝰ / nō enī fuiſſet vituperādꝰ eo ꝙ nō feciſſet ſibi iniuriā. ¶ Diſtinctio. xx. ¶ Qō. i.

VTrū filii i ſtatu innocētie ſtati fuiſſent ꝯfirmati i iuſticia. Qꝫ ſic. Anſelmus. Cur deꝰ hō primo libro. ca. xviii. Si primꝰ hō viciſſet primā tētationē / ipe cū tota ꝓpagine vel ꝓgenie fuiſſet ꝯfirmatꝰ i iuſticia ¶ Itē: in ſtatu innocētie nō potuiſſet aliq̄s gñare aliquē finalit̃ dānādū. igit̃ / nec aliquē q̄ poſſet peccaſſe. ꝯñs pꝫ ſm Greg. iiii. moꝛa. Si parētū primū pctm̄ nō corrupiſſet: ignis iehēne poſteritati nō nocuiſſet. ꝯña pꝫ: qꝛ qua rōne poſſet peccare / poſſꝫ in pctō ꝑſeuerare. ¶ Itē: ſcḋm Dionyſiū. iiii. c. de di. no. Bonū eſt potētiꝰ q̄ malū: ſꝫ maluꝫ primi hoīs fuit ſufficiēter cā demeritoria toti poſteritati. igit̃ bonum fuit ſufficienter cauſa meritoria omnium poſteriorum. Et confirmatur per Ariſtotelem. vi. Topi. Si propoſitū eſt cā ꝓpoſiti: ⁊ oppoſitū ē cā oppoſiti. ¶ Oppoſitū: fuiſſent viatores q̄ꝙ patrē

habuiſſent innocentē. igiꝉ ipſi potuiſſent peccare.
¶ Dico ad q̄ſtionē ꝙ ꝯfirmat⁹ pōt dici dupliciꝉ: vꝉ
q2 nūꝗ̄ pōt peccare ſicut bti in patria / vel q2 nūꝗ̄
peccabit ꝗ̄ꝙ poſſet peccare: ſicut viatores q̄ nūꝗ̄
peccauerūt. ¶ Aliq̄ erāt ꝯfirmati vt ſctificati ī vte
ro: potuerūt tñ aliꝉ peccare ꝗ̄ꝙ poſſet nūc michael
vel petr⁹: et foꝛte oēs peccauerūt / ſaltē venialiter
lꝫ aliq̄ nūꝗ̄ moꝛtaliꝉ ſm illō Joh. Si dicim⁹ q̄m
pctm̄ nō habem⁹ noſipos ſeducim⁹ / et veritas in
nobis nō eſt. Primo mō ꝙ aliq̄s ſit ꝯfirmat⁹ ꝙ nul
lo mō poſſit peccare: et ꝙ ſit tm̄ viatoꝛ oppoſitū ī
adiecto. Chriſt⁹ em̄ nō ſolū fuit viatoꝛ. Scḋo mō
poſſet mere viatoꝛ eē ꝯfirmat⁹ / ſaltē ꝙ nūꝗ̄ pecca=
ret moꝛtaliꝉ. Nō aūt primo mō poſſet aliq̄s eē ꝯfir
mat⁹ niſi haberet obiectū p̄ſens ī q̄ eſt plenitudo
ois boni. ſed ſic eſt īpoſſibile: ꝙ ois volūtas viato
ris vel ītellect⁹ hēat obꝫ btificū p̄ſens bonū / tñ de
filijs ꝓcreatꝭ ī ſtatu īnocētie / dico ꝙ nec ſic fuiſſēt
ſtatim confirmati quin poſtea poſſent peccare / et
foꝛte peccarent de facto: quia ſicut deus dediſſet
iuſticiam primo patri ſi ſtetiſſet in prima tentatio=
ne / ita regulariter habuiſſent filij a deo īmediate
ſi vicerēt primā tentationē. Sicut igiꝉ de⁹ dediſſꝫ
iuſticiam patri pro filio ſi ſtetiſſet et ante primam
tētationem nō dedit. ſic eſto ꝙ paꝉ cōſeruaſſet in=
nocentiā in prima tētatione / de⁹ regulariter daret
filio / ſi ipſe viciſſet primā tētationē. et ſic ītelligiꝉ
dictū anſelmi ꝙ de⁹ dediſſet patri iuſticiā ꝓ tota ꝓ
le ſi nō poſuiſſet obicē: et deinde filio ſi non poſuiſ
ſet obicē. ¶ Dicit: fuiſſet ne adā cā meritoꝛia reſpe
ctu iuſticie collate poſteritati. Dico ꝙ nō opꝫ hoc
ponere: q2 ſicut poſſet dari iuſticia ade ſine cā me
ritoꝛia p̄cedēte ſic potuit dari filio ade ſi adā con=
ſeruaſſet innocentiā abſqꝫ oi cā meritoꝛia p̄cedēte
nec fuiſſet fili⁹ ade ſtati ꝯfirmat⁹ eſto ꝙ adā ſtetiſ=
ſet. q2 adhuc nō habuiſſet filius ꝑfecti⁹ iuſticiā oꝛi=
ginalē ꝗ̄ꝙ habuit paꝉ añ tētationē: et tñ paꝉ nō ſolū
potuit peccare īmo fecit. igiꝉ nō fuiſſent filij ꝯfir=
mati añ primā tētationē eoꝝ magis ꝗ̄ꝙ fuit paꝉ āte
ſuā. q2 ſi nullū meritū fuiſſet p̄cedēs reſpectu iuſti=
cie collate ꝓli / nō plus īpediuiſſet illa iuſticia illū
poſſe peccare ꝗ̄ꝙ fecit patrē: vel eſto ꝙ adā meruiſ=
ſet iuſticiā filio ſuo / adhuc potuiſſet filius peccare
ſicut mō poſſunt poſt baptiſmū: q2 adā nō tm̄ me=
ruiſſet filijs ſuis / ſicut mō xp̄s meruit q̄ fuit ſecun=
dus adā. Sed xp̄s nō tm̄ meruit ꝙ nos ſim⁹ ſtatim
cōfirmati poſt baptiſmū. igiꝉ nec adā meruiſſet fi=
lio ſuo eſto ꝙ nō peccaſſet: bñ tñ fuiſſet habituat⁹
tūc ꝑ meritū patris et ꝑ infoꝛmationē cū nō habu
iſſet occaſionē vidēdo aliquē pri⁹ peccaſſe. ¶ Ad
p̄mū principale dico: ꝙ ſi adā viciſſet tētationē ip
ſe fuiſſet ꝯfirmat⁹ ꝙ poſtea nō peccaſſet: ſed nō ꝙ
nō potuiſſꝫ ꝗ̄du fuit viatoꝛ: ꝛ ſic fuiſſet ꝯfirmat⁹ ꝓ
tota ꝓgenie: ꝙ ſi filij viciſſent p̄mā tētationē fuiſ=
ſēt ꝯfirmati nō aūt pri⁹ ſic nec prꝉ. ¶ Ad aliō ꝯcedo
ꝙ in ſtatu īnocētie null⁹ genuiſſet filiū dānandū ſi
gñans p̄us viciſſet neqꝫ fuiſſent tūc nati dānandi.
¶ Ad aliō ꝯcedo ꝙ in rōne cauſe potēti⁹ ē bonum
ꝗ̄ꝙ malū: tñ aliqñ pluribus pōt vnū malū nocere ꝗ̄ꝙ
vnū bonū ꝓdeſſe. Nūc aūt eſto ꝙ adā ſtetiſſet bo=

nū ſuū nō fuiſſet cā meritoꝛia boni filij. vel pōt di=
ci ꝙ ſicut malū ade fuit diſpoſitiuū ad dānationeꝫ
et nō neceſſitās: q2 tunc ꝑ illud malū fuiſſent oīs
poſterioꝛes obſtinati: ſicut bonū ſi ſtetiſſet fuiſſet
diſpoſitiuum ad ſalutem filioꝛum non tamen cau=
ſa neceſſitans. ¶ Ad aliud dico: ꝙ illa regula phi=
loſophi habet inſtantiam vtr. Si ꝓpoſitū ē cā ꝓ
poſiti / et oppoſitū cā oppoſiti q̄ñ vnū oppoſitoꝝ
pōt ꝓduci vniuoce / ꝛ aliud tm̄ equioce: ſicut pꝫ de
qualitate coꝛruptibili ꝛ incoꝛruptibili: q2 qualitas
incoꝛruptibilis ꝓduciꝉ equioce: qualitas vero coꝛ=
ruptibilis ab agente vniuoce nunc non valet. Si
qualitas coꝛruptibilis pōt cauſare qualitatē coꝛru
ptilē: igitur coꝛruptibilis icoꝛruptibilē. ¶ Q̄ō. ij.

SEcundo q̄ritur vtꝝ
in ſtatu innocentie fuiſſent ſolū
illi generati q̄ modo ſunt electi
Q̄ꝙ nō. ꝓbo: q2 multi filij repꝛo
boꝛū ſunt ſcti. vt filij paganoꝝ.
et de ſctō Martino legiꝉ ꝙ ma
trē ꝯuertit: ꝛ patrē dimiſit in in
fidelitate. Sed idē filij fuiſſent ex eiſdē parētibus
et illi parētes q̄ mō ſunt dānati nō fuiſſent ſaluati:
et ſi adā nō peccaſſet: igiꝉ nō ſolū illi q̄ mō ſunt ele
cti fuiſſent geniti in ſtatu innocentie. ¶ Itē: tūc fu=
iſſent mares ꝛ femine in numero eq̄li: lꝫ nō eſt ne=
ceſſe ꝙ nūc in nūero equali ſint mares electi ꝛ fe=
mine. igitur non ſoli q̄ nūc ſunt electi fuiſſent tunc.
maioꝛ pꝫ. q2 tūc fuiſſent electi ꝓducti ꝑ ꝓpagatio
nē: ꝛ q̄libꝫ īpleſſꝫ hoc p̄ceptū / creſcite ꝛ multiplica
mini: et null⁹ fuiſſet ꝯiunct⁹ cū aliq̄ niſi in linea late
rali. q2 ꝯtra le. nature fuit copulari adinuicē aliq̄s
de linea aſcēdente ꝛ deſcēdēte: iō adā ſi eſſet nunc
nō inueniret mulierē cū qua poſſet ꝯhere / nec fuiſ
ſet tūc bigamia: q2 nec nūc eſt laudabile: et tūc fuit
ꝯ legē nature. nec ꝓpꝉ hoc ꝙ mas viueret vltra fe
mellā eēt neceſſe ꝙ caperet aliam / q2 ipa poſſet vi
xiſſe q̄uſqꝫ mas expleſſet actū gñatiōis. minoꝛ pꝫ.
q2 ꝑ rōnes nō pōt ꝓbari ꝙ nūc eq̄les mares ſalua
ti et femelle: ſed ſol⁹ de⁹ nouit. ¶ Oppoſitū: Gre.
vbi ſupra. ſi primū parētū pctm̄ nō veniſſet / poſte
ritas dānata nō fuiſſet: et ſoli illi electi nati fuiſſēt
q̄ ꝑ redēptoꝛē erāt ſaluandi: nec pōt gloſari ꝙ ītel
ligit: q2 tot vt aliq̄ ſuſtinent: q2 dicūt ꝙ ſolū illi idē
q̄ nūc ſunt ſaluādi fuiſſent tūc nati. ¶ Dico ad q̄ſti
onē ꝙ ſic ꝓpꝉ hāc auctoꝛitatē. ꝛ rō ad hoc ē: q2 ois
oꝛdinate volēs poſt finē vult īmediate qḋ ē īmedia
tū fini: ſꝫ de⁹ eſt oꝛdinatiſſime volēs / et īmediate
poſt dilectionē ſui vult btitudinē illis q̄ eā hēbunt
ita ꝙ primo vult btitudinē ſuā ſibi ꝛ q̄ſi ī ſcḋo īſtā=
ti vult cuilꝫ btitudinē q̄ eā hēbit: ꝛ poſteri⁹ vult qḋ
cunqꝫ qḋ ē ad hoc oꝛdinatū / ſcꝫ gratiā: et talē mo=
dū accipiēdi eē et ꝯſimilia. igiꝉ electio determiata ē
in ſcḋo inſtāti ꝗ̄ꝙ tūcūqꝫ elect⁹ debeat illo mō gñā=
ri / vt ab illo vel ab iſto. iō nō opꝫ gaudere de lapſu
angeloꝛum: q2 nō ꝓpꝉ lapſum angeli ſunt hoīes re
ſtituēdi: q2 et ſi angeli ſtetiſſent tot et idē ſicut nūc
ꝛ illi idē q̄ nūc fuiſſent oēs ſaluati: q2 totū quod fit
circa electos eſt prius natura cōpletum ꝗ̄ꝙ aliquid

ſiat circa reprobos. Dicit ſi medic⁹ primo amat ſe ſecundo amat illi ſanitatẽ. Tertio: vult ſibi medicinã ſi determinate velit ſibi ſanitatẽ. ⁊ nõ poteſt ꝑ aliõ mediũ niſi ꝑ medicinã determinate iſtũ ſaluari: ⁊ nõ poteſt eẽ niſi ab hoc parẽte. igit̃ determinate vult iſtũ parentẽ eẽ. Dico ꝙ ſi nichil ſubſtãtie filij ſit de ſubſtãtia pris / ſed tm̃ de mẽſtruo / vt vult phs. ij. õ ge. aial̃. tũc idẽ fili⁹ nũero potuiſſet fuiſſe hui⁹ patris et illi⁹: et tũc q̃ nũc eſt fili⁹ pagani idẽ numero fuiſſet fili⁹ alicuius ꝑdeſtinati. Nec etiam opȝ ꝙ idẽ filius nũero ſit ex iſta matre q̄ꝙ̄ habeat corp⁹ ex matre / ſicut ſemẽ ex maſculo / qꝛ idem nutrimentũ numero ex quo fit mẽſtruũ in hac matre et ſemẽ in hoc patre potuiſſet fuiſſe ſub alia forma nutrimẽti: ita ꝙ materia nutrimẽti nũc fuiſſet in ꝑadiſo ſub forma pomi et fuiſſet idẽ fili⁹ numero. ❡ Contra: effectus põt variari nũero ſi non ſit idem efficiẽs / ſicut ſi non ſit eadẽ materia. Dico ꝙ hoc nõ eſt neceſſe / nõ eñ req̃ritur idẽ agẽs numero / eſto ꝙ paſſũ ſit omĩ eodẽ mõ diſpoſitũ: qꝛ ille idẽ ignis nũero q̃ gñat̃ i hoc ꝯbuſtibili ex igne generaret̃ ex alio igne nũero eiuſdẽ virtutis: ita ꝙ ſi ſit eadẽ materia nũero ceteris parib⁹ / ſiue ſit idez generãs nũero: ſiue aliud idẽ erit effect⁹. ex hoc videtur ꝙ opȝ ꝯcedere eundẽ ignẽ nũero q̄tũ ad aliquid ſui poſſet redire ꝑ naturã. Per iſta pȝ ad primũ principale ꝙ multi q̃ nũc ſunt ex patrib⁹ dãnatis fuiſſent tũc ex ꝑdeſtinatis. tñ / qꝛ aliqua femina plus gaudebit de ſtatu ſuo q̄ꝙ ſi eẽt vir vt beata virgo. non autem alie regulariter.

❡ Diſtinctio. xxj. ❡ Queſtio prima.

Circa diſtinctionẽ

xxj. queritur primo vtrũ ꝑmũ peccm̃ primi hoĩs potuit fuiſſe pccm̃ veniale. Qꝫ ſic. Rectitudini inocẽtie magis repugnat mortale q̄ꝙ veniale. igitur ſi primũ potuit fuiſſe mortale / multofortius potuit fuiſſe veniale. ❡ Itẽ: ab extremo in extremũ fit trãſit⁹ ꝑ mediũ. j. phi. Sȝ peccm̃ veniale ẽ mediũ inter mortale ⁊ iuſticiã. igit̃ ꝑus peccauit venialit̃. ❡ Oppoſitũ. Oẽ peccm̃ eſt ꝫ rectitudinẽ rõnis ⁊ volũtatis / alit̃ nõ eẽt peccm̃. Sȝ oẽ primũ peccm̃ ꝑmi hoĩs neceſſario corrupiſſet rectitudinẽ rõnis ⁊ volũtatis: tale nõ potuit eẽ niſi mortale. igit̃. ⁊c̃. ❡ Itẽ: oĩ pctõ debet̃ aliqua pena: ſed q̄ꝙdiu adã nõ peccaſſet mortalit̃ fuiſſet ĩmortalis / et tãdiu fuit immunis a pena. igit̃ primũ peccm̃ neceſſario fuit mortale. ❡ Dicit̃ ad q̄ſtionẽ ꝙ primũ peccatũ ade nõ potuit fuiſſe veniale: qꝛ veniale nõ potuit corrũpere illã iuſticiã: qꝛ nihil niſi mortale ſimplicit̃ auertit: neqȝ potuit ſtare cũ iuſticia originali peccm̃ veniale: qꝛ tũc poſſet ſtare cum beatitudine. ❡ Itẽ: deordinatio viriũ iferiorꝝ nõ põt ſtare cũ ſũma ordinatione viriũ ſuꝑiorꝝ: ſed peccm̃ veniale fit in virib⁹ iferiorib⁹. igit̃ nõ põt fieri ſtãte ſuperiori portiõe i ſumma rectitudine. Sȝ oĩs deordinatio in ſuprema portione eſt peccm̃ mortale. ❡ Contra: nõ ꝑfecti⁹ ꝯiungebat iuſticia origĩalis ꝑmũ hoĩem vltimo fini q̄ꝙ gratia gratũ faciens alicui⁹ viator⁹ vt btẽ virginis / vel petri. Sed nõ obſtante cõiunctione cuiuſcũqȝ viatoris q̃ eſt mere viator / adhuc põt ſtare ꝙ venialiter peccet / vt vult Aug. ſuper illud Iob. Si dixerim⁹ q̄m peccm̃ nõ habemus. ⁊c̃. igitur ſtãte iuſticia originali ade potuit ĩpe peccare venialit̃. ❡ Itẽ: ſuppoſito ꝙ aliquis poſſet act⁹ eſſe ex gñe peccm̃ veniale / qꝛ ſaltem hoc aliq̃ admittunt: ſic potuit adã peccaſſe ſtante iuſticia originali / nec ꝓpter hoc fuiſſet extra innocentiã: qꝛ q̄ꝙ̄ poſſet habere cõſiliũ ad non faciendũ talẽ actũ: tamen nõ habebat ꝑceptũ ꝯriũ. De⁹ eñ nõ precepit ꝙ ſemꝑ ſimplicit̃ meli⁹ ſit neceſſario faciendũ. ſic eñ ad nimis difficile obligaſſet viatorẽ. igit̃ ꝑmũ peccm̃ potuit fuiſſe veniale. ❡ Dico igit̃ ad q̄ſtionẽ ꝙ ſic: ⁊ ꝑmitto ꝙ peccm̃ veniale eſt act⁹ hñs aliquã deordinationẽ / ſȝ nõ ſimplicit̃. Et ſicut põt eẽ deordinatio circa finẽ / ⁊ circa ea q̃ ſunt ad finẽ: ſic circa vtraqȝ põt eẽ deordinatio mortalis ⁊ venialis et nõ diſtinguũtur mortale ⁊ veniale i hoc ꝙ mortale eſt circa finẽ / et veniale circa ea q̃ ſunt ad finẽ qꝛ circa vtraqȝ põt eẽ veniale ⁊ mortale: ſȝ diſtinguũtur in hoc ꝙ eſt eẽ ꝫ ꝑcepta et nõ ꝯtra ꝑcepta et primũ eſt mortale. Scđa deordinatio eſt venialis q̃ põt indifferẽter eſſe circa finẽ / ſicut circa ea q̃ ſunt ad finẽ: ⁊ ſi nõ ita regularit̃ accidat. vñ adã potuiſſet peccaſſe venialit̃ / primo / ſcđo / tertio / et adhuc ſtetiſſe in iuſticia originali. vñ nõ facere ea q̃ iudicãt̃ a recta rõne eẽ expediẽtia ad beatitudinem: vel facere retardãtiã nõ ſimplicit̃ / ſȝ q̄tũ ad aliq̃d eſt peccm̃ veniale: ⁊ nõ obligabat̃ adã ad ꝯriũ in ſtatu innocẽtie. ❡ Ad primũ ꝓ oppoſita opinione dico ꝙ peccm̃ põt ſtare cũ iuſticia originali: ⁊ cũ dicit̃ cũ ſumma rectitudĩe nõ põt ſtare aliqua obliq̃tas. Dico ꝙ cũ ſumma rectitudine habituali ⁊ intenſiſſima viatoris mere põt ſtare aliqua obliquitas nõ ſimplicit̃ / ſed aliqualiter retardatiua vel nõ expeditiua: immo cum ſumma rectitudine actuali / hoc eſt cum actu elicito meritorio quaſi intenſiſſime in viatore poteſt ſtare forte aliq̃d peccatum veniale / ſicut cũ actu valde meritorio elicito põt ſtare aliq̃ ꝑua vana gloria / ⁊ frequẽter ꝯuenit: ſicut cũ certa ſcientia ꝯcluſionis demõſtratiue põt ſtare heſitatio de eo q̃d nõ ꝑtinet ad cõcluſionẽ. Et cũ dicitur igit̃ poſſet ſtare cũ beatitudine peccm̃ veniale / dico ꝙ nõ / qꝛ ꝯprehẽſor actu hñs btitudinẽ hȝ ꝑceptũ de ſemꝑ frui. ⁊ iõ ſibi eſſet mortale: ſi poſſet peccare q̃d eſt veniale viatori. Deus enim noluit obligare viatorẽ ꝙ ſi ſemel hr̃et actũ itẽſũ de deo ꝙ ſẽꝑ i illo eq̃ ꝑſeueraret. Sic tñ tenet̃ q̃lȝ cõprehenſor: iõ cũ ſũma rectitudine viatoris põt ſtare peccm̃ veniale. ❡ Ad aliũ: eſto ꝙ aſſumptũ ſit verũ ꝙ nõ poſſit eẽ deordinatio in ſenſu / vel virib⁹ inferioribus niſi ſit aliqua deordinatio i portiõe ſuꝑiori: adhuc nõ ſeq̃tur q̃n ſtante iuſticia originali poſſit peccare venialiter: qꝛ non q̃libet deordinatio in ſuperiori portione rationis eſt peccatũ mortale: nõ eñ diſtinguũtur veniale ⁊ mortale ſolũ in hoc ꝙ mortale eſt tm̃ in ſuperiori portiõe. veniale in iferiori: ſed qꝛ peccatum circa eterna non poteſt eſſe niſi in

ſup̄iori portione:⁊ licet frequenter deordinatio in ſuperiori portione ſit pctm̄ mortale nō tñ ſp̄ poſſit eīn eſſe motus leuis ⁊ ſubitus / deū non eē trinū et vnū:⁊ heſitatio ſubita de tali articulo fidei et nū-ꝙ poſſet fieri niſi in ſup̄iori portione. ⁊c. et tñ illud non habet ratonē pcti mortalis. ¶ Ad primā rō-nē ad oppoſitū pꝫ ꝑ dicta ꝙ veniale nō eſt ꝯ recti-tudinē rōnis ſimplicit̄:ſed ſolū ſcdꝫ quid. nec opor tet pmū peccatū ade corrūpere iuſticiā originalem ¶ Ad aliud pōt dici / ꝙ pctō veniali ꝑ ſe loquendo nō debet̄ aliqua pena ſꝫ feruor i aliquo bono actu qui alias non eſſet debitus:⁊ iō ſi peccaſſet decies venialiter adhuc poſſet ſine pena cū feruorē in bo no actu illud pctm̄ delere / vel eſto ꝙ pena debeat̄ pro oīm pctō / nō tñ fuiſſet mors pena debita ꝓ ve niali / ſed ſolū ꝓ mortali:iō ſtante innocētia potu-iſſet aliqua pena alia ꝙ̄ mors ſibi infligi vt diſci-plina / vel aliqua alia pena ſufficiens.

¶ Diſtinctio.xxij. ¶ Queſtio prima.

CIrca diſtinctionē xxij. q̄rit̄ pmo vtrū pctm̄ ade fuiſſet grauiſſimum pctm̄. Et ſic. qꝛ ſcdm̄ Augu. i enchiridiō. i rōne eſt pctm̄ qꝛ adimit bonū ſed hoc pctm̄ adimit maximū bonū qꝛ a tota poſteritate igit̄ grauiſſimū fuit. ¶ Itē:ſcdm̄ iuſticiā pena cōdigna debet̄ delicto:qꝛ q̄tū glīficauit ſe ⁊ in delicijs fuit tm̄ date ei tormētū ⁊ luctū. ⁊c. Sꝫ iſti culpe debet̄ maxia pena / vt pꝫ ſibi ⁊ toti poſteritati. igitur hec culpa fuit maxima. ¶ Itē:ſup̄ illud pſal. q̄ non ra-pui tūc exoluebā. Dicit Aug. ꝙ adā voluit rapere equalitatē dei / hoc aūt eſt maximum pctm̄:qꝛ hoc fuit pctm̄ angelorꝫ. ¶ Oppoſitū eīn ſup̄ Gen̄. dicit ꝙ adā peccauit ex quadā ꝯdeſcētia ⁊ ponit̄ in litte-ra / vt offēdit̄ deꝰ / ne offendat̄ ꝓximus / ne mulier moreret̄ pre dolore ſi ſibi nō conſenſiſſet. Sꝫ illud pctm̄ nō fuit grauiſſimū / qꝛ diligere mulierē ſuam nō fuit malū ex gn̄e:igit̄ nimis diligere nō potuit fuiſſe pctm̄ grauiſſimū. ¶ Ad q̄ſtionē dico primo / qd̄ fuit pctm̄ pmū ade / priꝰ dictū ꝙ actꝰ volūtatis potuit eē nolle et velle / ⁊ pmꝰ actꝰ nō pōt eē nolle Similit̄ dictū eſt ꝙ velle eſt duplex / amicicie ⁊ cō-cupiſcētie:⁊ pꝰus eſt velle amicicie ꝙ̄ concupiſcētie Sicut igitur pmum pctm̄ angeli fuit in actu velle amicicie:vt videt̄ per Aug. xiiij. de ci. dei. tñ non ſi milit̄ velle amicicie fuit pctm̄ hoīs ⁊ angeli. qꝛ hō nō pmo intellexit ſe / qꝛ ītellectionē accepit ex ſen ſibilibus. Angelꝰ vero prius ītellexit ſe ꝙ̄ aliam creaturā:qꝛ illud fuit ſibi pꝰ intelligibile / nō ſic au tem hō. iō ſic pmū pctm̄ angeli fuit diligendo ſe ī-moderate amore amicicie / ſic pmū pctm̄ ade fuit diligendo īmoderate mulierē amore amicicie / nō ad pctm̄ carnis vel amore libidinis:qꝛ illud pecca tum nōdū fuit / nec talis appetitꝰ īordinatꝰ: ſꝫ ſolū placēdo ꝯ legē dei / et ſic pōt eſſe pctm̄ inter hoīes nō cogitādo aliq̄d turpe carnis. ſed in placendo ſi-bi ꝙꝙ̄ ſit ꝯ legē dei / illud igit̄ fuit primū peccatū ade primo īmoderate diligendo mulierē ſicut poſ

S

ſet quācūqꝫ aliam creaturā rōnalē. ¶ Scdo:ſeque batur pctm grauius placēdo ſibi in eo ꝙ fuit ꝯ le-gē dei / et ſic mltotiēs ꝓcedit̄ a pctō leuiori ad gra uiꝰ / nec voluit adā eē equalis deo / ſicut nec ange-lus fuit ita obſtinatus q̄n vidit / hoc eē ſimpliciter impoſſibile. iō primū pctm̄ ſuū fuit multū leuius ꝙ̄ multa q̄ fiūt mō a pctōribus. ita ꝙ ſi adā debuiſſet fuiſſe dānatus pro illo multo minorē penā habuiſ-ſet ꝙ̄ multi q̄ mō dānantur ꝓ pctis ſuis. Tñ pctm̄ pōt dici maius alio:vel quia bonitas quam priuat formaliter a peccāte / eſt maior ꝙ̄ bonitas quā pri-uet aliud pctm̄ / vel qꝛ pctm̄ vnū eſt ꝯ plura p̄cepta et magis ardua ꝙ̄ ſit aliō. Nūc aūt neutro mō fuit peccatū pmū ade maximū:nō eīn priuabat formali ter bonitatē maximā:qꝛ nō fuit circa maximū bo-nū:⁊ et ſi indirecte priuabat bonū maximū / neqꝫ fuit cōtra arduiſſimū p̄ceptū directe / neqꝫ ꝯ plura ardua / qꝛ pmū p̄ceptū ē:Diliges. ⁊c. Secūdū / de dilectione ꝓximi. cōtra pmū nō fuit directe / ne-qꝫ ꝯ ſcdm̄. qꝛ exceſſus diligendi minꝰ eſt directe ꝯ illa p̄cepta ꝙ̄ ſit odiuꝫ dei vel ꝓximi / eſto ꝙ deus poſſet odiri. Nūc aūt pctm̄ / qꝛ ſolū eſt pctm̄ / qꝛ ꝓ-hibitū minꝰ eſt pctm̄ formalit̄ ꝙ̄ illud ꝙ qꝛ i ſe ma lū / nō qꝛ ꝓhibitū. Nūc aūt comedere de illo ligno nō plus fuit pctm̄ de gn̄e actꝰ ꝙ̄ de alio ligno:ſꝫ ſo lum qꝛ ꝓhibitū. Sed oīa pctā q̄ ſunt circa. x. prece pta formaliter nō tm̄ ſunt mala qꝛ ꝓhibita / ſed qꝛ mala iō ꝓhibita:qꝛ ex lege nature oppoſitū cuiuſ-libet fuit malū:et ꝑ naturalē rōnē pōt hō videre ꝙ q̄libet p̄ceptū eſt tenēdū ꝙ̄ꝙ nō tenet̄ p̄ceptum. Adā igit̄ ex illo peccauit vt foret ſociꝰ / ſicut multi ꝓpt̄ ſocietatē cōem faciūt inhoneſta ꝯ dei p̄cepta. Mulier tñ ſeducta erat / ⁊ ipa ſimplicit̄ grauꝰ pecca uit / ⁊ multiplicíꝰ ꝑ ſe loquēdo:ipſa eīn ex verbis ſerpentis bñ potuit ſeduci et peccare pctō grauiori ꝙ̄ adā. Dixit eīn ſerpēs ſibi:eritis ſicut dij. Adam tñ in nullo fuit ex hoc motꝰ. Tñ aliquādo pōt dici pctm̄ grauꝰ accidētalit̄ ex circūſtātijs accidētalibꝰ / vt ex dignitate ꝑſone / vel qꝛ fortiꝰ pōt reſiſtere:et ſic accidētaliter adā peccauit grauꝰ ex dignitate ꝑ-ſone:⁊ qꝛ fortiꝰ potuit reſiſtere ꝙ̄ mulier tētationi diaboli:ſibi eīn data fuit iuſticia originalis vt eam ꝯſeruaret pro ſe et pro poſteritate vel ꝑderet ꝓ ſe et ꝓ eis / et nō ſic fuit tradita mulieri:qꝛ ſi eua pec-caſſet / nō ſic peccaſſet ꝓ poſteritate ſicut adā. Et iō q̄tū ad circūſtātias accidētales adā grauꝰ pecca uit ſimplicit̄ ⁊ ꝑ ſe eua. ¶ Ad pmū pncipale cū di-cit̄ illō eſt grauꝰ qd̄ plꝰ adimit de bono:verꝫ ē ſi plꝰ adimit formalit̄ / nō ſic aūt pctm̄ ade:ſꝫ poſtea plꝰ ademit poſteritati ſic cā demeritoria ¶ Ad aliō di co ꝙ pctō ade ſi debuiſſꝫ ꝓ illo dānari nō debebat̄ maxia pena / vt pꝰus dictū ē. Et cū dr̄ ſibi debebat̄ mors ꝓ delicto: dico ꝙ nō dicebat̄ īmortalis pꝰus ꝑ aliq̄ īīrīſeca q̄ fuiſſent poſtea corrupta ꝑ pctm̄. ſꝫ pꝰus fuiſſet īmortalis ꝑ gr̄uita collata:⁊ hīc videmꝰ multotiēs ꝙ ex parua culpa poſſunt ſubtrahi maxia gr̄uita / et tñ nō ꝓpt̄ dꝫ infligi maxima pena. Adā igitur prius ꝑ intrinſeca potuit mori et fuiſſet pre-ſeruatꝰ ꝑ bñficia gr̄uita / et ſubtractio maximorꝫ bñficiorꝫ potuit bñ eē ꝓ culpa nō maxia:⁊ tūc ipſe

potuit mori. Et cum dicitur peccauit pro poſteritate: dico ꝙ hoc nõ arguit peccatuꝫ grauꝰ in ſe: qꝛ decapitatio eſt grauioꝛ ꝙ̄ exulatio: ⁊ tñ non ſeq̄t poſteritatem ſicut exulatio. Similit̄ exheredatio nõ eſt ita grauis in ſe: ⁊ tñ nõ deriuat̄ i totã poſteritatẽ / non ſic decapitatio. ¶ Ad aliud dico: ꝙ adã nõ appetebat equalitatẽ dei directe ⁊ formaliter / ſed tm̃ interpretatiue / ⁊ ſic adã peccans mortaliter nõ ſolũ vult ſe eſſe equalẽ deo / ſed vult voluntatẽ ſuã eẽ maioꝛẽ voluntate diuina in hoc ꝙ nec vult idẽ ꝙ voluntas diuina / hoc eſt ſolũ interpretatiue / et non formaliter appetere equalitatẽ dei / neqꝫ etiã hoc formaliter appetebant angeli / ſed volebant eſſe maioꝛes interpretatiue.

¶ Diſtinctio.xxiii. ¶ Queſtio prima.

CIrca hanc diſtinctionem.xxiii. queritur primo vtrum deꝰ poſſit facere voluntatem impeccabilem per naturam. Qꝫ ſic. Deus põt facere corpꝰ qđ nõ põt deoꝛdinari in motu ſuo. ¶ Item: deus põt facere voluntatem q̄ neceſſario intendit in aliquod bonũ / vt finẽ: igit̄ põt facere voluntatẽ q̄ tendat in quodlibet bonũ modo debito. añs pꝫ. qꝛ ſcđm Aug. xiii. de tri. c. Omnẽs neceſſario appetunt beatitudinẽ. ꝯña pꝫ. qꝛ eadẽ voluntate qua q̄s vult finem / vult ea q̄ ſunt ad finẽ. ¶ Itẽ / Anſelmꝰ de libe. arbi. poſſe peccare nõ eſt liberũ arbitrium nec ps libe. arbi. igitur poteſt facere volũtatẽ per naturã q̄ non poſſit: qꝛ deus põt facere ſine quolibet ꝙ non eſt de eſſentia ſui eſſe. ¶ Itẽ: volũtas ꝑ gratiã põt fieri ipeccabilis. igit̄ deꝰ põt facere vnã voluntatẽ eque nobileꝫ ꝑ naturam: qꝛ ſicut poteſt creare voluntatẽ / ⁊ deinde gratiã: ita põt gratiam concreare / ita ꝙ voluntas contineat charitatẽ vnitiue vl̄ aliqua natura creata põt ꝯtinere charitatẽ et gratiã vnitiue: qꝛ deꝰ põt facere ꝙ nõ claudit cõtradictionẽ: ſed addendo talẽ ꝑfectionẽ voluntati et ſi eſſent idem identitate / vel vna natura cõtineret illa duo adhuc iſta eſſet finita / qꝛ ex finitis ꝑfectionibus finitis non fit aliq̄đ infinite ꝑfectionis / ⁊ nõ eſſet repugnantia quare nõ poſſet fieri a deo / niſi ꝓpter infinitatẽ. igit̄ põt creari volũtas intrinſece ita ꝑfecta ſicut eſt voluntas cũ gratia. ¶ Itẽ: põt facere voluntatẽ impeccabilẽ in primo inſtanti: igitur ⁊ in quolibet poſteriori. añs pꝫ. qꝛ in primo inſtanti voluntas creata hꝫ motũ naturalẽ remiſſum. igit̄ tũc nõ põt peccare. ꝯña pꝫ. qꝛ qđ ẽ naturale vniformiter ĩeſt in q̄libet inſtanti dũ manet natura. igit̄ i primo inſtãti hꝫ motũ naturalẽ remiſſum / igit̄ ⁊ in q̄lꝫ dũ manet. ¶ Oppoſitum: Anſel. cur deus homo / primo libro. x. c. reſpõdet ad q̄ſtionẽ quẽdã cuidã diſcipulo q̄rẽti quare deꝰ non creauit voluntatẽ ipeccabilẽ: qꝛ nõ potuit niſi illa eẽt deus / nulla igitur volũtas creata niſi ſit aſſumpta a ſuppoſito diuino põt eẽ impeccabilis. Sed ꝑ naturã non eſt aliqua volũtas q̄ ſit aſſumpta. qꝛ maioꝛ perfectio ꝯpetit voluntati aſſumpte ꝙ̄ alicui creature per naturã. ¶ Itẽ / Aug. ꝯ maximinum iij. de tri. c. xiij. dicit ꝙ voluntas ſit ĩpeccabilis non eſt hoc nature ſed dei gratie. ¶ Ad q̄ſtionẽ dicitur ꝙ non. Prima rõ ad hoc: qꝛ ois voluntas q̄ in agẽdo non eſt regula ſua põt errare: ⁊ per ꝯñs peccare. Sed nulla voluntas creata eſt in agendo regula ſua. igit̄ q̄libet ſibi dimiſſa põt peccare. Secundo ſic / obiectũ voluntatis nõ ſolũ põt eẽ bonũ apparens: ſed potẽtia põt in quodlibet ꝯtẽtũ ſub ſuo ſbo. Si eñ obiectũ ſit adequatũ circa qđlibet eiꝰ põt potẽtia habere actũ / igit̄ q̄libet voluntas creata põt tendere nõ ſolũ in bonũ ſimplicit̄ / ſꝫ in bonũ apparens. ¶ Tertio ſic: Aug. de fi. ad pe. qđlibet quod eſt de nihilo poteſt deficere cũ q̄libet creatura poſſit deficere: quia ipſa eſt de nichilo: et per ꝯſequẽs põt peccare. ¶ Dico tñ ꝙ iſte rõnes nõ cõcludũt cũ dicit̄ primo ꝙ ois voluntas q̄ in agendo nõ eſt regula ſua põt errare / falſum eſt: qꝛ itellectꝰ non eſt ipſa principia / ſed ẽ quaſi tabula nuda. Nõ eñ ſic ſunt principia itellectui inata ꝙ ſint ſibi cõcreata. Sed ꝓ tãto dñr innata: qꝛ ſunt. ſicut ianue vt habet̄. ij. Metha. qꝛ ſtatim ex ſenſu occurrũt notis terminis ex lumĩe ipſius intellectus. Principia eñ cognoſcimus inq̄tũ terminos. ⁊c. Intellectus igit̄ nõ eſt regula ſua / et tñ nõ põt errare circa principia ⁊ cõcluſiones quas videt demõſtratiue ſequi ex pñcipijs ꝓbat̄ hec voluntas btã accipiẽdo hoc totũ volũtatẽ ſub btitudine adhuc ĩ agendo nõ eſt regula ſua: ſed ſola volũtas diuina: ⁊ tñ voluntas vt ſub btitudine formalit̄ nõ põt errare in agendo. Uñ nõ plꝰ põt ꝯformatũ regule dũ eſt ꝯformatũ in ſenſu ꝯpoſito errare ꝙ̄ põt regula ſua. ⁊ tñ volũtas vt ꝯformata / ⁊ dũ eſt cõformata regule nõ ẽ regula ſua. ¶ Ad aliđ. Si capiatur ꝙ oẽ qđ eſt ex nichilo põt deficere hoc eſt tendere in nichil ſibi dimiſſum: ꝯcedo ⁊ ex hoc nõ ſeq̄tur ꝙ põt errare vel peccare: qꝛ pari rõe cũ intellectꝰ ſit ex nichilo ſicut volũtas itellectꝰ poſſit deficere hoc eſt tẽdere ĩ nihil ſibi dimiſſum. ⁊ tñ circa principia non põt errare. Tẽdere igit̄ ĩ nichil nõ arguit ꝙ põt errare ſtante ſua natura. Similit̄ amare deũ eſt actꝰ creatꝰ: ⁊ tñ ſtãte actu ipoſſibile eſt ipm̃ deficere / ita ꝙ poſſit eẽ nõ rectꝰ dũ eſt. Etiã rõ eq̄lit̄ ꝯcluderet ꝙ lapis poſſet peccare: qꝛ põt deficere hoc eſt tendere in nihil. ¶ Dico igitur ſuſtinendo ꝯcluſionẽ ꝓpt̄ hoc ꝙ auctoꝛitates ſctõꝝ vidẽtur magis ꝯcludere illã ꝑtem ꝙ̄ oppoſitã: ⁊ addo rõnes ꝓbabiles. Prima talis: ois volũtas põt appetere ꝯmodũ: qꝛ ois appetitꝰ ſecundũ cognitionẽ põt hoc appetere cõmodũ: ex his arguo / ois volũtas ĩ qua nõ neceſſario ꝯiugũt̄ appetere cõmodũ ⁊ recte appetere / põt appetere vnũ ſine alio vt cõmodũ ⁊ nõ recte. ſꝫ in nulla volũtate creata ſunt iſta duo neceſſario vnita. ꝓbatio. Nã nulla volũtas ex hoc ſolo qđ appetit eſt recta niſi volũtas prima. igit̄ ois volũtas creata põt nõ recte appetere ſibi ꝯmodũ. Dicũt: illđ nõ ſequit̄ qꝛ lꝫ ex hoc ſolo ꝙ appetit nõ ſit volũtas creata recta tñ ex hoc cõformat̄ regule recte ita bene eſt recta pro tunc ſicut regula vt prius argutũ eſt. ¶ Cõtra / illud nõ inſtat: qꝛ ois voluntas ſicut põt velle ſibi cõmodum ſic põt velle eo modo quo eſſet ſibi

maius commodum ſi ineſſet. Sed ſi commodum infinitū eſſet ſibi: idē magis eſſet ſibi commodum q̄ nunc ſit / ⁊ ſic pōt quelibet voluntas appetere ſibi ſūmū cōmodum vt ſibi idem / ⁊ ſic poteſt appetere non recte commoduꝫ / qꝛ appetere ſibi plus q̄ ſit ordinatū a deo. ⁊ ſic poteſt prima ratio tenere ſuperius facta ꝙ oīs voluntas q̄ in agendo non eſt ſua regula neqꝫ neceſſario cōformis regule ſue pōt in agendo errare / qꝛ poſſet appetere ſibi cōmoduꝫ ſcðm oēm modū quo poſſet eſſe ſibi cōmodum ſi i eſſet. Scða ratio ad idem: omnis voluntas que in appetendo non eſt ſatiata. nec quietata poteſt aliō appetere vel non in ordine ad illud. Sed oīs volūtas creata eſt talis nature ꝙ non poteſt ex naturalibus eſſe ſatiata. nec quietata / qꝛ non poteſt quietari niſi in bono īfinito vt probatum eſt alibi: ⁊ ſic non pōt habere preſens primū bonum infinitū per naturalia ſua qꝛ ſic poſſet naturaliter attingere beatitudinem ſuā ſimpliciter non poteſt eſſe. igiť naturaliter quietata. ⁊ iō nō poteſt creari: ita nobilis quin ſibi derelicta poſſit tendere in bonū apparēs volendo ipſū ⁊ etiam deficere vt concludunt ſcða rō et tertia. ſub hoc intellectu: ⁊ ꝑ conſequēs ꝑ nullam gratiā. nec per aliquod accidens ſibi datū pōt confirmari qui natura que ſubeſt tali accidēti poſſit peccare / gratia eni collata voluntati non facit impoſſibilitatem ad peccandum quin voluntas q̄ eſt beata in ſenſu diuiſo poſſet peccare. tñ volūtas beata in ſenſu compoſito non poteſt peccare ſic ꝙ ſuppoſitum ſub accidente manens poſſit eē vnum totum reſpectu peccati. Sed natura que ſubeſt ſibi derelicta poſſet perdere hoc accidens. Sed deus illud conſeruabit ⁊ coaget ſicut agens fortius preuenit debilius ꝙ nūq̄ erit in eius poteſtate perdere beatitudinem. nec etiam peccare. ¶ Ad primuꝫ principale. dico: ꝙ deus pōt facere vnū corpus qð non poteſt deordinari in motu ſuo deordinatione illa que nunc eſt peccatū. qꝛ illud corpus nō eſt culpabile cum non ſit capax peccati / ⁊ ideo non eſt ſimile de voluntate cuꝫ ipā ſit capax pctī. Sed ſicut illud corpus eſt capax talis motꝰ ordinati ſic eſt capax oppoſite deordinationis vt moueať motu cōtrario / ſi deus velit ⁊ tunc eſt ſimile q̄tum ad hoc. Si tñ quilibꝫ motus ſibi ineſſet: eēt eque ordinatꝰ ſicut iſte qui modo ineſt ſicut materia q̄tū eſt ex ſe equaliter eſt ſub oīu forma tunc eſt ſimile niſi imaginetur vnus angelus ſicut fingit Anſelmus de ca. dy. ꝙ pmo eēt quedā natura ⁊ deinde tñ daretur ſibi affectio cōmodi ſine ratione illa voluntas non eēt capax pctī quouſqꝫ daretur ſibi plus ſicut accidit in freneticis ⁊ non habentibus vſum rationis ī pedimentū perpetuo talis voluntas non eſt capax peccati cum talibus circūſtantiis. nec etiam eſt capax actus meritorii. iō ſolum debet intelligi de habente voluntatem ⁊ ſimul vſū rōis. ¶ Ad aliud dico ꝙ ſi deus faceret voluntatem que in primo iſtāti neceſſario tēderet in aliquod bonū. igitur in quolibet inſtāti tēderet in aliquod bonū. ideo nego antecedens / qꝛ beatitudine apprehenſa non neceſſario tenderet voluntas in ipām. licet non poſſet eaꝫ

nolle poſitiue: pōt tamen eā non velle negatiue vt dictum eſt. in fine quarti. Et vel eſto ꝙ neceſſario tenderet in aliquod bonū vt ponit opinio cōis. adhuc non ſequitur ꝙ tenderet in quodlibet apprehēſum modo debito / qꝛ adhuc poſſet tendere imoderate in bonū apprehenſum. Uel eſto ꝙ neceſſario tenderet in aliquod bonū apprehenſum ⁊ moderate vt in bonum vltimū adhuc non ſequitur ꝙ tenderet in quodlibet moderate / qꝛ non eſt ſimile de optimo ⁊ de aliis obiectis cum in optimo nulla ratio mali poſſit inueniri ⁊ in multis aliis poſſit. ¶ Ad aliud cum dicit Anſel. ꝙ poſſe peccare non ē pars liberi arbitrii. dico ꝙ poſſe poteſt accipi dupliciter vel vt dicit ordinē potentie ad actū vel pro illo abſoluto qð habꝫ rationē potentie in quo fundaretur iſte ordo ad actū. Primo modo poſſe peccare nihil eſt ipſius potentie in qua fundať. nec poſſe bene agere vel velle. nec poſſe male velle eſt aliquid libertatis. qꝛ reſpectiuum nihil eſt ipſiꝰ abſoluti ⁊ principaliter hoc poſſe vt dicit ordinem potentie ad actum eſt ſimul natura cum actu: ſed potentia in qua fundatur ordo eſt prius natura actu. igitur illa potētia abſoluta nihil eſt illius reſpectus non tamē poteſt hoc fundamentum eſſe ſine tali reſpectu / qꝛ ille reſpectus eſt neceſſario ꝯſequens. Si loquamur de potentia que eſt ordo ad actū eſt ibi conſiderare duo ſicut in peccato eſt actus ⁊ deformitas in actu ſic eſt ibi potentia ad agere ⁊ ad ſic agere ⁊ illa correſpondent ſibi inuicem ⁊ fundamentum dicitur eſſe voluntas q̄tum ad velle ⁊ ad ſic velle. Loquēdo igiť de libertate arbitrii abſolute ⁊ de voluntate abſolute pñt abſolui a poſſe peccare. qꝛ ī deo: nō tñ ī voluntate creata que ē libertas: ⁊ creata libertas Licet igitur poſſe peccare nichil ſit liberi arbitrii abſolute. nec voluntatis abſolute eſt tamen aliquid voluntatis create: et liberi arbitrii creati accipiendo poſſe pro fundamento. ideo non poteſt eē volūtas creata quin poſſit fundare actum talem qui pt deficere. ⁊ qui poteſt eſſe deordinatus. ideo liberū arbitrium creatuꝫ non eſt niſi ſit illa potentia que poteſt eſſe fundamentuꝫ potentie que dicit ordinē ad actum. ¶ Ad aliud dictum eſt prius ꝙ gratia nō tribuit voluntati impeccabilitateꝫ quin illud quod ſubeſt gratie ſit peccabile. licet non totū voluntas vt ſub gratia vel eſto ꝙ gratia poſſet conferre quādo eſt conſūmata voluntati que ſubeſt impeccabilitatem vt ponitur communiter adhuc non ſequiť ꝙ poteſt creari vna creatura vbi iſta ſunt idē vnitiue que ſit impeccabilis per naturam: quia quando aliqua duo ſunt diſtincta realiter ſecundum rationes formales: ita ꝙ vnum illorum ſit ſuſceptiuum talius actus eius non poteſt vnū fieri aliud vnitiue niſi ſuſceptiuum fierit infinitum cuiuſmōi eſt ſolus deus qꝛ q̄tūcūqꝫ extenditur illud ſuſceptiuū in ꝑfectionibus dum manet fundamentum ſemper eſt perfectibile a maiori actu: igitur q̄tūcūqꝫ creatura rationalis intenderetur in ꝑfectione ſemper eſſet perfectibilis maiori gratia. ⁊ tanto maior in eo eēt deformitas ſi eaꝫ non haberet q̄ eſſet in alio quod non eſſet natum tantā perfectionem haberet. ideo

cum caritas ⁊ ſuũ ſuſceptiuũ ſint diſtincta ſecundũ
ſuas rationes formales ⁊ realiter ſolũ poteſt cõclu
di ꝙ ſi eſt caritas in deo eſt ſibi eadẽ vnitiue. nõ au
tem in aliquo finito. Et cum dicit̃ ſi fieret vna crea
tura que haberet pfectionem voluntatꝭ ⁊ illam p=
fectionem gratie adhuc non eſſet infinita ex duabꝰ
pfectionibꝰ finitis. igit̃ poſſet fieri a deo. Dico hic
ſicut ad rationẽ qua ꝓbat̃ ꝙ pfectiſſima creatura q̃
poſſet eẽ poſſet adhuc eẽ perfectio creata. qꝛ ſimi=
lis ratio eſt ſi adderetur aliq̃s gradus perfectionis
perfectiſſime creature que poſſet eſſe adhuc nõ effi
ceret̃ infinita. ⁊ tñ manifeſtum ẽ ꝙ non propt̃ hoc
eſt concedendũ ꝙ deus poſſet creare perfectiorem
creaturã perfectiſſia que poſſet eſſe q̃ꝙ poſſet crea
re forte perfectiorem ꝑ erfectiſſima que modo eſt.
Similiter per eundem modum arguendi poſſet ꝓ
bari ꝙ data albedine in ſupremo gradu qui poſſit
eſſe in natura albedinis ꝙ adhuc poſſet eẽ albedo
perfectior. qꝛ vno gradu addito albedini in ſuꝑmo
gradu adhuc illa non eſſet infinite perfectionis. igi
tur adhuc eſſet limitata et poſſet contineri in gene
re. ideo dico pro omnibus ꝙ ſi addatur gradus al=
bedinis albedini in ſupremo gradu eſt manifeſta cõ
tradictio. Non eñ omnis gratia eſt compoſſibilis
que poſſet fingi per intellectum verum vel falſum.
Sic dico ꝙ ſaltẽ aliqua creatura eſt poſſibilis eſſe ⁊
ſi forte non ſic modo facta ita ꝙ eſſet contradictio
ꝙ ex aliquo gradu ſuperaddito et illa pfectione to
ta fiat ens creatum vel ens vnitiue continẽs iſta ni
ſi ſolus deus nec in propoſito propter incompoſſi
bilitatem eſt ꝙ non poteſt creari creatura vnitiue
continens voluntatem creatam ⁊ gratiam et non
propter infinitatem que reſultaret: ſi ex hiis poſ=
ſit fieri vnum creatum in quo vnum eſſet aliud vni
tiue. ¶ Ad aliud cum dicitur poteſt facere volunta
tem impeccabilem in primo nunc. dico ꝙ non qꝛ ſi
eſſet impeccabilis in primo nunc propter motũ na
turalem rectiſſimum cũ motus naturalis volunta
tis ſit ſemper eque intenſus manente natura eẽt i=
peccabilis in quolibet nunc dũ maneret. ⁊ cuꝫ pro
batur. dico ꝙ iſta inclinatio naturalis qua volũtas
appetit cõmodum non eſt actus elicitus ideo ſemp
tendit equaliter in bonum cõmodum niſi aliũde re
guletur. Nunc autẽ nullus actus elicitus voluntatꝭ
dicitur naturalis niſi qꝛ eſt conformis appetitui na
turali et inclinationi que non eſt actus elicitus. tũ
quilibet elicitus q̃tũcũqꝫ ſit conformis inclinatio
ni naturali et propter hoc poſſꝫ dici naturalis ẽ. tñ
mere liber. Similiter concedentes antecedẽs ne=
garent conſequentiam. qꝛ non eſt ſimilis de primo
iſtanti ⁊ quolibet poſteriori. Dicunt eñ ꝙ quilibet
actus qui eſt rei in primo inſtanti productionis eſt
immediate a producente. ⁊ ideo dicunt ꝙ in primo
inſtanti non poteſt peccare niſi redundaret in deuꝫ
Sed in inſtantibus poſterioribus poteſt elicere a=
ctum bonum et malum a ſe cum influentia gene=
rali.

¶ Diſtinctio viceſimaquarta.
¶ Queſtio prima.

Utrum portio ſupe
rior ſit diuerſa potentia a porti
one inferiori. Qꝫ ſic. qꝛ ſecundũ
Aug. xii. de tri. iiii. ymago eſt i
ſuperiori portione in inferiori
non eſt. ſed non poteſt ſimul eẽ
⁊ non eſſe in eodem igitur eſt a=
lia potentia. ¶ Item potentie diſtinguũt̃ ꝑ obiec=
ta. ii. de anima. Sed obiectum ſuperioris portiõis
eſt eternum: obiectuꝫ inferioris portionis eſt tem=
porale. igitur iſte potẽtie diſtinguunt̃. ¶ Oppoſitũ
Aug. vbi ſupra. non ducẽs eas diſtinctas niſi tantũ
pen es officia geminantes. ¶ Circa queſtionẽ poſ=
ſet eſſe vnꝰ intellectus An portio ſuperior ſit tñ vna
potẽtia ⁊ potẽtia iferior tñ vna potẽtia ⁊ alia a ſu=
periori. ſub hoc intellectu planũ eſt ꝙ neutra eſt tñ
vna potentia. qꝛ in portione ſuperiori eſt memoria
intelligentia ⁊ voluntas. vñ in deo ſunt iſta tria: in
patre eñ eſt principium gignẽdi vt memoria perfe
cta. in filio itelligẽtia. in. ſ. amor ꝓcedẽs. ⁊ iſta tria
reſpiciunt eſſentiã diuinã. Similiter in portione in
feriori poſſũt iſta tria reperiri. Poteſt eñ anima ha=
bitualiter cognoſcere quorũ non habet intelligen=
tiam actualẽ vt patet. viij. phiſicorum. i. de anima
et. ii. cuꝫ quis eſt i potentia accidẽtali ſimile põt eẽ
intelligentia actualis cũ actu conſiderat vt ſpecu=
lans ⁊ amor: ſimiliter in portione ſuperiori poteſt
eẽ cõtemplatiua. ⁊ practica de qua loquitur Aug.
Patet igitur ſic intelligendo queſtionem ꝙ non eſt
vna potentia portio ſuperior ⁊ inferior / tñ redden
do ſingula ſingulis accipiẽdo memoriã in portiõe
ſuperiori ⁊ in inferiori itelligentiam in ſuperiori ⁊
inferiori ⁊ voluntatem ſimilit̃. dico ꝙ non ẽ alia po
tentia accipiendo cõſimiliter vtrobiqꝫ. Qð probo
primo ſic: ex actu ⁊ operatiõe ſcðm Auguſtinũ vbi
ſupra. portio ſuperior intẽdit circa ſuperiora vt eter
na. ſꝫ eadem potentia cognitiua cognoſcunt̃ prin=
cipia ⁊ concluſiones ſicut ꝓbat ariſtoteles ꝙ ideꝫ
ſenſus communis eſt q̃ iudicat diuerſitatem ſenſi=
biliũ. Alit̃ eñ non poſſet idem hõ per principia co
gnita bñ operari circa concluſiones. Cum g̃ por=
tio inferior ſit circa iſta operabilia no erit alia me=
moria portiõis ſuperioris ⁊ inferioris. nec alia itel
ligentia. nec volũtas: qꝛ cum quis precepta deſide
rat de diligendo deũ de dilectiõe ꝓximi ⁊ conſimi
lia. in hoc conſiderando bene operatur in iſtis ope
ratiõibꝰ conformando operatiões ſuas ꝓceptis: qð
non eſſet ſi alia eſſet portio ſuperior a portione in=
feriori. Secundo ſic. ſiue beatitudo conſiſtat i vna
potentia ſiue in duabus tamen beatitudo non con
ſiſtit in duabus voluntatibus eiuſdem hominis ſꝫ
ꝙ homo: ⁊ manifeſtũ eſt ꝙ portio iferior poteſt eẽ
principium operandi meritorie. Si igitur beatitu
do perficeret intellectũ ⁊ voluntatem portiõis ſu=
perioris ⁊ nõ intellectum ⁊ volũtatẽ portionis in=
ferioris aliqua potentia eẽt que eẽt principiũ ope
randi meritorie: ⁊ tñ ipm non eſſet beatificabile.
Tertio ꝓbo idẽ ex habitu. vnus habitꝰ ſimplex: et
idem non pficit ꝑmo diuerſas potẽtias: ſꝫ caritas

perficit omnem voluntatem hoīs. igitur voluntas qua diligit deus ⁊ proximus eſt vna voluntas ꝙꝙ vnū ſit circa eterna: ⁊ aliō circa tpalia. ¶ Ad ꝑmū ꝑncipale dico ꝙ imago conſiſtit in anima non ſecū dum ꝙ totaliter eſt vnū ens. qꝛ eſſentia anime rꝑ̄ſentat vnitatem ⁊ diſtinctionem vnitatē rōe eēntie diſtinctionem ratione potentiarum vt ſubſūt acti bus. vt dictū eſt. diſtinctione. xvi. Nūc autem potē tie poſſunt comparari reſpectu eternoꝝ vel reſpe ctu tēpoꝛalium ⁊ vt reſpectu eternoꝝ habent quā dā ſimilitudinem ſpecialem rōne qua eſt expꝛeſſioꝛ imago in ipſis vt ſic ꝙtū ſubſunt actibus q̄ act⁹ ſunt circa tempꝛale. ⁊ qꝛ non ita expꝛeſſe ē ymago ī ani ma reſpectu tempoꝛalium in potentiis: hinc eſt ꝙ Aug. non ponit ymaginem niſi reſpectu eternoꝝ per ſe loquendo. ſed reſpectu inferioꝝ hīi pōt eē ymago intelligendo lapidē: licet non ita expꝛeſſa / qꝛ tempoꝛalia nō ſunt īmediate ſimilitudines eter noꝝ neqꝫ ipſa eterna. Non igitur vult Auguſti. negare abſolute imaginē eſſe in poꝛtōe inferioꝛi / ſed qꝺ in eiſdē potētiis vt ſubſūt talib⁹ actib⁹ ē ima go vt ſubſunt aliis: non ita expꝛeſſe vel non eo mō. ¶ Ad aliud cū dicitur potentie diſtinguūtur ꝑ ob iecta: dicitur ꝙ verū eſt per obiecta foꝛmalia: viſus eīn non diſtinguitur per obiecta materialia cuiuſ modi ſunt albū ⁊ nigrum. ſed ꝑ obiectum foꝛmale adequatū. illud tamen nō valet / qꝛ albū non pl⁹ eſt obiectum materiale viſus ꝙ ſit coloꝛ. Sed ita foꝛ male: licet non adequate. vñ foꝛte viſus nūꝙ vide ret colorem niſi qꝛ album vel nigrū. vñ illud obie ctum abſtractum qꝺ eſt obiectum adequatū poten tie ſit ſic abſtractū ꝑ intellectum: ⁊ non ē aliqua po tentia reſpiciens multa que hꝫ obiectum adequa tum totaliter reale preter opationem intellect⁹ ni ſi potentia dei tm̄ que habet ꝓpꝛiā eſſentiam pro obiecto adequato. ⁊ nos non poſſumus habere eſ ſentiam diuinā pro pꝛimo obiecto. iō illud commu ne qꝺ abſtractum: ⁊ ſic adequatum ſit tale ꝑ intel lectum in nobis: ⁊ licet nullus intellect⁹ abſtrahe ret coloꝛem ab albo ⁊ nigro nichilomin⁹ viſus bo nus videret albū ⁊ nigrum ſicut nunc. iō dico ꝙ diſ ſimiliter ē de potentiis oꝛganicis. ⁊ non oꝛganicis qꝛ ſicut potentie non oꝛganice ſunt abſtracte a ma teria hoc eſt nō requirunt talē cōplexionē alicuius oꝛgani ſicut oīa ſūt abſtracta. iō quelꝫ potētia nō oꝛganica eſt totius entis. qꝛ ariſtoteles inueſtigat determinatā ꝓpoꝛtionē in oꝛgano potentie oꝛga nice ⁊ ex hoc arguit ꝙ eſt talis obiecti. vñ ſi viden do equaliter ꝑciperem⁹ ſonū ſicut colorē ⁊ in au diendo equaliter coloꝛem ſicut ſonū non poſſet cō cludi plus qꝺ viſus ē coloꝛis ꝙ ſoni. Ideo dictum philoſophi ſolum habet veritatem de potentiis oꝛ ganicis que requirunt aliā ⁊ aliam mixtionem in oculo oꝛgano vt vult de ſenſu ⁊ ſenſato. Dicunt ꝙ igitur eſt pꝛimum obiectū ipſius intellectus. dico ſuſtinendo ꝙ ens eſt vniuocum ad ens creatū ⁊ in creatum ꝙ ipm ens eſt pꝛimum obiectū. non tamē ꝑꝑ abſtractionem ſit ipm obiectum intellectus. Sed vnus cōceptus pōt abſtrahi a quolibet quod eſt intelligibile ⁊ tunc nō diſtinguūtur poꝛtio ſupe rioꝛ ⁊ inferioꝛ. nec etiā intellectus ⁊ voluntas foꝛ maliter ꝑ obiecta. vel ſcōm dicentes ꝙ ens non eſt vniuocum opoꝛtet dicere ꝙ pꝛimū obiectum intel lectus noſtri ſit deus: qꝺ tm̄ non credo: ⁊ tunc opꝫ eos dicere ꝙ non opoꝛtet pꝛimū obiectum intelle ctus eē vniuocum omnib⁹ que ſunt intelligibilia. vł opoꝛtet eos dicere ꝙ non eſt pꝛimū obiectum ade quatum itellectui. quod videtur mihi ꝓbabili⁹ ꝑꝑ perfectionem potentie. qꝛ ſicut videmus ꝙ a ſenſi bus partialibus abſtrahitur cōmune obiectum vt qualitas ſenſibilis ⁊ vltra a ſenſibus exterioꝛibus ⁊ interioꝛibus tandē cōuenit ꝓcedere ꝙ nullū vnū obiectum ſenſibile vniuocū pōt eſſe commune oī bus ſenſibus. Sic etiā obiectum omnipotentie di uine obiectum dico operabile non pōt eſſe aliquid adequatum niſi tantū ens poſſibile qꝺ non ē vnum in re. ſed ſi aliquo mō hoc tm̄ eſt in itellectu qꝛ non poteſt eſſe aliqd vniuocum reale omnib⁹ operabi libus a potentia diuina ſic ꝑꝑ ꝑfectionem intellec tus ad tot ſe extendit ꝙ nullum vnum obiectū vni uocum habet ſibi adequatum.

¶ Diſtinctio. xxv. ¶ Queſtio. i.

Circa hanc diſtinctio nem. xxv. queritur pꝛimo: vtrum aliud a voluntate cauſet effectiue actum in voluntate. Qꝫ ſic. ꝑ ari ſtotelem. iij. de anima. oꝛdo ē mo uentiū: ⁊ motoꝝ quoddā eſt mo uens motum vt appetitus. quoddā mouens immo bile vt appetibile. Et ꝙ ariſtote. ibi loquat̄ de mo uente effectiue ⁊ nō methaphi. vt finis patꝫ: aliter enim equiuocaret mouēs. qꝛ aliud mouens de quo loquitur mouet effectiue. ¶ Item: voluntas nō eſt potentia actiua igitur alia a voluntate cauſat actū in voluntate effectiue. Antecedens patet. qꝛ potē tia actiua eſt pꝛincipium trāſmutādi aliud inꝙtum aliud. v. me. et. ix. ¶ Item: accidens ꝑ accidens nō oꝛitur ex pꝛincipiis ſuppoſiti. ſed volitio ēſt acci dens ꝑ accidens reſpectu voluntatis: qꝛ poteſt ſibi in eē ⁊ non in eē manente ſuppoſito. ¶ Item: quod eſt in potentia contradictionis non ex ſe determi natur ad vnum: voluntas eſt in potentia contradi ctionis. igitur opꝫ ꝙ ꝑ accidens aliud determinet̄. ¶ Oppoſitū Aug. xii. de ci. dei. viij. Si duo equa liter affecti habeant obiecta equaliter mouētia eq̄ liter appꝛoximata vnus cadit / alius non. vñ igitur cadit iſte: et ali⁹ non. Reſpōdet. non niſi ꝑꝑ volun tatem. cum igit̄ omnia ſunt omni eoꝺ modo diſpo ſita vt ipſe ſupponit: ſi obiectum cauſaret actum in voluntate impoſſibile eſſet ꝙ vnus caderet ⁊ alius non. ¶ Item Aug. iii. de libe. arbi. niſi velle eſſet in noſtra ptāte neqꝫ eſſet aliquis laudandus neqꝫ vi tuperandus neqꝫ etiam monēdus. ⁊ talis extermi nandus eēt de hominū nūero. Ex hoc arguo. nō ē in poteſtate patiētis non pati / qꝛ ſi agens agit pa tiens patit̄. Cum igitur non eſt in poteſtate patiē tis ꝙ agens non agat. igitur nec in poteſtate eius erit poſterius ꝙ neceſſario conſequitur. igitur mo tus qui eſt velle. ſic vel ſic non eſt in ptāte volūtatē

ſi effectiue cauſet̃ ab alio a volũtate. ¶ Anſelmus de conceptu virginali ca. iiii. Anima eſt numerus ſeipm mouens. ¶ Item aug. de vera religione. nichil tã in poteſtate noſtra ſicut ipſa voluntas. ⁊ idẽ vult. lxxxiij. q.q. viii. ſed voluntas põt alias potentias mouere. igitur põt ſe mouere. ¶ Item. philoſophus. ix. me. c. v. Potẽtia rationalis valet ad oppoſita: ⁊ arguit ibidẽ cum irrationalis ſtatim ꝓcedat ad actum ſoluto ꝓhibente: igitur ſi indifferens vt indifferẽs aliquid ꝓducat contraria ſimul faciũt ideo potentia rationalis nihil facit niſi determinatur quid igitur determinat. Reſpõdet hoc. dico appetitũ proherefim ideſt electionem: igitur ꝑ ipſuz potentia rationalis poteſt ſeipam determinare vel voluntas poteſt. ¶ Item: obiectum voluntatis: vt voluntatis eſt finis. igitur vt ſic mouet methaphorice: igitur vt ſic non effectiue. quia mouens effectiue inq̃tũ tale mouet propter finem / ſ3 non ex hoc ꝙ mouet vt finis mouet propter finẽ / igitur obiectum volũtatis: vt voluntas non mouet effectiue. ¶ Item: potẽtia nobiliſſima non põt eſſe tm̃ paſſiua. ſed intellect⁹ ⁊ voluntas ſũt nobiliſſime: ⁊ maxime. voluntas igitur ipa eſt actiua. ¶ Dicitur ad queſtione3. ꝙ aliud a voluntate cauſat effectiue actu in voluntate: ⁊ quid aliud / fãtaſma q2 o3 mouens et motũ eſſe diſtincta ſubiecto. ſed nichil intrinſecum menti eſt diſtinctũ ſubiectum a voluntate. igitur nichil quod eſt in intellectu poteſt mouere voluntatem effectiue Maior pt3: q2 idem ẽ ponere mouẽs et motum non eſſe diſtincta ſubiecto ⁊ ponere idẽ mouere ſe: ſ3 hoc eſt impoſſibile ꝓpter multa. Primo. q2 tunc ſequet̃ ꝙ idem eẽt in actu ⁊ in potentia ſimul reſpectu eiuſdẽ. hoc aũt impoſſibile eſt / q2 agens deb3 eſſe tale in actu. quale ẽ paſſũ in potentia vt pat3. primo de generatione. ⁊. iii. phi. igitur hoc principium negare eſt deſtruere totam philoſophiam. Secundo ad idẽ materia ⁊ efficiens non coĩcidunt. ii. phi. motu3 ſe habet vt materia reſpectu motus. igitur impoſſibile ẽ idem mouere ſe ad aliquid. Tertio ad idem mouens refertur. v. me. realiter / eiuſdẽ ad ſe non eſt relatio realis qȯ probatur / q2 relatiua realia ſunt oppoſita realia: igitur non compatiuntur ſe in eodem. Quarto ad idem: a3ente approximato paſſo diſpoſito ſẽꝑ ẽ actio: igitur ſi voluntas eẽt actiua reſpectu ſui ſꝑ eſſet actio. Sic arguit philoſophus. ii. de anima. ſi ſenſus eẽt actiuus cum ſentire ſit ĩmanens ſemper eſſet actio ſẽtiendo ſe vel ſaltẽ q̃ ꝙ non ſemꝑ eſſet volitio / q2 voluntas eſt libera. tñ poſſet ſemper eẽ volitio conſequens falſum / q2 nõ poteſt eẽ volitio niſi intellectione ꝑuia: incognita eñ amare nõ poſſumus ꝑ Augu. Si dicatur ꝙ non ſequitur / q2 obiectum ẽ cauſa ſine qua nõ. ⁊ ideo non poteſt eẽ ſemꝑ volitio niſi obiecto ꝑſente. ¶ Contra: ſic poſſet ſuſtineri ꝙ quilibet ſemꝑ agit in ſe q̃tum ẽ ex ꝑte ſui ꝙ tñ non ſꝑ agit in ſe hoc eſt. q2 aliquid deficit ſine quo non. vñ lignũ eſt combuſtiuum ſui non tamen cõburit ſe / niſi igne ꝑſente. q2 ignis eſt ſine quo nõ ita igitur ꝓbabiliter poſſet ſuſtineri quodlibet agere in ſe ſicut voluntate3 agere in ſe. ¶ Item: omne agens equiuocum ⁊ totale ẽ nobilius effectu ⁊ principium agendi nobilius termino formali ꝓducto. ſed ſi voluntas cauſat velle in ſe / hoc erit actione equiuoca. igitur voluntas erit quid nobilius volũtate volente / q2 totum eſt primo ꝓductu3. vii. me. ¶ Item: due auctoritates ariſtotelis adducunt̃ ꝙ voluntas vult conformiter ĩtellectui. vij. ethi. ⁊. ii. de generatione animalium. Sed iſta ſunt auxiliata: q2 ſiue tenet̃ actus in voluntate ab alio q̃ a voluntate vel ab ipa equaliter ſunt iſta difficilia dicit̃ igitur ꝓ iſta opinione ꝙ intellectus agens non mouet poſſibilẽ neq3 aliquid in intellectu mouet volũtatem cum non ſint diſtincta ſubiecto. ſ3 fantaſma poteſt mouere intellectum ⁊ voluntatẽ q̃ꝙ non ſit fantaſma alicubi quin ibi ſit intellectus: adhuc / tñ intellectus eſt alibi ac ſi non eẽt ibi. ⁊ ſic poteſt ſaluari ſufficienter ꝙ mouens ⁊ motum ſemꝑ ſunt diſtincta ſubiecto: intellectio igitur ⁊ volitio eſt immediate a fãtaſmate ĩmediatione cauſe: ⁊ ſi nõ immediatione effectus q̃ꝙ intellectio ſit prior in ratiõe effectus q̃ volitio. non tñ mediatiõe in ratione cauſe. q2 tunc motum ⁊ mouens non eẽnt diſtincta ſubiecto. Alia opinio ponit eandẽ concluſionem ꝙ aliud a volũtate cauſat actũ in volũtate. ſ3 illud ẽ obiectũ vt cognitum illud patet ⁊ in ſimili. ſicut eñ in appetitu ſenſitiuo obiectũ ſenſatũ cauſat actu3 in appetitu ſenſitiuo. ſic obiectũ cognitum in appetitu intellectiuo. Et ſi dicatur cõtra iſtos obiectũ intellectus poteſt eẽ nihil in ſe igitur nichil poteſt effectiue creare / q2 nõ ẽ ĩtelligibile ꝙ ꝓ illo nũc ꝓ q̃ actu cauſat ſic actu nichil oportet eos dicere ꝙ obiectum vt cognitum cauſat ⁊ hoc eſt dicere ꝙ intellectus ꝑ intellectionem cãt volitionẽ. q2 loquendo de cognitione abſtracta manifeſtũ eſt ꝙ põt eẽ aliquid cognitum quando nichil eſt in ſe. ¶ Iſte due opiniones cõcordant in hoc ꝙ aliud mouet ⁊ cauſat volitionẽ ab ipa voluntate ⁊ contra iſtas in generali ſunt rõnes principales ad oppoſitum et deduco eas vlteri⁹. Primo ſic. agens naturale limitatum non põt eſſe per ſe cauſa contrariorũ circa idẽ obiectum equaliter diſpoſitum / ſed poſſum⁹ habere velle ⁊ nolle circa idem equaliter diſpoſitum ex parte ſui. igitur idẽ obiectum non põt eſſe cauſa ꝑ ſe iſtorum contrariorum. igit̃ aliud erit propriũ obiectum reſpectu cuius eſt nolle vt malũ: ⁊ aliud reſpectu cuius eſt velle. vt bonum. ſed malũ non põt cauſare nolle poſitiue / q2 ꝑuatiuũ inq̃tum tale nõ ꝑ ſe cauſat poſitiuũ. igitur voluntas cauſat nolle effectiue. Secundo ad idem. homo ẽ domin⁹ actuũ ſuorum. ſ3 paſſio non ẽ in poteſtate patientis naturaliter. igitur volitio non ẽ in poteſtate volentis: ⁊ per conſequens nec illi act⁹: ⁊ ſic nullus vituperãdus. Dicitur hic ꝙ ſic. q2 voluntas determinat ĩtellectum ad cõſiderationẽ vnius ⁊ põt ad vnum cõuertere vel auertere ⁊ pro tanto ẽ in poteſtate volentis: licet non q̃tum ad actũ primũ. ¶ Contra: ĩ primo inſtãti in quo occurrit tale fantaſma tũc primo euigilanti prima actio ꝑ te eſt mere naturalis. igitur volitio cauſata / q2 non eſt ĩ poteſtate noſtra quin viſis tangamur Augu. iij. de libe. arbi. ꝑ talẽ

actionem intellectus eſt mere naturalis. Si igit᷑ vo
luntas pōt impare potentijs hoc non erit per iſtū
actū primum. tū qꝛ ille actus primus nō ē i poteſta
te voluntatis. Tū qꝛ ille actus non ē de ꝯſideran-
do vel non cōſiderando: ſꝫ cauſat᷑ mere naturaliter
aliud igitur facit iſtū actum quo voluntas imperat
intellectui ad cōſiderandū vel ad nō ꝯſiderandum.
volūtas eñi non poteſt alijs potētijs imperare niſi
per actū voluntatis vel niſi velit eis iperare vel niſi
velit ipſas exequi iperium a quo eſt illud velle effe
ctiue. aut igit᷑ iſtum actuꝫ cauſat in ſe imediate: tūc
pari rōne ſtādū ē in pͥncipio. vel hoc habet aliunde
ꝛ tunc ipertuꝫ ſuū non eſt in ſua poteſtate. Dicit: ṗt
occurrere ipedimentum ꝙꝑ hoc fantaſma ſit natū
mouere ad ſibi propinquū. Ex hoc habetur ꝓpoſi
tum. qꝛ quotcūqꝫ fiant circulationes tota eñi circu
latio fieret naturalis ipedimentum occurrens non
ē plus i poteſtate noſtra ꝙ bouis euntis ad paſcua
ſi occurrat ſibi aliud magis delectabile in eundo ꝓ
ſequitur illud: illō tñ impedimētuꝫ non eſt in ptāte
bouis: ſic nichil fieret ꝑ imperium volūtatis niſi vo
luntas poſſit aliquē actum in ſe cauſare Dicitur al'r
ſi ſimul occurrant in fantaſmate delectabile ꝛ dete
ſtabile in actu in poteſtate voluntatis eſt ſiſtere in-
tellectum in turpi dimittendo aliam partem ꝛ tūc
ſequitur mala electio. ❡ Cōtra. quero ſi illa duo ſi
mul occurrentia ſunt eque efficatia mouentia volū
tatem vel intellectum ꝛ ſi hoc ſit nichil effectiue ex
parte voluntatis ſimul eligit vtrūqꝫ vel neutrū / ſi
fantaſma vnius efficati⁹ moueat: igitur illud eliget
qꝛ per efficatius mouēs ad vnum cōtrariorum non
pōt paſſum reduci ad actū contrarium. igitur ſi vo
luntas pōt ſiſtere hoc non erit per actum vehemē
tiorem qō imperabit ad oppoſitum. nec per actum
debiliorem ſtāte vehementiori. i gitur a ſe imꝑabit
ad ceſſationem vehementis. Nō eñi ſiſtit voluntas
ꝑ hoc ꝙ eſt voluntas ſolum ſi nullo mō cauſet actū
effectiue in ſe. Dicit ꝙ voluntas ꝑcipit per aliquod
velle impreſſū ab obiecto. igitur voluntas āte ſiſti
tur per illud obiectum magis efficax. ❡ Contra ꝑ
mā opinionem argui᷑ ſpecialiter ſi fantaſma ē cā
totalis ꝛ equiuoca intellectionis ꝛ volitionis. igit᷑
eſt ſimpliciī perfectior itellectione ꝛ volitione. igit᷑
fantaſma viatoris eſt ſimpliciter nobili⁹ fantaſma
te beatoꝝ. Non eñi pōt ille doctor ponere aliud a-
gens vt intellectū agenteꝫ. qꝛ agens ꝛ patiens ne
ceſſario ſunt diſtincta ſubiecto ꝑ eum. ❡ Item: an-
gelus et anima ſeparata poſſunt operari volendo
ꝛ non pōt poni in eis fantaſma cauſans volitionē
igitur oꝫ ꝙ deus imediate cauſet malū velle in vo-
luntate primi angeli: vel ſi ponat᷑ aliud agens vt ce
lum vel quodcūqꝫ aliud obiectum oportet princi-
pium ſuum negare ꝙ cauſa equiuoca totalis eſt no
bilior effectu. vñ non eſt ꝓbabile ponere ꝙ anima
ſeparata vel angelus nullo mō poſſit mouere ſe: ſꝫ
ꝙ ſtarent imobiliter in quocūqꝫ vbi ponerent᷑ ac ſi
eſſēt in carcere. nec valet arguere ꝙ philoſophi nō
viderunt quomō poterit eē noua intellectio in an-
gelis. qꝛ ipi de angelis errauerunt. ꝛ vbi falſa ſunt
principia non eſt mirum ſi dicant falſas concluſi-

ones. ſi tñ ipſi conueniſſent nobiſcū ꝙ angeli acce-
perunt eſſe poſt nō eē ipſi bene admiſiſſent nouas
intellectiones in angelis: ꝛ hoc neceſſario habent
theologi ponere. ❡ Ad primā igitur rationem pro
prima opinione dico: cum dicit mouens et motum
eē diſtincta ſubiecto aliqui dicūt ꝙ hoc eſt veruꝫ in
corporibus. dico tñ ꝙ nec ibi. nec in ſpiritibus. Vñ
credo ꝙ deus non poſſꝫ facere angelum ita nuduꝫ
cum generali influentia qn poſſit intelligere ſe: et
tunc idē eſſet mouens ꝛ motum. ❡ Ad primam rō
nem cōtra cum dicit᷑ ꝙ iſta ſunt euſdeꝫ poſitionis
mouens ꝛ motum eē indiſtincta ſubiecto ꝛ idē mo
uere ſe. hoc eſt falſum ſcōm multos: dicentes ꝙ ſpe
cies intelligibilis mouet intellectum ꝛ obiectū co-
gnitum voluntatem: ꝛ tunc dicunt mouens ꝛ mo-
tum eē indiſtincta ſubiecto: ꝛ tñ negant idē eē prin
cipium agēdi ꝛ recipiendi. tñ concedo in ꝓpoſito
ꝙ idē mouet ſe: ꝛ eſt i actu et in potentia. Et cū di-
citur paſſum ē tale in potentia quale agens in actu
dico ꝙ hoc eſt verū in actione vniuoca ꝛ impoſſibi
le ē ꝙ idem ſit in actu ens formaliter tale ꝛ in potē
tia ad actum formaliter tale. tñ in actiōe equiuoca
nūꝙ oportet hoc eē verum: qꝛ ibi agens oportꝫ eē
nobilius et virtualiter tale. Et ſi capiatur ꝙ nichil
idē poteſt ſimul in potentia ad aliud ꝛ actu habere
illud eminent᷑. dico ꝙ illud eſt falſum. qꝛ vt in pluri
bus natura habet principium actiuū ad illud cuius
eſt capax: ꝛ ſi non ſemper ideo natura dedit eidē ꝙ
poteſt recipere augmentatiuam potentiam. Aug-
mentatiuam actiuam ꝛ nutritiuam / et nobiliſſima
forma habet potentias actiuas vt in pluribus reſ
pectu cui⁹ ē ſuſceptiua / ꝛ qꝛ nō poteſt i talibus da
re potentiam actiuam ꝛ paſſiuam i diuerſitate ſub
iecti cum potentie ſint non organice. iō non diſtin-
guuntur ſubiecto iō ꝙꝑ in corporibus alia ſit pars
mota. et alia mouens organice. qꝛ corpa hñt talem
diſtinctionē tñ in nō organico erūt iſte potentie vni
tiue ꝛ ſine diſtinctione ſubiecti. ne tñ fiat equiuoca
tio de hoc vocabulo potentia. dico ꝙ loquendo de
actu ꝛ potentia vno modo quodlibet preter deū po
teſt diuidi ꝑ actum ꝛ potentiā. ita ꝙ prius ē in potē
tia ꝙ in actu. loquendo tñ de ente in potentia alicu
ius ꝑfectionis ꝙ debꝫ recipere quod tñ eſt ens ſim
plr nihil ꝓhibet ipꝫ eē ſil' actu virtuali. ꝛ in poten
tia forali ad ꝑfectionē talem quā dꝫ recipere / nec ē
illud oppoſitū princi. metha. qꝛ pͥcipia methaphi
ſicalia ſunt notiſſia. igitur notis terminis ſtati ſunt
nota ꝛ multis non occurrit hoc principium notis
terminis imo apparet eis quod eſt falſum iō accipi
endo potētiā ꝓ pͥcipio paſſiuo receptiuo act⁹ ꝛ ac
tñ vt diſtiguit᷑ ꝯ ens i potētia ſꝫ ꝙ res dr̄ i potētia
ꝙdiu manet non habꝫ eē extra cauſā ſuā. plane pe
titur qō deberet ꝓbari: ꝛ cuꝫ hoc aſſumptum ē fal
ſū: qꝛ ſbā ē nobilior accñte ꝛ nobilitati ſue nō repu
gnat poſſe recipere accidens. nec etiam repugnat
enti ꝑfecto efficere: igitur non repugnat ſibi quin
illud efficeret i ſe propter perfectioēꝫ ſuā. Dicūt ſal
tem agens eſt virtualiter tale quale eſt ſuus effect⁹
ꝛ tñ poteſt eē in potentia receptiua per te ad talem
effectū. igitur habens aliquid modo eminenti eſſet

in potentia ad habendū illud modo minꝰ eminenti
conſequēs ē falſum: qꝛ ſic ſol qui eſt virtualiter cali
dus eēt in ꝓpoſito formaliter calidus. ⁊ ſimiliter
deus poſſet eē formaliter tale quale eſt virtualiter
et per conſequens poſſet eē formaliter aſinus. Di-
co ꝙ hoc eſt non cauſa vt cauſa. qꝛ aliquādo in eadē
re ſunt diuerſe ꝓprietates ⁊ tūc quando aliquid cō-
petit ſibi rōe vnius ꝓprietatis probatur in eſſe illi
ratione alterius proprietatis / qꝛ videt ꝙ qꝛ in hoc
ente conſequitur talis effectus id qd̓ habet talē ꝓ-
prietatem. qꝛ vbicūqꝫ illa ꝓprietas reperitur debe
at ſequi talis effectꝰ. Sic in propoſito in quibuſdā
exemplis aſſumptum eſt verum ꝙ habens aliquid
modo eminenti nō eſt in potentia ad habendum il
lud modo minus eminenti. tamen vniuerſaliter
ſumpta eſt propoſitio falſa. qꝛ in multis ꝑhabens
aliquid modo eminentiori vt virtualiter eſt in po-
tentia ad habendū illud formaliter. Nec eſt hec cā
in ſole quare nō poteſt eē calidꝰ formaliter ex hoc
ꝙ calidus virtualiter. qꝛ ſi hoc eſſet cauſa ꝑciſa cū
ſaturnus non ſit calidꝰ virtualiter. nec etiam luna
ſequeretur ꝙ vterqꝫ poſſet eſſe calidus formaliter
alia igitur eſt cā quare ſol non eſt receptiuus calo-
ris formaliter / qꝛ caliditas eſt qualitas que non eſt
receptibilis niſi in re corruptibili. iō ignis ꝙtum eſt
ex parte ſui eſt receptiuus coloris formaliter cuius
eſt effectiuus ſicut aqua eſto ꝙ calefiat ſibi dimiſſa
redit ad frigiditatem a ſe / ita ꝙ eſt effectiua eiuſdē
frigiditatis ⁊ receptiua eiuſdē ſcd̓m aliquē gradū
ſic eſto ꝙ ignis poſſet remitti in calore ſibi dimiſſꝰ
efficit in ſe calorem formaliter: ⁊ tū paſſum pre exi
ſtit tali virtualiter. Similiter exemplum de deo ſin
gulare eſt / qꝛ deus habet omnem perfectionē mō
infinito ⁊ talis modus excludit omnem componi-
bilitatem. Non igit̄ eſt hoc ſolum. qꝛ ꝑhabet aliqd
virtualiter ꝙ non poteſt ſuſcipere illud formaliter
qꝛ nūꝙ impedit ꝙtum eſt ex ſe quando prehabet
talem qualitatem limitare. vn̄ ſubiectum habet vir
tualiter ⁊ eminenter ꝓpriam paſſionem effectiue:
⁊ tamen poteſt eē tale formaliter. Et hoc eſt de in-
tentione Ariſto. vij. Ad hoc ꝙ generet̄ ſubā neceſ
ſe eſt ꝙ preexiſtat ſubā in actu non aūt ad hoc ꝙ ge
neretur ꝙtum vel quale eſt neceſſe ꝙ ꝑexiſtat tale
in actu. ſed ſufficit ꝙ preexiſtat in potentia virtuali
tale. ¶ Ad aliud cum dicitur materia et efficiēs nō
coincidunt in idem numero. Dicitur ꝙ in volunta-
te poſſumus duo conſiderare: vel inꝙtuꝫ eſt appe
titus / vel inꝙtum liber. inꝙtum appetitus recipit.
inꝙtum liber efficit. Sed illud non valet. qꝛ proxi
ma ratio cōſtituendi ſpēm vt differentia vltima eſt
proxima ratio recipiendi propriam paſſionem. nō
eīm recipit homo riſibilitatem ratione animalis ſꝫ
ratione qua rationalis. Etiam per iſtam reſponſi-
onem equaliter poſſet ſuſtineri ꝙ quelibet ſpecies
poſſꝫ agere ī ſe: ita bn̄ nō libera ſicut libera: ⁊ rōne
materialis vel generis poſſit recipere ⁊ rōe differē
tie vel forme poſſet efficere. ⁊ manifeſtum eſt. ꝙ cū
aqua redit ad proprīaꝫ naturalitatem tota aq̄ agit
⁊ tota aqua patit̄. forma eīm non agit in materiam
ſuam. ¶ Preterea ille doctor alibi dicit ꝙ genus et

differentia differunt pñs intentiones: ⁊ dicit ꝙ dif
ferentia intentionis nō arguit ꝙ ſit res alia. igitur
ipſe habet concedere ꝙ voluntas cū recipit inꝙtū
appetitus ⁊ efficit inꝙtum liber ratione eiuſdeꝫ re
alitatis. primo agit ⁊ patitur. iō concedo ꝙ ꝑ can-
dē realitatem. primo ē voluntas receptiua actus ⁊
effectiua. nec ꝑ aliam rationem realem elicit ⁊ reci
pit: ſed ſolum ꝑ aliam rationem cauſatam ab intel
lectu noſtro Ariſtoteles vero. ij. phi. loquit̄ de ma-
teria tranſmutationis realis que eſt materia alia ꝙ
ſit ſubiectum quod coincidit in efficiente qd̓ dicitur
proprie efficiens diſtinctum contra agens. Sic ei
efficiēs tranſit in materiam extrinſecā ſicut omīs
factio. non autem ſic actio. ¶ Ad aliud concedo ꝙ
relationes reales poſſunt eē in eodem ſimul realit̄
quedam ſunt relationes reales vel relatiua realia
vt cauſa ⁊ cauſatum pater ⁊ filius mouens ⁊ motū
motum ſcd̓m id qd̓ ē non dependet a mouente iꝙ-
tum tale ſꝫ ſolum ꝙtum ad aliquod accidentale. qd̓
recipit ꝑ motum. Loquēdo igitur de relatiuis pri-
mo mō: dico ꝙ talia relatiua non poſſunt eē in eo-
dem numero. qꝛ in nulla vna natura ſicut patꝫ in di
uinis. Loquendo de relatiuis ſecūdo modo ipa bn̄
comparantur ſe in eadem natura. ſed nō in eadē ꝑ
ſona. Si igit̄ talia oppoſita relatiua vt cauſa ⁊ cau
ſatū pater et filius poſſunt eē eadem res loquendo
de eo qd̓ ſubeſt reſpectibus idem eēt recipiens eē
a ſe. Tertio mō non ſunt repugnantia in eodeꝫ / qꝛ
inter ipa ē relatio accidentalis. idem eīm pōt acci-
pere ꝑfectionem accidentalem a ſe. Dicunt. relati-
ua tertio mō ſunt oppoſita. dico ꝙ ipa denomina-
tiue accepta non ſunt ſimpliciter oppoſita. iō eadē
res ſimplex rōe eiuſdē realitatis. primo poſſet eſſe
mouens ⁊ motum: ſed accepta in abſtracto ſunt op
poſita: ⁊ iō nūꝙ eſt actiua motio paſſiua. ſed nō re-
pugnant quin poſſint eē ſimul in eodē ſicut faciūt
albedo ⁊ nigredo. ¶ Ad aliud ſuſtinendo ꝙ ꝙꝙ vo
luntas ſit actiua tū intellectio eſt ſine quo non vel
obiectum ꝙꝙ nichil agat ſicut ponunt alii ꝙ intel-
lectio nō ē ſine fantaſmate actu ⁊ illō facit ordo na
turalis potentiarū. Et cum dicit̄ contra ꝙ tunc pa
ri ratione poſſit dici ꝙ ligꝫnū agit in ſe ꝑſente igne
et qn̄ deficit illud ſine quo non: vt ignis lignū nō cō
burit. dicitur ꝙ nō eſt ſimile / qꝛ apparet ꝙ ignis ap
proximatus huic ligno ⁊ illi equaliter diſpoſito ſꝑ
vniformiter cōburitur lignum: ſed obiecto vnifor-
miter diſpoſito non ſemꝑ equaliter vult volūtas. iō
manifeſtum ē. ꝙ illud nō poteſt eſſe a ligno ſicut ex
alia parte a voluntate. ſed illa reſpoſio non ſufficit
qꝛ adhuc aduerſarius poſſet hoc ſaluare dicēdo ꝙ
lignum ſemper vniformiter cōburit ſe approxima
to illo vniformiter ſiue quo nō: ⁊ volūtas nō equa
liter efficit actuꝫ in ſe ꝑſente obiecto / qꝛ lignū agit
naturaliter et voluntas libere. iō iſta eſt cautela: qꝛ
homo de opponēte faciat ſe reſpondentē. dico igit̄
ꝙ oportet patiens ab alio pati ⁊ vbi non poteſt ab
alio pati ſequitur ꝙ patitur a ſe: ſed voluntas non
patitur in actu ſuo ab alio creato a ſe / qꝛ velle eſt in
poteſtate volentis ſed agens extrinſecum non eſt
in poteſtate volentis. dicit: effectus non dependet

niſi a cauſis prioꝛibꝰ vt materia efficiente q̄tū ad
fieri. igitur ſi obiectū nō ſit actiuū / nec eſt materia
actus volendi. igitur non dependet ab obiecto. igi
tur ſemꝑ erit in actu / ſicut ſenſus ſemꝑ ſentiret ſi
eſſet actiuus. Dico ꝙ neceſſario eſt aliqua prioꝛi-
tas nature q̄ non eſt prioꝛitas cauſe reſpectu effe-
ctus: qꝛ ſcōm ſic arguentes intellectio eſt neceſſa-
rio prius natura volitione. ⁊ tñ non in aliquo gñe
cauſe. igitur tale ſine quo non neceſſario pexigit:
et non ſufficiūt cauſe ꝑ ſe ad fieri vt actiua et paſſi-
ua: iſtā prioꝛitatē opꝫ ponere propter oꝛdinem po
tentiarū: ⁊ tamen potentia inferioꝛ nō eſt cauſa ſu
perioꝛis. vnde fantaſitio nō eſt cauſa totalis intel-
lectionis. ⁊ tamen neceſſario eſt prius in nobis vt
plurimum: ⁊ maxime ſcōm iſtum doctoꝛem qui po
nit ꝙ agens ⁊ patiens ſunt diſtincta ſubiecto opꝫ
ponere prius volitione aliquid in parte intellecti-
ua vt intellectionem: q̄ tamen per eum nullo mo-
do eſt cauſa voluntatis. Dico igitur ꝙ non quādo
effectus eſt poſterioꝛ alio effectu: ⁊ neuter hꝫ rōnē
cauſe reſpectu alterius poſterioꝛ effectꝰ habet de-
pendentiā ad cauſam propꝛiam / ⁊ ad effectū prio
rem tanq̄ ad ſine quo nō vnde totus radius eſt im
mediate a ſola imediatione cauſe: ⁊ tamen non po
teſt fieri pars remotioꝛ a ſole / niſi prius natura ꝑs
prioꝛ. Propꝛie igitur loquendo de dependentia ef
fectus ad illud qḋ dat ſibi eſſe: effectus tantum de-
pendet ex cauſis per ſe: loquendo tamē de illo ad
quod dependet tanq̄ neceſſario preexactum depē
det ad aliḋ qḋ eſt ſine quo nō. Et cum dicit ariſto-
teles ꝙ ſenſus ſemper ſentiret / dico ꝙ verum eſt /
qꝛ licet effectus poſterioꝛ via generationis depen
deat a prioꝛi / nūq̄ tamen econtra. Senſus autem
exterioꝛ eſt prius in actu ſuo via gñationis vel oꝛi
gine q̄ potentia interioꝛ. ideo licet ſenſus ſemper
eſſet in actu ſuo. non ſic eſſet intellectus q̄q̄ eſſet
actiuus: qꝛ adhuc non poteſt exire in actū ſine acti
bus prioꝛibus oꝛigine quos preſupponit: nec pro-
pter hoc eſſet dicendū ꝙ quidlibet eſſet actiuū i ſe:
et tñ deficit ſine quo non: qꝛ vult ariſtoteles. ij. de
genera. natura ſemꝑ agit qḋ melius eſt: ſicut igitur
nunq̄ eſt ponēda pluralitas ſine neceſſitate: ſic nū
q̄ eſt natura ignobilitanda ſine neceſſitate: ſꝫ ꝑfe-
ctius eſt aliquid ſi eſt in potentia receptiua alicuꝰ
ꝑfectionis ſi habeat potentiam actiuam reſpectu
eiuſdem: ideo natura ſuppleuit defectum vt fre-
quenter vbi potuit. Cum igitur exiſtens in actu pri
mo perfecte: ⁊ tantum in potentia accidentali ad
actum ſecundum: non eget agente extrinſeco ad
hoc ꝙ exeat de potentia ad actum. vt patet octa-
uo Phiſicoꝛum / et ſecundo de anima. illud eſt no-
bilitas naturalis. ideo dico vniuerſaliter ꝙ omē
exiſtens in actu primo ꝑfecte ſufficit ad hoc ꝙ
exeat in actum ſecundum: niſi poſſit manifeſte
probari ꝙ aliud ad hoc requiratur / ſicut manife-
ſte patet ꝙ viſus non ſufficit exiſtens in actu pri-
mo ad hoc ꝙ exeat ex ſe in actum ſecundum: quia
vt patet in tenebꝛis non videmus: ſed foꝛma perſe
ctioꝛ ſufficit: rationale igitur eſt ꝙ voluntas que ē
nobiliſſima perfectio exiſtens in actu primo voli-

S

fficet ſe ad actum ſecundū: ⁊ nulla habitudo eſt ſi
voluntas eſt ſufficiens ad faciendum ſe in actu ſe-
cundo: igitur lignum qḋ eſt in potentiā: actum pri-
mum caloꝛis poſt cāre in ſe actum primum ⁊ ſcōm.
Preter hec oīs indifferentia in actibus pōt reduci
ad voluntatē quaſi ad cauſam illimitatam: non ſic
aliqua alia cauſa creata. Similiꝰ lignum ſi poſſet
cōburere ſe / ageret in ſe actione vniuoca / ⁊ dictuꝫ
eſt prius ꝙ hoc eſt vniuerſaliter impoſſibile: nihil
eñi agit in ſe actiōe niſi equiuoca: ⁊ talis actio ma
gis facta nichil abijcit a ſubſtātia. Nullū eñi agēs
actione equiuoca coꝛrumpit ſubſtantiā ſuā ꝑ actio
nem magis factam. Nūc autem ſi lignū ꝯbureret
ſe tandē totaꝫ ſubſtantiā coꝛrūperet. dicit actꝰ priꝰ
perfecte poteſt eſſe ſufficiens ad cauſandum actuꝫ
ſecundū in alio non autem in ſe. ¶ Contra: exiſtēs
in actu primo non eget alio agente ad hoc ꝙ exe-
at ab ocio in actum. Caloꝛ igiꝰ eſt quo agens agit:
et illud quo vel ſecundū qḋ reducitꝰ ad rationē prin
cipij actiui. v. Metha. Ad idē genus ars et edifica
toꝛ reducuntur. igitur non ſolum eſt ibi actio tran-
ſiens. ſed opoꝛtet ibi eſſe actionē de genere actio-
nis ad aliquem terminum cuiuſmodi ē operatio q̄
erit actio immanens: quia illud exire ab ocio in
actum non cauſatur in alio. igitur ſicut cauſat ali-
quid in alio: ſic poteſt actus primus aliquē actum
ſecundum cauſare in ſe. ¶ Ad aliud cū dicitur / vo
luntas eſſet nobilioꝛ voluntate volente. dico ꝙ
voluntas volens eſt vnum compoſitum qḋ eſt ens
per accidens / et inquantum productum accipitur:
vt ſub termino foꝛmali: ⁊ ſic concedo ꝙ nobilius
ſit voluntas q̄ voluntas vt volens: hoc eſt ꝙ ter-
minus foꝛmalis: non tamen accipiendo totum cu
ius pars nobilioꝛ preſupponatur: quia illa pars
non producitur. Et ideo ſub illo intellectu non eſ-
ſet efficiens omne nobilius effectu per accidens /
exemplum ad hoc. eſto ꝙ aliqua qualitas ſolum
adueniat ſubſtantie vt lumen ſi conſeruaretur per
ſe poſſet alterare ſubſtantiam. totum illud gene-
ratum eſt nobilius ratione accidentis. ſed ꝙ pre-
ſupponatur non eſt ignobilius / puta ſubſtantia.
quomodo autem agens eſt preſtantius paſſo: di-
ctum eſt prius: quia ignobilius eſt eo qḋ paſſum in
actione equiuocarum. ¶ Ad primum pro ſecunda
opinione cum dicitur ꝙ balneum in anima mouet
vt efficiens ſi ſuſtineatur ꝙ obiectum mouet effe-
ctiue: licet non ſit cauſa totalis: tunc poteſt ſuſti-
neri ꝙ balneum mouet vt efficiens extra vt finis.
ſuſtinendo tamen ꝙ ſit tantum ſine quo non: ⁊ nul
lo modo mouens effectiue: tunc opoꝛtꝫ gloſare ꝙ
non mouet effectiue per ſe ſed per accidens. Di-
cunt: cā per ſe eſt prioꝛ cauſa ꝑ er accidens. ſed iſta
eſt prima cauſa: quia primo oꝛigine opoꝛtet ob-
iectum eſſe preſens q̄ mouetur potentia ad obie-
ctum. dico ꝙ omnis cauſa per ſe eſt prioꝛ cauſa per
accidens: vel oꝛigine vel perfectione. Non autem
ſemper oꝛigine prioꝛ: quia prius oꝛigine eſt amo-
tio prohibentis q̄ motus grauis deoꝛſum / ta-
men ipſum m: t eſt prius. ſed non prius mouet
ſe q̄ amoueatur prohibens. Nunc autem modo

k.j.

non opoꝛtet ꝙ cauſa reſpectu eiuſdem finis ſemꝑ precedat cauſam per accidens: ſed ſufficit ꝙ reſpectu alterius finis. ſed fodiatio eſt cauſa per accidens inuentionis / et non ꝓceſſit actio per ſe inuētionem niſi pꝛopter alium finem. ¶ Ad aliud cum dicitur: appetitus ſenſitiuus mouetur a ſuo appetibili. igitur intellectiuus a ſuo: dico ꝙ oppoſitū ſequit ex hoc ꝙ vn⁹ eſt liber ⁊ ali⁹ nō: qꝛ ſcōm Damaſcenū. xlui. appetit⁹ ſenſitiuus ducitur: et non ducit: ſed intellectiuus ducit et non ducitur.

¶ Dico igitur ad q̄ſtionē ꝙ nichil creatum aliud a voluntate eſt cauſa totalis actus volendi in voluntate: qꝛ aliquid euenit ꝯtingenter in rebus / hoc eſt euitabiliter / ſic loquitur ariſtoteles in libꝛo periarmenias. neceſſario euenire / hoc eſt ineuitabilit. illud igitur qͦ ꝯtingenter euenit ita euenit ꝙ tunc poſſet non euenire in ſenſu diuiſo. Quero igitur a qua cauſa contingenter euenit: vel a cauſa determinata potente ſe determinare / vel non potente / ſi non potente / opꝫ ꝙ per aliud determinetur ad vnū: qꝛ ſi exeat in actum vt indeterminata ſimul faceret vtrūqꝫ: vel neutrū. igitur opoꝛtet ꝙ in illo inſtāti in quo euenit eueniat a cauſa indeterminata potente ſe determinare. Dicit: iſta determinatio eſt ex parte intellectus ſic repꝛeſentantis obiectum voluntati. ¶ Contra: intellectus indeterminate ſe habens ad hoc foꝛe ⁊ nō foꝛe non poteſt determinare ſe niſi ad vnū iſtoꝛum niſi ſophiſtice. Si enī determinet ſe ad vnū per rōnē neceſſariā: ad oppoſitum non pōt determinare ſe niſi paꝛalogizetur. Si igitur determinatio eſſet ad vnū illoꝛum ad que ſe hꝫ contingenter ſolum ab intellectu hoc nō poſſet niſi inquātū paꝛalogizabilis. igitur a volūtate nichil poſſet īmediate cōtingenter euenire: et pꝛobatum eſt in pꝛimo libꝛo ꝙ tunc nichil contingenter eueniret cū in voluntate diuina ſit ponēda pꝛima rō ꝯtingentie. ¶ Itē: intellectus nō eſt cauſa ꝯtinens cum talis actio ſit ꝑ modū nature: iō dicitur fili⁹ ꝓcedere ꝑ modū nature. Dicit phs: diuidit naturā ꝯtra intellectum: ⁊ agēs a ꝓpoſito: nō igitur intelligit ꝙ intellect⁹ ſit cauſa per modū nature. Dico / ꝙ intellectus pōt accipi ſcōm ꝙ eſt quedam potentia opatiua: vel ſcōꝫ ꝙ intellectus ⁊ voluntas ſunt pꝛincipia concurrentia reſpectu pꝛacticabilium q̄ extrinſecus pꝛoducuntur per ītellectū et voluntatem. Pꝛimo modo parum loq̄tur philoſophus de intellectu. ſed ſecundo modo multū frequenter fere per totum libꝛum ethicoꝛū: ⁊. ix. Methaſ. et. iii. de aīa. ⁊. ii. Phi. de potentia rationali: ⁊ iſto modo agens per intellectum diſtinguitur contra agens per naturam. Pꝛeter hoc ſine contradictione poſſet eſſe appetitus intellectiuus nō potēs ſe determinare. ſed appetens per modum nature: ſicut fingit Anſelmus de caſu diaboli. ca. xii. ꝙ pꝛimo eſſet vnus angelus qui haberet intellectū vel appetitum tm̄: ita ꝙ poſſet habere affectionem commodi: et non daretur ſibi affectio iuſti. iſte angel⁹ non poſſit appetere niſi tantum intelligibilia: et hoc per modum nature ſicut nunc appetitus ſenſitiuus appetit per modū nature ꝯueniētia ſecundū ſenſum / nec appeteret ille cōuenientia ſcōm intellectum. Nichil igitur eſt creatū pꝛeter voluntateꝫ que poteſt ſe determinare ex ſe: et per ꝯñs nichil aliō creatū a ſe poteſt eſſe cauſa totalis volitiōis.

¶ Ad pꝛimū pꝛincipale: ſuſtinendo ꝙ obiectū mouet effectiue volūtatē non tamen eſt cauſa totalis: tūc auctoꝛitas ariſtotelis eſt pꝛo me / vel ſuſtinēdo ꝙ tm̄ appetibile mouet metaphiſice. tunc vult ariſtoteles intelligere / ꝙ ſicut appetibile mouet appetitum metaphiſice. ita appetitus motus mouet effectiue aīal ad exequendū vt acquiratur illud appetibile. Et cū dicitur: tūc equiuocaret / illud nihil valet / qꝛ adhuc inter iſta eſt oꝛdo ſcōm genus cauſe poſterioꝛis ad pꝛius gen⁹ cauſe vt efficientis ad finem: ⁊ ariſtoteles potuit dixiſſe ſic expꝛeſſe intētionē ſuā ꝙ vnum mouet metaphiſice ⁊ aliud effectiue: ⁊ pōt dimittere ne expꝛimat ſicut in ſuperioꝛi auctoꝛitate dicitur: ſcꝫ ī ſcriptura ſacra qui potuit tranſgredi ⁊ non eſt tranſgreſſus potuit tranſgredi non refertur ad xp̄m / ſed alio ſctō: ⁊ non eſt tranſgreſſus tm̄ refertur ad xp̄m. Medietas igitur auctoꝛitatis refertur ad caput / ⁊ alia medietas ad alia coꝛpoꝛis membꝛa. ¶ Ad aliud concedo: ꝙ voluntas eſt potentia actiua: et cum dicitur non eſt pꝛincipium tranſmutandi aliud inquātū aliō: quia obiectū non aliter ſe habet: qꝛ voluntꝫ realiter: igitur voluntas nō tranſmutat obiectū. Si quis vellet dicere ꝙ ipſe loquitur de potentia actiua que ē factiua. in. v. Meta. ſic concedenda eſſet concluſio ꝙ voluntas non eſt factiua: tum qꝛ videtur generaliter. dico ſic ipſummet exponit. ix. Met. vbi dicit eſt pꝛincipiuꝫ tranſmutandi aliud aut inquantum aliud. vt medicus ſanat ſe non inq̄tum medicus. ⁊ tamen certum eſt ꝙ nō ſanat alium. Sic igitur intelligendo potētiam actiuā / vt eſt terminus a quo inquātum cauſaret perfectionē quā recipit in termino ad quem: ſic verum eſt ꝙ tranſmutat aliud: vel inquātum aliō vt eſt in termino a quo ⁊ in termino ad quē. et per hoc patet ad illud dictū ibidē nichil inq̄tum ipſum agit in ſeipſuꝫ. verum eſt: ratio foꝛmalis tranſmutabilis vt dicit terminum oppoſitum termino ad quem non eſt ratio foꝛmalis termini ad quem. ¶ Ad aliud cum dicitur accidēs per accidens non oꝛitur niſi ex pꝛincipijs intrinſecis alicuius entis. cum enim opoꝛteat ꝓcedere donec ad illud a quo cauſatur perueniatur ꝑ intrinſeca / ſiue in ſe / ſiue in alio / cum ipſum poſſe cauſare tale accidens per accidens nullam perfectionem tollat ab eo: nec etiam in creaturis ipſum poſſe recipere tollit perfectionē. igitur pari ratione ſtādum in pꝛincipio ꝙ foꝛma perfecta poſſit cauſare in ſe accidens per accidens. ¶ Ad aliud cum dicitur qͦ eſt in potentia contradictionis ad aliqua / non determinat ſe ad vnum: dico ꝙ aliqua eſt foꝛma ī potentia cōtradictionis / vt ſcientia cōtrarioꝛum / et iſta non poteſt determinare ſe: qꝛ eſt diminuta et non potens ſe complete determinare ad vnum: et iō vtvult ariſtoteles ſi talis potētia ex ſe ꝓcederet ad actū ſil' ꝓduceret ꝯ̄ria. Alia ē cā indeterminata q̄ eſt cā ꝯpleta potēs ſe detmīnare ad vnū iſtoꝝ

et iſta eſt rationalis cõplexa vt voluntas cum itel=
lectu: et hoc neceſſe eſt dicere ſi aliquid ſit contin=
gens: ⁊ talis poteſt determinate ⁊ ꝯplete ſe deter
minare / q2 eſt in determinato actiue. q̃ tñ eſt indeſ=
terminata paſſiue tñ / vel actiue icõplete nũq̃ põt
ſe ad vnũ indifferentium determinare cuiuſmodi
ſunt materia et ſcientia. ❡ Diſtinctio. xxvi.

Circa diſtinctionẽ xxvi. q̃rit̃ ꝑmo vtrũ habit⁹ gra
tificans animam ſit in eſſentia
anime / vel potentia imediate
ꝙ in eſſentia probo: q2 qð pri=
mo erit an deo prius gratifica
tur: q2 ſcðm Dionyſium ꝓceſ=
ſus eſt ab extremo in extremũ per medium. ſ3 ani
ma pri⁹ erit a deo q̃ potẽtia: igr̃. ⁊c̃. ❡ Itẽ: magꝪ i
determinatũ magis eget determinãte eſſentia eſt
magis indeterminata q̃ potentia. igitur ipſa ma=
gis debet determinari per habitum ad operãdum
q̃ potentia. ❡ Itẽ: potentia nõ ſemper eſt in actu
ſuo: ſed habitus gratificans exiſtẽs in anima ſem=
per eſt in actu ſuo, qui eſt gratificare. igitur illud in
quo eſt imediate ſemp̃ eſt in actu ſuo. hmõi ẽ eſſen
tia. ❡ Oppoſitum: eadem eſt gratia operans ⁊ co
operans. gratia cooperans eſt in potentia: q2 po=
tentia eſt imediatum principium operationis. igit̃
et gratia operans eſt immediate in potẽtia. ❡ Di=
citur ad queſtionẽ ꝙ gratia eſt primo in anima ⁊ i
potentia ꝑ quandã redundantiã. Hoc ꝓbatur per
Aug. de laude charitatis vbi dicit: ꝙ gratia eſt ra=
dix viuentium / ⁊ vita morientium: eſſentia anime
eſt radix vite corpalis. igitur in ipſa imediate erit
radix vite ſupernaturalis. ❡ Item: gratia dat age
re / igitur dat eẽ: q2 agere preſupponit eſſe: ſic eſſe
eſt ab eſſentia anime ⁊ ſibi primo datur eſſe ſuper=
naturale. ❡ Item: per eſſentiam acceptam deo ac
ceptatur potentia et totum: non autem eſſentia ꝑ
potentiam. igitur cum per gratiam fiat anima ac=
cepta deo ipſa erit imediate in eſſentia. primũ aſ=
ſumptum patet. Prius enim reſpexit deus ad abel
deinde ad munera. igit̃ prius eſt acceptus in ſe q̃
q̃tũ ad opera. ❡ Item: eſſentia eſt pricipale agẽs
in actu meritorio. Potẽtia tñ inſtrumẽtale. ſ3 ma=
gis d3 poni gratia que eſt diſpoſitio neceſſaria ad
hoc ꝙ actus ſit acceptus in principali agente q̃ in
ſtrumentali. ❡ Item: ad hoc eſt vna congruentia
reformatio imaginis fit per gratiam: imago ẽ ma
gis in eſſentia q̃ in potentijs. igitur gratia magis
debet poni in eſſentia. ❡ Contra illud / gratia vel
non eſt res alia a beatitudine: vel eſt diſpoſitio ꝓ
xima ⁊ ꝑfectio ad quam diſponit beatitudo / aut ẽ
imediate in potentia cũ conſiſtat in operatiõe. Di
citur ꝙ beatitudo eſt primo in eẽntia per illapſum
et per redundantiam in potentia. ⁊ ideo dicitur eſ
ſentia vt carbo ignitus. ❡ Contra / beatitudo non
poteſt conſiſtere niſi in attingendo obiectum vlti=
mum: nichil enĩ intrinſecum faciat capacitatẽ aie:
igit̃ i actu formalr̃ ꝯſiſtit btitudo ꝑ quã attigit obʒ
et hoc vult ariſtoteles. x. Ethi. ꝙ ꝯſiſtat ĩ opatiõe.

❡ Item: ſi non conſiſteret beatitudo in operatiõe
ſed imediate in eſſentia poſſet beatitudo nũc ineſ=
ſe viatori ſicut cõprehenſori: licet nõ ita ꝑfecta be
atitudo: quia maior poteſt eſſe gratia intenſiue ſeu
charitas in viatore q̃ in cõprehenſore: vt in beata
virgine in via / q̃ in latrone in patria. Dicitur ſic ar
guo contra te: q2 charitas nũc poteſt eſſe maior in
tenſiue in perfectiſſimo viatore q̃ in patria in ali=
quo cõprehenſore: igit̃ nunc poſſet eẽ beatitudo in
viatore cum ipſa reſpondeat intẽtioni charitatis.
Nec v3 dicere ꝙ nõ / q2 nũc caret viſiõe q2 viſio vel
nõ ẽ de eſſentia btitudinis / vel nõ ẽ pricipale i bea
titudine. Dico ſubſtinendo ꝙ obiectum eſt aliqua
cauſa per ſe / licet non principalis: tunc põt eſſe ef=
fectus per ſe alius et alius: q2 obiectum nũc nõ eſt
ſic preſens ſicut requiritur ad btitudinẽ: q2 nunc ẽ
viſum enigmatice tunc vero clare. ideo poteſt frui
tio nunc differre a fruitione tunc ſpecie q̃ q̃ ſit ea=
dem charitas numero nunc ⁊ tunc: eſto ꝙ ſit cauſa
principalis vtriuſq3: q2 principali agente exiſtente
eodem cauſa ſecunda per ſe variata poteſt. effect⁹
variari ſpecie: ⁊ ſecundum illud poteſt ſaluari illõ
cõmune ꝙ omne illud per quod perfectus conue
nit cum iperfecto eſt imperfecti⁹ iperfecto q̃ quo
differt ab impfecto qð tamen difficile eſt ſaluare ſi
fruitio nunc ⁊ tunc ſint eiuſdem ſpeciei differẽtes
tantũ ſecundũ magis perfectum et minus pfectũ:
q2 tunc fruitio illa conuenit cum iſta ĩ quolibet pre
terq̃ in viſione: ⁊ iſta fruitio eſt perfectior iſta. igit̃
videtur ꝙ viſio ſit qð pfecti⁹ in iſta fruitiõe cũ ſo=
lũ in hec differat ab iſta que eſt perfectior / vel ſuſti
nendo ꝙ obiectum non eſt aliqua cauſa beati=
tudinis niſi ſicut ſine qua non poteſt dici ꝙ adhuc
ille fruitiones differunt ſpecie: q2 cauſa illimitate
virtutis actiue ad multos effectus cauſãdos: ita ta
men ꝙ nõ eſt nata cauſare niſi alijs cõcurrentibus
ipſamet poteſt producere diuerſos effectus ſpecie
vel alijs qualitercũq3 cõcurrentib⁹ q̃ ſunt tantuꝫ
ſine quo non. igitur licet obiectũ nichil agat / ad=
huc voluntas informata charitate põt cauſare di=
uerſos effectus ſpecie: ſicut ſol quãtũcũq3 terra eſ
ſet vniformiter diſpoſita ꝓduceret effect⁹ diuerſe
ſpeciei. ❡ Item: quando aliqua forma eſt indiffe=
rens ad tantas opationes ꝙ perficit eam vt prin=
cipium huius operationis tñ non perficit eam vt
indifferens: ſed gratia non pficit animã qualiter=
cũq3: ſed ſolum vt principium operationis meri=
torie: ſed aĩa q̃tum ad eſſentiam eſt indifferens ad
meritoriã operationẽ et demeritoriã. igitur nõ vt
ſic pficitur a gratia imediate: ſicut ſcientia nõ per=
ficit aĩam: niſi vt eſt principium intelligendi. Et ex
hoc ſeqᷓtur ꝙ non eſt in eſſentia aĩe immediate ſed
in intellectu. ❡ Item: ſi gratia ſit imediate in eſſẽ=
tia: igitur poſſet eſſe opatio gratuita in intellectu
preuio volitioni: ⁊ eſto ꝙ nõ eſſet volitio ſequens
intellectio eẽt meritoria q2 principiũ actiuũ info=
mata charitate põt opari meritorie. ❡ Item: An=
ſelmus de cõceptu virgiali. iii. ⁊. iiii. ca. dic̃t ꝙ om
nis iuſticia ⁊ iniuſticia eſt in voluntate. ⁊. vii Om=
ne peccatum eſt in voluntate. igitur ibi immedia=

te eſt gratia cum idem ſit ſuſceptiuum ꝫriorum.
¶ Ad primum principale dico ſuſtinendo hanc cõ
cluſionē ꝙ gratia eſt imediate in potentia: ⁊ dico
ꝙ illud qḋ primo egit primo perficitur / loquendo
de diuerſis naturis non de his q̄ ſunt in eodeꝫ ſup
poſito et non res et res alia. Et ſic intelligit Dio=
nyſius ꝙ prius pficit̄ immediatū q̄ꝫ mediatū. ⁊c.
quando talia diſtinguūtur in ſuppoſito. ¶ Ad ali=
ud cū dicitur: eſſentia eſt magis indetermiata: igi
tur eget maiori determinatiōe: dico ꝙ qꝛ eſſentia
eſt magis indeterminata q̄ꝫ potentia cū ipſa ſit in=
determinata ad rōnes potētiarū: ideo determina
tur p potentias: nō ſic potentia. ſed vlteriꝰ poſtq̄ꝫ
aīa eſt determinata ad potentias adhuc poten=
tia ē idetermiata ad ſic agere vel non. ⁊ ideo ipſa
eget magꝭ determiatiōe cū ipſa ſit imediatū prin
cipium operandi. ¶ Ad aliud ꝯcedo ꝙ habitꝰ non
poſſit eſſe in actu niſi illud cuius ſit in actu ſecūdo
Nūc aūt habitus gratuitus nō ſemp eſt in actu ſe=
cundo ſicut nec ipſa potentia. vnde ꝙ ſemper gra=
tificat nō arguit ꝙ ſit in actu ſecundo: qꝛ gratifica=
re eſt actꝰ primꝰ q̄ꝫq̄ꝫ videatur ſonare vt actꝰ ſecun
dus: non enī eſt gratificare vt actꝰ elicitꝰ et potē
tia in qua eſt ſemper eſt in actu primo. ¶ Ad p̄mū
pro oppoſita opinione cū dicitur ꝙ charitas ē ra=
dix ⁊ vita ſpūalis. Dico ꝙ ſicut vita corporalis pri
mo eſt in eſſentia: ſic radix operationis meritorie
et vita primo eſt in potentia q̄ eſt immediatū prin
cipiū opationis. ¶ Ad aliud concedo: ꝙ ſicut dat
agere: ita dat eſſe tale potentie. ¶ Ad aliḋ cum di
citur acceptio eſſentie ſufficit: ſed potentie nō. Di=
co: acceptio potentie ſufficit / ſed eſſentia nō / quia
acceptio eſſentie nō eſt niſi quedā generalis acce=
ptio cuiuſlibet entis quod vult eſſe. Alia eſt acce=
ptio ſpecialis tanq̄ꝫ ordinati ad bonū cuiꝰ ē capax
et hoc eſt ꝓpter opus meritorium qḋ ſic ē acceptū
et tale opus eſt imediate in potentia ⁊ nō in eſſen=
tia. Et cū dicitur priꝰ reſpexit. ⁊c. dico ꝙ ibi vocat̄
munera opa exteriora: ſꝫ abel vocatur affectio in=
trinſeca: ⁊ prius eſt affectio iterior accepta q̄ꝫ ope
ra exteriora ideo nichil illud eſt ad propoſituꝫ de
potentia et eſſentia. ¶ Ad aliud cum dicitur ſi ac=
ceptatio eſſet primo in potentia nō eſſet niſi poten
tia acceptata: ⁊ tūc nō propt̄ iſtam eſſent oēs alie
acceptate. ſed acceptata eſſentia oēs alie potētie
ſunt accepte. Dico ꝙ et ſi nō eſſet niſi vna accepta
ta eſto ꝙ btitudo ꝯſiſteret i opatōe vniꝰ potētie ad
huc pp iſtā potētiā eſſentia ⁊ oēs alie potētie erūt
acceptate. ¶ Ad aliḋ dico: ꝙ magis reqrit̄ diſpo=
ſitio i pncipali agēte q̄ꝫ i iuſtrumēto in opatiōe me
ritoria ſi inſtrumentū eſſet extrinſecum principali
agenti. Sed qñ inſtrumentū eſt idipſum quod prin
cipale magis debet īſtrumētū deteriorari q̄ꝫ prin=
cipale cū ſit principiū imediatū opationis: nūc au
tem potentia nō eſt res alia ab eſſentia. ¶ Ad ali=
ud de cōgruentia dico: ꝙ aliqua eſt conueniētia in
tota eſſentia aīe ad imaginē cōprehendendo potē
tias / vt ſub actibus et gratia aliquo modo refor=
mat imaginē deformatā licet nō ſit imediate in eſ
ſentia: vel poteſt dici ꝙ eſſentia aīe ſemp correſpō
det vnitati eſſentie diuine ⁊ repreſentat diſtinctio
nem perſonarū: et potentie ſunt ſub actibus. ideo
magis pōt ſaluari ꝯgruētia ſi imediate ſit gratia i
potētia q̄ꝫ in eſſentia. ¶ Diſtinctio. xxvii. ¶ Qō. i.

Circa hanc diſtinctio
nē. xxvii. queritur p̄mo vtrum gra
tia ſit virtus. Qꝫ non. Oīs virtus
naturalis pficit in ordine ad lumē
naturale. igitur oīs virtus ſupna=
turalis pficit in ordine ad lumē ſu
pernaturale: igitur gratia pficeret ad lumen ſupna
turale: ꝯñs ē falſuꝫ. ¶ Oppoſitum: magiſter in lit=
tera: gratia eſt bona qualitas mētis. Solet dici ad
q̄ſtionē ꝙ gratia ſit quoddā lumē ſupnaturale ⁊ iu=
xta illud ponebat̄ aliud lumen ſcꝫ glorie / ideo non
eſt virtus. Et ſi arguitur ꝯtra iſtos ꝙ tunc non poſ
ſit eſſe fides informis: qꝛ ſp eſſet fides ꝯformata re
ſpectu regule ſue: ⁊ talis nō pōt eſſe informis dice
batur dupliciter: primo qꝛ fides non manet eadeꝫ
ſpecie poſt peccatum mortale ⁊ ante. Secūdo ſic:
ꝙ licet maneat eadē ſpecie: tñ ſecundū gradū ſupe
riorē dicitur charitas: ſecundū vero gradus inferi
ores fides ⁊ ſpes. ⁊ ſic p petm̄ mortale deſtruitur
ſecundū talē gradū: ⁊ tunc nō dicitur charitas ma
nere: ſꝫ primū nō eſt verū: qꝛ p petm̄ qḋ non eſt pec
catum infidelitatis non corrumpitur fides p̄cedēs
ſicut patet in multis peccatoribus ꝙ eoſdē articu=
los fidei credunt poſt peccatuꝫ ⁊ ante. vnde cū q̇s
peccat ſi corrūperetur fides p̄cedēs ſi experiatur
ꝙ habeat fidem de articulis fidei nō videtur ꝙ de
us in peccando infundat ſibi nouum habitū: ⁊ cuꝫ
quis iuſtificatur de nouo non ſemp infundat ſibi
deus nouam fidem et ſpem. Similiter ſecundū eſt
falſum: qꝛ per peccatum mortale deſtruitur chari=
tas: ita ꝙ nichil forme remaneat: ⁊ tñ remanent fi
des ⁊ ſpes. igitur. ⁊c. ideo non tenentur ille opini
ones modo / neqꝫ ꝙ charitas diminuitur q̄ꝫq̄ꝫ poſ
ſet de potentia abſoluta / vt dictū prius eſt: ſed tm̄
corrūpitur. ſicut ſibi debetur corruptio propt̄ mor
tale peccatum / veniale enim peccatum nichil pōt
minuere de charitate: nec etiā deus ſubtrahit ꝓpt̄
veniale aliquā partem charitatis: qꝛ tunc puniret
vltra condignum ſubtrahendo magis bonum pro
minus malo. ideo dico ꝙ gratia eſt virtus / et eſt id
idem re ꝙ ipſa charitas / vt patꝫ per multas premi=
nentias quas ſancti attribuunt aliquando charita
ti / aliquando gratie / vt. xv. de tri. xviii. dicitur / ꝙ
ſola gratia diuidit filios regni a filiis perditionis.
et alibi qꝛ ſola charitas pfectiſſime vnit. Et ſi cha
ritas et gratia eſſent due res cum ſint abſolute nō
eſſet cōtradictio ꝙ vnū ineſſet ſine alio: ⁊ tunc hō
poſſet ſaluari ſine gratia / vel ſine caritate / vel dā=
nari in gratia vel in charitate exiſtens. Qꝫ autem
aliquis habeat gratiam vel charitatem: vel ꝙ ſit
iuſtus aliquando: ⁊ aliquando nō ex creditiꝫ pōt te
neri: ⁊ per veriſimiles coniecturas. ſed hoc proba
ri non poſſet: ita ſunt diſtincta apud nos opa me=
ritoria et ficta. Dico tñ ꝙ licet charitas et gratia
ſit eadem res: hoc tamen eſt vt diuerſimode cōce=

pta:qꝛ deus eſt formaliter charitas:ſed non ſic eſt
deus formaliter gratia. aliquid eñ qḋ in deo eſt in
finite poteſt concipi in creatura limitate. ⁊ ibidem
poteſt dupliciter concipi:vel illud finitū ſolum qḋ
eſt in creatura non vt limitate nec illimitate : et il=
lud ſolum conceptum eſt indifferens ad deū et cre
aturam et ſibi poteſt vt ſic imponi vnū nomē vt ſa
piētia vel charitas / vel pōt ꝯcipi id qḋ ē ī creatura
ſcilicet talis perfectio vt limitata concipiendo to=
tum vt ꝑfectum cū limitatione:et tunc illi toti pōt
imponi nomen:et ſic gratia imponitur eidē rei et
ſapiētia creata eidē rei cui ipoñ̄ abſolute hoc no
mē ſapiētia:et ſic nō ḋr de deo:qꝛ illō aliquā ipfe=
ctione ḋr:qꝛ ḋr aliq̇d dignū charitate vel gr̄a : ⁊ ta=
le nō ex ſe habet charitatē. Scḋo:eſt differētia in
ter iſta in reſpectu connotato: qꝛ vt habeo deū mi
chi charū poſſum illud dupliciter concipere:vel vt
eſt abſolutū pricipiū operādi circa deum gratum
michi:vel vt eſt in habente deū vt hꝫ hn̄tē carū vt
hn̄s ē obm̄ ſecundariū circa quod operatur intelle
ctus diuinus. Et ſic eadem res dicitur gratia vt in
homine exiſtens. et dicitur charitas vt eſt abſolu=
tū principium operandi circa deum gratū. Primo
modo dicit imperfectionē. Secundo mō non: ⁊ ſic
eſt de omni ꝑfectione ꝙ in quolibet eſt melius eſſe
q̄ non eſſe ꝯſiderando illud qḋ perfectionis eſt ſo=
lum indifferens eſt ad deū ⁊ creaturā:ſed vt limita
tū tm̄ in creatura. ¶ Ad primum cū dicitur ꝙ vir=
tutes ꝑficiūt in ordine ad lumen:ſic ita oportet ta
men ſtare in primo lumine virtutis vt prudentie:
qꝛ ipſa perficit nō niſi in ordine ad lumē intellect⁹
agentis: ⁊ ibi eſt ſtatus in virtutibus acquiſitis / ſic
in virtutibus īfuſis reſolutio ſtabit ad lumen ſup=
naturale. Sicut eñ lumen ſupnaturale intellect⁹
agentis cooperatur prudentie / ſic lumen ſupnatu
rale cooperatur gratie / et ibi eſt ſtatus.

¶ Diſtinctio. xxviii. ¶ Queſtio vnica.

Circa diſtinctionē xxviii. q̄rit̄ p̄mo vtrū liberꝝ ar
bitrium creatū ſine gratia poſ
ſit cauere a peccato mortali.
Et ſic. ad Ro. p̄mo. Gentes ſi
ne lege ſibi erant: lex igitur ſi=
ne lege cauebant peccatum ꝑ
liberum arbitrium. ¶ Item. iii. de libero arbitrio
⁊ eſt Auguſtin⁹: nullus peccat qꝛ facit qḋ vitare nō
poteſt: igitur ſi poſſit vitare ꝑ liberum arbitriū nō
poteſt peccare per liberꝝ arbitrium. ¶ Item: An=
ſelmus de libero arbitrio / liberum arbitriū eſt po
teſtas ſeruandi rectitudinē. ⁊ c. ig: ī ipō remanente
pōt vitare obliquitatē. ¶ Oppoſitum : iſte fuit er=
ror pelagij. ¶ Dico ad queſtionem / ꝙ vitare pec=
catum pōt intelligi dupliciter: vel ꝙ peccatum acci
pitur ꝓ reatu qui relinquitur poſt actum qui eſt ſi=
ne actu tūc: et pctm̄ origiale ḋr tale. Si ei ꝯſiſteret
in actu tūc elicito eēt actuale. Alio mō pōt accipi /
vt cōſiſtit ī actu tūc exn̄te. Primo mō nō pōt liberꝝ
arbitriū viatoris vitare peccatū. ſed hoc nō eſt pro
pter incōpoſſibilitatem gratie ⁊ peccati habitua=

lis formalit̄: ita ꝙ alterum illorum neceſſario inſit
quia ſicut in ſtatu innocentie caruit hō peccato et
gratia. ſic poſſet deus talē naturā nunc reparare /
licet non faciat de potentia ordinata. Hec igitur ē
cauſa quare liberū arbitrium non ſufficit ad vitan=
dū peccatuꝫ primo modo: qꝛ modo oēs ſunt na=
ti filij ire. Ad Ephe. ij. Ideo nūc niſi recipiat gra=
tiam eſt in peccato: ⁊ poſtq̄ gratiā receperat non
perdit eam ſine peccato mortali: ⁊ tunc nō pōt re=
dire ſine gratia. ſed pelagi⁹ negauit originale pec=
catum in paruulis. ¶ De peccato ſcḋo modo vt cō
ſiſtit in actu dicitur ꝙ hō poteſt per liberum arbi=
trium exiſtens in peccato originali vitare oē aliḋ
peccatum conſiſtens in actu: qꝛ ſi non hoc non eēt
niſi duplici de cauſa. vel qꝛ non penitet: tamē tene
tur penitere / vel qꝛ non ꝯſeruat alia precepta que
tenetur obſeruare. Sed neutro mō exiſtēs in pec=
cato originali peccati: non eñ tenetur penitere in
multis caſibus in quo tenetur poſt penitere per li=
berum arbitriuꝫ ſecundū iudiciū rōnis naturalis:
nec tenet̄ alia precepta ſeruare alio modo q̄ poſ=
ſit per liberum arbitrium: qꝛ nihil precipitur a deo
niſi q̄tum poſſibile eſt: deus enim nichil precipit
implere ſecundum ſanctos quod eſt impoſſibile.
Quomodo tñ illud ſit poſſibile / ⁊ quō non : dictuꝫ
eſt diſtin. vij. huius. ideo hic non recito. ſed duplici
ter de alijs peccatis occurrentib⁹ ex tētationibus
adhuc poſſibile eſt ꝑ liberū arbitriū omnia talia vi
tare mortalia: qꝛ de quocunqꝫ id eſt concurrentib⁹
poſſibile eſt ex naturalibus deliberare et iudicio
exiſtente cōpleto pōt voluntas recte eligere: ⁊ per
conſequens pōt omne peccatum occurrens ex ten
tatione vitare. ¶ Item: Hieronym⁹ ad Damaſce
nū epm̄. ꝯfitemur ſemper nos poſſe peccare ⁊ poſ
ſe nō peccare. igitur poſt peccatū originale pōt vi=
tare quodcūqꝫ aliud cōmittendū ꝑ liberū arbitriū
Pōt eñ hō recte deliberare ex naturalib⁹. Dicitur
tamen ꝙ hō poteſt vitare ſingula peccata ſed non
oia occurrentia: ſicut exiſtens ī naui ꝑforata ī mul
tis locis pōt ſingula foramina obturare / ſꝫ nō oia
ſimul. cū enim ſe conuertit ad vnum / aqua ingredi
tur ad aliud. Sic hō expoſitus tot tētationib⁹ duꝫ
reſiſtit vni labitur in aliam. Ad hoc videt̄ Grego.
xxv. moral. Peccatū opprimēs hoiem ſuo ponde=
re mox ad aliud trahit. ſic exiſtens in pctō origina
li mox trahitur ad aliud. ¶ Contra: qui poteſt reſi
ſtere multis diuiſim ſi nō occurrat niſi ſp tm̄ vnū il
loꝝ ſil' eq̄l'r pt reſiſtere vni ⁊ oib⁹: ſꝫ q̇buſcūqꝫ oc=
currētib⁹ tētatiōib⁹ nō pt haberi plen⁹ ꝯſenſus ſil'
niſi vnius qualis req̇ritur ad peccatuꝫ mortale: et
poſſibile eſt ꝙ non occurrat niſi vnum ſimul: ⁊ q̄ꝙ
multa poſſint intelligi ſimul habentia ordinē non
poteſt eſſe ſimul cōſenſus niſi vnius: igitur equali=
ter pōt reſiſtere oib⁹ ſicut vni. ¶ Item: ſi vicit vnā
tētationē efficit̄ fortior q̄ prius : igitur magis pōt
vincere ſecundā. ¶ Item: vnū peccatū mortale nō
corrumpit ſtatim habitū ad bene operandū: qꝛ nō
vnico actu inducitur habitus cōtrarius. igitur qui
ſemel peccauit ſi prius habuit habitum acquiſi=
tum ad bene operandum adhuc magis inclinat̄ ad

oppoſitum illius peccati ꝙ ad cõſimile peccatum.
Et preter hoc magis diſtant peccata abinuicẽ vbi
extrema ſunt vicioſa et virtus in medio ꝙ virtꝰ ab
extremo. igitur ſi peccat vno peccato vt pctõ aua=
ricie magꝫ diſponitur ad nõ peccãdũ pctõ ꝓdigali
tatis ꝙ dũ ſtetit in medio. Nõ igiẽ ex vno peccato
trahitur ad altõ ſꝑ ⁊ q̃to plꝰ trahiẽ ad vnũ pctm̃ tã
to minꝰ trahiẽ ad pctm̃ oppoſitũ vel deſperatum.
¶ Aliter dicitur ꝙ exiſtens in pctõ originali vel in
alio q̃tum ad reatũ nõ põt vitare aliud peccatũ: ſꝫ
neceſſario peccat nouo peccato: qꝛ ipſe non ſeruat
ꝑcepta ſcđm intentionẽ mandãtis. Preceptũ enim
eſt diligere deũ et proximũ ⁊ facere talia opera et
talia ex charitate: et in ordine ad finẽ vltimũ / ⁊ ſic
non ſeruat aliquod ꝑceptum. ¶ Itẽ: ꝑceptũ affir=
matiuũ / diliges deũ. ⁊c. obligat ad ſemꝑ. ⁊ ſi non
pro ſemꝑ tñ in aliquo caſu qñ teneẽ hoc implere. ſꝫ
non põt diligere deũ ex toto corde dilectione ſalu
bri ſibi ad ſalutẽ. igiẽ in nullo qñ põt hoc implere.
¶ Contra illud: ſi exiſtens in pctõ mortali peccet
mortaliter de nouo in actu bono ex gñe ſi non fa=
ciat illũ ſecũdũ intẽtionẽ mandãtis: ſeq̃tur ꝙ exi=
ſtens in pctõ in audiendo miſſam peccaret morta
liter in ſeruando ſabbatũ: qꝛ nõ ex intentione mã=
dãtis. et tunc exiſtens in mortali nõ eẽt mouẽdus
ꝙ faceret tot bona quot poſſet: imo ad nullũ faciẽ
dũ cũ in quolibet peccaret mortaliẽ. Dicũt: immo
qꝛ grauius peccaret ſi non faceret. Illud non valet
qꝛ modicũ remediũ eẽt cũ ꝗs deberet peccare ſua=
dere ei ꝙ ipſe peccaret alio gñe pcti mortalis. Nõ
enĩ dꝫ eſſe talis cõmutatio ꝙ neceſſario fiat pctm̃
mortale minꝰ ad vitãdũ maius i nullo caſu. ¶ Itẽ
ſeq̃retur ꝙ paganꝰ in dando elemoſinã pietate na
turali peccaret mortaliter. Prima ratio huiꝰ poſi=
tionis nõ valet: qꝛ et ſi deus voluit hoiem ſic ope=
rari ex intentione mandãtis / nõ tñ voluit hoc ipo=
nere homini ex neceſſitate ꝙ in quolibet actu eẽt
obligatꝰ ad operandũ ſub tali intẽtiõe: ⁊ ſi exiſtẽs
in pctõ mortali nõ habeat ad hoc cõſciẽtiã de red=
dendo aliq̃d qḋ iniuſte abſtulit põt habere vehemẽ
tiorẽ modũ diligẽdi deũ q̃ multi exiſtentes in gra
tia: ⁊ tñ non eũ diligit dilectiõe meritoria: nec tñ
in ſic diligendo peccat nouo peccato. et ꝑ hoc patꝫ
ad ſecundã: qꝛ vbi dicitur diliges deũ. ⁊c. dicit dili
ges proximũ ſicut teipſum. et ex illo oriũtur oĩa
ꝑcepta negatiua. Nũc añt nõ permittendo proximũ
mori fame ſed ſibi ſubueniendo in neceſſitate q̃ꝙ
exiſtet in pctõ mortali prius in hoc actu nõ peccat
nouo pctõ mortali. Aliter diciẽ ꝙ non põt vitari
peccatũ mortale / qꝛ ibi eſt diſtinguere tp̃s delibe=
rationis ⁊ tp̃s ante deliberationẽ / et poſt / et rudi
ori plus tempus eſt dandũ ad deliberandũ q̃ ſub=
tiliori: ideo non eſt ibi certa menſura ante tempus
quo potuit deliberare non peccaret quis niſi veni
aliter. Sed poſt tẽpus cõplete deliberationis põt
diſcernere ꝙ eſt mortale: ⁊ ideo tũc põt vitare qḋ
libet aliud cõmittendum. ſi tñ tempore delibera=
tionis nõ deliberet ſed fluat tẽpus: tũc poſt tẽpus
deliberationis nõ tamen poſt deleberationem di=
citur ꝙ non põt vitare peccatũ excecante ſe mali=
cia ſua. ¶ Contra: ſi fluat tempus deliberatiõis /
aut igitur dum illud tp̃s fluit habet vſum rationis
vel non: ſi non: igitur nõ fuit ſibi tp̃s deliberatiõis
ſi ſic. aut igitur occupatur circa aliud vel circa illõ
ſi circa aliud / adhuc non fuit hoc tempus delibera
rationis. ſi circa illud: igitur non excecatur circa il
lud adhuc ſi eſt occupatus circa illud dũ fluit tẽpꝰ
deliberationis / igitur in fine poteſt vitare pecca=
tum per ſe. non igitur poſt tempus deliberationis
oportuit eum peccare circa illud. Aliter dicitur ꝙ
liberum arbitrium poteſt conſiderari dupliciter /
vel in ſe et abſolute / vel vt expoſitum tẽtationibꝰ.
Primo mõ põt vitare pctã comittenda. Secundo
modo / aut de peccatis cõmiſſis bene ſe habet q̃tũ
poteſt ex naturalibus / vel male. ſi bene / hoc eſt /
diſplicet ſibi quãtũ tenetur ex naturalibus: ex con
gruo meretur gratiã gratis datã. Et ſi bene vtitur
ipſa: cito dabitur ſibi gratia gratum faciẽs. Si au
tem male ſe habet vt complacendo in cõmiſſis cũ
ſibi occurrũt peccat nouo peccato. Sed ſi neutro
modo / nec ꝯplacendo / nec deteſtando non dicit il
le doctor q̃d ſit iudicandũ / tamen forte eſſet dicen
dũ ꝙ ille peccat mortaliter: qꝛ tenetur deteſtari / ſꝫ
enĩ non teneatur ſemper quis penitere de commiſ
ſo actualiter: tamen tenetur habere aliqualem diſ
plicentiam quando occurrit. ſicut forte de conclu=
ſione geometrica ſi eam ſpecularetur forte in hoc
non peccaret / niſi nimis morando quãdo tenetur
alia ſpeculari / vel imoderate ibidẽ cõplacẽdo tene
tur: igiẽ ꝙ liberũ arbitriũ nõ põt diu ſtare q̃n pec=
cabit nouo peccato: vel quin deus ex liberalitate
dabit ſibi gratiã ſi diſponat ſe q̃tũ i eo ẽ. ſꝫ q̃d eſt
dicendũ de infideli q̃ nunq̃ audiuit fidez: ⁊ multa
ꝯmiſit q̃ videntur ſibi ſatꝫ licita de quibꝰ teneretur
fidelis hr̃e diſplicẽtiã qñ illa occurrũt ſi hẽat ꝯpla
centiã: vel ex inſtinctu ſpũſſancti: igiẽ. ſſ. faceret eũ
approbare actum deteſtabilẽ ſi mouet eum ad di=
ſplicentiã cũ habeat ignorantiã inuincibilẽ: qꝛ ſcđm
iudiciũ ſuũ videnẽ ſibi honeſte nõ ꝓpẽ hoc dimit=
tit illa. igiẽ ſpũſſanctus eſſet cã pcti in illo. Dico ꝙ
forte nũq̃ ordiabit talis q̃n vellet facere qḋ crede=
ret eẽ meliꝰ qñ deus ex liberalitate auferet ignorã
tiã a ſe inuincibilẽ: ⁊ iõ ſemꝑ paratꝰ eſt ad dãdũ gra
tiã: ⁊ ſi hõ eam repellat reſiſtit ſpiritui ſctõ. ¶ Ad
primũ principale cũ diciẽ ꝙ gens ſine lege ꝙ data
erat ſibi lex viuentes ſecundũ legem naturalẽ ꝫ põt
dici ꝙ q̃uis non habebant legem ſcriptam moy=
ſaicam habebant tñ in corde legem: ⁊ bene viue=
bãt ſicut boni gẽtiles. Non enim tenebantur tunc
ad legem moyſi niſi populus iſraeliticus ⁊ q̃ vole
bant eis adherere: vnde cornelius fuit bonus diu
viuebat extra legem moyſaicam. ¶ Ad aliud con
cedo: ꝙ illud non eſt peccatum in eo quod nullo
modo vitari poteſt. Nunc autem licet exiſtens in
peccato mortali nõ poſſet ſufficienter ex ſe vitare
oĩe pctm̃: tamen poteſt ſe diſponere: ⁊ tunc deus
dabit ſibi gratiam vnde poſſit. ¶ Ad Anſelmum
reſpondetur ꝙ liberum arbitrium eſt poteſtas ſer
uandi rectitudinẽ ſi non ſit in peccato mortali: nõ
ſequitur aliter. ¶ Diſtinctio. xxix. ¶ Queſtio. j.

VTrum in nobis re
quiratur gratia vt principiuꝫ ac
tiuum. Qꝫ non: accidens non a
git in ſuum ſubiectū gratia ē in
voluntate. igiṫ. ꝛc. ¶ Item: vo
luntas non ē principiuꝫ actiuū
igitur nec habitus in voluntate
Aīs patet. qꝛ ſi ſic moueret ſe ꝛ tunc eiuſdē adſe
eſſet relatio realis. conſequens ē ꝯtra philoſophuꝫ
v. metha. ponentē identitatem eſſe relationē rōis.
¶ Item: vnius actionis eſt vnum ṗncipium forma
le: opatio meritoria eſt vna actio: ſꝫ voluntas ꝛ gra
tia ſunt vnū ens ꝑ accidens. Cū igitur voluntas ſit
vnū principium gratia non erit / qꝛ ſic huius actio=
nis non eſſet vnū principiū formale actiuū. ¶ Itē:
relatio non eſt principium actionis. nec terminus
vt patꝫ. v. phiſico. Sed habit⁹ ſūt ad aliquid. vt pꝫ
vij. phiſico. ad illa que ſūt in prima ſpecie qualitatꝭ
non eſt motus. qꝛ illa ſunt ad aliquid. ¶ Et ꝯfirma
tur. nō plus repugnat relationi ꝙ ſit terminus mo
tus ꝙ̄ ꝙ ſit ṗncipium mot⁹. igitur cuꝫ non poſſit eē
terminus non pōt eſſe principium. ¶ Ad oppoſitū
Augu. ad bonifaciū caritas mereṫ augeri ſicut au=
cta ꝑfici ꝙ meretur eſt principium. ¶ Item: gratia
in voluntate inclinat formā ad agere. vel igiṫ in ra
tione principij actiui vel paſſiui. nō paſſiui / qꝛ ex ſe
ſufficienter ē diſpoſita paſſiue. ¶ Item. ij. ethico.
virtus habentem perficit ꝛ eius opus bonū reddit
gratia eſt virtus. vt dictum eſt prius. ¶ Item: ille
habitus quo quis vtitur cum voluerit eſt actiu⁹: vo
luntas habens talem habitum vtitur eo cum vult.
¶ Circa illam queſtionem ṗmo declaro ꝙ gratia
creata eſt principiū actiuum. Illud declaro ſecūdū
Augu. ſuper illud Ro. ix. Nō eſt currentis. ꝛc. Sed
dei miſerātis. ꝛ adducit auctoritateꝫ apl'i prime ad
coꝛ. xv. non ego ſꝫ gratia dei mecū. ꝛc. Non auteꝫ
ꝙ nichil boni faciat: ſꝫ nichil ſi illa non adiuuaret.
Et alibi ſuꝑ illud pſalmi. Adiuua nos deus. ꝛc. ꝗ
adiuuatur non nihil opatur. ꝛ ſuꝑ pſal. lxiiij. idem
Aug. Caritas eſt hic ignis: ſed ibi caminus / ꝛ alibi
ſcti comparant caritateꝫ ferⁱoꝛi ignis. Ex hijs pꝫ
ꝙ tā gratia ꝙ̄ voluntas ſunt pⁱcipia actiua. ¶ Itē:
ꝑ rationem actus meritorius per ſe eſt in poteſtate
merentis. igitur ſi gratia concurrit cum voluntate
hoc erit in rōne principij actiui. Aliter non eēt me
re in poteſtate merentis. ¶ Item: caritas creata cō
currit neceſſario ad beatitudinem ꝛ ipſa nūꝙ̄ exci=
dit vt pꝫ. j. ad Coꝛi. xiij. ꝛ requiriṫ caritas nō vt re
cipitur beatitudo in voluntate: ſed vt cauſa actiua
aliter eīn non diceretur hic ignis ꝛ ibi caminus.
¶ Item: ꝙ̄to aliquid magis eſt receptiuum alicui⁹
tanto magis debet perfici: ſꝫ voluntas eſt ratio re=
ceptiua immediate beatitudinis: igitur non iuua=
tur a caritate vt recipiat: ita ꝙ ſit medium in reci=
piendo: ſed ſolum vt a principio actiuo. ¶ Itē. vij.
ethico. virtus eſt diſpoſitio ꝑfecti. ¶ Ad optimum
igitur diſponit actiue reſpectu beatitudinis. tñ per
quē modū habet rationem ṗncipij actiui diciṫ ꝙ in
habitu acquiſito aliter eſt ꝙ̄ in habitu infuſo. vnde

per aliud a natura eſt expeditio reſpectu operatio
nis per habitum acquiſitū. Nō ſic de habitu ſuperi
oꝛi: qꝛ non ſolum facit: ſed dat elici ſcdm̄ iſtam vir=
tutem: ꝛ illa ē virtus. qꝛ de potentia voluntatis: ꝛ nō ſic
conſiſtit i medietate vt habitus acquiſit⁹: ſicut ei ta
lis habit⁹ dat eſſe ſupernaturale ſic dat operari. ſi
tñ iſta opinio diſtinguat inter iſtos habit⁹ ꝙ maio
rem virtutē actiuā habꝫ habitus ſupernaturalis re
ſpectu ſui effect⁹ ꝙ̄ virtus acquiſita reſpectu ſui ce=
teris parib⁹. ꝓbo ꝙ non eſt vex. qꝛ actio non libe=
re elicitur niſi ab eliciente libere. Si igiṫ talis ha=
bitus ſupernaturalis agat ꝑ modum nature et ſit
cauſa ſuperioꝛ ꝙ̄ voluntas nō erit iſta actio libere
elicita: qꝛ actio non ē in ptāte cauſe ṗncipalis igiṫ ſi
principalis cauſa operationis meritorie ſit gratia
talis opatio non erit in poteſtate hominis. qꝛ cau=
ſa prima determinat ſcdaꝫ ꝛ non ecōtra. imo volū
tas nō poſſet contra moueri: ꝛ ꝑ conſequēs. nec ſic
mouendo mereri. Aliter dicitur ꝙ ſimile eſt inter
iſtos habit⁹ ꝙ̄tum ad hoc ꝙ tā voluntas ꝙ̄ gratia
eſt actiua: voluntas tñ eſt cauſa actus. ꝛ habit⁹ ē cā
intenſionis actus. ¶ Contra: intēſio actus non eſt
res faciens compoſitionē cū actu: ſꝫ ſic intenſus vḻ
ſic eſt vnus effectus ſimplex. igitur a quo eſt hoc i=
diuiduū actus ab eo eſt ita intenſus act⁹ vel opoꝛꝫ
dare ꝙ erit vnum indiuiduum in natura vt actus
qui eſt a voluntate: et in illo gradu intenſionis et
tunc ꝙ alius ſuperueniens det ſibi certum gradū.
¶ Item: naturale ſemper agit ꝙ̄tum poteſt: igitur
ſi coagit voluntati habitus naturaliter agens ſi ha
bitus cauſet totā intenſioneꝫ in actu et actus tātuꝫ
tribuitur voluntati. igitur dum voluntas agit.
¶ Item: ſi a potentia eſt actus: igitur opoꝛꝫ ꝙ ſal
tem in aliquo gradu / ſic iſte gradus. a. ꝗ eſt primus
ꝑ habitū poteſt intendi. igitur ſi fiat voluntas no=
bilioꝛ in natura tandē poteſt nobilitari ꝙ volūtas
ex ſe cauſabit actū: ita intenſum ſicut facit nunc vo
luntas cum gratia. dico igitur ꝙ poſſum⁹ conſide=
rare actum tm̄ ꝛ actum talem ꝛ actum meritorium
vſi autem dicaṫ reſpectus alibi patebit: voluntas
tunc ꝛ caritas concurrūt: voluntas vt cauſa princi
palis et gratia vel caritas vt cā ſecundaria ex qui=
bus fit vna cauſa totalis. Qꝫ aūt voluntas ſit cau=
ſa principalis patꝫ / qꝛ potentia nō libera non mo=
uetur libere ꝙ̄ꝙ mouens / moueat libere. ſꝫ ita ne=
ceſſario ꝓ tūc ſicut ſe mouens naturale eſſet: ſꝫ act⁹
meritorius eſt in poteſtate noſtra. igiṫ non eſt a cau
ſa non libera. Sed ſi caritas eſſet totalis cauſa mo
tiua reſpectu actus meritorij vt principalis non eſt
talis motio in poteſtate volentis. cum in ptāte vo=
lentis non ſit agens naturale mouere naturaliter.
igitur. ꝛc. ¶ Item: cauſa que ſubeſt naturaliter agē
ti non poteſt mouere niſi illa mouente. nec pōt con
tra mouere: igitur voluntas ſemel exiſtens in gra=
tia erit impeccabilis ſi gratia ſit cā principalis: qꝛ
tñ cauſa perfectioꝛ ꝛ foꝛtioꝛ nunc mouet naturaliṫ
cauſa debilioꝛ contra mouens tandē vincetur. igiṫ
voluntas ſemel exiſtens ſub caritate nō poteſt mo
uere niſi caritate mouente ꝛ illa mouente non pōt
contra ei⁹ motum: igitur nūꝙ̄ poſſꝫ peccare. ¶ Itē

cauſa ſuperioꝛ eſt illimitatioꝛ ⁊ indeterminatioꝛ cã inferioꝛ. Sed quilibʒ habitꝰ eſt determinatioꝛ ꝙ ſit voluntas / qꝛ voluntas põt operari modo cõuenienti habitui ⁊ diſconuenienti: igit̃ voluntas eſt cã ſuperioꝛ. ¶ Item .ij. ethico. habitus eſt quo taliter poſſumus ſi potentia quo ſimpliciter poſſumꝰ: igit̃ ſi habitus ſupernaturalis ſit quo ſimpliciter habitus erit potentia. Dico igitur ꝙ illa duo concurrũt voluntas ⁊ gratia ſicut cã ſupioꝛ ⁊ inferioꝛ ⁊ hmõi cauſa inferioꝛ ſemꝑ coagit dũ eſt qñ illa ſuperioꝛ q̃ principalis eſt agit tñ poſſumus cõſiderare iſtuʒ actũ in ſe vel inq̃tũ eſt meritoꝛius. Primo mõ eſt cã principalioꝛ. Scõo modo. dicit̃ gratia principaliꝰ agere / qꝛ ſic eſt acceptioꝛ deo. Qꝫ autem poſſibile ſit aliquid eẽ magis acceptum ratõe alicuiꝰ minus agentis declarat. primo ſecũdum ponentes ꝙ mater ⁊ pater ſunt cauſe actiue reſpectu ꝓlis adhuc mater eſt cauſa minus principalis: et q̃ ꝙ effectus in entitate magis ſit a patre q̃ a matre tñ plus põt diligi rõe matris ⁊ poſſet eſſe rõ ſpecialis: qꝛ mag̃ eſt certuʒ de matre q̃ de patre. Aliud exemplũ. potentia diuiſiua magis facit in diuidendo aliquid q̃ faciat acuties cultelli ⁊ tñ plus poteſt placere acuties q̃ potentia diuiſiua. Similiter in armonia plus poteſt placere aliq̃d ex accidentali ſono qd minus facit in eſſe nature q̃ id qd plus facit. ſic actum meritorium eẽ acceptum a deo magis ẽ qꝛ a caritate q̃ qꝛ a voluntate. deus eñ diligit ſe propter ſe. ⁊ iõ magis diligit imediatum ſibi in illo ordine inq̃tuʒ ſic eſt ab illo põdere quod dicitur caritas q̃ inq̃tũ eſt a voluntate. Sic habitus itellectuales faciunt ad intellectionem et ad volitionem ⁊ ſic habitꝰ appetitum inclinando voluntatem et minus principale q̃tuʒ ad eẽ nature poteſt eſſe plus acceptum vbi illa ſunt inſeparabilia ſic eſt in ꝓpoſito. contradictio enĩ eſt ꝙ ſit actus meritoꝛius et q̃ eẽnt ſolum a voluntate vel a caritate ſolum et ſic voluntas eſt cauſa principalioꝛ in eẽ nature ⁊ gratia principalioꝛ q̃tum ad acceptationem ⁊ ſic poſſunt ſaluari auctoritates Augu. ⁊ alioꝛum ꝙ voluntas cauſat aliq̃d ⁊ gratia cauſat aliq̃d: nõ ꝙ habitꝰ ſit cauſa gradũ per ſe ⁊ voluntas actũ ⁊ tunc expectat actus quouſqꝫ detur ſibi gradus ſed ſimul ſunt vna cauſa totalis ⁊ reſpectu premij plus caritas ⁊ ſic itelligitur Auguſti. ꝙ caritas meretur augeri ⁊ aucta perfici. ¶ Ad primum principale cum dicitur accidens nõ agit in ſuum ſubiectum tñ non ſic agit in ſubiectuʒ ꝙ illa forma accidentalis ſit principium actionis ⁊ ꝙ ipſamet ſit terminus. qꝛ non põt eẽ principiuʒ actionis et terminus. Sed aliud eſt neqꝫ eſt vniuerſaliter agens diſtinctum ſubiecto a paſſo nec ſequitur ſi ſint indiſtincta ſubiecto ꝙ idẽ ſimplex mouet ſe / qꝛ totũ mouet ⁊ totum mouet̃ / qꝛ ſubiectuʒ per principia ſua actiua mouet ⁊ ꝑ pricipia paſſiua mouetur vt ſoꝛtes habens ſpeciẽ intelligibilem moueret ad itellectionẽ. ⁊ ſoꝛtes vt hʒ rõeʒ recipiẽdi ſpeciẽ intelligibilẽ mouet̃ ⁊ illa non ſunt niſi per accidens. ¶ Ad aliud concedo ꝙ voluntas eſt potẽtia actiua ⁊ cum dicitur ꝙ tunc oppoſite relationes reales ſunt ſimul in eodem. dico ꝙ per hoc ſolum ꝙ ſunt oppoſite relationes reales nunq̃ ꝓhibentur eẽ in eodem ſuppoſito. Et cum hoc arguit̃. igitur eiuſdem ad ſe eſt relatio realis. Dico ꝙ ariſtoteles negat idẽ referri ad ſe realiter ſub hoc itellectu ꝙ idẽ ſimplex ſit fundamentum proximum relationum oppoſitarum. Quid igit̃ eſt fundamentum mouentis vel motiõis actiue cum voluntas mouet ſe. Dico ꝙ potentia actiua vel virtus voluntatis in ſe: ſʒ fundamentum ꝓximum moti vel motionis paſſiue eſt volitio noua paſſiua. illud non poteſt eſſe verum de rõne producti ad producens / qꝛ illa fundat̃ in ꝓducto primo neqꝫ de relatione paſſiui ad actiuum / qꝛ formalis terminus nõ fundat relationem paſſiui ad actiuũ cũ non patiat̃ vt formalis terminus. vñ aliter ſe habere eſt ſcõm volitionem nouaʒ paſſiue imediate. iõ non eſt idẽ fundamentũ proximum iſtarum relationum. ¶ Ad aliud cum dicitur vnius operationis eſt vnum principium actiuũ. dico ꝙ id non valet niſi in ordine ſuo cauſandi. vnde vna operatio ſimplex põt eſſe a multis pricipijs actiuis quoꝛum quodlibʒ eſt vnum per ſe in ſuo ordine cauſandi. Sic voluntas ⁊ caritas ſunt cauſe in diuerſis ordinibus: voluntas cauſa principalis: caritas cauſa ſecundaria dicit ex iſtis ſit vnum ꝑ accidens. Dico ꝙ non propter hoc tollit̃ ordo in cauſando: qꝛ ſicut eſto ꝙ cauſa ſecunda ſit ſeparata a prima tenet ordinem ſuum cauſandi: ita poteſt. ⁊ ſi non infoꝛmet cauſam primam. ¶ Ad aliud dico ꝙ eſto ꝙ habitus eſſet relatio non tamen eſt ſola relatio ſi includit relationem icludit cum hoc qualitatem. Et cũ dicitur non plus repugnat relationẽ eſſe terminus q̃ eẽ principium motus. dico ꝙ non tantam diuerſitateʒ requirit principiũ agendi a relatione q̃ tam reqrit terminus actionis / qꝛ eſſe idẽ idẽtitate remota vel includere relationẽ repugnat termino motus ꝑ ſe ⁊ tamen non repugnat principio actionis. ideo poteſt ratio philoſophi tenere ꝙ ad talia non eſt motus.

¶ Queſtio ſecunda.

Queritur ſecundo: vtruʒ iuſticia originalis in adã fuit donum ſupernaturale. Qꝫ non. non eſt neceſſe ponere ꝙ eſſet donum ſupernaturale niſi propter duos effectus vt poſſit preſeruare a rebellione virium inferioꝛum ad ſuperioꝛes ⁊ propter imoꝛtalitatem ſeruãdam: ſed propter neutrum eſt hoc neceſſe / qꝛ poteſt talis rebellio ⁊ ſi inſit vinci ⁊ etiam non poſſet eſſe vnum donum ſupnaturale in viribus ſuperioꝛibus qd poſſet ſufficienter cohibere delectationem conuenientem ſecundum ſenſum in appetitu inferioꝛi. Similiter vt dictum eſt prius: talis iuſticia non conſeruabat immoꝛtalitatem nec fuiſſʒ tũc mors pena / qꝛ adhuc naturaliter potuit mori ⁊ cõditio conſequens naturam nõ inflicta ad puniendũ non dicitur pena. ¶ Item: voluntas in puris naturalibꝰ non ẽ curua. igitur ĩ puris naturalibus eſt recta: igitur ⁊ iuſta iuſticia naturali. Non igitur opʒ

ponere aliam iuſticiam ſupernaturalem in ſtatu in
nocentie. ¶ Item: ſicut habens principium natura
le poteſt in opationem naturalem. ſic habens ſuffi
ciens pncipium ſupernaturale in operationē ſuper
naturalem. ꝛ tunc ꝑ talem iuſticiaꝫ originalem poſ
ſet mereri. conſequens ē contra magiſtrū in littera
vbi dicit ꝙ homo habuit: vñ potuit ſtare: ſed non
vnde ꝓficere. ¶ Oppoſitū: naturalia manent poſt
peccatū ſicut ante iuſticia originalis. non igitur nō
fuit naturalis. ¶ Dicitur ad queſtionem ꝙ iuſticia
originalis non eſt ſupernaturalis. qꝛ ſicut virga ha
bens rectitudinem pōt incuruari et pōt eſſe recta ꝛ
ſi nulla ſit in ea curuitas habebit rectidinem natu=
ralem ꝙꝙ. nec rectitudo. nec curuitas ſic de eēntia
ſic voluntas cum peccat incuruatur ꝛ ſi eſt ſine pec
cato eſt recta. igiẗ non neceſſe eſt ponere iuſticiam
originalem ſupernaturalem. qꝛ ꝛ ſi ipa ponatur ad
huc erit alia naturalis que tñ non ē de eſſentia cuꝫ
remanet curuitate cōtracta per pctm̄. Aliter enim
ſi aliquis nūꝙ accepiſſet iuſticiam originalē ꝛ ali⁹
eam accepiſſet ꝛ perdidiſſēt ſi ambo peccarent / qꝛ
equaliter punirēt. ¶ Item: in peccando naturalia
vulnerantur. ſcōm iſtam ꝑabolam Luc. x. ꝙ ſpo=
liarūt illum latronē de gratuitis: ꝛ vulnerauerunt
in naturalibus: ſꝫ in peccando nichil auferẗ de eſ=
ſentia voluntatis: igiẗ erit ablatio illius iuſticie na
turalis q̄ dicitur rectitudo naturalis: ꝛ tunc rebel=
lant vires inferiores ſuperioribus ꝛ non prius.

¶ Contra: igiẗ poſt peccatum primū nūꝙ poſſꝫ ali
quis peccare / qꝛ ſi in peccādo vulneratur in natu=
ralibus: ꝛ iſta iuſticia aufertur in pmo peccato / tūc
ſi iterū peccaret corrūperet ſubaꝫ volūtat nisi poſ
ſet vlteri⁹ volūtas icuruari. ꝛ vlteri⁹ ſicut vga pli=
cari: ꝛ tūc poſtꝙ qs itenſiſſie peccaſſꝫ nō poſſꝫ iteꝝ
peccare / ꝛ cum ſit finita poſſꝫ tandē tota conſumi
per peccata eque grauia finita. Preter hoc ſi nunc
ſit res alia a voluntate. igitur ſemper corrumpere=
tur pars ꝛ pars voluntatis ſi eſt quid a voluntate /
igitur poſſibile ē ꝙ ſine illo ꝓducatur voluntas / et
tunc ipe non poſſet peccare niſi ꝑdat aliquid natu=
rale. igitur corrumperet partem voluntatis / qꝛ ꝙꝙ
voluntas cuꝫ ratione eſſet ꝓducta ſine tali iuſticia
naturali adhuc poſſet recte velle ꝛ non recte: ꝛ per
conſequēs peccare. ¶ Item: ille peccans corrūpit
hanc rectitudinem. igitur non pōt amplius pecca=
re niſi corrūpat voluntatem vel dabitur peccatum
ſine vulneratione in naturalibus. ¶ Item: qḋ habꝫ
oſitum magis eſt ꝙ qḋ non habet. volūtas eſt ſup=
ma potentia: igitur ſi ipa per qualitatem poſſꝫ tol=
lere rebellionem viriū inferiorum vt per talem iu=
ſticiam multū nobilius poſſet volūtas in ſe tollere
talem rebellionem. ¶ Item: talis qualitas in volū
tate non tollebat quin appetitus ſenſitiuus poſſet
delectari in conuenienti illi appetitui: qꝛ non eſt in
eius poteſtate tollere naturam appetitus ſenſitiui
igitur poſſet eſſe appetit⁹ ſenſitiuus. cōtra iudiciuꝫ
rationis / qꝛ imoderata delectatio cuꝫ ſemper fera
tur in ſibi conueniens ſecundum vltimum potētie
dico igitur ꝙ duo effectus aſſignātur iuſticie origi=
nali: ſed excluſio mortis non ſibi tribuiẗ vt ꝓbatū
eſt prius. ſed ſi tranquillitas potuit eē eius effect⁹
dubito: ꝛ eſto ꝙ ſic. Dico ꝙ iuſticia originalis fuit
donū ſupernaturale ꝛ adhuc ſi fuit tantū vnus ha=
bitus in voluntate non potuit cobibere rebellio=
nē qn aliqua eēt in virib⁹ ſēſitiuis: qꝛ appetit⁹ ſēſi=
tiu⁹: ita ē nat⁹ ferri i ſuū obiectū ſicut brutū i ſibi cō
ueniens: igitur ſine triſticia ſua non poterat retra=
hi quin appeteret conueniens ſibi ſecundū vltimū
potentie. ¶ Item: volūtas in naturalibus ſuis na
ta eſt ꝯdelectari appetitui ſenſitiuo cui cōiungitur
ſicut intellectus intelligere fantaſmata corpis cui
coniungitur. igitur difficultas erat cohibendo ſe a
talibus cōuenientibus ſcōm appetitum ſenſitiuum
qꝛ contra naturalem inclinationem: igitur illud do
nū ſupernaturale fuit excellens valde ſi potuit co=
hibere voluntatem. ne cōdelectaretur appetitui ſē
ſitiuo ſine aliqua triſticia in voluntate. igitur mul=
tomagis non potuit cohibere appetitum ſenſitiuū
ſine triſticia in appetitu ſenſitiuo. ꝛ tunc manifeſtū
ē ꝙ fuit rebellio ſicut eſt in hoīe virtuoſo. iō credo
ꝙ in ſtatu inocentie potuit eſſe rebellio ꝛ triſticia i
ſenſu. Nō eñ potuit cohibere viſum ſuum quin ali
quando videret turpe qḋ contriſtaretur eum: ſꝫ ſuf=
ficit ad ſtatū inocētie qd qḋ ē pncipale nō triſteẗ:
vt ꝙ hō nō triſteẗ. Nūc aūt ꝛ ſi appetit⁹ ſenſitiu⁹ tri
ſteẗ pōt ſtare delectatio in hoīe ꝗtum homo. Sic
eñ multi martyres triſtabantur in viribus inferio
ribus: ꝛ tñ ſimpliciter delectabantur. iō dico ꝙ ſuf
ficiebat vnum donū ſupernaturale vehemens in
voluntate: ita ꝙ ꝑ hoc aliquid aliud eſſet delectabi
lius voluntati ꝙ aliqd ꝙ appeteret ſibi dimiſſū / ꝛ
ſic maior fuiſſet delectatio in diligendo deum ꝙ in
aliquo qḋ poſſit voluntas appetere ſibi dimiſſa: ſi
autēꝫ debeat ſuſtineri ꝙ in ſtatu inocentie: nec ho=
mo triſtabatur nec aliqua potentia tunc oporꝫ po
nere aliud donum in appetitu ſenſitiuo per qḋ ha=
beat maiorem delectationem in illo qḋ eſt conueni
ens ſcōm iudicium rationis ꝙ in aliquo ſibi conue
nienti ſi ſibi dimittatur. iō non eſt mihi incōueniēs
ꝙ vires inferiores triſtarentur. tñ totus homo nō
ſicut prius dixi ꝙ multotiens poterant venialiter
peccare in ſtatu inocentie ꝛ multotiens rediret ꝛ ſi
nūꝙ peccaſſent mortaliter. ¶ Ad primum princi=
pale cōcedo ꝙ illud donum ſupernaturale non ab=
ſtulit mortalitatem neqꝫ rebellionem viriū inferio
rum ad ſuperiores. ꝛ ſi mors contigiſſet non fuiſſet
pena. nec etiam illa rebellio appetitus ſenſitiui / qꝛ
fuiſſent naturales cōditiones rei: ꝛ non inflicte in
vindictam alicuius culpe. Dicit: iſta rebellio fuiſſꝫ
contra voluntatem: ſed volitum poſitū ineſſe cōtri
ſtat: ꝛ per conſequens eſt pena. dico ꝙ illud nō fuiſ
ſet inuolūtarium actu elicito: qꝛ ſi aliquis actu elici
to in ſtatu innocentie nollet naturam ſuā fuiſſe talē
qualem ſibi dedit deus ipſa peccaſſet. ꝛ ideo nec
mors nec rebellio fuiſſet inuoluntariū actu elicito
ꝙꝙ fuiſſet contra iclinationem naturalem vel ap=
petitum voluntatis. ¶ Ad aliud dico: ꝙ voluntas
in puris naturalibus creata non eſt curua. nec in eſ
ſentia ſua fuiſſet recta: tñ fuiſſet recta per carentiaꝫ
curuitatis: ꝛ eſto ꝙ iſta fuiſſꝫ iuſticia naturalis i illo

ſtatu. dico tñ ꝙ nō fuiſſȝ illa iuſticia quā ponit donū ſupnaturale nā talis rectitudo naturalis nullo mō impediuiſſet voluntatem qn cōdelectaretur appetitui ſenſitiuo ⁊ etiam incōuenienti ſecundum itellectum ſcōm vltimum potentie. iō oportuit ponere iuſticiam q̄ ſit donum ſupernaturale ſi volūtas maiorem habuit delectationē indiſconuenienti appetitui ſenſitiuo ꝙ̄ inconuenienti. ¶ Ad aliud dico ꝙ iſta iuſticia potuit eſſe principium alicuius actꝰ ſupernaturalis ſed non operatōis meritorie ſine gratia. Non eñ ſufficit ad auferendū omnem rebellionem in appetitu ſenſitiuo: qꝛ gratia ī anima xp̄i nō abſtulit triſticiā in appetitu ſeſitiuo ſcōȝ illō math. xxvi. triſtis ē anima mea ſed ſufficit ad hoc ꝙ aliqd fuit delectabilius ſimplr voluntati diſconueniens appetitui ſenſitiuo ꝙ̄ placere virībꝰ ⁊ q̄tum ad illud excellit gratiā in multis hominibꝰ. Sȝ gratia excedit iſtam iuſticiam cōiungendo hominem deo in ratione finis vltimi / iō ſine gratia maximus conatus cum iſto habitu non ſufficit ad actuȝ meritorium ſicut facit gratia ſine illo. iō gratia ſimpliciter melior. ¶ Ad primū ꝓ opinione priore. dico ꝙ nō ſequitur ꝙ tales eſſent equales / qꝛ modo ſi aliquis eſſȝ in puris naturalibus non eēt debitor: ſed alius qui gratiā accepiſſet ꝙ̄ꝙ eaȝ perdidiſſet eſſet debitor: ⁊ iō plus puniret̃ ille qui accepit gratiam ꝙ̄ ille qui ſemꝑ ſtaret in puris naturalibꝰ qui nūꝙ̄ operatur meritorie. Dicit vterqȝ foret non videns deū ⁊ illa eſt maxima pena dāpnatorum . in hoc igitur eēnt equales. dico ꝙ in non videndo eſſēt equales ſed non videre abſolute non eſſet pena / qꝛ non eſt pena non apto. nec etiam eſt inflicta propter culpā huic qui nūꝙ̄ habuit gratiaȝ: qꝛ ille nūꝙ̄ fuit diſpoſitus ad videndū deū. iō non videre vni eſt pena alteri non. Et cum dicit̃ poſtea ꝙ in naturalibus iſta eſt ꝑabola. vñ vulnus proprie eſt diuidendo cōtinuum. ⁊ ſic dicit̃ ſpirituale vulnerari cum habet virtutem diſperſam. qꝛ tunc minus pōt agere ⁊ difficilꝰ qꝛ non eſt in potentia ꝓpinqua exeundi ad actum meritorium: ⁊ q̄to magis peccat eſt in potentia remotiori. iō dicitur voluntas diuiſa in peccando.

¶ Diſtinctio. xxx. ¶ Queſtio. j.

VTrum quilibȝ naturaliter propagatꝰ contrahat aliquod peccatuȝ. Ꝙꝫ non. Augu. de vera religione ⁊ ponitur ſcōo lib. retractationuȝ: non tñ retractat̃ pctm̄ in tm̄ ē volūtariū qꝛ ſi nō ſit volūtariū oīo nō ē pctm̄: ſȝ in naturaliter ꝓpagato non eſt aliqua culpa voluntaria. ¶ Item Aug. iij. de lib. arbi. nullus peccat in eo qō vitare non pōt. ¶ Item: deus non peccat infligendo animaȝ. nec parentes coniuncti mater meretur generādo: igit̃ a nullo efficiente habebit pctm̄. ¶ Item: defectus naturales non ſunt vituperabiles: ſȝ miſerabiles. igitur ſi eſt ſibi naturale / non eſt imputanduȝ ſibi. ¶ Item: adā nō fuit melior tota natura humana in omnibus ſuppoſit̃ igitur non habuit naturam humanam: ita perfecte vt poſſibilis ē haberi in omnibus īdiuiduis: igitur ipſe non potuit totā inficere. ¶ Item: tale quale ē aliquid in inſtanti creationis tale creatur / qꝛ non pōt in eodem inſtanti eſſe ⁊ non eē. Cum igitur aīa creetur munda in inſtanti creationis eſt munda et pari rōne pōt eſſe ſemper poſt. ¶ Oppoſitū: Aug. in littera ⁊ adducit auctoritatem apl̄i. Ad Ro. v.

¶ Queſtio ſecunda.

QUeritur ſecundo: vtrum peccatum originale ſit carentia iuſticie originalis. Ꝙꝫ non. Adam habuit carentiam iuſticie originalis. ⁊ non peccatum originale qꝛ in eo fuit actuale. ¶ Item: peccans poſt baptiſmum habȝ carentiam iuſticie originalis: igitur eſſet eiuſdē potentie cuius illa iuſticia. Sed ipa eſt in voluntate peccatum originale nō. tū qꝛ ſi contrahitur ex carne cum eſſentia anime perficiat carneȝ īmediate: ⁊ nō ipa volūtas magis erit in eſſētia aīme ꝙ̄ in voluntate / tū qꝛ eſſentia anime dat eē toti ⁊ non ipa voluntas / tū qꝛ mors ꝯpetit toti. vñ vult Aug. de libe. arbi. ꝑ peccatum originale ꝯtrahitur cecitas q̄tum ad intellectum huiuſmodi ꝓprietates non ſunt ipſius voluntatis primo. ¶ Oppoſitū non poteſt eſſe aliud niſi vel cōcupiſcentia vł ignorantia vel iuſticie carentia originalis / non eſt concupiſcentia / qꝛ illa eſt naturalis / qꝛ naturaliter potentia appetitiua inclinatur in ſuum obiectuȝ ⁊ appetitus intellectiuus naturaliter condelectatur appetitui inferiori / ⁊ pctm̄ originale non fuit naturale neqȝ fuit peccatum originale ignorantia / qꝛ baptizatus ē ignorans ſicut prius. ⁊ tamen mūdatus ab originali. dicit in baptiſmo inducit̃ habitus fidei excludens ignorantiam habitualem ⁊ ſi non actualem. ¶ Contra: igitur oppoſitum iuſticie originalis eſſet peccatum infidelitatis: igitur quilȝ eſſet infidelis carens iuſticia originali.

¶ Diſtinctio. xxxj. ¶ Queſtio. j.

CIrca iſtam diſtinctionem. xxxj. vtrū anima contrahat peccatum originale a carne infecta concupiſcibiliter ſeminata. Ꝙꝫ non. qꝛ materia non agit in formā caro eſt materia anime. Et confirmatur ꝑ Aug. xij. ſuper Gen̄. ad litteram Agens ē p̄ſtantius paſſo. Aīa vero preſtantior carne. ¶ Itē illa infectio anime eſſet culpa in carne vero pena. Sed pena non eſt cā culpe cum oīs culpa ſit iniuſta ⁊ pena ſit iuſta. ¶ Item: ſi ſic cuȝ caro ꝓpīs imediatius ſit a ꝓximis parentibus ꝙ̄ ab adā: igitur magis eſſet infecta a proximis parentibus ꝙ̄ ab adā. conſequens falſum. ¶ Oppoſitum magiſter in littera in iſta diſtinctione. ¶ Diſt. xxxij. ¶ Qō. j.

CIrca iſtam diſtinctionē xxxij. queritur primo: vtrum peccatum originale remittatur in baptiſmo. Ꝙꝫ non. qꝛ non remittit̃ defectꝰ vel ꝑuatio

niſi reſtituat illud poſitiuum cui⁹ eſt priuatio. Sed
in baptiſmo nō reſtituit iuſticia originalis / qꝛ bap-
tiſatus habet rebellionē appetit⁹ ſenſitiui ad intel
lectiuum: ſꝫ ſtāte iuſticia originale non fuit hmōi re
bellio. nec eſſet poſt reſtitutionem illius iuſticie cū
ſit eius effectus. ¶ Oppoſitum magiſter in lit-
tera.

¶ Diſtinctio.xxxiij. ¶ Queſtio prima.

CIrca iſtam diſtin-
ctionem. xxxiij. queritur primo
vtrum ſola pena dampni debe
atur peccato originali. Qꝫ non
Aug. de fi. ad pe. xxiij. di. puu-
los nō baptiſatos eētni ignis ſup
plicio puniendos: illa eſt pena
ignis. ¶ Item: paruuli non habebunt corp⁹ glorio
ſum non baptizati: igitur poſſunt pati ab intrinſe-
co ꝛ intrinſece cum corp⁹ eorum componatur ex cō
trarijs: igitur non ſolū puniuntur in non videndo
deum. ¶ Item: voluntas in eis nō erit confirmata
in bono: igit̄ poſſunt peccare alijs peccatis ꝙ ſit ori
ginale: igitur habebunt aliā penam a pena dāpni
¶ Item: ſi puniuntur iſta pena: igitur non ſola iſta /
qꝛ habebunt intellectum non ſic ligatum quin pote
runt intelligere naturam ſuam ꝛ poterunt intellige
re ad quātam beatitudinem natura eorum fuiſſꝫ or
dinata: igitur ex hoc poſſunt triſtari: non igitur ſo-
lum puniunt̄ in non videndo deum. ¶ Oppoſituꝫ
magiſter in littera ꝙ pena eorum oīm penarū erit
mitiſſima: ſed ſi haberent aliam a pena dāpni hoc
non eſſet verum. ¶ Circa iſtas queſtiões eſt via
declarans ꝙ peccatum originale contrahitur ex
infectione carnis ꝛ in primo articulo declaratur ꝙ
primo fuit anima ade infecta ꝙ̄ caro ſua. Non eīm
prius fuit infectio in carne ꝙ̄ in voluntate. Secun
do declarat̄ qualiter caro īfecta ſeminetur. Tertio
quomō ex carne infecta ſeminata inficiatur anima
ꝑlis. Quarto quomō habet puniri peccatū origīa
le. de primo dicit̄ ꝙ ſicut peccatū in anima ade fuit
curuitas quedā ſic conſequebatur qualitas quedaꝫ
poſitiua morbida que diuerſimode nomīatur ī ipa
carne vt lāgor vel morbida qualitas fomes iſta exi
ſtens in carne excitat delectationes ſenſitiuas īor
dinatas ꝛ ꝙ̄toplus ille delectationes creſcūt tāto-
minus delectatur in ſuperioribus. Illud cōfirmat̄
Sapiē. ix. corpus qꝺ corrumpitur aggrauat aīam.
iſta autem qualitas nūꝙ̄ corrumpitur de lege com
muni in hac vita neqꝫ minuit̄ in eſſentia / qꝛ hoc nō
poſſet eſſe niſi per gratiam. Sed gratia ipam non
corrumpit / qꝛ non ſunt in eodem ſuſceptiuo. tñ per
gratiam bene poteſt minui ꝙ̄tum ad effectū. Exē-
plum ad hoc ſi lapillus eſſet alligat⁹ ale aquille ꝙ̄-
tum cum aquilla aſcenderet vel etiam fortificabit̄ nū
ꝙ̄ minueretur pōderoſitas lapilli / qꝛ licet min⁹ poſ
ſet impedire effectum aquille in volando creſcente
virtute aquille: non tñ minus trahit deorſum ꝙ̄tū
eſt ex ſe. Sic eſt de iſta qualitate creſcente gratia.
¶ De ſcđo articulo: ſcilꝫ quomodo caro infecta ſe-
minet̄ dicit̄ diuerſimode. primo ſecūdū intentionē
magrī in littera. Tota caro ade fuit infecta ex illa
infectione voluntatis ſue. Et vt vult magiſter tota
caro que eſt de veritate humane nature eſt de parti
cula abſciſa ab adā ꝛ iſta ꝑticula aucta in ſe erat to
ta caro que fuit de veritate humane nature in ꝑle
ꝛ tunc facile videtur ymaginari quomodo caro in
fecta ſeminet̄ / qꝛ portio prius infecta in patre: fuit
poſtea tota caro in ꝑle. Per hoc videt̄ auctoritas
Math. xv. Neſcitis ꝙ illud qꝺ in os intrat: in ven-
trem cadit ꝛ in ſeceſſuꝫ emittit̄: igitur nihil quod eſt
de veritate nature humane generatur ex alimen-
to: igitur tm̄ multiplicatur ī ſe ꝑticula abſciſa a pa
tre. ¶ Ad hoc eſt ratio. ſi puuli moriantur ante cō-
pletā ꝙ̄titatem adeptam deus in reſurrectiōe ſup-
plet: igitur ratione pari poteſt eodem mō ſupplere
portionem abſciſaꝫ a patre: ꝛ illo mō dicitur de ꝗn
qꝫ panibus quos deus multiplicauit: ꝛ de coſta ex
qua fuit eua formata. ¶ Sꝫ iſta opinio rationabili
ter improbatur / qꝛ ꝙ talis multiplicatio fieret ſine
additione materie nō poſſꝫ fieri naturaliter: ꝛ nō
oportet ꝙ deus faciat miraculum in generatiōe cu
iuſlibet indiuidui abſqꝫ additione materie. ¶ Itē
non poſſet hoc fieri ꝑ potentiam dei regulariter /
qꝛ multiplicando illos panes: quero vtrū illa eadē
materia que ꝑfuit in vno pane ſit poſtea in ipſo pa
ne facto ꝑ miraculum: aut eſt alia materia. Si pri
mo mō cum forma maneat in materia priori vt pri
us ꝛ alia forma in alio pane: igitur eadem materia
ſimul erit ſub diuerſis formis athomis dantib⁹ eē
completum eque perfectis. vel opꝫ dicere ꝙ ille pa
nis preexiſtens nō eſt ille qui modo eſt / qꝛ niſi ꝑn-
cipalia eſſentialia manent nō poteſt vnū ꝛ idem to
tuꝫ remanere. non tñ nego quin deus poſſit facere
eandem materiam ſic ſub formis diuerſis: ꝛ ꝙ tm̄
differant panes inter ſe per formam ſubālem ꝛ ꝙ̄-
titatem: ꝛ ſic oporteret ꝙ tanta foret cōdenſatio in
toto vniuerſo ꝙ̄ta eſt illa rarefactio vltra curſum
nature: eodem modo eſſet in formatione corporis
mulieris ex coſta ex quo prius aer repleuit illuꝫ lo
cum quē poſtea corpus mulieris oporteret ꝙ aer
fuiſſet condenſatus: ꝛ ſic remaneret cōdenſatio in-
naturalis ꝙ̄diu eua viueret. vl' ſi coſta fuit ſine mate
ria noua multiplicata vel ibi fuit forma ſine mate-
ria. vel eadē materia ſub diuerſis formis athomis
Et ꝑter hoc ꝛ ſi virtute diuina illa pueri portio re-
ſecata a patre eēt multiplicata in ſe oporteret iaꝫ ma
teriam remanere vſqꝫ ad diē iudicij: ꝛ ſic tantā eſſe
condenſatiōem ī materialeꝫ in aere ꝛ omnib⁹ alijs
corporibus ꝙ̄tum repleuerūt de loco omnia corpo
ra hominum ab adā vſqꝫ modo. Et ſimiliter cum
illi panes euangelici erāt cōuerſi in naturam come
dentium illa materia multiplicata in ſe remanebit
vſqꝫ in diem iudicij ꝛ tanta cōdenſatio īnaturalis
in alijs corpꝑibus propter irregularitatem rarefac-
tionis materie qnīqꝫ panū. ideo non credo ꝙ ali
qua noua materia fuit creata poſt illud primū cha
os. Quare igitur videntur ſcti dicere ꝙ multiplica
uit iſtos panes non addendo materiā. dico ſicut di
cit Aug. ī quadā omelia ſuper Ioh. mirantur ho-
mines de vino ex aqua facto in feſto: ꝛ tamen non

miranturꝫ cum hoc fiat annuatim in vinea. Miracu
lū em̄ fuit aquā imediate fuiſſe ꝯuerſā i vinū. natu
ra aūt hoc facit per multa media. Sic dico ꝙ aer
circunſtans quinqꝫ panes non fuit materia ꝓxima
toti nature conuertēdi in vinum immediate: ſed ꝑ
multa media / fuit tñ deo ꝓxima materia conuertē
do aerem vel proximum circūſtans multiplicauit:
igitur quinqꝫ panes ⁊ non ꝑ additionem materie
q̄ fuiſſet materia ipi nature per actionem ſuā. Sic
habent intelligi omnes auctoritates q̄ videntur ſo
nare in contrarium. ¶ Item: opinio ma. q̄tum ad
hoc ꝙ ꝓles abſcinditur de ſubā patris non videtur
vera / q꜡ de ſemine patris non formatur corpus ꝓ-
lis: ſed ſpiritus. ſed tantū de menſtruo mulieris vt
vult philoſophus. primo de ge. animaliū. Etiā. ij.
vel eſto ꝙ de vtroqꝫ adhuc principalius ſit corpus
de mēſtruo mulierꝫ q̄ꝙ de ſemine patris ⁊ ex illo ſol
uitur vlterius vna queſtio eſto ꝙ mulier peccaſſet ⁊
vir non adhuc ꝓles fuiſſet de materia infecta. Di-
co ꝙ ille caſus nūq̄ꝙ contigiſſet / q꜡ tunc ipa: vel non
genuiſſet. vel prꝰ fuiſſꝫ purgata ⁊ eſto ꝙ ſic genuiſſꝫ
ꝓles diceret̄ filiꝰ peccatricis. non igit̄ ex hoc dicit̄
caro ꝓlis infecta / q꜡ eſt de infecto / tum q꜡ tūc fuiſ-
ſet de materia infecta: ⁊ tñ ſine tali infectione. tum
q꜡ illa qualitas morbida nō pōt inficere q̄ñ non eſt
ſed in inſtanti infuſionis anime forma ſubſtantia-
lis ſeminis vel mēſtrui corrumpitur: igitur quelibꝫ
qualitas que fuit in illo cōpoſito: igitur tunc nō po
teſt inficere carnem nec aīam. tum q꜡ hoc eſſet cau
ſa infectionis ꝓlis / q꜡ de infecto. igitur ⁊ ſi deꝰ for
maret vnum hominem de digito alterius adhuc ha
beret talem infectionem quod eſt cōtra Anſelmuꝫ
de conceptu virginali. xix. ponentem duplicē cauſā
quare xp̄s nō habuit pct̄m originale quaruꝫ vna ē
ad propoſitum. q꜡ xp̄s non fuit filius naturalis ade
ſi fuit corpus xp̄i de puriſſimis ſanguinibus beate
virginis. Quid igitur dicendū de iſto ſcd̄o articulo
ſcd̄m hanc viam. vel oportet dicere ꝙ vel q꜡ ſemi-
ne prius infecto eſt. iō caro generata vel ꝙ in ſemi
natione inficitur ſemen. Et hoc videt̄ de intentio-
ne Augu. de fi. ad pe. ca. v. non generatio naturalis
cauſat iſtaꝫ infectionem. ſꝫ libido in propagatione
⁊ꝓpter hoc in ſeminatione videtur ꝙ inficitur.
¶ De tertio articulo ſcꝫ quomodo anima inficiat̄
ex carne dicitur ꝙ īfectio ī carne eſt cauſa infectio
nis in anima non quidē talis infectionis qualis ē
in carne / q꜡ anima non eſt capax talis infectionis
ſꝫ eſt cauſa talis infectionis qualis anima eſt capax
ſcꝫ culpe exemplum ad hoc ſicut leproſus tangens
aliquid qd̄ non eſt capax talis morbi ibi cauſat ali-
am infectionem. Si aūt eſſet capax talis informi-
tatis cauſaret illam. Similiter cibus qui in ſe non
eſt leproſus / nec cauſatiuus talis infirmitatis in q̄-
cunqꝫ comedēte in aliquo tñ qd̄ eſt capax illius in-
firmitatis cauſat talem infirmitatem ex iſtis patet
ad primam queſtionem ꝙ quilꝫ naturaliter ꝓpaga
tus contrahit peccatum / q꜡ per hoc ꝙ anima ade
prius fuit infecta fuit poſtea caro ſua īfecta ⁊ ex car
ne ſua caro prolis: ⁊ deinde ex carne anima prolis
Etiam per hoc patet ſolutio tertie queſtōis ꝙ aīa
contrahit peccatum originale a carne infecta ſemi
nata. Similiter ex iſtis patet ſolutio ſecunde que-
ſtionis ſcilicet. An peccatum originale ſit carentia
iuſticie originalis vel quid ſit / q꜡ ſecundū opinionē
magiſtri in littera eſſet tenendum ꝙ peccatum ori-
ginale eēt concupiſcentia ſecundum aliam opinio-
nem dicit̄ ꝙ eſt formaliter curuitas ſeu carētia illiꝰ
rectitudinis: ⁊ ex hoc conſequitur pronitas in vo-
luntate cōdelectandi appetitui ſenſitiuo: ⁊ ſic com
muniter eſt priuatio iuſticie originalis: ⁊ tunc non
eſt cōcupiſcentia niſi materialiter: nec ignorātia ni
ſi cauſaliter. Etiam per p̄dicta patꝫ ſolutio quarte
queſtionis ſcꝫ. An peccatum originale remittatur
in baptiſmo / q꜡ ponendo ꝙ curuitas illa ſit pecca-
tum originale patꝫ ꝙ illa tollitur per rectitudinem
que aduenit cū gratia in baptiſmo. Tñ ſi eſſet pec
catum originale cōcupiſcentia certū eſt ꝙ illa non
tollitur per gratiam q̄tum ad eſſentiam. iō non de
letur in carne illa diſpoſitio q̄tuꝫ ad fomitē: ſed tñ
prius regnauit ⁊ poſt pōt retrahi. Similiter prius
illa cōcupiſcentia imputabit̄: poſt baptiſmum non
imputat̄. Similiter patet ad vltimā queſtionem q̄
punitione punit̄ peccatum originale dicitur ꝙ ſolū
carentia illius boni quod natum fuiſſꝫ ineſſe ſi rece
piſſet baptiſmum. iō puniunt̄ paruuli ſola pena dā
pni / q꜡ non fuit in eis aliqua mala delectatio: ſꝫ ſo-
la curuitas ꝑuans rectitudinem naturalem. ¶ Cō-
tra tñ illa ſunt quedam dubia. ¶ Circa primum ar
ticulum dubiū eſt quomodo voluntas pōt cauſare
qualitatem morbidā in carne cum iſta ſit qualitas
corporalis: non poteſt hoc cauſari per imperium
ſuum / q꜡ nec ſupremꝰ angelus: nec etiaꝫ eſto ꝙ poſ
ſet aliquis ex ymaginatiōe aliquid facere circa ob
iectum ſecundum qd̄ ponit Auicenna ⁊ algazel ꝙ
oculus vaticinātis proiecit camelos in foueā. ſicut
etiam ponunt medici ꝙ mala vetula ex peſſima yma
ginatione ſua inficit humorem in oculis ſuis: ⁊ ille
humor infectꝰ inficit aerem: ⁊ ſic ex intuitu inficiū-
tur pueri paſſibiles multū ⁊ frequenter euenit illō
malumꝙ ita intenſe ymaginant̄: adhuc tñ ipꝫ non
habet actum circa vnum obiectum nichil cauſat in
illo q̄ꝙ poſſet in alio circa quod eſt actio. Sꝫ adā
in iſto inſtāti in quo fuit iſta infectio in volūtate ſua
non habuit actum circa corpus ſuuꝫ. Sed circa mu
lierem quā tunc immoderate dilexit vt prius dictū
eſt. ¶ Item: ſcd̄m hanc viam ſequeretur ꝙ volūtas
creata poſſet inducere qualitatem corporaleꝫ: ⁊ tñ
ipa nūq̄ꝙ poteſt eam corrūpere: nec ex ſe: nec aliun-
de adiuta ꝑ aliquod agens naturale / q꜡ vt concedi
tur nūq̄ꝙ poteſt corrūpi in hac vita. ¶ Itē: iſta qua
litas. nec eſſet qualitas celeſtis nec elementaris: q꜡
caro neutrius qualitatis ē ſuſceptiua. nec poteſt eē
qualitas mixti / q꜡ nulla eſt qualitas mixti quin ſit
corruptibilis a tota natura creata: ſed iſta qualitas
morbida non: igitur. ⁊c. Circa ſcd̄am partem primi
articuli eſt dubium quare caro infecta ſeminetur. ſi
em̄ ponatur vt ſit rebellio appetitus ſenſitiui ad vi
res inferiores non oportet propter hoc ponere iſtā
qualitatem / q꜡ vt ꝓbatum eſt: prius iſta rebellio eſt
naturalis: igitur natura ſibi derelicta ſufficit ad re-

bellionē: ⁊ ſi nulla qualitas inficiens carnē ponať in ꝓle. Si eīm eſſet hō hic formatꝰ de terra haberet rebellionē appetitꝰ ſenſitiui ad ſupiorē: qꝛ phī hoc inuenerūt p naturalē rōnē: qꝛ p naturalē rōnē nō potuerūt intelligere ꝙ cā illiꝰ rebellionis fuit peccatū origiale. igiť vł oportꝫ ponere ꝙ maximi phī nō viderūt naturā / nec cognouerūt volūtatē ⁊ appetitū ſenſitiuū naturaliť: qꝛ errauerūt dicēdo naturā eē cauſam huiꝰ rebellionis / vel ꝙ naturaliť potuerūt videre ꝙ pctm̄ originale fuit huiꝰ cā. Dicit: naturale ē appetitui ſupiori ꝯdelectare appetitui ſenſitiuo: ⁊ hoc viderūt phī / ſꝫ nō cū libidie. ¶ Cōtra: ſi hoc ſit naturale ꝯdelectari cū agēs naturale agit inq̄tum pōt ſummie: igiť appetitꝰ ſenſitiuꝰ delectať in ſibi ꝯuenienti inq̄tum pōt: qꝛ duciť ⁊ non ducit vt vult Damaſcenꝰ. xliii. igiť q̄to hoīes fuiſſent integriores ⁊ nobiliores ī natura / plꝰ delectatur appetitus ſenſitiuꝰ in ſibi ꝯuenīēti: ⁊ plꝰ appetitus ſenſitiuꝰ delectareť. ¶ Itē: ſi ponať infectio in carne / vt ſit rebellio appetitꝰ ſenſitiui ad itellectiuū: igiť dꝫ poni tm̄ in appetitu ſenſitiuo ī quo ē rebellio ⁊ nō dꝫ poni ī pte ſupiori: qꝛ nō diſtinguiť ps ſupior ab iferiori: qꝛ vt vult ph̄s polli. ii. aīa dominať ī corpe duplici pncipatu / diſpotico: ⁊ politico. Dn̄ať ei corpi p̄mo mō: ſicut dn̄s ſeruis nō potentibꝰ ꝯtradicere. ſed viribꝰ iferioribꝰ dn̄atur pn̄cipatu quo dn̄s dn̄ať liberis potētibꝰ ſibi ꝯtradicere. igiť vires iferiores dn̄antur viribꝰ ſupioribꝰ ex naturalibꝰ abſqꝫ oī infectione. ¶ De ſcḋo articulo ꝙ ſemen ſit infectū qḋ ē ſeminatū: vel tunc vel pꝰ: videtur cōtra Anſelmū. vij. de ꝯceptu virgiali vbi dicit ꝙ non magis ſemen ē infectū q̄ ſanguis vel ſputū. Sed iſta nūq̄ erāt ifecta: qꝛ ſanguis ſub forma ſanguis nūq̄ fuit aīatꝰ: ⁊ ſilis rō eſt de ſemine. ¶ Itē: veriꝰ eſt ſanguis de veritate hūane nature q̄ ſemē / qꝛ ſanguis adhuc ē ī via vt poſſit aliqḋ nature hūane. ſed ſemē eſt ſupfluū tertie digeſtionis: ⁊ nūq̄ pōt eē aliqḋ de veritate hūane nature illiꝰ cuius eſt nec p̄fuit: qꝛ nūq̄ fuit aīatū: igitur miꝰ dicetur ſemē ifectū q̄ ſanguis. Preť hoc eſto ꝙ ſemen prius poſſet dici infectū: adhuc nō poſſet inficere carnē ꝓlis: qꝛ vt ṗus ꝓbatū eſt · priꝰ expellitur forma ſeminis: ⁊ q̄libet q̄litas eiꝰ q̄ inducatur forma carnis: ⁊ ꝓbatū ē ꝙ nō: iō dicitur caro ꝓlis infecta: qꝛ de infecto / ſed magis diceret qꝛ ab infecto ſecundū iſtā opinionē: ⁊ ſic poſſet dici ſemē patris infectū: qꝛ deſcinditur de ifecto. Sed cōtra hoc eſt illa rō ꝙ ſemē nūq̄ fuit ifectū ab aīa patris. ¶ De tertio articulo videtur dubiū quō ex corpe infecto cauſatur culpa ī aīa: qꝛ agēs extēſum ⁊ corporeū nō agit imediate vt cā totalis ī aīa vel volūtate q̄ ſunt icorporea. Nō eīm ponitur ꝙ fantaſma poſſit agere imediate ī intellectū poſſibilē niſi adſit itellectꝰ agēs. ⁊ iō ponit cōmētator ꝙ trāſfertur ſpēs ab ſordie in ordinē: extēſum nō cāt non extēſum immediate: igitur corpꝰ infectū nō agit ī aīaꝫ / nec voluntatē cauſando ibi infectionē niſi ponatur volūtas agēs ſicut intellectꝰ. ¶ Itē cauſe equoce totales nō ſunt ſibiinuicē cauſe: qꝛ cā equoca totalis eſſet ſimpliciť ꝑfectius ⁊ iperfectius ſe. ſed culpa in

volūtate ē totalis cā equoca q̄litatis morbide in corpe: igitur iſta qualitas nō eſt cā culpe ī volūtate. ¶ Itē: cā naturaľ agit de neceſſitate nature qn̄ nō ipeditur: igitur ſi illa q̄litas eēt cā culpe ī volūtate q̄ ē pctm̄ originale poſt baptiſmū: ſi hō peccet mortaliť cauſabit illa qualitas pctm̄ origiale ī volūtate: qꝛ tūc nō ipeditur p gratiā: ⁊ p ꝯn̄s poſt baptiſmū originale poſſet redire. ¶ Cōtra oēs articulos ſimul ſeq̄tur ꝙ caro filij ſp eēt magis infecta q̄ caro patris: qꝛ ex quo volūtas ade infecta cauſauit iſtā morbidā qualitatē filio origialiť. igitur caro filii nō erit minus infecta. ⁊ volūtas ade ⁊ tā alteriꝰ ſunt eiuſdē rōnis ⁊ corpa. Siliť igitur volūtas ſcḋa cū ipa potuit eſſe ita mala ſicut ade ⁊ peior fuit potēs cauſare iſtā morbidā qualitatē in corpe et ſic q̄libet deſcendēs ab adā cauſaret iſectionem in carne ſua: et ſic quot ſunt pctā multiplicata ab adā vſqꝫ modo p patres intermedios ſemp ꝙ tanto erit filius ꝓnior ad pctm̄ q̄ pater. ꝯn̄s eſt manifeſte falſum: ⁊ ꝓbatur hoc: ſeq̄retur ꝙ pctm̄ originale poſſet intendi p iſtā viam vt ꝓbatū eſt. Alia eſt via pncipalis ꝯtra has q̄ſtiones: ⁊ videtur de intētiōe Anſelmi de ꝯceptu virgiali ca. xxi. Prīo igitur quid nominis peccati originalis. Scḋo: ſi tale poſſibile ſit eſſe in natura cui aſſignat tale nomen. Tertio: dato ꝙ ſic ſi poſſit remitti p gratiā. Quarto: qualiter ꝯtrahitur. Quinto: que punitio ſibi debetur. De primo Anſelmus vbi ſupra. ca. xxvii. de pctō originali dicit pctm̄ illud ad qḋ paruuli tenētur aliud videre nequeo: niſi carentiam iuſticie originalis cū debito habendi eā: et ſcḋm eundē omne pctm̄ eſt formaliť iniuſticia. Iniuſticia vero eſt carentia iuſticie. iniuſticia igitur originalis pōt dici pctm̄ origiale. in ſpeciali notifico. Uno mō poſſet aliq̄s iuſticiā imediate accipe / ⁊ imediate p actum ſuū eā pdere ille eēt iniuſtus. ſed tm̄ non eſſet in eo iniuſticia originalis ſed actualis: qꝛ nō ſcḋm viam originis eā amiſiſſet: nec eā accepiſſet: iō ꝓprie peccatū originale eſt carentia iuſticie debite ꝓpť acceptionē parētis: ⁊ amiſiſſe ꝓpter pctm̄ eiuſdē: ita ꝙ parēs accepit eā: ⁊ ꝓpť hoc filiꝰ ē debitor: ⁊ ē amiſſus per actū parētis: ⁊ iō filiꝰ ipſa caret. ¶ Cōtra: illud pctm̄ originale eſt mortale: igitur eſt priuatio charitatis: igitur imediate auertit a deo: tale autē pctm̄ opponitur gratie: igitur iuſticia originaľ nō erit aliud q̄ gratia: ⁊ p ꝯn̄s p iuſticiā originalē poſſet hō mereri qḋ eſt ꝯ magiſtrū / p eā potuit ſtare ⁊ nō ꝓficere. Dico ꝙ pctm̄ originale eſt mortale nō tn̄ formaliť opponitur gratie: nec imediate auertit a deo formaliť. Nō eīm ſeq̄tur / ē pctm̄ mortale: igitur imediate circa finē vltimū. nec etiā ſeq̄ť ꝙ imediate auertit a deo formaľr: qꝛ pctā oppoſita p̄ceptis ſcḋe tabule ſūt mortalia: ⁊ tn̄ nullū iſtoꝝ ē imediate circa finē vltimū: nec imediate ab eo auertit: tn̄ oppoſita ſunt neceſſaria ad finē: vnde neceſſe ē ad ſalutē ꝙ hō ſe habeat bene circa ea q̄ ſunt neceſſaria ad finē: ⁊ ſi illa non ſint immediate circa finē vltimum. Sic in propoſito: peccatum originale virtualiter opponitur gratie / ſꝫ non formaliter: qꝛ ſicut nunc regulariter iuſticia moralis ē neceſſaria

operanti meritorie. ſic tunc iuſticia originalis fuit preuia: ⁊ nō ſufficit ad opandū meritorie. Sic igiẗ patet ſolutio ſcḋe queſtiōis ꝙ pctm̄ originale ē carentia iuſticie originalis et nō formaliter ↄcupiſceētia nec ignorātia. ❡ De ſecūdo articulo. an tale ſit in vniuerſo cui cōpetit hec deſcriptio noīs / et apparet ꝙ ſic: q2 oīs filius naturalis ade ē debitor iuſticie originalis: q2 caret ea ꝑ actū parentis: ⁊ per acceptionē parētis eſt debitor: q2 manifeſtū eſt ꝙ fili⁹ nō h3 eā / q2 nō ſentit illā trāqllitatē q̄ ē effect⁹ eius. Ꝙ filius ſit debitor ꝑ acceptionē parētis / ꝓbat Anſelm⁹ de ↄce. vir. xxvii. c. q2 totā naturā accepit adā: ⁊ accepit iuſticiā originalē ꝓ tota natura. igitur ꝑ hoc fuit tota natura debitrix: ⁊ adā amiſit eam pro tota natura: ⁊ ſic pctm̄ ade accuſat naturā nudā: ⁊ licet poſſet adā reſtituere illud cui⁹ fuit debitor inquantum ſuppoſitū nō tn̄ ꝓ tota natura: iō quilibet filius eſt debitor: ⁊ null⁹ eā h3 naturaliẗ: igitur in quolibet naturaliter ꝓpagato eſt pctm̄ originale regulariter. ⁊ ſic patet ſolutio prime queſtionis. ❡ Cōtra illud: nō aliter fuit hec natura in adā q̄ eſt in filio ꝙ̄ fuit hec perſona: ſed hec perſona nunc ꝓducta nō fuit in adā / niſi ꝑ multas trāſmutatiōes. igiẗ nec hec natura. igiẗ hec natura in iſto non eſt debitrix per hoc ꝙ natura in adā accepit eā. Dico: ꝙ hec natura debitrix eſt iuſticie originalis in illo: q2 iuſticia fuit accepta in parente. illud probo ſic. Omne donū qḋ eſt datū voluntate antecedēte eſt ſimpliciẗ debitum: l3 nō detur volūtate ↄſequēte. Sed iuſticia data ade fuit data filiis voluntate antecedēte. igitur tenētur ſimpliciẗ. maior p3: q2 deus dans gratiam in hoc dat bonū actū volūtate antecedēte nō tn̄ volūtate ↄſequēte q̄ ſtatim donū rē ineſſe. Iſte tn̄ recipiēs eſt debitor act⁹ meritorij ꝙ̄ꝙ nō ſimul detur gratia ⁊ act⁹ bonus formaliẗ: niſi eni̅ ille eſſet debitor actuū peruenientium: hoc eſt q̄ poſſent ꝑuenire niſi ipſe impediret ſeq̄retur ꝙ qui peccauit ſemel poſt gratiā receptā3 equaliter eſſet puniēdus cū alio qui poſt gratiā receptā peccauit cēties mortaliẗ: q2 ī ꝑmo pctō vtq3 amiſit gratiā. igiẗ ſi nō eēnt debitores actuū meritorioꝝ poſſibiliū ī eſſe ſi grā remāſiſſet: alr⁹ ī peccādo poſtea nō eſſet debitor act⁹ ↄrij. pt3 igitur ꝙ q2 poſſet feciſſe actus meritorios / tn̄ peccauit: iō grauius punietur ꝙ̄ alius. igitur debitor eſt homo ꝓ eo ꝙ datur ſibi voluntate antecedēte. minor p3: q2 oib⁹ filiis data ē iuſticia originalis: ita ꝙ oī filio niſi adā poſuiſſet obicē. Sicut ei nūc oī filio daẗ itellectiā ſine merito ſpeciali: ſic tūc de⁹ dediſſet cuil3 generato iuſticiā originalē. Nō eni̅ potuit adā dediſſe iuſticiā originalē: ſicut nec paẗ nūc poſſet dare itellectiuā: ⁊ ſicut numero ſi vnus paẗ demeruiſſet aīam intellectiuā ipe eēt culpabilis / ⁊ oēs filij carētes intellectiua: q2 de⁹ dedit eā patri ⁊ cuilib3 filio volūtate antecedēte. ſic fuit tūc de iuſticia originali. Dicit: ↄcedo ꝙ aliq̄s eſt debitor ꝓ eo ꝙ̄ accepit a deo volūtate antecedēte: nō aūt ꝓ eo ꝙ alius accepit. ſ3 filı⁹ nūꝙ̄ accepit eā: q2 nūꝙ̄ eā hēbat. ❡ Contra: propter donum voluntatis que accepit eſt debitrix ſed ex parte doni ſufficit / vt voluntas ſit debitrix: quia eodem modo fuit datum ꝙ̄tum eſt ex parte doni ⁊ dātis volūtati ade: ſic fuiſſet abſq3 nouo miraculo dareẗ oib⁹ filiis ſicut nūc eſt de intellectiua. igiẗ equaliẗ ē volūtas filij debitrix / ſicut ſi accepiſſet illā. ❡ Cōfirmo: pōt mereri ꝓ alio ⁊ obligare deū alteri hoī ꝓ alio: ſicut xp̄s meruit nobis gratiā / ⁊ obligauit deū hoīb⁹. igitur de⁹ iuſte pōt obligare hoīem ſibi: ita ꝙ vn⁹ poſſet ꝓ alio demereri. igitur volūtas filij debitrix eſt: q2 de⁹ dedit iuſticiā alteri volūtati. Dicit: tn̄ vnū eſt meritū cū vn⁹ meretur ꝓ alio. igiẗ tn̄ erit vnū demeritū qn̄ vnus demeretur ꝓ alio: igiẗ tn̄ vna culpa: ⁊ illa fuit ī adā: igitur nulla in nobis. Dico ꝙ illa eadē numero q̄ fuit ī adā nō eſt ī nobis: q2 tamē ꝑ hoc ꝙ deus dedit ſibi iuſticiā / debuit dediſſe cuilibet filio aliā iuſticiā et aliā. ideo ql3 eſt debitor iuſticie ſibi debite: q2 caret ea. iō h3 propriā culpā: et ſic obligant̃ plures ꝑſone ꝑ obligationē vni⁹. ⁊ ſic efficiẗ qlibet debitor q̄ accepit iuſticiā volūtate antecedente. Et per hoc patet ſolutio tertie q̄ſtionis ſcḋm iſtam viā. nō ↄhitur culpa in aīa filij / ex hoc ꝙ caro ↄcupiſcēter ſeminata cauſat qualitatē morbidā ī aīa nec infectionē: ſed ſolum ↄtrahitur culpa ī aīa: q2 ipſa eſt forma ꝑſone q̄ eſt filius naturalis ade: ⁊ iō ꝙ̄ꝙ poſt lapſū ſꝑ ſit caro ↄcupiſcēter ſeminata: tn̄ iſta ↄcupiſcētia nō eſt cā culpe in aīa. vn̄ Anſelm⁹ de ↄceptu virginali. xix. ponit ſepte3 cauſas quare xp̄s nō habuit iſtā culpā: vt q2 nō fuit fili⁹ naturalis ade: ⁊ q2 caro virgīs fuit pri⁹ purgata. iō ꝓpagatio magis ē cā pcti originalis ꝙ̄ ſit libido. vn̄ ſicut equus amittēdo frenū nichil poſitiuum recipit: ⁊ tn̄ tūc effrenate fertur huc ⁊ illuc. ſimiliẗ nauis fluctuās ſine nauigatore / ſic nūc hō īmoderate ferẗ ī ↄcupiſcētias carnis deꝑdita iuſticia origiali. Etiā ꝑ hoc p3 ſolutio quarte q̄ſtiōis. ſi enim pctm̄ originale eſſet formaliter cōcupiſcētia ꝙ̄tūcūq3 ponaẗ illa ↄcupiſcētia minuit: dū manet ſꝑ manet formaliẗ pctm̄. ⁊ tūc formaliẗ malū culpe maneret cū gratia. ⁊ iō dico ꝙ ē formaliẗ carentia iuſticie originalis: ⁊ ꝙ illud pctm̄ remittitur qn̄ reſtituitur equalēs iuſticie origīalis vel excellēti⁹ in baptiſmo vero magis bonū datur / vt gratia q̄ ordinat ad excellēti⁹ bonū / vt ad īmediatā ↄiunctionē cū fine vltimo. dicit ſaltē remanet carētia iuſticie originalis: niſi ipſa formaliter reſtituatur. Dico ꝙ ve2 eſt. tn̄ nūꝙ̄ eſt carentia īperfectioris nec ei⁹ qḋ ē ad finē mala: niſi q2 impedit perfecti⁹ vel finē. vn̄ ſi ꝑ aliud poſſet finis haberi nobili⁹ ꝙ̄ ꝑ illō carentia hui⁹ nō eſt formaliẗ mala. S3 ꝓ tūc carētia iuſticie originalis excludebat ↄiūctionē cū fine vltimo. ſ3 ipſa ex n̄s in habente gratiā nō excludit ſicut regulariẗ de neceſſitate ſalutis ē reddere vnicuiq3 qḋ ſuū eſt: ⁊ nō rapere ab hoc ⁊ ab iſto indifferēter. Si tn̄ de⁹ qui eſt verus dn̄s oīm diceret alicui cōſtituo te dn̄3 toti⁹ mundi ipſe tūc poſſet capere vbicūq3 vellet: q2 ſua eſſent: ⁊ non eſſet debitor reddēdo cuil3 quod mō eſt ſuū. ſic ante gratiā fuit debitor iuſticie originaľ poſt gratiā receptā nūꝙ̄ ē debitor iuſticie origīaľ. ſ3 alicui⁹ nobilioꝝ. ſ. grē accepte. ⁊ ſic p3 q̄rt⁹ articul⁹ q̄liẗ ↄhiẗ pctm̄ origiale

¶ De q̄nto articulo qua pena puniatur: ⁊ per hoc ſoluitur vltima queſtio. Auguſtin⁹ dicit ꝙ hoc certiſſime tenēdū eſt paruulos eterne ignis ſupplicio puniendos. Et propter iſtā auctoritatē tenent aliqui iſtam partem. Alij tamen dicūt tm̄ puniuntur pena dāni. Non em̄ puniuntur pena ſenſus: qꝛ delectationi inoꝛdinate coꝛreſpōdet acerbitas pene. Sed paruuli non habebāt delectationē inoꝛdinatā. igitur nullā acerbitatem pene ſenſus habebūt. tn̄ ſcḋm oēs non habebunt penā vermis: qꝛ pena vermis eſt triſticia de peccato ꝯmiſſo ingratum pro iſto amiſerunt beatitudinē ꝑ actum ſuū: ⁊ nō ingratum eſt offenſiuū dei. Sed paruuli nullum actum cōmiſerūt ꝓpter quē ipſi amiſerunt beatitudinem. Tamen dubiū eſt ſi aliquā triſticiā poſſint habere in concipiendo naturā ſuā ad ꝙtum bonū ſecundū ſe fuit oꝛdinabilis: qꝛ philoſophi ꝑ rationē naturalē potuerunt cognoſcere deū aliquo modo ⁊ beatitudinem naturalē: ⁊ ita ꝑfecte poſſunt paruuli cognoſcere deū ingratum principiū oīm ⁊ felicitatem naturalem aliquā per aliqua ſenſibilia occurrētia eis. Dico ꝙ perfecte poſſunt cognoſcere naturam ſuam et perfectius ꝙ aliq̄s phs: ⁊ conditiones naturales ſcibiles ex illis ſenſibilibus q̄ ꝯcurrunt eis qꝛ poſſunt cognoſcere terminos: ⁊ per cōſequens principia: ⁊ ſic poſſunt perfecte acq̄rere cognitionem cuiuſcūq3 cōcluſionis ſcibilis naturaliter / cognoſcere ꝑ ſenſibilia eis occurētia: qꝛ neſcio ſi foꝛte erunt alligati ad certum locum vbi nō occurrūt quecunq3 ſenſibilia: qꝛ ſi oīa occurrerēt oīa poſſet naturaliter cognoſcere. Dicit: ipſi ſunt in termino igit̄ immobiliter permanēt. Dico ꝙ quātū ad hoc ꝑmanent īmobiliter ꝙ non poſſunt peccare neq3 mereri: tamen bene poſſunt acquirere noticiā de nouo: ⁊ ita poteſt quilibet ſanctus: nec hoc derogat beatitudini: qꝛ nec propter nouam noticiā ſit beatioꝛ: nec propter ignoꝛantiā min⁹ beat⁹. Similiter poſſunt accipe de nouo noticiā de ꝯtingētib⁹ et de reuelationib⁹ factis ꝑ alios qn̄ iſtā rē non vident: nec prius fuit eis reuelatū: nec aliquis beat⁹ credat de alio ꝙ reuelet ſibi falſum: ⁊ quicquid ſit de ſanctis / credo ꝙ paruuli habebūt ꝓ magno cognoſcere multa q̄ prius nō nouerūt ex quo nō poſſunt in alio delectari ꝙ in cognitiōe pꝛopꝛie eſſentie ⁊ rerū creataꝝ cognitaꝝ: tn̄ poſſunt attingere ad beatitudinē naturalē: ⁊ poſſunt cōcludere deū eſſe ꝓmū ens: ſicut phi ꝯcludebāt: ⁊ in hoc habere gaudiū: tamen hoc eſt modicū reſpectu btitudinis beatoꝝ dicit btitudo alia ꝙ ſit phoꝝ. pōt aliquo mō ꝯcludi ꝑ rōnē naturalē vt dictū eſt in quarto: qꝛ quilibet pōt experiri ꝙ nichil in hac vita quietat appetitū aīe. dico ad illud ſuſtinendo ꝙ beatitudo ſimpliciter non poſſit ꝯcludi ex naturalibus: tunc beatitudo ſimplicit̄ nō reuelabitur puulis ne ex amiſſione triſtarentur: ⁊ tamen reuelabit̄ pagano / vel adulto dānato: in penā ſui. Nō igitur triſtabuntur de amiſſione hui⁹ btitudinis puuli: qꝛ nō demeruerunt ꝙ eis reuelaretur in penā: vel eſto ꝙ beatitudo ſimpliciter poſſet ꝑ rōnē naturalē cognoſci: et ſic paruuli eā cognoſcunt adhuc nō cōtriſtabuntur: qꝛ erunt contēti de ſtatu ſuo: qꝛ triſticia non eſt niſi de eis que inuitis nobis accidūt ſcḋm Auguſti. xiiij. de ci. dei. xix. ⁊ ſi in eis eſſet remuneratio propter aliquid quo carēt / ipſi peccarēt: et dictū eſt ꝙ ibi nō potuerūt peccare: igit̄ nec aliquā triſticiam poſſunt habere. ¶ Itē ſcḋm Anſelmum ibidē: maioꝛ pena eſt triſticia ꝙ doloꝛ / cū triſticia ſit in appetitu ſupioꝛi īteri⁹: doloꝛ in īferioꝛi exteri⁹. Quāto igitur maioꝛ eſt delectatio in appetitu ſuperioꝛi in incōuenienti ꝙ in inferioꝛi: tāto maioꝛ eſt triſticia ꝙ doloꝛ. Cū igitur nulluꝫ doloꝛē ſentiāt ſcḋm Augu. igitur nec triſticiā. ¶ Ad primū principale prime queſtionis cū ḋr. Peccatū ita volūtariū. ⁊c. Dico ꝙ volūtariū pōt accipi qꝛ eſt in volūtate: ⁊ ſic q̇lſ bet peccatū voluntarium: qꝛ quodlibet involūtate ſcḋm Anſelmū. c. iiij. de cōcep. virgi. ſi accipit̄ volūtariū q̇ḋ eſt in poteſtate volūtatis. nō quodlibet peccatū eſt voluntariū tūc qn̄ eſt peccatū: nec etiā in poteſtate illi⁹. Sed q̇lsbet peccatū eſt in poteſtate voluntat. s tunc vel prius: ⁊ hoc in poteſtate ſua vel alteri⁹ voluntatis. ⁊ ſic dico ꝙ peccatū oꝛiginale in paruulo eſt volūtarium: nō qꝛ tūc potuit vitari ab aliqua volūtate creata: nec pri⁹ a voluntate ſua ſed a voluntate ade. ¶ Ad aliud cū ḋr. null⁹ peccat in eo quod vitare nō pōt. Dico ꝙ ſi intelligatur ꝙ nullus actualiter peccat in eo quod tūc vel pri⁹ vitare nō pōt: ꝯcedo tn̄ oꝛiginaliter: qꝛ ḋr magis habitualiter peccare ꝙ actualiter. ⁊ ſic peccat paruulus in eo quod ipſe vitare non poteſt: tn̄ ab aliquo illud potuit vitari. Unde ſancti loquunt̄ exceſſiue cōtra hereticos aliqn̄ in declinādo penit⁹ ad contrariū / ⁊ cōtra hereticos in extrema opinione nimis exceſſiue vadunt ad aliā partē. Similiter loquit̄ Augu. cōtra manicheū q̄ poſuit aīam malam a malo deo: ⁊ ꝙ neceſſe fuit taleꝫ peccare peccato actuali. Cōtra illū dicit Augu. ꝙ null⁹ peccat in eo quod vitare nō pōt. ¶ Ad aliud cū dicit̄: deus non peccat / nec parētes. Dico ꝙ peccatū oꝛiginale ſic intrat ꝙ fili⁹ eſt debitoꝛ iuſticie oꝛiginalis ⁊ non habet eā. debitū intrat a deo obligāte oēs filios: ſed carentia intrat ꝑ adam vt ꝑ cauſam demeritoꝛiā per peccatū ſuū actuale: ⁊ qn̄ actu nō ineſt: hoc eſt qꝛ de⁹ nō dat ꝓpt̄ demeritū ꝓmi parentis. ¶ Contra: qn̄ effect⁹ eſt opꝫ cauſam eē. effect⁹ em̄ ꝑticularis ⁊ in actu ſimul eſt cum cā: igit̄ cū iſte effectus nūc ꝓmo eſt hoc filio gn̄ato: igit̄ opꝫ ponere nunc cauſam i actu. Dico ꝙ nō oꝫ cauſam meritoꝛiā vel demeritoꝛiā eē tūc: qn̄ effect⁹ eſt: ſꝫ hoc ē de cā efficiēte: ſicut xp̄s pēdēs ī cruce fuit cā meritoꝛia nūc exiſtiū q̄ tūc nō erāt: ⁊ i vir tute paſſionis exhibēde hēbāt multi gratiā anteꝙ xp̄s pēderet ī cruce: ⁊ tn̄ nō pēdet nūc xp̄s in cruce: nec valet dicere ꝙ non pōt eſſe cauſa meritoꝛia vel demeritoꝛia reſpectu nō entis. igit̄ adā nō obligauit ꝑſonas q̄ nō erant: qꝛ ſicut xp̄s obligauit trinitatē eis q̄ tūc non erant actu ſꝫ tm̄ ꝓuiſi a deo: iō potuit adā obligare eos q̄ tūc nō erāt actu. ¶ Ad aliō cū ḋr: defect⁹ naturales nō ſūt vitupabiles. ⁊c. dico ꝙ iſte ſil'ē naturalis defectus ⁊ viciū / nō q̄dē naturalis q̄ eſt eſſentialis nature: ſed qꝛ ſequit̄ totam naturā lapſam: ⁊ ideo in

ter omnes defectus naturales iſte eſt ſolum talis.
et ſcḋm Ariſtotelē.viii. Thopi.qñ aliqd aſſumptū
eſt ſolū tale:nō pōt fieri inſtātia in alio. Sic eſt de
voluntate vt ponit potentia actiua:q2 propoſitio
nes generaliter vere de alijs potentijs actiuis ca=
piunt inſtantiā de ſola voluntate. ¶ Ad aliō cum
dicit / Adā non fuit maioꝛ tota natura:dico ꝙ adā
non coꝛrumpit formaliter niſi ſuam iuſticiam ⁊ ſu
am naturā: ſed vt cauſa demeritoꝛia ſe habuit re=
ſpectu filioꝛum. ¶ Ad aliud cum dicitur / qualis ē
anima creata talis eſt in inſtanti creationis / cōce=
do:q2 non poteſt in eodem inſtanti eſſe talis et nō
talis. Et cum dicitur creata eſt munda: dico ꝙ ve=
rum eſt mundicia naturali:ſic eſt lapis:tamen non
eſt creata munda mundicia tali q̄ eſt carentia pec=
cati.nec ſequitur ꝙ eſt creata munda: ſed in eodeꝫ
inſtanti eſt imunda aliunde tamen: ſic eſt quando
aliquis effectus in inſtanti in quo pꝛimo eſt a cauſa
ſua aliquid habet aliunde : nec cauſat non habens
illam qualitatem:nec cauſatur illud in ſe ⁊ abſolu=
te a ſua cauſa et aliunde talis qualitas que ſibi ieſt
¶ Ad ſecundam q̄ſtionem tene ꝙ petm̄ oꝛiginale
eſt formaliter carētia debite iuſticie. ¶ Ad pꝛimū
pꝛincipale dico:ꝙ illud peccatum fuit actuale ade
non em̄ illud accepit per oꝛiginem:nec etiam ange
lus malus accepit peccatū per oꝛiginē. An tamen
angelus bonus accepit iuſticiam oꝛiginalem / du=
biū videtur. ¶ Ad aliud dico:ꝙ peccans poſt ba=
ptiſmum non amplius eſt debitoꝛ oꝛiginalis iuſti=
cie / ſed gratie q̄ eſt q̇d nobilius. ¶ Ad aliud conce
do:ꝙ in voluntate eſt iuſticia ⁊ iniuſticia: ⁊ dico ꝙ
ſecundum voluntatem eſt homo debitoꝛ:q2 ſecun=
dū illud cui pꝛimo poteſt iuſticia ineſſe q̄ꝙ anima
pꝛimo perficiat carnem:q2 nec in carne nec in celo
potuit eſſe pꝛimo iuſticia: ⁊ bene poteſt moꝛs q̄ eſt
pena debita ſcḋm aliquos eſſe pͥmo toti⁹:q̄ꝙ illud
pꝛo quo debetur ſit pꝛimo in voluntate. ¶ Ad ter
tiam queſtionem teneo ꝙ hoc eſt cauſa quare ani=
ma eſt infecta:quia eſt pars ſuppoſiti qḋ eſt natura
lis fili⁹ ade:et nō q2 materia agat in formam:vt in
animam:nec q2 pena cauſat culpam. Per hoc pa=
tet ad illas rationes. ¶ Ad tertiam dico:cum dici
tur ꝙ magis eſſet infecta a pꝛoximis parētibus / il
lud non ſequitur:q2 quilibet filius eſt debitoꝛ iuſti=
cie per adam:q2 nulli alij dedit deus iſtam iuſticiā
illo modo:ſcilꝫ vt pꝛincipio oꝛiginis: ideo alij non
poſſunt iſtam infectionem intēdere. ¶ Ad quartā
queſtionem patet / et ad rationes illius queſtionis
ꝙ reſtituitur equiualens ⁊ amplius per gratiam.
¶ Ad pꝛimum pꝛincipale quinte queſtionis dicit
vnus doctoꝛ ꝙ Aug. loquitur exceſſiue contra he=
reticos qui dixerunt paruulos nō baptizatos nul=
la pena puniri. vel poteſt dici ꝙ debet pꝛoferri in
ſenſu diuiſo. Sic certiſſimum ſit paruulos punien
dos ſupplicio ꝙ aliquoꝛum eſt pena ignis:q2 ſecū=
dum Aug. in enchiridion:pena eoꝛum erit mitiſſi=
ma. ¶ Ad aliud cum dicitur habent coꝛpoꝛa paſſi=
bilia: dico ꝙ illa erunt non paſſa ab extriſecō ⁊ ab
intrinſeco paſſione coꝛruptiua :q2 ſicut deus nunc
abſqꝫ nouo miraculo coagit ad mutuaꝫ actionem
actiuoꝛū ⁊ paſſiuoꝛū:ita tunc coaget rebus in actu
pꝛimo / ⁊ nō in actu ſecūdo coꝛruptiuo. ¶ Ad aliō
cum dicit:voluntas eoꝛū non eſt confirmata / dico
ꝙ ſic cōfirmatione in vniuerſali q̄tum ad mereri
et demereri. Dicit igitur:ſi fuiſſet aliquis adultus ī
puris naturalibus:vt in ſtatu innocentie moꝛtuus
equaliter eſſet puniendus cum paruulis: qui tamē
nunq̄ꝫ fuit debitoꝛ iuſticie oꝛiginalis: ⁊ tamen nul=
lā penā demeruiſſet. Reſpondet vn⁹ doctoꝛ ꝙ nō:
q2 ipſe haberet naturalia integrioꝛa q̄ꝫ paruuli:ſed
hoc eſſet modicū:q2 non pꝛopter alia a deo eſt ali=
quis beatioꝛ:nec pꝛopter carentiā minus beatus.
Dico igitur ꝙ ipſi eſſent equales in hoc ꝙ poſitiue
non plus haberet vnus q̄ꝫ alius : tamen paruulus
puniretur / ⁊ alius non :q2 non demeruit illam pe=
nam: ⁊ ideo non infligitur ſibi non videre deū pꝛo
pter offenſam:ideo nō eſt ſibi pena: ſicut ſi duo eſ=
ſent equaliter diſpoſiti ex parte ſui: ⁊ q̄tum ad ex=
ceptionem regis:vt equaliter reciperent vnuꝫ do
num / ſi vnus offendat regem ⁊ alius non:licet neu
tri detur adhuc vni eſt pena:quia ſubtrahit ab eo
pꝛopter demeritum:alteri non eſt pena:tamen ille
caſus nunq̄ꝫ contigiſſet:nullus em̄ adultus vixiſſet
ſine peccato actuali qn̄ deus dediſſet ſibi gratiam
¶ Ad vltimum de potentia triſticie:patet in poſi=
tione. ¶ Diſtinctio.xxxiiii. ¶ Queſtio pꝛima.

VTrum bonum ſit
cauſa mali. Qꝫ nō. qḋ oīno nul
lum eſſe habet:non habet cau=
ſam:ſed malum nullum eſſe ha
bet:q2 quando vnum cōtrario=
rum eſt infinitum non compati
tur in natura aliud: q2 cōtraria
non compatiuntur ſe ſimul:igitur q̄to maioꝛis effi
catie eſt vnum contrarioꝛum / tanto magis deſtru=
it aliud. igitur ſi eſt infinitum intēſiue / non permit
tit aliud in aliquo gradu. ¶ Item: vnitas toti⁹ nō
cōpatit ſecū aliquid repugnans illi vnitati:ſed vni
tas vniuerſi eſt vnitas oꝛdis.xij.meta. malū autē
repugnat oꝛdini: q2 ꝓ tāto dicit malū q2 inoꝛdina
tum:igit. ¶ Item: ꝙ malū nō habeat bonū ꝓ cau
ſa / ꝓbat:q2 oppoſita nō cōpatiunt ſe: bonū ⁊ ma
lum ſunt oppoſita. effect⁹ vero nō ſolū cōpatit cau
ſam ſecū:ſed requirit eam tunc qñ ponitur in eſſe.
¶ Item: bonū habet rationē finis. ſcḋo Phiſi. et
pꝛimo Ethi. ſed malū nō habet bonū ꝓ cauſa fina
li:igitur nō habet finē ꝓ cauſa:et qḋ nō habet pꝛo
cauſa nullā cauſam habet. ¶ Itē Mt. vij. Nō
poteſt arboꝛ bona malos fruct⁹ facere: nec ecōtra.
igit bonū nō eſt cauſa efficiens mali. ¶ Itē: Dio=
nyſius. iiij. de diui. nomi. dicit ꝙ nō eſt ignis infri=
gidare: neqꝫ boni non bona facere. ¶ Ex hoc ar=
guitur pꝛimo ſic. Oīs cauſa aſſimilat ſibi effectum
ſaltē in rationib⁹ cōmunib⁹: ſed bonum cōuertitur
cum ente: igitur in entitate ⁊ bonitate oīs cauſa aſ
ſimilat ſibi effectum: nichil igitur cauſat malum.
¶ Scḋo ad idem: illud non eſt cauſa alicuius effe=
ctus qḋ habet effectum contrarium illius. nunc au
tem boni eſt ſaluare. igitur ipſum non cauſat malū

q2 mali eſt corrumpere. ¶ Item: aliquid eſt primū malū in entibus: igitur illud eſt cauſa poſterioris igitur nullum malum eſt a bono effectiue. anteceſdens patꝫ. q2 aliquod eſt ſumme malum in entibꝰ / aliter enim eſſet ꝓceſſus in infinitum in ꝑmanentibus: ⁊ per ꝯñs eſſet infinitum malum in entibꝰ. cōſequentia patet: q2 qḋ eſt maxime tale eſt cā alioꝝ. ꝑino Metha. igitur malum euenit a cauſa ordinata ad ipſum. Non igitur a bono cum bonum nō ordinetur ad malum. ¶ Item: ꝙ bonum non ſit cauſa materialis reſpectu mali. probatio: q2 accidens denominat ſubiectū malum / non denominat bonum: q2 Yſa. v. Ve illis qui dicunt malum bonum: et econtra: nec eſt bonum cauſa materialis mali vt pars eſſentie. ¶ Oppoſitum habetur in litterra: ⁊ Augu. de ſpiritu. et ꝯcupiſcētia. j. lib. et enchiridiō vi. et. xvi. ꝙ non eſt malum niſi in bono: neqꝫ malum niſi a bono. ¶ Circa queſtionem primo declaro / ꝙ malum aliquomodo eſt in entibus. Secūdo ꝙ habet cauſam in entibus. Tertio: qualiter habꝫ cauſam in entibus. ¶ De primo. Si enim oportet ſcire quid dicitur per nomen: cum igitur priuatio cognoſcitur per habitum vt tenebra per lucem: opꝫ ſcire q̇d bonum ſignificat: dico ꝙ bonum ⁊ perfectum idem. v. Metha. Perfectum autem dupliciter dicitur. Uno modo: cui nichil deeſt: ⁊ hoc intrinſece: ⁊ illud eſt perfectum perfectione eſſentiali intrinſeca ſeu perfectiōe ṗma. Alio modo dr̄ ꝑfectū perfectione ſecūda. Sic igiᷓ bonū duplex ē. Primo mō ⁊ ſcḋo bonū. Primo modo nō pōt habere ꝯriū neqꝫ priuatiuum in natura: q2 contraria nata ſunt fieri circa idem. igitur qḋ non eſt natū ineſſe alteri non habet contrarium neqꝫ priuatiue oppoſitū: ſed bonū ſeu perfectum perfectione prima inq̄tū primum non eſt natum alteri ineſſe. Et ſi entꝫ q̄tū ad id qḋ eſt poſſet alteri ineſſe: dicendo ꝙ accidens aliquo modo eſt perfectū perfectione prima vel intrinſeca ꝑfectione qua eſt eſſentialis. tamen inquātum primum bonū dicit perfectionem in ſe ⁊ ad ſe: bonū igitur bonitate prima tātum habet oppoſitum contradictorie: vt nō bonum: bonum aūt ſecundo modo qḋ eſt extrinſecum habet malū oppoſitum priuatiue. Malum enim eſt priuatio boni ſcḋm Damaſcenū. xviii. ca. vt tenebra luminis: iſto igitur ſecundo modo opponitur malum priuatiue. Tamen vnus doctor ꝓbat ꝙ malum non eſt in entibus: q2 nullum habet contrarium / niſi qḋ poteſt inherere alteri / ſicut lumen intellectuale: q2 qḋ aliquod eſſe habet / poteſt habere rationem acceptabilem: ſed malum culpe nō: tamen illa ratio nō ꝓbat niſi de malo oppoſito bono primo modo. Priuatio eñ boni ſcḋo modo pōt alteri inherere ſicut bonū: ⁊ ſic loquitur boetius de ebdomadibꝰ de bono et malo cum dicit ꝙ res non eo ꝙ ſunt ideo bone ſunt: verum eſt bonitate ſecunda que conſequiᷓ eſſentiam et bonitatem intrinſecam. Uiſo igitur quid importatur per nomen declaratur ꝙ tale ē in entibus. Et arguit vnꝰ doctor ſic. Perfectio vniuerſi reqr̄it ineq̄litatē graduū. nā ſi oēs gradus i vniuerſo eſſent equales ſequereᷓ ꝙ eſſent inequales: vt probat Augu. lxxxiii. q. q. lxxxiii. igitur requiriᷓtur ꝙ ſit aliqua res in entibus defectibilis: ⁊ talis poteſt deficere. deficere aūt malū: ideo malū eſt in natura. Tamen illa ratio non concludit. nam non oportet ꝙ q̄ꝙ res ſit defectibilis in natura ꝙ ipſa actu deficiat: ideo dico ꝙ non ſequitur. res eſt defectibilis in entibus. igitur poteſt deficere in actu. ſꝫ poteſt deficere potentia remota. non autem oportet potentia propinqua: ideo licet nunq̄ deficeret actu vel corrumperetur aliquid in vniuerſo: nichilominus poſſet vniuerſitas eſſe perfecta in entibꝰ Unde vt vult Augu. in enchiridion. vi. ca. non eſt malum niſi propter bonū / verum eſt occaſionaliᷓ. et idem bonū poſſet eſſe in natura / ⁊ ſi malum nō eſſet: ideo inequalitas graduum in vniuerſo non oſtēdit ꝙ malū eſt i vniuerſo. ſꝫ defectibili potētia remota. iō ꝓbo aliᷓ ꝙ malū ē in vniuerſo actu exiſtēs i re: q2 malū ē carētia ꝑfectiōis debite inherere ſꝫ tale ē i vniuerſo: q2 q̄cūqꝫ ſunt eiuſdē ſpēi exigūt eandem perfectionem. Sed manifeſtū eſt ꝙ in eadē ſpecie vnū indiuiduum habet perfectionem ſibi debitā aliud non habet: q2 vnū habet operationē per quā attingit finē: aliud nō habet: igitur in alio eſt carentia ꝑfectionis q̄ nata eſt inherere. Scḋo ad idem ſic: non oīa entia hñt neceſſario perfectiones natas poſſe inherere. Sic eñ nichil contingēter ineſſet: igitur aliqua entia non habent ꝑfectiones quas poſſent habere / ⁊ quas ſunt nate ſuſcipere: ideo natura eſt malū nature / et malum moris. Malū nature: cū quis caret perfectione ſcḋa nata naturaliter inherere. Malū moris: cū quis caret perfectione morali nata inherere. ¶ De ſecūdo articulo declaro: ꝙ malum habet cauſam eo modo quo eſt in entibus. Manicheus eñ poſuit malum in principatū ſicut bonū: ⁊ ꝯſequēter poſuit ꝙ aīa mala eſt ab illo malo principio. bona aūt a bono: et ſic malū velle eſt a mala voluntate. bonum a bono neceſſitate naturali. ¶ Contra iſtos arguit Augu. lib. de. v. aīabus dupliciter. Primo ſic. Peccatū eſt voluntas retinendi qḋ iuſticia vetat a quo liberū eſt abſtinere: igitur non pōt eſſe voluntas quin poſſit velle aliquod bonū. Talis autē voluntas nō neceſſario tendit in malū / non igitur mala voluntas neceſſitate naturali habet malū velle: quia ē a malo deo. Secundo arguo ſic. Penitere eſt actus bonus voluntatis: ⁊ hoc ꝯcedunt manichei. ſꝫ non ꝯuenit penitere niſi illi voluntati que peccauit. De bono eñ non opꝫ penitere: vel ſaltē eſto ꝙ bonus poſſet penitere de peccato cōmiſſo ab alio: tamen non ſufficit penitere niſi peniteat ille qui cōmiſit peccatū: igitur mala voluntas poteſt habere actū bonū / vt penitere / non igitur neceſſario tēdit i malum. ¶ Item: non poteſt intelligi ſummum in entibus niſi in illo qḋ caret maximo bono nato ſibi ineſſe: igitur illud in quo eſt illud malum ſummū eſt magnum bonum in entibus. Aliter enim non eſſet natum in entibus recipere maximum bonum.

¶ Item: illud malum quod eſt ſummum et a nullo bono: eſſet ex ſe neceſſe eſſe: et in participatum: ſed ex ſe neceſſe eſſe. eſt perfectius quacunqꝫ crea-

tura. igitur ſummum malū eſſet pfectius n obiliſſima creatura. ¶ Itē: qñcūq3 aliqua ſūt oppoſita cō ditio q̄ magna, eſt in extremo nobiliori repugnat extremo oppoſito: ſed eſſe ex ſe eſt conditio nobilis in optimo bono. igitur illud non poteſt competere malo. Malum igitur eſt ab aliquo: et non poteſt eſſe proceſſus in infinitum. igitur oportet φ ſit a bono in genere: tum quia ſi detur primū malum illud erit non ex ſe: ſed ab alio non a malo: cum ſit primum malū: igitur a bono: q2 non poteſt eſſe proceſſus in infinitum φ malū ſit a malo: tum / q2 primum ſimpliciter coordinatiōis reſpectu entis cau ſati erit alterius rationis. Quicqd enim eſt cauſatum cauſis intrinſecis ſcil3 ex materia et forma eſt cauſatū ab efficiente extrinſeco. cuiuſcūq3 enī3 entis ſunt cauſe intrinſece: neceſſe eſt ponere cauſas extrinſecas. igitur cuiuſcunq3 cauſati op3 ponere primum ſimpliciter extrinſecū ſimpliciter incauſatum. ¶ Scdo declaro in ſpeciali φ malum nature et malum moris habent cauſa3 eo modo quo ſunt. Primo de malo nature: q2 malum nature eſt carentia alicuius nature debite vel nate ineſſe. Iſta aūt carentia aliquo modo h3 cauſam: q2 contingit tale malum in natura niſi φ efficiens non potuit delictū ſibi cauſare illam pfectionem natam ineſſe. vel: q2 eſto φ potuit q̄tū3 eſt ex parte ſui. tamē materia fuit indiſpoſita / vel materia exiſtente diſpoſita et agente potente q̄tum eſt ex ſe: impeditur tñ per agens pfectius qđ agit ad ɔtrarium. ſemp igiť aliquo modo conuenit a cauſa efficiēte. ¶ De malo moris declaro idem: q2 malum moris eſt primo in actu: ſed actus h3 ex ſe cauſaliter a potentia vel ab obiecto: igitur a potentia vel obiecto eſt φ act⁹ non eſt talis qualis natus eſſet eſſe. Et hoc patet ex intentiōe Aug. xii. de ci. dei. vi. vbi loquitur de malo velle dicens illud ſibi fecit mala volūtas. ⁊c ¶ De tertio principio qualiť habet cauſam dicitur φ h3 cauſam per accidens / et hoc ɔuenit duplicit. Uno modo accidente ex parte cauſe. Alio modo ex parte effectus. Primo modo diciť policlitus cā per accidens ſtatue. Et ſic loquitur phs. ſ. phiſic. ⁊. ij. Metha. Scdo modo ſunt caſus ⁊ fortuna cau ſe per accidens ex parte effectus: q2 inuentio theſauri eſt p accidens reſpectu foditionis. ſicut enim ambulans acquirit ſanitatem quā non intendebat et ſic ſanitas inducitur fortuite reſpectu ſui non reſpectu nature. Sic dicitur φ volūtas inq̄tum defectibilis eſt cā per accidens mali eo φ ē ex nichilo. Primo igitur mō accidentia eſt volūtas creata cā mali per accidens. Ad hoc videť Aug. de ciui. dei. vbi ſupra: ſc3. xii. lib. ca. vi. voluntas non eſt cauſa mali vnde voluntas: ſed tamē ex nichilo. Secūdo modo eſt voluntas cauſa per accidens / ſicut diciť φ ignis intendit generare ignem per ſe ⁊ per accidens intendit corrumpere aquam: et ſic voluntas eſt cā actus per ſe: ⁊ vult delectationē in actu / ſ3 deformitatem per accidens. Ad hoc videtur Dionyſius. iiii. de diui. no. nichil ad malū reſpiciens operatur. ¶ Contra iſta: et primo contra primū membrum. Si voluntas eſt cauſa mali inq̄tum defectibilis: aut igitur inquātum defectibilis eſt p ſe cauſa mali: aut cauſa per accidens. Si per accidēs / eſt igitur fruſtra ponit inquantū defectibilis: q2 voluntas creata ſecundū ſe eſt cā per accidens mali. Si eſt cauſa per ſe mali ſeqtur φ deus eſt cauſa mali per ſe: q2 qđ eſt per ſe cauſa cauſe / ē per ſe cā cauſati / qđ eſt per ſe a cauſa ſecunda. Sed de⁹ eſt p ſe cā voluntatis inq̄tum defectibilis: q2 ex hoc φ volūtas eſt defectibilis: ſeqtur φ nō ē a ſe. igitur inq̄tū talis a cā poſitiua non niſi a deo. ¶ Ite3: volūtas creata inquātum voluntas magis eſt cā effect⁹ defectibilis φ inquātum voluntas defectibilis poteſt abſolute non eſſe: igitur pōt non eſſe cā effect⁹ defectibilis: ⁊ ipſa non exiſtente poſſet aliqđ eē cauſa effect⁹ defectibilis. Non igitur eſt illa cā cōuertibilis: ſed voluntas creata eſt contingens cōuertibilis effectus defectibilis ⁊ ſola voluntas. ¶ Itē: cauſa contingens duo ɔ ſub eadē rōne ex pte ſui ē cauſa vtriuſq3. ſed voluntas inquātum defectibilis non eſt cauſa imediata reſpectu bene velle. igiť nec reſpectu male velle. ¶ Cōfirmatur: rō ſub illa rōne ſub qua voluntas non pōt bene velle nō pōt ɔtingenter male velle. igitur ſi inquātū volūtas defectibilis non poſſit bene velle nō poſſet male velle ¶ Item: iſta voluntas inquantū defectibilis nō eſt niſi voluntas inquātū libera. igitur idem eſt dicere φ voluntas inquātum defectibilis eſt cauſa mali. et φ voluntas inquantum libera. ¶ Contra ſecundū ſequiť φ voluntas eſt cauſa fortuita pcti: ſed nō ꝓpter hoc eſt volūtas ſimpliciť mala: q2 eſt fortuita cauſa mali. ¶ Itē: ſequereť φ ſicut volūtas creata eſt cā mali: ita voluntas dei: q2 deus vult actū et ſi non deformitatem in actu peccandi: ⁊ ſic dicitur φ voluntas creata ſolum ē cauſa peccati. Alia opinio ponit φ non eſt acquirenda cauſa effectiua mali / ſed cauſa defectiua: quia malum in actu non eſt niſi carentia rectitudinis q̄ debuit infuiſſe. Et hoc videtur per Augu. xii. de ciui. dei. vij. et. viii. ⁊ ix. ca. qui dicit φ bonum non eſt cauſa effectiua. ſ3 defectiua malicie: et poſtea φ querere cauſam mali eſt querere vtrum ſilentium poteſt audiri ⁊ tenebra videri. Ex his colligitur φ in malo includitur aliquid boni bonitate prima: ⁊ carentia bonitatis ſecunde q̄ eſt perfectio nata inherere: ⁊ tūc poteſt queri qđ poteſt eſſe cauſa negatiōis in actu, malo: vel cauſa illius ſubſtracti qđ ſubeſt. Primo modo non habet malum cauſam effectiuam: ſed tantum negationem cauſe: ſicut abſentia naute eſt cauſa non ſalutis nauis. Sed quomodo eſt voluntas cauſa deficiens reſpectu mali dicit doc. φ in actione voluntaria malum eſt non ſubiicere ſe regule ſui actus: ſed illud malum non eſt culpa. Sed ex hoc ſequitur culpa cum operatur non ſubiiciendo ſe regule ſue. ¶ Contra: ſi tenetur volūtas ſubiicere ſe regule ſue cum operaretur / quero: aut poteſt ſubiicere ſe regule ſue aut non. Si non poteſt: tenetur ad id quod non poteſt: ſi poteſt et non facit peccat. igitur due ſunt culpe qñcūq3 ē vna culpa: vna in opando nō ſubiiciēdo ſe regule: ⁊ alia nō ſubiiciendo cū nō tenebať. ideo dico φ prim⁹ defect⁹ i vo:

luntate eſt non velle operari cōcorditer regule ſue
Vñ poſſum⁹ loqui de ſubſtracto actu malo. ꝛ ſic pt
dici ꝙ voluntas eſt cauſa ꝑ accidens mali accidēte
ex parte cauſe / qꝛ voluntas creata ꝑ differentiam
ſuam ſpecificā eſt cauſa actus mali quod eſt contra
voluntatem increatam. ꝛ ſic dico ꝙ voluntas crea
ta ꝑ ſuam differentiam ſpecificam eſt ꝓxima ratio
cōtingens actus boni ꝛ actus mali. Et ſic poteſt di
ci ꝙ voluntas abſolute eſt cauſa ꝑ accidens / qꝛ per
differentiam ſpecificā eſt cauſa proxima: ꝛ illa con
trahit voluntatem in genere que voluntas abſolu-
te conſiderata eſt cā per accidens actus ſicut dicit̄
ꝙ differentia accidit generi / qꝛ ē extra itellectū / ꝛ
contrahit ipm ad certā ſpeciez. iō defectibilitas nō
eſt proprie appropriās voluntatem vt ſit cauſa cō
tīgens imediata act⁹ meritorij ꝛ demeritorij / qꝛ de
fectibilitas īq̃tum eſt ex nichilo equaliter compe-
tit lapidi ſicut voluntati. ideo volūtas inq̃tum de-
fectibilis / nec inq̃tum creata eſt ꝓxima ratio act⁹
mali: ſed differentia ſpecifica voluntatis create.
Secundo dico ꝙ voluntas eſt cauſa ꝑ accidēs ma
li accidente ex parte effect⁹: ita ꝙ illius poſitiui qđ
eſt in effectu eſt volūtas cauſa per ſe ꝛ: toti⁹ compo
ſiti ex illo poſitiuo ꝛ ꝓuatiuo eſt cauſa ꝑ accidens:
ita ꝙ duo ſunt in voluntate correſpondentia duob⁹
ī actu defomi. ¶ De quarto articulo: ſcʒ quomodo
bonum eſt cauſa materialis mali. dico ꝙ bonū cui
contrariatur malum non eſt aliqua ſubā / qꝛ cōtra-
ria nata ſunt eē in eodem ſuſceptiuo. Subā vero ī
nullo: malum igitur cōtrariat̄ bono ē in aliquo ſup
poſito vt in ſubā ſaltem ibi erit ſtatus. vltimo igit̄
opʒ ꝙ ſit ſubiectiue in bono: ſed per quem modum
dico ꝙ nihil plus entitatis eſt in ꝓuatione q̃ in ſo
la negatione: qꝛ in cecitate non eſt plus entitas q̃ ī
non videre: ſed ſolum dicit non videre in illo quod
natum eſt ſuſcipere viſionē ꝛ non videre. dicit hoc
abſolute. iō differt a negatione in ſolo connotato /
qꝛ ex hoc ꝙ affirmatio conuenit tali ſuſceptiuo ne
ceſſario cōcipitur vt diſcōueniens / ſed in non apto
videre non concipitur negatio vt diſconueniens.
Iſta eſt ſententia Anſelmi. v. ca. de conceptu virgi
nali. ꝛ. xvi. de caſu diaboli qui dicit ꝙ iniuſticia nō
niſi ſolam negationem dicit. ¶ Ad primum princi
pale cum dicit̄ ꝙ nichil contrariatur primo bono.
ꝛ ideo nullum malum formaliter ſibi oppoſitū eſt
in natura. tñ illud non ſufficit / qꝛ ſi aliquid eſt infi-
nitum: ita bene deſtruit repugnans ſibi virtualiter
ſicut formaliter: ꝛ deſtruit omne repugnans effe-
ctui ſuo ſi agat nc̄itate naturali. ideo dico ꝙ ſi ꝓmū
ſic ageret oīno nullum maluʒ eſſet in entibus / quia
tunc induceret q̃tum bonum poſſet in quodcunqʒ
cauſatum: ſed nullum cauſatum eſt natum recipere
maiorem ꝑfectionem q̃ poſſʒ deus in ipſa cauſare:
igitur ſi deus cauſat omnem ꝑfectionem in entib⁹
quā pōt cauſare: quodlibet hēbit tantā perfectionē
ꝛ bonitatem q̃tam natū eſt recipere: igitur nichil
malum in entibus: cum quodlibet ſit ita bonum et
ꝑfectum ſicut natum eſt eē. nunc autem deus agit
voluntarie. iō non deſtruit omne malum quod poſ
ſet deſtruere. nec inducit oē bonū qđ poſſʒ iducere.

¶ Ad aliud concedo ꝙ vnitas vniuerſi eſt ordo et
bonum vniuerſi bonū ordinis. iſte aūt ordo non ē
quarūcūqʒ partiū paruarū in vniuerſo: ſed princi-
paliū. iō malū huius ptis nō derogat ordini vniuer
ſi ſi hec pars non ſit ꝓncipalis: ſicut ſubſtracta vna
gutta ſanguinis corporis mei non propter hoc de
ſtruitur ordo corporis. tñ ſecundum ponentes ꝙ q̄
libet angel⁹ faciat ſpeciem athomam videt̄ ꝙ mul
te partes principales erunt extra bonū ordinem ꝑ
petuo: ſed malum contrarium bono non priuat ni-
ſi bonitatem q̄ eſt perfectio ſcđa nata ineē que non
eſt per ſe de partibus eſſentialibus vniuerſi. ¶ Ad
aliud cum dicitur oppoſitum non eſt cauſa oppoſi
ti. dico ꝙ maluʒ non opponit̄ bono qđ conuertitur
cum ente: ſed bono qđ dicit perfectionem ſecundā
natā ineſſe. ¶ Ad aliud cum dicitur malū non ha-
bet cauſam finalem. Dico ꝙ bonum de quo lo-
quimur non habet rationem finis ꝓciſe: bonum qđ
eſt finis eſt bonum vtroqʒ modo quandoqʒ. Dicit
cauſa finalis eſt prima cauſa: igitur qđ nō hʒ ipam
pro cauſa / nullā habet cauſam. Dico ꝙ malum ha-
bet cauſam finalem ꝑ accidens: nihil eñ prohibet
negationes in actu ordinari ad finem bonum ſcilʒ
verum bonū vel apparens bonum. ¶ Ad aliđ cuʒ
dicitur. Arbor bona. ꝛc. dico ꝙ arbor bona vocat̄
voluntas interior vel act⁹ interior: opera exterio-
ra vocantur fructus: ꝛ boni actus interiores nō cau
ſant mala opera. nec ecōtra q̃ ꝙ mala volūtas poſ
ſit cauſare quedaʒ opa exteriora ſimilis bonis ope
ribus. ¶ Ad aliud dico ꝙ probat ꝙ cauſa naturalit̄
actiua non cauſat ꝑ ſe malum oppoſitum ſuo effe-
ctui. bñ tamen poteſt cauſare maluʒ oppoſitum al-
teri. ſicut cum ignis corrumpit aquā cauſat malum
aque: ſed non malum ignis: ſed voluntas eſt cauſa
mali. i. illius priuationis in actu ſecundo. iō licʒ nō
aſſimilet ſibi effectum in hoc: cauſa tñ ſufficiens nō
deficiens ſemper aſſimilat ſibi effectum in rationi
bus communibus. ¶ Ad aliud patet per idem cuʒ
dicitur. cauſa non poteſt cauſare effectuʒ oppoſitū
ſuo effectui ꝓprio verū eſt efficiendo / tñ deficiēdo
pōt. ¶ Ad aliud de ſummo malo: dico ꝙ in vniuer
ſo eſt dare malum ſummum quo non eſt dare pei⁹:
ꝛ illud non eſt ens ex ſe nec ꝓmum: ſed eſt carentia
boni non primi: ſʒ ſecundi ſcʒ perfectionis alicuius
nati ineſſe alicui bono cuius ꝑfectio ſecunda amit
ti poteſt: ꝛ ſic lucifer caret ſumma ꝑfectione ſecun
da nata ſibi ꝯpetere: ꝛ ſic in eo eſt culpa ꝛ deordina
tio actus que priuat ſummā perfectionem que na-
ta ſlet ſibi ineſſe. Sic igitur eſt dare primū malum
in genere ꝛ ſūmū quod non hʒ malum ꝓus tanq̃
cauſā: nec prius malū in vniuerſo: ꝛ illud non oʒ ꝙ
ſit cauſa oīm aliorū que ſunt talia in illo genere: ſʒ
tenet hoc reſpectu illorum q̄ habent cām per ſe ef-
fectiuam nō defectiuā: iō tenet in bonis: vbi effe-
ctus ſunt defectus non oʒ ꝙ reducantur ad primuʒ
ꝙ ſit tale neceſſe eē ex ſe. ¶ Ad aliud dico ꝙ in bo-
no qđ contrariat̄ malo nō eſt malū ſubiue: ſʒ ī bono
qđ conuertit̄ cū ente: malū eñ que eſt carētia ꝑfe-
ctionis ſcđe denominat bonū qđ eſt ꝑfectio eētia
lis ꝛ ꝓma. ꝛ hoc dicit Aug. in Enche. ca. vi. vel. vij

ꝛ ponitur in littera / nec malũ vnq̃ poteſt eẽ vllum
vbi bonum eſt nullũ. Et in ſequenti capitulo dicit
ꝙ hic fallit regula dialecticoꝝ dicentium duo cõ=
traria non ſimul inſunt eidẽ. Sꝫ hec dico ꝙ pro tã
to dicit Aug. regulam dialecticoꝝ falli. ꝙ vbi cõtra
ria qualitercũqꝫ ſubſtracta vel generaliſſime acce=
pta non poſſũt referri ad diuerſa / illa nõ compatiũ
tur ſe in eodẽ: ſicut album ꝛ nigrũ q̃tũcunqꝫ gene
raliter ſumpta non poſſũt ineſſe eidẽ: ſed in tranſcẽ
dentibus cuiuſmodi ſunt bonũ ꝛ ens nichil ꝓhibꝫ
contraria ſecundum voluntatem ſimul eẽ: vt bonũ
ꝓ bonitate eſſentie vel nature que eſt perfectio pri
ma: ꝛ malũ pro negatione boni ſecũdi que eſt pfe=
ctio nata ineẽ illi nature: ꝛ ſic poſſunt eẽ ſimul hoc
modo nõ proprie cõtraria. ¶ Ad auctoritatẽ Iſa.
v. reſpondet Aug. in encheridion. ca. xij. vel. xiiij.
vel. v. ꝙ eſt intellectus de ipſis rebus quibus homi
nes mali ſunt / et non de hominibus. Et ponit exẽ
plum: vt qui dicit adulteriũ eſſe bonum ꝛ qui dicit
hominem iniq̃tum hõ eſſe maluꝫ: opus dei culpat
ſcꝫ hominẽ ꝛ vicium hoĩs laudat. ſcꝫ iniquitatem.

¶ Diſtinctio. xxxv. ¶ Queſtio. j.

CIrca iſtam diſtin=
ctionem. xxxv. queritur primo
vtrum peccatum formaliter ſit
corruptio alicui⁹ boni. Ꝙ non.
Aug. contra fauſtum. peccatuꝫ
eſt dictũ vel factum vel concu=
pitum cõtra legem dei. Nulluꝫ
iſtorum eſt formaliter corruptio: igiẗ. ꝛc. ¶ Item:
Aug. de duabus animab⁹. peccatum eſt voluntas
recipiendi quod iuſticia vetat. illud non eſt forma=
liter corruptio. ¶ Item Aug. lxxxiij. q. q. lvij. nul=
la paſſio qua patimur ẽ pctm̃: omnia corruptio eſt
paſſio qua patimur: igiẗ nulla talis eſt peccatũ for=
maliter. ¶ Item: ſi peccatuꝫ ſit corruptio formalr̃
alicuius boni: igitur erit corruptio boni infiniti: qꝛ
tm̃ eſt malum ꝑ me q̃tum eſt bonuꝫ contra qd̃ pec=
catur. Sed omne pctm̃ eſt cõtra bonum infinitum:
id̃ dicitur in pſalmo. Tibi ſoli peccaui: igitur ſi pec
catum eſt corruptio boni formaliter: peccatuꝫ erit
malũ infinitum. ¶ Item corruptio non ſuſcipit ma
gis ꝛ minus: ſicut nec ꝑuatio vt probat Anſel. de
cõcep. vir. xxiiij. qꝛ vbi nulla eſt iuſticia non poteſt
aliquid auferri ꝛ aliquid remanere: igitur ſi pctm̃ ẽ
formaliter corruptio ſequitur ꝙ nullũ pctm̃ eſt gra
ui⁹ alio. ¶ Itẽ: ſi corrũpit bonũ corrũpit cui nocet:
ſed nocet nature in qua eſt. idem vult Aug. de ciui.
dei. xii. ca. vj. ¶ Oppoſitum habetur in littera: ꝛ
Aug. de natura boni: ꝛ poniẗ exemplũ: abſtinere
a cibo eſt nihil ꝛ tñ facit corp⁹ langueſcere. ſic pec=
catum ꝛ ſi nihil ſit. tñ poteſt eſſe corruptio nature.
¶ Secũdo queritur. vtruꝫ principale in peccato ſit
auerſio a bono incõmutabili. vel conuerſio ad bo=
num cõmutabile. ¶ Tertio. An peccata diſtinguã
tur ſpecie ſuppoſito ꝙ ſit tm̃ auerſio formaliter.
¶ Quarto. An vnũ peccatum poſſit eẽ graui⁹ alio.
¶ Quinto: vtrum peccatum ſit malum infinitum.
¶ Ad primam queſtionẽ dico: ꝙ corruptio põt ac=
cipi dupliciter ꝓprie vel communiter. Proprie ſe=
cundum ꝙ corruptio terminatur ad non eẽ per ſe:
ꝛ iſto mõ peccatuꝫ non eſt formaliter corruptio / qꝛ
non oꝫ ꝙ corrumpat gratiã. vel aliquid poſitiuum
ꝑcedens cum aliquis actu peccat / qꝛ non habens
gratiam poteſt actu peccare: ꝛ per conſequens nõ
opꝫ ꝙ omne peccare ſit expulſio gratie precedẽtis
Si accipiẗ corruptio ſecundo mõ ſcꝫ pro priuatiõe
ſicut tenebra diciẗ priuatio luminis in quolibet in=
ſtanti poſteriori ſicut in ꝑmo inſtanti. ſic dico ꝙ pec
catũ eſt formaliter corruptio boni: ſicut ei cecitas
non eſt niſi ſola negatio / nec ſurditas licꝫ ꝯnotatũ
ſit quid poſitiuuꝫ / qꝛ cecitas eſt in oculo. tñ illud cõ
notatũ non includiẗ intra priuationem / qꝛ illud eſt
commune habitui / ꝛ priuatiõi eẽ in tali cõnotato.
ſic pctm̃ ſola priuatio eſt: ꝛ non includit illud ĩ quo
eſt. cum illud ſit commune peccanti ꝛ bene operan
ti. idẽ vult Anſel. de cõcep. vir. iiij. ꝛ. v. ca. ꝛ de caſu
diaboli. xv. Omne peccatũ eſt formaliter iniuſticia.
¶ Item: omnis voluntas creata teneẗ conforma=
re ſe regule. ꝛ ipſa nõ eſt regula ſua: igitur ſi poteſt
concordare regule / ꝛ non ꝯcordat peccat. Non cõ=
cordare regule ſi põt eſt peccare proprie / non ꝯcor
dare ꝛ poſſe tm̃ importat negationem ꝛ poſſe. per
ſe non eſt intrinſecum: ſed ꝯnotatuꝫ / qꝛ poſſe eſt in
bono actu: igitur non eſt intrinſecum actui malo
Eſt igitur peccatum formaliter corruptio que ẽ pri
uatio alicuius boni. ¶ Scd̃o videnduꝫ cuius boni
eſt corruptio. videẗ quibuſdã ꝙ boni nature in qua
eſt / qꝛ ſcd̃m Aug. in Enchiri. vj. ca. pctm̃ eſt corru=
ptio ſpeciei modi ꝛ ordinis. Et ſimilr̃ vult Aug. ꝙ
eſt corruptio illi⁹ boni quo corrupto / tandẽ corrũ=
piẗ corruptio. illd̃ nõ poſſꝫ eẽ niſi corrũpeẗ bonũ ĩ
q̃ ẽ qꝛ corruptio nõ deſtruiẗ niſi deſtructo ſubiecto.
hoc idem vult Aug. xij. de ci. dei. vj. ca. pro hoc ad
ducitur iſta parabola Luce. x. de illo qui incidit in
latrones ꝛ fuit vulneratus in naturalibus. ¶ Alia
via ponit ꝙ peccatũ ẽ corruptio gratie. Tertia via
ponit ꝙ peccatũ eſt corruptio boni virtutis vel mo
ris: ꝛ ſic ſingula peccata aliquã virtutem moralem
corrumpũt. Contra primam viam. Omne finitum
per ablationem finiti tandẽ conſumitur: igiẗ tandẽ
corrumpiẗ tota natura. dicitur ꝙ verum eſt ſi eſſet
ablatio ꝑtium eiuſdẽ q̃titatis. iſta aũt ablatio eſt ꝑ
tium eiuſdẽ ꝓportionis. Cõtra: omne agens equa
le ſcd̃m intenſionem vel magis / paſſo remanente
eodem mõ diſpoſito vel magis equale corrũpit vel
magis: ſꝫ ſequens pctm̃ põt eſſe intenſius peccatũ
vel eque intenſuꝫ / ꝛ natura eſt minus potens ad re
ſiſtendum vel non magis: igitur per peccata eque ĩ
tenſa vel magis poteſt tota natura corrũpi. vn⁹ do
ctor dicit ꝙ natura poteſt cõſiderari dupliciter. vt
in ſe: vel quatenus habituata. peccatum vero non
corrumpit naturam in ſe / nec habilitatem ſecundũ
ablationem: ſic tandẽ tota poſſet auferri. Sed illa
habilitas remittiẗ per peccatum. Exemplũ. diſpo
ſitio materie ad formã intenditur cũ plures diſpo=
ſitiones inſunt que diſponunt ad formã inducendã
ꝛ illa habilitas remittiẗ cũ pauciores inſunt. ¶ Cõ
tra illud: illa habilitas nõ poteſt corrũpi per pctm̃

per ip̄ȝ / qꝛ ſic totum tandē corrumperetur: igit̄ ſtat
pctm̄ cum illa habilitate / qꝛ non eſt ꝑ ablationē ali
cuius boni: et peccatum eſt priuatio alicuius boni
preſuppoſiti: igitur priuatio ſtat cum bono quod
priuat. ¶ Item: ille doctor repugnat ſibiipſi / qꝛ ipſe
dicit ꝙ non remittit̄ iſta habilitas per ablationem
alicuius: ⁊ t̄n deſignat qualr̄ intēdit̄ per oppoſitū
¶ Item: ꝙ iſta habilitas non remittatur per pctm̄
ꝓbo / qꝛ ſi ſic hoc eſt ꝑ corruptionem alicuiꝰ gradꝰ.
Sȝ qȯ eſt a ſolo deo īmediate a nulla creatura cor
rumpitur / qꝛ corruptio illius qȯ capit eſſe ꝑ creatio
nem eſt adnichilatio: igitur cuȝ nulla creatura poſ=
ſit aliquod adnichilare ſequitur ꝙ homo ī actu pec
candi non pōt minuere aliquem gradū habilitatis
nature / nec aliquid in ip̄a remittere cum natura vo
lentis: ⁊ quilibet gradus eiꝰ ſit a deo ꝑ creationeȝ.
¶ Item: cauſa contingens alicuius effectus poteſt
ſtare cum oppoſito illius effectus: ſed voluntas q̄=
cūqȝ ponitur cā peccati eſt cā contingens actus me
ritorij vel peccati. nō eīn ē peccatum ſi nullo mō vi
tari poſſit: igitur per pctm̄ nūꝙ corrumpitur volū=
tas. nec aliquid quod eſt cā contingens actus meri
torij vel pars cauſe. ¶ Item: ꝓuationes vel habitꝰ
eiuſdem ſpeciei non differunt ſpecie / qꝛ ꝓuationes
diſtinguūt̄ per habitus: ſȝ bona poſſunt eſſe eiuſdē
ſpeciei quoꝝ priuationes ſunt peccata. Et ſi dicas
ꝙ bona differunt ſpecie / qꝛ quoddā peccatum pri=
uat bonum ſpeciei / quoddā bonum modi. quoddā
bonum ordinis ſecundum Augu. ¶ Ad illud pate=
bit ſtatim poſt / q̄a quodlibet peccatum priuat iſta
tria. Concedo igitur ꝙ peccatum nō corrumpit ali
quid naturale quod eſt intrinſecum nature / qꝛ ſcōȝ
dionyſium. iiij. ca. de di. no. Naturalia in dāpnatis
manent ſplendidiſſima. ⁊c. Dicit Augu. de corru=
ptione ſpeciei modi ⁊ ordinis. ⁊c. Dico ꝙ in creatu
ra ſunt relationes ad deū in ratione triplicis cauſe:
efficientis / exēplantis / ⁊ finalis. ⁊ hoc ī actu ꝓmo
⁊ non poſſunt iſte relationes corrūpi manente na=
tura creature. Alio mō poteſt voluntas conſidera
ri in actu ſecūdo: ⁊ ſic nata eſt habere modum / ſpe
ciem / ⁊ ordinē in actu ſecundo. et iſta tria poſſunt
corrumpi manente voluntate in actu ꝓmo integra
q̄tum ad naturalia. Et cum allegatur in enchiri. ꝙ
peccatū eſt corruptio illius boni / quo corrupto cor
rumpitur corruptū. Dico ꝙ rea poteſt eē indiuiſibi
lis in eſſentia ſua in actu ꝓmo / et manere integra.
⁊ ſi non ſit integra q̄tum ad ꝑfectiones ſecundas
natas ineſſe / qꝛ bonū qȯ eſt perfectio ſecunda / cor
rumpit̄ ꝑ malitiam: ⁊ ſic malitia poteſt eē intrinſe
ca nature / non ꝓ q̄to bonum eſt ꝑfectio prima na
ture: ſed quatenus ꝑfectio ſecunda tollitur per ma
lum / ⁊ pōt ſtare aliquod bonū in actu ſecundo cum
peccato: qꝛ malū eſt oppoſituȝ bono qȯ non eſt qn̄
malum ineſt: ⁊ non illiꝰ gradꝰ bonitatis cū quo ſtat
malum. ¶ Ad aliud de vulnerato: dico ꝙ differen=
tia eſt inter vulnerationem: ⁊ mutilationē in hoc:
ꝙ vulneratio dicit diuiſionem cōtinui ⁊ non abla=
tionem alicuius partis: ſicut mutilatio. Et iō non ē
intelligendum ꝑ illam parabolam Luce. x. ꝙ aliq̄d
auffertur a natura ſubiecta cum quis peccat. Sed

ꝙ ibi eſt diuiſio ſpecialis in hoc: ꝙ ibi eſt inhabili=
tatio ad bonum opꝰ: ⁊ ſemper maior q̄to grauiꝰ et
pluries peccat. ¶ Contra ſcōam viam ſuperius di=
ctam: ꝙ peccatuȝ non ſit corruptio gratie ꝓbatur:
qꝛ gratia eſt a ſolo deo ꝑ creationem: igit̄ per nul=
lam creaturam pōt corrumpi: ſed voluntas ꝑ actuȝ
ſuum poteſt peccare peccato actuali: ⁊ illud pecca=
tum non eſt corruptio gratie: cū non ſit in poteſta=
te voluntatis cauſate. ¶ Item: peccatum non eſt
corruptiuum gratie niſi demeritorie: hoc autē non
eſt effectiue. Sed qꝛ deus ſubſtrahit gratiam nō cō
ſeruando ip̄am propter demeritum peccantis: ita
ꝙ ſimul tempore: t̄n prius natura peccat voluntas
q̄ deus deſinat conſeruare gratiā. ¶ Item: gratia
eſt cauſa contingens reſpectu actus meritorij: igit̄
q̄tum ē ex ſe pōt ſtare cum oppoſito illius actꝰ: igr̄
non formaliter corrumpitur per peccatū. ¶ Item:
pōt eſſe peccatum / ⁊ ſi prius non īfuiſſȝ gratia: igit̄
illud pctm̄ non corrumpit gratiam. ¶ Item: pecca
ta non diſtinguerētur ſpē: qꝛ gratia cuius formali=
ter ſunt peccata / priuationes: non ē alia ⁊ alia ſpe=
cie. ¶ Item: ſequeret̄ ꝙ poſt primum peccatū mor
tale non poſſet hō iterum peccare: qꝛ nulluȝ pecca=
tum poſterius corrumperet gratiam. ideo ſolum ē
ꝙ gratia non ſtat cū peccato: qꝛ deus eam nō con=
ſeruat propter demeritum peccantis. ¶ Cōtra ter
tiam viam. Priuatio eſt incompoſſibilis habitui:
ſed nō eſt aliquis gradus virtutis moralis quin cuȝ
eo ſtet peccatum mortale: qꝛ ſi det̄ ꝙ iuſticia mora
lis in. ix. gradu ſtet cum peccato / non aūt in. x. ſeq̄=
retur ꝙ per vnū actum poſſet habitus virtutis cor
rumpi: ⁊ ſimiliter generari. ⁊ idē de habitu vicioſo
¶ Item: vicia moralia poſſunt ſtare cum gratia: qꝛ
aliquis multum habituatus in vicijs pōt ſubito pe
nitere ⁊ recipere gratiam. certum eſt ꝙ non ſtatim
corrumpunt̄ habitus vicioſi imo ſi remittūtur hoc
eſt valde modicum: q̄tūcunqȝ eīn peniteat adhuc
habet vehementioreȝ inclinationem ad actus ma=
los quos prius exercuit: ſimiliter habens habitus
virtutis ꝑfecte ſi ſemel peccat non ſtatim corrum=
puntur virtutes ille priores morales: qꝛ tunc non
facilius reſurgeret a pctō bene moratus: nec virtuo
ſus cum ſemel caderet q̄ vicioſus: nec maiorem in
clinationem haberet ad bene operandū. ¶ Dico
igitur cuius boni eſt peccatum corruptio formalit̄
in voluntate nata eſt eē non ſolū rectitudo habitua
lis ſed actualis: ita ꝙ actualiter conformatur regu=
le ſue. ita ꝙ actus ſuus eliciatur propter talē finem
quem iudicat recta ratio q̄tum ad omnes circūſtā
tias quas recta rō dictat / ⁊ bonitas in iſtis circun=
ſtantijs eſt ꝑfectio ſecūda: ⁊ non conformari recte
rationi eſt peccatum qȯ eſt formaliter corruptio bo
ni: ſcȝ rectitudinis actualis. iſtam rectitudinem te=
netur voluntas dare actui ſuo: ⁊ ip̄a eſt cauſa con=
tingens reſpectu huius rectitudinis ⁊ reſpectu nō
rectitudinis / qꝛ abſolute eſt cauſa contingēs reſpe
ctu actus: igitur in poteſtate ſua eſt cauſare confor
miter ad rectam rationem vel difformiter: ⁊ ſi cau
ſat actum difformiter priuat ſe bono illo qȯ fuit na
tum ineſſe vt rectitudinis actualis que debuit ineē

Eſt igitur peccatum actuale priuatio rectitudinis actualis vel carentie iuſticie actualis nate ineſſe cū debito habendi cā. Et ſic itelligūtur auctoritates Aug. ꝙ peccatum eſt dictū/vel factū/vel cōcupitū cōtra legem dei: ita ꝙ dictum vel factum ponitur loco generis vel ſubiecti. ſicut diffiniunt concreta ponendo ſubiectū loco generis: ⁊ contra legē dei eſt formale in peccato. Similiter peccatum ē voluntas recipiendi qđ iuſticia vetat. Uoluntas recipiendi eſt ſubiectum: ſed qđ iuſticia vetat eſt differentia vel formale. ita ꝙ vetitum eſt formale in peccato.

¶ Ex his ſequit ſecundum: ꝙ principale in peccato eſt auerſio: ſed hoc poteſt intelligi dupliciter. Poteſt enim aliquid auerti a deo formaliter. vel virtualiter. Primo modo dicitur contrarie vel negatiue. Contrarie vt odire deū. ſi hoc ſit poſſibile in entibus. Negatiue non diligere deum qñ oportꝫ ⁊ neuter iſtoꝝ modoꝝ poteſt dici vlr ꝙ omne peccatū eſt auerſio a deo formaliter. Alio mō dicitur auerſio virtualiter qñ aliquis auertit imediate ab illo ſe qđ eſt neceſſariū ad ſalutem: ſicut qñ aliquis negat cōcluſionem que virtualiter includitur in pn̄cipio: iſe auertit formaliter a ↄcluſiōe/ virtualiter a principio. Sic ī ordinatis ad ſalutem neceſſario qñ aliquis auertit ſe ab aliquo qđ eſt ad finem neceſſarium auerſione formali virtualiter auertit a fine: ⁊ q̄to illud a quo auertitur formaliter eſt propinquius fini: tāto peior eſt illa auerſio formalis ceteris paribus. iō odium dei ſi eſt in natura eſt maximum peccatum. deinde auerſio formalis a deo negatiue: ⁊ deinde auerſio virtualis propinquior. grauiora em̄ ſunt que ſunt contra primam tabulam ꝙ̄ contra ſecundam ceteris parib⁹. Et ſic omne peccatum eſt auerſio a bono incōmutabili virtualiter vel formaliter. Dico igit ꝙ principale ī peccato nō eſt conuerſio ad bonum cōmutabile. ſed auerſio a bono incommutabili quare cōuerſio ad bonum cōmutabile non formaliter opponitur dilectioni dei. Hoc patet. p Augu. xij. de ciui. dei. c. iiij. iō malum qꝛ contra ordinem nature ei⁹ a quo ſumme eſt: igit auerſio eſt totū quod ē de ratiōe peccati/ qꝛ contra voluntatem dei. diſcordia igitur eſt mala a regula ſua: qꝛ neceſſaria eſt ad ſalutem: ⁊ carentia virtualis eſt mala pro tempe ꝓ quo eſt rectitudo neceſſaria ad ſalutem. per hoc pꝫ ad ſecundum queſitū.

¶ De tertio ſuppoſito ꝙ peccatū ſit formaliter auerſio a deo quomō diſtinguūt pctā ſpecie. dico ꝙ ꝑuationes diſtinguūtur ſpecie ꝑ habitus: ſicut ſurditas et cecitas diſtinguuntur ſpecie per hoc ꝙ huiuſmodi. ſic auerſio virtualis a deo circa diuerſa obiecta formalia diſtinguitur: immo circa idem obiectum/ qꝛ rectitudo eſt alia: ⁊ alia quā tenet volūtas obſeruare reſpectu huius obiecti: ⁊ reſpectu illius: ⁊ reſpectu eiuſdē obiecti q̄tum ad diuerſas circunſtantias. Primum pꝫ: ſcꝫ ꝙ auerſiones differūt ſpecie propter diuerſa obiecta/ qꝛ aliter p̄cipitur ī vno precepto reſpectu illius obiecti aliter reſpectu alterius. Aliam igit rectitudinem tenet voluntas habere reſpectu vnius/ ⁊ alterius. Et ſi careat alia eſt auerſio virtualis a deo ꝓpt carentiā vni⁹ rectitudis ⁊ alterius. Scōm pꝫ: ſcilicet ꝙ reſpectu eiuſdē obiecti poſſit eſſe diuerſa peccata ſpecie: qꝛ rectitudo in operatione reſpectu vnius obiecti requirit oēs circunſtantias quas recta ratio dictat/ qꝛ bonum eſt ex cauſa integra ſecundum Dionyſium. ⁊ peccatum poteſt eſſe ex omiſſione cuiuſcūqꝫ circunſtantie. Cū igitur circunſtantie differunt ſpecie: ex hoc patet ꝙ plura accidentia tm̄ numero poſſunt eē ſimul in eodem: qꝛ ſicut plures rectitudines ſcđꝫ ſpeciem ꝑuantur ꝑ plura peccata ſecundū ſpeciem. ſic plures rectitudies numero ꝑuant per plures priuationes ſolo numero differentes: vt ſi ille hodie occidit hominem/ cras alium/ poſt cras tertiū: plures priuationes ſecundum ſpeciem inſunt eidem ſimul. nec illud eſt incōueniens de peccatis/ qꝛ dictū eſt in. iiij. ꝙ poſt actum nō remanet niſi reatus ſcilꝫ obligatio ad penā. Et ſic plura pctā remanere q̄tū ad reatum non eſt aliud ꝙ̄ plures rectitudies eiuſdem rationis ſimul manere in eodem.

¶ De quarto quero: vtrum peccatū poteſt eſſe grau⁹ alio. dico ꝙ illud pctm̄ eſt grauiſſimum qđ eſt immediate circa finē vltimū cōtrarie/ ⁊ ſi eſt imediate circa ea q̄ ſūt ad finē formaliter: q̄to illud bonū circa qđ eſt peccatum magis eſt neceſſarium ad vltimum finē: tanto eſt illud peccatū grauius: ita ꝙ talis eſt ordo in grauitate inter ꝑuationes/ qualis inter habitus. Una igit rectitudo oppoſita pctō eſt melior alia/ qꝛ propinquior fini vltimo: ⁊ non ſolū ſic eēt reſpectu eiuſdē obiectiuna curuitas in actu ē maior alia. licet non differāt in genere actus ex hoc ꝙ ex maiori libidine ē maior conatus/ vl' maior delectatio: qꝛ q̄to actus eſt elicitus cū maiori conatu: tanto tenetur voluntas habuiſſe maiorem rectitudinem. Jſta declarant exemplo. qꝛ error in intellectu dicit maior ex hoc ꝙ falſum quod creditur eſſe verum ē oppoſitum concluſioni ꝓpinquiori principio. Similit eſto ꝙ poſſit intellectus moueri ad eandem concluſionem immediate a duobus obiectis nobiliori et minus nobili: eſto ꝙ eſſet error in vtroqꝫ: maior error eſſet in actu intellectus qñ moueret a nobiliori ꝙ̄ quādo moueret a min⁹ nobili. Sic eſto ꝙ ab eodem ſit actus cum maiori conatu ⁊ cum minori maior error eſt in actu qui ſit cum minori conatu ceteris paribus.

¶ De. v. q̄ſito An malū in actu peccandi ſit infinitum. dico ꝙ nullum peccatum eſt malū infinitum ꝓprie loquendo/ qꝛ nullū peccatum eſt maius malum ꝙ̄ ſit bonum quod priuatur per actū peccati. Sed nullum bonum poteſt priuari per peccatum niſi finitum/ qꝛ vt dictum eſt prius per peccatum non priuatur niſi bonum in actu ſcđo qđ eſt accñs nature in actu primo. Tñ vt ꝑus dictū ē aliquod pctm̄ ē imediate circa finē vltimū foꝛaliter/ aliquod pctm̄ circa ea q̄ ſunt ad finē foꝛaliter. primo mō omne pctm̄ eſt finitum intenſiue in actu: qꝛ cā eliciens actū eſt finita intenſiue: tñ illud malū ē infinitū obiue formalr: qꝛ formaliter ē reſpectu boni infiniti: pctm̄ tñ quod eſt circa ea q̄ ſūt ad finem formaliter eſt finitū intenſiue q̄tū ad actum ⁊ obiectiue finitū formaliter/ infinitū tamen obiectiue virtualiter.

¶ De ſexto queſito: An peccatū poſſit

augeri in infinitum. dico ꝙ ſi conſeruetur volūtas
creata in via ꝑ temp⁹ infinitum: poteſt peccatum cō-
tinuari in infinitum ⁊ nūꝙ̄ diminuetur natura vo-
lentis / q꞉ cauſa in qua virtual'r continentur infini-
ti effectus ſi ī īfinituꝫ cōſeruetur infinitos effectus
pōt producere. Nūc autem voluntas ex hoc ꝙ acce-
pit gratiaꝫ tenet̄ agere gratuite in omnib⁹ actibus
in quibus peccat moꝛtaliter. iō voluntas poteſt pec-
care in infinitum ſi ī infinitum conſeruetur in via /
q꞉ voluntas eſt debitrix oīm rectitudinū que nate
ſunt ineſſe in actibus ſequentib⁹ ſi conſeruaſſet gra-
tiam collataꝫ: ⁊ in omnibus actib⁹ peccati tollitur
aliquid quod infuit virtualiter ſi non demeruiſſꝫ cō-
ſeruationem gratie / q꞉ quelibet rectitudo oppoſi-
ta curuitati peccati actualis fuit virtualiter incluſa
in voluntate quando habuit gratiam. ¶ Ad pͥmuꝫ
pꝛincipale patꝫ ꝑ dicta in poſitione: ⁊ ad ſecundū
ſimiliter. ¶ Ad tertium dico: ꝙ paſſio inq̄tū ea pa-
timur non eſt peccatū: tñ alio mō eſt peccatum inq̄-
tum eſt a voluntate vt a cauſa actiua. ¶ Ad aliud:
dico ꝙ non ſequitur: peccatum eſt coꝛruptio boni /
igitur eſt malū infinitum. Et cum dicit̄ tñ eſt malū
q̄tum bonum contra quod peccat̄: verum eſt tñ ⁊
q̄tum ſecundum pꝛopoꝛtionem non ſcdm̄ equalita-
tem: ⁊ ideo concedo ꝙ cōtra maius bonum imme-
diate eſt maius peccatum. non tñ ſi eſt immediate
contra deum propter hoc ſequit̄ ꝙ ſit infinituꝫ / q꞉
non pꝛiuat bonitatem dei. illa non fuit nata infuiſ-
ſe creature. Sed pꝛiuat bonitatem in actu ſecundo
que accidit nature in actu pꝛimo. ¶ Ad aliud dico
ꝙ Anſel. declarat oꝛiginale non magis ⁊ minus in
vno q̄ in alio / q꞉ ꝑ peccatum oꝛiginale tollitur iu-
ſticia oꝛiginalis totaliter: ⁊ quilibꝫ equaliter eſt de-
bitoꝛ iuſticie oꝛiginalis. iō non poteſt eē plus ī vno
q̄ in alio. Sed in peccato actuali non ſic eſt / ꝙ vnū
peccatum actuale poteſt eē reſpectu vni⁹ boni / aliō
reſpectu alterius. ⁊ ſic alia iuſticia actualis que pꝛi-
uatur per vnum peccatum ⁊ per aliud. etiam ſi ſint
duo peccata actualia reſpectu eiuſdē obiecti. vnuꝫ
poteſt pꝛiuare iuſticiam actualem quā tenetur volū-
tas conſeruare in vna circunſtantia: ⁊ aliud pecca-
tum actuale pōt ꝑuare aliam rectitudinem in alia
circunſtantia. ⁊ ſic pōt vnum actuale eē maius alio
⁊ grauius ex hoc ꝙ propinquius vltimo fini: ⁊ aliud re-
motius. ¶ Ad aliud. dico ꝙ pctm̄ eſt coꝛruptio alicu-
ius boni ſcdō: ⁊ eſt coꝛruptio alicuius quod de eo di-
citur denominatiue. Et cum dicit̄ coꝛrumpit illud
cui nocet. dico ꝙ nocꝫ ſibi in actu ſcdo. hoc ē illi qd̄
ſuſcipit in hoc ꝙ non eſt perfectum in actu ſecūdo.
q꞉ caret perfectione que nata eſt ſibi ineſſe ⁊ infoꝛ-
matur pꝛiuatione eiuſdem.

¶ Diſtinctio. xxxvi. ¶ Queſtio. i.

Circa iſtam diſtin-
ctionem. xxxvi. queritur pꝛimo
vtrum peccatuꝫ ſit pena pecca-
ti. Q̄ꝫ non. Aug. pꝛimo retracta-
tionuꝫ. ca. xxvi. Omne iuſtū eſt
a deo. omnis pena eſt iuſta: igit̄
omnis pena eſt a deo. Sꝫ nullū
peccatū eſt a deo: igitur nullum peccatum eſt pena
peccati. ¶ Item: Aug. de vera religione. pctm̄ eſt
ita voluntarium: ꝙ ſi non eſt voluntarium non eſt
peccatum: ſed omnis pena ē inuoluntaria / q꞉ oīs
pena triſtis: igitur nulla eſt peccatum. ¶ Iteꝫ: de⁹
ſꝑ punit citra ꝯdignuꝫ: q꞉ pena nūq̄ excedit culpā
ſꝫ ſequēs pctm̄ pt̄ eē grau⁹ q̄ peccatū ꝑcedēs: igr̄ nō
eſt pena peccati peccare. ¶ Ad oppoſitum Ad ro.
pꝛimo. ⁊. i. ad theſſalonicenſes. ij. dicitur de phis.
propter quod idem propter peccata ſua deus tradi-
dit illos in repꝛobum ſenſum. ⁊ Gen̄. xv. Nondum
ſunt completa peccata amoꝛreoꝝ. ⁊c. ⁊ Apocalip.
vltimo. qui in ſoꝛdibus ē adhuc ſoꝛdeſcat. ⁊ Aug.
contra Iulianū lib. v. ⁊ in pſalmo. ſuꝑ cecidit ignis
⁊ non viderunt ſolē. ⁊ Grego. moꝛal. xxv. peccatū
qd̄ non purgatur mox ad aliud ſuo pondere trahit
propter iſtas auctoꝛitates tenet̄ ꝙ peccatum pōt
eſſe pena peccati. ¶ Ad queſtionem dico ꝙ ſic. Oē
enim peccatum eſt pena / q꞉ omne peccatum eſt ca-
rētia boni iuſti ꝯueniēs / ⁊ maioꝛ ē carētia boni iu-
ſti conuenientis q̄ boni cōmodi / q꞉ bonum iuſtum
eſt nobilius bono cōmodo ⁊ ꝓpinquius perfectio-
ri: ⁊ ſicut pꝛopꝛium perfectioꝛi ē perfectius q̄ com-
mune perfecto ⁊ imperfecto. ſic propinqui⁹ perfe-
ctioꝛi ceteris paribus. Nunc autem iuſticia eſt pꝛo-
pꝛia appetitui rationali. cōmodum vero conuenit
omni appetitui. Sed peccatum eſt carētia boni iu-
ſti conuenientis / q꞉ pꝛemium eſt appoſitio boni cō-
uenientis: igitur demeritum pꝛiuat bonū conuenī-
ens. Dicit culpa non eſt pena / q꞉ non eſt inuolunta-
ria. Nullum enim malum eſt pena niſi ſit inuolun-
tarium. Dico ꝙ omnis pena eſt contra inclinatio-
nem naturalem: q̄uis actus elicitus de illa pena ſit
voluntarius vt patet de moꝛte: licet ſancti cupiant
diſſolui ⁊ eſſe cum chꝛiſto: adhuc illa moꝛs eſt pe-
na / quia contra inclinationem naturalem q̄uis non
ſit contra actū elicitum voluntatis. Non igit̄ eſt ve-
rum ꝙ omnis pena eſt inuoluntaria: ita ꝙ cōtra a-
ctū elicituꝫ volūtatis / q꞉ tunc martyꝛes non ſuſti-
nuiſſent penam in moꝛte: ſꝫ dicitur inuolūtaria / q꞉
ꝯtra īclinationē naturalē volūtatis. Non autē con-
tra actum voluntatis elicitum. iō dico ꝙ peccatum
eſt foꝛmaliter maxima pena. Et quomo ſtant ſimul
ꝙ culpa ſit volūtaria ⁊ ꝙ ſit pena. Magiſter reſpō-
det ꝙ pt̄ accipi vt actiua vel vt paſſiua: ⁊ q̄uis iſta di-
ſtinctio appareat groſſa poteſt habere bonum intel-
lectū / q꞉ voluntas poteſt dupliciter conſiderari vel
vt ſubiectum actus peccati. vel vt cauſa act⁹: vt ſub-
iectum non dicit̄ actus voluntarius nec culpa volū-
taria: ſed dicit̄ ipſius voluntatis: q꞉ non eſt in ptā-
te voluntatis vt eſt ſubiectum culpe recipere taleꝫ
actum vel non recipere. Secundo modo tñ eſt in
poteſtate volūtatis vt eſt cauſa actus demeritoꝛij:
⁊ q꞉ voluntas tenet̄ agere confoꝛmiter regule ſue
ſi non facit peccat: ⁊ ſic peccatum eſt coꝛruptio bo-
ni actiue vel volūtas per peccatū: ⁊ ſic pctm̄ eſt cul-
pa foꝛmaliter ⁊ ſic coꝛruptio actio eſt a volūtate a-
ctiue in pꝛimo inſtanti nature: ⁊ in ſcdo inſtanti na-
ture eſt coꝛruptio paſſio pꝛiuans ſubiectum a bo-
no ſibi oppoſito nato ineſſe. Sic igitur ſtant ſimul

ꝙ in pꝛimo inſtanti nature ſit culpa voluntaria īq̄
tum eſt a volūtate effectiue: ⁊ in ſcđo inſtanti natu
re ſimul: tñ tempe eſt ſubiectiue ī voluntate: ⁊ ē pe=
na / q2 in illo inſtāti nature ꝓuat voluntatē a bono
nato ineſſe. Aliter exponiᵗ ⁊ ſubtilius dictū magi=
ſtri: ꝙ in voluntate eſt duplex actio ad oppoſituꝫ:
ſcꝫ actio de genere actionis: ⁊ actio de genere qua
litatis q̄ dicitᵗ operatio vt volitio / q2 volitio eſt q̄d
abſolutū ⁊ intellectio ſimiliter. Nō eñ erimus bea
ti in relationibꝰ: ſed volitione ⁊ intellectione erimꝰ
beati: igitur illa ſunt abſoluta ad volitionem: igitur
eſt actio de genere actionis cuius terminus eſt vo=
litio: ſed agens inq̄tum hmōi non ꝑficitᵗ operatio=
ne perfectione pꝛima: igitᵗ illa volitio non ē ꝑfectio
voluntatis in actu pꝛimo. Nunc autē illa operatio
debet eē circa obiectum ⁊ dꝫ eſſe recta inq̄tum vo
luntas eſt cauſa actiua illius opationis: igitur vo=
luntas teneᵗ habere actionem rectaꝫ de genere a=
ctionis que eſt elicere volitionem: ſicut ſi voluntas
ſit potentia factiua et poſſit ꝑ imperium ſuū perfe
ctionem ꝓducere in lapide ſi teneᵗ ibi pꝛoducere
actum rectum peccaret in non recte agere actione
de genere actionis. vt ſi ꝓducat ibi thibiā curuam
cū teneᵗ pꝛoducere rectaꝫ / tamen lapis non pecca
ret: ſed magis poſſet dici ſibi pena cum natus eſſet
recipere effectum rectum ⁊ nunc caret perfectione
quā eſt natus recipere. Sic voluntas cuꝫ pꝛoducit
in ſe volitionem non rectam peccat in hoc ꝙ nō re
cte agit actione de genere actionis ⁊ poſteriꝰ natu
ra inq̄tum recipitᵗ in ipſa actus non rectus eſt ſibi
pena: ⁊ non peccat in recipiēdo. ⁊ ſic pctm̄ de genere
re actionis eſt cā pene in operatione de genere qua
litatis. Similiter eſto ꝙ deus poſſit cauſare imme
diate maluꝫ actū in volūtate: ſicut ipſamet poteſt:
ipſa in recipiēdo non peccaret. iō culpa foꝛmaliter
eſt carentia rectitudinis in actiōe pꝛopꝛia de gene
re actionis: ⁊ ſic ex volitione eſt illud peccatum pe
na: ita ꝙ inq̄tum elicit peccat: ⁊ ſic eſt voluntariū /
inq̄tum ſuſcipit actū ꝓuatiue bonum conueniens
non peccat ſed illud ſuſcipere eſt ſibi pena. Sꝫ quo
modo eſt vnum pctm̄ pena alterius. dico ꝙ deꝰ pu
nit ſubtrahendo gratiam ⁊ iuſte ꝓpterᵗ demeritum
pꝛecedēs natura: ⁊ ſicut deus nō aſſiſtit cōſeruādo
gratiam ſic dicitᵗ punire: q2 magna punitio eſt ſub=
ſtractio beneficioꝛum: ⁊ ſic in ſecundo actu cum ite
rum peccat non aſſiſtit deus ad dandū rectitudinē
in illo actu pꝛopter demeritū ꝑcedens: ⁊ ſic punit
ꝑmittendo cadere in pctm̄ ſecunduꝫ. Dicit quo mō
peccat ſecundo ex quo voluntas habet in poteſta=
te ſua rectitudinem ſecundā: q2 ex quo caret gratia
non habet in poteſtate ſua ꝙ poſſit elicere actuꝫ ſe
cundum / ſecundum omnes conditiōes quas recta
ratio dictat. Anſel. reſpondet ꝙ impotentia nō ex
cuſat quando aliquis incidit in impotentiam ꝑ pec
catum ſuum / q2 igitur ille a pꝛincipio potuit vitaſſe
iſtam īpotentiam cū habuit gratiam q̄ ꝙ tunc non
poſſit cum peccat. iō teneᵗ ad rectitudinem in actu
ſecūdo. tertio. ⁊ quarto. Ultimo quomō ē a deo vt
pena pctī pꝛioꝛis. dico ꝙ illud pctm̄ ſecundum qđ
eſt pena pctī pꝛioꝛis: non ē a deo efficiente: ſed non
cauſante iuſte pꝛopter demeritum pꝛecedens: ſicut
non dare viſionem beatam peccanti nō eſt a deo ef
ficiente: ſed non cauſante iuſte pꝛopter demeritum
ꝑcedēs ⁊ iſta pena eſt pena derelicta: ⁊ non iflicta:
qđ patet ſecundum grego. in moꝛa. xxv. deſerendo ꝑ
cuſſit. ⁊c. ⁊ ſecundum Aug. cōtra Julianum lib. v.
deſerendo; ſiue alio mō punit. ⁊c. Sicut igitur nau
ta ꝑ pꝛeſentiam eſt cauſa ſalutis / ſic deus per pꝛeſē
tiam bone operationis ⁊ per abſentiam non agen
do. ¶ Ad pꝛimum pꝛincipale. dico ꝙ omnis pena
eſt a deo. non tñ a deo infligente niſi ſolū de pena
poſitiua. ſed penis pꝛiuatiuis verū eſt ꝙ ſunt a deo
ſubtrahente vel non cauſante: ⁊ ſic pōt peccatuꝫ eē
a deo: ⁊ culpa poſterioꝛ pꝛo pꝛioꝛe non inflicta: ſed
derelicta. ¶ Ad aliud dico ꝙ peccatū eſt volunta=
rium vt cōparatᵗ ad cauſam agentem: ſed inuolun=
tarium ⁊ pena eſt diſconueniens voluntati: ⁊ pena
vt comparatur ad ſuſceptiuū ⁊ vniuerſaliter cōtra
inclinationem naturaleꝫ. ¶ Ad aliud dico ꝙ deus
non infligit penam vltra condignum: ſed punit po=
ſitiue citra. Loquendo tñ de pena derelicta deſerē
do ꝑmittit eum cadere in maius maluꝫ in qđ īcidit
pꝛopter demeritum pꝛecedens ⁊ in omnia mala ſe
quentia ⁊ hoc iuſte vt pꝛius dixi.

¶ Diſtinctio. xxxvij. ¶ Queſtio pꝛima.

CIrca iſtam diſtictio=
nem. xxxvij. queritur pꝛimo: vtrū
actus ſubſtractus pꝛiuationi i pec
cato ſit a deo. Et non. q2 volūtas
recte agit quando agit confoꝛmitᵗ
regule ſue. igitur ſi actus ille ſit a
voluntate diuina: voluntas creata in coagēdo age
ret confoꝛmiter regule ſue: igitur tunc non pecca=
ret / quia quando peccat agit diffoꝛmiter. ¶ Item:
quicquid deus cauſat extra / cauſat oꝛdinatiſſime. ⁊
ex maxima caritate omnis talis actꝰ rectus eſt: nō
igitur demeritoꝛius. ¶ Item: aliquis eſt actꝰ malꝰ
qui non eſt malus niſi q2 ꝓhibitus: vt comeſtio po
mi: igitur ſi deus facit talem actum facit euꝫ ſub ra
tione mali. ¶ Oppoſitum Eſaye. x. patet ꝙ crea=
ture ſunt inſtrumenta in actu peccādi ſicut ſenache
rib peccauit vt inſtrumentuꝫ: ⁊ tñ fuit ſibi dampna
bile: igitur deus cauſat actum ſubſtractum culpe.
¶ Item: Aug. ſuper pſalmū. ⁊ nō eſt ſubā. dicit qđ
nō eſt ſubā aliqua nichil eſt: ⁊ omnis ſubā a deo ē:
igitur actus ſubſtractus ſicut eſt ſic a deo eſt.

¶ Queſtio ſecunda.

QUeritur ſecundo:
vtruꝫ actus ille ſit a deo vt pec
catum. Et ſic. pena vt pena / ē
a deo: igitur vt culpa: eſt a deo.
Antecedens patet. ꝑ Auguſti.
lxxxiij. q. q. xxv. conſequentia
ptꝫ. Pꝛimo q2 pena habꝫ ratio
nem maioꝛis mali q̄ culpa / q2 pꝛiuat bonum natu=
re: culpa vero bonum actionis: igitur ſi maius ma
lum a deo: ⁊ minus malum pōt. Secundo pꝛobatᵗ
iſta conſequentia / q2 aliquod peccatuꝫ eſt foꝛmalitᵗ

pena: igitur cum omnis pena ſit a deo aliqua culpa vt culpa erit a deo. ¶ Item: ſubſtractio gratie poteſt eſſe a deo ſed ſubſtractio gratie eſt ſubſtractio rectitudinis nate eſſe in actu: talis autem eſt culpa. ¶ Item: ſi actus non poſſit eſſe a deo vt peccatum igitur nec actus ſubſtractus poſſit eſſe a deo ꝯñs eſt falſum: vt argutum eſt queſtione precedente conſequentia patet: quia voluntas creata. ideo dicitur cā peccati / quia eſt cauſa actus ſubſtracti / quia enim talis actus eſt ab ea. ideo dicitur peccare. ¶ Oppoſitum Ioh. primo. ſine ipſo factum eſt nichil. peccatum nichil eſt. ¶ Idem vult Augu. ſuper pſalmiſtam.

¶ Ad primam queſtionem dico ꝙ actus ſubſtract⁹ eſt aliquomodo a deo. illud probo: quia omne ens poſitiuum vel eſt ex ſe vel ab alio / iſte actus eſt quid poſitiuum: et non eſt ex ſe ſic eſſet neceſſe eſſe ex ſe: igitur eſt ab alio / ſed omne poſitiuum quod eſt ab alio vel eſt a primo immediate. vel a primo mediate cauſa ſecunda. ¶ Item dare elemoſinam poteſt eſſe peccatum / et poteſt eſſe actus meritorius ex diuerſis circunſtantijs: igitur idem actus in ſpecie nature poteſt eſſe in operatione meritoria et demeritoria: igitur habebit eam cauſam in eſſe nature: ſed ſubſtantia actus meritorij eſt a deo: igitur et ſubſtātia actus demeritorij. Secūdo eſt declarandū quomō ē a deo vł vt cā imediate agēte vł quia imediate eſt a volūtate q̄ imediate ē a deo: et ſic mediate eſt iſte actus a deo. Dico ꝙ vtrunque poteſt ſuſtineri.

Primo poteſt dici ꝙ voluntas eſt immediate a deo et ipſa eſt totalis cauſa immediata actus: hoc patet per auctoritates Eccli. xi. Ab initio fecit deus hominem et dimiſit eum in manu cōſilij ſui: hoc eſt dimiſit voluntatem ſibi vt eligat quod placuerit ignē vel aquam mortem vel vitam: igitur videtur ꝙ voluntas ſit tota cauſa immediata. deus tamen conſeruat voluntatem et coagit per influentiam generalem cuicunque actui quem voluntas eligit. ¶ Itē Aug. vij. de ciuita. dei ca. xxx. Sic deus res adminiſtrat vt proprios motus agere ſinat. ¶ Item idē videtur de intentione Anſelmi. de concordia parte prima. ¶ Item commentator. ix. met. ca. vij. dicit contra iſtos qui non ponunt res naturales habere actiones totales dicit ꝙ cōuenit illis ꝙ nullū ens habeat actiones proprias: et per conſequens. neque eſſentias. quod relinquit pro impoſſibili. idem probatur per rationes. primo ex libertate voluntatis / quia cauſa libera habet in poteſtate ſua effectū Sed ſi deus eſt immediate cauſa volitionis voluntas non eſt libera reſpectu volitionis / quia nulla cauſa habet in poteſtate ſua actum quando ad hoc ꝙ habeat actum requiritur alia cauſa cuius motio non eſt in poteſtate ſua. Sed motio voluntatis dei non eſt in ptāte volūtatis create: igiť ſi ipſe eſt immediate cā non eliciť volitio libere a voluntate creata. ¶ Secūdo arguitur ex cōtingētia nulli⁹ effectus euenit ꝯtingenter pp indeterminationē cauſe q̄ ſequiť determinationem cāe prioris. Sed ſi iſte due volūtates cauſēt imediate volitionē volūtas creata ſequiť determinationē cauſe prime: et non ē ꝯ: igiť cum ipſa ſit determinata ab eterno nichil contingenter eueniet propter liberum arbitriū creatū.

¶ Tertio arguitur ex ratione peccati. Si due cauſe cauſent effectum aliquē imediate: vt principalior et minus ꝑncipalis. Principalis prius naturaliť cauſabit: licet ſimul tempore. igitur de⁹ prius natura cauſabit cauſationē ſuā producendo volitionem q̄ volūtas creata ſuā. ¶ Quero igiť i iſto priori aut cauſat rectitudinē i voluntate mea: aut nō. ſi ſic tūc non pōt volūtas mea cauſare ꝯriū: quia cā prior fortior eſt: ſi nō cauſat in illo priori rectitudinē: igitur volūtas mea nō pōt in ſcdo inſtanti nature cauſare rectitudinem: quia ſi ipſa imediate ab vtraque cauſa ꝑus naturaliter cauſabit cā principalior q̄ min⁹ principalis. ¶ Tū alia via videť cōcludi per rationes fortiores. quia niſi de⁹ eēt imediata cā volitiōis ſequereť ꝙ deus nō eēt preſci⁹ futurorum: nec etiam omnipotēs. Primum ſequiť: quia ſi de⁹ videt ab eterno voluntatem ſuam determinatam ad hoc ꝙ debeo in tali nunc talem actum eligere adhuc indeterminatum eſt ſi volo illud facere ex quo voluntas mea eſt totalis cauſa immediata volitionis: et eſt ſibi dimiſſa vt eligat hoc vel ſuum oppoſitum libere: igitur q̄ ꝙ deus vidiſſet aliquem actum venturum ab eterno qui poſſit impediri per liberum arbitrium oīno eſſet indeterminatum ſi hoc contingeret. ¶ Secundū ſeqtur ꝙ illa voluntas diciť omnipotens: non quia facit oīa q̄ vult fieri: ſed reqritur omnia que vult fieri vel a ſe vel ab alio fiant: ſed per iſtam viam: licet volūtas dei ab eterno voluiſſet hoc fieri voluntas creata poſſet eligere contrarium et ponere illud in effectu. ¶ Item: voluntas creata poteſt determinare ſe ad nolle illum effectū igitur deus poſſet cauſare velle contrarium niſi violentaret voluntatem: ſed hoc eſt oppoſitum i adiecto. Dico igitur non determinādo vnam opinionem / nec aliam ꝙ poſſet poni ꝙ iſte voluntates eſſent immediate actiue reſpectu eiuſdem volitiōis ſicut ponentes potentiam eſſe actiuam poſſunt ponere potentiam: et obiectum imediate agere: et patrem et matrem in productione prolis. Similiter quattuor ſunt cauſe immediate ad vnum effectum quia nichil eſt immediatius in genere cauſe materialis q̄ materia: nec i genere cauſe finalis q̄ finis et tamen effectus eſt vnus per ſe: ſic in genere cauſe efficiētis poſſunt poni duo efficientia imediate in gñe ſuo: quorum vnum eſt nobilius et perfecti⁹ aliud minus perfectum. ¶ Alia opinio ſimiliter poteſt ſuſtineri: ſi cauſa vna cauſat aliam totaliter et illa in ſuo ordine ſit totalis cauſa alicuius tertij. Prima cauſa non eſt immediate reſpectu tertij: ſicut patet de pluralitate formarum. Prima forma ſubſtantialis aduenit materie prime: ita ꝙ ipſa eſt immediata cauſa materialis illius compoſiti: ſed ipſa non eſt immediata cauſa materialis illius compoſiti perfectiſſimi: quia immediate perficitur ab intellectiua corpus organicum: hoc videtur michi probabilius q̄ ꝙ quelibet forma ſubſtantialis immediate perficit materiam primam. Et ſi argueretur prima cauſa plus influit i effectū q̄ ſcda: igiť magis cauſat. dico ꝙ magis cauſare non eſt immedia

tius cauſare:ſed qꝛ cauſat cauſam effectus:et ꝑ con
ſequens eſt nobilioꝛ ꝙ̄ cauſa ſecūda. ¶ Teneo igiẗ
ꝙ volitio eſt a duabus cauſis eſſentialiter oꝛdina-
tis ſiue oꝛdinentur eſſentialiter. pꝛimo modo vel ſe
cundo modo. ¶ Ad pꝛimum pꝛincipale. cum dicitẗ
voluntas non errat cum confoꝛmatur regule. dico
ꝙ poteſt errare ⁊ ſi ſit confoꝛmis in volito / qꝛ ſic
non eſt eius regula. Sed ſi voluntas creata velit ꝙ
voluntas dei vult eam velle:tunc non errat / qꝛ ſic
eſt eius regula. vnde bona volūtas poteſt velle pa
trem viuere quem deus tamen vult moꝛi: ⁊ mala vo
luntas filij poteſt concoꝛdare in volito cum bona
voluntate dei volendo patrem moꝛi / qꝛ tunc non
vult ꝙ deus vult eam velle. Et ſi velit idem volitū
quod deus vult. ¶ Ad aliud concedo ꝙ deus facit
oꝛdinatiſſime quicquid facit ſtante oꝛdine qui nunc
eſt:tamen actus imperatus non eſt oꝛdinatus niſi
tantum materialiter. Poteſt enim aliquis habere
actum qui eſt oꝛdinatus deo / ⁊ ſibi inoꝛdinatus:ta
men voluntati create eſt inoꝛdinatus in ratione o-
perationis non ratione ſubſtātie actus in ſe:ſed ra
tione circunſtantiarum / qꝛ ꝙ̄tum ad ſubſtantiam
actus non eſt oꝛdinatus / nec inoꝛdinatus. ¶ Ad
aliud concedo ꝙ aliquis eſt actus qui non eſt mal⁹
niſi qꝛ pꝛohibitus: ⁊ tamen non ſequitur ꝙ ſi deus
facit eſſe ꝙ faciat eum ſub ratione mali:ſed ⁊ ſi ille
act⁹ ſit ꝓhibit⁹ volūtati create nō tñ ē ꝓhibit⁹ vo-
lūtati increate:nec oꝫ ſubſtrahere actionē ſuā i actio
ne creature imo ſcḋm oꝛdinatiōem ſuā tenetur coa
gere cuilibet actioni voluntatis create ꝙ̄ꝙ talis a-
ctio ſit pꝛohibita creature. Dicunt igitur aliqui eē
duplicitas in deo / qꝛ pꝛecipit vnum. ⁊ tamen vult
contrarium / qꝛ ſi nollet pꝛohiberet. Dico ꝙ ſicut ꝑ
cipit de immolatione yſaac. ⁊ voluit volūtate ſigni
⁊ tamen noluit voluntate beneplaciti ſic pꝛohibet
creature actus quos non vult voluntate antecedē-
te:tamen qñ voluntas eligit talem actum coagit ſi
bi. ¶ Ad ſecundam queſtionem qua queritur. An
peccatum ſit a deo ſub ratione peccati. Dico ꝙ non
poteſt peccare cauſando peccatuꝫ in ſe neqꝫ poteſt
eſſe cauſa pꝛimi peccati in alio:ſed aliquomodo po
teſt eſſe cauſa peccati ſecundi in alio. Pꝛimum patꝫ
qꝛ peccatum foꝛmaliter vel eſt auerſio foꝛmalis a
deo vel virtualis. Pꝛimo modo non poteſt volun-
tas dei auerti a ſe neqꝫ contrarie neqꝫ negatiue / qꝛ
ſi ſic ſequeretur ꝙ vel eſſet voluntas ſua actu auer-
ſa vel ꝙ eſſet mutabilis. Et ſi eſſet auerſa non poſ-
ſet conuerti ad bonum ꝙ̄tum eſt ex ſe: igitur ⁊ pꝛi-
ma voluntas. ¶ Item omnis voluntas ꝙ̄tuꝫ eſt ex
ſe ſumme vult ſibi cōmodum: ⁊ poteſt recte velle ſi
bi ſummum cōmodum quod non repugnat iuſticie
in eo:hoc eſt ſummum quod ſibi competit ſꝫ volun
tati diuine competit ſummum commodum: igitur
hoc pōt ſūme velle non repugnāte iuſticia. nō igiẗ
pōt peccare auerſione foꝛ̄ali neqꝫ auerſione virtua
li. Pꝛobo / qꝛ duo ꝯria non ſtāt ſimꝰ foꝛmaliẗ. igẗ nec
aſſenſus ad duo ſimꝰ ꝙ̄ nota ſunt eē contraria virtu
aliter / non eñ ſtant ſimul ꝙ ſit aſſēſus foꝛmalis pꝛin
cipalioꝛ ⁊ diſſenſus ꝯcluſionis qñ videtur cōcluſio
demonſtratiue ſequi. Unde qḋ dicitur de mula eſt

verum:quia dubitatur hanc eſſe mulam : vel quiᵃ
hoc noto non videtur diſcurſus:igitur cum conuer
ſione foꝛmali ad deum non ſtat auerſio virtualis
in vidente ꝙ illa eſt auerſio virtualis. deus autem
videt omnia. ¶ Item:nō poſſit deus habere auer
ſionem virtualem niſi qꝛ vellet aliud ab vltimo eo
modo quo non eſſet volendū: ſed deus nichil po-
teſt velle niſi ſicut eſt volendum : qꝛ nichil aliud a
ſe poteſt velle niſi in oꝛdine ad ſe: ⁊ ſic eſt volēdū.
Scḋo declaraẗ ꝙ volūtas dei nō pt eē cā pꝛimi pcti
in illa volūtate:qꝛ ſcḋm Aug. lxxxiii. q. q. iii. ⁊. iiii.
nullo ſapiente auctoꝛe ſit hō deterioꝛ:ſed pꝛopter
peccatum ſit homo deterioꝛ. ¶ Item:ibidem que
ſtione. xi. ad cuius cauſalitatem pertinet omne qḋ
eſt illud non eſt cauſa non eſſe : ſed deus eſt huiuſ-
modi. igitur. ⁊c. ¶ Item: Anſelmus de libero arbi
trio ca. viii. reſpondet diſcipulo querenti ſi deus
poſſet auferre liberū arbitrium voluntatis. Reſpō
det ꝙ non:qꝛ ſi ſic:aut hoc eſſet volens aut nolēs.
Non nolens:qꝛ nichil facit nolens ſed volens cuꝫ
voluntatē eſſe rectā ſit eā velle ꝙ deus vult eā vel
le:igitur ſi deo nolente aufertur libertas volunta-
tis:tunc deus vult eam velle ꝙ non vult eam velle:
nichil autem impoſſibilius. ¶ Pꝛima iſtarū ratio-
num non concludit. Nam non ſequitur. ſi homine
ſapiente auctoꝛe non ſit homo deterioꝛ:igitur nec
deo auctoꝛe:qꝛ homo ſapiens non operatur / nec
cooperatur ad hoc ꝙ aliquis peccet : qꝛ tunc non
maneret in charitate cum tenetur diligere pꝛoxi-
mum ſicut ſeipſum:ſed deus non ſic tenetur dilige
re hominem ſicut ſeipſum : igitur deo auctoꝛe po-
teſt homo fieri deterioꝛ / hoc eſt non cooperante:
qꝛ ſic ſolum eſt querenda cauſa pꝛiuationis : ⁊ ho-
mo ſic non poſſet nō cooperari ⁊ manere i charita
te vbi ſciret ꝙ non cooperari foꝛet cauſa peccati i
pꝛoximo. ¶ Secunda ratio non concludit niſi de
cauſa agēte naturaliter. ſi eñ ad cauſalitatem cau
ſe naturalis pertinet omne qḋ eſt ipſe non poteſt
ſubſtrahere nec diminuere aliquod eſſe. Sed cau-
ſa libera bene poteſt non dare cum ipſa ſit totalis
cauſa entitatis. vnde ſi ratio concluderet pꝛobaret
ꝙ voluntas noſtra non poſſet eſſe cauſa non eſſe
alicuius cuius eſt totalis cauſa. ¶ Tertia ratio nō
concludit:qꝛ illa ratio ſecundum illam diſtinctionē
concluderet ꝙ ego non poſſem peccare:quia ſi ſic:
aut deo volente / aut nolente : ſi nolente pꝛohibe-
ret me peccare. ſi volente cum voluntas ſit recta
que vult ꝙ deus vult eam velle. igitur non pecca-
rem:quia deus vult me peccare. Nec etiam ſequi-
tur illud inconueniens ꝙ deus vult eam velle qḋ
non vult eam velle ſecundum ꝙ nichil eſt iſto im-
poſſibilius:qꝛ ſic opoꝛtet ꝙ ſit ibi contradictio. igi
tur deus de potentia abſoluta non poſſet auferre
rectitudinem a voluntate / nec libertatē. cōſequēs
eſt falſum:quia deus poteſt cauſare pꝛius ſine po-
ſterioꝛi: ⁊ ſic conſeruare. Cum igitur natura vo-
luntatis ſit pꝛioꝛ libertate et rectitudine:deus poſ
ſet vnū cōſeruare aliud nō. ¶ Quarto apponiẗ rō
magiſtralis ad ꝯcluſionē pꝛioꝛē ſcḋm ꝙ malum pe
ne poteſt eſſe a deo ſed non malum culpe. qꝛ pena

repugnat bono creature formaliter. ſed culpa re-
pugnat bono diuino formaliter: quia opponitur
dilectioni dei. Sed illa ratio minus valet. Primo
enĩ ſeq̃tur ꝙ nichil in entibꝰ poſſit cauſare pctm̃:
qꝛ ſi eēt calidũ infinitũ in natura ſi ꝓpt eiꝰ actiui-
tatem non poſſit cauſari ſibi repugnãs formaliter
a cauſa fortiori in entibus. igitur multo fortiꝰ: nec
a cauſa debiliori. Si igitur culpa repugnat forma
liter bono diuino cum illud ſit infinitum / non per
mittet aliquam culpam ĩ entibus preter hoc ſi cul
pa eſſet deſtruẽs bonum diuinum formaliter: ſicut
ille dicit: tunc eſſet contra bonum creature forma
liter: ⁊ hoc tantum in actu ſecundo: ſicut poteſt di
ci ꝙ gratia eſt bonum diuinum / qꝛ a ſolo deo dat̃
et illam priuat culpa tm̃ igitur metaphorice eſt cul
pa contra bonum diuinum. Dico igitur ad iſtuꝫ ar-
ticulum ſecundum ꝙ deus de potẽtia abſoluta po
teſt non eſſe cauſa rectitudinis in actu: ⁊ tamen ad
huc nõ eſſet cauſa peccati. Primum declaro: qꝛ de
us poteſt conſeruare prius ſine poſteriori cuꝫ hoc
poſſit voluntas noſtra. igitur cum actus ſit prior re
ctitudine vel curuitate in actu deus poteſt agere
cooperando voluntati ad actum et non cooperari
ad rectitudinem. ¶ Secundum declaro: ꝙ non ꝓ
pter hoc eſſet cauſa peccati: qꝛ voluntas tunc non
peccaret in operando non recte: quia niſi deus co
operaret̃ ad rectitudinem ſicut ad actum non eſ-
ſet voluntas debitrix rectitudinis: quia non habe
ret in eius poteſtate recte operari: quia ſi deus nõ
coagit ad rectitudinem ſubſtrahitur ſine quo non
eſt in poteſtate voluntatis recte operari. ideo au-
ctoritates / Augu. et Anſel. non ꝯcludunt de pote
ſtate abſoluta: tamen de potentia ordinata quic-
quid deus antecedenter dedit dabit voluntate cõ-
ſequente: niſi impedimentum ponatur ex parte re
cipientis ponendo obicem. Hunc autem homo ex li
bero arbitrio poteſt agere recte: hoc eſt non obli-
que: ⁊ ante primum peccatum nichil impedit ex
parte paſſi quando deus non debeat dare volun-
tate conſequente quod dedit voluntate antecedẽ
te: quia ante primum peccatum non ponit obicem
igitur ante primum peccatum non poteſt deus de
potentia ordinata ſubſtrahere influentiam ſuam
quin agat cooperando ad rectitudinem ſicut ad
actum. Quomodo igitur contingit primum pecca
tum poſt gratiam: dico ꝙ quando due cauſe con-
currunt actiue ad hoc ꝙ actus ſit rectus non eſt re
ctitudo in effectu niſi in vtraq; cauſa ſit rectitudo
igitur prima cauſa non ſubſtrahente rectitudineꝫ
ſed vniformiter agente poteſt ſecunda cauſa obli-
que agere: quia rectitudo eſt ab ambabus vt a cau
ſa integra: ideo deo agẽte poteſt voluntas creata ob-
lique agere ita ꝙ ipſum eſt primum ſubſtrahẽs re
ctitudinem: ⁊ ſic intelligit Augu. ꝙ ſapiente aucto
re non fit homo deterior: quia ſapiens inq̃tum ſa-
piens nunq̃ poteſt eſſe primum ſubſtrahens recti-
tudinem: ſed bene poteſt eſſe ſecũdum ſubſtrahẽs
propter demeritum primi ſubſtrahentis: ⁊ ſic eſt
intelligẽda alia auctoritas ꝙ illud ad cuiꝰ cãſitatẽ
ptinet eē qd ẽ nõ põt eē pmũ ſubſtrahẽs. ¶ Ad an

ſelmum dico: ꝙ neq; peccat homo deo volente /
neq; nolente / ſed deo non volente: ſicut nec ad-
nichilat volens nec nolens: ſed tantũ non volens
conſeruare. Et cum hoc dicitur hoc eſt voluntatẽ
eſſe rectam velle ꝙ deus vult eam velle: ſed non
oportet ꝙ velit hoc ꝙ deus vult eam velle volun-
tate ſigni: ⁊ ſic cum rectitudine voluntatis create
ſtat ꝙ velit ꝙ deus vult eam velle voluntate bene
placiti: ⁊ ꝙ non velit ꝙ deus vult eam velle volun
tate ſigni ſicut deus voluit yſaac interfici ⁊ non in
terfici que non ſibi repugnat. Dico igitur ꝙ ratio
Anſelmi non concludit de potentia abſoluta dei:
ſed de potẽtia ordinata non poteſt deus velle actu
poſitiuo rectitudinem non eſſe in voluntate abſq;
demerito / nec auferre libertatem: tamen hoc au-
ferre non concludit contradictionem: ſed inconue
niens eſt deum velle voluntate bñplaciti oppoſitũ
illiꝰ ꝙ vult voluntate ſigni ſine demerito recipiẽtꝭ
¶ De tertio articulo dico: ꝙ deus poteſt eſſe cauſa
peccati aliquo modo: tamen ſi peccatum eſt pena
peccati non omnis pena eſt in voluntate a deo a-
gente / neq; nõ agente ſic ꝙ ſit in volũtate ex hoc
ꝙ deus non agit: omnis tamen pena ẽ ĩ voluntate
ab ipſa voluntate agente: quia prima pena que eſt
primum peccatum eſt a voluntate creata totaliter
ita ꝙ nec eſt a deo: qꝛ infligit: nec qꝛ ſubtrahit recti
tudinem: ipſa enim voluntas creata eſt nata recte
agere: ⁊ ad hoc tenetur / ⁊ deo agente vniformiter
voluntas creata primo ſubtrahit rectitudinem: idẽ
oĩs culpa eſt a voluntate creata: ſed non omnis a
deo ſubſtrahente rectitudinẽ: qꝛ prima carentia tã
tum eſt a voluntate creata ſubſtrahente rectitudi-
nẽ deo agẽte vniformiter ſicut prius. ſed ſcda carẽ
tia põt eſſe a deo ſubſtrahente rectitudinem iuſte.
Exemplum ad hoc. ſi aliquis debeat legere in li-
bro: duo ſunt ibi neceſſaria. apertio palpebrarum. et
lumen. eſto igitur ꝙ illuminans non ſubſtrahat lu
men ſi ſit clauſio palpebrarum non erit viſio: ⁊ tunc
ſi in ſecundo inſtanti nature ſubſtrahat̃ lumen pro
pter eius demeritum in primo inſtanti nature in ſe
cundo inſtanti erit non viſio ex duplici cauſa. Sic
in primo inſtanti nature voluntas creata ſubſtra-
hit rectitudinem: et tunc eſt ex duplici cauſa inq̃tũ
eſt a volũtate creata eſt culpa: inq̃tum a deo eſt pe
na pctĩ in pmo inſtãti nature. ¶ Ad pmũ pñcipale
nego iſtã ꝯñaꝫ. pctm̃ inq̃tũ pena ẽ a deo: igit̃ inq̃-
tum culpa. Nec etiam eſt omnis pena a deo: quia
nõ illa que ẽ primi peccati. Et cuꝫ dicitur ꝙ magis
malum eſt pena q̃ culpa. Dicit vnus doctor: eſt ma
gis malum / qꝛ facit hominem magis malum. illud
non valet. Non enim dicitur: albedo magis color
q̃ nigredo: qꝛ magis colorat ſuperficiem: ſed econ
tra: qꝛ plus eſt de natura coloris in albedine: ⁊ idẽ
ſequitur ꝙ magis cauſat in ſubiecto. Dicit etiã idẽ
doctor ꝙ bonus vſus eſt melior q̃ illud quo vtens
poteſt vti: ⁊ ideo priuatio peior ibidem. Similiter
eſt falſum: qꝛ ſimpliciter meliꝰ eſt illud quo poteſt
vti q̃ vſus: ⁊ ſi nõ ſit laudabilius. ⁊ ꝓbatur hoc: ſe
queretur ꝙ actus voluntatis eſſet nobilior q̃ intel
lectꝰ: cũ actꝰ volũtatis ſit vltimꝰ vſus: qd tamẽ ipſe

negat. Similiter aliud falſum dicit ꝙ ꝑfectio ſecūda ē ꝑfectior ꝙ̄ ꝑfectio ꝑma: qḋ īpoſſibile ē: qꝛ accidēs nunꝙ̄ eſt perfectius ſubſtantia recipiente accidens. Dico igitur ꝙ malum culpe eſt peius ꝙ̄ malum pene: neutrum tamen bonum priuat bonum in actu primo: ſed bonum qḋ dicit perfectionem ſecundam: nec poteſt culpa priuare bonum nature: hoc eſt intrinſecum: quia gradus ſine quo poteſt perfectio prima manere non eſt de eſſentia eius. Et cum dicitur poſtea ꝙ aliquod peccatū eſt formaliter pena: dico quodlibet peccatum ſecundum poſſet dici formaliter culpa: hoc tamen erit in ꝙ̄tum eſt a voluntate creata / ⁊ nunꝙ̄ inꝙ̄tum eſt a deo niſi deſerendo ⁊ inꝙ̄tum eſt a deo eſt pena. ¶ Ad aliud concedo / ꝙ a deo poteſt eſſe ſubſtractio in ſecundo peccato / non autem in primo inſtāti nature de potentia ordinata: ⁊ ſic poteſt deus in ſecundo inſtanti eſſe cauſa culpe non agendo et in ſte. ¶ Ad aliud dico: ꝙ voluntas creata non peccat: qꝛ tantum actus talis eſt ab ea ꝙ̄tum ad ſubſtātiam actus: qꝛ voluntas dei peccaret in hoc ꝙ talis actus eſt ab ea: ſed peccat voluntas creata: qꝛ elicit talem actum et difformiter regule ſue: vnde eſt peccatum inꝙ̄tum elicitur ab aliquo debente concorditer agere regule. ſed non ſic tenetur volūtas diuina cāre talem actum ſolum vt concorditer regule / ſed ex potentia ordinata tenetur coagere cuilibet actui voluntatis create.

¶ Diſtinctio. xxxviii. ¶ Queſtio. j.

CIrca diſtinctionē

xxxviii. queritur primo vtrum intentio ſit actus ſolius voluntatis reſpectu finis vltimi. Et non. ſecundo phi. Omne agēs per ſe agit propter finem: agētia naturalia ſunt agentia per ſe: igitur talia tendunt in finē: non igitur ſola voluntas. ¶ Item: Augu. xi. de trini. ca. ii. non eſt viſio diſtincta ſine intentione copulante viſio non ē actus volūtatis. igitur intētio poteſt eſſe ipſius intellectus. ¶ Item: Mathei. vj. Si oculus tu⁹ ſimplex fuerit / totum corpus lucidum erit. Lumē pertinet ad intellectum: igitur intentio non eſt ſolius voluntatis. ¶ Item: ſi eēt ſolum reſpectu finis vltimi non eēt reſpectu alterius. conſequens falſum qꝛ voluntas intendit finem propinquum et non ſolum vltimum. preter hoc eodem actu vult finem et ea que ſunt ad finem. ¶ Oppoſitum: magiſter in littera dicit ꝙ multa volumus propter que alia volumus. Dico ad queſtionem ꝙ voluntas poteſt ordinare obiectum ſuum ad aliud: quia poteſt referre vnum ad aliud: ſicut intellectus propter eius immaterialitatem et libertatem: ⁊ poſtea adinuicem comparare: ⁊ pōt conferre et diſcurrere. Iſte act⁹ poteſt dupliciter conſiderari: vel ſecundum ꝙ eſt quid volitum ſolum: vel vt eſt propter quod aliud eſt volitum. Hoc vult Anſelmus ꝙ ī volito eſt dare quid: ⁊ cur etiam quod refert̄ ad aliō dicit̄ vſus Sic intellectus dicitur voluntatis ꝓprie: vñ intendere dicitur in aliud tendere. Non enim proprie dicitur intendere ꝙ ab alio ducitur. Talia eīn magis tenduntur ꝙ̄ tendant / vt potentie naturales mere et potentie ſenſitiue. Sed potentia libera tēdit et non ducitur / preter hoc tendere non dicitur proprie niſi reſpectu non habiti: et hoc per medium inter tendens et terminum. Sed eſt ne idem actus reſpectu vltimi finis immediate: ⁊ qui eſt ad vltimum per media. Dico ꝙ vltimū pōt accipi dupliciter / vel ſimplicit̄ vltimū qḋ oīno nō ē ad aliud ordinabile. Uel vltimum negatiue: et pro tunc: qꝛ non actualiter ordinatur tūc ad poſterius: licet habitualiter ordinetur. Primo modo non oportet ꝙ omnis intentio ſit reſpectu vltimi imediati: nec ꝑ ꝯñs ꝙ idem ſit actus reſpectu vltimi pro reſpectu eius ad vltimum. ¶ Secundo modo dico ꝙ ſic: qꝛ omnis intentio eſt reſpectu alicuius vltimi tūc cōgniti in actu ſicut ſi dare pauperi elemoſinam datur ſibi vt paſcatur tunc vſus non eſt vltimum: ⁊ ſi vlterius paſcatur: vt deo placeatur adhuc illud habet rationem vltimi tunc ideo intentio non poteſt eſſe vſus. An tamen ſit vnus actus intentio illorū q̄ ſunt ad finem ⁊ finis. Dico ꝙ actus collatiuus ē vnus: et tamen duoꝝ: aliter eīn nullo actu cognoſceretur concluſio vera propter principia: nec intēderetur q̄ ſunt ad finem propter finem. Intentio igitur pōt eſſe vnus actus collatiuus circa duo: et pōt eſſe duo actus diſtincti intendendo illud in ſe qḋ eſt ad finem in ſe alia ⁊ alia intentione / ⁊ forte qñ eſt actus collatiuus ſunt duo alij actus diſtincti ſcḋm ſe: qꝛ nichil ſimul ſic actus huius ſecundū ſe et illius ſcḋm ſe: qñ eſt actus collatiuus non bene iudicatur conuenientia ⁊ differentia iſtorum ſecundum ſe. nec video vnde deſtruantur illi act⁹ diſtincti ſecundū ſe cum act⁹ collatiuus ſuperuenit. ſicut enim viſus ſimul habet actum albedinis diſtinctum ſcḋm ſe et nigredinis ſcḋm ſe quando actu iudicat diuerſitatem. Sic intellectus quando habet actu actum collatiuum duorum habet actum diſtīctum vtriuſq; extremi ſecundum ſe: ⁊ voluntas in conferendo et tendendo in finem propter id quod eſt ad finem. ¶ Ad primum principale cōcedo ꝙ omne agens per ſe agit propter finem: ⁊ ſimiliter ex intentione finis. Sed equiuocat̄ intentio: qꝛ naturaliter actiua vel paſſiua non proprie tendunt in finem. ſed tendunt vel ducuntur ab intelligētia cognoſcente finem: ideo non oportet qꝛ proprie intēdant finem / ſed dirigantur ab intendente. ¶ Ad aliud dico / ꝙ intentio de qua loquitur Augu. eſt ipſius voluntatis: et non dicit ꝙ in omni viſione diſtincta concurrit volitio diſtincta: qꝛ ſaltem prima viſio diſtincta precedit: qꝛ intentio diſtincta volūtatis non poteſt eſſe ante diſtinctam intellectionē. Sed ante diſtinctam intellectionem poteſt eſſe viſio exterior diſtincta / cum viſio poteſt in opere a diſtincta intentione copulante / vel eſſe ſimul cum alio vel poteſt eſſe ante eam: ideo non eſt neceſſe ꝙ ſolum ſic incipiat. ¶ Ad aliud dico / ꝙ req̄ritur recta rō ſi dꝫ eē recta viſio ſpūal' ⁊ vtilis: vel ꝙ recta itētio reqrit̄ tāꝙ̄ preuia vel ſaltē communiter.

¶ Ad aliud dico: ꝙ omnis intentio proprie eſt vlti
mi finis ꝓ tunc ⁊ poſſibile eſt ꝙ eodē actu tendēdi
tendat voluntas ad finem et in ea que ſunt ad finē
et alio actu diſtincto. ⁊ alio et forte qſi eodem actu
collatiuo vult finem ⁊ ea que ſunt ad finem aliquo
actu diſtincto vult finē ⁊ alio actu vult ea q̄ ſunt ad fi
nem. ¶ Diſtinctio.xxxix. ¶ Queſtio prima.

Circa iſtam diſtinctio

nem.xxxix. queritur primo vtrū
illud in nobis qḋ ſemper reſiſtit
malo ſit in voluntate. Qꝫ ſic. Hie
ronym⁹ ⁊ ponit in littera dicit ꝙ
illud in nobis ſemper vult bonū
et odit malum. velle et odire ſunt ipſius volūtatis
¶ Item Ambroſius et ponitur in littera dicit ꝙ
volūtas naturaliter vult bonum. igitur neceſſario
vult bonum. igitur neceſſario fugit malum ⁊ reſi=
ſtit ſibi per aliquid in ea. ¶ Item: Anſelmus de cō
cordia. voluntas nō velle cōmodū nequit ſibi / nec
iuſta cum bona iuſta ſint meliora: vt probatum eſt
prius. ¶ Item: appetitus inferior habet quo repu
gnat diſconuenienti / neceſſitate enim naturali fer
tur in ſibi conueniens. igitur et appetus ſuprem⁹:
¶ Oppoſitum: magiſter in littera de ſuperiori ſcin
tilla rōnis q̄ nō potuit euelli in cayn q̄ dicitur ſyn=
dereſis ſuperior ſcintilla rationis non eſt in volunta
te ſed intellectu. ¶ Queſtio ſecunda.

Secundo queritur:

vtrum ꝯſciētia ſit in intellectu
vel voluntate. Qꝫ in voluntate
qꝛ ꝯſciētia dicitur bona vel ma
la. bonitas ⁊ malicia tm̄ ſunt in
voluntate. ¶ Item: pena perti
net ad conſcientiam. ſed gaudi
um et pena vel triſticia pertinent ad partem appe
titiuam. dicitur em̄ pena vermis remorſus cōſcien
tie. ¶ Item: ſi conſcientia ſit in intellectu qui ha=
beret pl⁹ de cognitione haberet plus de cōſcien=
tia: cōſequens falſum manifeſte. ¶ Oppoſitum:
Eccle.ij. ponitur ſcire ipſius conſcientie: ſcire eſt
actus intellectus. ¶ Item: actus conſcientie ſunt
teſtificari / accuſare / iudicare / dirigere / et legere
quaſi in libro. Omnes iſti actus ſunt ipſius in=
tellectus. Non igitur eſt conſcientia in voluntate
Utrum omnis cōſcientia liget. Utrū grau⁹ peccet
qui facit ſcḋm cōſcientiam q̄ꝫ ꝯtra conſcientiam.
¶ Ad duas primas queſtiones reſpondet vn⁹ do
ctor. ꝙ lex nature ꝯtinet vniuerſales regulas agen
dorum et pertinet ad intellectum. ſimiliter ibi eſt
concluſio concluſa practice: vel dictamen vltima=
tum rationis. Iſtis duobus in intellectu correſpō
dent duo in voluntate legi nature i intellectu cor=
reſpondet in voluntate motor vniuerſalis: et dici=
tur ſtimulus vel ſyndereſis: ⁊ dicitur eſſe quedam
inclinatio naturalis ad id qḋ dictat lex nature rō=
ni recte vel dictamini rationis. Circa concluſionē
correſpondet in voluntate motor particularis: et
dicitur eſſe conſcientia / ita ꝙ per electionem eſt
oſtenſus illi qḋ eſt concluſum ſyllogiſmo practico

Ponit igitur ſyndereſis in volūtate ⁊ ꝯſcientiam.
Similiter et alibi dicit idem doctor / ꝙ illud dicta
men rationis imponit vnus onus voluntati: ⁊ ſi ē
dictatum ratione demonſtratiua imponit on⁹ ne=
ceſſario voluntati: ita ꝙ non eſt in poteſtate volū=
tatis recipere vel non recipere. Si autem eſt dicta
tum rōne ꝓbabili tm̄ non neceſſario imponit on⁹
voluntati: tm̄ voluntas poteſt dimittere a dictato
neceſſario a rōne iperādo itellectui non ꝯſiderare
talia. Uel ꝙ intellectus ſtet circa alia conſiderata
vel ꝙ inq̄rat aliquas rationes apparētes in con=
trarium: et ſic exponit intentionē philoſophi de
hac materia. Primo igitur eſt ratio recta: et eſt lex
nature in intellectu ꝙ ſuperiori eſt obediendum.
deinde ſub lege nature de particulari agibili ille ē
ſuperior / et concluditur ꝙ huic eſt obediendū. De
inde ſequitur onus impoſitum voluntati. deinde
voluntas plane eligit dictatum a ratione. deinde
fit in ea conſcientia. Aliter tamen intelligo ꝙ iſta
ſint ponenda in intellectu ꝙ primo declaro. De re
ipſa non ſolum intellect⁹ habet cognitionem per
ſe de principiis ſpeculabilibus: ſed etiam de per ſe
principiis agibilibus que ſunt per ſe nota i illo ge=
nere notis terminis: qꝛ prima principia agibilia
non poſſunt plus reſolui in principia ſpeculabilia
q̄ꝫ econtra: ſed ſunt prima et per ſe nota correſpon
dentia legi nature. Sed dictum eſt prius ꝙ volun
tas non neceſſario tendit in finem oſtenſum viato
ri: qꝛ non poſſit aliquid ita clare oſtendi dum eſt in
via quin poſſit hoc non velle: igitur nō eſt aliqḋ ita
malum qḋ poſſit ſibi oſtendi et ſub ratione mali q̄ꝫ
tūcūqꝫ noti a quo neceſſario diſſentiat. Non enim
habet neceſſario nolle reſpectu mali noti: nec vel=
le reſpectu boni qualitercūqꝫ cogniti in via. igitur
illud quo neceſſario eſt aſſenſus bono erit in intel=
lectu. Intellect⁹ enim poteſt videre principia in lu
mine naturali q̄bus neceſſario aſſentit: et conclu=
ſionibus quas videt neceſſario ſequi. Dicunt: et ſi
voluntas inq̄ꝫtum libera non velit bonum neceſſa
rio vt natura neceſſario tendit in bonum. dico ꝙ
q̄ꝫ ꝙ voluntas ſit potentia operatiua adhuc eſt re=
ceptiua volitionis: et tantū vt libera operatur: qꝛ
vt recipit nullum actum ſecundū habet nec aliquē
actum elicitū pōt habere vt natura hoc eſt vt tātū
appetitus. Sed tm̄ habet inclinationem naturalē
et non ducit: vt ſic ſicut aliquis appetitus ſcḋm ꝙ
hmōi ſcḋm Damaſcen. Sed ducitur hoc patet ex
intentione Aug. in enchiridion ꝙ voluntas neqꝫ
dicenda eſt non libera neqꝫ non voluntas qua be
ati eſſe ſic volumus vt eſſe miſeri non ſolum: ſꝫ ne=
quaq̄ꝫ velle poſſumus: tm̄ non velle negatiue poteſt
voluntas habere reſpectu cuiuſcunqꝫ obiecti. igi=
tur intellectus practicus eſt qui neceſſario aſſentit
agibilibus / volūtas aūt libere. Quicqḋ igit̄ ē on⁹
impoſitum voluntati. dico ꝙ non eſt aliquid rece=
ptum in voluntate ab intellectu oſtendente. Sed
poteſt dici naturalis ordo: qꝛ difficile eſt voluntatē
non inclinari ad id qḋ eſt dictatū a ratione practi=
ca vltimati: non tamen eſt impoſſibile: ſicut volun
tas naturaliter inclinatur ſibi dimiſſa ad condele=

negat. Similiter aliud falſum dicit ꝙ ꝑfectio ſecū da ē ꝑfectioꝛ ꝙ̄ ꝑfectio ꝑma: qḋ īpoſſibile ē: qꝛ accidēs nunꝙ̄ eſt perfectius ſubſtantia recipiente accidens. Dico igitur ꝙ malum culpe eſt peius ꝙ̄ malum pene: neutrum tamen horum priuat bonum in actu primo: ſed bonum qḋ dicit perfectionem ſecundam: nec poteſt culpa priuare bonum nature: hoc eſt intrinſecum: quia gradus ſine quo poteſt perfectio prima manere non eſt de eſſentia eius. Et cum dicitur poſtea ꝙ aliquod peccatū eſt formaliter pena: dico quodlibet peccatum ſecundum poſſet dici formaliter culpa: hoc tamen erit in ꝙ̄tum eſt a voluntate creata / ⁊ nunꝙ̄ inꝙ̄tum eſt a deo niſi deſerendo ⁊ inꝙ̄tum eſt a deo eſt pena. ¶ Ad aliud concedo / ꝙ a deo poteſt eſſe ſubſtractio in ſecundo peccato / non autem in primo inſtā ti nature de potentia ordinata: ⁊ ſic poteſt deus in ſecundo inſtanti eſſe cauſa culpe non agendo et iſte. ¶ Ad aliud dico: ꝙ voluntas creata non peccat: qꝛ tantum actus talis eſt ab ea ꝙ̄tum ad ſubſtā tiam actus: qꝛ voluntas dei peccaret in hoc ꝙ talis actus eſt ab ea: ſed peccat voluntas creata: qꝛ elicit talem actum et difformiter regule ſue: vnde eſt peccatum inꝙ̄tum elicitur ab aliquo debente concorditer agere regule. ſed non ſic tenetur volū tas diuina cāre talem actum ſolum vt concorditer regule / ſed ex potentia ordinata tenetur coagere cuilibet actui voluntatis create.

¶ Diſtinctio. xxxviii. ¶ Queſtio. j.

CIrca diſtinctionē xxxviii. queritur primo vtrum intentio ſit actus ſolus voluntatis reſpectu finis vltimi. Qꝙ non. ſecundo ꝑhi. Omne agēs per ſe agit propter finem: agē tia naturalia ſunt agentia per ſe: igitur talia tendunt in finē: non igitur ſola voluntas. ¶ Item: Augu. xi. de trini. ca. ii. non eſt viſio diſtincta ſine intentione copulante viſio non ē actus volūtatis. igitur intētio poteſt eſſe ipſius intellectus. ¶ Item: Mathei. vj. Si oculus tu⁹ ſimplex fuerit / totum corpus lucidum erit. Lumē pertinet ad intellectum: igitur intentio non eſt ſolius voluntatis. ¶ Item: ſi eēt ſolum reſpectu finis vltimi non eēt reſpectu alterius. conſequens falſum qꝛ voluntas intendit finem propinquum et non ſolum vltimum. preter hoc eodem actu vult finem et ea que ſunt ad finem. ¶ Oppoſitum: magiſter in littera dicit ꝙ multa volumus propter que alia volumus. Dico ad queſtionem ꝙ voluntas poteſt ordinare obiectum ſuum ad aliud: quia poteſt referre vnum ad aliud: ſicut intellectus propter eius immaterialitatem et libertatem: ⁊ poſtea adinuicem comparare: ⁊ pōt conferre et diſcurrere. Iſte act⁹ poteſt dupliciter conſiderari: vel ſecundum ꝙ eſt quid volitum ſolum: vel vt eſt propter quod aliud eſt volitum. Hoc vult Anſelmus ꝙ i volito eſt dare quid: ⁊ cur etiam quod refert ad aliō dicit̄ vſus Sic intellectus dicitur voluntatis ꝓprie: vñ intendere dicitur in aliud tendere. Non enim proprie dicitur intendere ꝙ ab alio ducitur. Talia em̄ magis tenduntur ꝙ̄ tendant / vt potentie naturales mere et potentie ſenſitiue. Sed potentia libera tē dit et non ducitur / preter hoc tendere non dicitur proprie niſi reſpectu non habiti: et hoc per medium inter tendens et terminum. Sed eſt ne idem actus reſpectu vltimi finis immediate: ⁊ qui eſt ad vltimum per media. Dico ꝙ vltimū pōt accipi dupliciter / vel ſimplicit̄ vltimū qḋ oīno nō ē ad aliud ordinabile. Uel vltimum negatiue: et pro tunc: qꝛ non actualiter ordinatur tūc ad poſterius: licet habitualiter ordinetur. Primo modo non oportet ꝙ omnis intentio ſit reſpectu vltimi imediati: nec ꝑ ꝯſñs ꝙ idem ſit actus reſpectu vltimi pro reſpectu eius ad vltimum. ¶ Secundo modo dico ꝙ ſic: qꝛ omnis intentio eſt reſpectu alicuius vltimi tūc cō gniti in actu ſicut ſi dare pauperi elemoſinam datur ſibi vt paſcatur tunc vſus non eſt vltimum: ⁊ ſi vlterius paſcatur: vt deo placeatur adhuc illud habet rationem vltimi tunc ideo intentio non poteſt eſſe vſus. An tamen ſit vnus actus intentio illorū q̄ ſunt ad finem ⁊ finis. Dico ꝙ actus collatiuus ē vnus: et tamen duoꝝ: aliter em̄ nullo actu cognoſceretur concluſio vera propter principia: nec intē deretur q̄ ſunt ad finem propter finem. Intentio igitur pōt eſſe vnus actus collatiuus circa duo: et pōt eſſe duo actus diſtincti intendendo illud in ſe qḋ eſt ad finem in ſe alia ⁊ alia intentione / ⁊ forte qñ eſt actus collatiuus ſunt duo alij actus diſtincti ſcḋm ſe: qꝛ nichil ſimul ſic actus huius ſecundū ſe et illius ſcḋm ſe: qñ eſt actus collatiuus non bene iudicatur conuenientia ⁊ differentia iſtorum ſecundum ſe. nec video vnde deſtruantur illi act⁹ diſtincti ſecundū ſe cum act⁹ collatiuus ſuperuenit. ſicut enim viſus ſimul habet actum albedinis diſtinctum ſcḋm ſe et nigredinis ſcḋm ſe quando actu iudicat diuerſitatem. Sic intellectus quando habet actu actum collatiuum duorum habet actum diſtinctum vtriuſqꝫ extremi ſecundum ſe: ⁊ voluntas in conferendo et tendendo in finem propter id quod eſt ad finem. ¶ Ad primum principale concedo ꝙ omne agens per ſe agit propter finem: ⁊ ſimiliter ex intentione finis. Sed equiuocat̄ intentio: qꝛ naturaliter actiua vel paſſiua non proprie tendunt in finem. ſed tendunt vel ducuntur ab intelligētia cognoſcente finem: ideo non oportet qꝛ proprie intē dant finem / ſed dirigantur ab intendente. ¶ Ad aliud dico / ꝙ intentio de qua loquitur Augu. eſt ipſius voluntatis: et non dicit ꝙ in omni viſione diſtincta concurrit volitio diſtincta: qꝛ ſaltem prima viſio diſtincta precedit: qꝛ intentio diſtincta volūtatis non poteſt eſſe ante diſtinctam intellectionē. Sed ante diſtinctam intellectionem poteſt eſſe viſio exterior diſtincta / cum viſio poteſt in opere a diſtincta intentione copulante / vel eſſe ſimul cum alio vel poteſt eſſe ante eam: ideo non eſt neceſſe ꝙ ſolum ſic incipiat. ¶ Ad aliud dico / ꝙ reqͥritur recta rō ſi dꝫ eē recta viſio ſpūal' ⁊ vtilis: vel ꝙ recta itētio reqͥrit̄ tāꝙ̄ preuia vel ſaltē communiter.

¶ Ad aliud dico: ꝙ omnis intentio proprie eſt vltimi finis ꝓ tunc ⁊ poſſibile eſt ꝙ eodē actu tendēdi tendat voluntas ad finem et in ea que ſunt ad finē et alio actu diſtincto. ⁊ alio et forte q̄ſi eodem actu collatiuo vult finem ⁊ ea que ſunt ad finem aliquo actu diſtīcto vult finē ⁊ alio actu vult ea q̄ ſunt ad finem. ¶ Diſtinctio. xxxix. ¶ Queſtio prima.

Circa iſtam diſtinctionem. xxxix. queritur primo vtrū illud in nobis qḋ ſemper reſiſtit malo ſit in voluntate. Qꝫ ſic. Hieronym⁹ ⁊ ponit in littera dicit ꝙ illud in nobis ſemper vult bonū et odit malum. velle et odire ſunt ipſius volūtatis ¶ Item Ambroſius et ponitur in littera dicit ꝙ volūtas naturaliter vult bonum. igitur neceſſario vult bonum. igitur neceſſario fugit malum ⁊ reſiſtit ſibi per aliquid in ea. ¶ Item: Anſelmus de cōcordia. voluntas nō velle cōmodū nequit ſibi/nec iuſta cum bona iuſta ſint meliora: vt probatum eſt prius. ¶ Item: appetitus inferior habet quo repugnat diſconuenienti/neceſſitate enim naturali fertur in ſibi conueniens. igitur et appetus ſuprem⁹: ¶ Oppoſitum: magiſter in littera de ſuperiori ſcintilla rōnis q̄ nō potuit euelli in cayn q̄ dicitur ſynderesis ſuperior ſcintilla rationis non eſt in voluntate ſed intellectu. ¶ Queſtio ſecunda.

Secundo queritur: vtrum ꝯſciētia ſit in intellectu vel voluntate. Qꝫ in voluntate qꝛ ꝯſciētia dicitur bona vel mala. bonitas ⁊ malicia tm̄ ſunt in voluntate. ¶ Item: pena pertinet ad conſcientiam. ſed gaudium et pena vel triſticia pertinent ad partem appetitiuam. dicitur em̄ pena vermis remorſus cōſcientie. ¶ Item: ſi conſcientia ſit in intellectu qui haberet pl⁹ de cognitione haberet plus de cōſcientia: cōſequens falſum manifeſte. ¶ Oppoſitum: Eccle. ij. ponitur ſcire ipſius conſcientie: ſcire eſt actus intellectus. ¶ Item: actus conſcientie ſunt teſtificari/accuſare/iudicare/dirigere/et legere quaſi in libro. Omnes iſti actus ſunt ipſius intellectus. Non igitur eſt conſcientia in voluntate Utrum omnis cōſcientia liget. Utrū grau⁹ peccet qui facit ſcḋm cōſcientiam q̄ ꝯtra conſcientiam.

¶ Ad duas primas queſtiones reſpondet vn⁹ doctor. ꝙ lex nature ꝯtinet vniuerſales regulas agendorum et pertinet ad intellectum. ſimiliter ibi eſt concluſio concluſa practice: vel dictamen vltimatum rationis. Iſtis duobus in intellectu correſpōdent duo in voluntate legi nature ī intellectu correſpondet in voluntate motor vniuerſalis: et dicitur ſtimulus vel ſyndereſis: ⁊ dicitur eſſe quedam inclinatio naturalis ad id qḋ dictat lex nature rōni recte vel dictamini rationis. Circa concluſionē correſponꝫ et in voluntate motor particularis: et dicitur eſſe conſcientia/ita ꝙ per electionem eſt oſtenſus illi qḋ eſt concluſum ſyllogiſmo practico

Ponit igitur ſyndereſis in volūtate ⁊ ꝯſcientiam. Similiter et alibi dicit idem doctor/ꝙ illud dictamen rationis imponit vnū onus voluntati: ⁊ ſi ē dictatum ratione demonſtratiua imponit on⁹ neceſſario voluntati: ita ꝙ non eſt in poteſtate volūtatis recipere vel non recipere. Si autem eſt dictatum rōne ꝓbabili tm̄ non neceſſario imponit on⁹ voluntati: tm̄ voluntas poteſt dimittere a dictato neceſſario a rōne iperādo ītellectui non ꝯſiderare talia. Uel ꝙ intellectus ſtet circa alia conſiderata vel ꝙ inq̄rat aliquas rationes apparētes in contrarium: et ſic exponit intentionē philoſophi de hac materia. Primo igitur eſt ratio recta: et eſt lex nature in intellectu ꝙ ſuperiori eſt obediendum. deinde ſub lege nature de particulari agibili ille ē ſuperior/et concluditur ꝙ huic eſt obediendū. Deinde ſequitur onus impoſitum voluntati. deinde voluntas plane eligit dictatum a ratione. deinde fit in ea conſcientia. Aliter tamen intelligo ꝙ iſta ſint ponenda in intellectu ꝙ primo declaro. De re ipſa non ſolum intellect⁹ habet cognitionem per ſe de principiis ſpeculabilibus: ſed etiam de per ſe principiis agibilibus que ſunt per ſe nota ī illo genere notis terminis: qꝛ prima principia agibilia non poſſunt plus reſolui in principia ſpeculabilia q̄ econtra: ſed ſunt prima et per ſe nota correſpondentia legi nature. Sed dictum eſt prius ꝙ voluntas non neceſſario tendit in finem oſtenſum viatori: qꝛ non poſſit aliquid ita clare oſtendi dum eſt in via quin poſſit hoc non velle: igitur nō eſt aliqḋ ita malum qḋ poſſit ſibi oſtendi et ſub ratione mali q̄tūcūqꝫ noti a quo neceſſario diſſentiat. Non enim habet neceſſario nolle reſpectu mali noti: nec velle reſpectu boni qualitercūqꝫ cogniti in via. igitur illud quo neceſſario eſt aſſenſus bono erit in intellectu. Intellect⁹ enim poteſt videre principia in lumine naturali q̄bus neceſſario aſſentit: et concluſionibus quas videt neceſſario ſequi. Dicunt: et ſi voluntas inq̄tum libera non velit bonum neceſſario vt natura neceſſario tendit in bonum. dico ꝙ q̄ꝙ voluntas ſit potentia operatiua adhuc eſt receptiua volitionis: et tantū vt libera operatur: qꝛ vt recipit nullum actum ſecundū habet nec aliquē actum elicitū pōt habere vt natura hoc eſt vt tātū appetitus. Sed tm̄ habet inclinationem naturalē et non ducit: vt ſic ſicut aliquis appetitus ſcḋm ꝙ hmōi ſcḋm Damiſcen. Sed ducitur hoc patet ex intentione Aug. in enchiridion ꝙ voluntas neqꝫ dicenda eſt non libera neqꝫ non voluntas qua beati eſſe ſic volumus vt eſſe miſeri non ſolum: ſꝫ nequaq̄ velle poſſumus: tm̄ non velle negatiue poteſt voluntas habere reſpectu cuiuſcunqꝫ obiecti. igitur intellectus practicus eſt qui neceſſario aſſentit agibilibus/volūtas aūt libere. Quicq̄d igit̄ ē on⁹ impoſitum voluntati. dico ꝙ non eſt aliquid receptum in voluntate ab intellectu oſtendente. Sed poteſt dici naturalis ordo: qꝛ difficile eſt voluntatē non inclinari ad id qḋ eſt dictatū a ratione practica vltimati: non tamen eſt impoſſibile: ſicut voluntas naturaliter inclinatur ſibi dimiſſa ad condele-

ctandum appetitui ſenſitiuo non tamen impoſſibi
le:vt patet invirtuoſis ⁊ ſanctis.igitur ſyndereſis
dicit aliquid reſiſtēs malo tantū erit in intellectu:
vt habitus primorum principiorum agibilium : et
in hoc dicitur remurmurare.q2 iſte habitus incli-
nando facit voluntatem remurmurare faciendo
quod in ſe eſt ad hoc ꝙ voluntas remurmuret.hu-
ic cocordat nomen ſyndereſis:q2 d2 eē cū electiōe.
ſ3 electio nō d2 eē cū electiōe:igiť nō videť electio.
¶ De ſecunda queſtione in quo ſit conſcientia:di-
co per idem ꝙ ſicut intellectus practicus aſſentit
principijs agibilibus:ſic aſſentit concluſioni pra-
ctice quam videt neceſſario ſequi: igitur ille aſſen-
ſus quando eſt demonſtratiuus / vel per rationem
neceſſariam neceſſario eſt natus regulare electio-
nem. Cum igitur illud dictamen ſit ante ectionem
illud non erit in voluntate:non poteſt generari ni
ſi per multos actus:et alia eſt differentia inter ha
bitum intellectus et voluntatis ꝙ ita perfectꝰ ha-
bitus mathematicꝰ poteſt generari per vnū actu3
ſicut per multos:nunq̄ ſic in voluntate de habitu
morali. Nunc autem non eſt neceſſe ꝙ talis habi
tus ſit in voluntate regulans neceſſario ſicut in in
tellectu:quia in hoc ſolo eſt diſſimile:q2 ſola volun
tas libere operať.et ideo vt vult Ariſtoteles. viii.
Topicorum.ſemper vel eſt ferenda inſtantia alibi
vel eſt dicendum ꝙ hoc eſt ſolum tale. Unde ſi eſ-
ſet talis habitus ī volūtate eſſet virtus moralis:⁊
tunc conſcientia eſſet temperantia vel iuſticia qđ
non conceditur:ideo dico ꝙ conſcientia eſt in ītel-
lectu:et ſi eſt actualis eſt dictamen actuale in intel
lectu:et ſi eſt habitualis eſt dictamen habituale :et
ideo eſt concors ſcientie recte. Unde vult Ariſto-
teles.vii. Ethicorum:q2 ſcientia practica eſt con-
feſſe ſe habens appetitui recto: et tamen habens
maiorem ſcientiam habitualem non propter hoc
habet maiorem ſcientiam actualem:quia nō actu
conſiderat.illa enī ſcientia habitualis quaſi dor-
mit. Si tamen iſte habet maiorem cognitionem
actualem q̄ꝙ ille:et ſi ita certum eſt vel certius huic
q̄ꝙ illi. Si tantū aſſentiat vel plus intellectus huiꝰ
ſicut illius habebit cōſcientiā equalē vel maiorem
q2 licet per eandē rationē eſſet huic notum : et illi
aliquid adhuc poſſet intellectus vniꝰ fortiꝰ ligari
q̄ꝙ alterius:q2 clarius videt neceſſitatem conſcien-
tie : vel q2 nullas ratiōes habet in contrarium ſo-
phiſticas alius tamen h3:ideo ꝯcedo vniuerſaliter
ꝙ habens maiorem cognitionem actualem cete
ris paribus:habet maiorem conſcientiam:tamen
poteſt voluntas ſubterfugere ꝑ non conſiderare
ipſius intellectus / vel per conſiderare contraria:
vel propter vacillationem quam habet propť ra-
tiones ſophiſticas iſta3 viā t3 Bonauētura. ¶ Ad
primum principale prime queſtionis dico / ꝙ iſtud
in nobis ſemper vult bonum et odit malum ante-
cedenter. Unde ſuperior portio rationis in cayn
fecit q̄ꝙtum in ea fuit ꝙ voluntas vellet bona et odi
ret mala:et ſic antecedenter vult non formaliter.
¶ Ad aliud dico ꝙ voluntatem velle bonum natu
raliter non eſt illud velle aliquis actus elicitus.vn

de nullus motꝰ eſt in bonum:ſed tm̄ inclinatio na-
turalis que eſt actus primus / vel ſaltem non elici-
tus cum ſit a volūtate inq̄ꝙtum appetitus tantum.
¶ Ad aliud poſſet negari conſequentia.voluntas
nequit non velle cōmoda:igitur nec iuſta:dico ta-
men ad antecedens ꝙ aliud eſt loqui devoluntate
nunc / et aliud ſi eſſet appetitus vt fingit Anſelmꝰ
q2 tunc tantum haberet affectionem commodi ne
ceſſitate naturali:nec eſſet peccatum :quia non eſ-
ſet libera:et ideo non poſſet non velle commoda.
Sed nunc nullum cōmodum neceſſario vult actu
elicito:ſicut nec aliquod iuſtum. ¶ Ad aliud dico
ꝙ appetitus inferior neceſſario tendit in ſibi con-
ueniens:ideo ducitur ⁊ non ducit. ſecundum Da-
maſcenum.xliij.ſic appetitus ſupremus habet in-
clinationem naturalem ſi ſibi delinquiť. Sed iſta
inclinatio non eſt velle / nec aliquis actus elicitus
Et in hoc diſſimile:quia appetitus inferior neceſ-
ſario elicit actum reſpectu cōuenientis ſibi: appe-
titus vero ſupremus libere quēcunq3 elicit reſpe-
ctu ſibi cōuenientis. ¶ Ad primum ſecunde que-
ſtionis cum dicitur bonitas et malicia tantum ap-
propriantur voluntati:dico ꝙ verum eſt de boni-
tate morali:vt intellectus practicus et volūtas ſūt
vnum principium:tamen diſtinguendo intellectū
practicum a voluntate non eſt verum:quia verum
appropriatur inellectui practico. ¶ Ad aliud dico
ꝙ pena non pertinet ad conſcientiam niſi antece-
denter / vel concomitāter:ſed pertinet formaliter
ad partem appetitiuam:nec eſt triſticia / nec gau-
dium in primo actu voluntatis:ſed primo vult ſo-
lum / ſecundo intellectus apprehendit hoc volitū
a voluntate:et tunc ſi eſt diſconueniēs ſequitur tri
ſticia in volūtate / vel gaudium ſi eſt couenens:q2
ille ſunt paſſiones in voluntate:tamen ad conſciē-
tiam pertinet gaudere antecedenter non formali-
ter:q2 remorſus conſcientie eſt effectiue a conſciē-
tia. Et quando voluntas eligit illud ꝙ recta rō di-
ctat / non ſequitur remorſus conſciētie nec aliqua
triſticia. ¶ Ad aliud:dictu3 eſt prius ꝙ non minui-
tur conſcientia niſi non conſiderando : vel q2 non
eque certa eſt noticia q̄ꝙ ꝙ duo habeant noticiam
per eandem rationem neceſſariam:et vnus poteſt
vacillare propter rationes ſophiſticas ad oppoſi-
tum quas neſcit ſoluere. ¶ Ad tertiam queſtione3
cum queritur / an omnis conſcientia liget / dico ꝙ
poteſt eſſe conſcientia de lege diuina : vel de actu
indifferente vel cōſcientia erronea de actu contra
legem diuinam. Primo modo ligat cum conſcien-
tia eſt conformis legi diuine duplici vinculo:ſecun
do modo ligat:quia qui habet conſcientiā de actu
indifferente / credēs ꝙ ſit de neceſſitate ſalutis fa-
ciens cōtrariū cōtempnit ſalutem:et faciēdo actū
non peccat cum ſit indifferens. Ligatur igitur ad
faciendum ſi eſt conſcientia erronea adhuc ligat:
ſ3 nec ad faciēdū illđ / nec eiꝰ ꝯriū.ſ3 ad deponēdū
errorem:q2 ſiue faciat ſiue non faciat ſtante cōſciē
tia / peccat mortaliter:q2 nullus per peccatum ſuū
poteſt ſe abſoluere a lege diuina:q2 illa eſt ignoran
tia diſpoſitionis et non negationis:ideo non excu

ſat ſed accuſat. ⁊ ſi adimplet facit contra conſcien
tiam. ideo q̄ꝙ lex dei neceſſitet ipſum ad contra=
rium / ipſe facit tamen ſibi legem contrariam legi
diuine. Quomodo igitur deponetur. dico ꝙ ſi eſt de
ꝑcepto negatiuo / vt nō occides. ſtatim abſqꝫ om=
ni mora peccat. ſi eſt de precepto affirmatiuo pec=
cat ſi non adimplet ꝓ tempore pro quo tenetur. ta
men poteſt ſtare per aliquod temp⁹ poſito aliquo
caſu ⁊ ſi non peccet. ¶ Ad quartam dico ꝙ qui ha
bet cōſcientiam erroneam ſimpliciter magis pec=
cat faciendo ſecundum conſcientiam q̄ꝙ non faciē=
do: q꞉ fortiori precepto obligatur ad non faciendū
vt lege diuina. ¶ Ad hoc eſt Aug. de natura boni
de proconſule precipiente vnum / et alio inferiore
precipiente contrarium: ille cui precipitur tenetur
ad preceptum procōſulis: ita ſi eſt notum et lex di
uina obligat vere lex fabricata a conſcientia erro=
nea tm̄ apparenter: quia ſolum obligat errantem:
ideo fortius vinculum eſt ad contrarium.

¶ Diſtinctio.xl. ¶ Queſtio vnica.

Circa iſtam diſtin=
ctionem quadrageſimā querit꞉
vtrum omnis actus ſit bon⁹ ex
fine. Q꞉ ſic. Augu. Bonū opus
intētio facit. ¶ Itē act⁹ intelli=
gendi eſt verus ex principio: igi
tur act⁹ volūtatis ex fine: q꞉ ſic
ſe habet finis in agibilibus ſicut principium in ſpe
culabilibus. ¶ Item: bonitas vnius actus eſt ex
vna cauſa: ſed non eſt aliqua vna cauſa vnde poſſit
dici actus bonus niſi a fine: igitur. ⁊c. ¶ Oppoſi=
tum Auguſti. et ponitur in littera. Dico ꝙ bonitas
act⁹ poteſt eſſe triplex. Naturalis / moralis / ⁊ gra
tuita. Prima bonitas eſt ab operante. ſed ſecundū
hoc ſequeretur ꝙ fruitio in via non differret ſpe=
cie a fruitione in patria ſi tm̄ cauſa actiua ſit volū=
tas huius fruitionis et illius / vel voluntas et cari
tas. dico ꝙ facilius poteſt ſuſtineri ꝙ iſte fruitiōes
differunt ſpecie ſi obiectum cōcurrat vt cauſa acti
ua aliquo modo. ſi tamen voluntas ſit tota cauſa:
ita ꝙ obiectum nichil agat: adhuc non oportet ꝓ=
pter hoc dicere ꝙ actus non differunt ſpecie: q꞉ ſe=
cundum illam opinionē que ponit ꝙ fantaſma eſt
immediata cauſa intellectionis et volitionis ime=
diatione cauſe: licet immediatius cauſet vnum ef=
fectum q̄ꝙ alium. et tunc fantaſma continet virtua=
liter actiones diuerſas ſpecie in diuerſis potētijs:
ita voluntas: licꝫ eſſet tota cauſa fruitionis poſſet
habere diuerſas volitiones ſpecie virtualiter agē
do circa diuerſa obiecta. ſiue igitur ꝑ ſe cauſa frui=
tiōis actiua ſit vna et plures formalit꞉ / poteſt ſuſti=
neri ꝙ fruitiones differant ſpecie ⁊ in via ⁊ in pa /
tria. ¶ Secunda bonitas in actu eſt moralis: et di
cit꞉ talis vnde eſt vituperabilis vel laudabilis. hec
autem eſt a cauſa efficiēte libere. et ibi eſt bonitas
triplex. Primo bonitas moris in actu eſt bonitas
ex genere poſt bonitatem ab efficiente: et iſtam
habet ex obiecto: q꞉ ſi tranſit ſuper tale obiectum
circa quod natus eſt eſſe bonus act⁹ ex genere / po

teſt dici actus bonus ex genere. Et iſta bonitas po
teſt dici materialis in genere moris. et iſta habet
vniuerſaliorem bonitatem ex circunſtantijs. et ta=
lis bōitas ſe habet ſicut pulchritudo ad corp⁹. Pul
chritudo enim in corpore non eſt ex vna qualitate
tantum: ſed ex proportione multarum adinuicem
et ad ſubiectum in quo ſunt: ita ꝙ talis ſit ibi: et ta
lis ibi. Pulchritudo igitur nichil vnum abſolutum
eſt in corpore / ſicut nec ſanitas: ſed requirit conue
nientiam vel proportionem humorum: et ideo ex=
ceſſus vnius cauſat infirmitatem: ⁊ cum iterum re=
ducitur redit ſanitas: ideo ad talia non eſt motus
per ſc. vij. Phiſicorum. Bonitas igitur moralis cō
pleta eſt ex correſpondentia ad rationem rectam
ſecundum omnes circunſtātias: et prima bonitas
ex circunſtantia eſt ex fine ꝙ actus ſit circa talem
finem: ⁊ ꝙ finis recte intendatur circa quod nat⁹
eſt eſſe bonus actus. Secunda bonitas eſt ex mo=
do videlicꝫ ꝙ agēs habeat modū ꝯueniētē tali agē
ti. Mod⁹ cm̄ q̇ ꝯuenit nobiliori nō cōpetit nobili.
Tū ꝑma bonitas ſimplr̄ ī actu morali eſt a cauſa
efficiente. Secunda ex obiecto que eſt bonitas ex
genere. deinde bonitas ex circūſtātia finis. Quar
ta bonitas ex modo: ſed completa ex omnib⁹ cir=
cunſtantijs. Tertia bonitas in actu que eſt gratui
ta addit ſupra iſtas bonitates acceptationem di=
uinam: ⁊ iſta eſt ex fine alio modo q̄ꝙ prius: ex hoc
ꝙ charitas inclinat ad finem ſupernaturalem. Pa
tet igitur ꝙ aliqua bonitas actus eſt ex fine ſed nō
omnis. ¶ Ad primum principale dico: ꝙ intentio
recta facit bonum opus tanq̄ꝙ circunſtantia princi
palis: non tamen vt cauſa totalis. ¶ Ad aliud dico
ꝙ non ſequitur / actus intellectus eſt verus ſufficiē
ter ex principio: igitur actus voluntatis eſt bonus
ſufficienter ex fine: q꞉ ex veritate ſolius principij
poteſt concluſio eſſe ſufficienter vera: quia omne
quod ꝯcluditur in vero eſt verum: ſed ſola bonitas
finis non ſufficit ad bonitatem actus in voluntate
quia ibi requiruntur omnes circunſtantie. ¶ Ad
aliud dico ꝙ vna cauſa non ſufficit ad bonitatem
actus: imo poteſt eſſe vnus actus bonus ex boni=
tate multarum cauſarum.

¶ Diſtinctio.xli. ¶ Queſtio vnica.

Vtrum poſſibile ſit
actum humanū eſſe indifferen
tē. Q꞉ non. Probatio. Inter pri=
uationē et habitum non eſt me
diū. bonitas et malicia ſunt op
poſita priuatiue circa actuꝫ hu
manū. ¶ Itē: ſi eſſet act⁹ medi⁹
ex talibus poſſet generari habitus medius. ¶ Op
poſitum videtur ꝑ Ambroſiū / et ponit꞉ in littera.
¶ Ad queſtionem dico ꝙ loquēdo de bonitate na
turali non eſt actus medius: quia ſi non deficit bo
nitas naturalis que nata eſt ineſſe actui / eſt actus
bonus naturaliter: ſi deficit eſt malus naturaliter.
Sed de bonitate ſecunda ſcꝫ morali / dicitur ꝙ po
teſt eſſe actus in genere: imo in ſpecie indifferens:
ſed non actus ſingularis: q꞉ ille act⁹ / vt ꝙ ille dat

elemoſinam non eſt indifferens:ſed bonus vel malus moraliter:quia vel eſt propter bonum finē:vel ꝑp malū. Dico tamē ꝙ de actibus humanis poteſt eſſe actus medius / ſingularis / et indifferens: quia ſecundum Boetium ſuper ca. de qualitate. iniuſticie eſt contraria iuſticia:ſicut illiberalitas liberaliti.et illud declarat ibidem:et mediū poteſt eſſe inter hoc.ſicut ille qui primo non habuit iuſticiā / nō proprie dicitur iuſtus ſed iniuſtus. Iniuſtus tamen dicitur qui habet habitum iniuſticie acquiſitum ꝑ actū.Et ſic dicit philoſophus.x.Met.vel Ethicorū.ꝙ eſt homo neqꝫ bonus neqꝫ malus.etiaꝫ eſto ꝙ eſſent priuatiue oppoſita adhuc nō ſunt inmediata niſi reſpectu apti: et hoc pro tēpore pro quo eſt aptus.ſicut catulus ante nonum diem non dicitur cecus. Iniuſticia igitur eſt habitus vel carentia iuſticie quādo quis debet iuſte agere. Sed poſſibile eſt hominem elicere actum humanum / et ſi non cū omnibus circunſtantijs que requiruntur ad actum moralem ſimpliciter / et ſi non ſit cōtra mores: qꝛ ſi aliquis det elemoſinam pauperi / nec deliberet propter quem finem:ſed ſtatim cuꝫ videt / dat ſibi. ille actus nō eſt contra mores / nec eſt moralis ſimpliciter cum non habeat omnes circunſtantias.

¶ De tertia bonitate que eſt in actu meritorio. Dico ꝙ aliquis poteſt facere aliquem actum ꝛ actualiter cogitare de deo i dādo ꝓpter deuꝫ / vel virtualiter cogitare de deo cū principium eſt bonum / cum quis aſſumit ſibi vnum laborem propter deum et non continue laborando / actualiter refert intētionem ad deum. Tertio cum quis habitualiter cogitat de deo in operando / cum elicit actum qui ſtat cum charitate / et aliquem ordinem poſſit habere quantūcūqꝫ remote ad actum meritorium. Sic dico ꝙ poteſt actus non referri ad deum tripliciter. Non actualiter.non virtualiter.non habitualiter. Primo ꝛ ſecundo dupliciter:negatiue vel contrarie ſeu priuatiue. Et ſicut duo actus primi poſitiui nō poſſunt eſſe indifferentes ad bonitatem gratuitam:ſic nec eorum oppoſita vt eis opponūtur. tamen actus poteſt non referri ad deum / vel quia nō eſt referibilis / vel quia eliciens actu non refert: licet ſit referibilis. Si primo mō / hoc conuenit dupliciter. vel qꝛ actu corrumpit gratiam:vel licet nō ſit referibilis / tamen ſtat cum gratia. Primo modo eſt peccatum mortale. Scđo veniale. Cum igitur actualiter refert intentionem in deum vel virtualiter / non eſt actus indifferens ſed meritorius: qꝛ nimis grauis ſententia eſt ꝙ nunꝗ eſt actus meritorius niſi actuali relatione ad deum. ſed de habituali relatione vel non relatione in actu.dico ꝙ eſt actu indifferens / et nec meritorius nec demeritorius: quia ſi ſic continue meretur quis ꝗdiu eſt in gratia:et ꝑ conſequens continue demeretur ꝗdiu eſt ſine gratia ꝗtumcunqꝫ faceret actum bonū ex genere ſi quilibet actus humanus inꝗtum humanꝯ eſſet bonus bonitate gratuita / vel malꝯ malicia oppoſita. Ideo dico ꝙ exiſtēs in gratia poteſt elicere actum indifferentem qui nec eſt actus meritorius:nec tamen eſt ordinatꝯ ad malum quod ſufficit ad peccatum veniale:et etiam poteſt eſſe actꝯ per ſe bonus moraliter et complete bonitate morali:et tamen neqꝫ meritorius neqꝫ demeritorius ſicut in ſtatu innocentie. Et etiam nunc exiſtēs extra gratiam operatur non gratuite anteꝗ habeat gratiam:et tamen priꝯ poteſt ita bene operari moraliter ꝙ mereretur gloriam de cōgruo. Poſſet igitur eſſe actus alicuius exiſtentis in peccato mortali / qui tamen non eſſet demeritorius mortaliter nec venialiter. ¶ Ad primum principale cum dicitur / inter habitum ꝛ priuationem non eſt mediū: verum eſt circa aptum natum ſi habitꝯ ꝛ priuatio ſint abſoluta:ſi tamen ſint reſpectiua vt reſpicientia:quando vel alias circunſtantias bene poteſt eſſe mediū:qꝛ donec veniat illud quādo neutrū oportet ineſſe ſubiecto:ſic eſt in obligatiōe ad precepta affirmatiua. Vel ſi dicam cum Boetio. dico ꝙ bonitas et malicia et moralis et gratuita ſunt contraria mediata circa actū humanum. ¶ Ad aliud concedo ꝙ ſicut poſſunt eſſe actus indifferentes: ita poſſunt generare habitum indifferentem.

¶ Diſtinctio.xlii. ¶ Queſtio prima.

VTruꝫ in cogitatione poſſit eſſe rō peccati. Qꝫ nō. Aug. de duabus animabꝯ. peccatum non eſt niſi in voluntate cogitatio non eſt in voluntate: igitur.ꝛc. ¶ Item:ſi non eſt voluntarium non eſt peccatuꝫ: cogitatio pōt eſſe non voluntaria / qꝛ ſecunduꝫ Aug. iij. de libe. arbi. non eſt in poteſtate noſtra quibꝯ viſis tangamur.ꝛc. ¶ Item:non eſt cogitatio volita niſi intellecta:ſed quando non eſt actualis cogitatio per conuerſionem voluntatis:vel erunt due cogitationes in actu ſimul vt prior illa cuius voluntas eſt cauſa:quod tamen non eſt neceſſe:vel oportet ꝙ prior tunc non ſit: et per conſequens in ipſa non eſt peccatum:vel ꝙ poſterior non ſit:et tūc in ipſa non eſt peccatum. ¶ Item in cogitatione non poteſt eſſe malicia:quia cogitatio de malo eſt bona:cum eadem ſit cognitio contrariorum.et cogitatio boni eſt bona. ¶ Oppoſitum vult Hieronymus in littera / dicens peccatum eſſe in cogitatione / ſermone / ꝛ opere. ¶ Ad idem eſt Auguſti.xii. de trini.xii. de cogitatiōe expreſſe.

¶ Queſtio ſecunda.

SEcundo queritur: vtrum ratio peccati poſſit eſſe in ſermone. Qꝫ non. Sermo ad hoc eſt inuentus vt fiat indiciū mentis in thimeo. igitur exprimendo qđ prehabetur in mente nō eſt peccatum:qꝛ hoc ē vti ſermone ad finē ad quē eſt inuentus. ¶ Itē ſi ſic / aut inꝗtum vox / aut inꝗtuꝫ vox ſignificatiua. nō primo modo:ſic non explicatur alteri aliquid intelligibile. non ſecundo modo:quia vox eſt impoſita ad ſignificandum ꝛ ex impoſitione nullā qualitatem recipit quam prius non habuit: igitur cum

plus fuit non ſignificatiua nichil recipiat ex impoſitione eius expreſſio. poſtea non erit peccatum magis ꝙ ante. ¶ Oppoſitum in euangelio. Qui dixit fratri ſuo racha. Iaco.iij. Qui non offendit in lingua. ⁊cetera.

¶ Queſtio tertia.

Tertio queritur vtrū ratio peccati poſſit eſſe i opere. an non. Ad Ro.vij. quod volo hoc facio. ¶ Item illud quod ē commune nobis ⁊ brutis nō poteſt eſſe peccatū: operari eſt cōmune. ¶ Oppoſitum in pſalmo. Reddēs vnicuiqꝫ iuxta opera ſua. ⁊ Apoca.iij. Opera enim illorum ſequuntur illos.

¶ Queſtio quarta.

Quarto queritur: vtrum diuiſio Hieronimi ſit ſufficiēs. ¶ Circa iſtas queſtiones. Primo dico ꝙ non eſt formaliter peccatum niſi in voluntate: qꝛ ſcōm Anſel.iiij.de concep.virgi. Peccatum eſt formaliter iniuſticia: ⁊ ipa ſolum eſt in voluntate formaliter. idē vult Aug.xiij.de libe.arbi. Loquēs de peccato cui imputetur niſi voluntati. quia in eiꝰ poteſtate eſt. ⁊ xij.de ciui. Nullus alius actus eſt imputabilis niſi quatenus mediāte actu voluntatis. ¶ Item: omis alia cauſa actiua ā voluntate eſt naturalis: ⁊ talis agit ex neceſſitate nature: qꝛ agit vt accepit agere: ⁊ per conſequens non peccat ſecundum Augu.iij. de libe.arbi. igitur ſi peccatuꝫ eſt in alijs actibꝰ hoc non eſt formaliter. Secūdo dico ꝙ in alio actu ab actu voluntatis poteſt eſſe peccatum ſecundario: ⁊ materialiter. hoc patꝫ per Anſel. de concep.virgi. ca.iiij. vbi dicit ꝙ volūtas mouet nos/hoc ē alias potentias ſicut inſtrumenta ſua. Sicut igitur volūtas tenetur recte velle ſecunduꝫ ꝙ rō recta dictat: ita tenetur imperare alijs potētijs: ⁊ ſi nō facit peccat: ⁊ in alijs actibus imperatis cum non eſt executio ſecundum ꝙ recta rō dictat eſt peccatum ſecundario ⁊ materialiter. Ex iſto ſequitur ꝙ nullꝰ actꝰ pōt eſſe malꝰ malicia pcti niſi actus voluntatis vel niſi poſſit imperari a voluntate: ⁊ talis actus q̄ꝙ non ſit voluntatis dicitur tamen voluntariꝰ. ¶ Ex his dico ad primam queſtioneꝫ: ꝙ ratio peccati nō poteſt eſſe formaliter in cogitatione. Si igitur aliquo modo poſſit eē in cogitatiōe hoc erit materialiter. Tamen videtur quibuſdā ꝙ nullo modo: qa cogitatio non eſt in poteſtate voluntatis vt allegat ſecundum Aug. ſuperius. Et ꝓbatur illud/qꝛ omnis volitio requirit intellectionem ſimul duratiōe ⁊ prius natura. Sed ſi volitio eſſet cauſa itellectionis vel cogitationis ſicut oporteret dicere ſi eſſet in poteſtate voluntatis iſta cogitatio eēt poſterior natura q̄ ſua cauſa. ¶ Iteꝫ: in per ſe cauſis non eſt circulus: ſed cogitatio eſt per ſe cauſa volitionis cū ſit prius natura: igitur non econtra. ¶ Dicunt: itellectio non eſt per ſe cauſa volitionis. ſed ſolum prius natura ſine quo non eſt. ¶ Cōtra hoc equaliter concedit propoſitum. actus prior naturaliter non requirit actum poſteriorem tanq̄ prius natura/ nec vt ſine quo non. cum priꝰ natura nūq̄ preſupponat poſterius natura. igitur ſi cogitatio ē in poteſtate voluntatis actus volūtatis eſt prius natura q̄ actꝰ cogitationis ſicut cauſe effectu: igitur non requirit intellectionem vl̄ cogitationem prius natura vel ſimul natura. ¶ Item: aliud eſt principium ſufficiens ⁊ perfectum cogitationis q̄ volūtas: igitur nō requiritur voluntas in ratione cauſe. Aſis patꝫ. memoria eñ perfecta eſt ſufficiens principium actualis cognitionis perfectiſſime: ⁊ ad illud non concurrit voluntas vt patꝫ in diuinis. ſic eñ intellectus et voluntas eſſent vnum principium producendi filium. ¶ Item: cauſa ſufficiens intellectionis noſtre eſt obiectum cum intellectu agente vel poſſibili cū fantaſmate nullum horum eſt voluntas: igitur nullam cauſalitatem habet reſpectu cogitationis. Dico tñ ꝙ neceſſario oportet ſuſtinere ꝙ cogitatio eſt aliquo modo in poteſtate noſtra. qꝛ ſi non igitur ſp ſtaret intellectus in actu obiecti perfectioris intellecti/ qꝛ aliter omnes cauſe concurrentes eſſent naturaliter actiue ⁊ paſſiue. Et qꝛ cauſa naturalis fortius mouens impedit effectuꝫ debilioris: igitur nūq̄ intellectus conciperet obiectum ignobilius. Ad hoc eſt Augu.xi. de trinitate. iij. voluntas iactat cogitationes volubiles. ⁊ alibi ad diſtinctam viſionem requiritur intentio copulans. ¶ Item.iij.de anima intelligimus cum volumus quando obiecta ſunt habitualiter ꝓcognita: iō oportet diſtinguere de cogitatione prima vel ſecūda. Prima cogitatio non eſt in poteſtate voluntatis/ qꝛ aliqua cogitatio precedit natura omne velle: ⁊ ſic intelligit Aug. qō non eſt in poteſtate noſtra quibꝰ viſis tangamur. Sed de ſecunda cogitatione diuerſimode dicitur: nichil enim exponitur cuius veritas ignoratur. primo dicitur ꝙ poſt primam intellectionem ſufficit ad hoc ꝙ res cognoſcatur cognitio habitualis. Secundo dr̄ ꝙ ad ſecundam cognitionē ſufficit cognitio vniuerſalis. Tertio dicitur ꝙ voluntas remittit cognitionem priorem: ⁊ deinde occurrit cogitatio poſterior virtute alterius obiecti mouentis ad fortiorem cogitationem. Quarto dicit ꝙ poſt itellectionem ſimplicem per intentionem collatiuam fit alia noua cogitatio in actu. Quīto dicitur ꝙ nulla cogitatio ſimplex eſt in poteſtate voluntatis: ſꝫ tñ diſcurſiua. Tñ videtur michi ꝙ nulla iſtaꝝ ſufficit/ qꝛ habitualis non ſufficit ad hoc ꝙ voluntas velit actu: qꝛ nulla intellectio ſufficit ad hoc ꝙ voluntas velit actum niſi ipſa ſufficiat ad hoc ꝙ voluntas velit obiectum vt terminat actum: quia oppoſitum in adiecto eſt aliquem velle actum et non obiectum vt terminat. ſicut nullus poteſt intelligere actum non intelligendo obiectum vt terminat. Sed ad hoc ꝙ voluntas velit actualis non ſufficit cogitatio habitualis. tunc enim poſſet dormiens actu velle cum in eo remaneat habitus: igitur prima via non ſufficit: nam intellectus in vniuerſali non ſufficit ad intellectionem in particulari: nec ad volitionem: quia ſi ſic cum intellectio hominis includat intellectionē entis: ⁊ itel-

lectio entꝭ ē itellectio lapidis ī vlī:igr̄ actualis itel-
lectio homis ſufficeret ad actualē intellectionē la-
pidis vel volitionem ⁊ cuiuſcunqꝫ alterius :cuiꝰ co
gnitio eſt in vniuerſali in ente. ¶ Item:intelligen-
do lapidem in actu in ꝑticulari non habeo aliam i-
tellectionem in vniuerſali:ſꝫ ſolum ꝑ iſtam in par-
ticulari habebo cognitionem in vniuerſali huiꝰ ob
iecti ⁊ non peius diſpari. Sed talis non ſufficit ad
hoc ꝙ ego actu velim bouem / qꝛ ſi ſic cum preexi-
gatur intellectio bouis ſaltem natura·igitur ſi vo-
luntas poteſt facere ꝙ intellectus actu ītelligat bo
uē cum non intelligat bouem niſi per ſpeciem bo-
uis:igitur voluntas poteſt cauſare in intellectu ſpe
ciem bouis per imperium ſuū. Tertia via non ſuf-
ficit / qꝛ licet voluntas poſſet remittere cogitatio-
nem priorem ſi alia occurrat ꝑ aliam actionem ob
iecti tm̄ hoc erit ante actum: caſuale eīm eſt ꝙ tunc
occurrat tale obiectuꝫ ⁊ poſt illud tale. Quarta via
non ſufficit / qꝛ non eſt neceſſe ꝙ alia cogitatio fiat
actu ꝑ collationem comparando vnum obiectum
ad aliud / qꝛ poſſum intelligere vnum obiectū poſt
aliud ſine comparatione media. Quinta via nō ſuf
ficit / qꝛ ſi nulla ſimplex intellectio ſit in poteſtate
voluntatis:igitur nec diſcurſiua / nūq̄ eīm eſt poſte
rius in poteſtate alicuius cauſe quando eius cauſa
neceſſario ꝑexacta non eſt in poteſtate eiuſdem.
¶ Item:vt prius argutum eſt aliqua intellectio re
quiritur ad actualem volitionem. Nunc qñ volun-
tas cauſat actualem volitionem illa intellectio ad
quam conuerto nō eſt intellectio prior:qꝛ illius nul
lo modo eſt volitio cauſa / nec eſt intellectio noua /
qꝛ tunc prior non remaneret cum actuali conuerſio
ne voluntatis:⁊ per conſequens voluntas ex hoc
ꝙ conuerteret ſe ad intellectionem deſtrueret eam
quod eſt manifeſte falſum. Si aliquis ſiet in vna co
gitatione per aliquod tempus ex hoc ꝙ conuertat
ſe voluntas complacendo non deſtruit illam cogi-
tationem:ſed magis intendit:nec poteſt eſſe cogi-
tatio poſterior / qꝛ tunc nulla eſſet ſimul cum actua
li volitione. ¶ Item in illo inſtanti quo volo col-
latiuam cognitionem quero que intellectio manet
non prior nec poſterior / nec alia noua vt probatum
eſt:igitur.⁊c̄. ¶ Preterea hec illa collatiua cogita-
tio aliquando ceſſabit:⁊ tunc eſt eadem difficultas
quid iterum cauſat intellectionem. ¶ Dico igit̄ ad
iſtum articulum ꝙ ſimul eſt actu vnica cogitatio ꝑ-
fecta ⁊ percepta:⁊ multe in actu imperfecte:⁊ non
percepte: ſicut videndo punctuꝫ in centro perfecte
⁊ percepte: ⁊ tñ multa puncta videntur actu / actu
tamen imperfecto ⁊ impercepto. Secundo dico ꝙ
in intellectione preexiſtente poteſt voluntas com/
placere ⁊ per hoc non remouet̄ quod oporteret di
cere ſi cauſaret nouam intellectionem : ⁊ per conſe
quens iſta cogitatio poteſt eſſe volita ⁊ ſi ipſa non
ſit precognita vt obiectum precognitum:ſed tantū
vt actus elicitus reſpectu obiecti precogniti. Ter-
tio dico ꝙ fortificatur cogitatio quando voluntas
vult ipſam ⁊ habet complacentiaꝫ in illa / qꝛ om̄is
virtus vnita creata fortior eſt ipſa diſperſa. Cum
igitur anima habeat virtutem finitam ſi potentie

omnes occupentur circa idem obiectum intenſior
erit actus q̄ꝫ cum diſperguntur ad diuerſa. Preter-
ea hoc patꝫ experimento ꝙ intenſior eſt cogitatio
q̄to plus voluntas complacet in actu. ¶ Item: a-
gens inferius intenſius agit concurrente agente ſu
periori q̄ꝫ non concurrente:igitur cum voluntas ſit
ſupremum agens creatum concurrente ad cogita-
tionem ipſa erit intenſior. Dico igitur ꝙ vna eſt co-
gitatio in actu perfecto ⁊ ſimul alie ſunt cogitatio
nes actu imperfecte ⁊ impcepte: niſi illa vna que ē
in actu perfecto: ſit ita intenſa ꝙ excludat omnes
alias actuales:tñ vt communiter non eſt aliqua ta
lis in actu ſecundo:poteſt voluntas complacere in
illa actuali conſideratione. ⁊ tertio ex hoc intendi-
tur illa cogitatio in actu cum voluntas vult illaꝫ di
ſtincte:ſicut eſto ꝙ ſtet in eadeꝫ diſpoſitione ille pū
ctus naturalis qui nō percipitur imperfecte ⁊ actu
incompleto per attenſionem voluntatis poteſt a-
ctu completo percipi. ¶ Ad primam rationem pri
mi articuli ꝓbantem ꝙ nulla cogitatio eſt in pote-
ſtate voluntatis. dico ꝙ cum voluntas ſe conuertit
ad cogitationem quam habuit anima prius vt im-
perfectam ꝑ conuerſionem habet eandem vt perfe
ctam / ⁊ prius natura eſt ipa vt imperfecta q̄ꝫ actus
voluntatis / tamē complacentia voluntatis eſt pri-
or natura q̄ꝫ cogitatio perfecta. ¶ Ad aliud cuꝫ di
citur in per ſe cauſis non eſt circulus. dico ꝙ hoc ē
verum: vbi ſuperior neceſſario requiritur ī actibꝰ:
tamen vbi ſuperior non neceſſario requiritur eſt ꝓ
poſitio falſa / qꝛ quando inferior cauſa poteſt cauſa
re ſine ſuperiore:adhuc tñ quando concurrit ſupe-
rior poteſt ideꝫ actus eſſe perfectior. ⁊ ſic eſſe circu
lum non eſt inconueniens. ¶ Ad aliud concedo ꝙ
non eſt neceſſe ad intellectionem perfectam volun
tatem concurrere in ratione cauſe poteſt tamen cō
currere in nobis. ¶ Ad aliud concedo ꝙ cogitatio
habet cauſas naturales ſufficientes cauſantes q̄ꝫ-
tum poſſūt cauſare / tñ ille cauſe fortius cauſant cō
currente ſuperiore. patet igitur ꝙ anima tunc pōt
fortius agere quando potentie agunt circa idem ⁊
ꝙ aliqua cogitatio eſt in poteſtate voluntatis: nul
la tamen prima qꝛ quelibet poſterior poteſt eſſe in
eius poteſtate:ſed non eſt neceſſe. Secundus arti-
culus eſt quomodo actus poteſt eſſe malus in volū
tate. dico ꝙ in volūtate ſunt duo actus :qꝛ in omni
concupiſcere michi vel alteri eſt complacentia:⁊ ſi
compiſcere ſit inordinatum:complacentia erit ma
la ⁊ hoc quando eſt complacētia ſimpliciter in ob-
iecto ⁊ vt ſit preſens / tamen cogitatio non eſt pec-
catum mortale niſi ſit moroſa ⁊ de illicito ex qua ſe
quitur complacentia mortalis. Tamen delectatio
proprie loquendo paſſio eſt: ⁊ illa non eſt peccatū /
nec delectatio illa q̄ eſt de illicito obiecto. Si ſit de
lectatio in ſpeculatione fornicationis meritoria ē i
acquirendo quid eſt cum toto conamine. Sed de-
lectatio que conſiſtit in ſpeculatione ſicut velit ha
bere obiectum preſens ⁊ delectetur vt ita:ſic iſta ē
peccatum mortale. Iſtud vult Augu.xij.de trinita.
ca.xij. Unde ponitur exemplum de viro ⁊ muliere /
quando eſt delectatio interior: non tamen conſen-

ſus in opus: tūc mulier comedit ⁊ nō eſt nunc ſicut
tunc fuiſſet ſi mulier comedit ⁊ non vir / qꝛ tūc fuiſ-
ſet dampnata ⁊ non vir. Sed abſit ꝙ hoc nunc di-
catur ꝙ delectatio interioꝛ abſqꝫ conſenſu in opus
qꝛ nunc mulier ⁊ vir ſunt vna perſona: iō ſi eſt dele
ctatio inoꝛdinata dampnabitur totus homo. et iō
erroꝛ eſt ꝙ aliqui dicūt ꝙ delectatio ioꝛdinata abſ-
qꝫ conſenſu interioꝛi non dampnat q̄tumcūqꝫ mo
roſa: iō dico ꝙ q̄tumcūqꝫ aliquis noluerit facere
actum exterioꝛem malum: ita malam delectationē
interioꝛem poteſt habere ꝙ dampnabitur / cogita-
tio tamen nūq̄ eſt illicita. Sed actus bonus vbi co
gitetur obiectum vt preſens illicite ⁊ bene / opoꝛꝫ
actus placere ſicut ponit Aug. exemplum de ſollo
mo. ix. de trini. x. qualiter non eſt vitiuꝫ / ⁊ qualiter
eſt vitium. teneoꝛ igitur non ſolum nolle facere illi
citum. ſed omnino nolle. ¶ Ad pꝛimum. pꝛime que
ſtionis dico ꝙ Augu. intelligit ꝙ peccatum non eſt
foꝛmaliter niſi in voluntate. ¶ Ad aliud dico. ꝙ in
telligit ꝙ pꝛima cogitatio non eſt in poteſtate volū
tatis. ¶ Ad aliud dico. ꝙ non ſequitur illa cogita-
tio non eſt pꝛecognita: igitur non eſt volita ꝑ actuꝫ
reflexum ꝙ non opꝫ cognoſcatur: ſed ſufficit ꝙ ſit
actualis cogitatio obiecti naturaliter pꝛecogniti.
¶ Ad aliud dictum eſt. equaliter cogitatio pōt eſſe
mala quando ex ea ſequitur complacentia mala. ſꝫ
ipſa ſpeculatio non niſi ſic pꝛo tempoꝛe pꝛo quo te
netur habere actualem cogitationem de aliquo a-
lio obiecto. ¶ Ad ſecundam queſtionem. dico pꝛe-
mittendo ꝙ potentia motiua obedit volūtati obe
dientia ſeruili / non autem politica vt habetur pꝛio
pollitice niſi membꝛum ſit paraliticum vel aliter in
diſpoſitum quare nō poteſt reſiſtere: ita ꝙ q̄tum ē
ex ſe nūq̄ reſiſtit. ſecundo dico quomodo malicia
poteſt eſſe in omnibus actibus inferioꝛibus q̄ ſint
actus voluntatis / actus inferioꝛes debent circun-
ſtantionari vt ratio recta dictat ꝙ fiant tunc: et in
tali loco: ⁊ pꝛopter talem finem: et ſic de conſimili
bus. Cum igitur ſermo ſit inuentus vt expꝛimatur
alteri conceptus. pꝛimum peccatum in ſermone eſt
mendatium: tamen pꝛo q̄to actus pꝛonūciandi vo
luntatem poteſt eſſe imperatus a voluntate debet
eſſe circunſtantionatus. vt dictat recta ratio vt ad
expꝛimendum conceptum pꝛo tali nunc ⁊ cum tali
bus circunſtantijs: ⁊ ſi aliter impeditur a volunta-
te eſt ibi peccatum. ¶ Ad pꝛimum pꝛincipale cum
dicitur. ſermo ad hoc eſt inuētus vt expꝛimatur cō
ceptus. Dico ꝙ ex hoc non ſequitur ꝙ non ſit pec-
catum in ſermone niſi mendacium / qꝛ homo debꝫ
vti inſtrumento reſpectu finis pꝛopter quem eſt cū
debitis circunſtantijs vt ſi gladius eſt inſtrumentū
ad diuidendum nō pꝛopter hoc ſequitur ꝙ diuidēs
caput a coꝛpoꝛe non peccat amputando caput ho-
minis. ¶ Ad aliud dico ꝙ peccatum eſt in voce ſi-
gnificatiua. Et cum dicitur: nullam qualitatem ha
bet ex impoſitione quam pꝛius non habuit. Dicit
ꝙ habet vnum modum pꝛopter quem nunc eſt pec
catum: ſed illud nichil eſt / qꝛ ſicut nichil plus eſt in
circulo ex hoc ꝙ eſt ſignum vini q̄ pꝛius. ſed nec in
voce poſt impoſitionem niſi ꝙ eſt rememoratiuum ſignum. Aliter enim grecus intelligeret lati-
num poſt impoſitionem. ideo niſi pꝛius ſciam illud
cui vox imponitur nūq̄ per hoc ducoꝛ in cognitio-
nem illius cui vox imponitur: ſed quādo pꝛius ſcio
in habitu audiendo vocem ſcio: hoc actu tanq̄ per
ſignum rememoꝛatiuum. ideo nichil nouum eſt ex
impoſitione niſi oꝛdo quidam qui eſt relatio ratio
nis. ¶ Ad tertiam queſtionem patet. quomodo o-
pera ſunt in poteſtate voluntatis de potentia mo-
tiua / ⁊ etiam operationes ſenſitiue ⁊ vegetatiue
ſunt in poteſtate voluntatis pꝛo q̄to poteſt poten-
tia motiua impedire operationes iſtas anteceden
ter. Et hoc patet per Augu. xi. de trini. viij. motio
palpebꝛe eſt in poteſtate potentie motiue ⁊ pꝛo tā-
to in poteſtate voluntatis antecedenter eſt viſio ⁊
ſic nutritio / qꝛ in poteſtate voluntatis eſt non aſſu
mere alimentum. Sed ſunt ne actus vegetatiue po
tentie aliter in ptāte volūtatis non videtur: ſꝫ tū po
tentie ſenſitiue ſunt aliter q̄tum ad intenſioneꝫ a-
ctus: ſicut viſus poteſt perfecte videre quod pꝛius
non vidit per attentionem voluntatis. Sed de ap-
petitu ſenſitiuo eſt magna difficultas: ⁊ patebit in
tertio. Ex illo patet ſecundum quomodo eſt ibi ma
licia / qꝛ pꝛo q̄to actus ſunt voluntarij. ¶ Ad pꝛi-
mum pꝛincipale dico intelligit apoſtolus non ꝙ no
lo q̄tum ad pꝛimos motus; tamen aliqui exponūt
de carne: ſed i carne non ſunt aliqua q̄tū ad actus
pꝛimos vt diſtinguitur contra appetitum liberum
Sed quando voluntas delectatur appetitui ſenſi
tiuo q̄tuꝫ ad motus pꝛimos ſunt peccata venialia.
Uel poteſt dici ꝙ pꝛimi motus ſūt peccata ratione
pꝛimi peccati oꝛiginalis quod conſequuntur: ⁊ non
ſunt de ratione peccati actualis. ¶ Ad aliud conce
do ꝙ in bꝛutis ſunt operationes ſenſitiue ſicut in
nobis tamen appetitus ſenſitiui in nobis ſunt rati
onales per participationem nati ſunt enim ſub-
di rationi non ſic in bꝛutis. ¶ Ad quartam queſtio
nem. An diuiſio Hieronimi ſit ſufficiens quam po
nit in littera de peccato quod ſit vel ſermone vel o-
pere. ⁊c. dico ꝙ neqꝫ diuidit peccatum foꝛmaliter
neqꝫ ſubiectum peccati foꝛmalis immediatum. Sꝫ
eſt iſta diuiſio malicie materialis actualis ⁊ eſt ſuf
ficiēs diuidendo per duo membꝛa intelligēdo per
peccatum in cogitatione peccatum interius: ⁊ aliō
eſſet peccatum exterius in actibus exterioꝛibus: ⁊
ſubdiuidendo hoc membꝛum per peccatum in ſer-
mone ⁊ opere. tamen ſpecialiter. Dicit peccatum
in ſermone pꝛopter ſignificationem / quia graue
peccatum / eſt peccatum detractionis / tamen om-
ne peccatum in actu exterioꝛi pꝛo peccato commiſ
ſionis ⁊ omiſſionis: ⁊ ſic interius opoꝛtet intellige
re peccatum omiſſionis ⁊ commiſſionis negatiue
⁊ pꝛiuatiue.

¶ Diſtinctio. xliij.
¶ Queſtio vnica.

CIrca iſtam diſtin=
ctionem.xliij. queritur primo:
vtrum poſſibile ſit voluntatem
peccare in ſpiritum ſanctum.
Ꝙ non. Jo. xv. Qui odit me
odit ꝛ patrem meuꝫ: igitur pec
catum in vnam perſonaꝫ ẽ pec
catum in totam trinitatem. ¶ Item: peccatum in
ſpiritum ſa[...]um ſi quod eſt eſſet odium dei. ſꝫ nul
lum poteſt eſſe / qꝛ illud non poteſt odiri in quo nul
la eſt ratio mali. ¶ Item: peccatum in ſpiritumſan
ctum eſt grauiſſimum / qꝛ dicitur irremiſſibile hic ꝛ
in futurum ſi quod tale ſit: ꝛ nullum eſt irremiſſibi=
le in hac vita per Auguſti. primo retractationum.
¶ Oppoſitum habetur in littera. ¶ Ad queſtionẽ
dico ꝙ poteſt eſſe peccatum in ſpiritumſanctum ꝓ=
ciſe / q̄ꝙ omne peccatum ſit contra deum. ꝛ totam
trin itatem virtualiter / qꝛ ſicut in omni peccato eſt
auerſio virtualiter a deo ſic peccatum in vnam per
ſonam eſt ſimul peccatum in omnes / tamen volun
tas poteſt eſſe auerſa formaliter ab vna perſona. ꝛ
ſi non ab alia / qꝛ tres ſunt articuli fidei de tribus ꝑ
ſonis ſecundum tria appropriata: igitur poſſibile
eſt conſiderare obiectum vnius articuli actu et for
maliter / non intellecto obiecto alterius articuli a=
ctu ꝛ formaliter qꝛ hoc facit eccleſia ſpecialiter cuꝫ
dicit de filio qui tecum viuit in fine orationis. ꝛ de
ſanctoſpiritu cum dicit. Ueni creator ſpiritus.
¶ Item: magis annexa ſunt eſſentia et perſona ꝙ̃
due perſone / cum perſone differant per relationes
eſſentia ꝛ relatio non. Sed eſſentiaꝫ preciſe poteſt
quis contemplari non preſcindendo perſonas: ſed
non conſiderando actualiter: ꝛ preter hoc licet nõ
poſſet intelligi vna perſona niſi contemplando a=
liam ſicut nec vnum relatiuum ſine alio adhuc illud
cointellectum non eſt primum intellectuꝫ: ideo poſ
ſibile eſt voluntatem ſpecialiter actu auerti ab vna
perſona ꝛ ſi non ab alia. Sed non ſic accipitur pec
care in ſpiritumſanctum in ſacra ſcriptura: ſed q̄tũ
ad appropriata perſõis / bonitas appropriatur ſpi
ritui ſancto. ꝛ ideo peccatum ex certa malicia dici=
tur peccatum in ſpiritumſanctum / ſiue poſſit eẽ cer
ta malicia ignorantia non precedente ſiue non / de
clarabitur tamen poſterius ꝙ non oportet ignorã=
tiam precedere maliciam in voluntate. ideo dicitur
peccatuꝫ in ſpiritumſanctum cũ non precedit igno
rantia: nec paſſio perturbat iudicium. Sed adhuc
non omne tale pctm̃ dicitur eſſe in ſpm̃ſanctuꝫ pro
prie / qꝛ non vniuerſaliter oportet ꝙ illud peccatuꝫ
ſit maximum / qꝛ neqꝫ precedit ex ignorantia pre=
cedente neqꝫ ex paſſione perturbante niſi oppona
tur optimo obiecto immediate q̄tum eſt poſſibile
ideo nullum preceptum ſecunde tabule ita ligat ſi
cut prime tabule. Si igitur odium dei poſſit eſſe in
natura (quod tamen non credo) odire deum eſſet
maximum peccatum / ſed immediatiſſimum ꝙ po=
teſt eſſe circa deum eſt deſperare. vnde ſperare po=
teſt habere actum oppoſitum poſitiuuꝫ. ꝛ tunc di=
citur eſſe impenitentia cum quis habet firmum ꝓ=
poſituꝫ de non penitendo / ꝛ peſſimi cadunt in hoc
peccatum. vnde Judas ꝛ Cayn. ꝛ illud eſt irremiſ=
ſibile ſi duret vſqꝫ ad finem vite. aliomodo ꝙ̃ alia
peccata q̄ꝙ quodlibet ſit irremiſſibile. ſi duret ad
finem vite. qꝛ illud peccatum aufert miſericordiam
que eſt principium in remittente. ꝛ ideo demeretur
penam eternam ſi maneat ad finem vite. aliter ꝙ̃
alia peccata. ¶ Ad primum principale. dico ꝙ qui
me odit: ꝛ patrem odit verum eſt habitualiter ꝛ vir
tualiter. Si odium dei ſit poſſibile in natura: non
tamen deſperando peccat ſpecialiter cõtra appro=
priata aliarum perſonarum ſicut contra appropri=
atum ſpiritui ſancto. ¶ Ad aliud dictum eſt prius.
¶ Ad aliud patet: ꝙ aliter eſt irremiſſibile illud ꝙ̃
alia peccata.

¶ Diſtinctio. xliiij. ¶ Queſtio vnica.

VTrũ potentia pec=
candi ſit a deo. Ꝙ non. quia ni
chil eſt ipſius liberi arbitrij.
¶ Item ſi ſic igitur eſſet in deo
eminenter: et per conſequens
poſſet peccare. ¶ Item: ſi ſic:
igitur haberet aliquem ordi=
nem in vniuerſo. Nichil enim eſt in vniuerſo in
ordinatum / non habet ordinem ad ſupremum /
quia eſt ad actum peſſimum. nec in ordine infimo
cum ſit potentia ſupreme potẽtie actiue create nec
in ordine medio. qꝛ entia media non poſſunt pecca
re. ¶ Oppoſitum magiſter in littera. ¶ Ad queſtio
nem. dico ꝙ potentia peccandi poteſt accipi pro re
ſpectu vel pro principio in quo fundatur reſpectus
Si accipitur pro potentia que eſt reſpectus eſt con
ſiderare duplicem ordinem ad actum ſubſtractum
ꝛ ad deordinationem ꝛ ordo vt eſt ad deformitatẽ
non eſt a deo vt dicit ordinem ad actum ſubſtractũ
eſt a deo cum ſit ens poſitiuum. loquendo de potẽ
tia vt fundamentum ibi ſunt due ratiões correſpõ=
dentes. ſcilicet ratio libe. arbi. abſolute: ꝛ iſta eſt in
quocunqꝫ melius eſſe ꝙ̃ non eſſet. ideo non ſolum
eſt a deo: ſed in deo: ſed ſic non eſt potentia proxi=
mum fundamentum ſecunde potentie: que dicitur
reſpectus. ſicut poſſum conſiderare ſapientiam ab
ſolute: ꝛ ſic indifferenter eſt in creaturis. Sed ſapi
entia limitata tantum in creatura / ſic vltra liberuꝫ
arbitrium abſolute eſt conditio limitans ꝛ illud to
tum. vt liberum arbitrium cauſatum eſt fundamen
tum immediatum totius ſecundi quod dicit reſpe=
ctum ad actum deordinatum / ꝛ abſolutum eſt fun=
damentum reſpectu actus ſecundum ſe: ꝛ totum li=
berum arbitrium creatum eſt fundamentum toti⁹
immediate: ꝛ cauſa contingens immediata huius
effectus ꝛ oppoſiti: ꝛ ideo contingenter bene po=
teſt velle aut male. Dicunt eſt a deo quatenus ex ni
chilo ꝛ ſic poteſt deficere. dico ꝙ nichil fuit termi=
nus a quo eius formaliter q̄ꝙ multa forte connota
tiue / nec tamen propter hoc ſequitur ꝙ poteſt pec
care. Lapis enim eſt nichilo: ꝛ tamen non poteſt
peccare: ſed poteſt deficere ſibi derelictus hoc eſt
non eſſe. ¶ Ad primũ principale dico ꝙ poſſe pec=

care vt dicit totum non eſt pars liberi arbitrij. Et
hoc probat Anſelmus. vt libertas eſt perfectio ſim
pliciter tamen loquendo de poteſtate qua volūtas
poteſt peccare ē aliquid liberi arbitrij creati. ¶ Ad
aliud ꝙ poſſe currere eſt in deo eminenter: igiť de⁹
poteſt immediate currere. Dicit licet deus non poſ
ſit cauſare curſū in ſe imediate tamen in alio imme
diate vel ſine ſubiecto eſto ꝙ motus poſſit eſſe ſine
ſuppoſito deus poteſt cauſare peccatum in alio im
mediate. dico ꝙ non / qꝛ nūꝗ̄ eſt peccatum forma=
liter niſi cauſetur ab illa perſona in qua eſt ſubiecti
ue ⁊ ꝙ in eius poteſtate ſit non peccare. ¶ Ad aliō
cum dicitur. Potentia peccandi non poteſt eſſe ſu=
prema potentia creata verum eſt ſi accipitur totū:
tamen accipiendo pro tota abſolute potentia eſt ſu
preme potentie actiue create. Uel poteſt dici ꝙ po
tentia eſt ſuperior ex termino vel ex ſuppoſito in ꝗ
eſt vel ex modo agendi. Sed ex termino nō poteſt
dici potentia peccandi nobilior alia quacunqꝫ cre=
ata cum ipſa ſit ad accidens: ⁊ alia potentia crea=
ta eſt ad ſubſtantiam vt ad terminum vt potentia
generatiua / tamen ꝗ̄tum ad naturam in qua eſt / ē
ſuprema potentia creata ſimpliciter / qꝛ ſubiectiue
eſt in voluntate que poteſt eſſe cauſa contingens i=
mediate reſpectu talis actus: ⁊ illa eadēꝫ potentia
eſt perfectibilis maiori perfectiōe ſi agat vt recta
ratio dictat ꝙ̄ aliqua alia potentia creata. Ex hoc
igitur ꝙ eſt actiua libere reſpectu peſſimi effect⁹ ſe=
quitur ꝙ eſt perfectibilis maxima perfectione īter
potentias creatas. Preter hec potentia iſta eſt ab=
ſolutiſſima ⁊ per ꝯſequens maxime perfecta / qꝛ ꝙ̄
to aliquid eſt abſolutius tanto minus dependet a
poſteriori ⁊ tanto plus poſteriora dependent ad ip
ſum. ideo omnia dependent ad deuꝫ. Qui eſt bene
dictus in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Expliciunt reportata ſuper ſecundo
ſententiarū edita a fratre Joāne duns
ordinis fratrum minorū doctore Pari=
ſienſi ſubtiliſſimo: ac omniū theologo=
rum pācipe. Anno virginei part⁹ Mil
leſimo quīgenteſimo decimo ſeptimo.
vi. die. Febrarij.

¶ Sequitur tabula di ſtictionum ⁊ queſtionū ſuper ſecundo Reporta torum ſententiarum a fratre Joanne duns ſco to doctore ſubtiliſſimo.

¶ Diſtinctio prima.

Prima qō. vtrū ꝓm⁹ actus cauſādi inſit a tali pā=
cipio: ſed eſſentia vt eſt in tribus perſonis.
Secunda. vtrum cauſabile anteꝗ̄ cauſetur in actu
habeat verum eſſe reale.
Tertia. vtrum deus poſſit aliquid creare.
Quarta. vtrum deus produxit mundum ſine prin=
cipio durationis.
Quinta. vtrum creatio ſit idem nature create.
Sexta. vtrum relatio ad deum in ratione cauſe ſit
eadem creature.
Septima. vtrum relatio creature ad creaturaꝫ ſit
eadem fundamento.

¶ Diſtinctio ſecūda

Prima qō. vtrū exiſtētia actualis rei create perma
nentis poſſit habere aliam menſuram ꝙ̄ euum
Secunda. vtrum angelus ſit in loco

¶ Diſtinctio tertia.

Prima queſtio. vtrum in angelis poſſit eſſe diſtin=
ctio perſonalis in eadem ſpecie
Secunda. vtrum angelus cognoſcat quidditates
creatas diſtinctas per diſtictas ⁊ proprias ratio=
nes cognoſcendi
Tertia. vtrum angelus poſſet cognoſcere per eſſē
tiam.
Quarta: vtrum angelus poſſet habere naturaliter
diſtinctam intellectionem eſſentie diuine

¶ Diſtinctio quarta.

Prima queſtio. vtrum angeli in inſtanti creationis
ſint beati vel miſeri

¶ Diſtinctio quinta.

Prima queſtio. vtrum angeli meruerunt beatitudi=
nem anteꝗ̄ eam perciperent

¶ Diſtinctio ſexta.

Prima queſtio. vtrum angel⁹ potuerit appetere e=
qualitatem dei
Secunda. vtrum primum peccatum angeli fuit ſu
perbia.

¶Diſtinctio.vij.

Prima q̄ſtio. vtrum mali angeli poſſunt penitere.
Secunda. vtrum angelus damnatus neceſſario permaneat in peccato.
Tertia. vtrum malus angelus poſſit bene velle

¶Diſtinctio.viij.

Prima queſtio. vtrum angelus poſſet aſſumere corpus in quo poſſet exercere opera vite

¶Diſtinctio.ix.

Prima queſtio. vtrum angelus ſuperior poſſit illuminare inferiorem
Secunda. vtrum angelus poſſit loqui angelo
Tertia. vtruꝫ angelus poſſit loqui angelo diſtanti

¶Diſtinctio.x.

Prima queſtio. vtrum angelus poſſit moueri localiter loco continuo.
Secunda: vtrum omnes angeli mittantur

¶Diſtinctio.xj.

Prima queſtio. vtrum angelus deputatus ad cuſtodiam viatoris poſſit creare aliquid effectiue in eius intellectu vel voluntate
Secunda. vtrum angeli poſſunt proficere in cognitione natura accipiendo cognitionem

¶Diſtinctio.xij.

Prima queſtio. vtrum in ſubſtantia generali ⁊ corruptibili ſit aliqua entitas poſitiua diſtincta a forma.
Secunda. vtrum materia poſſit eſſe ſine forma virtute alicuius cauſe
Tertia. vtrum materia in rebus materialibus ſit principium diſtinguendi indiuiduationis.
Quarta. vtrum quantitas ſit principium formale i[n]diuiduādi ſubſtantiam materialem
Quinta. vtrū ſubſtātia materialis p[er] ſe ſit i[n]diuidua
Sexta. vtrum ſubſtantia materialis per aliquod poſitiuum ſit hec
Septima. vtrum ſubſtātia materialis ſit i[n]diuidua per eſſe actualis exiſtentie
Octaua. vtrum ſubſtātia materialis poſitiuum pertinens ad genus ſubſtantie ſit indiuidua

¶Diſtinctio.xiij.

Prima queſtio. vtrum lumen ſit propria ſpecies ſenſibilis lucis corporalis

¶Diſtinctio.xiiij.

Prima queſtio. vtrum celum ſit ſubſtantia ſimplex
Secundo. vtrum ſint plures celi mobiles
Tertia. vtrum ſtelle aliquid agāt in inferiora

¶Diſtinctio.xv.

Prima queſtio. vtrum corpore animalis remaneāt elementa ſecundum ſubſtantiam

¶Diſtinctio.xvj.

Prima queſtio. vtrum ymago trinitatis in anima rationali ſiſtat in trib[us] potentijs realiter diſtinctꝭ

¶Diſtinctio.xvij.

Prima queſtio. vtrum anima ade fuit creata in corpore.
Secunda. vtrum paradiſus ſit locus conueniens habitationi humane

¶Diſtinctio.xviij.

Prima queſtio. vtrum in materia naturalis ſit rō ſeminalis ad formam inducendam
Secunda. vtrum formabatur corpus mulieris de coſte per rationem ſeminalem

¶Diſtinctio.xix.

Prima queſtio. vtrum in ſtatu inocentie habuiſſet homo corpus immortale

¶Diſtinctio.xx.

Prima queſtio. vtrum filij in ſtatu inocentie ſtatim fuiſſent confirmati in iuſticia.
Secunda. vtrum in ſtatu inocentie fuiſſent ſolum illi generati qui modo ſunt electi

¶Diſtinctio.xxi.

Prima q̄ſtio. vtrū p̄mū pct̄m potuiſſꝫ fuiſſe veniale

¶Diſtinctio.xxij.

Prima queſtio. vtrum peccatum ade fuiſſet grauiſſimum peccatum.

¶Diſtinctio.xxiij.

Prima queſtio. vtrum deus poſſet facere voluntatem impeccabilem per naturam

¶Diſtinctio.xxiiij.

Prima queſtio. vtruꝫ portio ſuperior ſit diuerſa potentia a portione inferiori

¶Diſtinctio.xxv.

Tabula diſtinctionū ⁊ queſtionum

Prima queſtio. an aliud a voluntate cauſet effectiue actum in voluntate

¶ Diſtinctio. xxvj.

Prima queſtio. vtrum habitus gratificans animā ſit in eſſentia anime vel potentia immediate.

¶ Diſtinctio viceſimaſeptima.

Prima queſtio. vtrum gratia ſit virtus

¶ Diſtinctio viceſimaoctaua

Prima queſtio. vtrum liberum arbitrium creatum ſine gratia poterit a peccato mortali. ⁊c.

¶ Diſtinctio viceſimanona.

Prima queſtio. vtrum in nobis requiritur gratia vt principium actuum

Secunda. vtrū iuſticia originalis in adam fuit donum ſupernaturale.

¶ Diſtinctio triceſima.

Prima queſtio. vtrum quilibet naturaliter propagatus contrahat aliquod peccatum

Scḋa. vtrū pctm̄ originale ſit carētia iuſticie originalis.

¶ Diſtinctio triceſimaprima.

Prima queſtio. vtrum anima contrahat peccatum originale a carne infecta ꝯcupiſcētialr̄ ſeminata.

¶ Diſtinctio triceſimaſecunda.

Prima q̄o vtrū pctm̄ originale remittat ī baptiſmo

¶ Diſtinctio triceſimatertia.

Prima queſtio. vtrum ſola pena dampni debeatur peccato originali.

¶ Diſtinctio triceſimaquarta.

Prima queſtio. vtrum bonum ſit cauſa mali.

¶ Diſtinctio triceſimaquinta.

Prima queſtio. vtrum peccatum formaliter ſit corruptio alicuius boni.

Secunda. vtrū principale in peccato ſit auerſio a bono incommutabili

Tertia. vtrum peccata diſtinguantur ſpecie ſuppoſito ꝙ peccatum ſit tantum auerſio formaliter

Quarta. vtrū vnū peccatum poſſit eē grauius alio

Quinta. vtrum peccatum ſit malum infinitum

Sexta. vtrum poſſit augeri in infinitum

¶ Diſtinctio triceſimaſexta.

Prima queſtio. vtrum peccatum ſit pena peccati

¶ Diſtinctio triceſimaſeptima.

Prima queſtio. vtrum actus ſubſtractus priuationi in peccato ſit a deo

Secunda. vtrū actus ille ſit a deo vt peccatum.

¶ Diſtinctio triceſimaoctaua.

Prima queſtio. vtrum intentio ſit actus ſolius voluntatis reſpectu finis vltimi.

¶ Diſtinctio triceſimanona.

Prima queſtio. vtrum illud in nobis quod ſemꝑ reſiſtit malo ſit in voluntate.

Secūda vtꝝ ꝯſcientia ſit in intellectu vel volūtatē

¶ Diſtinctio quadrageſima.

Prima queſtio. vtrum omnis conſcientia liget

¶ Diſtinctio quadrageſimaprima.

Prima queſtio. vtrum grauius peccet qui facit ſecū dum conſcientiam erroneam ꝙ contra

Secunda. vtrum omnis actus ſit bonus ex fine

Tertia vtrum poſſibile ſit actum humanum eſſe indifferentem.

Quarta. vtrū in cogitatiōe poſſit eſſe ratio peccati

¶ Diſtinctio quadrageſimaſecunda.

Prima q̄ſtio. vtrum rō pcti poſſit eſſe in ſermone

Secunda. vtrum ratio peccati poſſit eſſe in opere.

¶ Diſtinctio quadrageſimatertia.

Prima queſtio. vtrum poſſibile ſit voluntatem peccare in ſpiritum ſanctum.

Secūda vtꝝ diuiſio hieronimi de pctō ſit ſufficiēs

¶ Diſtinctio quadrageſima quarta

Prima queſtio. vtrum potentia peccandi ſit a deo

¶ Expliciunt diſtinctiones ⁊ queſtiones reportatorum ſecundi ſententiarum.

Tabula diſtinctionū ⁊ queſtionum

¶Diſtinctio.vij.

Prima q̄ſtio. vtrum mali angeli poſſunt penitere.
Secunda. vtrum angelus dampnatus neceſſario permaneat in peccato.
Tertia. vtrum malus angelus poſſit bene velle

¶Diſtinctio.viij.

Prima queſtio. vtrum angelus poſſet aſſumere corpus in quo poſſet exercere opera vite

¶Diſtinctio.ix.

Prima queſtio. vtrum angelus ſuperior poſſit illuminare inferiorem
Secunda. vtrum angelus poſſit loqui angelo
Tertia. vtruʒ angelus poſſit loqui angelo diſtanti

¶Diſtinctio.x.

Prima queſtio. vtrum angelus poſſit moueri localiter loco continuo.
Secunda: vtrum omnes angeli mittantur

¶Diſtinctio.xj.

Prima queſtio. vtrum angelus deputatus ad cuſtodiam viatoris poſſit creare aliquid effectiue in eius intellectu vel voluntate
Secunda. vtrum angeli poſſunt proficere in cognitione natura accipiendo cognitionem

¶Diſtinctio.xij.

Prima queſtio. vtrum in ſubſtantia generali ⁊ corruptibili ſit aliqua entitas poſitiua diſtincta a forma.
Secunda. vtrum materia poſſit eſſe ſine forma virtute alicuius cauſe
Tertia. vtrum materia in rebus materialibus ſit principium diſtinguendi indiuiduationis.
Quarta. vtrum quantitas ſit principium formale i diuiduādi ſubſtantiam materialem
Quinta. vtrū ſubſtātia materialis ꝑ ſe ſit idiuidua
Sexta. vtrum ſubſtantia materialis per aliquod poſitiuum ſit hec
Septima. vtrum ſubſtātia materialis ſit idiuidua per eſſe actualis exiſtentie
Octaua. vtrum ſubſtātia materialis poſitiuum pertinens ad genus ſubſtantie ſit induuidua

¶Diſtinctio.xiij.

Prima queſtio. vtrum lumen ſit propria ſpecies ſẽſibilis lucis corporalis

¶Diſtinctio.xiiij.

Prima queſtio. vtrum celum ſit ſubſtantia ſimplex
Secundo. vtrum ſint plures celi mobiles
Tertia. vtrum ſtelle aliquid agāt in inferiora

¶Diſtinctio.xv.

Prima queſtio. vtrum corpore animalis remaneāt elementa ſecundum ſubſtantiam

¶Diſtinctio.xvj.

Prima queſtio. vtrum ymago trinitatis in anima rationali ſiſtat in trib⁹ potentijs realiter diſtinctꝭ

¶Diſtinctio.xvij.

Prima queſtio. vtrum anima ade fuit creata in corpore.
Secunda. vtrum paradiſus ſit locus conueniens habitationi humane

¶Diſtinctio.xviij.

Prima queſtio. vtrum in materia naturalis ſit rō ſeminalis ad formam inducendam
Secunda. vtrum formabatur corpus mulieris de coſte per rationem ſeminalem

¶Diſtinctio.xix.

Prima queſtio. vtrum in ſtatu inocentie habuiſſet homo corpus immortale

¶Diſtinctio.xx.

Prima queſtio. vtrum filij in ſtatu inocentie ſtatim fuiſſent confirmati in iuſticia.
Secunda. vtrum in ſtatu inocentie fuiſſent ſolum illi generati qui modo ſunt electi

¶Diſtinctio.xxi.

Prima q̄ſtio. vtrū ꝓmū pctm̄ potuiſſʒ fuiſſe veniale

¶Diſtinctio.xxij.

Prima queſtio. vtrum peccatum ade fuiſſet grauiſſimum peccatum.

¶Diſtinctio.xxiij.

Prima queſtio. vtrum deus poſſet facere voluntatem impeccabilem per naturam

¶Diſtinctio.xxiiij.

Prima queſtio. vtruʒ portio ſuperior ſit diuerſa potentia a portione inferiori

¶Diſtinctio.xxv.